

TŘANOVICE V PROMĚNÁCH STALETÍ

TŘANOVICE V PROMĚNÁCH STALETÍ

JAN AL SAHEB – RADIM JEŽ – JIŘÍ KRISTIAN – DAVID PINDUR

Obec Třanovice

Třanovice 2010

Na přední straně obálky: dřevěný kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích, pohlednice kolem r. 1900 (Muzeum Śląska Cieszyńskiego), a současný znak obce Třanovice; na zadní straně obálky: Dolní a Horní Třanovice a okolí na Wielandově mapě Těšínského knížectví z roku 1736 s vloženými pečetěmi obcí Dolní a Horní Třanovice z 1. poloviny 18. století (kresba Hana Pravdová).

© Obec Třanovice

© Jan Al Saheb, Radim Jež, Jiří Kristian, David Pindur

© AZ PROGRESS, s.r.o., Třanovice

ISBN 978-80-254-8364-0

OBSAH

Slovo starosty (Jan Tomiczek)	7
Úvod (David Pindur)	9
Přírodní poměry a životní prostředí v obci a okolí (Jiří Kristian)	13
Zeměpisná jména v Třanovicích (Jiří Kristian)	31
Dolní a Horní Třanovice od prvních zmínek do roku 1653 (Radim Jež)	37
Dolní a Horní Třanovice v letech 1653–1848 (Jan Al Saheb, David Pindur)	59
Třanovice v letech 1848–1918 (Jan Al Saheb, David Pindur)	101
Třanovice v období První republiky (Radim Jež, David Pindur)	133
Dějiny Třanovic od Mnichova k osvobození (Radim Jež, David Pindur)	169
Třanovice od osvobození k „Vítěznému únoru“ (David Pindur)	187
Třanovice v období budování socialismu (David Pindur)	203
Třanovice v období normalizace (David Pindur)	243
Třanovice současné – epilog (David Pindur)	277
Poznámky	303
Obrazová příloha	341
Textové přílohy	357
Soupis pramenů a literatury	369
Seznam obrazových příloh	385
Seznam použitých zkratek	386
Jmenný rejstřík	388
Místní rejstřík	400
O autorech	407
Summary, Zusammenfassung	409

SLOVO STAROSTY

Vážení čtenáři,

příchodem na svět vstupujeme každý do řeky dějin a spoluvytváříme více či méně její tvar, obrysy, průběh. Do řeky, která má svá slunná místa, ale i problematická místa a události, u kterých bychom byli rádi, aby se nikdy neudály nebo alespoň nikdy neopakovaly. Bohužel to, co se již jednou stalo nebo odehrálo, nelze vrátit. Svým životním postojem, chováním, spoluvytvářením prostředí zanechává každý jednotlivec určitou stopu.

Jsem si vědom známé pravdy, že znalost historie představuje dobré kořeny veškerého bytí, které v sobě skrývají pochopení přítomnosti a může být poučením popř. výstrahou, na nichž lze pokládat základ pro vytváření úspěšné budoucnosti.

V nedávné minulosti jsme se již pokoušeli o zachycení historie obce, bylo shromážděno velké množství různých materiálů, za což patří díky všem, kteří se na tom podíleli. Scházel však ucelený dokument zaznamenávající komplexní pohled od prvních záznamů o obci Třanovice až k současnosti. Zachycení událostí a pohled historiků, který bude, pokud možno oproštěn ideologických vlivů, a který představí události tak, jak ve skutečnosti se odehrály a proběhly.

Této nelehké úlohy se ujalo Muzeum Těšínska, kolektiv historiků a dalších spolupracovníků pod koordinací PhDr. Davida Pindura, kterým za to patří uznání a poděkování.

Čtenářům přeji, aby tato publikace napomohla k osvojení znalosti minulosti, pochopení přítomnosti, které ve svém důsledku povedou k úspěšnému vytváření budoucnosti.

*Bc. Jan Tomiczek
starosta obce*

ÚVOD

„[...] Rajske je věru okolí Těšína! Do kteréhokoliv zákoutí nahlédneme, všude krásy přírody nevyzpytatelným kouzlem dotýkají se myslí naši a duch náš opojen lahodami těmi zapomíná na starosti a nepokoje světa. Spokojeně zalétá k lesům a horám, nivám a tichým potůčkům a srdce volně bije v krásné přírodě. Zachováat lid od věků tu sídlící božským svým nádechem v původní jeho ryzosti a nedala, aby pronikla šalba a klam, nevěra a úskočnost věku nového k lidu tomu poctivému, dobrému, upřímnému, který jako horstvo podobu svou nemění, věrně trvá na svém kroji a mravy své a zvyky výše nových cizích cení a na jazyku svém od praotců zděděném s láskou posvátnou lpí přes všechny úšklebky měšťákův, kteří jakož opičí se v kroji, též s dobou zavrhují otcovský svůj jazyk! Přes všechny nepřízně dob zachoval lid na Těšínsku původní slovanskou upřímnost a dobrosrdečnost. Měkké je srdce jeho, leť a úskok neznámy jsou mu, vzdor u něho řídký host. Pracuje, poslouchá a platí [...]“¹

Když jsem na jaře roku 2006 připravoval k publikování dějiny více než sto let neexistujícího dřevěného kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích na Těšínsku,² nepřišlo mi na mysl, že se budu o několik let později podílet na přípravě monografie o této slezské obci. Obci, v níž měl rodové kořeny veliký syn Těšínska, evangelický kněz a básník bouřlivého věku třicetileté války, Jiří Třanovský, který jméno obce navždy proslavil v protestantském světě. Obci, podle níž odvozoval svůj domicil šlechtický rod Pelhřimů. Obci, která sehrála klíčovou pozici v dějinách křesťanského společenství na Těšínsku ve druhé polovině 20. století zásluhou zdejšího evangelického pastora Vladislava Santaria a jeho třanovických spolupracovníků. Obci, která se na počátku 21. století stává významnou destinací v rámci našeho regionu.

Bylo to v polovině loňského roku, když mě na pracovišti v Muzeu Těšínska navštívil třanovický starosta Bc. Jan Tomiczek s návrhem, a vlastně i s prosbou, o zpracování dějin jejich obce. Zajímavou nabídku bylo třeba pořádně uvážit, jsem si vědom toho, že publikace o dějinách obcí bývají mnohdy završením celoživotního díla místních badatelů, shromažďujících po desetiletí všechny dostupné zmínky o minulosti i současnosti té či oné lokality. Příprava takového díla vyžaduje pečlivou heuristiku archivních pramenů, kritický přístup k jejich výpovědní hodnotě a vyhodnocení, solidní orientaci v odborné i vlastivědné literatuře, publikační zkušenost, znalost jazyků a v neposlední řadě také čas.

A toho nebylo na přípravu této knihy skutečně mnoho – pouhý jeden rok! Úhrnem řečeno: nabídka starosty Tomiczka mě lákala, avšak zároveň jsem si byl vědom tíže zodpovědnosti při přípravě díla tohoto typu. Pravda, osobní zkušenost se zpracováním dějin dvou obcí na Těšínsku zde již byla,³ avšak jsem si stále vědom celé řady rezerv, které toto téma historikovi nabízí. Byli to především mí vzácní kolegové z Muzea Těšínska, historikové PhDr. Jan Al Saheb, Ph.D. a PhDr. Radim Jež a přírodovědec Mgr. Jiří Kristian, kdo nakonec společně se mnou na nabídku obce Třanovice přikývli. Společně jsme se vydali, vedle svých každodenních pracovních povinností, po strastiplné cestě výzkumu v archivech, institucích, knihovnách a v neposlední řadě také v terénu. Cestu se nám snažil ulehčit Obecní úřad v Třanovicích poskytnutím celé řady písemných pramenů a dalších informačních podkladů a vodítek v našem nelehkém badatelském úsilí. Své soukromé archivy a sbírky nám otevírala celá řada občanů nejen z Třanovic. V této souvislosti je nezbytné ocenit také vstřícný postoj a pochopení ředitele Muzea Těšínska PaedDr. Zbyška Ondřečky při přípravě této knihy.

Teprve po shromáždění dostatečného množství pramenné základny, jejím vyhodnocení a historické kritice jsme přistoupili k samotnému psaní jednotlivých kapitol knihy, které jsme si v kolektivu autorsky rozdělili především podle našich znalostí a schopností, avšak i podle nutnosti, kterou si toto dílo vyžadovalo. Na úkor vyčerpávajícího pojednání jednotlivých aspektů vývoje jsme se tedy snažili pojmout dějiny i současnost původně dvou obcí, Dolních a Horních Třanovic, v celé jejich šíři s vědomím co nejkomplexnějšího výsledného obrazu. Mnohá témata však nemohla být, vzhledem k torzovité pramenné základně či její absenci, a vzhledem k nedostatku prostoru v knize či z časových důvodů, zpracována do detailů. Zatímco pro starší období 16. a 17. století se o Třanovicích zachovalo jen několik nečetných archivních zmínek, od 18. století pramenná základna k dějinám obce neúměrně narůstá. I přesto se v novověkých a moderních dějinách vyskytnou období, z nichž se v archivech k dějinám Třanovic dochovalo menší množství materiálu. S přihlédnutím k situaci na Těšínsku ve 20. století ani mnoho nepřekvapí, že mezi tato období patří léta 1918–1938 a následně 1938–1945. Jen připomeňme, že nejstarší dnes dochovaná kronika obce Třanovice byla založena až v roce 1959,⁴ kroniky obou třanovických škol – tedy české a polské – až po osvobození od nacismu v roce 1945.⁵ V případě posledních desetiletí situaci komplikuje skutečnost, že většina relevantních pramenů dosud nebyla předána do státních archivů či čeká na své uspořádání. Přesto jsme se snažili, v rámci svých možností, o podání co nejucelnějšího a syntetického pohledu na dějiny Třanovic v proměnách více než šesti staletí. Dějiny obce jsou v našem podání pevně zakotveny do širšího rámce dějin Těšínska. Jedná se o práci původní,

vycházející především z dosud ve většině případů nepublikovaných historických pramenů, rozesetých po archivech a institucích v České republice⁶ a Polsku.⁷ Odkazy na ně najde čtenář, stejně jako na nepřilíh početnou základní literaturu k dějinám obce, v poznámkovém aparátu či v soupise pramenů a literatury v zadní části knihy. Věříme, že i přes krátkou dobu na přípravu knihy a četná metodická úskalí, se nám podařilo vytyčenému cíli dostát a připravit historicky první monografii Třanovic, mapující historii i současnost slezské obce ke spokojenosti současných i budoucích generací jejich občanů.

Závěrem nezbývá než konstatovat, že práce tohoto rozsahu by nevznikla bez přičinění a podpory celé řady osob a institucí, jímž za to náleží patřičné poděkování. Vedle již zmíněného starosty Třanovic, Bc. Jana Tomiczka, a ředitele Muzea Těšínska, PaedDr. Zbyška Ondřečky, jmenujme osobně alespoň některé z nich: Ing. Petra Korče, místostarostu obce Třanovice; Mons. Mgr. Rudolfa Sikoru, faráře Římskokatolické farnosti Hnojník; Mgr. Tomáše Tyrlíka, faráře sboru Slezské církve evangelické a. v. v Třanovicích; Mgr. Boleslava Firlu, faráře sboru Slezské církve evangelické a. v. v Komorní Lhotce; Mgr. Mariana Dembinioka, ředitele Muzea Těšínského Slezska v Těšíně; PhDr. Karla Müllera, ředitele Zemského archivu v Opavě; RNDr. Tomáše Grima, Ph.D. z Českého ústavu zeměměřičského a katastrálního v Praze, doc. dr. Jiřího Friedla, Ph.D. z Historického ústavu Akademie věd České republiky v Brně, Mgr. Mariana Steffka z Dokumentačního střediska Kongresu Poláků v České republice, Jana Jeziorského z Českého Těšína, Henryka Wawreczku z Třince-Nebor, JUDr. Daniela Spratka, Ph.D. z Třince-Nebor, Ing. Petra Maršálka z Frýdlantu nad Ostravicí aj. Poděkování náleží celé řadě dalších soukromých osob, pracovníkům archivů, muzeí a institucí a v neposlední řadě také našim rodinám a životním partnerkám za vytvoření příznivých podmínek a potřebného zázemí při vzniku této práce.

Podběl lékařský (Tussilago farfara)

Jiří Kristian

PŘÍRODNÍ POMĚRY A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ V OBCI A OKOLÍ

Obec Třanovice leží v severovýchodní části České republiky. Ze správního hlediska náleží do Moravskoslezského kraje a nachází se v severovýchodním cípu bývalého okresu Frýdek-Místek. Rozkládá se po obou březích řeky Stonávka ve zvlněné krajině Těšínské pahorkatiny, která je součástí většího celku – Podbeskydské pahorkatiny. Rozloha obce činí 8,61 km².⁸ Nejvyšší nadmořská výška v obci je 390 m n. m. na hranici s původně samostatnou obcí Horní Žukov, nejnižší 296 m n. m. v místě, kde Stonávka opouští Třanovice směrem do těrlické části Hradiště.⁹ Zeměpisné souřadnice středu obce jsou 49°42'34" severní šířky, 18°32'3" východní délky.¹⁰

Horní Třanovice, r. 2010

Území obce Třanovice leží ve vnější okrajové části velkého geologického celku Západní Karpaty. Tento celek zahrnuje pouze menší, východní, část území České republiky, zbylá větší část náleží do mnohem staršího celku zvaného Český masiv. Ten byl vyvrásněn při variském neboli hercynském vrásnění v době před 380–300 miliony let. Při pozdějším tzv. alpském vrásnění,

jež proběhlo převážně v období od svrchní křídy (před více než 100 miliony let) do terciéru (třetihor) a bylo způsobeno nasouváním africké litosférické desky na severní variskou desku, jejíž součástí je právě Český masiv, se vytvořila celá horská Karpatská soustava. Přibližně před 15–25 miliony let se oblasti ležící severně od dnešních Moravskoslezských Beskyd nasouvaly na okraj Českého masivu. Vznikla tak Slezská geologická jednotka, do níž spadá větší část Podbeskydské pahorkatiny.¹¹

Slezská jednotka je hlavní stavební jednotkou Západních Beskyd a v Podbeskydí na mnoha místech překrývá o něco starší jednotku podslezskou.¹² Hlavní horninou slezské jednotky je flyš, vyskytují se tady však také horniny neflyšového rázu, například vápence a silicity.¹³ Jsou zde četné zlomy, na nichž vznikaly vertikální i laterální pohyby hornin.¹⁴

V období kvartéru (čtvrtohor, které započaly před 1,8 milionů let) nastalo střídání dob ledových (glaciálů) a meziledových (interglaciálů), což sebou přineslo značné kolísání teplot a na to návazně i změny ve složení fauny a flóry.¹⁵ Ve starším kvartéru (v pleistocénu) dvakrát území Podbeskydí, a tedy i dnešních Třanovic, překryl ledovec.¹⁶ V době předposledního (Saalského) zalednění ledovec dosáhl největší rozlohy, zarazil se až o Beskydy a vplazil se i do Jablunkovské brázdý nebo do údolí řeky Morávka. Zamrzání a rozmrzání půdy a pohyby ledovce znamenaly intenzivní rozrušování (destrukce) pokryvu, v oblasti Ostravské pánve pak docházelo k ukládání horninového materiálu z Podbeskydí a tvorbě navátých sprašových hlín.¹⁷ Do období mladších čtvrtohor pak probíhá v údolích řek sedimentace převážně hlinitopísčité sedimentů. Ve čtvrtohorách se u nás poprvé objevuje také nový živočišný druh – člověk. V mladších čtvrtohorách (holocénu) pak postupně i on začíná působit jako významný krajinnotvorný činitel (kácení lesů, orba půdy, navážky sedimentů apod.).¹⁸

Jaké horniny se tedy nacházejí na území Třanovic dnes? Středem území obce protéká z jihu na sever řeka Stonávka, na jejíž březích jsou uloženy fluvialní čtvrtohorní sedimenty (jedná se o naplaveniny, zejména povodňové hlíny a na pravém břehu od Kapplova dvora až po ústí Sušovského potoka jsou to především šterky). Od levého břehu Stonávky po západní hranice Třanovic je téměř celý prostor vyplněn usazeninami úrodných sprašových hlín převážně z období posledního (Würmského) zalednění. Na většině východní části Třanovic se nachází svrchní těšínské vrstvy tvořené převážně flyšem. Při ústí Černého potoka do Stonávky se na jeho pravém břehu nalézají malé plochy tvořené těšínskými vápenci. Sušov je pak tvořen převážně hlinitými až jílovitými eluvii (čili zvětralou či vyplavovanou horninou) a diluviálními (svahovými) hlinitokamennými sedimenty.¹⁹

V místní části Sušov, která leží v severní části tzv. Žukovského hřbetu, se

v hloubce 445 m nacházejí převážně jemně až hrubě zrnité pískovce a slepence a v těchto místech se nachází i vytěžené ložisko plynu. Pórovitá hornina, odkud byl plyn dříve vytěžen, je od roku 1994 využívána jako podzemní zásobník zemního plynu, kdy je zemní plyn vtačován do uvolněných porů.²⁰

Pohled ze Sušova k centru obce, r. 2010

V Těšínské pahorkatině se odnepaměti až do 19. století těžily pelosideritické rudy s obsahem železa, které později daly základ vybudování některých železáren (v Ustroni, Třinci, Bašce a Vítkovicích). Ačkoliv bohatší ložiska rudy se nacházela v sousední obci Hradiště, také na území Třanovic bylo několik povrchových hornických děl.²¹ Právě především z těchto dolů pocházejí kromě pelosideritu rovněž nálezy limonitu.²² V době rozvinuté těžby železných rud v Těšínské pahorkatině bylo nalezeno mnoho zkamenělin z období křídý.²³

Pahorkatina v Podbeskydí má tři hlavní skupiny půd. V údolních nivách zejména větších toků jsou to fluvisoly, na sušších stanovištích pak převažující stagnosoly a zejména na východě Horních Třanovic kambisoly.²⁴ V údolí Stonávky ze skupiny fluvisolů je to půdní typ fluvizem modální, což je půda vyplňující plochá dna říčních údolí.²⁵ Původními porosty zde byly lužní lesy, které byly periodicky zaplavovány, čímž byl půdotvorný proces přerušován nánosem úrodného materiálu. Na těchto půdách je nejvhodnější ponechat louky, neboť zde mohou růst nejkvalitnější luční porosty.²⁶ Na většině ostatních ploch v Třanovicích se setkáme s půdním typem pseudoglej luvický ze skupiny stagnosolů.²⁷ Půdotvorným substrátem jsou sprašové hlíny a jiné ledovcové uloženiny, hlavním půdotvorným procesem je oglejení.²⁸ Přirozená zemědělská hodnota těchto půd není vysoká, vhodnými plodinami jsou především obiloviny a jetel. Kambizemě jsou pak typem půdy, kterou najdeme

zejména ve východní části Horních Třanovic.²⁹ Jsou to tzv. hnědé půdy a jsou vázány na členitý reliéf a hlavním půdotvorným pochodem při jejich vzniku je intenzivní vnitropůdní zvětrávání. Jsou výborné na pěstování brambor, žita a ovsu.³⁰ Z obecní kroniky z let 1959–1972 můžeme vyčíst, že na třanovických polích se pěstuje žito, oves, brambory a jiné okopaniny, řepka, krmné plodiny, jetel, vojtěška a jiné.³¹ Dnes zde a v okolí můžeme často narazit na vysazenou řepku olejku (brukev řepka olejka – *Brassica napus* subsp. *napus*).³²

Z hlediska regionálně geomorfologického třídění georeliéfu patří území Třanovic do provincie Západních Karpat, soustavy Vnějších Západních Karpat, podsoustavy Západobeskydského podhůří a celku Podbeskydská pahorkatina. Východní část obce, položená na pravém břehu Stonávky, pak spadá do geomorfologického podcelku Těšínská pahorkatina a okrsku Hornožukovská pahorkatina. Větší část obce rozkládající se na západním, tj. levém břehu Stonávky pak připadá k geomorfologickému podcelku Třinecká brázda a k okrsku Ropická plošina, jejíž výběžek zde zasahuje z jihovýchodu.³³

Celé Těšínsko a tedy i Třanovice leží v podnebí mírného pásu, a to v podnebí mírně kontinentálním.³⁴ Třanovice leží v mírně teplé klimatické oblasti, která je charakteristická dlouhým teplým a mírně suchým létem a krátkou mírnou a suchou až velmi suchou zimou s krátkým trváním sněhové pokrývky. Krátkodobě se zde může projevovat i vliv chladných arktických vzduchových hmot od severu nebo vliv teplejších vzduchových hmot z jihu. Je to dáno umístěním v blízkosti Moravské brány mezi dvěma pohořími (Beskydy a Jeseníky), kudy právě tyto vzduchové masy mohou bez velkých překážek proudit.³⁵ Mírně teplá klimatická oblast se vyznačuje 40 až 50 letními dny za rok. Počet mrazových dní v roce je 110 až 160 a ledových dní v roce je 30 až 40. Počet dní se srážkami je 100 až 120 dní v roce. Sníh se drží 50 až 60 dní v roce. Počet zamračených dní je 120 až 150 a počet jasných dní 40 až 50.³⁶

Přímo v Třanovicích se nenachází žádná meteorologická stanice. Nejbližší stanice, jež provozuje Český hydrometeorologický ústav, jsou v Hnojníku a v Ropici.³⁷ Ty jsou nedaleko Třanovic a můžeme tudíž pro představu uvést některé údaje zde naměřené. Průměrný roční úhrn srážek v Hnojníku je 966,8 mm, v lednu je to 48,9 mm a v červenci 154,6 mm.³⁸ Průměrná roční teplota vzduchu v Ropici je 8,6 °C, v lednu -1,0 °C, v červenci 18,7 °C.³⁹ V Ropici vanou nejčastěji západní větry, v roce 2009 to bylo v 36,1 % případů ročně, častý je zde i jižní vítr (17,3 % za rok) a dále pak větry severní, severozápadní a jihozápadní.⁴⁰ V Ropici v roce 2009 činila výška sněhové pokrývky maximálně 38 cm.⁴¹ Z třanovické obecní kroniky se dozvídáme, že koncem jara 1961 byly dešťové srážky nad normál. V roce 1968 bylo počasí nestálé, v zimě teplota až -20 °C, v létě až 35 °C. Taktéž v roce 1972 bylo počasí nestálé, např. červen byl podle kroniky mokrý.⁴²

Brod přes řeku Stonávku v Dolních Třanovicích, kolem r. 1905

Podbeskydská pahorkatina odvádí své vody prostřednictvím řady potoků a říček do dvou hlavních toků v této části povodí Odry – Ostravice a Olše. Třanovicemi protéká ve směru zhruba od jihu na sever řeka Stonávka, tvořící vedle Lučiny pomyslnou páteř sítě vodních toků v oblasti a je nejvýznamnějším přítokem Olše vůbec.⁴³ Stonávka pramení v Moravskoslezských Beskydech jihovýchodně od vrchu Čupel v nadmořské výšce 750 m.⁴⁴ Odvádí vodu z horských partií v okolí Prašivé a Kyčery a přes Komorní Lhotku a Hnojník směřuje na sever do Třanovic. I zde má ještě charakter bystřinného toku typického pro geologickou oblast flyše se značným transportem splavenin.⁴⁵ Na území obce se nenachází vodoměrná stanice. Nejbližší stanice je od roku 1964 umístěna v Těrlicku nad údolní nádrží a probíhá na ní měření množství průtoku vody.⁴⁶

V šedesátých letech minulého století si rostoucí průmysl na Ostravsku a Karvinsku vynutil stavbu údolní nádrže Těrlicko, která měla dodávat provozní vodu do Třineckých železáren a do karvinských dolů. Nádrž byla uvedena do provozu v roce 1962. Problém s množstvím splavenin z Beskyd a Podbeskydí, každoročně přiváděných Stonávkou až k nádrži, vedl ke stavbě různých protipatření.⁴⁷ Především to byla částečná regulace Stonávky, a to až do vzdálenosti 10,8 km od přehrady, tudíž i na území Třanovic. Regulace spočívala ve vybudování příčných spádových objektů – balvanitých skluzů.⁴⁸

V Třanovicích se do Stonávky vlévá několik potoků. Z levostranných přítoků je to potok Mlýnka, přitékající z jihu od Hnojníku a vlévající se do Stonávky

v místě silniční estakády. Dalším je potok Mušalec, přitékající z Horních Tošanic. Než se jeho vody vlijí do Stonávky u Kapplova dvora, podniknou ještě cestu přes třanovické místní části Fifejdy a Mušalec. Posledním levostranným přítokem Stonávky v Třanovicích je Zavadovický potok. Ten se však Třanovic jen dotýká na jeho severozápadních hranicích se Zavadovicemi (část obce Dolní Domaslavice) a do Stonávky ústí až v Hradišti. Z pravé strany do Stonávky ústí Černý potok. Je významný tím, že ve Stříteži přibírá k sobě vody z Ropičanky (její horní tok se nazývá Řeka), která se vlévá do Olše v Českém Těšíně. V letech 1972–1974 byl totiž vybudován 1,8 km dlouhý přivaděč vody ze Smilovic do Stříteže, který měl posílit napájení Těrlické přehrady.⁴⁹ Východní část Třanovic tak tedy leží na jakémsi pomyslném ostrově. Významným pravostranným přítokem Stonávky je pak ještě Sušovský potok, pramenící v Koňakově a vlévající se do Stonávky v Sušově nedaleko místa, kde Stonávka území Třanovic opouští.

Následky povodně na řece Stonávce, poškozený most na silnici z Dolních Třanovic do Hradiště, r. 1940

Záplavová území ohrožená stoletou vodou se v obci nacházejí zejména v Horních Třanovicích. Zde by při potenciální záplavě v místech ústí Černého potoka a Mlýnky mohlo dojít k rozsáhlejšímu zatopení celé údolní nivy od hranic s Hnojníkem až po centrum Třanovic a došlo by k ohrožení některých staveb včetně rodinných domů. Naproti tomu rozlití případné stoleté vody na Stonávce by v severní části Třanovic neměl způsobit vážnější škody, neboť údolní niva Stonávky schopná pojmout stoletou vodu je zde poměrně úzká a bez zástavby.⁵⁰ Na každoroční jarní povodně, které byly na ještě nezregulo-

vané Stonávce při výstavbě Těrlické přehrady, si stěžuje již obecní kronikář František Onderek, když tvrdí, že: „[...] tento potok (Stonávka) v jarních měsících dělá místním občanům škody, hlavně odplavem úrodné půdy [...]“.⁵¹ Povodně však způsobují v obci škody i v dnešní době, proto obec připravuje dílčí protipovodňová opatření. Jedním z nich bude úprava koryta Černého potoka nedaleko jeho ústí do Stonávky, kde při zvýšeném průtoku dochází k erozi zejména pravého břehu potoka.⁵²

V současnosti v Třanovicích nejsou žádné větší vodní plochy stojatých vod. V dřívějších dobách byl na potoce Mušalec v Dolních Třanovicích soubor rybníků, jak si můžeme všimnout v historické mapě území.⁵³ Nejbližší rybníky dnes najdeme v obci Střítež na Černém potoce.

Rozvodněná Stonávka v Třanovicích, 17. května 2010

Další velké vodní plochy jsou nedaleké údolní nádrže Těrlicko a Žermanice. Do budoucna obec připravuje rybníky na Mušalci obnovit a taktéž vytvořit jeden nový rybník v centru Třanovic. Účelem rybníků bude zadržení vody v krajině a také poslouží jako nové biotopy zejména pro obojživelníky. V obci však existují i další plány vytvořit produkční rybníky k chovu ryb.⁵⁴ V Třanovicích se nenachází žádný evidovaný vodní pramen.⁵⁵ Nejbližší je na jižním cípu obce Těrlicko na okraji lesa nedaleko třanovické místní části Zadky.⁵⁶

Na otázku, jak vypadala krajina v Třanovicích před příchodem člověka, dává částečně odpověď mapa rekonstruované přirozené vegetace. V nivě Stonávky a na březích jejích přítoků (Mlýnka, Mušalec, Zavadovický potok, Černý potok a Sušovský potok) rostly lužní lesy tvořené převážně olšemi. Celý levý břeh Stonávky až do vzdálenosti kolem jednoho kilometru od břehu pokrývaly podmačené dubové bučiny. Na ostatních plochách se pak rozkládaly dubo-habrové háje.⁵⁷

Třanovice spolu s celou Podbeskydskou pahorkatinou spadají do fyto geografické oblasti Karpatského mezofytika. Do oblasti Nížkého Jeseníku a Opavska již zasahuje fyto geografická oblast Českého mezofytika, takže v tomto rozhraní dvou velkých fyto geografických oblastí se vzájemně

prolínají prvky hercynské květeny (tj. rostlinné druhy Čech a větší části Moravy) a květeny západokarpatské. Území je zároveň od severu ovlivněné prvky květeny polonské provincie polských nížin. Na území obce leží hranice dvou fytogeografických obvodů – Ostravské pánve a Beskydského podhůří, takže se zde mohou vyskytnout jak rostliny z níže položených teplejších míst Karvinska, tak i chladnomilnější rostliny z Beskyd, druhy jinak typicky horské.⁵⁸

Sasanka hajní (Anemonoides nemorosa)

části podmáčená dubová bučina (*Carici brizoidis-Quercetum*) s ostřicí třeslicovitou (*Carex brizoides*).⁵⁹ V jejich bylinném patře se zpravidla vyskytují sasanka hajní (*Anemonoides nemorosa*), ptačinec hajní (*Stellaria holostea*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*), kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*), hvězdnatec zubatý (*Hacquetia epipactis*) v regionu lidově nazývaný „těšíňanka“, mařinka vonná (*Galium odoratum*) aj. Podmáčené polohy dubových bučin se vyznačují bohatým keřovým patrem s krušinou olšovou (*Frangula alnus*), bezem černým (*Sambucus nigra*) nebo ostružiníkem srstnatým (*Rubus hirtus*). Z horských druhů, které zde mohou migrovat z Beskyd, lze jmenovat kyčelnici žláznatou (*Dentaria glandulosa*).⁶⁰

V současné době jsou však louky, lesní porosty i další vegetace v Třanovicích silně ovlivněny hospodařením člověka. Z přirozené vegetace se zde prakticky vyskytují pouze nepatrné fragmenty. Původně často zaplavovaný měkký luh (tvořen převážně vrbami a olšemi) byl spolu s úpravami toku přeměněn na tvrdý luh (s větším zastoupením jasanu a javoru).⁶¹ Z rostlin běžných v kulturní krajině a přítomných i v Třanovicích lze jmenovat přesličku rolní (*Equisetum arvense*), rostoucí na okrajích polí, luk či lesů, či pitulník žlutý (*Galeobdolon luteum*). Na okrajích lesíků můžeme narazit také na porosty ker-

Z hlediska výškového vegetačního členění spadá území Třanovic do dubobukového a bukového vegetačního stupně. Z hlediska potenciální přirozené vegetace by se ve východní části Třanovic mělo vyskytovat společenstvo lipových dubohabřin (*Tilio-Carpinetum*) a v západní

blíku lesního (*Anthriscus sylvestris*) či kakostu smrdutého (*Geranium robertianum*) s fialovými květy. Na vlhčích místech rostou žlutě kvetoucí pryskyřníky prudké (*Ranunculus acris*), na loukách u cest pak drobné modré kvítky rozrazilu rezevítka (*Veronica chamaedrys*) nebo vikev plotní (*Vicia sepium*) s fialovými květy a v polích zase svítí červené květy máku vlčího (*Papaver rhoeas*). Les v Horních Třanovicích mezi Vyrušanou a Fifejdami je lesem smíšeným a je tvořen borovicemi, smrkou, javorou, duby letními, lipami, místy břízou a v keřovém patru hojně bezem černým (*Sambucus nigra*).⁶²

Zejména podél vodních toků se dnes šíří nepůvodní invazní netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*).⁶³ V údolí Sušovského potoka lze narazit na nepříjemnou křídlatku, zřejmě japonskou (*Reynoutria japonica*).⁶⁴ Dalším invazním druhem je bolševník velkolepý (*Heracleum mantegazzianum*), jenž se dříve vyskytoval v poměrně velkém měřítku v údolí Stonávky od Komorní Lhotky až pod Třanovice.⁶⁵ Jeho velké porosty na rozhraní Třanovic a Hnojníku byly masivně likvidovány v devadesátých letech minulého století.⁶⁶

Třanovice i okolní region jsou z větší části ovlivněny lidskou činností, zejména zemědělstvím, tudíž s velmi chudou faunou.⁶⁷ Z bezobratlých zde můžeme nalézt běžné druhy hmyzu, vyskytující se v kulturní krajině a v blízkosti člověka, jako je kupřikladu babočka kopřivová (*Aglais urticae*).⁶⁸ U lesních prameništů či potůčků lze v Podbeskydích zablédnout vážku páskovce dvouzubého (*Cordulegaster bidentata*).⁶⁹ Z několika průzkumů byl ve Stonávce zjištěn hojný výskyt raka říčního (*Astacus astacus*).⁷⁰ Z měkkýšů lze jmenovat některé hojné druhy jako je vřetenatka obecná (*Balea biplicata*) s ulitou vřetenovitého tvaru o délce přes 15 mm, často ji lze nalézt

Rak říční (*Astacus astacus*) ve Stonávce

i v okolí sídel, dále páskovku keřovou (*Cepaea hortensis*) ve vlhčích lesích a křovinách i na kulturních stanovištích, která má ulitu obvykle krásně podélně pruhovanou, nebo zajímavý druh sklovatku rudou (*Daudebardia rufa*), která vypadá jako slimák s drobnou zakrnělou ulitou na zadním konci nohy.⁷¹

Řeka Stonávka hostí rybí společenstvo tvořené zejména dvěma druhy ryb – pstruhem obecným (*Salmo trutta*) a střevlí potoční (*Phoxinus phoxinus*).⁷² Z obojživelníků a plazů můžeme v celém Podbeskydích narazit na běžné druhy, jako je ropucha obecná (*Bufo bufo*), skokan hnědý (*Rana temporaria*), ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*) či užovka obojková (*Natrix natrix*).⁷³

Brod přes Stonávku v Třanovicích, r. 2010

Z ptáků lze v Třanovicích spatřit především běžné druhy středoevropské kulturní krajiny, jako jsou sýkora koňadra (*Parus major*) a modřinka (*P. caeruleus*), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*), či kos černý (*Turdus merula*).⁷⁴ Třanovice jsou polní vsí, takže se lze setkat i s ptačími druhy polní krajiny, jako je křepelka polní (*Coturnix coturnix*), kterou není snadné zahlédnout, ale spíše zaslechnout, ozývá se známým „pět peněz“.⁷⁵ Nad poli lze slyšet neúnavný zpěv skřivana polního (*Alauda arvensis*), který při zpěvu poletuje vysoko na nebi.⁷⁶ Z ptáků otevřené krajiny je vhodné zmínit se také o tuháku šedém (*Lanius excubitor*), je to lovec hmyzu a drobných savců.⁷⁷ Z nedalekých zalesněných Beskyd se zde můžou zatoulávat typické lesní druhy. Je to např. čáp černý (*Ciconia nigra*), který je narozdíl od čápa bílého výrazně plašší a má rád tiché husté lesy s potoky plnými ryb, jimiž se živí.⁷⁸ Množství žab nebo polních hlodavců zase přitahuje čápy bílé (*C. ciconia*).⁷⁹ Občas je možné zahlédnout při přeletu volavku popelavou (*Ardea cinerea*).⁸⁰

Větší šanci na pozorování ptáků přináší vodní plochy s okolní vegetací. Jsou to např. blízké Strítežské rybníky na Černém potoce. Zhlédnout nebo slyšet lze ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*), klenot našich vod.⁸¹ Častá přítomnost ornitologů v takto pozoruhodných lokalitách pak přináší i vzácnější pozorování přeletů zajímavých druhů ptáků, např. dravce ostříže lesního (*Falco subbuteo*), nebo pěvce čížka lesního (*Carduelis spinus*).⁸² V době tahu stěhovavých nebo přelétavých ptáků, to znamená v předjaří nebo na podzim, lze zase pozorovat hejna či skupinky zejména protahujících ptáků jako jsou přelety hus polních (*Anser fabalis*)⁸³ nebo severního druhu pěnkavy jikavce (*Fringilla montifrin-*

gilla).⁸⁴ V sousedním Hnojníku byl pozorován druh typický pro krajiny s velkými rybníky a mokřady – dravec moták pochop (*Circus aeruginosus*).⁸⁵

Na Stonávce lze zahlédnout ptáky svým výskytem vázané na prostředí podhorských toků. Jsou jimi skorec vodní (*Cinclus cinclus*), ptáček lovící vodní havět v peřejích. Také zde byli pozorováni konipas horský (*Motacilla cinerea*) a konipas bílý (*M. alba*). Na Stonávce jsou pravděpodobně i loviště ledňáčka říčního, ale téměř lze vyloučit, že by v těchto místech i hnízdil, protože charakter břehů mu neumožňuje stavbu hnízdních nor.⁸⁶

Z hlodavců je v celém Podbeskydí velmi běžná myšice temnopásá (*Apodemus agrarius*), která ráda přebývá na polích, mezích a okrajích menších lesů. Poznáme ji podle výrazného tmavého pruhu na zádech v jinak hnědošedém kožiše.⁸⁷ Běžné jsou i jiné druhy hlodavců jako je hraboš polní (*Microtus arvalis*), a to především na polích.⁸⁸ A také synantropní (tj. využívající lidské prostředí) druh myš domácí (*Mus musculus*) vyskytující se v lidských sídlech a jejich okolí.⁸⁹

Z dalších drobných živočichů v Podbeskydské pahorkatině lze jmenovat oba naše druhy ježků, ježka východního (*Erinaceus concolor*) i západního (*E. europaeus*),⁹⁰ z dalších hmyzožravců rejsky či rejsce.⁹¹ Také zde lze narazit na netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*), netopýra velkého (*Myotis myotis*) a netopýra dlouhouchého (*Plecotus austriacus*).⁹² Všechny tři druhy zimují v jeskyních a podzemních prostorách, v létě je však můžeme často najít na půdách a pod střechami budov.⁹³

V Beskydech, na rozhraní České republiky, Slovenska a Polska, velmi hojná vydra říční (*Lutra lutra*) zasahuje svým výskytem i do Podbeskydí, zejména na větší toky, jakým je i řeka Stonávka.⁹⁴ Její pobytové znaky zde byly několikrát pozorovány, takže Stonávka je v průběhu roku jejím lovištěm, charakter břehů a blízkost lidských obydlí však vylučuje stavbu dočasných nebo trvalých úkrytů.⁹⁵ Na dalšího velkého vodního živočicha, bobra evropského (*Castor fiber*) zde nenarazíme. Opět mu nevyhovuje charakter toku, nejbližším jeho výskytistěm je řeka Olše.⁹⁶

Jez na Stonávce v Dolních Třanovicích, r. 2010

Z polních savců je hojně k vidění srnec obecný (*Capreolus capreolus*), jehož skupinky můžeme spatřit v průběhu celého roku. Jisté nebezpečí pro něj znamenají porosty řepky (brukev řepka olejka), neboť při konzumaci výhradně této rostlinné potraviny dochází

u něj k závažným zažívacím potížím končícím až smrtí. Rovněž plánovaná výstavba dalších silničních komunikací v obci může pro srnce znamenat zvýšené riziko střetů s automobily, což samozřejmě přináší ohrožení i pro jejich posádky.⁹⁷ V Třanovicích a okolí žijí zajíci polní (*Lepus europaeus*).⁹⁸

Z hlediska ochrany přírody se na území obce nachází památný strom javor babyka (*Acer campestre*), jehož stáří je asi 200 let. Stojí u č. p. 301. V noci na 21. července 2007 došlo při větrné smršti k jeho rozlomení. Předtím dosahoval výšky 19 m a obvod kmene činil 362 cm.⁹⁹ Již v roce 1999 bylo zjištěno, že částečně vysychá a dochází k odlamování větví. Po vichřici v roce 2007 došlo k odlomení původní koruny a zůstalo jen torzo skládající se z části původní koruny a jedné boční větve. Strom, jehož obvod dnes činí asi 380 cm, byl ponechán k dožití.¹⁰⁰ Další nejbližší památný strom je v sousedním Hnojníku nedaleko silnice mezi Třanovicemi a Hnojníkem. Jedná se o javor klen (*A. pseudoplatanus*).¹⁰¹

Celková výměra obce tvoří 861 ha. Zastavěné plochy se soustřeďují především v centru obce po pravém břehu Stonávky a dále jsou pak rozptýleny po celém území obce. Jejich rozloha je 20 ha (2,3 % z celkové rozlohy obce) a ostatní plochy (vyasfaltované plochy, násypy apod.) tvoří 85 ha (9,9 %). Zahrady zabírají 32 ha (3,7 %) a ovocné sady 12 ha (1,4 %). Vodní plochy, tvořené především Stonávkou a několika přítoky, zahrnují 18 ha (2,1 %). Největší plochu v obci, 631 ha, zabírá zemědělská půda, což je 73,3 % z celkové výměry obce. Do zemědělské půdy spadá především orná půda, jež tvoří 483 ha (56,1 %). Největší plochy polí se soustřeďují na levý břeh Stonávky. Také trvalé travní porosty spadají do kategorie zemědělská půda a jejich podíl činí 12 % z celkové rozlohy obce (103 ha).¹⁰²

Pro srovnání můžeme uvést, že v roce 1959 činila rozloha zemědělské půdy 380 ha a z toho 323 ha připadalo na ornou půdu. Tuto půdu obhospodařovalo JZD a státní statek.¹⁰³ Nebyla to ale všechna zemědělská půda, v kronice je dále psáno, že v obci je 136 rolníků vlastnících pozemek nad 0,50 ha zemědělské půdy. Tyto malé plochy pravděpodobně nebyly obhospodařovány příliš intenzivně, neboť většina rolníků–zemědělců byla zaměstnána v třineckých železárnách a v hornictví (tzv. kovozezemědělci).¹⁰⁴

Památný strom javor babyka (*Acer campestre*)
u č. p. 301 v Horních Třanovicích, r. 2010

Venkovská partie u řeky Stonávky v Dolních Třanovicích, kolem r. 1905

Z hlediska typologie krajiny spadají Třanovice do přechodného typu A/B, tedy něco mezi krajinou plně antropogenizovanou (ovlivněnou člověkem) až krajinou s vyrovnaným vztahem mezi přírodou a člověkem.¹⁰⁵ Koeficient ekologické stability v Třanovicích má hodnotu 0,46.¹⁰⁶ Posuzujeme-li území Třanovic a širšího okolí Podbeskydské pahorkatiny z hlediska krajinného rázu (krajinné ekologie), kdy krajinu hodnotíme z hlediska primární, sekundární a terciární struktury, pak primární strukturu krajiny jsme si již popsali výše (geologie, půdy apod.).¹⁰⁷ Z hlediska sekundární krajinné struktury považujeme Třanovice za krajinu polní s rozptýleným osídlením (typická Slezská rozptýlená zástavba) a způsobem obhospodařování krajiny úsekovou plužinou.¹⁰⁸ Z hlediska terciární krajinné struktury patří území Těšínska i dnes historicky, kulturně i krajinářsky k odlišné oblasti od většiny území České republiky. Třanovice se nacházejí v oblasti, kde dříve převažoval roubený dům horalský.¹⁰⁹

V obci je zavedeno třídění odpadu do kontejnerů na separovaný odpad. Od roku 2006 je zde v provozu také sběrný dvůr pro občany a podnikatele z obcí mikroregionu Stonávka.¹¹⁰ V současné době v Třanovicích pracuje čistička odpadních vod, na níž jsou napojeny domy v centru obce a průmyslová zóna u Kapplova dvora. Do budoucna je plánováno napojení téměř celé obce na kanalizaci, s výjimkou některých osamělých domů, kde by napojení bylo velice neekonomické.¹¹¹

Nejbližší ze znečišťovatelů ovzduší registrovaných Českým hydrometeorologickým ústavem, ale s nízkými emisemi znečišťujících látek, je firma

Sběrný dvůr pro obce mikroregionu Stonávka v Třanovicích, r. 2010

Tozos s provozovnamí v Dolních a Horních Tošanovicích. Další vzdálenější, ale velmi významné zdroje znečištění i pro Podbeskydí jsou v Třinci, a to především Třinecké železárny a Energetika Třinec.¹¹²

Obec spadá do širšího území vyhodnoceného jako oblast se zhoršenou kvalitou

ovzduší.¹¹³ To znamená, že hodnoty imisních charakteristik (tj. množství škodlivin obsažených v ovzduší) jsou větší než příslušné imisní limity pro ochranu zdraví.¹¹⁴ Například velkým problémem celé širší ostravské aglomerace je polétavý prach PM_{10} , jehož imisní limity byly překročeny přes povolenou mez i v Třanovicích.¹¹⁵ Zdrojem znečišťujících látek mohou být především lokální topeniště a silniční doprava. V obou zdrojích dochází k nedokonalému spalování a produkci toxických látek, jako jsou oxid uhelnatý, oxidy dusíku, benzen, benzo(a)pyren a také polétavý prach.¹¹⁶ Toxické látky se šíří vzduchem i z jiných míst regionu, ale i z příhraničních oblastí Polska.¹¹⁷ Přesun tranzitní dopravy ze staré silnice na novou pravděpodobně sníží množství emisí z důvodu zvýšení plynulosti dopravy. Lze však předpokládat, že s novými silnicemi se zvýší množství projíždějících automobilů a emise z dopravy tak opět narostou.

Z větších plošných staveb z nedávné doby můžeme jmenovat Venkovskou průmyslovou zónu Třanovice v prostoru bývalého Kapplova dvora v Dolních Třanovicích. V letech 1998–2006 byl realizován projekt „Revitalizace bývalých zemědělských objektů v Třanovicích“, kdy byl přeměněn bývalý zchátralý zemědělský areál na průmyslovou zónu.¹¹⁸ Poslední akcí v rámci tohoto projektu byla rekonstrukce přední části objektu včetně výstavby nového sběrného dvora, výstavby a oprav obslužných komunikací v roce 2006.¹¹⁹ V areálu vzniklo kolem 450 pracovních míst.¹²⁰ Tato zóna nemá výraznější vliv na vzhled krajiny, je poměrně malá a „schovaná“ ve stávající zástavbě v údolí Stonávky, navíc je zde vhodně využito i původních rekonstruovaných budov. V místě jižní hranice Třanovic s obcí Hnojník měla vzniknout průmyslová zóna Hnojník-Třanovice se silničním napojením na připravovanou přeložku silnice I/11.¹²¹ Územní řízení pro vybudování zóny bylo však zrušeno rozhodnutím

Venkovská průmyslová zóna Třanovice, areál někdejšího Kapplova dvora v Dolních Třanovicích, r. 2010

Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.¹²² V tomto případě by již vliv zóny na přírodu a krajinu měl jistě větší negativní dopad, ať už záborem orné půdy, tak i fragmentací krajiny a narušením prostupnosti krajiny pro zvěř.

Z významných liniových staveb dříve přes Třanovice procházel hlavní dopravní silniční tah z Frýdku-Místku do Českého Těšína, silnice I/48 (dnes je komunikace zařazena mezi silnice třetí třídy a má číslo 648). Na konci roku 2007 byla v celé délce zprovozněna rychlostní komunikace R48.¹²³ Nová komunikace výrazně ulehčila centru obce a občanům bydlícím podél staré silnice. Zároveň však přinesla hluk do jejich dosud klidných částí¹²⁴ a vytvořila určitou migrační bariéru pro zvěř, která může procházet prakticky pouze údolím Stonávky pod velkolepou silniční estakádou přes toto údolí. Silnice obcí pouze prochází, nejbližší mimoúrovňová křižovatka je na jihozápadním konci obce mezi Horními Tošanicemi a Hnojníkem. V plánu je výstavba dalších komunikací rychlostního typu v rámci výstavby tzv. Slezského kříže, čili systému významných komunikací v Moravskoslezském kraji.

Estakáda rychlostní komunikace R48 nad údolím Stonávky v Horních Třanovicích, r. 2010

Přes Třanovice by tedy měly v budoucnu procházet další rychlostní komunikace směrem na Havířov (silnice R67) a na Třinec (silnice I/68).¹²⁵ V Třanovicích tak vznikne mohutná křižovatka hlavních silničních tahů mezi Českou republikou, Slovenskem a Polskem. V jednání je zatím sjezd z rychlostní komunikace R67 v místě pod Kapplovým dvorem, který by měl sloužit k napojení centra obce na systém komunikací a zároveň i průmyslové zóny Kapplův dvůr.¹²⁶

Pro zajímavost můžeme uvést údaje z kroniky z roku 1958, že v obci je jen pět osobních aut a 23 motocyklů.¹²⁷ Později, v roce 1970, je v kronice údaj o zvýšení počtů automobilů od posledního sčítání ze 42 na 54.¹²⁸ Tyto údaje dnes působí vedle současného množství automobilů téměř nepředstavitelně. Každopádně přibývá zejména nákladní silniční doprava, což je celosvětový trend a nárůst bude pravděpodobně dál pokračovat.¹²⁹ Rovněž lze předpokládat nárůst hluku z dopravy a případně i z průmyslu, pokud budou nakonec vybudovány další průmyslové provozy. Strategické hlukové mapy Třanovic nebyly vytvořeny.¹³⁰

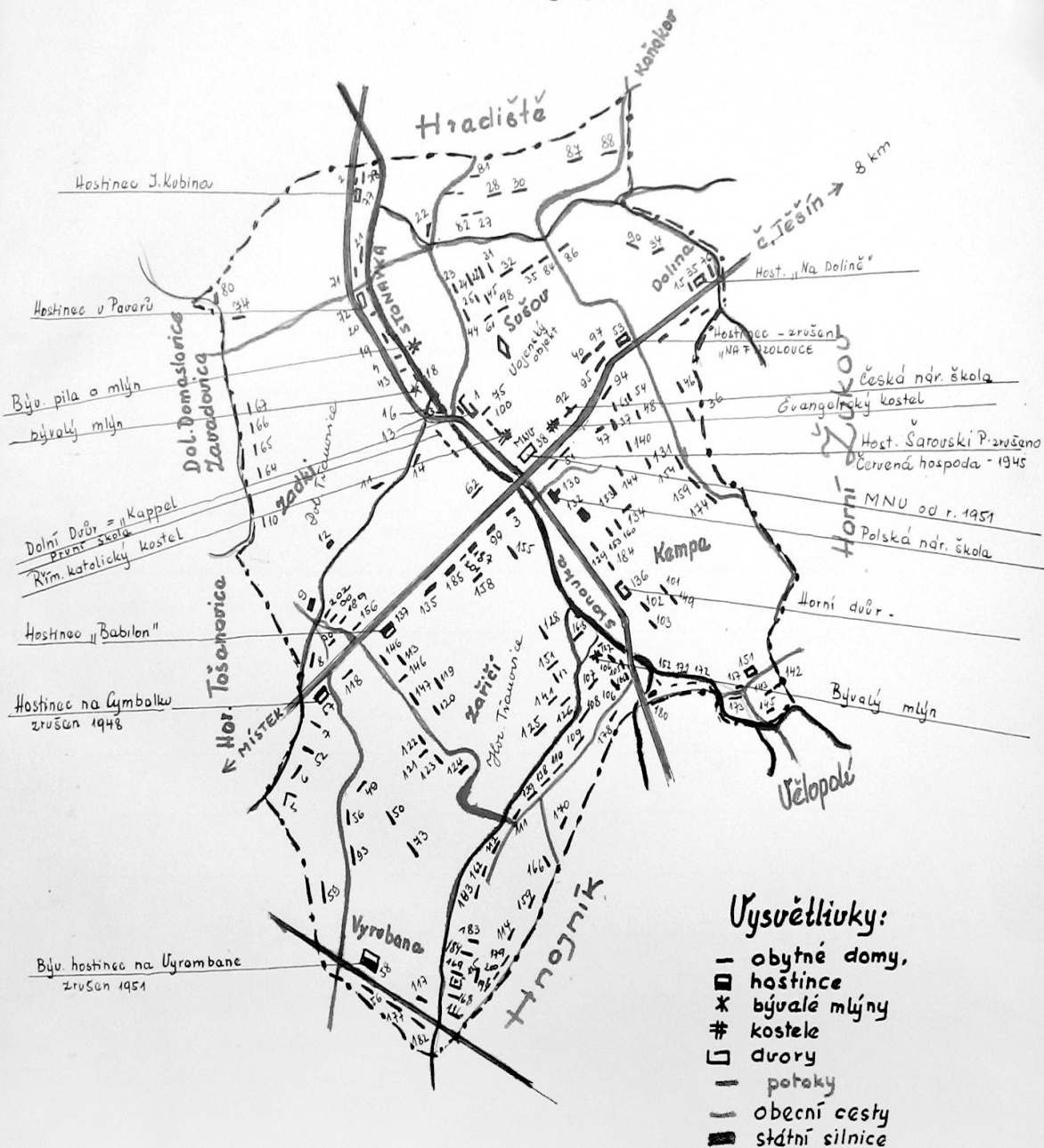
Nejen Třanovice, ale i jejich širší okolí v poslední době prochází překotným rozvojem. To s sebou nese jak pozitivní, tak i negativní aspekty. Lze jen doufat, že pozitiva nakonec převládnu a obec bude i nadále dobrým místem pro život, práci i odpočinek nejen starousedlíkům, ale i jejím případným novým obyvatelům.

Letecký pohled na estádu rychlostní komunikace R48 a centrum obce, r. 2009

TŘANOVICE

STAV K 1. 1. 1959.

Mapa Třanovic vytvořená obecním kronikářem Františkem Onderkem, r. 1959.

František Onderka

Jiří Kristian

ZEMĚPISNÁ JMÉNA V TŘANOVICÍCH

Třanovice na severozápadě sousedí s obcí Dolní Domaslavice – částí Závadovice a na jihozápadě s Horními Tošanovicemi. S Třanovicemi pak na jihu sousedí obec Hnojník, na východě obec Vělopolí, na severovýchodě jednak Horní Žukov a také v jediném bodě Koňakov, obě obce jsou součástí města Český Těšín. Na severu Třanovice sousedí ještě s obcí Těrlicko – místní částí Hradiště. V nejzazším severovýchodním cípu obce je místo nazývané Čtyřmezí, neboť se zde sbíhají katastrální hranice čtyř obcí, kromě Třanovic právě ještě Hradiště (Těrlicko), Koňakova a Horního Žukova (Český Těšín). Je odtud malebný výhled směrem na Moravskoslezské Beskydy na jihu a jihozápadě.

Od jižní hranice obce, necelé tři kilometry dále směrem k jihu, leží úpatí Moravskoslezských Beskyd. Název Beskydy je neslovanského původu, patrně tráckého, eventuálně ilyrského. Je rozšířeno v celých Karpatech a v přilehlé části Balkánu. Má obecný význam „horský předěl“ či „sedlo“. Název Beskydy k nám byl patrně přinesen s valašskou kolonizací. Nejstarší doklad názvu Beskyd v regionu je znám z roku 1575 (Beskyd = vrch na Oravě).¹³¹ Kraj pod Moravskoslezskými Beskydami je pak podle tohoto pohoří nazýván Podbeskydím.

Obcí protéká řeka Stonávka, která získala pojmenování podle obce Stonava na dolním toku řeky.¹³² Ještě před založením Stonavy však pravděpodobně nesla tato řeka jiné jméno, snad slovanského či ještě staršího původu.¹³³

Název obce Třanovice byl utvořen příponou *-ovice* od jména zakladatele nebo majitele této osady. Je to jméno na území České republiky ojedinělé.¹³⁴ Třanovice byly po valnou část své historie rozděleny na Horní Třanovice a Dolní Třanovice, kdy pojmenování bylo dáno pravděpodobně horním a dolním umístěním obcí podél toku Stonávky (ve smyslu po spádu toku).

V každé obci či osadě jsou pojmenovány také její jednotlivé části, vodní toky,

Lípa a čtyřmezí označující hranice katastrů Horního Žukova, Hradiště, Koňakova a Třanovic, r. 2010

Řeka Stonávka v Třanovicích, r. 2010

určit, jak vlastně vznikly.¹³⁵ I v Třanovicích nalezneme řadu místních či pomístních jmen.¹³⁶ Pojdme se tedy na některá z nich blíže podívat. Začneme nejprve v Horních Třanovicích. Budeme postupovat po pravém a poté po levém břehu Stonávky vždy směrem k severu. Jména udávaná v písemných pramenech, zvláště v místním nářečí, si označme kurzívou.

Pravostranná svažitá část Horních Třanovic, ležící na pravé straně Stonávky, se nazývá *Kempa* či *Kympa*, což je v místním nářečí výraz pro kopec.¹³⁷ Jiný název je také *Na kypě* (neboli „na kopci“). Na tuto část pak navazuje jižně položené místo nazývané *Za Kypum*, které leží u hranic s Hnojníkem.¹³⁹ V mapě stabilního katastru z roku 1836 je toto místo na pravém břehu

Pohled z Horních Třanovic jihozápadním směrem, r. 2010

Černého potoka nazváno *Pod Kempau*.¹⁴⁰ Černý potok (kterému se říkává i *Černa*, *Černo*, *Črno* nebo *Črňanka*) je pravostranný přítok Stonávky v Horních Třanovicích. Jméno mu prý bylo dáno podle černého kamení v jistém úseku horního toku, nebo možná podle odrazu barvy lesního porostu na hladině. Jak název ve skutečnosti vznikl však není zcela jisté.¹⁴¹ Podle Černého potoka se místo na hranicích Třanovic s Vělopolím a Hnojníkem nazývá *Črno*, případně *Na Črnum* nebo *Na Černej*. Místo sousedící s Vělopolím má název udávající směr – *Ku Vělopolu*.¹⁴² V těchto místech je i potůček – *Surmovsky potuk*, je to pravý přítok Černého potoka a je pojmenován po místní části obce Vě-

rybníky, výraznější kopce či vyvýšeniny, louky, lesy, domy či statky a jiné více či méně výrazné orientační body. Pojmenování mělo praktické důvody – aby se lidé mohli mezi sebou snáze domluvit. Řada názvů je stará mnoho staletí a u mnohých z nich již dnes nelze

lopolí – Surmovicích.¹⁴³

V západní části Horních Třanovic, vymezené Stonávkou na východě, hranicí s Hnojníkem na jihu a Třanovickým lesem na západě, je další místní část s názvem *Grabina* podle habrů, které tam rostly.¹⁴⁴ Ve stejném místě to bývá nazýváno také *Zořiči* aneb *Na Zořiču*, znamená to „za řekou“ (za Stonávkou).¹⁴⁵ Již zmíněný Třanovický les je největším lesem v Třanovicích a odděluje Horní Třanovice od jihozápadního výběžku Dolních Třanovic. Synonyma názvu jsou *Třanovický las*, *Třanovský las* nebo *Třanovjak*.¹⁴⁶ Východně od jižního cípu Třanovického lesa u hranice s Hnojníkem je podle mapy z roku 1836 místo zvané *Nad Lesy*.¹⁴⁷ V těchto místech je vodní tok nazývaný *Mlýnka*. Jedná se o bývalý mlýnský náhon – odtud jeho jméno.¹⁴⁸ Tento mlýn býval na dolním konci Mlýnky u ústí do Stonávky.¹⁴⁹

Podívejme se nyní do Dolních Třanovic na pravý břeh Stonávky. Místo u jihovýchodního cípu Dolních Třanovic u silnice na Český Těšín se nazývá *Křemenec* (také *Křimyněc* či *Na Křimyněcu*).¹⁵⁰ V místě hranice obce s Horním Žukovem, kde se rozkládá Žukovská část Podlesí, je místo zvané *Dolina* a opravdu leží v údolí hraničního potůčku. V mapě katastru z roku 1836 se místo nazývá *Kouny*.¹⁵¹ V současných mapách najdeme pojmenování *Na Dolině*.¹⁵²

V severovýchodním cípu Třanovic u hranic s Hradištěm, Horním Žukovem a Koňakovem se rozkládá místní část *Sušov* (nebo také *Sušuv*). Údajně název pochází podle toho, že zde lidé kdysi sušovali len. Přípona *-ov* (*-uv*) však může znamenat, že místo patřilo někomu s příjmením Suš. Přesný původ názvu tedy neznáme. Podle Sušova je pojmenován i přilehlý les – *Sušovský les* (také *Sušovský las*).¹⁵³

Místní část Sušov v Dolních Třanovicích, r. 2010

Podívejme se nyní na západní stranu Dolních Třanovic, tedy do levobřežní části obce. Z Dolních Třanovic směřuje na jihozápad úzký výběžek západně od Třanovického lesa, kde leží místní část *Fifejdy*. Toto jméno vzniklo podle německého *Viehweide*, což znamená pastvinu pro dobytek.¹⁵⁴ Názvy mající původ v němčině zde jsou výjimkou, neboť v oblasti neexistovala téměř žádná německá kolonizace, která by zanechala trvalé stopy v zeměpisném názvosloví, jak tomu bylo poměrně často na mnoha místech ve střední

Místní část Fidejdy v Dolních Třanovicích, r. 2010

Evropě.¹⁵⁵ Nejjižnějšímu cípu tohoto výběžku Dolních Třanovic se říká *Vyrubane* (v novějších mapách nalezneme i *Vyrubané*) či *Vyrumbano* nebo *Na Vyrumbanum*, což zřejmě připomíná událost, kdy byl vykácen (vyrubán) les a založena pastvina.

V místě bývalých rybníků na potoce *Mušalec* (levobřežní přítok Stonávky) je místo zvané *Na stavach* (stav znamená rybník). Jeden z rybníků se nazýval *Vitáskův* (*Vitaskuv stov*) podle jména majitele.

Severozápadní část Dolních Třanovic (u Závadovic v Dolních Domaslavicích) se nazývá *Zadky*, snad proto, že se jednalo o vzdálenou (zadní) část obce.¹⁵⁶

V Třanovicích se nacházela celá řada hostinců, některé již zanikly. Jmenujme např. hostinec *Na Vyrombane*, byl zrušen v roce 1951. Stejný osud potkal hostinec *Na Fazolovce* (také *Na Fazoluvke* či jen *Fazoluvka*), pojmenovaný podle původního majitele nebo hostinec *Na Cymbalku*, zrušen 1948, pojmenován byl podle menšího pole, které k němu zřejmě patřilo (cimbolek v nářečí znamená „menší pole“).¹⁵⁷ Hostinec *Babilon* (či *Babylon*) byl pojmenován buď podle toho, že zde byl hluk a zmatek jako při stavbě babylónské věže, nebo možná podle jména majitele.¹⁵⁸

Své vlastní názvy měly i některé domy, pojmenované většinou po majitelích, např. *Kukučuvka* (jinak také *U Kukuča* nebo *Do črvunej*, č. p. 38), *Molinkuvka* (č. p. 152), *Palikuvka* (č. p. 24), *Zelinovce* (č. p. 20), *Klajsuvka* (č. p. 120) a řada dalších. Jména domů v Třanovicích jsou poměrně málo ustálena, jed-

nak nebyla zapsána v mapách, jednak se jména majitelů mohla měnit.¹⁵⁹

V Třanovicích jsou také dva dvory. V Horních Třanovicích to je *Horní dvůr* (*Gurný dvur*), nazýván také *Barunuv dvur*, neboť kdysi patřil baronu Beesovi. V Dolních Třanovicích pak *Kapplův dvůr* (*Kopluv dvur*) pojmenován po bývalém majiteli Kapplovi.

Cest a silnic bylo pojmenováno velmi málo. V místním nářečí slovo cesta znamená cestu i silnici. Zachovaly se názvy udávající směr komunikace, je to *Cesta na Sušuv*, *Fifejšsko cesta* a *Vyrubaňsko cesta*.¹⁶⁰

Praví se, že život je změna, a tak je tomu i u místních názvů. S tím jak lidé umírají a odcházejí, zanikají s nimi i jména, která často žijí jen v povědomí obyvatel daného místa. Ale se změnami v obci se mohou objevovat také jména nová. Třanovice v současnosti procházejí významnými změnami, a tak není vyloučeno, že budou časem obohaceny o nové místní názvy.

Místní část Zadky v Dolních Třanovicích, r. 2010

Georg. Tranosci

*Romantizující podoba Jiřího Třanovského s jeho vlastnoručním podpisem
(Georg. Tranosci), 19. století*

Radim Jež

DOLNÍ A HORNÍ TŘANOVICE OD PRVNÍCH ZMÍNEK DO ROKU 1653

*„[...] Avšak jen kosti kryje: jsou v nebeském údolí duše,
radostně na Boha patří, na jeho bohatý ráj.
Tam také dlí Valentin Třanovský s Hedvikou, chotí,
miláčky syna již svého vidí a v lásce k nim lnou.
Tam také dlí štít Polanů Jiří s manželkou,
miláčky dcery již své vidí a v lásce k nim lnou;
Ba také otcův děd, sto třemi jsa vyčerpán léty,
z Třanovic starý Adam, který tam sedlákem byl.
Fojtem v rodném jsa kraji, jenž krví praotců vzdělán,
dětem po rodné obci prosté to jméno dal všem.
V samotné hodině smrti pěl píseň, píseň si zpíval:
požádav o strunný nástroj, on sladké písně té nápěv
připojil ztlumeným hlasem, zpívaje srdcem a rty:
„Ježší, věčný Bože, má naděje všecka, mne těší,
v každé že hodině žití blaho a spása jsi má,
Ježší, věčný Bože, ježž vřelá“ – další zná každý,
kdo zná ty staré verše, český ježž národ si pěl [...].“¹⁶¹*

Jiří Třanovský, Závěrečné slovo k potomstvu..., Břeh 1629

Poloha, geomorfologický reliéf, přírodní podmínky a další aspekty příliš nepřály soustavnějšímu osídlení oblasti Třanovic, což ostatně platí i pro celé Těšínské Slezsko. Přestože na katastru obce Třanovice nebyl dosud proveden systematický archeologický průzkum, jenž by napomohl prozradit více z nejstarších dějin, můžeme s velkou mírou pravděpodobnosti říci, že se v této oblasti lidé začali usazovat až v raném středověku. Ojedinelé nálezy se vztahují k nedaleké lokalitě Vyšní Lhoty-Kršle, kde byly nalezeny čtyři bronzové náramky, rámcově datované mezi léta 1900–750 př. n. l.¹⁶² Hustými lesními porosty tudy od počátku našeho letopočtu vedly obchodní stezky, které spojovaly severovýchodní část Evropy s vyspělými jižními civilizacemi. Navazovaly na

Moravskou bránu a Jablunkovský průsmyk. Dokládají to nálezy mincí – systerciu a denárů – mj. z Dobré, Komorní Lhotky, Horního Těrlicka a Hradiště. Pocházejí z prvních čtyř staletí našeho letopočtu; např. v Komorní Lhotce byla objevena zlatá mince císaře Valentiniana (vládl v letech 364–375).¹⁶³

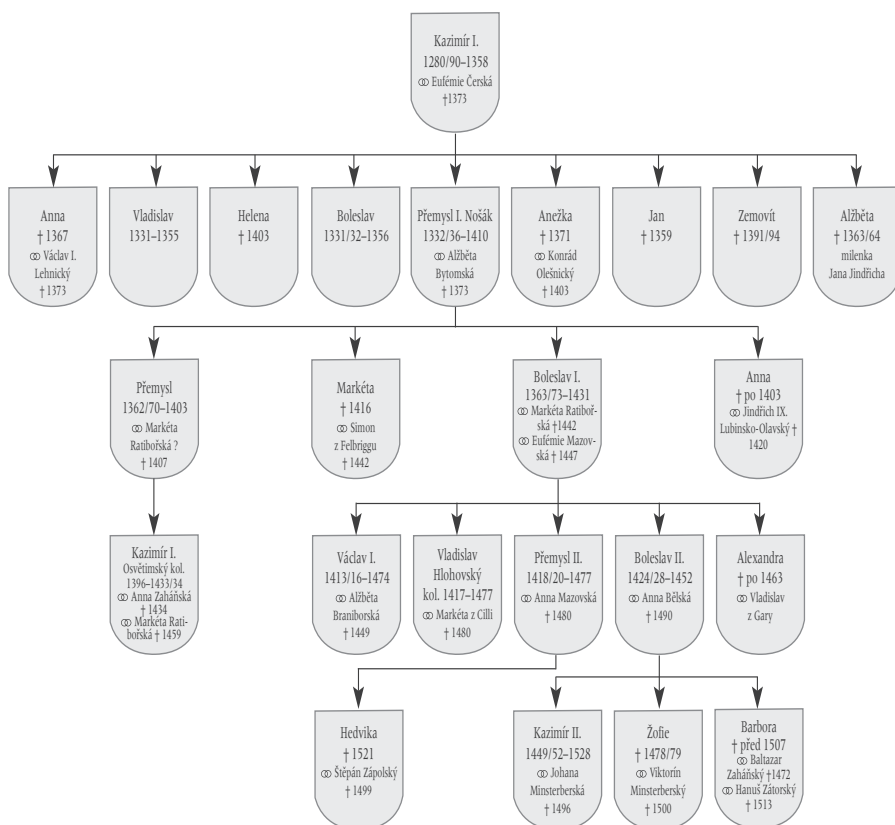
Archeologický průzkum provedený v posledních několika letech naznačuje, že právě v římských dobách okolí Třanovic osídlovaly nepočtené skupiny obyvatel. Skromné poznatky přinesly nové informace o osadách v Dobré, Bruzovicích a Dolních Tošanovicích.¹⁶⁴ Jde o lokality, které svým způsobem korespondují s mincovními nálezy. Pozdější období stěhování národů (cca 400–600 n. l.) není pro změnu zastoupeno žádnými artefakty pocházejícími z podhůří Beskyd. Totéž platí i pro následující staletí.¹⁶⁵

Někdy od počátku 8. století začali oblast Těšínského Slezska osídlovat Slované. Jejich jistým centrálním sídlem se stalo hradisko v Chotěbuzi-Podoboře. Bohužel nevíme, do jaké míry zalidnili i oblasti horního toku Stonávky. Po zániku Velkomoravské říše se dostalo celé Těšínsko pod vliv nově se rodícího polského piastovského státu. Postupně se větvící knížecí dynastie svými členy dosedla na stolce v celém Slezsku. Zprvu vznikly větší celky, které se v průběhu 12. a 13. století členily na menší jednotky.¹⁶⁶ Potomci opolského knížete Vladislava si po jeho smrti v roce 1281 rozdělili celé území. Měšek dostal Těšínsko a Osvětimsko, Kazimír Bytomsko a Kozelsko, Boleslav Opolsko a Přemysl Ratibořsko. K definitivnímu potvrzení tohoto stavu došlo na přelomu let 1289/1290.¹⁶⁷ Od této doby se počíná psát historie samotného Těšínského knížectví, jehož existence s drobnými změnami zemských hranic přetrvala až do roku 1918, resp. 1920, kde se rozpadlo a bylo rozděleno mezi nástupnické státy Rakousko-Uherska – Československo a Polsko.

Právě za vlády knížete Měška I. (v letech 1281–1315/1316) se kolonizovala valná část dosud neosídlených či jen minimálně zalidněných oblastí Těšínska.¹⁶⁸ Na sklonku 13. století tak patrně vznikly mnohé osady v okolí Třanovic. Poprvé jsou zachyceny v soupise desátků vratislavského biskupství, pod jehož církevní správu Těšínské knížectví náleželo, vzniklého někdy mezi lety 1303–1306. V tomto důležitém prameni jsou zaznamenány mj. vsi Střítež (jako *Trezhes*), Hnojník (*Gnoynik*), Tošanovice (*Tessinowitz*), Domaslavice Dolní i Horní (*Domaslawitz utroque*) či Dobrá (*Dobroczemicza*).¹⁶⁹ Třanovice, které bezprostředně sousedí s uvedenými lokalitami, v soupise nefigurují. S velkou mírou pravděpodobnosti tomu bylo proto, že zdejší osídlení ještě nenabýlo struktury kolonizované vsi. K tomuto procesu však došlo záhy a můžeme jej rámcově klást do první poloviny 14. století, resp. raději až k horní hranici tohoto časového úseku, tedy zhruba mezi léta 1330–1350. Třanovice v době svého „vzniku“ představovaly středně velkou ves s rozlohou zhruba 15–20 franských lánů zemědělské půdy, čili 400–500 ha.¹⁷⁰

V odborné i populárně-vědné literatuře se často setkáváme s tvrzením, že první písemná zmínka o Třanovicích pochází z roku 1322.¹⁷¹ S tímto poznatkem jako první přišel historik Vincenc Prasek, který ve své monografii o dějinách Těšínského knížectví zpřístupnil překlad jedné listiny v tomto znění: „*My, Kazimír, z Boží milosti kníže těšínské známo činíme, že Martinovi, fojtu našeho města Těšína, za věrné služby půl druhá lánu osvobozeného od platu ungeltu i od jakýchkoli služeb ve vsi, která Bobersdorf slove, vzdáváme, aby tím činiti mohl, jak by se mu nejlépe líbilo. Tomu na potvrzení svědectví Vojtěcha, našeho komorníka, rytíře Vincence, rytíře Žigoty z Třenkovic (de Temkowicz), Sobka z Kornic, Pelhříma aj. list náš jsme dali spečetiti. Dáno v Těšíně léta 1322 dne 1. srpna.*“¹⁷² Přídomek rytíře Žigoty (Zygoty?) autor v překladu zkomolil na „z Třenkovic“, což byl původní název Třanovic.¹⁷³

RODOKMEN TĚŠÍNSKÝCH PIASTOVců 14.–15. STOLETÍ

Problematické je toto označení hned z několika důvodů – Prasek měl k dispozici pouze opis originálu listiny z roku 1449, do níž byl dokument tzv. inserován (vepsán jako ověření). Navíc listina z roku 1449, jejíž originál se ztratil během Druhé světové války, byla opsána až na přelomu 18. a 19. století, čili znění mohlo být výrazně zkomoleno. V tomto opise mezi svědky čteme – „*Zygotke de Bemkowitz*“.¹⁷⁴ Pro nás záhadná lokalita může být jen stěží spojována s Třanovicemi. Ves od počátku patřila k doméně těšínských knížat, kteří jednotlivé pozemkové majetky prodávali či darovali „za věrné služby“ dvořanům nebo šlechticům. Přestože schází jakýkoliv písemný pramen ze 14. století vztahující se k Třanovicím, ves již nepochybně existovala a mohla se stát předmětem transakce těšínských Piastovců.¹⁷⁵ Výše uvedené hypotézy však musí podpořit další prameny.

Měškův syn Kazimír I. (asi 1315–1358) vykonal pro další směřování své země důležitý akt. Spolu s ostatními slezskými knížaty (Boleslavem Nemodlinským, Leškem Ratibořským, Vladislavem Bytomským a Janem Osvětimským) složil v Opavě v únoru 1327 lenní hold českému panovníkovi Janu Lucemburskému. Ten totiž v soupeření o moc s polským vládcem Vladislavem Lokýtkem využil příhodné situace, neváhal a smlouvami si zavázal slezské Piastovce.¹⁷⁶ Právní vztah, kdy jednotlivá knížectví spadala pod ústřední moc českého krále, jenž je uděloval dále zdejším zeměpánům v léno, byl následně potvrzen v Trenčíně roku 1335 i polským vladařem. Císař Karel IV. na počátku své vlády Slezsko včlenil do nově se utvářejícího soustátí zemí Koruny české (*Corona regni Bohemiae*), přičemž v listině je zdůrazněno: „*i s vazaly, lény, leníky, výnosy, důchody, soudy, právy a zvyklostmi a náležitostmi připojuje, přivtěluje, připisuje a neodlučitelně a neoddělitelně spojuje s Českým královstvím a jeho Korunou.*“ Těšínské knížectví se tak od roku 1335 na několik staletí stalo součástí velkého středoevropského státu.¹⁷⁷ Politický, ekonomický a kulturní život byl proto v tomto nejjihnějším cípu Slezska determinován hned z několika stran, a jakožto na území hraničního styku tří států – českého, polského a uherského – zde pochopitelně docházelo k přejímání všech možných vlivů, které jeho obyvatelé přebírali originálním způsobem.

Třanovickou komunitu v dobách pozdního středověku tvořilo pouze několik rodin. Po systematickým odlesnění části země tzv. vykloučením (můžeme předpokládat, že k tomuto procesu došlo nejdříve v níže položených částech vesnice), sloužily k pěstování méně náročných obilovin. Specializovaná řemeslná výroba se uplatňovala výhradně ve městech, které se staly spádovými správními i hospodářskými oblastmi, neboť se v nich konaly pravidelné trhy.

Erb šlechtického rodu Pelhřimů z Třanovic

První zmínka, jež prokazatelně poukazuje na existenci Třanovic, pochází až z 10. srpna 1431. Tehdy nechal na hradě v Těšíně kníže Vladislav se svým bratrem Přemyslem II. sepsat listinu. Jako svědek se za toto právní pořízení zaručil jistý Mikuláš z Třanovic.¹⁷⁸ Jeho predikát jasně poukazuje na to, že byl majitelem vsi Třanovice. Zda ji od knížat koupil, dostal darem či zdědil po svých předcích, není možné zjistit. Totožné je konstatování i v případě Mikulášova původu. Je často označován za jednoho ze zakladatelů šlechtického rodu Pelhřimů z Třanovic (v dobových pramenech zástupci tohoto rodu vystupovali pod jmény „z Třenkovic“, „z Třanovic“, v 16. století pak většinou jako „z Strankovic“ ap.). Jejich predikát je pravděpodobně odvozen od vsi Pelhřimovice (p. Pielgrzymowice),¹⁷⁹ která se nachází 10 km severovýchodně od města Fryštát (dnes součást Karviné). Domicil, neboli místo „bydliště“, podle vsi Třanovice si Pelhřimové ve svém jméně uchovali i v následujících pokoleních, i když ji již v pozdějším období nadrželi, jak si osvětlíme dále v textu. Rod Pelhřimů z Třanovic se v 15. a 16. století rozšířil po celém Těšínsku (držel např. vsi Hnojník, Ropici, Šumbark, Koňakov, Dolní Soběšovice, Vělopolí ad.), Pštínsku a jedna z větví dokonce i na jižní Moravu.¹⁸⁰ Mikuláš z Třanovic zastával u dvora těšínských Piastovců nejspíše nějakou dvorskou funkci. S jeho jménem se setkáváme v několika listinách ze třicátých a čtyřicátých let 15. století.¹⁸¹ Naposledy vystupuje v pramenech v roce 1450, kdy za 180 kop pražských grošů koupil od Mikuláše z Malých Kunčic ves Bohušovice (dnes součást Těšína).¹⁸²

V této době však již Třanovice nevlastnil, neboť je o deset let dříve prodal rytíři Machníkovi z Třince za 110 hřiven.¹⁸³ S ohledem na majetkové zázemí a postavení Mikuláše z Třanovic se naskýtá otázka, zdali si v lokalitě, podle níž se označoval, nechal vystavět tvrz či podobné šlechtické sídlo. Dochované prameny stavbu tohoto typu v Třanovicích nedokládají, můžeme však s velkou mírou pravděpodobnosti předpokládat, že v centru vsi (v Dolních Třanovicích) měl rytíř dvůr s hospodářským zázemím (chlévy, stáje, stodoly) a jednoduchou obytnou budovu. V údolí říčky Stonávky, s ohledem na georeliéf, totiž nebylo vhodné stavět gotickou tvrz, která by nebyla zároveň chráněna přírodními prvky (např. výrazným ostrohem).

Více než půl století se s Třanovicemi v pramenech nesetkáváme, což je možná způsobeno tím, že ves nebyla předmětem majetkových transakcí šlechty, či se jednoduše archiválie o ní nedochovaly. Spíše však přešla jako odúmrtí po šlechtici bez dědiců (Machníkovi z Třince?) do majetku těšínských Piastovců. Další zmínka o Třanovicích pochází z dokumentu Kazimíra II. (vládl v letech 1477–1528), jenž se jako jeden z mála knížat těšínské větve dokázal výrazněji prosadit v politickém dění země Koruny české, neboť byl po několika letech vrchním hejtmanem v celém Slezsku (v letech 1490–1504, 1516–1528 pro

Horní Slezsko) a posléze i v Opavském knížectví (v letech 1515–1518).¹⁸⁴ V listině z roku 1523 kníže nařizuje, aby 43 jmenovaných vesnic z těšínského panství odebíralo pivo výhradně z městského pivovaru v Těšíně.¹⁸⁵ Toto privilegium platilo i pro Třanovice (v listině psány jako *Trzankowicze*) a okolní vsi (Hradiště, Horní a Dolní Žukov, Vělopolí, Koňakov ad.), což je jasným dokladem toho, že zde byly krčmy, ve kterých se šenkovalo pivo a jiné nápoje již v dřívější době.¹⁸⁶

Bohužel však nevíme nic bližšího o třanovických obyvatelích na počátku raného novověku. Pokud by byli poddanými těšínského knížete, byly by jejich povinnosti vůči vrchnosti zapsány do urbáře z roku 1518. V tomto roce Třanovice držel šlechtic pro nás neznámého jména, a tak si musíme vystačit pouze se srovnáním s okolními vesnicemi uvedenými v urbáři. Např. v Koňakově žilo osm rodin (obecně se přijímá koeficient průměrně sedmi členů v jedné rodině), které do knížecí pokladny odváděly ročně 4 zl. 5 gr., 7 šeflů (= 988 l) žita, 8 šeflů (1 128 l) ovsa, 1 šefl (141 l) ječmene, 29 slepic a 255 vajec; v Kormorní Lhotce devět rodin s platbou 6 zl. 7 gr. a po jednom šeflu žita, ovsa i ječmene, 22 slepicích a třech kopách vajec. V o něco větším Žukově, v soupise nerozděleném na dvě samostatné části, bydlelo 16 rodin.¹⁸⁷ Třanovice můžeme co do počtu osedlých a dávek vrchnosti srovnat s relativně stejně velkou lokalitou Koňakovem. Odhadem tedy v Třanovicích v prvních desetiletích 16. století žilo přibližně 60–80 lidí, rozdělených podle majetkové držby na sedláky, zahradníky, domkáře a neosedlé obyvatelstvo (nádeníci, podruzi ad.). Ze svých polností sklízeli v největší míře žito, dále oves a ječmen. Klimatické podmínky příliš nepřály setí náročné pšenice. Z domácí zvěře se chovaly slepice, kachny, husy a v pozdějším období zejména ovce, z nichž byl několikrát užitek (mléko, maso, vlna).

Na sklonku dvacátých let 16. století držel Třanovice rod Čelů z Čechovic, jehož představitel se za vlády Kazimíra II. a posléze za poručnické správy čes-

Těšínský kníže Václav III. Adam, r. 1574

komoravského magnáta Jana z Pernštejna († 1548), který držel knížectví v letech 1528–1545 za nezletilého Kazimírova vnuka Václava III. Adama, dostali v hierarchii zemských hodnostářů a v tuzemské šlechtické obci na špici. Dlouholetý kancléř knížectví Jan Čelo z Čechovic měl díky svému suverénnímu postavení možnost skupovat četné pozemkové majetky.¹⁸⁸ V roce 1529 např. koupil za částku 530 zlatých od Jindřicha Bruzovského z Bruzovic ves Hradiště.¹⁸⁹ Patrně v tomto období se držitelem Třanovic

stal Janův bratr Kašpar Čelo z Čechovic († do 1536). Podobně jako jeho předkové i Kašpar navštěvoval krakovskou univerzitu a svou kariéru zahájil po boku knížete Kazimíra II., v jehož kanceláři plnil v letech 1503–1505 funkci písaře. Později dosáhl na kněžské svěcení a byl oltářníkem při farním kostele sv. Máří Magdalény v Těšíně. Od roku 1524 působil jako kanovník vratislavské katedrály sv. Jana Křtitele.¹⁹⁰ Z výnosů třanovických majetků Kašpar Čelo odváděl ročně 16 grošů na provoz těšínského špitálu. V roce 1533 Třanovice prodal Kašparu Tlukovi z Tošanovic za 230 tolarů.¹⁹¹ Smlouvu následně potvrdila kněžna Anna Braniborská († 1539),¹⁹² vdova po Václavu II. a matka jediného právoplatného dědice Těšínska Václava III. Adama.

Od roku 1533 tak byly dějiny Třanovic na více než dvě staletí úzce svázány s rodem Tluků z Tošanovic. Prvním známým předkem tohoto šlechtického rodu, jenž měl ve svém znaku zlatý škopek v modrém štítě, z něhož čnělo obvykle šest stříbrných lilii se zelenými stonky a listy, byl Stanislav Tluk, v pramenech z let 1445–1449 vystupující jako starosta na Těšíně.¹⁹³ Stanislav Tluk byl držitelem vsi Tošanovice, kde si vystavěl drobnou tvrz a podle níž se i označoval. Měl dva syny – Mikuláše a Jana. Prvně jmenovaný se stal farářem ve Fryštátě a zemřel nejspíše kolem roku 1520. Jan Tluk zdědil po otci Tošanovice a za ženu si vzal Annu z Rýzmburka, se kterou měl pravděpodobně pouze jediného potomka Jana, později v pramenech označovaného jako starší. Kromě Tošanovic měl Jan st. († kolem 1533) v zástavě také sousední ves Vojkovice a neznámo kdy, koupil Hnojník. Jeho postavení a majetkový vzestup vyjadřuje i výběr partnerky, kterou se stala sestra či blízká příbuzná nejmocnějšího muže v knížectví – Jana Čela z Čechovic. Plodné manželství vedlo k tomu, že se rod Tluků z Tošanovic před polovinou 16. století výrazným způsobem rozvětvil. Nejnovějším bádáním bylo zjištěno, že Jan starší měl nejspíše pět synů – Kašpara, Zikmunda, Melichara, Jana (mladšího) a Jeronýma.

Jak již bylo výše řečeno, koupil Kašpar, nejstarší ze synů Jana st., roku 1533 Třanovice. O sedm let později „[...] urození vladyci Zikmund a Melcher Tlukové z Tošinovic, bratři vlastní, zdrávi na životě i na rozumě, dobrovolně vyznali, kterak jsú pustili [...] k pravému dědictví urozenému vladyce, švagrovi Tlukovi, bratru jejich vlastnému věrnému milému, v dílu bratrském ves Hnojník se vším jeho právem a příslušenstvími malými i velikými, jakými se kolvěk jmény jmenují aneb jmenovány býti mohou, nic sobě ani erbom svým v tom pozůstavující, takže již jmenovaný Kašpar Tluk, bratr jejich, tu ves Hnojník bude moci bez překážky držeti v těch mezích a hranicích, jakž ze starodávna od jiných okolních vsí vyměřena a vyhraničena jest a ji prodati,

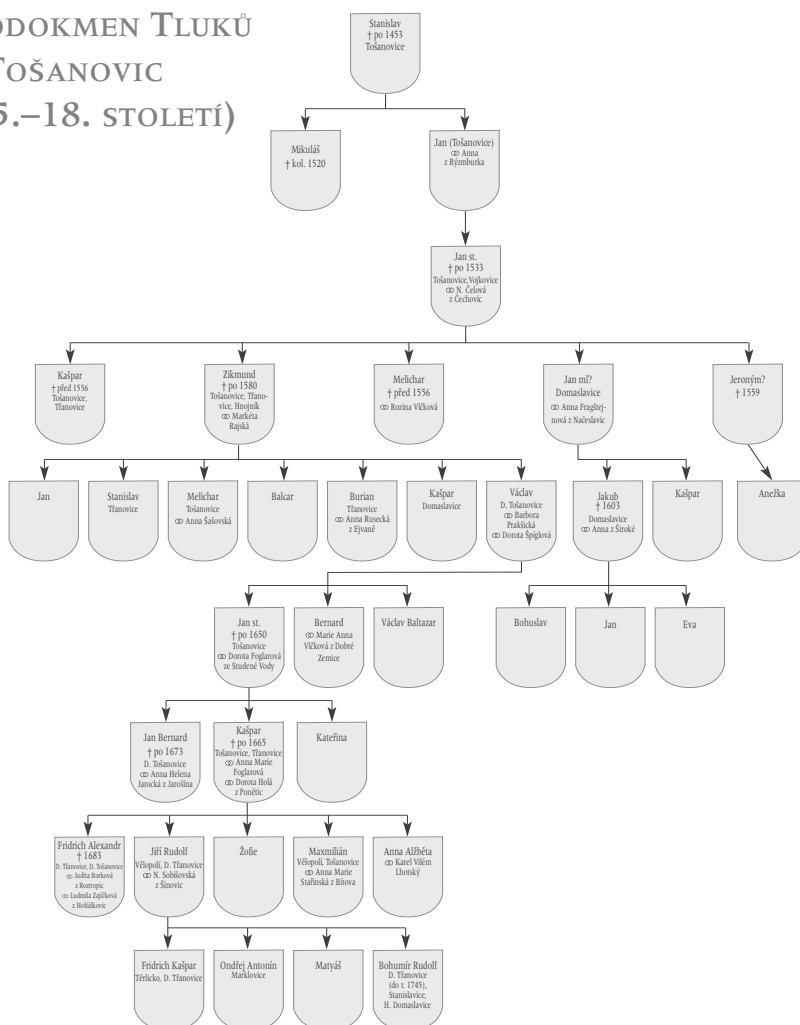

Erb šlechtického rodu Tluků z Tošanovic

*zastaviti, zaměnit, oddati, ji mít i nechati, jakž se svým vlastním dědičným statkem, službám knížecím bez škody [...].*¹⁹⁴ Melichar, ženatý s Rozinou Vlčkovou, po sobě stejně jako jeho starší bratr Kašpar nezanechal potomky; oba zemřeli před rokem 1556. Jejich majetky (Tošanovice, Třanovice i Hnojník) se dostaly do rukou Zikmunda Tluka.¹⁹⁵ K synům Jana st. patřil ještě Jan (mladší), jenž měl za manželku Annu Fragštejnovou z Načeslavic,¹⁹⁶ a Jeroným († před 1559), o němž se dochovala pouze jediná zmínka, připomínající i jeho dceru Anežku.¹⁹⁷

Zikmund Tluk se po roce 1556, kdy prodal Hnojník hejtmanovi knížecího dvora Václavu Pelhřimovi z Třanovic za částku 550 uherských zlatých,¹⁹⁸ stal seniorem celého rodu, disponujícím s relativně velkým pozemkovým majetkem.

RODOKMEN TLUKŮ Z TOŠANOVIC (15.–18. STOLETÍ)

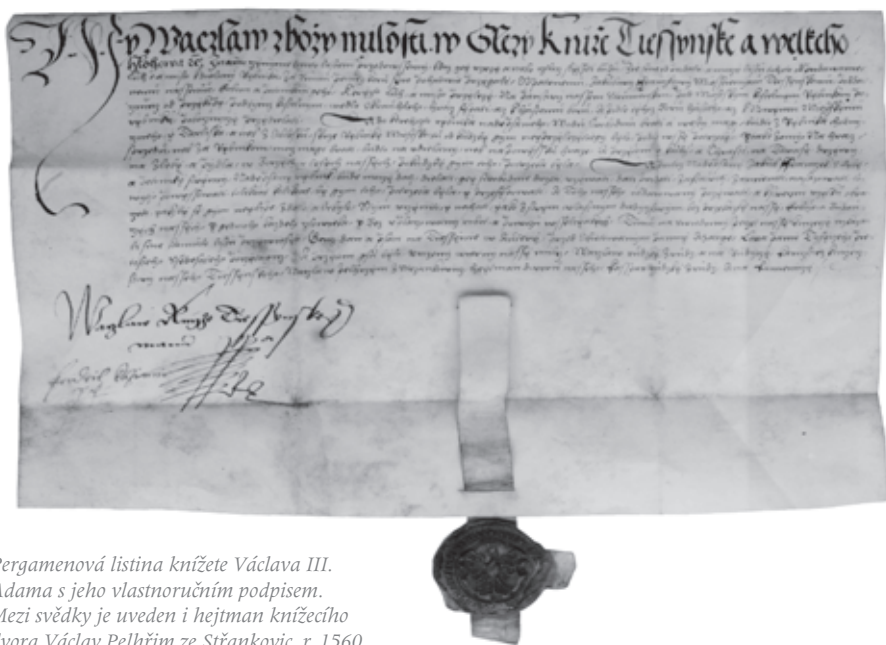

Ten rozšířil o ves Dobratice a v 60. letech o dva výnosné dvory v Horních Domaslavicích.¹⁹⁹ Jeho bratr Jan ml. držel sousední Dolní Domaslavice, které zdědil jeho syn Jakub, což listinou z roku 1565 potvrdil těšínský kníže Václav III. Adam i s podmínkou vydělení části Domaslavic jako věna budoucí Jakubově manželce.²⁰⁰ Cíleným skupováním okolních vesnic tak došlo k tomu, že rodu Tluků z Tošanovic patřil po polovině 16. století homogenní územní celek, jenž v sobě zahrnoval vsi Horní a Dolní Tošanovice, Třanovice, Horní a Dolní Domaslavice, Vojkovice, Dobratice a na kratší dobu i Hnojník. Kompaktnost držav měla velké výhody např. při jejich správě, zápornou stránkou, jak si dále ukážeme, byl počet členů rodu, mezi které se postupně vsi dělily, čímž narůstaly konflikty o hranice i jiné záležitosti.

Po dosažení plnoletosti se právě do sporu se svým strýcem dostal Jakub Tluk z Tošanovic a na Dolních Domaslavicích. Strýc Zikmund byl jeho poručníkem do roku 1565 a stál také za výběrem Jakubovy manželky, kterou se o rok později stala Anna Širocká ze Široké.²⁰¹ Zikmund svého synovce vinil, „[...] že berně císařské z oddílu svého, totiž z polovice Domaslavic, zúplna nespravuje a já takové berně zaň dokládati musím od několika let [...]“.²⁰² Podobné problémy měl Zikmund s držitelkou Hnojníku Marianou z Jarošína, vdovou po Václavu Pelhřimovi z Třanovic. Její poddaní totiž pokáceli stromy, na nichž byly značky určující hranice panství. Místní obyvatelé řešili spory i se zbraní v ruce. Vymezením hranic majetků Zikmunda Tluka se zabývala v roce 1567 frýdecká městská rada. Svědectví Jana Krále, fojta v Tošanovicích, Martina Zajíce, Jakuba, zahradníka z Tošanovic, Blažka Kostřevy, Jiřího Hrbáče z Tošanovic, Ondřeje Skalky z Horních Domaslavic a Blažka Zivarka mělo rozhodnout o tom, jak probíhá hranice mezi Tošanovicemi, Vojkovici a Nižními a Vyšními Lhotami, tedy frýdeckým a těšínským panstvím. Většina z nich se shodovala, „[...] že jest hranice spravedlivá mezi gruntů tošinovskými a lhotskými na potok slove Kamenitý, počnúc od cesty, která jde od Střížné [Komorní] Lhotky pod horú Prašivú až do Horních Lhot a tím potokem dolův od tej cesty, potom přeskakuje tu, kde se sbíhají hranice vojkovská, dolní lhotská a tošinovská [...]“ Pro poznání hospodaření na pastvinách a využívání lesních porostů je zajímavá i následující zmínka: „[...] Též lidé všeckni svrchupsaní vyznali společně, že po potok slove Řičky a na hoře slove Zimné vody páni tošinovští lesův beze vsí překážky užívali, valachom najímali, svině, když bukev zrodila, přijímali a pásli, svobodně poddaní těchž pánuv tošinovským svině své i příhonné beze vsí překážky a pánuom tošinovským platili a žádnému jinému a v těch místech dobytky valašské za tůž Řěčkú valachom, když sú přepásli i svině Lhočanuom zajímali a Lhoščí je zase od pánuov tošinovských vypravovali [...]“.²⁰³ Tento krátký úryvek z dobového pramene naznačuje, že Tlukové z Tošanovic byli dobrými hospodáři a již v polovině 16. století umožňovali pronájem horských pastvin nově příchozímu valašskému obyvatelstvu. Katastru Třanovic se kolonizace pravděpodobně ne-

dotkla, týkala se zejména Dobratic, Horních Tošanovic, Vojkovic a Vyšních Lhot.²⁰⁴

Zikmund, jako jediný z rodu Tluků z Tošanovic, vykonal roku 1567 povinný hold své vrchnosti poté,²⁰⁵ co se Václav III. Adam podruhé oženil se saskou kněžnou Sidonií Kateřinou. Spolu s ostatními šlechtici přijel na zámek do Těšína, kde před novomanžely odříkal slova přísahy a na znamení souhlasu s holdem podal knížecímu páru pravou ruku.²⁰⁶ Zikmund Tluk se dožil velmi vysokého věku, zemřel někdy kolem roku 1580.²⁰⁷ Z plodného manželství s Markétou Rajskou z Rajska²⁰⁸ měl prokazatelně sedm synů – Jana, Stanislava, Melichara, Balcara, Buriana, Kašpara a Václava. Nejstarší Jan zemřel

Pergamenová listina knížete Václava III. Adama s jeho vlastnoručním podpisem. Mezi svědky je uveden i hejtman knížecího dvora Václav Pelhřím ze Stráňkovic, r. 1560

někdy po roce 1582. Ostatní bratři drželi otcovy majetky až do počátku roku 1589, kdy došlo k jejich dělení. Třanovice dostali Stanislav s Burianem, Melichar se stal pánem Horních Tošanovic, Václav Dolních Tošanovic, Kašpar Horních Domaslavic a Balcar byl úředníkem polskostravského a posléze rychvaldského panství.²⁰⁹ Jejich bratranec Jakub si podržel ves Dolní Domaslavice. Jelikož měl Zikmund Tluk několik synů, muselo dojít k rozčlenění jednotlivých vsí, a tím vznikly jejich „Horní“ a „Dolní“ části. Toto rozdělení vyvolávalo mezi členy rodu Tluků z Tošanovic mnohé neshody. Problémy vyvolával zejména Jakub Tluk, který neprávem zabíral majetky v Horních Domaslavicích, nesplácel dlužné peníze Zikmundovým synům a všelijak jim škodil, což dokládají četné zápisy v soudních knihách Těšínského knížectví.²¹⁰

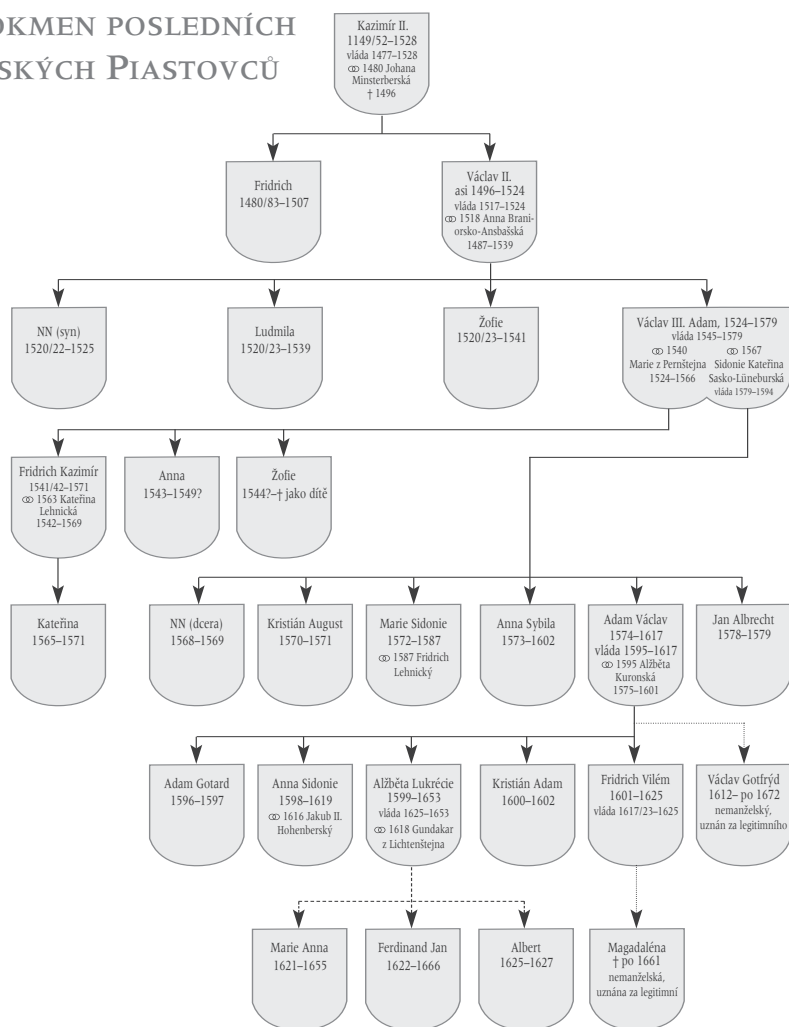
V době, kdy Třanovice držel Zikmund Tluk z Tošanovic, zasáhlo oblast Těšínska nové náboženské učení rychle se šířící z Dolního Slezska. Po vystoupení Martina Luthera a po zveřejnění jeho 95 tezí v roce 1517, ve kterých nabádal k duchovní očistě katolické církve, se tyto myšlenky díky knihtisku záhy roznesly i po střední Evropě. V samotném centru diecéze – Bratislavi – bylo luterství přijato již v roce 1525, proti čemuž nedokázal účinně bojovat ani biskup Jakub Salza. Nové náboženství prosazovala i slezská knížata z lehnicko-břežské větve, Minsterberkové (potomci Jiřího z Poděbrad) a Jiří Hohenzollern, držitel Krnovska.²¹¹ Těšínská Piastovci se do tohoto tábora přidali jako poslední. Václav III. Adam, jenž převzal knížectví po poručníku Janovi z Pernštejna v roce 1545, byl ještě na počátku své vlády přesvědčeným katolíkem. Za dosud blíže nevyjasněných okolností však někdy v padesátých či šedesátých letech 16. století přijal luterství jako oficiální náboženské vyznání, které se snažil aktivně prosadit na území celého knížectví.²¹² V roce 1568 nechal kníže Václav III. Adam sestavit církevní řád (nazvaný *Řád církevní, kterak se při službě Boží a ceremoniích církevních v církvi křesťanské Knížectví těšínského v městech a ve všech kazatelé a učitelé slova Božího zachovati mají*), podle něhož byla zřízena organizační struktura nově se konstituující církve a zásady liturgických praktik. Hlavou luterské církve na Těšínsku se stal sám kníže, označovaný jako nejvyšší biskup. K novelizaci a k doplnění o školské záležitosti došlo za vlády Sidonie Kateřiny (r. 1584).²¹³ Definitivně proces důsledné evangelizace Těšínského knížectví dokonal její syn Adam Václav na sklonku 16. století, kdy vydal několik

Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje v Dolních Třanovicích, kolem r. 1900

restriktivních nařízení, podle nichž nebyli např. ve městech tolerováni katoličtí duchovní – „[...] žádných kněží a učitelí slova Božího nařizovati a přijímati, jim kostelův aneb školy podávati, než těm, kteří by pravého zdravého evangelického učení byli, podle písem svatých prorokův a svatého Evangelium Kristem Pánem a jeho svatými evangelisty a apoštoly vydaného a podle konfesi Augsburskej, která jest na římském sněmu v Augsburku léta Páně 1555 svatě a spasitedlnej paměti císaři Karlovi, toho jména páteho, oddána tak, aby slovo Boží a svaté Evangelium bez ujímání a přičinění učeno a kázáno v těch všech kostelech býti mohlo, a velebné svátosti Těla a Krve našeho Pána Jezuse Krista podle ustanovení jeho pod obojím způsobem Těla a Krve Páně jednomu každému podáváno, také sakramentem křtu svatého a ceremoniemi evangelickými s slovem Božím se srovnávajícími posluhováno bylo [...]“²¹⁴

RODOKMEN POSLEDNÍCH TĚŠÍNSKÝCH PIASTOVČŮ

Po vzoru svého pána následovala knížete Václava III. Adama i místní šlechta, pouze několik rodů zůstalo ryze katolických.²¹⁵ Představitelé Tluků z Tošanovic se pravděpodobně také stali luterány a pod jejich vlivem nové náboženství zapustilo silné kořeny v rodinách poddaných z Tošanovic, Třanovic a Domaslavic. Třanovický filiální kostel sv. Bartoloměje byl již v předreformačním období spravován farářem z Hnojníku,²¹⁶ který pravidelně (asi jednou za dva týdny) konal bohoslužby ve zdejším dřevěném svatostánku. Bohužel další podrobnosti z nejstarších dějin církevního života v Třanovicích neznáme, v pramelech nám schází i jména hnojnických pastorů – až pro čtyřicátá léta 17. století máme doloženého jistého Jiřího Elbinga, narozeného v opolských Střelcích (p. Strzelce Opolskie), jenž působil v Bludovicích a následně na faře v Ustroni.²¹⁷

Přestože toho o náboženském životě v Třanovicích mnoho nevíme, jméno této obce významným způsobem proslavil kněz, spisovatel a básník Jiří Třanovský, jehož tvorba obohatila liturgii evangelických bohoslužeb na několik staletí a jeho písně, napsané ve dvacátých a třicátých letech 17. století, jsou součástí zpěvníku dodnes.²¹⁸ Co pojilo Jiřího Třanovského, rodáka z Těšína, s nevelkou vsí v podhůří Beskyd? Odpověď na tuto otázku je zcela prozaická a musíme ji hledat u předků jednoho z největších středoevropských básníků manýristického období. Jeho praotec jménem Adam byl totiž někdy kolem poloviny 16. století váženým sedlákem a fojtem v Třanovicích. Adam měl syna Valentina, jenž se vyučil kotlářskému řemeslu a oženil se s Hedvikou Zentkovou (či Zentkovskou) ze Smilovic.²¹⁹ Po sňatku se v osmdesátých letech přestěhoval do Těšína, kde hledal lepší pracovní uplatnění, což se mu také povedlo. Vstoupil do kotlářského cechu, záhy se stal jeho cechmistrem a po nastřádání dostatečného množství financí si roku 1587 koupil v samotném centru města, na rohu Starého trhu a Hluboké ulice, dům. O tomto aktu se nám v těšínské městské knize dochovala zajímavá zmínka – *„Léta 1587 v úterý před Hromnicemi předstúpil před úřad Toman Mazurek a dobrovolně vyznal, že prodal duom svůj na Starým trhu podle pivovaru příležící Valentinovi Třanovskému za sumu peněz dvě stě šedesáte zlatých, závdavku položil hotových padesáti zlatých a na příští s[vatý] Jan třiceti zlatých, potom na příští s[vatý] Martin 20 zl. položiti má. Potom po tři léta pořád po 18 zl. až se panu Zigotovi [ze Slupska] a panu Barskému [z Baště] zaplatí a ostatek Tomanovi Mazurovi po desíti zlatých až do úplné výplaty sumy nadepsané vyplacovati povinen bude. A protože jsme jemu takový duom podle pořádku práva našeho městského odevzdali, tak že bude moci s ním učiniti i nechati jako svým vlastním. Z nadepsaného závdavku, totiž to 50 zl. dáno jest panu Barskému 36 zl., ostatek vzal Toman Mazur [...]“*²²⁰ Dům v rezidenčním městě těšínských knížat se stal 27. března 1592 místem, kde světlo světa spatřil syn Valentina a Hedviky, jenž při křtu obdržel jméno Jiří.

Zámožný měšťan se prozíravě rozhodl, že dopřeje svému synovi kvalitní vzdělání. Již v jedenácti letech mladý Jiří (v dobových pramenech mnohdy označován, jak bylo tehdy zvykem, zdobně „Jiřík“) opustil rodný Těšín a vydal se na dlouhou cestu až k Baltskému moři do města Kolberg (p. Kołobrzeg), kde navštěvoval věhlasné evangelické lyceum. Po zdejším dvouletém pobytu se v dubnu 1607 zapsal na univerzitě v německém Wittenbergu, přímo v „epicentru“ počátků Lutherovy věrouky, kterou měl v následujících letech Jiří Třanovský hlásat po českých zemích i v Horních Uhrách (dnešní Slovensko).

Proslulé akademické prostředí jej výrazným způsobem ovlivnilo. Studium filozofie a bohoslovectví ukončil v roce 1611 a ještě téhož roku nastoupil v devatenácti letech jako učitel na latinskou školu u chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze. Okouzlen prostředím rudolfínské hlavního města, ve kterém žila intelektuální a umělecká elita tehdejšího světa, začal skládat zprvu pouze pro své přátele verše v latině. Třanovského učitelská praxe, um a píle zapůsobila i na jednoho z nejmocnějších českých aristokratů, nejvyššího komorníka císaře Rudolfa II. Jana Jiřího ze Švamberka, neboť ten jej přijal za vychovatele svého syna Adama II. na zámek do Třeboně.²²¹ Adamovým preceptorem byl Jiří Třanovský jeden rok (od března 1612 do března 1613), za což pobíral odměnu 40 kop grošů a navíc byl i šacen – v účtech je zmínka o výdajích „[...] na šaty, na plášť, koláry a kalihoty sukna magelonského, koží zvířecích malých na kabáty,

plátina černého, bílého pod kabáty, knoflíků popelatých hedvábných, klobouk [...]“ ad.²²²

Další Třanovského kroky vedly do moravského Holešova,²²³ kde od podzimu 1613 řídil městskou školu. Záhy však odešel do Valašského Meziříčí. V tomto městě prožil deset let života, který byl naplněn obětavou duchovní prací a plodnou literární tvorbou. Ještě než se stal farářem, musel být na jaře roku 1616 ordinován (vysvěcen) na kněze v dolnoslezské Olešnici. V Meziříčí uzavřel ve třidvaceti letech sňatek s Annou, pocházející z opavského rodu Polanů z Polansdorfu. Za první důležitý Třanovského ediční počín se považuje vydání Augsburské konfese, která byla tištěna roku 1620 v Olomouci. Knižní zpracování konfese se hojně užívalo ve sborech na Moravě a posléze i na Těšínsku.

Údajná podoba Jiřího Třanovského z jeho exlibris, r. 1612

Dílo Jiřího Třanovského *Odarum sacrarum sive hymnorum*, z něhož pochází báseň *Závěrečné slovo k potomstvu...*, Břeh 1629

Zároveň pilně sepisoval latinské modlitby i ódy a skládal české písně. Spletitý politický a s tím spojený i náboženský vývoj v zemích Koruny české Tránovskému výrazně komplikoval práci a soukromý život. Rovněž do Valašského Meziříčí totiž doléhaly následky českého stavovského povstání – na žádost císaře přes Těšínské knížectví na Moravu roku 1620 pronikly oddíly polských žoldnéřů (tzv. lisovčáci), kteří po sobě zanechávali pouze zdrcované území, vyjedené sýpky a vypálené vesnice.²²⁴ Situace se opakovala o dva roky později, kdy město Jetřicha ze Žerotína obsadila císařská vojska. Jiří Tránovský byl nucen spolu se svou rodinou odejít do rodného Těšína, aby zde přečkal nejdramatičtější chvíle. Po dočasné konsolidaci poměrů se vrátil opět do Valašského Meziříčí. Nenalezl však kýžený klid a naopak jej citelně zasáhla smutná událost – v roce 1624 mu po řádění moru zahynuly tři děti. V tomtéž roce císař Ferdinand II. nařídil, aby evangelické duchovenstvo konvertovalo ke katolictví, v opačném případě mělo opustit zemi.²²⁵ Jiří Tránovský zvolil druhou variantu a odebral se s manželkou a jedním přeživším synem do Těšína.

V hlavním městě knížectví nebyla situace pro evangelíky o mnoho lepší. Poté, co kníže Adam Václav o Vánocích roku 1609 přestoupil ke katolíkům a začal vyvíjet cílenou aktivitu k návratu katolických kněží i členů církevních řádů, nebyli jinověrci v Těšíně svým vládcem podporováni, či dokonce trpěni.²²⁶ Jiné postavení si evangelíci udrželi na panstvích místní šlechty, která ostatně zůstala z drtivé většiny nakloněna Lutherovu, popř. Kalvínovu dogmatickému učení.²²⁷ Snaha o rekatolizaci farní sítě na šlechtických majetcích nebyla v počátcích tohoto procesu naplněna, neboť dcera Adama Václava,

Pohled na Těšín, rodiště Jiřího Tránovského, vyobrazení z topografie Matyáše Meriana, r. 1650

umírněná katolička Alžběta Lukrécie, zčásti tolerovala působení evangelických pastorů na území Těšínského knížectví.²²⁸ A proto se Jiří Třanovský po krátkém pobytu v Těšíně rozhodl přijmout na sklonku roku 1625 nabídku Jana II. Sunega, aby se stal jeho dvorním kaplanem a současně farářem bílského sboru.²²⁹

Ani v Bílsku Třanovský dlouho nepobyl. Válečné události Třicetileté války citelně zasáhly obyvatelstvo na území Těšínského knížectví. Neustálé průtahy vojenských jednotek protihabsburské koalice i císařských šířily svou přítomností hrůzu a permanentní obavy z následného vývoje. V letech 1626–1627 na Těšínsko vtrhly oddíly dánského vojevůdce Petra Arnošta Mansfelda, k němuž se přidávali poddaní z těšínských vesnic, kteří se rovněž podíleli na brutálním drancování. Po silné ofenzivě vojsk císaře Ferdinanda II. se podařilo okupanty z knížectví vytlačit;²³⁰ nově nastolené podmínky však vedly k odsunu evangelických duchovních. To se dotklo i Jiřího Třanovského, jenž následoval svého pána, Jana II. Sunega, na jeho hornouherské sídlo v Budatíně (dnes součást Žiliny). Po několika měsících přesídlil na Oravský hrad, kde se stal kazatelem Sunegova švagra Kašpara Illesházyho. Zdejší tříletý pobyt strávil Třanovský prací na sbírce latinských náboženských básní, která vyšla tiskem roku 1629 v dolnoslezském Břehu pod názvem „*Odorum sacrarum sive hymnorum libri tres*“ (Tři knihy posvátných písní či hymnů).²³¹ Kancionál obsahoval celkem 150 skladeb, mj. i biografickou báseň „*Závěrečné slovo k potomstvu, zejména ke třem na živu zbylým synáčkům Samuelovi, Davidovi a Timoteovi Třanovským*“, z níž se dovídáme detaily o předcích z Třanovic.²³²

V roce 1631 Třanovský opět změnil působiště a přestěhoval se do Liptovského Svatého Mikuláše, městečka v podhůří Nízkyých Tater. Stalo se tak na žádost vrchnosti, která si přála, aby místo bylo po smrti zdejšího faráře obsazeno někým, kdo vynikal pracovitostí a pílí a kdo byl zkušený v pastorační práci. Přesně tyto požadavky dokonale splňoval Jiří Třanovský, jenž se okamžitě s vervou pustil do reorganizace sboru, zkvalitnění agendy a nákupu bohoslužebných knih a kancionálů.²³³ Právě potřeba nových zpěvníků v něm zrála již delší dobu, a proto se rozhodl, že nashromáždí a vydá písně pro potřeby všech vrstev obyvatelstva i církevní liturgii. Kniha vyšla v roce 1635 v Levoči pod názvem „*Phiala odoramentorum. Modlitby křesťanské*“ a měla velký úspěch. O rok později ve stejné tiskárně za finanční pomoci Anny Thurzové, manželky Jana II. Sunega, připravili Třanovského životní dílo pojmenované „*Cithara sanctorum, tj. Písně duchovní staré i nové, kterýchž církev křesťanská při výročních slavnostech a památkách, jakož i ve všelikých potřebách svých obecných i obzvláštních s mnohým prospěchem užívá k obecnému církvi Boží vzdělání*“. Název plně vystihuje, k čemu měl zpěvník sloužit. První vydání zahrnovalo celkem 413 písní; sám Jiří Třanovský napsal přibližně 150 z nich, ostatní byly překlady

Pergamenová listina knížete Adama Václava s přivěšenou pečetí. Ve svědečné řadě vystupuje Václav Tluk z Tošanovic, od r. 1604 hejtmán těšínského komorního panství, r. 1600

Janu Kolářkovském ze Záhoří.²³⁷ Zdali byl jeho bratr Stanislav Tluk ženatý, se z nemnoha dochovaných archiválií nedovídáme. Jisté však je, že byl majitelem dolnotřanovického statku, o čemž nejlépe vypovídá smlouva sepsaná s Kašparem Čelem z Čechovic v roce 1598, kde se Stanislav Tluk zavazuje pouštět vodu na mlýn Jana Bučka v Hradišti – „[...] ta voda tak, jak od starodávna šla, nyní i na časy budoucí držitelův statku mého v Dolních Třenkovicích svobodně na mlýn grodiský jménem Jana Bučka a potomkov jeho i budoucích držitelův tohož mlýna, poddaného Kašpara Čely, erbův a budoucích potomkův jeho jíti má. Také v gruntu mém Dolním Třenkovským, když by koli toho potřeba nastala, buď na zástavě neb na příkopě k opravování toho svobodně zemi i les při stavě říčním k tomu bráti, kterouž sobě dotčený držitel tohož mlýna již psaného, jak se mu nejlépe zdáti a líbiti bude, k užtku svému obrátiti právo má [...]“²³⁸ Z této listiny se dovídáme o dalším držiteli části Třanovic z rodu Tluků z Tošanovic. Jmenovaný Jiří byl nejspíše jedním z dosud neznámých synů Zikmunda Tluka a dědil blíže nespecifikovaný díl Dolních Třanovic.²³⁹ Nejdále svou kariéru dotáhl jejich další bratr Václav, který od roku 1604 zastával vlivný úřad knížecího hejtmána a po jehož potomcích pokračoval rod Tluků z Tošanovic, neboť Burianovo manželství zůstalo bezdětné a rovněž Stanislav nezanechal dědice. A proto po Stanislavově smrti (někdy po roce 1607) koupil Třanovice Kryštof Šebišovský ze Šinovic. Šebišovští pocházeli z Ratibořska a na Těšínsku drželi Soběšovice. Kryštof byl synem Kašpara

a Markéty Zolgové z Karanu.²⁴⁰ Jeho otec působil v osmdesátých letech 16. století jako úředník těšínského panství kněžny Sidonie Kateřiny a zakoupil v roce 1599 část vsi Chotěbuz.²⁴¹

Část třanovických statků koupil 3. ledna 1619 od Tluků z Tošanovic Václav Harasovský z Harasova († 1627), jehož předkové své jméno odvozovali od hradu Harasov 10 km severovýchodně od Mělníku ve středních Čechách.²⁴² Jedna z větví rodu Harasovských z Harasova se kolem roku 1520 usadila na severní Moravě (Trnávka, Kateřince, Staříč u Místku ad.). Václav Harasovský držel Třanovice pouze několik měsíců, poté si pořídil svobodný dvůr v Humnech (p. Gumna) nedaleko Těšína a Třanovice postoupil svému bratru Janovi,²⁴³ který byl v letech 1632–1637(?) hejtnanem dvora těšínské kněžny Alžběty Lukrécie.²⁴⁴ Do zamotaných a pro nás značně nepřehledných majetkových vztahů v Třanovicích vstupuje ve 20. letech 17. století Jiří Rusecký z Ejvaně, jenž po své sestře Anně, provdané za Buriana Tluka z Tošanovic, obdržel část majetku v Třanovicích. Ty prodal v roce 1637.²⁴⁵ Zdali došlo k výměně zboží mezi ním a Janem Harasovským, není možné s ohledem na pramennou základnu věrohodně prokázat. Pravděpodobně však je, že hornotřanovický statek byl rozdělen na dva díly – část připadla Harasovským a část si podrželi Šebišovští ze Šinovic.

Erb šlechtického rodu Šebišovských ze Šebišovic (také z Šinovic)

Zajímavé informace nám přináší sumář berních povinností vrchnosti sepišovaný za účelem odvodu každého dvacátého muže do císařské armády v počátcích dosud největšího mezinárodního konfliktu – Třicetileté války.²⁴⁶ Podle něj žilo na panství Václava Harasovského z Harasova v Dolních Třanovicích v roce 1619 celkem 21 rodin, z čehož sedm bylo sedláků, šest zahradníků, tožný počet domkářů a jedna rodina poddaného, jenž byl označen jako řemeslník. Ve vsi fungoval i mlýn. Horní Třanovice, patřící tehdy Kryštofovi Šebišovskému z Šinovic, obývalo o poznání méně rodin – 16 – z nichž šest podle rozsahu majetku patřilo k sedlákům, pět zahradníkům a tři domkářům. Ve vsi provozoval své řemeslo jeden mlynář. Při srovnání s okolními lokalitami – Tošanovicemi, Dolními a Horními Domaslavicemi – byly Dolní i Horní Třanovice méně osídlenou oblastí, jak vyplývá z níže uvedené tabulky. V tomto ohledu se oběma částem Třanovic rovnal sousední Koňakov. Na rozlehlém katastru bylo sice méně rodin, ty však hospodařily na větších polnostech, což je vyjádřeno majoritním zastoupením sedláků v Dolních i Horních Třanovicích.

V Třanovicích nebylo v roce 1619 obsazeno místo fojta, jenž je v pramenech doložen v dřívějším období (připomeňme si např. předka Jiřího Třanovského). Trestněprávní a majetkové záležitosti poddaných řešila vrchnostenská

kancelář, resp. písař, který měl tuto agendu na starosti. Závažnější případy a delikty posuzovala sama vrchnost.

Na demografickém vývoji, způsobu života a materiálním zázemí všech vrstev společnosti (šlechta, duchovenstvo, měšťané a vesničané) žijící na Těšínsku, jako i v jiných částech zemí Koruny české, se notnou měrou podepsaly válečné události Třicetileté války. Neustálé průchody vojsk a jejich bezohledný přístup k obyvatelstvu se stával běžným koloritem jak jednotek okupantů, tak císařských. Největší běsnění válečné soldatesky zažívali lidé na Těšínsku ve čtyřicátých letech 17. století, kdy se v zemi natrvalo usadili Švédové. Ti dokonce donutili po obsazení Těšína v roce 1642 k opuštění své rezidence Alžbětu Lukrécie i s celým dvorem. Poslední kněžna z rodu těšínských Piastovců se odebrala do Jablunkova a následně našla útočiště na zámku v polských Kętcach.²⁴⁷ Sama si o pět let později stěžovala vratislavskému zemskému úřadu na chování císařských jednotek a na strádání svých poddaných, kteří se prý ve velké míře rozutekli, protože se jim nedostávalo jídla. Hladomor decimoval především vesnické obyvatelstvo, jenž přicházelo o zásoby potravin při rabování žoldnéřů. Těmito smutnými událostmi byli rovněž postiženi třanovičtí poddaní. Snížily se počty osedlých rodin, mnohé chalupy zůstaly neobydlené. Předválečný stav se vyrovnal až na počátku 18. století, přičemž podle karolinského katastru z let 1721–1732 žilo v Dolních Třanovicích 23 rodin,²⁴⁸ tzn. nárůst oproti roku 1619 o pouhé dvě rodiny. Obdobná situace byla i v Horních Třanovicích.

Tabulka č. 1: Počty osedlých v Dolních a Horních Třanovicích a okolních vsích podle sumáře, r. 1619²⁴⁹

ves	fojt	sedláci	zahradníci	domkáři s polnostmi	domkáři	mlynáři	nájemní mlynáři	řemeslníci	krčmáři	píštníci	šumaři	celkem	platí (tol., gr., hal.)
D. Třanovice		7	6		6	1		1				21	7,1,6
H. Třanovice		6	5	1	3	1						16	6,35,6
Tošanovice		10	20	6	10		2	2	1	1	1	53	15,30,0
H. Domaslavice		22	24	6	10	2	1	9	1			75	21,34,6
D. Domaslavice		6	14	6	4	3	1	3	1			38	11,13,6
Koňakov	1	3	9	1	4							18	5,28,0
Kom. Lhotka	1	10	16	9	9					1		46	9,3,0

Třísetletý vývoj Třanovic v nejstarších dobách až po skon poslední těšínské kněžny z rodu Piastovců v roce 1653 je dosti komplikovaný – od těžce hmatatelných zmínek v pramenech v dobách vrcholného středověku, přes první doložené držitele z řad drobné místní šlechty, která začala užívat ve svém jméně označení podle sídelní lokality (Mikuláš z Třankovic), a četné členy rodu Tluků z Tošanovic v renesančním období až po následné dělení třanovických majetků na jednotlivé části. Ty získávala v první polovině 17. století různá příchozí šlechta (Harasovští z Harasova, Šebišovští z Šinovic a Rusečtí z Ejvaně). Dolní i Horní Třanovice byly znatelně méně osídleny než okolní vesnice, většinou však majetnějšími sedláky. Třanovický původ měl jeden z nejvýznamnějších středoevropských básníků 17. století, autor zpěvníku, který se užívá v evangelických sborech dodnes a dočkal se již 140 vydání.

Kostel sv. Bartoloměje a katolický hřbitov v Dolních Třanovicích, kolem r. 1900

Jan Al Saheb – David Pindur

DOLNÍ A HORNÍ TŘANOVICE V LETECH 1653–1848

Osudy obcí Dolní a Horní Třanovice se stejně jako v předchozích etapách odvíjely nikoliv izolovaně, nýbrž v kontextu vývoje Těšínského knížectví, Slezska, zemí Koruny české i habsburského soustátí. Právě širší souvislosti a vývojové tendence, uplatňující se v jednotlivých etapách bez ohledu na teritoriální vymezení menších územněsprávních celků, zcela zásadním způsobem spoluvytvářely každodennost zdejších obyvatel. Pro snazší pochopení vývoje, kterým Dolní i Horní Třanovice v období let 1653–1848 prošly, se tedy nejprve ve zkratce zaměříme na zásadní události determinující politickosprávní i hospodářské a sociální poměry na celém Těšínsku.

Smrtí Alžběty Lukrécie, poslední těšínské kněžny z místní větve Piastovců v roce 1653, se stalo Těšínské knížectví přímým majetkem České koruny a přešlo tak do rukou vládnoucích Habsburků. Dolních i Horních Třanovic se však tato změna dotkla pouze zčásti, neboť oba tyto statky náležely k majetkům drobných šlechtických rodů, nikoliv ke komornímu zboží (tj. bezprostředním držávám zeměpána).²⁵⁰ Držitelé obou Třanovic, Kašpar Tluk z Tošanovic a Anna Karvinská, rozená Šebišovská z Šinovic, tak společně s další šlechtou usazenou v Těšínském knížectví pouze složili formální přísahu věrnosti do rukou Habsburků. Ferdinand IV. poté místní aristokracii potvrdil dosavadní svobody a privilegia, zemské zřízení (tj. zákoník) a veškeré zvyklosti, včetně češtiny jakožto výhradního úředního jazyka. Držitel Dolních Třanovic, již zmíněný Kašpar Tluk z Tošanovic, byl navíc jmenován regentem (správcem) komorních panství v Těšínském knížectví. Země však byla velmi zpustošena pobyty a průtahy vojsk za nedávno ukončené Třicetileté války. Ostatně symbol zkázy reprezentovala i dříve honosná renesanční rezidence těšínských Piastovců, těšínský zámek. Ten byl válečnými událostmi natolik poznamenán, že kněžna Alžběta Lukrécie jej po návratu z exilu musela vzhledem k naprosté zkáze opustit a přijmout za vděk ubytováním ve třech měšťanských domech na těšínském náměstí, kde strávila posledních sedm let svého života.²⁵¹ Smrtí poslední těšínské Piastovny a přechodem Těšínského knížectví do rukou vládnoucích Habsburků pozbylo Těšínsko svého statutu knížecí rezidence, a stalo se jedním z mnoha odlehlých území, které bylo dle potřeb předmětem

rodinných majetkových transakcí, aniž by zde Habsburkové kdy osobně přijeli. Ačkoliv byly i nadále zachovány veškeré zemské stavovské úřady, v jejichž čele stanuli příslušníci místní šlechty, celkové směřování Těšínska již bylo pevně v rukou Vídně, která svou vůli prosazovala především prostřednictvím regentské správy. Jedním z prvních kroků Habsburků na Těšínsku se stala rázná rekatolizace, která se sice setkala s nesouhlasem místní, většinou nekatolické, šlechty i poddaných, nicméně do poloviny padesátých let 17. století bylo v knížectví uzavřeno 49 nekatolických kostelů.²⁵²

Násilná rekatolizace a prosazování absolutistické vlády Habsburků v sousedních Uhrách naopak vyvolaly několik ozbrojených povstání. V jejich důsledku se v přímém ohrožení ocitlo také Těšínské knížectví. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let 17. století byla několikrát svolána zemská milice, aby zabránila vpádům uherských vzbouřenců (tzv. kuruců) vedených Imrichem Tökölym. Ani Jablunkovské šance tehdy neochránily před kuruckým běsněním město Bílsko, vypálené a vyrabované v roce 1682.²⁵³ Naopak při povstání uherského magnáta Františka II. Rákoczyho v letech 1703–1711 systém opevnění střežící těšínsko-uherskou hranici vzbouřence od vpádu na Těšínsko odradil.²⁵⁴ Počátkem čtyřicátých let 18. století vypukla série válečných konfliktů, jež rozhodly o ztrátě většiny území Slezska, které na císařovně Marii Terezii získal pruský král Fridrich II. Ačkoliv se podařilo Těšínské knížectví i nadále uchovat ve svazku s Korunou českou, na přechodnou dobu bylo pruským vojskem obsazeno i toto území.²⁵⁵ Válečné události, ať již ve spojitosti s uherskými povstáními, Turky, či dalšími nepřáteli Habsburků (Francie, Prusko aj.), si během druhé poloviny 17. a v 18. století vyžádaly enormní zatížení místního obyvatelstva válečnými berněmi. V případě pobytu či průtahu vojsk přes území Těšínska navíc vyvstávala velmi nemilá povinnost vyživování armád, což mělo doslova katastrofální důsledky na ekonomiku poddanského hospodaření. Připočteme-li zostřené nároky vrchnosti na robotní práci ve snaze zvýšit zejména vlastní obilnářskou produkci, dále zvůli a bezpráví od velké části vrchnostenských úředníků a lhostejný přístup státních úřadů vůči poddaným, snáze pochopíme příčiny rozsáhlého povstání, které následně Těšínskem otrásl v roce 1766.²⁵⁶ Výsledkem byla státem garantovaná úprava výše robotních povinností, čímž byly předznamenány rozsáhlé změny v postavení poddaného obyvatelstva v dalších desetiletích. Stejně jako celé monarchie, také Těšínska se totiž týkal patent císaře Josefa II. z roku 1781, kterým bylo zrušeno nevolnictví. Na jeho základě byla podstatným způsobem omezena závislost poddaných na vrchnosti. Vyvrcholením tohoto vývoje se staly události bouřlivého roku 1848, který nakonec přinesl veškerému obyvatelstvu rovnost před zákonem, čímž byly položeny základy vývoje občanské společnosti.²⁵⁷

Dřevěná chalupa v Horních Třanovicích, kolem r. 1960

Po celé sledované období byla pro Těšínsko typická rozdrobenost územní držby. Vždyť v polovině 17. století zde kromě komorního panství evidujeme dalších 75 drobných šlechtických statků! Nutno podotknout, že velká část místní šlechty reprezentovala původní rody, působící na Těšínsku již v předbělohorském období. Během 17. a 18. století došlo mezi místní aristokracií k příklonu k německému jazykovému okruhu, který reprezentovala rovněž nově příchozí šlechta. Během 18. století jsme rovněž svědky postupné proměny územní držby. Ekonomicky prosperující komorní zboží postupně pohlcovalo okolní drobné državy, čímž se zásadním způsobem změnila mapa vnitřního územního členění Těšínského knížectví. V této souvislosti podotkněme, že například ve srovnání se sousední Moravou byl tento proces především z politických a hospodářských důvodů o celé dvě staletí opožděn.²⁵⁸ Přejdeme však již k držebnostním poměrům statků Dolní a Horní Třanovice v letech 1653–1848.

Statek Dolní Třanovice byl i nadále svázán se starým šlechtickým rodem Tluků, usedlým na Těšínsku již od středověku v sousedních Tošanovicích, podle nichž odvozoval i svůj domicil. V letech 1651–1665 byl vlastníkem Dolních Třanovic Kašpar Tluk z Tošanovic, regent Těšínské komory a dlouholetý soudce zemského soudu Těšínského knížectví. K roku 1661 se na Třanovicích připomíná také jistý Kryštof Tluk.²⁵⁹ Po Kašparově smrti někdy kolem roku 1665 se stal zdejším držitelem jeho syn z prvního manželství, Fridrich Alexandr Tluk. Již od roku 1669 mu náležely také Dolní Tošanovice a panský dvůr v Zavadovicích. Narodil se kolem roku 1645. Jeho matkou byla Anna

Marie, rozená Foglarová ze Studené Vody.²⁶⁰ Fridrich Alexandr uzavřel 2. února 1673 ve Vendryni svatební smlouvu se slečnou Juditou Borkovou z Roztropic a Tvorkova, neteří Kašpara Borka z Roztropic a Tvorkova, zemského hejtmána Těšínského knížectví.²⁶¹ Fridrichova nevěsta Judita se narodila roku 1647 jako dcera Jana Borka z Roztropic a Tvorkova, držitele Vendryně, a Anny, rozené Gočálkovské z Gočálkovic. Z Juditinych sourozenců připomeňme především Adama, díky jehož štědrému odkazu byl v Těšíně vystavěn klášter a nemocnice řádu Milosrdných bratří.²⁶² Ve svatební smlouvě Judity Borkové a Fridricha Alexandra Tluka je stanoveno nevěstino věno na 2 000 tolarů slezských splatných ve čtyřech termínech. Ženich jí pojistil na svém majetku dalších 2 000 tolarů a z „*lásky manželské*“ přidal ještě 1 000 tolarů. Bylo však všeobecně známo, že Fridrichův majetek zcela neskýtá záruku k dodržení velkorysých podmínek svatební smlouvy, což si uvědomovali i příbuzní nevěsty, patřící k přední aristokracii Těšínska své doby. Judita tedy hned druhý den, 3. února 1673, v Těšíně písemně svému bratru Adamovi potvrdila, že se zříká všech dalších nároků na majetek Borků.²⁶³ Z krátkého manželství Judity a Alexandra Fridricha Tlukových z Tošanovic vzešel jediný syn Jan Bohumil. Již 11. března 1676 uzavřel vdovec Alexandr Fridrich svatební smlouvu se slečnou Ludmilou, dcerou Kryštofa Bartoloměje Zajíčka z Hošťálkovic. Její věno ve výši 500 tolarů slezských se snažil pojistit na Dolních Třanovicích. Za nevěstin majetek přinesený do manželství pak ženich slíbil dalších 500 tolarů a na dům „*v městě pro meškání*“ ještě 300 tolarů. Alexandr Fridrich Tluk své finanční možnosti zřejmě přecenil. Se souhlasem manželky Ludmily prodal 23. dubna 1681 dolnotřanovický statek svému bratru Jiřímu Rudolfovi za sumu 4 830 tolarů slezských a o dva roky později zemřel v sousedním Hradišti. Pohřben byl 22. prosince 1683 v kryptě farního kostela v Těrlicku.

Nový dolnotřanovický držitel, Jiří Rudolf, zemský soudce Těšínského knížectví, byl již v září 1668 vlastníkem sousedního Vělopolí. Roku 1675 koupil dvůr u Fryštátu a prodal Horní Soběšovice, o čtyři roky později držel také Marklovice.²⁶⁴ Synové Jiřího Rudolfa Tluka z Tošanovic, Ondřej Antonín a Bohumír (Gottfried) Rudolf, pak roku 1705 Dolní Třanovice pustili svému bratrovi Fridrichu Kašparovi za 6 600 tolarů slezských.²⁶⁵ Bohumír Rudolf Tluk se snažil Dolní Třanovice odkoupit později zpět, kupní smlouva z 23. dubna 1717 však nevstoupila v platnost. Podařilo se mu to až roku 1725 za 8 700 tolarů slezských.²⁶⁶ V této době zastával post přísedícího zemského soudu v Těšíně.²⁶⁷ Tlukové z Tošanovic, rod dlouhodobě spjatý s Dolními Třanovicemi, se z jejich dějin vytratil před polovinou 18. století.²⁶⁸ Dne 8. října 1745 totiž Bohumír Rudolf Tluk prodal tento statek za 10 000 zlatých Jiřímu Karlovi Josefu Beesovi z Chrostiny a jeho manželce Anně, rozené Nevědomské z Nevědomí. Dalšími držiteli Dolních Třanovic se stali roku 1753 Jáchym Václav Posadovský

z Posadova. Jeho manželka Helena Eleonora, rozená Marklovská z Žebráče a Pernštejna, prodala ves roku 1768 Karlu Bernardu Ruseckému z Ejvaně. Jeho syn Jiří Rusecký z Ejvaně pak postoupil Dolní Třanovice roku 1804 Bernardu Galgonovi.²⁶⁹ Roku 1828 je pak odkoupil Galgonův syn Jan. K Dolním Třanovicím náležel v 1. polovině 18. století také samostatný statek Prostřední Třanovice, který zakoupil roku 1720 šlechtic Václav Lhotský ze Lhoty. Tento statek však postupně splynul s Dolními Třanovicemi.²⁷⁰

Mnohem více informací se nám dochovalo o majetkových převodech a držitelích Horních Třanovic od posledních desetiletí až do konce 18. století. Již v letech 1657 a 1669 se na Horních Třanovicích připomíná Anna Karvinská, rozená Šebišovská.²⁷¹ Statek Horní Třanovice byl v tomto období rozdělen minimálně na dva díly. Jednu z částí hornotřanovického statku držel podle rozdělení ze 17. července 1681 Kryštof Šebišovský. Jeho vdova Anna Marie, rozená Lipovská z Balcu (Balče),²⁷² prodala tento díl 7. května 1689 své matce Marii Eleonoře Kateřině Lipovské, „[...] se vším a všelijakým tohož statečku příslušenstvím, jakými ty koliv jmény se jmenují aneb jmenovati můhů v těch mezích a hranicích, jak ten oddíl podle bratřského rozdělení oddělen jest pozůstává, kterému rozdělení datum na Horních Třanovicích a[nn]o 1681 dne 17 Juli s poddanými osedlými i neosedlými, přítomnými i nepřítomnými, s zběhlými, sirotami, sirotkami, s zahradami, ščepnicemi, rolemi oranými i neoranými, s lukami, s lučičkami, s osením, s lesem a k tomu se všemi a všelijakými požitky malými i velikými a s tím vším právem jak jej neb[ožtík] pan manžel paní prodavatelkyně jměl a užíval i jak jej ona sama paní prodavatelkyně v svobodném a pokojném držení a užívání po smrti pána manžela svého měla. Nic tu sobě ani erbům a potomkům svým ani žádnému člověku z toho statku nevyjímajíc a nepozůstávajíc a in summa, tak jak stojí a leží, vyjímajíc šatství a peřin [...]“ Celková prodejní částka činila 500 tolarů slezských. Nová držitelka této části Horních Třanovic se zavázala splatit dluhy své dcery a zesnulého zetě. Jednalo se o dlužnou částku ve výši 50 tolarů slezských s úroky pro dědice Jana Stařínského, slečnám Kateřině a Zuzaně Ruseckým z Ejvaně (každé po 50 tolařech slezských i s úroky). Zajímavá je závěrečná část dochované kupní smlouvy, která podává výmluvné svědectví o nízkém stupni vzdělání a společenského postavení některých příslušníků drobné šlechty na Těšínsku. Anna Marie Šebišovská „[...] neumějíc sama psáti ani sekretu [tj. osobní pečeti] svého na ten čas nemajíc, dožádala se jest urozeného a statečného rytíře pana Adama Bernatha Schmida z Eisenberku (titul), že jest jméno její podepsal a sekret svůj na místě jejím přitisknul, však sobě i erbům svým beze škody, paní kupitelkyně ale se jest svůj vlastní rukou podepsala i sekretem přirozeném stverdila a pro zachování chvalitebného pořádku zemského, jak paní prodavatelkyně, tak také i paní kupitelkyně, za paní věrné ruky, volily jsou sobě urozených a statečných rytíři, pánův níže podepsaných, že jsou se v těchto smlouvách podle jejich jmen rukama vlastníma podepsali a sekrety přirozené přidávali [...]“²⁷³

Roku 1692 zakoupil díl Horních Třanovic Jiří Rudolf Tluk z Tošanovic od dědiců po Baltazaru Šebišovském. V případě Tluka se jednalo pravděpodobně o výše zmíněného tehdejšího držitele Dolních Třanovic. Tluk se vyrovnal rovněž s Baltazarem Karvinským, který svůj hornotřanovický oddíl prodal rytíři Ferdinandovi Antonínu Stolcovi ze Slance (Štolc ze Šlancu) za 4 425 tolarů slezských. Dne 3. října 1692 Jiří Rudolf Tluk „[...] *skrz toto přátelské porovnání tak činí a panu Balcarovi Karvinskému tenž statek hornotřanovský docela a právně tak, jak jest jich na sebe byl odvedl, cedíruje a v moc se všemi poddanými se však z vědomosti vůlí p[ánův] nápadníkův oddává na ten a na který způsob, že nemohúc p[an] Karvinský těch od p[ana] Tluka vynaložených čtyřista sedmnácte thl. 33 gr. pohotově odlišiti a odložili místo záplaty a v hotových peněžích půldruhé role na Sušově totižto řečenů Smetanovsků a půl role Foltýnovské, které podle poddaných p[áně] Tlukových příležitě se všem a všelijakým příslušenstvím, se všemi a všelijakými povinnostmi, s poddanými se na těch gruntech nacházejícími, jmenovitě pak, kteří by se dědičně poddanými vynacházeli v těch mezích a hranicách, jak od starodávna jsů a byli za sumu peněz čtyřista a padesáte thl. sl. na věčnost a dědičnost pouští a oddává [...].“²⁷⁴ Zmíněný Ferdinand Antonín Stolc ze Slance, úředník menšího zemského práva Opavského knížectví,²⁷⁵ koupil svou část statku Horní Třanovice spolu s manželkou Marií Alžbětou, rozenou z Falkenheimu, 2. června 1692 od dědiců Baltazara Šebišovského i se dvěma díly patřící nebožtíkovi Šebišovskému podle nařízení těšínského zemského soudu 19. září 1690 jako poručníku sirot po zemřelém Václavu Šebišovském. Kupní částka činila 3 600 tolarů slezských. Manželé Stolcovi však měli s prodávajícími, které zastupoval Jiří Ferdinand Šebišovský, jisté problémy a „[...] *velké škody ponášeli a naschválně v Těšíně do čtrnácti dní čekali [...].*“ Přesto se však rytíř Stolc zavázal jako nový držitel Horních Třanovic zaplatit také četné dluhy členů rodu Šebišovských vážnoucí na tomto statku.²⁷⁶ Dne 20. července 1705 uzavřeli na svém hornotřanovickém panském sídle písemný „*spolek neb stupek*“ manželé Karel Golkovský z Golkovic a Kateřina Golkovská, rozená Karvinská z Karviné (1680–1720, zřejmě dcera Baltazara Karvinského, držitele této části Horních Třanovic). I když manželé svůj sňatek roku 1702 pojistili „*smluvami svatebními*“ a ve stavu manželském „*vespol mezi sebu všelijaké lásky, milosti a upřímnosti manželské se dosvědčili*“, považovali za nutné právně ošetřit svou drobnou třanovickou držbu, kterou vlastnili od roku 1702. Pokud by Karel Golkovský zesnul dříve než jeho choť bez dědiců, měla být Kateřina jedinou dědičkou jeho majetku a nakládat s ním bez omezení. „[...] *Však jestliž nás pán Bůh v tomž stanu svatým manželským požehnatí a živé dítky pozůstaviti ráčí, tehda paní manželka má, jakožto věrná mateř dítky při sobě chovati a ničeho toho, co by tak po mně zůstalo utráceti, po smrti pak její to vše na týž erby společně složené přijíti má*“, přál si Karel Golkovský. Obdobně se mělo postupovat v případě úmrtí paní Kateřiny. Za případné poručníky potomků manželů Gol-*

kovských byli tehdy ustanoveni Jiří Šebišovský a Jan Karvinský.²⁷⁷ Ve středu 24. února 1706 rozšířili manželé Golkovští své hornotřanovické vlastnictví zakoupením poloviny „*Korčokovské role*“ od Jana Baltazara Karvinského z Karviné za 160 tolarů slezských. Prodávajícím patřila tato polnost od 5. července 1702 „[...] s budunkem, a s polmi oranými i neoranými, osetými i neosetými, lukami, doly, chrastinami, potoky a v nich volným ryb a rakův lovením, myslivostí a jinými regaliemi tam se nacházejícími [...].“ Zemský hejtman Těšínského knížectví tuto kupní smlouvu manželů Golkovských na polovinu Korčokovské role potvrdil 4. prosince téhož roku.²⁷⁸ Tou dobou byl již držitelem jejich oddílu v Horních Třanovicích rytíř Jan Karvinský z Karviné a jeho choť Anna, rozená Šebišovská z Šinovic. Golkovští jim jej totiž ihned po zakoupení Korčokovské role ještě téhož dne, 24. února 1706, prodali za celkovou částku 2 450 tolarů slezských. Manželé Karvinští museli do nejbližšího svátku sv. Jiří (23. dubna) zaplatit částku 500 tolarů slezských, částku ve stejné výši pak do sv. Michaela (29. září). Celá kupní suma měla být Golkovským splacena do sv. Michaela následujícího roku (29. září 1707).²⁷⁹ Manželé Karvinští pak prodali tento oddíl Horních Třanovic 23. dubna 1712 rytíři Janovi Václavu Lhotskému ze Lhoty za 3 200 tolarů slezských. Lhotští ze Lhoty drželi tento díl Horních Třanovic bezmála osmdesát let.²⁸⁰ Dne 9. září 1790 jej od Jana Josefa Lhotského koupil držitel druhého hornotřanovického dílu Jiří Bees z Chrostiny (1750–1819). Baron Jiří Bees tehdy připojil své scelené hornotřanovické državy ke svému panství Hnojník s Rakovcem, které zdědil po svém otci Jiřím Karlovi Josefu Beesovi společně s Nebory v roce 1785.²⁸¹ S panstvím Hnojník pak sdílely Horní Třanovice své další osudy.

Obraťme nyní pozornost k obyvatelstvu, které v Dolních i Horních Třanovicích v letech 1653–1848 žilo. Z hlediska sociální skladby nevytvářela zdejší populace jednotlivý celek, ale byla přirozeně vnitřně diferencována. Hodnotící kritérium představovala držená půda, z jejíhož rozsahu pak vyplývaly pro jednotlivé osoby práva i povinnosti. Viděno touto optikou, lze obyvatelstvo v zásadě rozdělit na dvě základní skupiny. Ti, kterým vrchnost pronajala půdu, tvořili masu jejich poddaných a jsou souhrnně nazýváni osedlými (neboli usedlými). Naproti tomu neosedlí neměli v držení žádné pozemky a živili se vesměs jen nádenickou prací. Zároveň však zpravidla nepodléhali vrchnostenskému ani státnímu zdanění a rovněž obvykle nebyli povinni robotovat. Osedlé obyvatelstvo bylo dále vnitřně členěno, a to opět dle rozlohy držené půdy. Největší pozemky v Dolních i Horních Třanovicích náležely **fojtu a sedlákům** (rozloha okolo 5,7–11,7 ha), následovaly grunty **zahradníků** (rozloha okolo 1, 1–2,8 ha) a nejméně majetnou skupinou osedlých byli **domkáři**, kteří disponovali pouze zanedbatelnou rozlohou orné půdy (předzahradky atp.). Selské grunty byly nejstarším typem usedlostí na venkově a vznikaly už

při zakládání osady. Následnou parcelací selských usedlostí vznikaly grunty zahradnické (název je odvozen od „hrazení“ pozemků). Vrstva zahradníků, nemající tedy nic společného s dnešním významem slova „zahradník“, se konstitovala a vyvinula ve srovnání se sedláky pochopitelně teprve později. Nejméně majetnými osedlými byli domkáři. Jednalo se o bezzemky s domkem, jejichž usedlosti vznikaly obvykle dělením větších gruntů, proto vznikaly nejpozději.²⁸²

Zaměřme se nyní na nejzámožnější společenskou vrstvu v Dolních i Horních Třanovicích, tedy sedláky. K obhospodařování svých statků potřebovali zpravidla výpomoc čeledi a přebytky zemědělské produkce mohli poskytnout k prodeji. Právě na sedlácích spočívala největší část robotních povinností a rovněž odváděli vrchnosti nejvyšší platy a naturální dávky. Nejstarší soupisy evidující osedlé obyvatelstvo v Horních i Dolních Třanovicích, urbáře pořízené v září a listopadu 1768, zahrnovaly mezi sedláky ještě i tzv. půlsedláky (na základě rozlohy obhospodařované půdy). Zatímco v Horních Třanovicích byl jediným sedlákem Jan Staněk a půlsedlákem Jakub Pánek, v Dolních Třanovicích drželi selské grunty Jan Brich a Jan Buček, další tři osedlí byli evidováni jako půlsedláci (Jan Gnida, Ondřej Pestekůr a Jan Merta).²⁸³ Stejný počet sedláků a půlsedláků evidují rovněž pozdější urbáře obou obcí z roku 1776.²⁸⁴ Držba selského gruntu zajišťovala v rámci společenského žebříčku vesnice nejen přední místa v obecní samosprávě, ale zároveň byla zpravidla svázána i s velkými výnosy ze zemědělské produkce. Velmi často se proto právě selské grunty stávaly jáblkem sváru mezi potencionálními dědici. V květnu 1773 tak kupříkladu do jednoho z těchto sporů v Dolních Třanovicích musela zasáhnout vrchnost, která odebrala selský grunt Janu Brichovi.²⁸⁵

Ve srovnání s vrstvou sedláků drželi menší výměru půdy tzv. zahradníci. Podobně jako sedláci, rovněž i zahradníci chovali na svých hospodářstvích kromě koní a krav navíc drobné domácí zvířectvo jako husy, slepice aj., o jejich stavech v Dolních i Horních Třanovicích však dochované prameny mlčí. Urbáře z roku 1768 evidují v Horních Třanovicích devět zahradnických usedlostí, zatímco v Dolních Třanovicích ještě o dvě více. Vzhledem k tomu, že oba uvedené prameny jsou prvními jmennými soupisy zdejších osedlých, jejichž potomci zčásti žijí v Třanovicích dodnes, uveďme si podobně jako v případě sedláků jejich jména. V Horních Třanovicích zaznamenali členové urbáriální komise Jana Adamíka, Pavla Kloře, Pavla Daniše, Jana Staňka, Jana Němčíka, Pavla Němčíka, Jana Jadviščoka, Jiřího Pánka a Adama Bučka. V Dolních Třanovicích drželi zahradnické grunty Jiří Merta, Adam Dudek, Jan Žvak, Michal Kratochvíla, Michal Dudek, Jan Merta, Jiří Bienek, Jakub Gnida, Pavel Dudek, Pavel Jelen a Jiří Gach.²⁸⁶ Počet zahradnických gruntů v obou obcích však nebyl konstantní, neboť již v roce 1776 evidují nově sepsané urbáře v Horních

Třanovicích osm a v Dolních Třanovicích 14 zahradnických usedlostí. Vzhledem k postupné parcelaci selských, ale i zahradnických gruntů totiž docházelo ke změně jejich klasifikace, odvíjející se od rozlohy zemědělské půdy.²⁸⁷

Dřevěná chalupa v Horních Třanovicích, kolem r. 1960

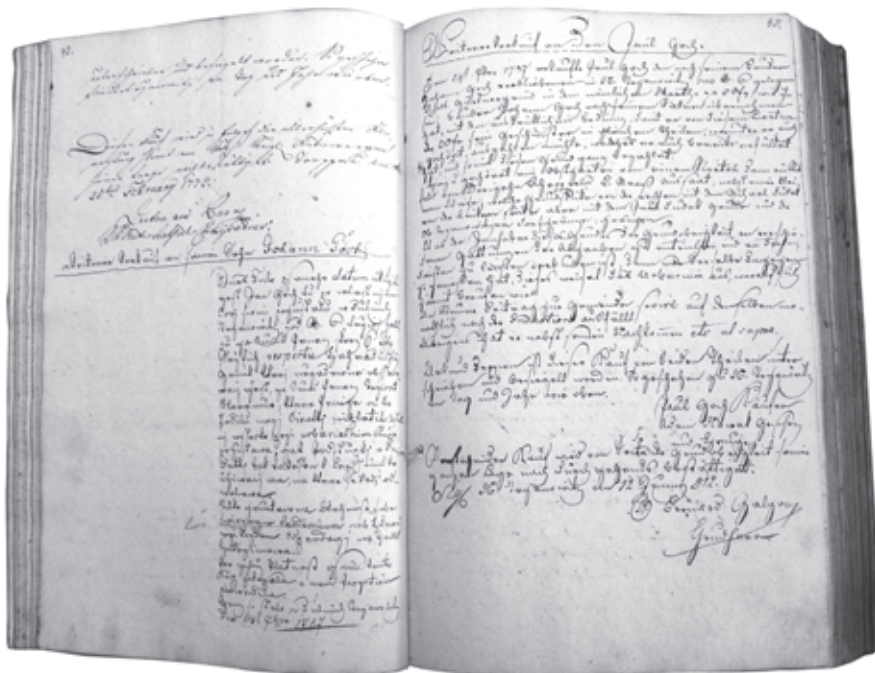
Stejně jako selské, tak i zahradnické grunty byly zpravidla předávány otcem nejstaršímu synovi. Nežřídka se však setkáváme také s prodejem zahradnických usedlostí mimo okruh nejužší rodiny. V roce 1818 kupříkladu prodal Jan Němčík z Horních Třanovic svou zahradnickou usedlost Jakubu Kufovi „[...] Dne 12 Juli roku 1818 odprodal Jakub Němčík Jakobovi Kufovi svůj v Horních Třanovic položený malý zahradničí grunt po[d] n[umer]o domu 7 za smluvenů kupní cenu, za šest set padesát rénských [...] na kterou kupní cenu kupitel prodavatelovi zaráz pohotově padesát rénských zaplatil a ostatních šest set na následující termíny vyplatiti se zavázal, a zvláště dne 25. marca roku 1819 300 rénských, 25 Septembra roku 1819 300 rénských. Do sumy 600 rénských. K tomu gruntu přináleží podle výměry a katastru pola 3 jochy 595 sáhův, lůky a zahrady 665 sáhův, pasčonku 623 sáhy [...] Ostatně má on [se] svými potomkami a nástupníky tu moc tento grunt bez překážky jednoho každého na nejlepší užívatí, jakož i podle jeho prospěšnosti a za dobré uznání dále odprodati, neb však ale jenom s panským vědomím a pozvoleña zastaviti a přenajmůti [...]“²⁸⁸

Nejméně zámožnou skupinu osedlého obyvatelstva představovali chalupníci neboli domkáři. Vlastnili často pouze malou usedlost, jen někteří z nich pak obhospodařovali i svá malá políčka, případně zahrady. Drtivá většina domkářů tak byla odkázána na jiný způsob obživy než sedláci a zahradníci, jejichž doménou bylo zemědělství. Domkáři se tedy živili buďto jako pomocné síly v zemědělství na statcích sedláků či zahradníků, případně v mlýnech, valchách,

poddaným, než ji s vysokými náklady obhospodařovat. Tento model byl efektivní pouze na rozlehlých dominiích, k nimž se řadilo např. těšínské komorní panství, či moravské državy olomouckých biskupů (Hukvaldy aj.). Nejvýraznější rozdíl mezi rustikalisty a dominikalisty spočíval v tom, že dominikalisté byli z velké části za stálý plat osvobozeni od robot. Když kupříkladu v roce 1777 získal dominikální usedlost v Horních Třanovicích Jakub Weller, zaručovala mu kupní smlouva její svobodnou držbu, a to za roční poplatek 50 zlatých a 6 krejcarů „[...] k tomu též ještě obzvláště bude zavázaný pansků kořalku šenkovati, přitom pak má od panstva k obdržení a užívání od každé vyšenkované kvarty kořalky jeden krejcar na místo šenkování záplaty [...]“. Podobně tomu bylo i o dva roky dříve, kdy získal dominikální grunt od vrchnosti v Horních Třanovicích Jiří Kozel.²⁹² Budeme-li vycházet ze soupisu dominikalistů v Dolních i Horních Třanovicích z roku 1770, můžeme konstatovat, že zatímco v Horních Třanovicích jich hospodařilo na vrchnostenské půdě 13, v Dolních Třanovicích pouze tři. Okolo roku 1840 ovšem již počet dominikalistů v Dolních Třanovicích stoupl až na 115. Podobně jako v případě nejstarších jmenovitých soupisů rustikalistů, známe i v případě dominikalistů jejich jména. V Horních Třanovicích to v roce 1770 byli Anna Fiderová, Jiří Daniš, Ondřej Gregor, Jan Biloř, Jakub Němčík, Jakub Daniš, Pavel Graběc, Jan Gnida, Jakub Sabela, Jiří Chromý, Adam Němčík, Pavel Buchwald a Jiří Staněk. V Dolních Třanovicích pak v tomtéž roce Jiří Majer, Adam Merta a Jiří Bochenek. Pozornému čtenáři jistě neušlo, že se jedná do značné míry o jména totožná s předchozími soupisy. Na dominikálu si totiž skutečně pronajímali další pozemky zámožnější poddaní z Dolních i Horních Třanovic, jejichž domovské grunty náležely k tamnímu rustikálu.²⁹³ O podobě dominikálních gruntů podávají svědectví mnohé transakce mezi vrchností a poddanými. Jako příklad uveďme kupní smlouvu ze září 1782 mezi dolnotřanovickou vrchností a poddaným Jakubem Damkem „[...] Dnes důle psaného datum [29. 9. 1782] aukúpil Jakub Damek [...] od dědičnej vrchnosti tau pod n[umere]m 2 stojící pansků chalupu se stodolů a chlívem za sumu v hotovosti [...] peněz třicet florénův rýnských. Náleží k tejto chalůpce panského pole za řeků na osem čtvrtní vejsevu ku kterému se ta malá grabinka [...] na břehu vymíňuje [...]“.²⁹⁴

Specifickou skupinu obyvatel venkova tvořili výminkáři. Výminek představoval formu hmotného zabezpečení pro hospodáře případně vdovu po něm a jeho pozůstalé nezletilé děti. Tuto praxi dokládá například svatební smlouva mezi Jiřím Kasperkem z Dolních Třanovic a vdovou Marianou Palochovou z Horních Třanovic, uzavřená v roce 1826 „[...] Svatební smlůvy, které se staly mezi Jurkem Kasperkem rozeným v Dolních Třanovic a mezi Marianů, vdovů po nebožtíku Janku Palochu, pozostávající v Horních Třanovic pod n[umere]m 20, která smlůva mezi nimi se stala dne 16 Septembra roku 1826. Ponejprv od něho jakožto od

ženicha vrch strany co on svej zavodí i do hospodářství. Tak ji on zavodí 100 rýnských šajnúv, kteréž peníze jemu, jakožto jeho otec obíral dát u přítomnosti lidí, aneb svědkův níže podepsaných. A kdyžby z něho ale pán Bůh z tohoto světa povolal do roka a 6 nedělí a nezůstalo by mezi nimi žádné potomství, tak on svej jakožto svej manželce odvodí i z těch 100 rýnských 50 rýnských. Podruhé ale od její strany tak mu ona ale zavodí, jakožto celé svoji hospodářství. Kromě když by ji pán Bůh z tohoto světa povolal, do roka a 6 neděl a nezůstalo žádného potomství, tak mu ona zavodí třetí díl ze svého hospodářství, aby dva pozůstávající díly ona odvodí na své přátele jeden díl a druhý díl na přátele po nebožtíku Janku Palochu, jakožto jsou po prvním muži, ale jsou ti přátelé, který[m]ž by to přináleželo, poznamenáni – Janek Paloch jakožto otec, Anna Paloška matka a Mariana, jakožto sestra nebožtíkova. A to ale jest, když by který bez testamentu umřel. A kdyžby ale testament udělal, v přítomnosti lidí, bude vedle své dobré moci udělati [...].“²⁹⁵

Převod gruntu č. p. 6 z Jana Gacha na syna Pavla v pozemkové knize Dolních Třanovic, r. 1787

Na výminkách odcházel hospodář v okamžiku, kdy již sám nestačil na vedení statku a svou usedlost buďto předával potomkům, anebo prodával cizím osobám. Odchod na odpočinek mohl být způsoben rovněž zadlužeností gruntu. V takovémto případě bylo ideálním řešením převedení statku na syna, který získal následným sňatkem finanční obnos z nevěstina věna a mohl tak grunt zbavit pohledávek. K obývání byl výminkář vyčleněn v lepším případě

zvláštní domek, mnohem rozšířenější formou výminku však byla pouhá světnice s komorou nazývaná v pramenech jako „*společné pomeškání při hospodáři v chalupě*“, či „*společné pomeškání při světle a teple*.“ Taková světnice byla pocho-pitelně součástí stavení nového hospodáře. Někdy si odstupující hospodář „*vy-mínil*“ k užívání navíc kus zahrady, případně i pole a několik kusů dobytka. O výminkářích žijících ve společné usedlosti s jejich majitelem se z písemných pramenů dovídáme jen velmi sporadicky. Odchod na výminku ovšem nemusel nutně souviset pouze se stářím hospodáře či zadlužením gruntu. V roce 1780 například v Dolních Třanovicích evidujeme případ, kdy o vyvázání z poddanství žádal vrchnost Ondřej Březina. Důvodem byla jeho invalidita, způsobená úrazem při službě v armádě. Březina totiž během Sedmileté války (1756–1763) přišel o ruku a byl odkázán pouze na výslužné „*[...] Soldat, der in der Kri-ge seine Hand verlor und nur hauptsächlich von der Invaliden-gebühr leben muss [...]*.“²⁹⁶

Druhou skupinu obyvatelstva tvořili tzv. neosedlí. Jak již název napovídá, hlavním znakem této společenské vrstvy byla absence držené usedlosti. Mezi neosedlé obyvatelstvo se tedy řadili všichni členové hospodářovy rodiny, tedy žena a děti, případně sirotci. V dochovaných pramenech máme o neosedlém obyvatelstvu jen velmi málo zmínek. Důvod je jednoduchý – nebyli povinováni poddanskými dávkami, robotou, ani státními daněmi. Z tohoto důvodu nelze říci nic bližšího ani o neosedlém obyvatelstvu v Dolních a Horních Třanovicích, ačkoliv i tato složka zde nepochybně žila.

Ačkoliv se většina obyvatel Dolních i Horních Třanovic živila zemědělstvím, v obou obcích se nacházely ať už panské (tzv. dominikální), či poddanské (tzv. rustikální) podniky, v nichž našli uplatnění především příslušníci domkářské vrstvy. Vzhledem k nízké rentabilitě a vysokým provozním nákladům dominikálních podniků jsme během druhé poloviny 18. století svědky jejich postupného pronajímání poddaným, kteří se tím pádem stávali jejich provozovateli. Kromě jednorázové částky složené vrchnosti za odkoupení práva užívat daný podnik pak vrchnosti plynuly z těchto dlouhodobých pronájmů každoroční stálé platy, které lze ve své podstatě označit za nájemné. A o které podniky se v obou obcích jednalo? V Horních Třanovicích stála vinopalna (tj. palírna) s přidruženou krčmou. Dne 22. listopadu 1777 se stal nájemcem a provozovatelem těchto nemovitostí Jan Němčík, když složil nejprve 250 zlatých a každoroční nájem následně činil 100 zlatých, odváděných ve čtyřech termínech (vždy po 25 zlatých). Vrchnost, Jan Emanuel Lhotský ze Lhoty, v rámci nájemní smlouvy rovněž stanovil, že potřebné palivové dříví nutné k provozu tohoto podniku musel Jan Němčík brát z vrchnostenského lesa, a to za patřičnou úplatu. Co se podoby palírny týče, víme, že se jednalo o přizemní budovu, jejíž dvůr byl vydlážděn říčním kamením. Ke krčmě dále

náležela zahrada a kus pole. Jan Němčík získal právo pálit a šenkovat kořalku i panské pivo a v krčmě mohl provozovat zábavy.²⁹⁷

V Dolních Třanovicích se nacházely čtyři mlýny, jejichž provozovateli byli v poslední třetině 18. století poddaní. Zatímco dva mlýny náležely k přímému majetku poddaných (tzv. rustikální mlýny), další dva byly v majetku vrchnosti, která je ovšem stejně jako palírnu v Horních Třanovicích pronajala poddaným (jednalo se o tzv. dominikální mlýny). Již před rokem 1778 držel v Dolních Třanovicích „[...] na panském gruntě vybudovanej, auffanku [tj. poplatku vrchnosti při převodu nemovitosti] *podrobenej mlýn* [...]“ Jan Tvrďý. Dne 22. června 1778 od něj rustikální mlýn i grunt č. p. 12 odkoupil Adam Sabela, po němž tuto usedlost v roce 1804 zdědil syn Jiří. Mlýn pak od roku 1818 provozoval Sabelův švagr Ondřej Polák, po němž mlynářské řemeslo v roce 1826 převzal manžel jeho dcery Mariany, Jiří Jančík. Převodní cena byla tehdy stanovena na 600 zlatých. V předvečer „jara národů“ pak zakoupili mlýn za 800 zlatých držitelé dolnotřanovického dvora, svobodní páni z Pillersdorfu.²⁹⁸

Druhý rustikální mlýn v Dolních Třanovicích byl svázán s usedlostí č. p. 18. Již před rokem 1767 zde hospodařil Jiří Novák. Po jeho smrti se od počátku října 1767 provozu mlýna ujala jeho žena Veronika, která živnost vedla až do doby, kdy dospěl její syn Jiří. Dne 1. srpna 1789 odkoupil rustikální mlýn i usedlost č. p. 18 od Jiřího Nováka Jiří Myrta (Merta), po němž mlýn od roku 1800 provozoval Bernard Jung. Do roku 1848 se zde vystřídali ještě dva majitelé, a to od roku 1818 Jiří Martinek a od roku 1837 Josef Kopal.²⁹⁹

Až do osmdesátých let 18. století provozovala v Dolních Třanovicích další dva mlýny vrchnost. Větší z nich, nesoucí č. p. 42, odkoupil v říjnu 1780 za 200 zlatých do dědičného nájmu Pavel Morlinek. V rámci pronájmu měl vrchnosti, Karlovi Bernardu Ruseckému z Ejvaně, odvádět na sv. Jiří a sv. Michaela 25 zlatých. V roce 1795 odkoupil tento dominikální mlýn za 508 zlatých Jan Kubečka. Dalším z řady provozovatelů se následně v roce 1806 stal Jan Stoklasa, přičemž kupní cena se vyšplhala již na 2 000 zlatých. Mlynář Stoklasa však živnost v Dolních Třanovicích příliš dlouho neprovozoval, neboť již 1. října 1807 od něj mlýn odkoupil Jiří Skupieň. V březnu 1814 se novým majitelem stal Jakub Harek, ovšem za necelý rok, od 2. ledna 1815, provozoval mlýn Pavel Přečka. Za sumu 3 100 zlatých následně od něj v únoru 1817 živnost převzal Adam Folvarčný.³⁰⁰

Druhý z dolnotřanovických dominikálních mlýnů, nesoucí č. p. 39, provozovala vrchnost ve své režii až do roku 1786. Teprve 24. června téhož roku se rozhodla držitelka statku Dolní Třanovice, Karolína Rusecká z Ejvaně, odprodat mlýn Janu Vojnarovi „[...] prodala nynější dědičná vrchnost Janovi Vojnarovi ze Zámarska dominikální, tak řečený Stvrдавský mlýn za smluvenů kupní sumu 60 florenův. K témužto mlýnu přidalo se do užívání kus panského pole ponejperv před i za

chalupů. Potom to na vrchu vedle cesty k tomuž se přidává kus olšiny, v kteréj dříví panstvu přináleží dle pasunku mezi řeků a příkopů ležící pozostává [...]. Z téhož mlýnu kupitel každoročně do panských rentův, avšak v termínu s[va]t[ého] Jiřího deset, s[va]t[ého] Michala pak osemnáct florénův odvozovati, jednu štku tenkej příze z panského materiálu darmo přásti, dva dny ve týdni jednů osobů robotovati mocně se upovázal a přislíbil. K tomu se hospodářům zpovoluje při panským stádě [tj. na panských pastvinách] dva kusy rohatého dobytka a dva kusy černého dobytka, však svým pas-týřem bez úplatku pásti [...].“ Jan Vojnar poté mlynářskou živnost provozoval osm let. Dne 10. března 1794 totiž postoupil mlýn svému synovi Ondřejovi „[...] odprodal Jan Vojnar synovi Andriasovi Vojnarovi svůj ukúpený auffanku podrobený v Dulních Třanovic pod n[umerem] 39 stojící dominikální mlýn se včelínem k tomu přináležícím, mlynářským náčiním za smluvenů kupní cenu skrz jedno sto rýnských. K tomu do užívání kus pole ponejperu u domu, potom na vrchu vedle cesty i kúsek lůčky, taky olšina za mostkem k zástavě, tuto příkopy sjídúce pro trávu, v kteréj ale se nacházející se dříví panstvu přináleží [...].“ Z textu smlouvy se mimo jiné dovídáme, že kromě obvyklých povinností vůči vrchnosti byl mlynář Ondřej Vojnar povinen „[...] času vojny žoldy aneb livrunky a jiné četné ordino[va]né daně jak také kdyby císařské kontribucie zvýšené byly, ten auvyšek on sám ponášeti a se všem k panstvu konkurírovati povinen bude [...].“³⁰¹ Podotkněme pouze, že nad Evropou i habsburským mocnářstvím se již tehdy vznášel přízrak válek s napoleonskou Francií. Ondřej Vojnar provozoval mlýn až do roku 1808, kdy jakožto držitel a provozovatel vystupuje Jan Galgon, syn tehdejšího držitele statku Dolní Třanovice, Bernarda Galgona.³⁰²

Střediskem zemědělské výroby v Dolních Třanovicích byl vrchnostenský dvůr, nesoucí později č. p. 2 (tzv. Dolní dvůr). Na základě dostupných informací víme, že zde zřejmě až do konce 18. století hospodařila vrchnost alespoň zčásti ve vlastní režii. Okolo roku 1800 však již dvůr držel Jan Galgon, který se posléze od roku 1828 stal držitelem celého dolnotřanovického statku. Ve čtyřicátých letech 19. století náležel dvůr k majetku svobodných pánů z Pillersdorfu a během dalších desetiletí přešel dvůr do majetku rodiny Gattnarů a posléze Kapplů.³⁰³

Nyní ještě krátce věnujme pozornost samosprávě Dolních a Horních Třanovic ve sledovaném období. Reprezentanty obecní samosprávy, a zároveň i vykonavateli vrchnostenské vůle, byli fojti. Zastávali funkci prostředníka mezi poddanými a vrchnostenským úřadem. Fojti vybírali ve „své“ obci poddanské platy a dávky, které následně odváděli vrchnosti, a byli za to osvobozeni od robotních povinností. Dále jim náležela poměrně rozsáhlá soudní a výkonná pravomoc, přičemž měli zpravidla nárok na jednu třetinu uložených pokut (zbylé dvě třetiny si nárokovala vrchnost). K fojtství obvykle náležely nejrozsáhlejší, případně nejúrodnější pozemky ve vsi, ale i mlýn, krčma a výsadnímu

postavení zpravidla odpovídala i sama budova fojtství, situovaná v centru obce. Fojt mohl vykonávat svoji funkci teprve po přísaze, kterou skládali do rukou vrchnosti. Z roku 1791 se zachovalo obecně užívané znění této přísahy, která se vztahovala také na fojty v Dolních a Horních Třanovicích „[...] Já [jméno], přísahám pánu Bohu všemohoucímu, Panně Marii jako důstojné matce Boží a všem milým svatým, též mojí milostivé vrchnosti, která mne milostivě uznati a svěřiti ráčila za obecního rychtáře obce [jméno], že já všechno to, co povinnost obecního rychtáře jest, jak ve vybírání císaři a královskéjch daní i který jen jméno jménem míti mohou, tak také vrchnostenských i všeobecních povinností a pořádností pilně, řádně a svědomitě řídití a spravovati chci a budu. Co mé svědomí sebou přináší, žádného, ani z ohledu bohatství, šanovati, chudého pak, vdovy a sirotky utiskovati nedopustěti, nýbrž ve všem je náchylně, svědomitě a spravedlivě zastávati, tak dále všechné rozbroje, povyky a křiky, který by se skrze ožralost neb skrze zapovězené hry karet a kostek, neb noční toulky vyskytnouti měly, řádně přetrhovati. Též každý měsíc podle krajského nařízení k uvarování ohně jednou v obci všechny komíny bezpečně visitírovati. Čemuž mně dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch svatý amen [...].“

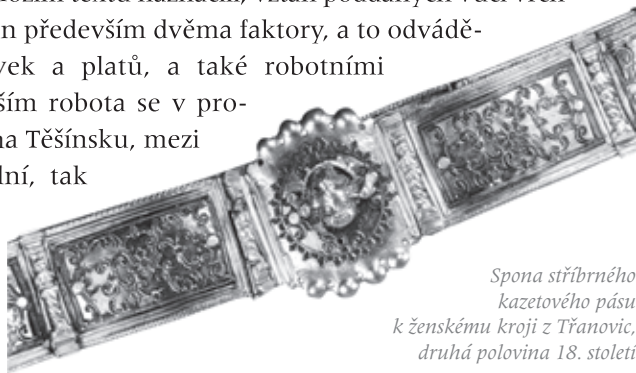
O dalších závazcích jednotlivých fojtů vůči vrchnosti nás podrobněji informují dochované písemnosti např. z let 1778 a 1781 „[...] jakožto náležitý fojt nejenom panské platy vybírati, pivo všemožně šenkovati, taky celu obec co nejlépe řídití [...].“ K řízení obce náležela především povinnost fojta dostavit se každou sobotu do vrchnostenské kanceláře. Tam si měl nejprve pozorně vyslechnout instrukce v hospodářských i jiných záležitostech, jejichž náplní byl i rozsah a způsob robot v nadcházejícím týdnu. S konkrétním průběhem robotních povinností pak následně obeznámil na nedělní „obecní hromadě“ (neboli radě) všechny poddané ve „své“ obci a v průběhu týdne zajišťoval hladký průběh robot. Na mysli máme především jejich koordinaci. K povinnostem fojtů náležela i účast na obecních radách, konaných obvykle přímo v budově fojtství. Při této příležitosti, jak již víme, fojti tlumočili svým spoluosousedům vrchnostenskou vůli, předčítali panovnická nařízení a patenty, a rovněž vykonávali při obecních soudech pravomoci ve věci drobných přestupků. Tímto se zároveň aktivně podíleli i na obecní samosprávě, v jejímž rámci navíc vykonávali pravidelnou kontrolu stavu obecních financí atp.

Několikrát do roka se na fojtství pořádaly tzv. výroční soudy, při nichž se řešily jednak závažnější delikty, ale i majetkoprávní záležitosti obyvatelstva. Konání výročních soudů vyhlášoval vrchnostenský úřad vždy 2–3 týdny předem, aby se mohli na stanovený termín dostavit všichni zainteresovaní. Výroční soudy probíhaly za účasti panského úředníka a písaře, který s sebou přivázel pozemkové a sirotčí knihy, do nichž měly být zapsány aktuální majetkové převody, stav sirotčích peněz spravovaných obcí atp. Při všech těchto úkonech stvrzoval fojt platnost zápisů svým podpisem. Pro udržení vážnosti

soudu měly být zachovávány předepsané formalities „[...] poněvadž mnozí neřádné i zlá a nechvalitebná obcování mezi lidmi poddanými se nacházejí [...]“. Poddaní měli být zticha, nekřičet, nehovořit, ani se „nesvářit a neškorpit“ a čekat, až na ně přijde řada. Ke gruntovním a sirotčím knihám pak neměl nikdo přistupovat pomateně a nevážně. Čtrnáct dní po výročním soudu se konaly už jen za přítomnosti fojta a obecních starších tzv. posudky, při nichž se dojednávaly např. doplatky gruntovních peněz apod.³⁰⁴ Pozici fojta v Horních Třanovicích zastával na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 18. století Jiří Chromý, zatímco v Dolních Třanovicích tuto funkci vykonával Jan Brich.³⁰⁵

Jak jsme již v předchozím textu naznačili, vztah poddaných vůči vrchnosti byl determinován především dvěma faktory, a to odváděním naturálních dávek a platů, a také robotními povinnostmi. Především robota se v prostředí malých statků na Těšínsku, mezi

něž náležely jak Dolní, tak Horní Třanovice, stala výrazným prostředkem k útlaku poddaných. Na rozdíl od přesně vyměřených a v urbářích

Spona stříbrného kazetového pásu k ženskému kroji z Třanovic, druhá polovina 18. století

fixovaných naturálních dávek a platů, byly robotní povinnosti kodifikovány pouze obecně, což vrchnosti skýtalo možnost k jejímu libovolnému navyšování.

Zaměříme se nyní na skladbu odváděných naturálních dávek a výši platů, odváděných v pravidelných intervalech vrchnosti v Dolních a Horních Třanovicích. Základním stálým platem byla až do roku 1848 pozemková renta z držby půdy osedlým obyvatelstvem. Její celková výše se obvykle odvíjela od výměry a úrodnosti půdy. Pozemkovou činži odváděli poddaní ve dvou termínech, na sv. Jiří (23. dubna) a na sv. Michaela (29. září). V průběhu 17. a 18. století zcela převládla peněžní forma této povinnosti „[...] na gruntovním platě v penězích [...]“. Doplňující složkou stálého platu, mimo pravidelný pozemkový úrok, byly tzv. platy přídatné. Mezi ně patřila především tzv. odúmrtí. Tímto platem se poddaní vykupovali z povinnosti převedení statku na vrchnost v případě úmrtí bez přímého dědice a zajišťovali dědický nárok svým blízkým příbuzným. Poddaní provozující mlýn, pilu, či valchu pravidelně odevzdávali do vrchnostenských důchodů z těchto podniků tzv. běžné platy. Osedlí byli navíc zatíženi tzv. přímusem, což znamenalo, že museli kupovat některé výrobky z vrchnostenských podniků. Jednalo se především o odběr piva a kořalky. Během 18. století se rozšířilo vybírání poplatku z tanečních

zábav, jehož část si ponechávala vrchnost a část plynula do státní pokladny. Vedle peněžitých platů však i v 18. století odváděli poddaní v Dolních a Horních Třanovicích nadále naturálie. Mezi naturální dávky možno zahrnout slepice a vejce, souhrnně se na Těšínsku pro tento typ dávek vžilo označení „počastnosti“. Lze k nim počítat rovněž povinnost odvádět vrchnosti stanovené množství příze. Zpracování lnu souviselo s rozvojem plátenictví, které našlo v prostředí Těšínského knížectví během 17. a 18. století značné uplatnění. Velmi dlouho se ke zpracování lnu používalo primitivního vřetene, teprve ve druhé polovině 18. století jej nahradil kolovrat. Od roku 1773 bylo umožněno věnovat se výrobě lněných tkanin nejen příslušníkům tkalcovských cechů, ale prakticky komukoliv. Tkalcovské stavy a kolovrátky se tak postupně staly takřka běžnou součástí vybavení obydlí. Vrchnost spatřovala v rozvoji tohoto odvětví možnost vlastního zisku. Poddaným poskytovala patřičné množství lnu, z něž měl každý osedlý odevzdat stanovené množství příze „[...] na přadivě z panského materiálu [množství] štuky přáže [...]“, kterou následně vrchnost se značným ziskem prodávala tkalcovským cechům k dalšímu zpracování.³⁰⁶

Druhý závazek poddaných vůči vrchnosti představovala roboty. Rozsah robotních povinností se odvíjel od velikosti pozemků každého poddaného, takže největší tíha spočívala na sedlácích, případně zahradnících. Vzhledem k nízké rentabilitě malých a středně velkých statků došlo na Těšínsku během druhé poloviny 17. a v 18. století k postupnému zvyšování robotních povinností, které se staly pro poddané obyvatelstvo značným břemenem. Vždyť na Těšínsku byli v průběhu 18. století poddaní nezřídká zatíženi největší možnou výměrou robot, tedy 5–6 dní v týdnu.³⁰⁷ Systematické a neúměrné přetěžování poddaných robotami, novými dávkami a platy společně s dalšími formami vrchnostenského útlaku přirozeně eskalovalo v sérii poddanských povstání. Ta sice sama o sobě nemohla na nepříznivé situaci zásadním způsobem nic změnit, ale napomohla alespoň k částečnému zmírnění neutěšených poměrů.³⁰⁸ Nejrozsáhlejší povstání na Těšínsku vypuklo v roce 1766. Do jeho čela se postavil Ondra Foltýn ze Starého Města u Fryštátu. Poddaní tehdy ve svých stížnostech, adresovaných přímo císařovně Marii Terezii, poukazovali především na zabírání selských gruntů vrchností, přeměřování a ujímání půdy zbylým rolníkům, rozšiřování panských dvorů a zakládání nových na kvalitnějších půdách.³⁰⁹ Poddaní z Horních Třanovic uvedli „[...] grunty co lepší zodbírané [...] do panského požitku uvezoné, platy velký hrozně dávat musíme, k temu do panské roboty chodit musíme, věnksí i menší a k temu každoměsončně peníze skládat pánu musíme [...] i tak toho odbývat nymožeme a tak v teraznější příležitosti jak jsme do pole vylehli, velkom grozbeem na nás činí [...].“ V podobném duchu se nesla rovněž stížnost poddaných z Dolních Třanovic „[...] nejperve ale dvě role, dvě zahrady odebrané a tak ti pozůstalí půlrolníci tom robote obrobat musom, co věnc všici obrobali,

koždodenně od sedmé hodiny až do tmy robit pánu musíme a k temu peněžitý plat dávat musíme, takže i osep. A tak, že ti chalupníci též [j]som bardzo zesušováni věnčí robotom každý den, menší platami velkými a k temu ješče kondel přást po tři štuky, větší, menší a taktěž ti komorníci po jednej štuce kondele přást, od Jiřího do Martina každý týden dva dny na panský [...].“³¹⁰

Na Těšínsko byla následně vyslána zvláštní dvorská vyšetřovací komise, která revidovala stížnosti jednotlivých vesnic přímo na místě a navštěvovala jednotlivá panství. Výsledkem šetření, ukončeného koncem roku 1767, byla obsáhlá zpráva Marii Terezii, z níž vyplývalo, že hrůznost poměrů na Těšínsku nemá nikde v zemích Koruny české obdoby. Panovnice poté zřídila Slezskou urbaniální komisi (11. února 1768), jejímž úkolem bylo zajištění a upravení poddanských dávek a povinností. Tato komise měla pro každou obec Rakouského Slezska sestavit řádný urbář.³¹¹ Počátkem července 1771 byl následně ve Vídni vydán „*Hlavní patent strany robot a ostatních urbaniálních povinností, jakož i všelikých jinších tak gruntových vrchností, jak poddaných se tejkajících důležitostí v knížectví slezském*“, v němž bylo nejvíce pozornosti věnováno množství a způsobu výkonu roboty. V zásadě se mělo robotovat tři dny v týdnu.³¹² Konkrétně v Dolních a Horních Trānovicích byla roboty vyměřena tak, že osedlí byli rozděleni do pěti kategorií v závislosti na velikosti držené půdy. Sedláci měli robotovat s potahem čtyř koní celkem 65 dní v roce a k tomu dvakrát týdně byli povinováni pěší robotou. Půlsedláci se k robotě se čtyřmi koňmi měli dostavit 31 dní v roce a krom toho byli povinni jeden den v týdnu odbývat pěší roboty. Další společenské vrstvy byly zcela zproštěny tzv. potažních robot a jejich závazek tkvěl výhradně v pěších robotách. Zahradníci byli povinni robotovat tři dny v týdnu, velkodomkáři dva dny v týdnu a malodomkáři odbývali robotní povinnost na panském den a půl týdně.³¹³ Nové urbáře a robotní patent sice výrazně zlepšily postavení poddaných, zároveň však zakonzervovalo poddanské zřízení ještě na dlouhá léta.

K zásadnímu obratu v poddanských poměrech došlo s nástupem císaře Josefa II. Dne 1. listopadu 1781 panovník vydal patent o zrušení nevolnictví, čímž byla výrazně omezena závislost poddaných na vrchnosti a především bezzemci mohli nyní volně odcházet jako námezdní síly za výdělkem do měst.³¹⁴ Už v poslední třetině 18. století byla efektivita robotní práce značně nerentabilní, a to především ve srovnání s námezdní pracovní silou. Držitelé jednotlivých statků proto stále častěji sahalí k aboliaci robotních povinností, tedy k jejich převádění v pravidelný peněžitý plat. V předvečer pohnutých událostí zjitřeného roku 1848, dne 18. prosince 1846 vydal císař Ferdinand V. „*post factum*“ nařízení, kodifikující tuto praxi ve všech zemích monarchie „*[...] všeliká odbývání poddanských prací (robotování) a práva desátečního pánu, mohau se cestau dobrovolných úmluv v jiná vybyívání přeměnití, aneb složením*

jistiny (kapitálu), postaupením gruntu aneb odřeknutím se obaustranných závazků vykaupiti [...].³¹⁵ Vyvrcholením těchto dlouhodobých vývojových tendencí bylo zrušení poddanství a roboty za náhradu v důsledku událostí revolučního roku 1848. Dne 28. března 1848 vydal císař Ferdinand V. dekret rušící robotní povinnost, která měla zcela zaniknout nejpozději 31. března 1849.³¹⁶ Tímto a dalšími rozhodnutími byla nastoupena cesta k vývoji občanské společnosti, jejíž základy byly v Dolních i Horních Třanovicích položeny v následujících desetiletích.

Uveďme si nyní stručně několik statistických dat, která jsme dosud opomenuli a která dokumentují vývoj a poměry v Dolních i Horních Třanovicích v průběhu sledovaného období. V první čtvrtině 18. století vznikl tzv. karolínský katastr slezský, který se pokoušel zachytit všechny zdanitelné zdroje tehdy ještě nerozděleného Slezska, především pak pozemkový majetek. Podle jeho první verze z let 1721–1732 měly Dolní Třanovice mlýn, rybník, devět zahrad, 12 ovcí, 81 krav a šest vepřů. Celkem 23 osedlých poddaných a čtyři podruzi (komorníci) drželi dobytek. Dominikál měl 20 maldrů půdy, dvě zahrady, osm rybníků, dvůr, 34 krav, dva vepře. Sedm dolnotřanovických zahradníků drželo 14 krav.³¹⁷

Horní Třanovice čítaly podle první verze karolínského katastru 13 zahrad, mlýn, 13 ovcí, 62 krav, dva vepře, každoročně vysévalo 21 poddaných. K dominikální držbě zde náležely tři zahrady, tři rybníky, krčma, dvůr, 50 ovcí, 24 krav a tři vepři. Na vrchnostenských polnostech hospodařilo osm zahradníků. Podle šetření urbaniální komise měly Horní Třanovice jednoho sedláka, dva půlsedláky, sedm zahradníků, jednoho zahradníka mlatce, devět velkodomkářů, devět malodomkářů a jednoho mlynáře. Navíc zde bylo tehdy zaznamenáno 13 dominikalistů.³¹⁸ V samotném závěru a po skončení Sedmileté války (1756–1763) probíhalo ve Slezsku první vojenské (tzv. josefské) mapování pro potřeby rakouské armády. Z komentáře k tomuto významnému kartografickému dílu se dozvídáme, že se v Dolních i Horních Třanovicích nacházelo v první polovině šedesátých let 18. století po jednom panském dvoře. Zatímco v Dolních Třanovicích žili dva sedláci, v Horních Třanovicích žádný. V prvně jmenovaných se nacházely tři usedlosti půlsedláků a 27 zahradníků. K domům zde náleželo 33 světnic, šest stájí a devět stodol. Dolní Třanovice tak poskytovaly rakouské armádě možnost ubytovat zde 45 vojáků ve světnicích, 12 ve stájích a 36 ve stodolách. Sousední Horní Třanovice čítaly čtyři domy půlsedláků, 30 zahradníků. Celkem bylo ve vsi napočítáno 35 světnic, čtyři stáje a devět stodol. Ubytovací možnosti pro vojáky zde byly podobné jako v sousedství: 42 ve světnicích, osm ve stájích a 36 ve stodolách. Roční výnos sklizně v Dolních Třanovicích činil: 30 vřatislavských šeflů žita, 60 vřatislavských šeflů ovsa a 60 centnýřů sena; v Horních Třanovicích pak

24 vratislavských šeflů žita, 48 vratislavských šeflů ovsa a rovněž 60 centnýřů sena. Sklizeň ovsa a žita byla v obou obcích vyšší než např. v sousedních Horních Tošanovicích či Hnojníku, ale nižší než v Hradišti, Horním Žukově či Vělopolí.³¹⁹

Kolem roku 1804 se v Horních Třanovicích nacházel vrchnostenský dvůr, mlýn, hospodářské stavení, a obec čítala 42 usedlostí, v nichž žilo 305 obyvatel. V Dolních Třanovicích evidujeme vrchnostenský dvůr, ovčinec, dále 4 mlýny, palírnu, pivovar a hostinec. Obec tehdy čítala 53 čísel popisných, v nichž žilo 350 obyvatel.³²⁰ Před polovinou 19. století náleželo k Dolním Třanovicím 845 jiter půdy, z toho 640 jiter polí, 15 jiter luk, 11 jiter zahrad, 41 jiter pastvin, 40 jiter lesa a 53 jiter pastvin s lesem. Obyvatelé vsi chovali 26 koní, šest býků a volů, 137 krav, 68 kusů mladého dobytka, 156 ovcí, 84 vepřů, koz a 10 včelstev. Dolní Třanovice čítaly 457 obyvatel, z toho 249 žen, 64 obyvatel se věnovalo zemědělství, tři výhradně řemeslu, 41 obojím. Celkem 67 domů v Dolních Třanovicích poskytovalo 108 bytových stran. Kromě vrchnostenského dvora se v Dolních Třanovicích nacházela dvě selská hospodářství, dva tříčtvrteční sedláci, osm zahradníků a 50 malodomkářů. Tři palírny s devíti dělníky vyprodukovaly ročně 561 věder pálenky při spotřebě 5 600 měřic brambor, 150 měřic žita, 200 měřic ječmene, 300 měřic ovsa a 1 300 měřic černého uhlí. Tři dolnotřanovické vodní mlýny zpracovaly ročně 170 měřic pšenice, 600 měřic žita, 100 měřic ječmene a 400 měřic ovsa.

V sousedních Horních Třanovicích činila výměra půdy 626 jiter. Z toho se jednalo o 405 jiter polí, 17 jiter luk, 14 jiter zahrad, 71 jiter pastvin a 115 jiter lesa. Počet obyvatel činil 434 osob (z toho 216 žen). Chovali celkem 10 koní, čtyři býky a voly, 102 krav, 30 kusů mladého dobytka, 93 vepřů a 40 včelstev. V 53 domech se nacházelo 102 bytových stran. Celkem 10 osedlých obyvatel se zde zabývalo zemědělstvím, jeden kombinovaně zemědělstvím a řemeslem a jedna osoba měla jiný způsob obživy. V obci hospodařili vedle panského dvora také dva půlsedláci, devět velkozahradníků a 41 domkářů s polnostmi. V palírně, zaměstnávající tři dělníky, se ročně vyrobilo 337 věder pálenky při spotřebě 3 370 měřic brambor, 333 měřic sladu a 60 sáhů dřeva. Celkem pět stavů při spotřebě 13 centů příže vyprodukovalo 50 kusů plátna. Vodní mlýn v Horních Třanovicích zpracoval 10 měřic pšenice, 40 měřic žita, 10 měřic ječmene a 10 měřic ovsa.³²¹

Nejstarší známá pečetidla obou obcí pocházejí z 18. století. Pečetidlo Dolních Třanovic, používané ještě v polovině 19. století, pochází z roku 1723 (pečetní otisk poprvé doložen k 28. květnu 1723).³²² Mělo ve znamení vztyčenou kosu. U její násady je videlné také pouzdro (krbík) s brouskem, které je po stranách provázeno rozděleným letopočtem 1723. Oválný typář o výšce 23 mm a šířce

21 mm nesl mezi linkou a drobným perlovcem latinský minuskulní opis: *SIG : PAGI : IN FOR : TIZAN*. Horní Třanovice mají pečetidlo doloženo až z poloviny 18. století. V drobném pečetním poli o průměru 16 mm s nepříliš zřetelnou legendou je zobrazen doprava obrácený muž držící před sebou sekeru. Obdobné znamení je na mladším typáři, pořízeném ještě ve druhé polovině 18. století a užívaném ještě ve druhé polovině následujícího století. Zde před mužem s širočinou otočeném doprava spatřujeme vysoký pařez. Oválné pečetidlo má výšku 24 mm a šířku 22 mm. Mezi linkou a vavřínovým věncem nese český nápis: *OBEC . HORNY . TRZANOWITZ*.³²³ Mnohem mladší česká a česko-polská razítka v obou Třanovicích byla již bez symboliky.³²⁴

Obraťme nyní svou pozornost k náboženským poměrům v Třanovicích v relativně dlouhém a z hlediska církevních dějin bouřlivém období dvou staletí. Jak již víme, těšínská kněžna Alžběta Lukrécie byla tolerantní katolička a stavěla se k protestantům na těšínském venkově poměrně smířlivě. K zásadnímu obratu v postupu rekatolizace převážně luterského Těšínska však došlo po její smrti 19. května 1653. Přímým vlastníkem knížectví se jako český král stal císař Ferdinand III., který předal Těšínsko v léno svému synovi Ferdinandu IV. a jeho nástupcům. Díky Vestfálskému míru z roku 1648 získal císař možnost nutit ve svých dědičných zemích protestantské obyvatelstvo ke konverzi. Nesměl jim sice vyhrožovat vystěhováním z území, ale požíval práva uzavřít veškeré protestantské kostely a modlitebny, čehož Ferdinand III. v případě Těšínského knížectví využil. Panovník ustanovil náboženskou komisi,³²⁵ jejíž členové uzavřeli v období od 20. března do 18. dubna 1654 celkem 49 luterských farních i filiálních kostelů a jednu kapli. Kostel v Třanovicích přišel na řadu 24. března³²⁶ a spolu s farním kostelem v Hnojníku, do jehož farního obvodu Třanovice náležely patrně již v předreformačním období, byl přiřčen pod správu farnosti Domaslavice. První katolický farář v Domaslavicích po roce 1654, Adam Maximilián Gilin, byl (stejně jako všichni jeho nástupci až do roku 1785) pouze administrátorem (správcem) farnosti Hnojník. Ačkoliv došlo ještě v roce 1654 z nařízení vratislavského biskupa k ustanovení vyšší církevně správní jednotky, frýdeckého arcikněžství (tj. děkanátu), do jehož okrsku byla zahrnuta farnost Domaslavice, neobsazená farnost Hnojník se stala součástí těšínského arcikněžství.³²⁷ Roku 1719 navrhnul vizitátor, aby byla tato hnojnická farnost trvale připojena k arcikněžství Frýdek, protože ji mohl snadněji vizitovat frýdecký arcikněž z nedaleké fary v Domaslavicích, než těšínský z fary v Ropici.³²⁸ Status quo však zůstal zachován až do roku 1785. Informace o starších náboženských poměrech v Třanovicích komplikuje skutečnost, že 30. března 1773 zcela shořela fara v Domaslavicích s celým farním archivem. Byla zde uložena veškerá písemná agenda týkající se farnosti Hnojník, včetně všech tří druhů matrik (křestní, oddací a úmrtní), vedených

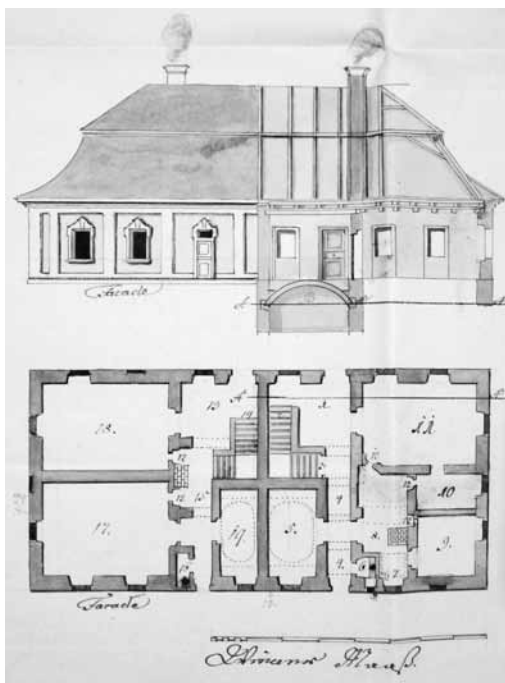
pro obě farnosti, domaslavickou a hnojnickou, prokazatelně od roku 1664. Nový farní archiv včetně matrik vznikl roku 1773.³²⁹ Od roku 1785 pak převzal hnojnické matriky³³⁰ a další knihy týkající se nově založeného hnojnického lokálního kaplanství zdejší první lokální kaplan.

Farní kostel sv. Jakuba Většího v Horních Domaslavicích, r. 1904

Vznik lokálního kaplanství se sídlem v Hnojníku úzce souvisí s osvícenskými církevními reformami císaře Josefa II. Dne 28. února 1782 byl z majetku zrušených klášterů v monarchii vytvořen tzv. náboženský fond. Finanční prostředky z tohoto fondu použil Josef II. především u patronací při zakládání nových farností a lokálních kaplanství, což bylo obvykle spojeno s financováním stavby nového kostela a obydlí pro místního duchovního správce. Správu nad tímto fondem podržel rakouský stát. Po zajištění dostatečných financí pro reformu nedostatečné církevní správy v monarchii přikázal císař počátkem února 1782 krajským úřadům, aby přesně postihly počet duší a farností v jednotlivých krajích. Dne 12. září 1782 pak vydal pravidla, podle nichž měly nové farnosti a lokální kaplanství vznikat všude „[...] 1.) Kde děti farnosti jsou odděleny vodou, vysokými horami a špatnou cestou v zimní době od své vlastní farnosti nebo tam s těžší docházejí. 2.) Kde domy jediné farnosti jsou od sebe vzdáleny více než jednu hodinu cesty. 3.) Kde má obec přes 700 obyvatel. 4.) V místech, kde již kostel mají a v staré době mívala vlastního faráře. 5) Kde farář musí jít přes cizí farnost, aby splnil církevní povinnosti ke svým farníkům [...]“³³¹ Na Těšínsku vzniklo do roku 1807 touto cestou celkem 10 nových farností a do roku 1809 celkem 12 lokálních

kaplanství.³³² Jelikož Hnojník splňoval podmínky 1–4 výše citovaného nařízení, bylo zde 15. března 1785 rovněž ustanoveno lokální kaplanství.³³³ Jednalo se o nejjednodušší typ církevní správy, josefinismem velmi podporovaný. Lokální kaplan byl pomocným knězem a podléhal faráři mateřského kostela (v případě domaslavického), kterému musel odvádět část štolových poplatků

Stavební plán společné budovy lokálního kaplanství a katolické školy v Hnojníku, r. 1785

za církevní úkony (křty, svatby aj.), desátkových a jiných příjmů. Lokální kaplan spravoval farní okrsek, ačkoliv nebyl ustanoven farářem.³³⁴ Okrsek nově ustanoveného hnojnického lokálního kaplanství se pravděpodobně shodoval s rozsahem původní po staletí a půl neobsazené hnojnické farnosti. Vedle samotné vsi Hnojník s dřevěným kostelem Nanebevzetí Panny Marie do jeho okrsku spadaly Poleniny a silně evangelické vsi Komorní Lhotka a Vělopolí. K třanovickému filiálnímu kostelu sv. Bartoloměje pak příslušely pouze Dolní a Horní Třanovice.³³⁵

Tabulka č. 2: Počet obyvatel vsí nově založeného lokálního kaplanství v Hnojníku podle vyznání, r. 1785³³⁶

obec	domy	katolíci	evangelíci	obyvatel celkem
Hnojník	53	118	227	345
Komorní Lhotka	164	72	862	934
Poleniny	11	101	38	139
Vělopolí	35	15	128	143
Horní Třanovice	52	105	221	326
Dolní Třanovice	52	115	104	219
celkem	367	526	1580	2106

Prvním lokálním kaplanem v Hnojníku byl ustanoven Vincenc Dankovský, rodák z Kralic na Moravě. Působil zde jen tři roky a pro spory s držitelem hnojnického panství, Jiřím Beesem, musel Hnojník opustit. V letech 1799–1809 byl farářem na Borové a svou církevní kariéru zakončil jako arcikněz a farář v Jablunkově.³³⁷ Dne 3. července 1847 bylo lokální kaplanství v Hnojníku povýšeno vratislavským biskupem Melicharem Diepenbrockem na farnost, hnojnický kostel se stal opět farním. Prvním hnojnickým farářem se stal dosavadní lokální kaplan (od roku 1845) Josef Loriš, který stál v čele farnosti Hnojník až do své smrti v roce 1873.³³⁸ V době povýšení lokálního kaplanství v Hnojníku na samostatnou farnost již dřevěný kostel v Hnojníku neexistoval.³³⁹ Nahradila jej novostavba zděného kostela Nanebevzetí Panny Marie postavená v letech 1808–1812 v klasicistním slohu nákladem náboženského fondu.³⁴⁰ V boční kapli sv. Kříže jsou pohřbeni příslušníci rodu Beesů z Chrostiny, tehdejší držitelé hnojnického panství, k němuž náležely od roku 1790 také Horní Třanovice. Lokální kaplanství (i pozdější farnost) v Hnojníku se již v době svého vzniku stalo součástí frýdeckého arcikněžství.

Interiér farního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Hnojníku, r. 2009

Základním hospodářským zabezpečením faráře, umožňujícím jeho hmotnou existenci, byl vedle držby vlastních pozemků systém pravidelných ročních naturálních i finančních dávek odváděných farníky. Dalším neméně významným zdrojem byly příjmy ze stoly, což byly poplatky placené knězi za některé kultovní úkony, např. křest, svatbu či pohřeb. Obživě kléru u kostelů sloužily

naturální i peněžní zdroje, které se nazývaly obročím („*peculium clericale, praebenda, beneficium*“) nebo kongruou. Faráři získávali naturální zdroje především formou desátku, staré církevní daně původně vzniklé odváděním desetiny z úrody farníků. Podle vizitačního protokolu z roku 1679 měl farář v Domaslavicích dostávat od obcí hnojnické farnosti, tedy z Hnojníku, Třanovic (Dolních a Horních), Komorní Lhotky a Vělopolí, ročně 10 měřic pšenice a ovsa, šest tolarů slezských a 27 grošů, přízi, máslo a vajíčka.³⁴¹ Konkrétnější představu o výši farářových příjmů od třanovických farníků si můžeme učinit z vizitačního protokolu z roku 1719. Z panského dvora Václava Lhotského v Horních Třanovicích obdržel ročně dva čtverce a dvě měřice pšenice a stejný počet ovsa. Od hornotřanovické obce dohromady stejnou míru obilí a od 24 zdejších zahradníků pak dva krejcarý. Z dolnotřanovického statku Fridricha Kašpara Tluka s připojeným Teperovým polem přijímal ročně tři čtverce pšenice a stejný počet ovsa. Od 24 dolnotřanovických zahradníků pak 27 tolarů. Na Nový rok zde měl nárok také na vajíčka a dvojité máslo.³⁴² Roku 1780 získával domaslavický duchovní správce od osmi hornotřanovických domkářů po dvou slezských groších (dohromady 16). Od 16 zahradníků v Dolních Třanovicích vybíral tamější fojt pro faráře ročně celkem jeden slezský tolar a tři groše. Obě obce (stejně jako Hnojník, Komorní Lhotka, Poleniny a Vělopolí) odváděly na domaslavickou faru také dvakrát v roce máslo (okolo svátku sv. Jana Křtitele a sv. Michaela), okolo Velikonoc vajíčka a na Nový rok koláče. Ze soupisu desátků domaslavické farnosti z osmdesátých let 18. století se dozvídáme, že v obou Třanovicích nebylo výjimkou neoddávání obilních dávek faráři, a to především ze strany vrchnosti. V Dolních Třanovicích se jednalo o dva a půl věrtele pšenice a stejný počet ovsa ročně, z Němcova pole měla vrchnost ročně přispívat půl věrtele pšenice, půl věrtele ovsa a z Fridrichova věrtel ovsa a věrtel pšenice (nedodáno ze všech za období let 1781–1785 a 1787–1788). Zdejší mlynář Adam Buzek a jeho nástupce Havel Sýkora měli odevzdávat po jednom věrteli pšenice a věrteli ovsa (nedodáno za léta 1780–1785, 1787–1788) a sedlák Jan Staněk neodevzdal stejnou obilní dávku za stejné časové období a navíc také za rok 1795. Karel Bernard Rusecký z Ejevaně, držitel Dolních Třanovic, měl odevzdávat ročně dva věrtele pšenice a stejný počet ovsa. Neučinil tak však za období let 1780–1785. Rovněž z Teperova pole, náležejícího dolnotřanovické vrchnosti, neodevzdal Rusecký obilní desátky činící věrtel pšenice a stejný počet ovsa za léta 1779–1785. Sedlák Jan Brich hospodařící na Ruseckého pozemku neodvedl desátek ve výši jednoho věrtele pšenice a věrtele ovsa za rok 1788.³⁴³ Dávky výše uvedených z obou Třanovic měly stejnou výši také v roce 1808. Farář tehdy přijímal od osmi zahradníků z Horních Třanovic 16 krejcarů a od 16 dolnotřanovických zahradníků jeden zlatý 21 krejcarů.³⁴⁴

Genezi dřevěného kostela sv. Bartoloměje v Dolních Třanovicích dnes není možno vzhledem k relativně kusému počtu písemných pramenů a neexistenci stavby, zaniklé roku 1903, jednoznačně stanovit. Vzhledem k jeho archaickému vzhledu je však možno zařadit jej do skupiny nejstarších dřevěných kostelů na Těšínsku. Kostel v Třanovicích existoval pravděpodobně již v 16. století. První spolehlivá písemná zpráva o třanovickém kostele však pochází až z roku 1652, kdy byl v rukou luteránů. Při tehdejší kanonické vizitaci těšínského děkanátu jej skupina vizitátorů zapsala pod názvem „*Trzenowice*“ mezi 58 kostelů a kaplí děkanátu, které byly stále v držení evangelíků.³⁴⁵ Jak bylo výše řečeno, katolická církev převzala kostel v Třanovicích do své správy 24. března 1654. První známý popis třanovického kostela pochází z roku 1679 a je velmi stručný. Z vizitačního protokolu se dozvídáme, že v kostele sv. Bartoloměje se tehdy nacházel měděný mešní kalich, dvě korouhve, vhodná křtitelnice a ostatní liturgické náčiní. Střecha byla v pořádku a ve věži byly zavěšeny dva zvony. Památka posvěcení kostela (tzv. posvícení, krmáš) připadala na první neděli adventní. Hlavní zdroje kostelních příjmů tvořilo vyzvánění za zemřelé farníky a sbírky při bohoslužbách. Kostel vlastnil v uvedeném roce ve finanční hotovosti pouhý jeden tolar slezský.³⁴⁶ Mnohem obsírnější je vizitační protokol z roku 1688, ze kterého se kromě výše uvedených skutečností dozvídáme, že v kostele se nacházel pouze nový dřevěný hlavní oltář s podezdívkou. Před oltářem v presbytáři stála „krásná“ lavice pro držitele statku Dolní Třanovice. Podlaha i strop byly dřevěné. V chrámové lodi byla na epištolní straně umístěna jednoduchá dřevěná kazatelna. Na evangelijní straně stála dřevěná křtitelnice s měděným kotlíkem na křestní vodu. Nejsvětější svátost oltářní se zde, stejně jako svaté oleje, nepřechovávala. Z evangelijní strany přiléhala ke kostelu těsná sakristie s malým okénkem a jednoduchými dveřmi. Objekt dřevěné zvonice navazoval na kostelní loď. Kolem kostela se rozkládal hřbitov obehnaný dřevěným plotem z desek, krytým šindelovou stříškou (tzv. parkán). Mši zde celebroid domaslavický farář každou pátou neděli.³⁴⁷ Téměř totožné údaje zaznamenal ve své zprávě roku 1697 vizitátor Martin Teofil Stephetius, opolský arcijáhen. Z jeho správy se dozvídáme, že kázání se zde konala v českém jazyce při mši po vyznání víry („*post credo in missa*“). V té době zastávali funkci kostelních otců v Třanovicích řádně ustanoveni Ondřej Baron a Jiří Ciecotka.³⁴⁸

Dne 2. srpna 1719 osobně vizitoval domaslavickou a připojenou hnojnickou farnost opět opolský arcijáhen, v jehož podrobných protokolech se nachází také popis filiálního kostela v Třanovicích. Ve vzhledu i vybavení lze postřehnout jistý posun k lepšímu. Dřevěnou prkennou podlahu nahradilo kamenné dláždění, avšak kůr byl stále bez varhan. V sakristii byl uschován již výše zmínovaný měděný postříbřený kalich. Ve věži přibyl třetí zvon³⁴⁹ a hřbitov byl

shledán dostatečně prostorným. Mše se v Třanovicích sloužila až každou šestou neděli. Byli zde již dva kostelníci, zatímco roku 1688 pouze jeden. Kostel vlastnil na kapitálech celkem 171 tolarů, kostelní pokladna však zela prázdnotou. Klíče od pokladny vlastnil domaslavický farář Václav Jan Madej a držitel hnojnického panství František Albrecht Wildau z Lindenwiese, který disponoval také patronátním právem nad kostely v Hnojníku i v Třanovicích.³⁵⁰ Zatímco posvícení se v třanovickém kostele slavilo každou první adventní neděli, na nejbližší neděli po svátku patrona chrámu (24. srpna) připadala pouť.

Dne 27. února 1777 byl pořízen latinský inventář třanovického kostela. Podle něj se stavba nacházela v dobrém stavu. K výbavě patřil stříbrný mešní kalich a konvičky, dva malé mosazné a čtyři velké cínové svícný, dva malé mešní zvonky, nový a starý misál, pohřební misál. Připojen je podrobný výčet liturgických rouch a kostelního prádla. Tento inventář byl 15. prosince 1785 na faře v Domaslavicích předán farářem Adamem Janem Nepomukem Grzegorzem prvním hnojnickému lokálnímu kaplanovi Dankovskému.³⁵¹ Při

Oltářní obraz sv. Barbory ze zaniklého dřevěného kostela v Třanovicích, r. 2009

kanonické vizitaci 14. září 1791 konstatoval frýdecký arcikněz Josef Karel Schipp, že kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích postrádá monstranci (na což bylo poukazováno při vizitaci již předchozí rok) a lokální kaplan ji musí nosit z hnojnického kostela, rovněž chyběl pluviál. Na hřbitově u kostela scházel řádný dřevěný kříž.³⁵² První konkrétní jméno pohřbeného na hřbitově v Třanovicích se dozvídáme až z nejstarší dochované úmrtní matriky z let 1773–1862. Dne 30. ledna 1773 pohřbil na třanovickém hřbitově domaslavický farář Grzegorzek osmiletou evangeličku Marinu, dceru Pavla Staňka (č. p. 81).³⁵³

Třanovický kostel se jako všechny dřevěné stavby tohoto typu neobešel bez častých oprav šindelových střech a dřevěných konstrukcí, které tvořily jednu z největších položek mezi každoročními výdaji z nashromážděných kostelních peněz. Rozsáhlejší opravy kostelní střechy a věže proběhly v letech 1779, 1783, 1789 a 1793,³⁵⁴ přesto však při vizitacích frýdeckého arcikněžství roku 1796 a o dva roky později poukazoval generální vikář na havarijní stav střechy kostela, která nutně vyžadovala opravu.³⁵⁵ Ještě roku 1798 byla sjednána náprava a bylo přikročeno k rekonstrukci střechy. Roku 1792 byl pořízen inventář finančně výnosných a hodnotných předmětů a liturgických rouch v třanovickém kostele. Nejcennější předmět představoval stříbrný pozlacený

kalich s paténou. Z knih se v kostele nacházely dva římské misály, pohřební misál a diecézní agenda. Ve věži visely dva zvony o váze 70 a 34 liber. V třanovickém kostele se již v této době nacházely varhany s šesti rejstříky, které byly roku 1794 nahrazeny novým nástrojem rovněž se stejným počtem rejstříků v ceně 50 rýnských zlatých. Tyto varhany byly opravovány roku 1805 a 1822.³⁵⁶ Roku 1804 byla církev v habsburské monarchii vyzvána z důvodu probíhající války s Napolenovou Francií, aby pořídila podrobné inventáře církevního majetku, zejména všech kovových a cenných kostelních předmětů za účelem jejich zpeněžení na válečné účely. Proto vznikl 10. prosince 1804 inventář lokálního kaplanství v Hnojníku, z něhož si můžeme učinit poměrně přesnou představu o třanovickém kostele. Lokální kaplan Vavřinec Bialek v inventáři uvedl, že dřevěný kostel sv. Bartoloměje je starý kolem 150 let, „*stark-svetsky postaven*“ („*altväterisch gebaut*“) a o jeho původu není nic známo. Presbytář byl zaklenut a přirovnán ke sklepení, v lodi byl plochý strop. Jediný oltář byl po starobylém způsobu natřen černou barvou se zlacením, na něm byl umístěn památný obraz patrona chrámu a nad ním menší malovaný obraz Panny Marie. Dřevěná vyřezávaná kazatelna byla rovněž velmi stará a natřena černou barvou se zlacením. Skříň malých varhan byla natřena modře. Zpovědnice byla umístěna v sakristii. Kostel tehdy postrádal křtitelnicu, ačkoliv při arcijáhenské vizitaci roku 1719 se zde ještě nacházela. Ze všech předmětů měl bezesporu největší hodnotu výše zmiňovaný stříbrný kalich s paténou vážící dohromady tři čtvrtě libry. Ve věži byly zavěšeny dva zvony bez nápisů a datací.³⁵⁷

Veraikon ze zaniklého dřevěného kostela v Třanovicích, r. 2009

Stav třanovického kostela se však neustále zhoršoval a celý objekt rychle chátral. Do neúnosné situace se vložil držitel Dolních Třanovic a patronátního práva, Bernard Galgon, a rozhodl se zde postavit vlastním nákladem nový zděný kostel. Hnojnický lokální kaplan Josef Vavřík se chopil iniciativy a dopisem z 12. ledna 1812 požádal generálního vikáře Josefa Karla Schippa, aby ustanovil duchovní a úřední komisi, která by posoudila vhodnost parcely vybrané pro novostavbu. Schipp lokálnímu kaplanovi 23. března odpověděl, že ve věci výstavby nového třanovického kostela musí Vavřík nejdříve oslovit Krajský úřad v Těšíně. Krajský úřad souhlasil s ustanovením komise, která se měla sejít v Dolních Třanovicích v pondělí 20. dubna 1812 ve složení okrskového komisaře za Krajský úřad, generálního vikáře Schippa a bruzovického

faráře Pavla Prutka. Komise si prohlédla vybrané místo na návrší u nové císařské silnice z Frýdku do Těšína nad mostem přes Stonávku. Z neznámých důvodů však bylo od stavby nakonec upuštěno, dřevěný kostel byl provizorně opraven a bohoslužby se v něm konaly i nadále každou třetí neděli v měsíci. Situace se opět vyhroutil koncem roku 1817 a církevní i světské úřady se jí začaly intenzivně zabývat. Kostel sv. Bartoloměje byl v prosinci 1817 úředně uzavřen z obavy, aby nikoho neohrozil na životě a třanovičtí katolíci museli docházet na nedělní a sváteční mše do Hnojníku. Bernard Galgon byl vyzván, aby již neotálel s výstavbou nového zděného kostela na schválené parcele u císařské silnice (jednalo se pravděpodobně o stejné místo, kde dnes stojí evangelický kostel). Ještě 17. srpna 1818 psal těšínský Krajský úřad generálnímu vikáři, že v Dolních Třanovicích se v celé věci vůbec nic nepodniká, dřevěný kostel, zvláště jeho věž, je v katastrofálním stavu a hrozí zřícením, věřící musí stále docházet do Hnojníku a Galgon nereaguje na jejich „*pronikavé*“ prosby o zahájení stavby nového kostela. Bernard Galgon nakonec od realizace novostavby ustoupil, provizorně opravil starý kostel, takže mohl být ještě téhož roku znovu otevřen. Při těchto opravách vznikla nová věž, kterou nechal Galgon značným nákladem vybudovat přímo na střeše nad vstupem do kostela. Věž byla zakončena bání. Dosavadní zchátralá zvonice stojící vedle kostela byla zbořena. Po celou první polovinu 19. století se vzhled kostela příliš neměnil a výbavou se řadil mezi chudobné filiální kostely. Z významnějších změn lze zaznamenat pořízení nové křtitelnice roku 1819 či nových lavic, které zakoupil o dva roky později Bernard Galgon.³⁵⁸

Od stručného nástinu vývoje katolických poměrů v Třanovicích v letech 1653–1848 obrátíme nyní pozornost k protestantismu, který zůstal i přes snahy o jeho celkovou eliminaci vyznáním počtem nezanedbatelného množství obyvatel Třanovic, ve stejném období. I když bylo období druhé poloviny 17. století poznamenáno silnou rekatolizací, nepodařilo se v mnoha oblastech na Těšínsku zcela potlačit luterství. Této skutečnosti napomohl také fakt, že především mnohé zdejší šlechtické rody zůstaly věrné svému evangelickému vyznání a na svých sídlech i přes četné zákazy ze strany císaře a představitelů katolické církve pořádaly protestantské bohoslužby, kterých se zúčastňovali také poddaní. Po intervenci těšínských protestantských stavů u císaře Leopolda I. jim bylo ediktem z 10. července 1669 povoleno soukromě číst evangelické knihy, modlit se a zpívat pro potřebu vlastní, své rodiny a čeledi. Veřejné evangelické bohoslužby pro poddané však byly nadále přísně zapovězeny. Útočištěm evangelíků se stala odlehlá místa na Těšínsku, především v horách, kde se konaly zejména v období Velikonoc noční bohoslužby. Vedli je pastoři a kazatelé, kteří přicházeli v přestrojení z Uher.³⁵⁹ Jedno z těchto památných míst období největšího náboženského útisku na Těšínsku nale-

Proč byly zapůjčeny konkrétně do Třanovic, nevíme. Pravděpodobně mohly souviset s pohřbem některého z příslušníků zdejší aristokracie.³⁶⁶ Zhruba od poloviny 17. století se tedy i na Těšínsku hlásila o slovo barokní „rakouská zbožnost“ („*pietas austriaca*“) tak, jak ji známe z jiných katolických částí podduňajské monarchie, především ve městech, nejviditelněji a v plném rozsahu pak ve frýdeckém a fryštátském arcikněžství. Avšak přes všechny úspěchy úsilí o návrat poddaných do lůna římské církve, vyžadující součinnou spolupráci moci církevní a světské, zůstávaly na Těšínsku rozsáhlé silně protestantské oblasti. Jednalo se především o město a panství Bílsko, řadu vsí v panství Těšínské komory (Bystřice, Nýdek, Karpentná, Tyra, Řeka, Oldřichovice, Komorní Lhotka, Smilovice aj.) a mnoho statků dosud protestantské šlechty (Bludovice, Suchá, Třanovice, Střítež, Drahomyšl, Kozákovice aj.).³⁶⁷

Významným mezníkem v dějinách slezského a rovněž těšínského protestantismu se stala tzv. Altranstädtská konvence z roku 1707 a o necelé dva roky mladší exekuční reces. Tyto dva dokumenty jsou součástí širších celoevropských souvislostí. Významnou úlohu v nich sehrálo Švédsko. Slezské evangelíky vzrušila zpráva, že mladý švédský král Karel XII., který toho času vedl tzv. severskou válku s Ruskem, Dánskem, Saskem a Polskem, vkročil v létě 1705 na hranice se Slezskem. Zástupci slezských protestantských stavů neváhali a přednesli na osobním setkání králi Karlu XII. stížnosti na porušování závěrů Vestfálského míru z roku 1648. Luterán Karel XII. se stylizoval do role ochránce slezských protestantů. Vítězný postup švédských vojsk donutil císaře Josefa I., jehož vojska byla zamětnána válkou o tzv. španělské dědictví a potlačením povstání Františka II. Rákoczyho, nezbylo, než se švédským králem vyjednat.³⁶⁸ Plodem jednání byla tzv. Altranstädtská konvence z 1. září 1707. Josef I. byl tak nucen akceptovat normy předepsané Karlem XII., ačkoliv se dotýkaly Slezska, dědičné země Habsburků.

Altranstädtská konvence obsahuje tři články, z nichž nejdelší a pro slezské církevní poměry nejvýznamnější je první článek s 11 paragrafy. Tento článek potvrdil svobodu výkonu náboženství, kterou Slezsku přiznával Vestfálský mír. Na základě tohoto článku bylo evangelíkům navraceno v Dolním Slezsku na 120 kostelů. Podle třetího paragrafu nemělo být v těch místech Slezska, kde již nebyly evangelické kostely, nikomu bráněno v konání domácích bohoslužeb, posílání dětí do evangelických škol či pro ně povolávat domácí učitele, žádný evangelík neměl být nadále nucen k povinné účasti na katolických bohoslužbách a pobožnostech, stejně tak k aktivnímu přijímání svátostí. Povoľoval jim naopak zúčastňovat se protestantských bohoslužeb v libovolném evangelickém kostele ve Slezsku, v případě duchovního servisu však s podmínkou uhrazení štolových poplatků katolickému faráři podle místa svého trvalého bydliště. Byla odstraněna diskriminace evangelických poručníků

a sirotků a nadále zakázána jejich výchova v katolickém duchu. Oblast manželského práva, které v náboženských případech dosud plně podléhalo konzistoři vratislavské diecéze, byla v případě evangelíků odebrána konzistoři. Osmý paragraf zakazoval další zabírání kostelů a škol slezským protestantům, i v případě, že by jejich světským patronem byl katolický šlechtic či císař. Nezpochybnitelným se stalo právo investitury evangelických duchovních správců. Další bod zajistil protestantům přístup k veřejným úřadům, možnost volně disponovat se svým majetkem a také svobodně opustit Slezsko. Ve sporných náboženských záležitostech měl přednost královský Vrchní úřad ve Vratislavi a císař, nižší soudní orgány nesměly bez jejich vědomí do těchto sporů zasahovat. Švédský král či jiná protestantská mocnost získávala možnost intervence ve smyslu znění vestfálského míru v náboženských záležitostech ve Slezsku.³⁶⁹

Mezi protestantskými stavy na Těšínsku vyvolaly zprávy o uzavření Altranstädtské konvence vlnu bouřlivého nadšení. Již 19. září 1707 požádali zemského hejtmana, aby mohli uspořádat schůzi, na níž se dohodli na vyjádření vděku císaři Josefu I. Na tomto shromáždění, konaném 3. října, bylo zvoleno ze skupiny čtyřiceti evangelických šlechticů Těšínska šest zástupců k dalšímu jednání o náboženských záležitostech. Jejich věc měl ve Vratislavi při jednání se švédským králem a zástupci císaře hájit Ferdinand Jindřich Sobek z Kornic. Všechna tato přání těšínských protestantů byla však prozatím zamítnuta.³⁷⁰

Po náročných jednáních se s vydatným přispěním švédského velvyslance ve Vídni Henninga Strahlenheima³⁷¹ podařilo dosáhnout tzv. exekučního rescesu. Tento dokument, vydaný císařem Josefem I. 27. ledna 1709, představuje doplněk k Altranstädtské konvenci. Dovolil mj. zřízení šesti nových evangelických kostelů, z toho pět v Dolním Slezsku a jeden v Horním Slezsku, a sice „poblíž města Těšína“. Šestice tzv. „Milostivých kostelů“ (Gnadenkirchen, název odvozen od povolení jejich výstavby z císařovy milosti) byla však podrobena řadě omezení.³⁷²

Informace o zřízení Milostivého kostela v okolí Těšína byla sdělena těšínskému zemskému hejtmanu zvláštním přípisem z 9. února 1709. Již 1. března podepsali fojtové několika vsí Těšínské komory spontánní prohlášení o společném postupu a pomoci na výstavbě kostela. Přidali se k nim rovněž vsi na statcích evangelické šlechty. Těšínský venkov začali brzy obházet první výběřčí peněz na stavbu vytouženého chrámu.³⁷³ Jelikož však dobrovolné příspěvky prostých evangelíků zdaleka nemohly pokrýt veškeré náklady spjaté s náročnou stavbou, chopil se celé věci organizovaně výbor protestantské šlechty z Těšínského knížectví. Již 14. května 1709 téhož roku byla uzavřena smlouva mezi desítkou představitelů těšínských protestantských stavů a purkmistrem a radou města Těšín, na základě které město odprodalo stavům

zahrady a pozemky ležící nedaleko městské cihelny za Horní bránou.³⁷⁴ Místo pro budoucí kostel na zakoupené stavební parcele slavnostně označil 24. května 1709 císařský komisař.³⁷⁵ Již 2. června 1709 byla na stavební parcele pastorem Janem Muthmannem (1685–1747)³⁷⁶ vykonána veřejná luteruská bohoslužba. V letech 1710–1750 byl zde vystavěn tzv. Ježíšův kostel, po rozdělení Slezska mezi Prusko a Rakousko v roce 1742 až do tolerančního patentu císaře Josefa II. v roce 1781 jediný oficiální evangelický chrám v rakouské části habsburské monarchie.³⁷⁷

Evangelický Ježíšův chrám v Těšíně (zvaný také Milostivý), kolem r. 1910

K těšínskému sboru a monumentálnímu Ježíšovu kostelu příslušeli také evangelíci z obou Třanovic. Jistá dávka náboženské tolerance ve Slezsku zaručená oběma zmíněnými dokumenty měla však řadu omezení. Oficiálně byli evangelíci nadále vedeni jako příslušníci své katolické farnosti, v případě Třanovic hnojnické, spravované farářem z Domaslavic. Ten pro třanovické evangelíky vedl i nadále jediné platné matriky. Jemu musel platit každý zdejší evangelík štolový poplatek k vykonání duchovní služby (křest, svatba, pohřeb), za nějž obdržel tzv. licenční lístek, který následně předložil v Těšíně evangelickému pastrovi, který tento úkon fakticky vykonal.³⁷⁸ Je výmluvnou skutečností, že např. v nejstarší dochované křestní matrice lokálního kaplanství Hnojník z let 1773–1846

figuruje jako úplně první zápis z 1. ledna 1773 křest evangelíka Pavla, syna třanovického mlynáře Adama Buzka a manželky Evy (č. p. 76), vykonaný v evangelickém Ježíšově kostele v Těšíně.³⁷⁹ Situaci evangelíků na Těšínsku navíc ztížil fakt, že podle císařova nařízení z 27. května 1709 bylo zakázáno nadále přestupovat k luterství. Jestliže by některý katolík konvertoval k luterství nebo některý evangelík přestoupil ke katolické církvi a později se chtěl vrátit ke svému původnímu vyznání, bylo to klasifikováno jako zločin odpad-

lictví, za nějž hrozilo až vypovězení ze země a konfiskace majetku. I k těmto případům na Těšínsku skutečně docházelo.³⁸⁰

Byl to opět císař Josef II., jehož církevní reformy zasáhly do náboženského života v Tránovicích. Dne 20. října 1781 bylo v rakouské státní radě upraveno konečné znění tolerančního patentu. Na jeho základě byla v habsburské monarchii tolerována vedle katolického další tři křesťanská vyznání: augsburské (luterské), helvétské (kalvínské) a nesjednocené řecké (pravoslaví). Na Těšínsku však tento patent pouze rozšířil svobody zaručené exekucním recesem z roku 1709. V únoru 1782 byla při Ježíšově kostele v Těšíně zřízena luterská konzistoř s přesným vymezením působnosti, mj. také pro vznikající luterské toleranční sbory v Čechách a na Moravě. Roku 1785 byla přenesena do Vídně. Jelikož podle prvního článku tolerančního patentu mohli „[...] nekatolíci poddaní, kde 100 rodin žije, byť i v místě modlitebny anebo duchovního správce nebydleli, nýbrž část jich byla vzdálena několik hodin, směli sobě vystavěti

Portrét císaře Josefa II., kolem r. 1780

vlastní modlitebnu a mimo to školu [...]“, začaly i na Těšínsku vznikat v této době první evangelické sbory mimo Těšín. Modlitebny těchto sborů se však podle patentu nesměly architektonicky podobat katolickým kostelům, nemohly mít věže se zvony a také jejich hlavní vchody nesměly být situovány k oficiální přístupové komunikaci.³⁸¹ Od vyhlášení tolerančního patentu do smrti císaře Josefa II. v roce 1790 vzniklo na Těšínsku deset tolerančních modliteben. Jedna z nich byla vystavěna roku 1782 i v Komorní Lhotce.³⁸²

Povolení k výstavbě modlitebny v Komorní Lhotce bylo na žádost zdejších evangelíků vydáno 5. března 1782. Záhy byl získán pozemek pro výstavbu modlitebny, hřbitova, školy a fary v Komorní Lhotce. Ke zdejšímu nově vznikajícímu sboru náležely původně kromě Komorní Lhotky také obce Hnojník, Dolní a Horní Tošanovice, Dobratice, Řeka a evangelická diaspora ve většinově

Interiér tolerančního evangelického kostela v Komorní Lhotce, r. 2009

katolických obcí frýdeckého panství (především z Janovic, Lubna a Starých Hamrů). Roku 1814 byly do správního obvodu sboru v Komorní Lhotce přičleněny také Guty, Smilovice a Horní Třanovice (Dolní Třanovice zůstaly i nadále příslušné ke sboru v Těšíně). Nejen v těchto obcích probíhala v jarních měsících roku 1782 veřejná sbírka na výstavbu potřebných evangelických objektů v Komorní Lhotce. V Třanovicích na tento účel finančně přispěli Jakub Wencek (dva zlaté), Pavel Sikora (dva zlaté), Jirí Kozel (čtyři zlaté) a Jan Staněk (30 krejcarů). Celkem se touto cestou získalo 2 497 zlatých a čtyři krejcarý. Již 1. května 1782 byl položen základní kámen k modlitebně. Prvním pastorem byl 12. ledna 1783 jmenován Štěpán Nicolaides (1743–1808) původem z Uher, který byl do Komorní Lhotky povolán z moravské Ratiboře na Valašsku. V Komorní Lhotce působil až do své smrti. Výstavbu modlitebny, za jejíž architektonický vzor posloužil Ježíšův kostel v Těšíně, završila první bohoslužba vykonaná 5. října 1783 těšínským pastorem Fröhlichem. V souvislosti s již zmíněným rozšířením sboru o Guty, Horní Třanovice a Smilovice v období působení pastora Kristiána Raschke musely být v roce 1819 v modlitebně vybudovány na západní straně ve dvou patrech nad sebou pavlače. V roce 1837 byl z Javoří do čela sboru v Komorní Lhotce povolán Jiří Philippek (1803–1858).³⁸³ Sbor v Komorní Lhotce získával v první polovině 19. století stále více polský jazykový charakter. Český jazyk jednoznačně převládal pouze u těch členů sboru, kteří náleželi k frýdeckému panství.³⁸⁴

Zatímco evangelíci z Horních Třanovic (v roce 1785 jich bylo 221) příslušeli

od roku 1814 ke sboru v Kormorní Lhotce, jejich souvěrci z Dolních Třanovic (v roce 1785 celkem 104 osob)³⁸⁵ zůstali i nadále členy sboru v Těšíně. V tolerančním období stál v jeho čele pastor Kristián Gottlieb Fröhlich (v letech 1771–1795). Spolu s Dolními a Horními Třanovickými náleželo ke sboru při Ježíšově kostele, v němž se na přelomu 18. a 19. století střetávala dominance německá s polskou, ještě dalších 33 obcí s více než 5 000 evangelíky.³⁸⁶ Závěrem našeho pojednání o evangelících v Třanovicích v tolerančním období je nutno poznamenat, že nebyli stále plně rovnoprávní s katolickou církví. Mohli sice budovat modlitebny, povolávat pastory a učitele, svobodně vykonávat bohoslužby a církevní úkony. Jejich modlitebny však nesměly mít věže a zvony a připomínat katolické kostely, evangelíci byli stále oficiálně nazýváni „akatolíky“, matriky vedené pastory neměly úřední hodnotu (ta byla nadále ponechána jen katolickým matrikám, do nichž faráři zapisovali veškeré křty, sňatky a pohřby vykonané evangelickými duchovními), všechny štolové poplatky museli evangelíci platit svému katolickému faráři a nikoliv pastorovi, který bez písemného potvrzení katolického faráře nesměl příslušný duchovní úkon vykonat. Evangelický pastor byl totiž i nadále chápán jako výpomocný „akatolický“ kněz místního katolického faráře. Rovněž konverze katolíků k luterství byla možná jen po absolutoriu šestitýdenního cvičení v kostele, během něž měl katolický duchovní pokud možno zvrátit úmysly těchto osob konvertovat.³⁸⁷ K úplnému zrovnoprávnění evangelíků s katolíky v habsburské monarchii došlo až v polovině 19. století, jak se o tom dozvíme v další kapitole.

S náboženskými poměry v období od poloviny 17. století do poloviny 19. století úzce souvisí také školní poměry. Třanovická mládež až do konce 18. století příslušela k farní škole v Domaslavicích. Návštěva školy v 17. a 18. století byla velmi sporadická, domaslavický učitel byl více než s pedagogickou činností svázán se službou kostelu a farnosti (hudební doprovázení mší a všech církevních obřadů, zvonění na zvony, vedení knih farnosti aj.). První zmínka o učiteli a škole v Domaslavicích je z roku 1679, kdy byla místní farní škola shledána ve stavu blízcím se ruině.³⁸⁸ Poněkud lepší situace byla shledána opolským arcijáhmem Stephetiem při jeho vizitaci roku 1688. Tehdy nalezl v Domaslavicích nedaleko farního kostela sv. Jakuba Většího nově vystavěnou

Prešpurský tisk Třanovského Cithary Sanctorum, r. 1831

od roku 1814 ke sboru v Kormorní Lhotce, jejich souvěrci z Dolních Třanovic (v roce 1785 celkem 104 osob)³⁸⁵ zůstali i nadále členy sboru v Těšíně. V tolerančním období stál v jeho čele pastor Kristián Gottlieb Fröhlich (v letech 1771–1795). Spolu s Dolními a Horními Třanovickými náleželo ke sboru při Ježíšově kostele, v němž se na přelomu 18. a 19. století střetávala dominance německá s polskou, ještě dalších 33 obcí s více než 5 000 evangelíky.³⁸⁶ Závěrem našeho pojednání o evangelících v Třanovicích v tolerančním období je nutno poznamenat, že nebyli stále plně rovnoprávní s katolickou církví. Mohli sice budovat modlitebny, povolávat pastory a učitele, svobodně vykonávat bohoslužby a církevní úkony. Jejich modlitebny však nesměly mít věže a zvony a připomínat katolické kostely, evangelíci byli stále oficiálně nazýváni „akatolíky“, matriky vedené pastory neměly úřední hodnotu (ta byla nadále ponechána jen katolickým matrikám, do nichž faráři zapisovali veškeré křty, sňatky a pohřby vykonané evangelickými duchovními), všechny štolové poplatky museli evangelíci platit svému katolickému faráři a nikoliv pastorovi, který bez písemného potvrzení katolického faráře nesměl příslušný duchovní úkon vykonat. Evangelický pastor byl totiž i nadále chápán jako výpomocný „akatolický“ kněz místního katolického faráře. Rovněž konverze katolíků k luterství byla možná jen po absolutoriu šestitýdenního cvičení v kostele, během něž měl katolický duchovní pokud možno zvrátit úmysly těchto osob konvertovat.³⁸⁷ K úplnému zrovnoprávnění evangelíků s katolíky v habsburské monarchii došlo až v polovině 19. století, jak se o tom dozvíme v další kapitole.

S náboženskými poměry v období od poloviny 17. století do poloviny 19. století úzce souvisí také školní poměry. Třanovická mládež až do konce 18. století příslušela k farní škole v Domaslavicích. Návštěva školy v 17. a 18. století byla velmi sporadická, domaslavický učitel byl více než s pedagogickou činností svázán se službou kostelu a farnosti (hudební doprovázení mší a všech církevních obřadů, zvonění na zvony, vedení knih farnosti aj.). První zmínka o učiteli a škole v Domaslavicích je z roku 1679, kdy byla místní farní škola shledána ve stavu blízcím se ruině.³⁸⁸ Poněkud lepší situace byla shledána opolským arcijáhmem Stephetiem při jeho vizitaci roku 1688. Tehdy nalezl v Domaslavicích nedaleko farního kostela sv. Jakuba Většího nově vystavěnou

školu. Učil zde pravděpodobně od roku 1683 František Žibřidovský. Školní docházka dětí však byla nulová. U kostela v Hnojníku škola neexistovala.³⁸⁹ O příjmech učitele z obcí farnosti, včetně Třanovic, bylo již pojednáno výše. Obdobný zápis o škole v Domaslavicích nalézáme i v roce 1697. Učitelem byl stále František Žibřidovský.³⁹⁰ V roce 1719 působil v Domaslavicích jako učitel již od roku 1710 mladý Moravan Daniel Fabík. Byl do zdejší služby přijat farářem bez vědomí vratislavské konzistoře. K jeho domu náležela zahrada a pole. Fabík byl shledán jako muž „dobrého života“, přičinlivý ve svém povolání. Také při zkoušce z katechismu obstál a odpověděl na všechny vizitátorovy otázky. Obdobně uspěla i mládež.³⁹¹ Stav dřevěné školní budovy se však během 18. století povážlivě zhoršil, podle inventáře farnosti z roku 1777 byla shnilá a značně zchátralá.³⁹² V té době byl učitelem syn Daniela Fabíka, Jan (1707–1775).³⁹³ Jeho nástupce Martin Reys (1730–1788) měl pak podle inventáře z roku 1786 nárok na přízi a 16 krejcarů z Horních Třanovic, které pro něj vybíral tamější fojt. Z Dolních Třanovic pak přijímal 20 krejcarů. Z peněz kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích dostával ročně dva groše za hudební doprovod bohoslužeb pětkrát v roce a za pečení hostií pro třanovický kostel pět grošů. Také za každoroční zápis účetní knihy tohoto kostela měl ročně nárok na pět grošů. Dvakrát ročně okolo svátku sv. Jana Křtitele a sv. Michaela získával z obou Třanovic máslo, na Nový rok pak přízi. O třanovické pouti a o zdejším posvícení navštěvoval domaslavický učitel po koledě domácnosti, za což dostával koláče.³⁹⁴

Vzhledem k vytižení učitele ve službě kostelu a farnosti však nebývala úroveň výuky většinou příliš valná. Výrazným milníkem v dějinách školství v habsburské monarchii se stal všeobecný školní řád, vydaný Marií Terezií 6. prosince 1774. Zavedl všeobecnou povinnou školní docházku. Podle zákona byly školy rozděleny na tři stupně, z nichž nejnižší stály školy triviální, které existovaly nebo měly vzniknout u každého farního kostela.³⁹⁵ Zprvu byly tyto školy svěřeny pod církevní dohled, později se jich ujal stát. Císařským nařízením z 30. srpna 1783 byli při každém krajském úřadu ustanoveni krajští vizitační školní komisaři, kteří tento státní dozor nad školami vykonávali. Roku 1805 byl však dozor nad triviálními školami svěřen opět církvi.³⁹⁶ Školními inspektory se v rakouské části vratislavské diecéze stali arcikněží, kteří k tomu byli pověřováni generálním vikariátem.³⁹⁷ Císař Josef II. velmi dbal na všeobecné vzdělání svých poddaných, a snad i proto často zasahoval do školní praxe.³⁹⁸ Panovník si od toho sliboval, že i nejchudším vrstvám obyvatelstva monarchie se dostane minimálního vzdělání. Dne 24. května 1786 vydal Josef II. nařízení, podle kterého byly školní prázdniny přesunuty z ohledu na potřebu pomoci dětí při žňových pracích z měsíců září a října na dosud obvyklý červenec a srpen.³⁹⁹

V souvislosti s církevně správními změnami⁴⁰⁰ a vznikem lokálního kaplanství Hnojník v roce 1785 bylo nutno v Hnojníku vybudovat školu. Původní návrh Josefa Drachného, podle nějž měla být v Hnojníku postavena společná zděná budova sloužící jako obydlí lokálního kaplana a škola, nebyl nakonec realizován.⁴⁰¹ Někdejší budova, která snad v dobách dávno minulých sloužila jako škola, byla naprosto zchátralá. Po celá devadesátá léta na tuto alarmující skutečnost upozorňovaly zápisy z kanonických vizitací. V roce 1799 byla náboženským fondem v Hnojníku zřízena katolická triviální škola. O místo zdejší

Objekt nejstarší školy v Dolních Třanovicích, kolem r. 1955

šho učitele se ucházel Josef Juříček.⁴⁰² O nízkém stupni efektivity katolické triviální školy v Hnojníku svědčí skutečnost, že v roce 1820 ji navštěvovalo pouhých 15 dětí, z toho 11 chlapců. Učitelem byl třicetiletý František Strobel.⁴⁰³ Vyučovacím jazykem v Hnojníku byla čeština.⁴⁰⁴ V roce 1829 nastoupil na hnojnickou školu jako pomocný učitel Vincenc Juřica, který se stal později správcem této školy.⁴⁰⁵ Roku 1844 byl ustanoven správcem hnojnické triviální školy František Vykopal, rodák z Holic na Moravě.⁴⁰⁶

V Těšíně vznikla evangelická škola již v roce 1709. Zprvu se učilo v několika domcích poblíže stavební parcely budovaného Ježíšova kostela. Roku 1711 byl zde vystavěn samostatný dřevěný školní objekt s osmi místnostmi. Ten byl roku 1725 nahrazen zděnou stavbou evangelické školy, která se dochovala do dnešních dnů. Byly otevřeny i dvě třídy plnící roli střední školy.⁴⁰⁷ Tuto školu navštěvovaly některé evangelické děti z obou Třanovic. V souvislosti se vznikem evangelického sboru v Komorní Lhotce zde povstala také první dřevěná triviální evangelická škola. V roce 1827 byla nahrazena zděnou budovou.⁴⁰⁸ Před polovinou 19. století již v Horních Třanovicích existovaly dvě konfesní

školy, pravděpodobně však neoficiální. Katolická triviální škola čítala 88 žáků a evangelická triviální škola 90 žáků.⁴⁰⁹

Období po vleklé Třicetileté válce se v dějinách Dolních i Horních Třanovic neslo především ve znamení postupného utužování nevolnictví a stupňujícího se hospodářského útlaku poddaných ze strany vrchnosti. Přirozeným důsledkem bylo povstání v roce 1766, k němuž se obě obce připojily. Etapa, kterou právě uzavíráme, se rovněž nesla ve znamení výrazného populačního přírůstku, a s tím souvisejícího vzestupu počtu příslušníků domkářské vrstvy, která jak v Dolních, tak v Horních Třanovicích početně převážila. Závěrem možno konstatovat, že zrušením roboty za náhradu po roce 1848 se pomyslně uzavírají dvě století nelehkého období v dějinách obou obcí.

Třanovická matka s dětmi, r. 1915

Jan Al Saheb – David Pindur

TŘANOVICE V LETECH 1848–1918

Revoluční rok 1848 znamenal jednoznačně jeden z nejdůležitějších mezníků ve vývoji habsburského soustátí. Události tohoto roku totiž otevřely cestu k celkové přeměně dosavadních společenských poměrů a vedly ke konstituování občanské společnosti.⁴¹⁰ Dopady těchto převratných změn se pochopitelně zásadním způsobem promítly rovněž do života obyvatel Dolních i Horních Třanovic. Z hlediska každodennosti jednotlivých poddaných měl jistě největší význam patent císaře Ferdinanda V. vydaný 7. září 1848, kterým bylo s účinností nejpozději do 31. března 1849 zrušeno poddanství a robota.⁴¹¹ Ačkoliv tímto rozhodnutím získali poddaní naprostou nezávislost na vůli své vrchnosti, přišli tím zároveň o některé dřívější výhody spjaté s institucí poddanství (např. povolení užívání panských lesů a pastvin poddanými aj.).

Krojované dívky v Horním Žukově, r. 1912

Zrušení poddanství, a tedy i robotních a dalších poddanských povinností, však zároveň znamenalo pro jednotlivé osedlé přinejmenším na dvě desítky let značné hospodářské zatížení. Zatímco část břemen měla být zrušena bez odškodnění vrchností (např. odúmrtí, povinný odběr piva a kořalky aj.), z roboty a peněžních i naturálních platů se bývalí poddaní museli vykoupit. Pro Rakouské Slezsko byla za tímto účelem zřízena zemská komise pro vyvázání, která prostřednictvím okresních komisí celou akci koordinovala. Na základě dříve vykonávaných povinností byla každému vypočtena suma, za kterou se ze závazků k vrchnosti má vyvázat. Celková náhrada za zrušené poddanské závazky měla dosáhnout dvacetinásobku jejich roční hodnoty. Jelikož poddaní nebyli schopni náhrady zaplatit okamžitě, byly jim zapsány jako hypotéky na jejich hospodářstvích a stanovena data splátek. Bez finanční náhrady byli od robot osvobozeni pouze někteří chalupníci a nemajetní podruzi nevlastníci žádnou půdu. Jako potvrzení o výkupu z robot obdrželi jednotliví hospodáři písemné potvrzení, tzv. Výrok od c. k. slezské komise k zbavení gruntu z břemen. Proces vykopení se z poddanství se tedy nezžídka protáhl na dvě desetiletí.⁴¹²

Stavení v Třanovicích, kolem r. 1905

Významným momentem revolučních změn po roce 1848 bylo rovněž zrušení vrchnostenské správy. Tento krok zároveň vyvolal nutnost transformace stávajících správních modelů, konkrétně stál za konstituováním samosprávy. Až do ustanovení obecní samosprávy pokračovala vrchnostenská kancelář ve výkonu místní správy a soudnictví. Tento stav měl změnit až provizorní zákon z 20. března 1849, v němž byla vytyčena zásada, že „[...] základem svobodného státu je svobodná obec [...]“. Toto tzv. prozatímní Stadionovo (název podle teh-

dejšího ministra vnitra, hraběte Rudolfa Stadion) obecní zřízení se stalo základem pro vytvoření obecních samospráv, jejichž členy si volili sami občané. Základní jednotkou tohoto správního modelu se tedy stala obec (obecní úřad). Širším orgánem obce se stal obecní výbor volený na tři roky. Byl to kolektivní orgán a rozhodoval většinou hlasů. Jako užší orgán volil tento obecní výbor ze svého středu obecní představenstvo. To se skládalo ze starosty stojícího v čele obce a minimálně ze dvou radních. Zmiňovaný zákon z 20. března 1849 a nařízení ze 7. března 1850 stanovili podmínky voleb do obecního zastupi-

Celkový pohled na hospodářské objekty Dolního (Kapplova) dvora, kolem r. 1910

telstva. Voliči byli zapsáni do volebních listů a rozděleni do skupin podle výše placených daní. Každé takto vytvořené seskupení volilo část obecního sboru. Právo volby však neměli všichni obyvatelé, ale pouze plátcí stanovené výše přímých daní (právě podle výše daní byli rozděleni do tří skupin), dále duchovní, státní úředníci, důstojníci, osoby s akademickým titulem a veřejní učitelé (u této skupiny, která byla nazývána honorační, výše placených daní nehrála žádnou roli). Volit mohly i ženy, pokud platily daně o určité výši, ovšem pouze prostřednictvím zplnomocněnce. Podle instrukce z 8. dubna 1850 o volbách do obecních výborů a starostů se jednalo o hlasování veřejné a ústní, případně písemné. „[...] Každý volič dostavil se do volební místnosti před volební komisí a hlasem dobře slyšitelným musel odříkati jména osob volených [...]“ Do seznamu se k jednotlivým jménům voličů připsalo, komu dal dotyčný hlas. Podoba obecní samosprávy následně doznala úprav prostřednictvím *Obecního zřízení a řádu volebního pro Slezsko* z roku 1863, které ovšem modifikovalo pouze dílčí aspekty a pravidla voleb.⁴¹³

Třanovice a okolí, výřez ze speciální vojenské mapy, kolem r. 1900

V Třanovicích se konstituování obecní samosprávy promítlo především prostřednictvím sloučení obou dosud samostatných šlechtických statků Dolní a Horní Třanovice v jedinou obec. Ačkoliv obecní výbor, představenstvo, i starosta již nadále reprezentovali sloučenou obec, ve skutečnosti byla i nadále striktně rozdělována na obě původně samostatné místní části, tedy Dolní a Horní Třanovice.⁴¹⁴ Vzhledem k nedostatečně dochované pramenné základně se s konkrétními jmény osob zvolených do čela Třanovic setkáváme teprve v roce 1882. Třanovický obecní výbor čítal 12 členů, z nichž polovina byla zvolena do užšího samosprávného orgánu, obecního představenstva. Ze členů představenstva pak vzešel obecní starosta. Kromě těchto orgánů volili občané Třanovic i šest tzv. náhradníků, kteří měli právo nahrazovat nepřítomné členy obecního výboru při zasedáních. V obecních volbách v roce 1882

obdrželi od svých spoluobčanů mandát starosta Jiří Roman, dále členové obecního představenstva Jan Němčík, Adam Vojnar, Jan Adamec, Jan Rusek a Jan Kokotek. V rámci obecního výboru je doplnili ještě Ondřej Figura, František Vitásek, Ondřej Grzegorz, Jan Palík, Jan Gattnar a Albert Kolban. Mezi zvolenými náhradníky obecního výboru pak figurovali Josef Kotas, Jan Jadwiszczok, Pavel Nikodém, Jan Maceček, Jiří Kokotek a Ondřej Stalmach. Obecní výbor v Třanovicích lze označit v tomto období za poměrně personálně stabilní orgán, neboť přílišných změn nedostál ani po volbách v roce 1885. Starostou obce zůstal i po volbách v roce 1888 Jiří Roman, v představenstvu pak figurovali Pavel Molin, Pavel Nikodém, Adam Danyš, Jan Busek a Jan Bonczyk. Obecní výbor doplňovali Karel Bionský, Pavel Cenciala, Jan Palik, Ondřej Figura, místní velkostatkář Jan Gattnar a Adolf Motyka. Mezi náhradníky obecního výboru patřili mj. také jeho bývalí členové Josef Kotas a František Vitásek.

Jedni z prvních cyklistů v Třanovicích, kolem r. 1915

Kromě obou jmenovaných byli jako náhradníci zvoleni ještě Adam Němčík, Jan Roman, Jan Novák a Jan Macůrek.⁴¹⁵

Obecní starosta Jiří Roman, jehož pravou rukou se od konce osmdesátých let 19. století stal Adam Danyš, následně obhájil svůj post v rámci obecního představenstva také ve volbách v roce 1902. K podstatným změnám však došlo v řadách obecního představenstva, kde se podepsala poměrně výrazná generační obměna. Kromě obou výše zmíněných spolurozhodovali o dění v Třanovicích na prahu 20. století také Karel Bionský, dále pozdější starosta obce Jiří Sabela, Jan Novák a Josef Palik, které doplnili členové obecního výboru Jiří Bonczek, Ondřej Stalmach, Ondřej Figura, Jan Bosák, Jan Junga a řídící učitel místní polské obecné školy Paweł Terlik. Před rokem 1910 zastával úřad starosty v Třanovicích Jiří Sabela,⁴¹⁶ kterého po obecních volbách v roce 1912 nahradil Josef Czakon. Členy třanovického obecního představenstva se v předvečer vypuknutí krvavého konfliktu znamenajícího zánik Rakousko-Uherska stali rovněž František Vitásek, Ondřej Grzegorz, Jiří Sabela, Jan Bonczek a Pavel Recmaník. Zasedání obecního výboru se pak zúčastňovali rovněž Pavel Roman, Alois Slanina, Josef Černík, Jan Junga, Josef Pavera a Klemens Matusiak. Mezi zvolenými náhradníky pak figurovali Pavel Brzeczek,

Jan Molin, Jiří Novák, Karel Kokotek, Paweł Terlik a Paweł Kukucz. Pod vedením starosty Josefa Czakona prošly Třanovice nelehkým obdobím První světové války a v čele obce stanul tento zasloužilý občan také po vzniku Československé republiky.⁴¹⁷

Dlouholetý starosta Třanovic Josef Czakon s manželkou a dětmi, r. 1905

Naopak náplní schůzí obecního zastupitelstva bylo schvalování a revize obecního, školního a kostelního rozpočtu, správa obecního a chudinského jmění, opravy obecních cest a mostů, úpravy koryt potoků, povolování tanečních zábav, vyřizování písemné agendy (došlá a odeslaná korespondence, udání), trestní záležitosti aj. Z velmi široké palety působnosti obecního zastupitelstva v Třanovicích uveďme kupříkladu žádost, kterou zdejší radní adresovali ve válečném roce 1917 okresnímu hejtmanství v Těšíně. Zastupitelé tehdy žádali o devět párů obuvi pro zdejší chudé, kteří si nemohou z vlastního jmění obuv poříditi a chodí bosí.⁴¹⁹ Na správě obce se ovšem kromě starosty, výboru a představenstva podílely i obecní komise, které zpravidla nerozhodovaly, ale pouze připravovaly či dohlížely na určité obecní záležitosti. Jejich zřízení a počet členů stanovoval obecní výbor. Před výstavbou školy v Třanovicích neměl obecní úřad stálé sídlo, teprve po roce 1872 se schůze obecního zastupitelstva konávaly právě zde. Třanovičtí starostové úřadovali

Podle zákona ze 17. března 1849 byla obcím vymezena dvojí kompetence, a to přirozená a přenesená. Přirozená působnost zahrnovala veškerou problematiku dotýkající se bezprostředně obce. Naopak přenesená působnost spočívala v koordinaci veřejného života, který měla obec usměrňovat z nařízení státu. Musela spolupracovat při volbách, sčítání lidu, vymáhání pokut, v živnostenských otázkách, při provádění zdravotních nařízení, ve vojenských záležitostech, při údržbě státních silnic atp.⁴¹⁸ Působnost obecního představenstva se týkala především věcí finančních – schvalovalo výdaje, projednávalo obecní rozpočty a účty aj. Starosta měl navíc rozsáhlou pravomoc správní, dozorní a disciplinární a jako hlava obce ji zastupoval na-

většinou doma, přičemž úřední hodiny nebyly pro nepotřebnost přesně stanoveny.

Vraťme se ještě několika větami ke správnímu modelu, který po roce 1848 determinoval běžný život občanů Třanovic. Vyššími instancemi nad obcemi se staly okresní úřady. Dne 1. ledna 1850 vstoupila v platnost nová organizace postátněné politické správy. Základní územní jednotkou se staly politické okresy v čele s okresními hejtmany. V Rakouském Slezsku bylo zřízeno sedm okresních hejtmanství, mezi nimi i těšínské. Politický okres Těšín byl tvořen třemi soudními okresy (Těšín, Jablunkov a Fryštát). Ačkoliv na přechodnou dobu došlo k dalším správním úpravám, obyvatelé Třanovic se v tomto období obraceli se záležitostmi podléhajícími schválení vyšší instancí než obec, výhradně do Těšína.⁴²⁰

Mezi nemovitým obecním majetkem v Třanovicích dominovala od roku 1872 nová školní budova, vedle ní pak především obecní cesty a veřejné chodníky. Údržba školní budovy, ale také nezbytné úpravy komunikací značně, nikoliv však pravidelně, zatěžovaly obecní rozpočet. Naopak stálá obecní aktiva zajišťoval kromě jiného také pronájem honebních ploch, situovaných v Horních Třanovicích. Konkrétně se jednalo o paseky a les v místních částech označovaných názvy *Na Kempě*, *Pod Kempou* a *Grabinky*. Obecní honitba byla pronajímána vždy na šestileté období. Od ledna 1853 užívali právo lovit zvěř na výše zmíněných pozemcích tři třanovičtí občané, Rudolf Skácel, Jan Valach a Jan Junga. Jistě nebylo náhodou, že jejich grunty se nalézaly v bezprostřední blízkosti pozemků pronajatých obcí k honitbě, což představovalo při lovu nezanedbatelnou výhodu. Do obecního rozpočtu plynula z tohoto pronájmu každoročně částka 30 zlatých, přičemž nájemci se na ní podíleli rovným dílem, tedy každý po 10 zlatých. Po uplynutí platnosti nájemní smlouvy byla v roce 1859 uzavřena se stejnými nájemci nová šestiletá dohoda o pronájmu obecních pastvin a lesa, a to za nezměněných podmínek.

Ke změně došlo teprve v roce 1865, kdy si právo obecní honitby v Třanovicích na šest let pronajal majitel zámku a velkostatku v sousedním Hnojníku, baron Jiří Bees z Chrostiny. Nájemní částka byla přitom navýšena na 40 zlatých ročně. Podobně jako v případech předchozích nájemců, také pozemky barona Beese bezprostředně sousedily s pronajatými obecními pastvinami a lesem. Honitba představovala po roce 1848 jeden z mála původních atributů, který byl úzce svázán se životem šlechty. Snad také proto byla tato kratochvíle mezi aristokracií velmi oblíbená. Pro ilustraci zmiňme alespoň loveckou vášeň následníka habsburského trůnu zavražděného při sarajevském atentátu v roce 1914, Františka Ferdinanda d'Este, který na svém panství Konopiště téměř vyvraždil veškerou lovnou zvěř.⁴²¹ Velmi intenzivně se jí věnoval i baron Jiří Bees z Chrostiny. Krom jiného o tom svědčí rovněž fakt, že obecní honitbu

v Třanovicích si vždy v šestiletých intervalech pronajímal nepřetržitě až do roku 1912. V souvislosti s Beesovou vášní pro lov ovšem v roce 1883 vyvstal konflikt se dvěma držiteli okolních gruntů, konkrétně s někdejší nájemcem obecní honitby v Třanovicích, Janem Valachem a dále třanovickým mlynářem Pavlem Brunclíkem. Oba totiž v září 1883 vznesli k těšínskému okresnímu hejtmanství stížnost vůči současnému nájemci honitby, baronu Beesovi, který údajně při pronásledování zvěře překračoval hranice obecních pozemků a neoprávněně užíval také sousedních parcel obou zmíněných třanovických občanů. Navíc oba protestovali proti údajně „směšné“ částce za pronájem, jejíž výše zůstávala již mnoho let nezměněná navzdory vzrůstající inflaci. Spor následně projednávala Slezská zemská vláda v Opavě, která dala oběma žalobcům za pravdu, takže baron Bees byl napříště nucen držet svou loveckou vášeň na uzdě a nesměl překračovat vymezené hranice pronajatých obecních pozemků v Třanovicích. Od roku 1889 byla navíc suma za roční pronájem zvýšena.⁴²²

Proslulá hrnčířská dílna Rudolfa Moráně v Horních Tošanovicích zaměstnávala řadu občanů z Třanovic, kolem r. 1910

Obecní aktiva Třanovic mohla být v uvedeném období podstatným způsobem navýšena také pronájmem obecních pozemků některé z důlních společností. Ačkoliv by za těchto okolností do obecní pokladny jistě proudilo nemalé množství finančních prostředků, malebná lokalita i její okolí by tím však zcela jistě zaplatilo značnou devastací kulturní krajiny. V době největšího rozmachu uhelných dolů a bouřlivého rozvoje průmyslu v oblasti Ostravy, Karviné a dalších lokalit registrujeme i v Třanovicích pokusy objevit zde nová naleziště uhlí. Iniciátorem prospekci, zahájených na jaře roku 1863, bylo ředitelství hutního

podniku v Bašce, tzv. Karlovy huti. Navzdory značnému objemu těžby v okolí Ostravy totiž pociťovaly železářské podniky v Bašce, Třinci, Lískovci, Ustroni i Bílsku stále se zvyšující potřebu dodávek kvalitního černého uhlí. Veškeré prospekční pokusy v Třanovicích však přítomnost uhelných nalezišť neprokázaly, a tak se obec i nadále profilovala jakožto ryze zemědělská lokalita. A to navzdory faktu, že se na pozemku Jana Boszczyka situovaného u katastrálních hranic s Hradištěm těžila železná ruda, dodávaná právě do železáren v Bašce a v Třinci.⁴²³

Společenský kvas a následné změny, které přinesl revoluční rok 1848, se v plné míře projevíly také v hospodářské sféře. Ačkoliv se Třanovice vyvíjely jako zemědělsky orientovaná obec, také mnohých zdejších občanů se bezprostředně dotýkalo zrušení cechovní organizace

Borutova chalupa v Třanovicích, kolem r. 1905

a její nahrazení společenstvy živností. Právní rámec těchto změn představovalo vydání živnostenského řádu. Ten byl vyhlášen císařským patentem ze 20. prosince 1859 s platností od 1. května 1860. Živnostenský řád uzákonil a sjednotil právní předpisy týkající se hospodářských záležitostí. Vztahoval se na všechny živnosti s výjimkou zemědělství, hornictví aj. Jednotlivé živnosti se dělily do dvou základních skupin, a to na svobodné a koncesované. Zatímco provozování tzv. svobodné živnosti bylo nutno pouze ohlásit příslušnému okresnímu úřadu (v našem případě tomu v Těšíně), v případě koncesovaných živností musel jejich provozovatel získat úřední povolení. Živnostník přitom musel prokázat způsobilost k výkonu toho kterého zaměstnání. Udělení koncese, neboli oprávnění k provozování živnosti, se vztahovalo kupříkladu na oblast dopravy osob, stavitelství, zednictví, kamenictví, tesařství, kominictví, výroby a prodeje zbraní a ohňostrojů, prodeje obnošených oděvů, vetešnictví, prodeje jedů a bylin a konečně také v případě hostinské a výčepní živnosti. Novelou živnostenského řádu v roce 1883 byla vydělena kategorie řemeslných živností, přičemž podmínkou k udělení koncese bylo předložení průkazu o vyučení nebo o praxi v daném oboru.⁴²⁴

Vydáním živnostenského řádu byly odstraněny dosavadní bariéry

Wenklořův hostinec v Dolních Třanovicích, kolem r. 1905

v hospodářské oblasti. Ve smyslu tohoto patentu nepochybně také někteří třanovičtí občané již během roku 1859 ohlásili zřízení svých živností. Vzhledem k nedostatku relevantních dobových pramenů jsme však obeznámeni se jmény místních živnostníků teprve k roku 1908.

Tehdejší Centrální rakouský obchodní a živnostenský katastr v obci evidoval následující živnostníky. V místní části Dolní Třanovice provozoval své řeznictví a obchod s dobyt看em třanovický starosta Jiří Roman, mlýny vlastnil majitel zdejšího statku Karel Kappel a Jiří Szczepaniec, který zároveň provozoval pilu. Zámečnickou koncesi obdržel Josef Pawera, kovářským řemeslem se pak živil Josef Kotula. Stolařskou dílnu vlastnili Jiří Ciompa a Jiří Włosok. Jen v Dolních Třanovicích pak evidujeme šest trafikantů, a to Karla Bionského, Jiřího Czyže, Jana Gattnara, Karla Goldbergra, Pawła Kukucze a zámečníka Josefa Paweru. Prodej tisku a tabáku ovšem uvedení občané provozovali při některém ze sedmi místních hostinců, případně v obchodě se smíšeným zbožím. Tak tomu bylo v případě Karla Biowského a Jiřího Czyže. Kromě obou zmíněných vlastnili koncesi k provozování obchodu se smíšeným zbožím také Jiří Bobek, Paweł Kukucz a Pavel Valíček. Obchody se střížním zbožím pak vlastnili Antonín Filipek a Jiří Lasota. Palírnu v Dolních Třanovicích provozoval s požeňnáním těšínského okresního úřadu zdejší statkář Karel Kappel a koncesi šenkovat tvrdý alkohol disponoval Jiří Czyž. Kromě výše uvedených koncesovaných živností působila v Dolních Třanovicích také záložna, konkrétně Spółkowa kasa oszczędności i pożyczek w Trzanowic, spółka zarejestrowana z nieograniczoną poręką.

V místní části Horní Třanovice provozovali k roku 1908 své koncesované živnosti mlynářka Justýna Brunclíková, kovář Pavel Valach, obuvníci Pavel Mocek, Jiří Novák a stolař Adam Danyš. Josef a Karel Jaworkovi vedli holičství, Josef Palik obchod s bavlnou, Jan Junga obchod s vlnou, Jan Kokotek obchod s dobyt看em a Josef Wenglorz obchod se smíšeným zbožím, kde mohl zároveň prodávat tabák a noviny. Stejně zboží směl nabízet také Jiří Ciompa, a to v pohostinství, které provozoval.⁴²⁵

Nepostradatelnými živnostmi v obci byly hostince. Nejstarší výčepy v Dolních i Horních Třanovicích se nacházely před rokem 1848 na fojtství s povinností šenkovat panské pivo a pálenku. S rozvojem živnostenských koncesí po roce 1859 ovšem počet pohostinství v Třanovicích

radikálně stoupl. Bohužel i v tomto ohledu však naráží historik na nepřekonatelnou hráz v podobě nedostatku písemných dokladů, takže o držitelích jednotlivých hostinských a výčepních koncesí v Třanovicích jsme blíže informováni teprve od poslední třetiny 19. století. Každopádně víme, že již v roce 1863 se na katastru Dolních Třanovic nacházelo celkem pět šenků, z nichž jeden provozoval Michal Langer. Provozovateli hostinců bývali obvykle do značné míry osoby, které v Třanovicích trvale nežily. To byl případ několika židovských hostinských, ale také například Ignáce Pražmowského, původem z polských Wadowic, který si roku 1871 pronajal šenk v Dolních Třanovicích a získal koncesi k jeho provozování. Teprve v roce 1895 přešel tento hostinec do rukou místního rodáka Jana Kotase.⁴²⁶

Pawerův dřevěný hostinec v Dolních Třanovicích, r. 1903

Komín a lihovar v Kapplově dvoře, kolem r. 1910

Mnoho přespolních nájemců a provozovatelů se během druhé poloviny 19. a na počátku 20. století vystřídalo rovněž v hostinci náležejícím ke dvoru v Dolních Třanovicích. V letech 1871–1884 jej sice provozovali místní občané Jan Vaverka a po něm Josef Gryczek, avšak již v roce 1888 žádal okresní hejtmanství v Těšíně o udělení hostinské a výčepní koncese k provozování hostince zvaného

Tzv. lokomobila v Kapplově dvoře sloužila především k mláčení snopů po žních, kolem r. 1905

v místní části Horní Třanovice. V roce 1904 evidujeme kupříkladu dva hostince, přičemž jeden se nacházel v majetku barona Jiřího Beese z Chrostiny, držitele hnojnického zámku a druhý provozovala Anna Ciompová.⁴³⁰ Později převzali obě hostinské koncese v Horních Třanovicích Zuzana Ciompová a Josef Gajný. V červnu 1913 pak udělil okresní úřad v Těšíně koncesi Karolu Brzezskovi „[...] ku provozování obchodu s vínem [...]“. Ne vždy však bylo žada-

teli o udělení hostinské a výčepní koncese vyhověno. Když kupříkladu v roce 1919 právě uvedený Karol Brzezek žádal tehdy již československé státní úřady o povolení provozovat hostinskou živnost, byla smetena ze stolu s odůvodněním, že „[...] pan Brzezek jest polský agitátor proti české škole [...] a není tu zaručeno opatření požární, policejní, ani mravní [...]“.⁴³¹

Počátkem 20. století bychom v Dolních Třanovicích našli celkem sedm hostinských zařízení, a navíc se zde nacházela rovněž jedna nálevna tvrdého alkoholu, tzv. špiritusu. V Horních Třanovicích ve stejném období prosperovaly další tři hostince, což svědčí o kvetoucím alkoholismu tehdejší populace. Kromě hostinců se alkohol před první světovou válkou prodával rovněž nelegálně ve skladech (tzv. Verlagy, lidově ferlogy). Držitelé hostinských koncesí v Třanovicích byli organizováni ve Společenstvu hostinských a výčepníků okresu těšínského. Sály a místnosti hostinců, které musely být podle předpisu situovány směrem k silnici, poskytovaly kromě jiného příštější zasedáním obecního zastupitelstva (pokud se nekonala v místní škole), a rovněž příležitostným divadelním představením a především oblíbeným tanečním zábavám.⁴³²

Stodoly a stáje Kapplova dvora, kolem r. 1910

Ačkoliv v Třanovicích během druhé poloviny 19. a na počátku 20. století působilo poměrně velké množství živnostníků, obživa většiny obyvatelstva spočívala v zemědělství. Také tato oblast prošla v období let 1848–1918 rychlou proměnou. Modernizace zasáhla do obdělávání půdy, kde se zavádělo používání nových typů pluhů a bran. Novoty sice zaváděli především statkáři a zámožnější sedláci, nicméně jejich prostřednictvím se s novými technikami

Pohled na obytné stavení, komín a lihovar v Kapplově dvoře, kolem r. 1905

obeznamoval stále širší okruh venkovského obyvatelstva. Propagaci moderních trendů v zemědělství podporovaly rovněž rolnické spolky, do jejichž činnosti se do značné míry zapojovali kněží.⁴³³ Mezi velmi agilní spolky se řadil kupříkladu Rolnický kroužek v Hnojniku, jehož členy byli také mnozí občané Třanovic. V rámci modernizace zemědělské výroby byly rovněž podnikány kroky k zefektivnění zavlažovacích systémů. Také v Třanovicích registrujeme v této souvislosti zakládání několika nových zavlažovacích nádrží, přičemž největší zřídil v roce 1905 s povolením obecního úřadu i okresního hejtmanství v Těšíně Alois Slanina. Tento rybník se stal součástí zavlažovací sítě vybudované při Kapplově statku v Dolních Třanovicích a byl s ní propojen pomocí náhonu.⁴³⁴

Největší výměrou zemědělských pozemků disponovali tzv. velkostatkáři, v našem případě majitelé dvora v Dolních Třanovicích. Ve čtyřicátých letech 19. století získal tuto nemovitost a jednu z dominant obce rod baronů z Pillersdorfu, a to sňatkem jednoho z příslušníků této rozvětvené rodiny s dědičkou dvora, Luisou Galgonovou († 1889). V průběhu padesátých let 19. století statek přešel do majetku Jana Gattnara (1826–1907). Ačkoliv byl Gattnar dva-

o beznamoval stále širší okruh venkovského obyvatelstva. Propagaci moderních trendů v zemědělství podporovaly rovněž rolnické spolky, do jejichž činnosti se do značné míry zapojovali kněží.⁴³³ Mezi velmi agilní spolky se řadil kupříkladu Rolnický kroužek v Hnojniku, jehož členy byli také mnozí občané Třanovic. V rámci modernizace zemědělské výroby byly rovněž podnikány kroky

Jan Gattnar, dlouholetý majitel Dolního (pоздěji Kapplova) dvora v Dolních Třanovicích, kolem r. 1905

Karel Kappel a jeho manželka Anna, rozená Gattnarová, stojící zcela vpravo syn a dědic velkostatku Bruno Kappel, kolem r. 1905

krát ženat a měl šest synů, dvůr v Dolních Třanovicích nakonec smlouvou z 18. června 1896 převzal Gattnarův zeď Karel Kappel (1849–1912), manžel jeho dcery Anny (1859–1947). Kappel ovšem musel zároveň vyplatit z dědic-
kých podílů všechny sourozence své ženy. Ještě v roce 1900 tak na nyní již Kapplově dvoře vážly závazky v celkové výši 24 270 rakouských korun. Na velkostatku se tehdy chovalo sedm koní, čtyři voli, 25 krav, šest jalovic, osm prasat a další drobné zvířectvo. Karel Kappel později dvůr předal svému

Obytná budova Kapplova dvora, r. 1907

synu Brunovi (1887–1962). To už se ovšem od-
vály dějiny Třanovic v rámci nově konstitu-
ované Československé re-
publiky. Zcela mimo
chronologický záběr této
kapitoly jen dodejme, že
Bruno Kappel byl posled-
ním majitelem dvora před
jeho znárodněním po
Druhé světové válce,
kdy byl v rámci
Benešových dekretů

odsunut.⁴³⁵ K tradičnímu označení jedné ze svých dominant (tzv. Kapplova dvora), se navzdory běhu událostí ve 20. století obec v současnosti opět hrdě hlásí.

Od poloviny 19. století probíhal se zvýšenou měrou proces utváření národnostního uvědomění. Ani Třanovicím se tato celoevropská vlna pochopitelně nevyhnula a ve svém důsledku zásadním způsobem spoluutvářela ve sledovaném období společenský vývoj obce. Jak české, tak polské národnostní uvědomění na Těšínsku se zpočátku orientovalo na zápas o politická a jazyková práva a prosazení národního života, jehož výrazem se stalo především školství a spolky. Národnostní vývoj do té doby v tomto směru značně indiferentního obyvatelstva v Třanovicích, hovořícího zdejšími nářečím, v němž se mísily vlivy původní češtiny s polonismy a germanismy, zásadním způsobem ovlivnilo

Bruno Kappel (sedící vpravo), kolem r. 1930

mnohem intenzivnější a sevřenější polské národní hnutí, jehož centrem se stal Těšín. Polské národní hnutí na Těšínsku profitovalo jednak z masivního přílivu polského živlu z Haliče, který zde migroval za prací do hutních a důlních podniků, ale také z blízkosti národního centra v Krakově.⁴³⁶ Naproti tomu českému národ-

nímu hnutí na Těšínsku scházela adekvátní opora srovnatelná s Krakovem. Pouze nesměle se o slovo hlásil český živel v Opavě, kde začal v roce 1861 vycházet první český časopis ve Slezsku, Opavský besedník. Naproti tomu v Těšíně byl již od května 1848 vydáván první časopis v polském jazyce, Tygodnik Cieszyński, pozdější Gwiazdka Cieszyńska.⁴³⁷ Zřetelnou převahu uvědomělejšího a rozvinutějšího polského národního hnutí na Těšínsku podpořilo rovněž působení evangelické i katolické církve. Všechny tyto aspekty ve svém důsledku vedly k příklonu většiny dosud národnostně nevyhraněného autochtonního obyvatelstva k polskému živlu. Rovněž v Třanovicích se drtivá většina obyvatelstva během druhé poloviny 19. století ztotožnila s polskou národní identitou. Na tomto místě nutno zdůraznit, že se jednalo o původní autochtonní obyvatelstvo, neboť migrační vlny z Haliče se zemědělsky založeného venkova (tedy i Třanovic) dotkly pouze okrajově.⁴³⁸

Národnostní vývoj Třanovic v tomto období dokumentují rovněž jednotlivá sčítání lidu, ačkoliv komisaři evidovali nikoliv národnost, nýbrž pouze „obco-

Skupina žen z Třanovic, kolem r. 1910

německý jazyk a pouze 4 osoby komisaři identifikovali jako příslušníky česky mluvícího obyvatelstva. Velmi podobné rozložení sil vykazuje rovněž sčítání z roku 1900, podle nějž hovořilo v Třanovicích 816 osob polsky, 29 německy a 4 česky. Poslední rakousko-uherské sčítání bylo provedeno v roce 1910, a také v tomto případě odpovídalo národnostní složení výsledkům z předchozích let. Úředníci zde evidovali 856 osob hovořících polsky, 12 česky a 6 německy. Ačkoliv je nesporné, že v Třanovicích se přikláněla většina obyvatelstva k polskému národnostnímu hnutí, výsledky uvedených sčítání nelze chápat jako zcela pregnantní. Kategorie „obcovací řeči“ totiž nekoreluje se současným vnímáním kategorie „národnosti“. Drtivá většina občanů Třanovic hovořila místním nářečím, které státní aparát zahrnul do kategorie „polština“. Ne všichni občané zahrnutí do této jazykové skupiny však byli uvědomělými Poláky v dnešním slova smyslu, což samozřejmě platí rovněž o česky a německy hovořících obyvatelích Třanovic.⁴³⁹

Na národnostní profil Třanovic měla podstatný vliv existence samostatné polské obecné školy, založené a vybudované v roce 1872. Před tímto datem docházely děti z Třanovic buďto do školy při katolickém kostele v Hnojníku, anebo do

vací řeč“ („Umgangssprache“). V roce 1880 podle tohoto klíče sčítací komisaři zaznamenali v Třanovicích celkem 901 obyvatel, přičemž u 863 z nich uvedli obcovací řeč polštinu a u 38 němčinu. O deset let později z celkového počtu 883 obyvatel nahlásily státní úřady u 858 obyvatel polský obcovací jazyk, 21 osob preferovalo v běžném styku

Krojovaná žena z Třanovic, kolem r. 1910

evangelické obecné školy v Komorní Lhotce. Avšak již v polovině 19. století evidujeme školu rovněž v Třanovicích, vyučovalo se však zřejmě v pronajatých prostorech.⁴⁴⁰ Budova polské obecné školy z roku 1872 se nacházela v Dolních Třanovicích a byla vystavěna celá ze dřeva. Jednalo se o klasickou jednotřídku, kde se společně vyučovaly děti od první do třetí třídy. Kromě chování, čtení, psaní a počtů byli žáci klasifikováni rovněž z pilnosti, polského a německého jazyka, historie, zeměpisu, krasopisu, zpěvu, gymnastiky (tj. tělocviku) a náboženství. Dívky se navíc učily základům domácích prací.⁴⁴¹ V době založení školy zde působili učitelé Chwastecki a Franciszek Unkwic,

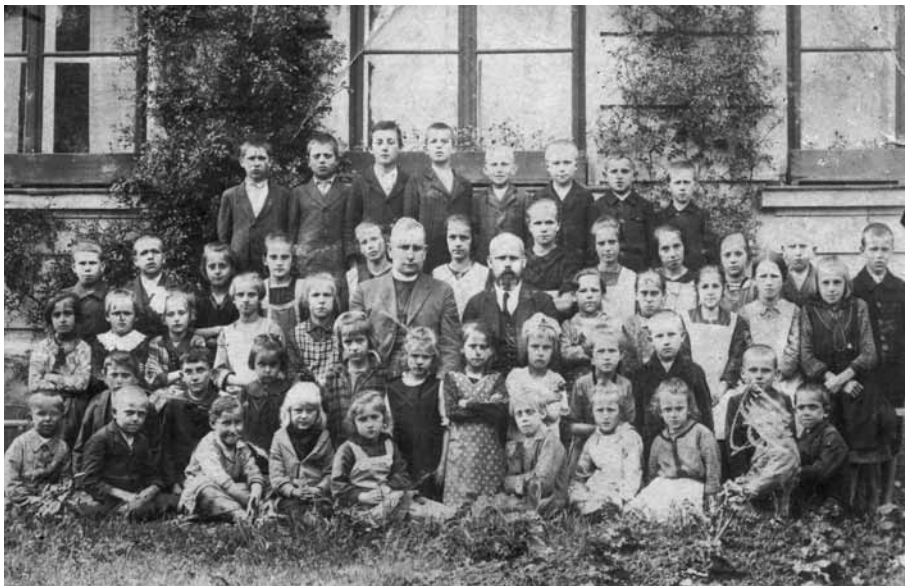
Žáci třanovické školy s učitelem Pawłem Terlikem, r. 1892

kteří byli vydržováni obcí. Ačkoliv již více než jedno století trvala povinná školní docházka, potýkala se třanovická jednotřídku se značnou absencí žactva. Ve školním roce 1884/85 mělo např. školu navštěvovat celkem 154 dětí, ovšem skutečně docházelo k vyučování pouze 99 žáků.⁴⁴² Navíc i mezi těmi, kteří do školy docházeli, byla velmi vysoká absence, každý měsíc učitelé evidovali přibližně 10 dětí s neomluvenou docházkou v řádu několika desítek hodin.⁴⁴³ Ačkoliv téměř jedna čtvrtina školou povinných dětí se vyučování vůbec nezúčastňovala, počet těch, kteří školu navštěvovali, převyšoval kapacitu stávající dřevěné budovy. V roce 1905 proto bylo na náklady obce přistoupeno k výstavbě nové školy. Ta již disponovala třemi třídami a docházeli zde žáci obou vyznání. V té době byl řídícím učitelem Paweł Terlik, který vedl třanovickou školu již od roku 1892. Řadovými učiteli byli Klemens Matusiak a Jan Lasota.⁴⁴⁴ Zásady pro vyučování na obecných školách v tomto

období systemizoval říšský zákon o obecném školství ze 14. května 1869. Na jeho základě byla kupříkladu povinná školní docházka rozšířena na 8 let. Dosavadní církevní dozor nahradily místní školní rady jako orgány obce, okresní školní rady a zemské školní rady (pro Rakouské Slezsko v Opavě od roku 1870). Roku 1871 přešly náklady na vydržování škol na obce (od roku 1901 na země).⁴⁴⁵ V závěru sledovaného období osudově zasáhla také do života polské obecné školy v Třanovicích První světová válka, když učitelský sbor postupně opustili učitelé Matusiak i Lasota, odvedeni v roce 1914 na frontu. Jejich místo musely zaujmout dcera řídicího učitele Terlika Helena a další učitelka Ewa Górniová. Zatímco učitel Matusiak položil na východní frontě za rakousko-uherskou monarchii život, Jan Lasota se po válce v roce 1922 do Třanovic vrátil z ruského zajetí a zaujal opět místo zdejšího učitele.

Razítko třanovické školy, kolem r. 1910

Žáci třanovické školy s řídicím učitelem Janou Lasotou a hnojnickým katolickým farářem P. Rudolfem Ploszkem, kolem r. 1925

Navzdory tomu, že se revoluční změny po roce 1848 odrazily i v poměru státu ke katolické církvi, v habsburské monarchii zůstávalo i nadále její úzké sepětí s panovnickým domem. Podobně jako z robotních povinností, také z desátků vůči katolickému faráři v Hnojníku se museli bývalí poddaní z obou Třanovic vykupovat několik desítek let. Přesto vyšla v letech 1868–1874 celá řada zákonů, kterými byl omezen dominantní církevní vliv na školství, poprvé

v našich zemích byla uznána možnost civilního sňatku, zrušena církevní cenzura, jiným církvím bylo umožněno vést právoplatné církevní matriky a postupně se celkově upravil poměr mezi církví a státem. Tou dobou se církev musela vyrovnávat také s dalšími novými průvodními jevy své doby – nacionalismem, sociálními otázkami a v neposlední řadě také nárůstem politického života. Náboženský život venkovských farností v letech 1848–1918 byl kromě svátků a slavností liturgického roku a udělování svátostí a svátostin rozšířen o další prostředky vedoucí k zesílení katolické religiozity. Jednalo se o nově zaváděné pobožnosti, které si brzy získaly důvěru věřících. Můžeme mezi ně zařadit pobožnost křížové cesty, mariánské májové pobožnosti a ve farnostech vznikala nová bratrstva a náboženské spolky.⁴⁴⁶

Farnost Hnojník náležela po celé dané období k frýdeckému arcikněžství. Obyvatelstvo žijící v tomto církevním obvodu v letech 1848–1918 bylo většinou katolické a české. Nejvíce evangelíků a obyvatel příznávajících se k polskému jazyku žilo právě v obcích patřících k farnosti Hnojník. Např. v roce 1884 žilo ve farnosti Hnojník 1 152 katolíků, 2 240 evangelíků a 40 Židů.⁴⁴⁷ O tom, jaká byla náboženská skladba v jednotlivých obcích hnojnické farnosti (včetně Třanovic) nás informuje následující přehled.

Tabulka č. 3:

Počet obyvatel vsí farnosti Hnojník podle vyznání, r. 1887⁴⁴⁸

obec	katolíci	evangelíci	Židé	obyvatel celkem
Dobruška (část)	30	0	0	30
Hnojník	288	335	6	629
Komorní Lhotka	112	1037	15	1164
Poleniny	155	19	3	177
Třanovice (Dolní a Horní)	380	500	22	902
Vělopolí	30	294	3	327
celkem	995	2185	49	3229

Podle sčítání lidu z roku 1900 se v Třanovicích hlásilo z celkového počtu 852 obyvatel 304 ke katolickému vyznání (35,68 %), 535 k evangelickému (62,79 %) a 13 k judaismu (1,53 %). Během deseti let počet katolíků v obci stoupl, takže v roce 1910 jich zde sčítací komisaři napočítali z 875 obyvatel 395 (45,14 %). K evangelickému vyznání se hlásilo 472 osob (53,94 %) a judaismu 6 obyvatel.⁴⁴⁹

Duchovními správci farnosti Hnojník v daném období byli: v letech 1847–1873

P. Josef Loriš, 1873 P. Jindřich Skupień jako administrátor, v letech 1873–1888 P. Alois Orel, roku 1888 P. Jindřich Kołodziej, v letech 1888–1898 P. Karel Paździora a roku 1898 P. Engelbert Chrobok. Od roku 1899 byl farářem v Hnojníku frýdecký rodák P. Leopold Postuwka (1865–1915). Za jeho působení byl v Třanovicích vystavěn nový zděný kostel sv. Bartoloměje. Od srpna 1913 spravoval hnojnickou farnost P. Rudolf Płoszek. Již v létě 1914 byl však mobilizován do rakousko-uherské armády jako vojenský kaplan, a tak farnost administroval po celé období První světové války P. František Havlas.⁴⁵⁰ Život hnojnické farnosti se v tomto období nesl ve znamení oživení katolického života, i když zde menšinového. Vedle průvodu o slavnosti Božího těla to byly časté průvody k polním křížům ve farnosti. Roku 1871 byl slavnostně vysvěcen farářem Lorišem dřevěný kříž na poli Jana Skuliny (č. p. 76) v Třanovicích (u silnice nedaleko dnešní školy).⁴⁵¹ Roku 1894 postavili manželé Mariana a Josef Voznicovi na svém pozemku u č. p. 64 v Dolních Třanovicích dřevěnou sochu Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a založili při třanovickém kostele zbožnou fundaci na údržbu této sochy.⁴⁵² Většina bohoslužeb se konala jen ve farním kostele v Hnojníku. V Třanovicích byly pravidelné mše pouze první neděle v měsíci. Rovněž se zde konaly pobožnosti křížové cesty a místní katolické dívky v třanovickém kostele samy vedly májové pobožnosti k Panně Marii.⁴⁵³ Farnost Hnojník získala v tomto období dva nové zděné filiální kostely. První z nich byl vystavěn v letech 1884–1886 v Komorní Lhotce.⁴⁵⁴ Fundátorkou

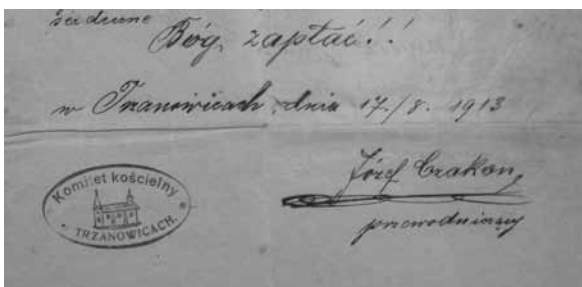

Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje a katolický hřbitov v Dolních Třanovicích, kolem r. 1900

kamenného kříže před tímto kostelem byla Mariana Czakonová z Horních Třanovic.⁴⁵⁵

Pro naši obec má však mnohem větší význam, že právě na počátku 20. století se definitivně uzavřela dlouhá historie dřevěného kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích. Z významnějších oprav a úprav v posledním půlstoletí jeho existence zmiňme alespoň vybudování oratoře pro patrona v roce 1868. Z jazykového hlediska jistě zaujme skutečnost, že zatímco roku 1855 se v sakristii nacházel pouze český evangeliář,⁴⁵⁶ roku 1888 byl zakoupen pro Třanovice evangeliář tištěný v polském jazyce.⁴⁵⁷ V letech 1869–1870 se stalo patronátní právo nad třanovickým kostelem a zejména disponování s kostelními penězi předmětem sporu mezi hnojnickým farářem Lorišem a dolnotřanovickými velkostatkáři Janem Gattnarem a Antonínem Motykou. Do celé věci se tehdy vložilo c. k. rakouské ministerstvo kultu a vyučování.⁴⁵⁸

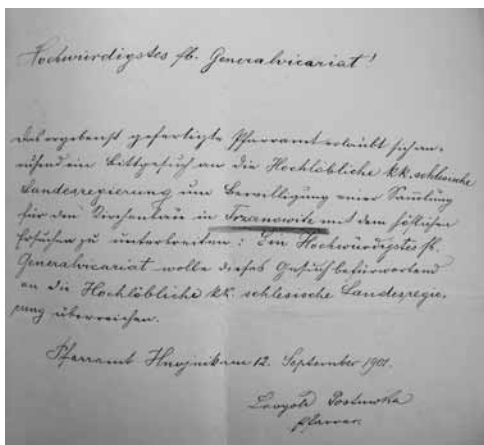
V druhé polovině se opět vynořila otázka výstavby zděného kostela v Třanovicích. Tento záměr vyplývá z korespondence výše zmíněných patronů s těšínským okresním hejtmanstvím z 20. dubna 1870. Gattnar i Motyka si byli vědomi nutnosti novostavby, která by byla provedena podle projektu státního inženýra ve „vkusném a moderním stylu.“⁴⁵⁹ Roku 1874 vyzval hnojnický farář Orel své farníky ke sbírkám na nový třanovický kostel. Farníci z Třanovic založili k tomuto účelu Kostelní výbor (Komitet kościelny w Trzanowicach). Základní finanční kapitál tohoto výboru rostl poměrně rychle díky štedrým darům místních občanů. Tak například 23. září 1879 odkázal ve svém testamentu Jan Filip z č. p. 19 v Dolních Třanovicích částku 100 zlatých na budoucí výstavbu nového kostela a 35 zlatých jako fundaci na mše za svou osobu.⁴⁶⁰ K 5. září 1888 čítal fond 1 495 zlatých.⁴⁶¹ Dne 13. července 1894 odkázal Pavel Machander z Dolních Třanovic „na kościół katolicki w Dólnych Trzanowicach 200 zlt. tj. na budowę nowego murowanego kościoła, bo ten teraz stojący jest drzewniany.“ Jeho příkladu následoval např. 8. září 1895 Jan Palik z Horních Třanovic, který věnoval na třanovický kostel 1 400 zlatých. V následujícím roce odkázal ve svém testamentu Kostelnímu výboru Paweł Grzegorz z Dolních Třanovic 100 zlatých na výstavbu nového kostela, které měl výbor obdržet dva roky po úmrtí dárce.⁴⁶² V říjnu 1899 dosahovala výše kostelního stavebního fondu výši 7 400 rakouských korun, které byly v různých částkách uloženy ve spořitelnách

Razítka třanovického kostelního výboru a podpis jeho předsedy a starosty obce Josefa Czakona, r. 1913

v Těšíně, Frýdku a Místku. Obligace ve výši 100 zlatých byly uloženy ve Vídni.⁴⁶³

Ze 17. října 1899 se dochoval poslední známý inventář dřevěného kostela sv. Bartoloměje. Jeho pisatel, hnojnický farář Postuwka, konstatuje, že stavba je ve velmi chatrném stavu.⁴⁶⁴ Kostel byl roubený a dělil se na širší, delší a celkově vyšší loď a menší nízký presbytář, který nebyl jako u většiny dřevěných kostelů zakončen polygonálně. Presbytář měl, podobně jako dřevěný kostel Božího těla v nedalekých Gutech, obdélný půdorys. Pojítkem většiny dřevěných kostelů v regionu byla zastřešená ochozová galerie tzv. „sobota“ se sloupky, která byla kryta šindelovou stříškou a obíhala kolem celé stavby včetně presbytáře.⁴⁶⁵

Žádost hnojnického faráře P. Leopolda Postuwky generálnímu vikariátu v Těšíně o výstavbu zděného kostela v Tránovicích, r. 1901

Roku 1901 se obec Tránovice rozhodla již déle neotálet se stavbou zděného chrámu. V pondělí 8. září 1902 byl posvěcen jeho základní kámen. Sběrka na nový kostel při této příležitosti vynesla 80 rakouských korun. Dne 27. října 1902 následně výstavbu nového kostela povolil vratislavský biskup, kardinál Georg Kopp (1837–1914), a to s podmínkou, že mu budou zaslány přesné stavební plány a předpokládaný rozpočet. Státní úřady vydaly rovněž během října a listopadu svá povolení,

a tak mohlo být ještě na podzim roku 1902 přikročeno k zahájení prací.⁴⁶⁶ Jako stavební místo byla vybrána parcela č. 101 v těsném sousedství starého kostela, který stál na parcele č. 100 v Dolních Tránovicích. Stavitelem byl vybrán Albert Dostál z Těšína, který se zavázal postavit celý kostel za 32 115 rakouských korun. Kardinál Kopp průběh celé výstavby bedlivě sledoval, a také přispěl potřebnou finanční částkou ve výši 4 000 rakouských korun, neboť stavba se velmi prodražovala.⁴⁶⁷ Kostelní výbor se rozhodl stavební fond navýšit o peníze za prodaný mobiliář dřevěného kostela jako například za staré varhany, obrazy křížové cesty. Celkem bylo touto cestou získáno 364 rakouských korun.⁴⁶⁸ Ze starého kostela byly do novostavby přeneseny pouze zvony, dva skleněné lustry a oltářní obraz sv. Bartoloměje, který se posléze ztratil.⁴⁶⁹ Do dnešních dnů připomínají dřevěný kostel volně zavěšené obrazy sv. Jana Nepomuckého, sv. Barbory a Veraikon v zadní části chrámové lodi. Osud dřevěného kostela v Tránovicích tímto byl sečten. V roce 1903 byla celá stavba

*Interiér filiálního kostela sv. Bartoloměje
v Třanovicích, r. 2009*

rozebrána a dřevo prodáno místnímu rolníku Karlu Kokotkovi, který jej poté rozprodával jako palivo. Tímto nepřilíš důstojným způsobem zanikl třanovický dřevěný kostel, jeden z mála do té doby dochovaných reprezentantů dřevěné sakrální architektury a svědků rekatolizace Těšínska. Nadále jej mělo připomínat jen několik zažloutlých fotografií, včetně té, která byla vydána Kostelním výborem a farním úřadem v Hnojníku nákladem 1 000 ks. Nezbývá než dodat, že třanovický Kostelní výbor se díky stavbě na několik dalších let dostal do nemalých finančních potíží a staviteli Dostálovi dlužil nedoplatek ve výši 15 363 rakouských korun. Prekérní situace, která přerostla dokonce v soudní při, byla vyřešena až po smrti předsedy výboru Josefa Pa-

lika, jenž zemřel 12. února 1908. Tehdy byl vytvořen nový Kostelní výbor v čele se starostou Josefem Czakonem, který účty uzavřel a obec přejala na svá bedra dluh ve výši 12 000 rakouských korun.⁴⁷⁰ Zděný filiální kostel sv. Bartoloměje, vystavěný v novogotickém stylu, byl slavnostně benedikován 26. prosince 1904 s povolením generálního vikariátu těšínským děkanem a farářem Msgr. Janem Sikorou.⁴⁷¹

Výnosem rakouského ministerstva vnitra z 30. ledna 1849 byl zrušen dosavadní poněkud diskriminační společný název „akatolíci“ („nekatolíci“) pro všechny protestanty v habsburské monarchii a bylo povoleno označení evangelíci augsburského (luterského) nebo helvétského (reformovaného, kalvínského) vyznání. Evangelickým farářům bylo povoleno vést plnoprávné křestní, oddací i úmrtní matriky, přestali být podřízeni katolickým farářům a již jim nemuseli odevzdávat štólové poplatky za evangelické duchovní úkony. Plné zrovnoprávnění s katolickou majoritou v monarchii však evangelíkům zaručil až tzv. Protestantský patent císaře Františka Josefa I. z 8. dubna 1861. Bylo jím uzákoněno, že evangelíci obou konfesí mají neomezenou svobodu náboženského vyznání i právo samostatně spravovat své vnitřní církevní záležitosti. Tato nově nabytá autonomie se vztahovala na vlastní činnost (bohoslužby, kon-

fesní školství apod.), tak na správu jmění těchto církví. Různost vyznání nemělo od nynějška mít vliv na užívání občanských práv.⁴⁷²

Evangelíci z Horních Třanovic příslušeli i nadále po celé období ke sboru v Komorní Lhotce. V jeho čele stáli: Jiří Philippek v letech 1837–1858, Jerzy Heczko v letech 1859–1907 a Karol Kulisz 1908–1921. Především za Heczka působení doznal sbor rozšíření své působnosti, v několika obcích náležejících ke sboru v Komorní Lhotce vznikly samostatné evangelické hřbitovy s márniciami či kaplemi a školy, v roce 1892 se osamostatnil sbor ve Starých Hamrech-Hamrovicích a o čtyři roky později vznikl filiální sbor ve Frýdku.⁴⁷³ Mezi evangelíky na Těšínsku rozšířená a oblíbená Třanovského Cithara Sanctorum byla v roce 1865 nahrazena v Těšíně vydaným kancionálem v polském jazyce. Autorem tohoto záhy rozšířeného zpěvníku se stal právě lyžbický rodák Jerzy Heczko (1825–1907). Tzv. Heczkův kancionál nebyl zpočátku přijat s nadšením a samotný Heczko musel jeho vydání vysvětlovat v lednu 1865 v předmluvě: *„Od dawna bowiem wszyscy baczejsi na potrzeby polskich ewangelików w Śląsku astryack. jak też z obowiazku dbali męzowie i dobro dusz opiece swojej powierzonych, uznali w tém wielki niedostatek duchowny, że dotąd przy nabożeństwie polskiém używa się pieśni czeskich. Podobnego przykladu nikt nie zajdzie między ewangielikami, którzy podług przyjętej zasady, że całe nabożeństwo powinno być odprawiane w języku macierzyńskim, wszędzie śpewają tak, jak się im słowo Boże opowiada i jak ze sobą mówią [...] Aczkoliw język czeski jako pobratymczy, nam Polakom dość jest zrozumiały, przecie nikt nie zaprzeczy, że nasz ojczysty jest nam najzrozumialszy [...]“* Heczko dále uvádí: *„Do tego kancyonatu przyjęto w przekładzie wszystkie ulubione i piękne pieśni z kancyonatu ziomka naszego Trzanowskiego, z zachowaniem ile możności początków pieśni, osobliwie nutowych, jak też wszystkich znajomych wybornych nut [...]“*⁴⁷⁴ I přes skutečnost, že některé sbory (nejdéle Hamrovice, Návší a Visla) a rodiny trvaly na českých kancionálech Jiřího Třanovského až do dvacátých let 20. století, stal se Heczkův kancionál záhy mezi evangelíky na Těšínsku nejrozšířenějším a do roku 1912 se dočkal ještě dvanácti dalších vydání.⁴⁷⁵ Zatímco ve sboru v Těšíně začal být používán Heczkův kancionál již v roce prvního vydání, tedy v roce 1865, v Komorní Lhotce, samotném sboru autora, z něj bylo zpočátku zpíváno pouze na pohřbech a ve školách, od roku 1867 při ranních bohoslužbách a při hlavních bohoslužbách poprvé až v roce 1869. Zpomalení zavedení tohoto kancionálu zde bylo způsobeno ohledem na česky hovořící členy sboru především z evangelických diaspor z obcí někdejšího frýdeckého panství, kteří si na polštinu těžce zvykali.⁴⁷⁶ Podle osobních pamětí evangelíka Jiřího Macury, který se narodil roku 1889 v Hradišti v sousedství Dolních Třanovic, také v těchto obcích nebyl polský jazyk jako bohoslužebný přijat zcela samozřejmě a jednoznačně: *„Poslední český učitel v Hradišti byl Jan Drozd. Roku 1861 vyučoval ještě česky. Potom se pro nedostatek*

českých katechetů začalo vyučovat náboženství evangelickému a potom i katolickému po polsku ve školách z polských katechismů a po r. 1865 i z polských zpěvníků. Toto popolštování ve školách hlavně prováděli mladí knězi evangeličtí i katoličtí! Odtud potom začalo i pokračovalo popolštování škol v jedné dědině po druhé. Lid držel ve velké úctě staré moravské knihy a s nimi držel i moravskou řeč proti svým kněžím, kteří popolštivali dědiny. Tenkrát vznikly lidové legendy, že jednou lidé vyženou kněze z far a vrátí se k řeči svých otců a dědů [...].“⁴⁷⁷

Karol Kulisz, evangelický pastor v Komorní Lhotce v l. 1908–1921, kolem r. 1910

Heczkův nástupce v Komorní Lhotce, pastor Karol Kulisz (1873–1940) se zařadil k nejvýznamnějším osobnostem novodobých dějin protestantismu. Největším odkazem tohoto duchovního, jehož život vyhasl v nacistickém koncentračním táboře Buchenwald,⁴⁷⁸ bylo založení Křesťanského společenství (Spoločnosť Chrześcijańska), schváleného oficiálně Zemskou slezskou vládou v Opavě 21. listopadu 1906. Stěžejním momentem bylo formulování a publikování cílů Křesťanského společenství Kuliszem v roce 1905. Toto novopietistické misijní hnutí bylo nazýváno „Těšínským zázrakem“. Kladlo důraz na četbu bible, modlitbu, charitativní aktivity a účast na pravidelných shromážděních nad rámec pravidelných nedělních bohoslužeb. I přes nepříznivý postoj ze strany některých církevních představených se činnost Křesťanského společenství úspěšně šířila mezi evangelíky na Těšínsku. S nadšením se konala laická kázání, biblické hodiny, nedělní besídky pro děti a evangelizační shromáždění. Spontánně i organizovaně vznikaly pěvecké sbory, hudební skupiny, rozvíjela se publikační činnost. Cílem bylo zapojit co nejvíce laiků do života církve.⁴⁷⁹ Jednou ze zakládajících osobností Křesťanského společenství na Těšínsku byl jeho první předseda, Franciszek Tyrlik (1860–1923), rodák z Třanovic. Syn zdejšího mlynáře se vyučil kovářem, následně v Těšíně provozoval ševcovské řemeslo. V roce 1905 se aktivně připojil k probuzeneckému hnutí v Těšíně, 18. února 1906 byl zvolen jeho prvním předsedou. Až do konce svého života zůstal aktivním členem těšínského evangelického sboru.⁴⁸⁰ Kuliszovým neméně významným pokračovatelem v aktivitách Křesťanského společenství se stal první třanovický pastor Santarius, jehož životní peripetie budeme mít možnost sledovat v dalších kapitolách.

Pastory evangelického sboru v Těšíně, k němuž náležely Dolní Třanovice, v tomto období byli Andrzej Żlik, Gustaw Henryk Kłapsia, Alfred Kłapsia,

Arnold Žlik, dr. Leopold Otto, dr. Theodor Hasse, dr. Jan Pindór, Jerzy Rusnok, Jan Michalik, Jerzy Kubaczka, Karol Michejda a dr. Rudolf Wrzecionko.⁴⁸¹ Třanovičtí evangelíci byli původně pohřbíváni na katolickém hřbitově přímo v obci, později také v Komorní Lhotce a Těšíně. Počátkem čtyřicátých let 19. století vznikl evangelický hřbitov v Horním Žukově, posvěcený v roce 1843, který se stal místem posledního odpočinku dolnotřanovických protestantů. Roku 1858 byl založen evangelický hřbitov přímo v Dolních Třanovicích na pozemku věnovaném Janem Gattnarem. Náklady na vystavění

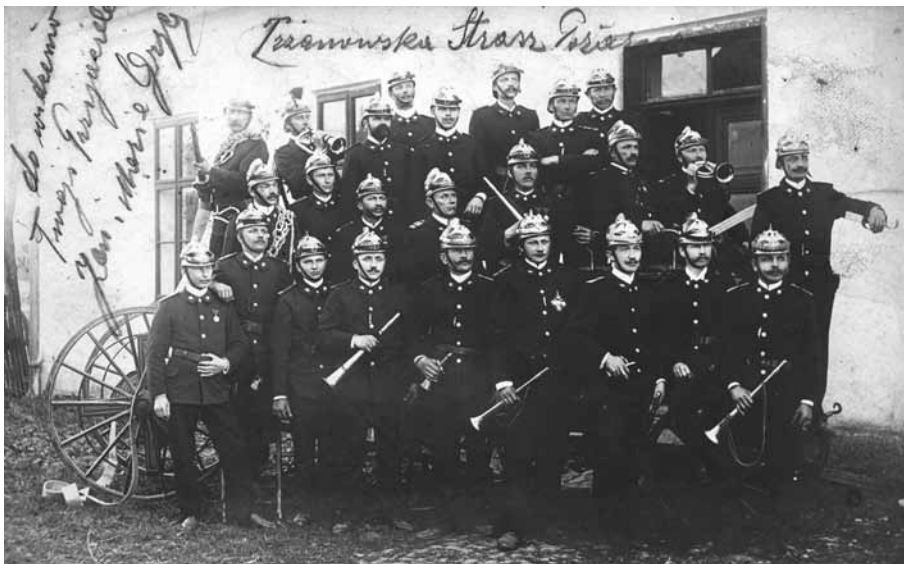
Evangelická hřbitovní kaple v Dolních Třanovicích, kolem r. 1905

márnice a oplocení pozemku dosáhly 630 zlatých konvenční mince. První pohřbený na tomto hřbitově byl jistý Knopek z Dolních Třanovic. Hřbitovní pozemek byl rozšířen v roce 1890. V lednu 1894 bylo rozhodnuto adaptovat márnici na kapli, v níž by se mohly příležitostně konat bohoslužby a vysluhovat večere Páně. Od roku 1896 byly k tomuto účelu konány v obci a okolí sbírky a o pět let později, 20. ledna 1905, byl ustanoven stavební výbor. Pozemek pro výstavbu kaple věnoval Paweł Kukucz. Jednalo se o parcelu, na níž byl později postaven dnešní evangelický kostel. Peníze určené k výstavbě kaple padly již v roce 1915 za obět státní válečné půjčky. Rakousko-uherská armáda zrekvírovala také oba zvony z dřevěné věže hřbitovní márnice. Evangelické bohoslužby se proto od roku 1905 konaly ve škole. V roce 1907 zde byla ustanovena oficiální kazatelská stanice, příslušná k těšínskému sboru.⁴⁸²

Jedním z duchovních a radikalizujících proudů uvnitř evangelické církve augsburského vyznání se stal Svaz rozhodných (svobodných) křesťanů. Vyznačoval se akceptací modlitby v biblických jazycích a jiných charakteristických vlastností charismatické zbožnosti. První samostatný sbor tohoto letničního hnutí na Těšínsku vznikl právě v Třanovicích roku 1910. Rakousko-uherské úřady však zachovávaly k tomuto hnutí odstup a jeho členy vedli jako „bez vyznání“. K jejich odkazu se dnes v České republice hlásí jak Apoštolská církev, tak Církev bratrská.⁴⁸³

Mezi třanovické Židy lze počítat především majitele či nájemce některých hostinců v obci (např. Cymbálek) či obchodů apod. Např. již ve druhé polovině 18. století zaznamenáváme v Třanovicích jako nájemce palírny a výčepu Abraháma Hirschela ze Skočova.⁴⁸⁴ V roce 1837 žilo v Dolních Třanovicích 23 Židů,

jejich počet však, jak vyplývá z výše uvedených údajů na počátku 20. století, v obci silně poklesl. Třanovičtí Židé patřili k židovské náboženské obci v Těšíně.⁴⁸⁵ Pro rozmezí let 1831–1851 se v Národním archivu v Praze dochovala matrika narozených a zemřelých Židů v Třanovicích s údaji vztahujícími se k roku 1811.⁴⁸⁶

Třanovický hasičský sbor, kolem r. 1910

Celospolečenské změny, které přinesl rok 1848, se promítly rovněž do oblasti veřejného života jednotlivých obcí. Již Stadionova ústava z roku 1849 přiznávala mezi základními občanskými právy také možnost účastnit se spolkového života „[...] rakouští občané mají právo shromažďovati se a spolky zřizovati, pokud se koli účel, prostředky, aneb způsob shromáždění aneb spolčení ani právu nepřiči, ani státu nebezpečen není. Vykonávání tohoto práva, jakož i výminky, pod nimiž se spolkovní práva nabývají, vykonávají, aneb pozbývají, ustanoví zákon [...]“. K výraznému rozvoji spolkového života přispěl ovšem teprve zákon „o právě spolčovací“, vydaný 15. listopadu 1867. Několik spolků se postupně etablovalo rovněž v Třanovicích. Širokou členskou základnu si získal v obci odbor svazu slezských katolíků (Związek Śląskich Katolików), jakožto přední polské náboženské i politické organizace. Před První světovou válkou se v tomto spolku angažoval především jeho dlouholetý předseda František Skupieň. Velmi agilní činnost vykazoval v Třanovicích rovněž zemědělský spolek, který byl místním odborem zemědělského spolku v Hnojníku. Nejvýznamnějším spolkem, působícím v Třanovicích v tomto období, byl jednoznačně sbor dobrovolných hasičů, založený 14. března 1909. Myšlenku založit v obci tento spolek prosa-

díl na schůzi v hostinci „Pod Jelenem“ (na Dolině) občan Kotas. Na ustavující schůzi byla mezi členy vybrána patřičná hotovost k nákupu hasičské stříkačky a 200 metrů hadic v celkové hodnotě 700 rakouských korun. Prvním zásahem bylo uhašení požáru stodoly jednoho ze zakládajících členů sboru,

Třanovický hasičský sbor, r. 1911

Pavla Kokotka. Působnost zdejšího Sboru dobrovolných hasičů před První světovou válkou se však neomezovala pouze na Třanovice, ale vzhledem k absenci stejných spolků v okolních obcích byli hasiči z Třanovic nejednou povoláni k hašení požárů také v Tošanovicích, Hnojníku, Hradišti aj.⁴⁸⁷

Zásah hasičů v Kapplově dvoře, kolem r. 1910

V roce 1914 přerušil pozvolný vývoj obce Třanovice výbuch První světové války. Manifestem císaře Františka Josefa I. *Mým národům!* byla vyhlášena všeobecná mobilizace. Dlouhá, čtyři roky trvající, krvavá válka nejenže napsala epilog za existenci rakousko-uherské monarchie, ale z domovů navždy vytrhla několik desítek třanovických občanů, kteří položili život na

evropských bojištích. Po počátečním rukování mladých ročníků byla vyhlášena branná povinnost pro věk 16–60 let. Dne 1. března 1915 byla nařízena rekvizice všech zásob mouky a obilí, následně pořízen soupis chovaného hospodářského zvířectva. Náhražkou pšeničné mouky se stala kukuřičná, od roku 1916 nesměl nikdo mlít mouku soukromě bez povolení těšínského okresního hejtmanství. Dále bylo nařízeno osít všechny ladem ležící pozemky. S prodlužující se válkou kolabovalo zásobování a vzrůstaly ceny potravin. Následkem nedostatku potravin a fyzického oslabení se šířily epidemie, ani Třanovicím se nevyhnula tzv. španělská chřipka. Již v květnu 1915 byly po domácnostech sbírány předměty z barevných kovů (hmoždíře, kliky od dveří atd.), které pak sloužily k výrobě munice. Později došlo i na zvony

Z Kapplova dvora, kolem r. 1910

třanovického kostela. Obecní rozpočet zatěžovaly státní půjčky. Z evropských bojišť se navíc vraceli zmrzačení otcové a synové, což značně podlamovalo morálku a počáteční odhodlání třanovických občanů k boji za rakousko-uherské mocnářství. Osud staleté habsburské říše však byl zpeče-

těn teprve v roce 1918. Život v obci se vracel do starých kolejí jen velmi pozvolna. Někteří třanovičtí občané se dokonce z války vrátili teprve v roce 1920, a to jako příslušníci československých legií v Rusku. Konkrétně jsou známa jména vojáků Adama Ciompy, Karla Dordy a četaře Karla Palika. Karel Bielek naopak sloužil v československých legiích ve Francii a domů se vrátil krátce po uzavření bezpodmínečné kapitulace ústředních mocností v listopadu 1918.⁴⁸⁸

Pohlednice z Dolních Tránovic, Goldbergův hostinec a obchod, novostavba školy, kostel sv. Bartoloměje, Kapplův dvůr, r. 1909

Etapa, jejíž chronologickými mezníky jsou léta 1848–1918, se pro obyvatele Třanovic nesla ve znamení zcela zásadní transformace společenských poměrů vedoucím k prahům moderní občanské společnosti. Jejím viditelným znakem byl vznik samostatné obce jako nejnižšího stupně samosprávy s obecním úřadem coby jejího správního orgánu. Dosud dva samostatné feudální statky Dolní a Horní Třanovice byly na základě této proměny sloučeny v jedinou obec. Průvodním jevem počátků tohoto období byl dlouhodobý, 20 let trvající výkup z robot a jiných poddanských povinností. Tento vleklý proces finančně zatížil mnohá hospodářství, nejvíce pak selské a zahradnické grunty. Výrazným aspektem vývoje v tomto období byla národnostní diferenciací a prosazení se polského národního živlu. V obci, těšící se i nadále přírůstku obyvatelstva, se postupně upevnila činnost samosprávních orgánů, etablovaly se živnosti a byly založeny spolky, obohacující kulturní a společenský život obce. K rozvoji Třanovic napomohlo rovněž zřízení samostatné obecní školy v roce 1872. Závěr této etapy ovšem tragicky poznamenal hrůzný světový válečný konflikt, který si vyžádal životy mnohých občanů Třanovic.

Kostel evangelické církve a. v. postavený v letech 1929–1931, r. 1931

Radim Jež – David Pindur

TRANOVICE V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY (1918–1938)

„Wes slavnostni schuzí obecního zastupitelstva v Třanovicich slavimy 85 letní narozeniny Pana Prezidenta T. G. Masaryka tímto sposobem: Zdravíme Těbě Slavny synu Česke země a důstojný nejvyšší vudce naš. Pane presidente, jsme hrdí a věční, že mužeme statí po boku Tvem. Drahy naš osvobodětelí, naším vřelem přenim jest, abys zustal nadale naším předním vudcem, bo citime se pod Tvemi skřidly bezpeční, buděm na straži věrně statí a chrániti sve těžce i kravě vydobyte prava. Kategoricky odmitame různé utoky a hanobení Tve čestne osoby a státu. Buděm bojovat ve svém zvyotu proti různym individuum, kteří konají utoky na naši drahou vlast československou a na Těbě, drahy naš presidente, a to vic niž gdy jíndy v rozvracene době, gdyż heslem dňa jest – pouze co nas dělí, chcemy odhodlánem srdecem statí k Těbě z nas nejlepši. Naš osvobodětelí! Bud' zdrav naš drahy Tatičku!“

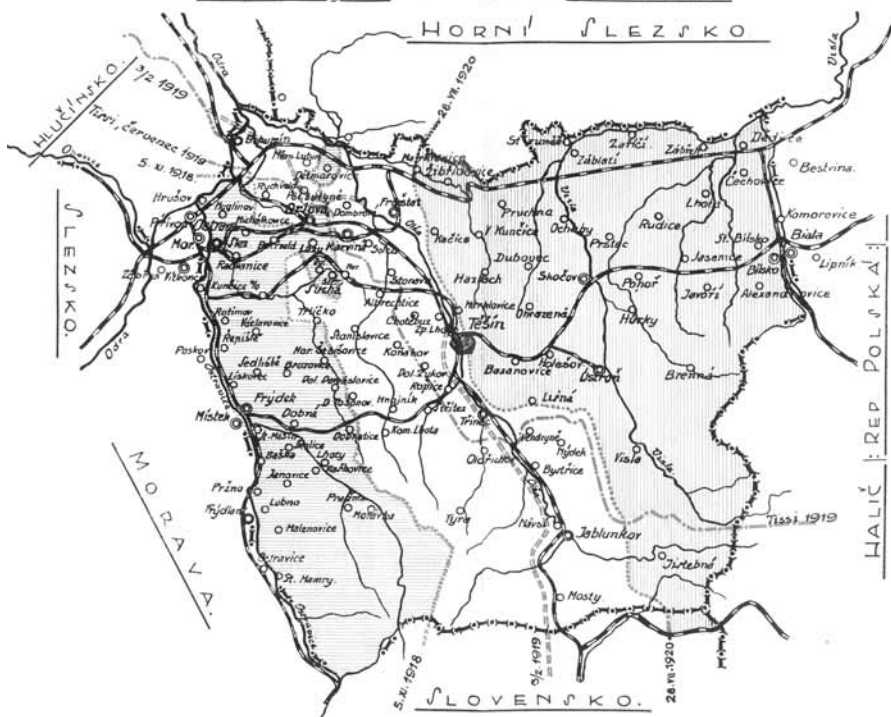
Zápis z usnesení obecního zastupitelstva v Třanovicích, 6. března 1935⁴⁸⁹

S blížícím se koncem První světové války bylo jasné, že rozsáhlé habsburské impérium, složené z bezmála dvou desítek historických státních celků – Království českého, dalmatského, haličsko-vladiměřského, uherského a chorvatsko-slavonského, Arcivévodství Dolní a Horní Rakousy, Vévodství bukovinského, korutanského, kraňského, salcburského, slezského a štyrského, Markrabství moravského, Hrabství tyrolského, Rakouského Přímoří, Vorarlberska, Rijeky a Bosny a Hercegoviny – a s pestrrou národností skladbou, není možné ve stávající podobě udržet v pospolité monarchii.⁴⁹⁰ Politický vývoj v Těšínském knížectví víceméně kopíroval tendence, jež probíhaly na území celého Rakousko-Uherska, přičemž jejich určujícím rysem byla zvýšená snaha politických uskupení o separatismus či aktivní podíl na vzniku nových státních útvarů. Poláci ustanovili již 19. října 1918 vlastní uskupení pod názvem Národní rada Těšínského knížectví (Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego), které ve svém prohlášení z 30. října 1918 požadovalo připojení celého Těšínského knížectví v jeho historických hranicích (vymezeného na západě řekou Ostravicí, na východě pak tokem Bílé, na severu po soutok Olše a Odry, na

jihu vrcholky Moravskoslezských a Slezských Beskyd) k obnovenému Polsku. V týž den uvedli Češi v život organizaci Zemský národní výbor pro Slezsko a 1. listopadu se ve Slezské Ostravě dohodli, že přebírají vládu nad slezským územím. Spor o správu nad Těšínskem byl dočasně vyřešen úmluvou mezi Národní radou Těšínského knížectví a Zemským národním výborem pro Slezsko již v následujících několika dnech. Prozatímní hranice, o jejíž definitivní podobě měly rozhodnout vlády obou států, byla stanovena podle národnostního složení obecních zastupitelstev, a proto české straně připadl pouze politický okres Frýdek a šest obcí fryštátského soudního okresu. Tránovice i sousední obce se tímto rozhodnutím dostaly pod správu polských orgánů.

MAPKA PLEBISCITNÍHO ÚZEMÍ NA TĚŠÍNSKU S NEJDŮLEŽITĚJŠÍMI DEMARKAČNÍMI ČARAMI.

- - Demarkační čára ujednaná dohodou mezi Zem. Nár. Výborem pro Slezsko a Radou Narodową dne 5. listopadu 1918.
- - --- -- navržená předřadou I. dohodové komise Třím v červenci 1919 v Paříži.
- - --- -- určená rozhodnutím velvyslanecké konference dne 28. 11. 1920.
- ===== - --- -- vojenská dle návrhu ze dne 3/2. 1919 v Paříži.

Mapa Těšínského knížectví s navrhovanými hranicemi z let 1918–1920

Záhy však vyvstalo množství problémů se zásobováním, dopravou, soudnictvím a enormně narůstaly národnostní spory. Vše se promítlo také do vztahů mezi čelními představiteli Národní rady Těšínského knížectví a Zemským národním výborem. Poté, co polská vláda Jędrzeje Moraczewského vyhlásila koncem listopadu 1918 volby do ústavodárného shromáždění, jež se dle přání Národní rady měly 26. ledna 1919 konat i na území Těšínska, razantně vystoupila proti tomuto kroku československá vláda. Od dohodových mocností žádala, aby bylo Těšínsko obsazeno vojenskými jednotkami. Tento požadavek se nepodařilo prosadit, proto československá vláda rozhodla použít vlastní armádu. Oddíly francouzských a italských legionářů podpořené jednotkami nově vzniklé československé armády začaly pod vedením pplk. Josefa Šnejdárka 23. ledna 1919 obsazovat území Těšínska za demarkační linií směrem na východ. Hned první den došlo bez vážnějších komplikací k zabrání Dolních a Horních Tošanovic, Hnojníku, Třanovic a okolí.⁴⁹¹ Tzv. Sedmidenní válku, během níž československá armáda došla až po horní tok Visly (Skočov) a v drobných šarvátkách ale i tuhých bojích zahynulo téměř 150 vojáků, ukončil podpis mírové dohody 31. ledna 1919. O tři dny později byla v Paříži ustanovena nová hranice, jež přibližně kopírovala košicko-bohumínskou železniční dráhu.⁴⁹²

Následná podoba státní hranice mezi Československem a Polskem se nadále odvíjela v intencích mezinárodní mírové konference zasedající v Paříži. Na mezinárodním i domácím fóru čeští zastupitelé argumentovali tím, že Těšínské knížectví historicky náleželo od středověku k zemím Koruny české, a tudíž by mělo být zahrnuto do nově vzniklého Československa. Důležitý zůstával ekonomický aspekt. Zisk uhelných dolů, těžkého hutního průmyslu a železničního koridoru by byl pro oba státy klíčový. Poláci naopak žádali, aby bylo respektováno právo na sebeurčení obyvatel. Polská diplomacie vycházela z údajů oficiálního sčítání z roku 1910, podle kterého výraznou většinu Těšínského knížectví obývali lidé, jejichž obcovací řečí byla polština. Většinově český zůstával politický okres Frýdek a přilehlé oblasti. Proto bylo v září 1919 rozhodnuto o uspořádání plebiscitu. Samotní občané se měli svobodně rozhodnout, ke kterému státu chtějí nadále příslušet. Zemským národním výborem byla zřízena centrála pro plebiscit se sídlem ve Slezské Ostravě a okresními i místními pobočkami v Bohumíně, Orlové, Frýdku a mj. i v Hnojníku, pod jehož správu spadaly Třanovice. Obdobné komise zavedla i polská vláda – Główny Komitet Plebiscytowy zasedal v Těšíně. Pro hnojnickou pobočku plebiscitní komise, která měla své sídlo v budově místního nádraží, byli zvoleni Petr Pavlan, úředník a poslanec ze Slezské Ostravy, a Jiří Macura (1889–1964) z Hradiště, bývalý voják a správce armádní nemocnice v Těšíně. Macura vystupoval velmi aktivně, udržoval kontakty s pplk. Šnejdárkem a již před

vyhlášením plebiscitu byl velitelem dobrovolné občanské lidové obrany na Těšínsku pro obce Guty, Hnojník, Hradiště, Komorní Lhotka, Konská, Koňakov, Líštná, Lyžbice, Mistřovice, Mosty, Nebory, Ropice, Řeka, Smilovice, Střítež, Tošanovice, Třanovice, Třinec, Vělopolí a Dolní a Horní Žukov.⁴⁹³

Jurek: Do Pelski momy iść? Broń Boże! Za nic w świecie!
Zuzka: Do Polski? Ja, co jeszeże! Patrzcie panowie, oło tela!

Šlonzákovská antipolská propagandistická pohlednice z období sporů o Těšínsko, kolem r. 1919

stva z let 1929–1939);⁴⁹⁴ neexistuje ani kronika,⁴⁹⁵ o níž je zmínka v protokolech zastupitelstva z roku 1935.⁴⁹⁶ Můžeme oprávněně předpokládat, že zmíněné materiály byly zničeny během pohnutých událostí Druhé světové války, kdy bylo snahou okupantů důkladně zamést stopy, a proto byly likvidovány i starší archiválie. Na počátku března 1919 zaskočil místní obyvatele případ jistého Slaniny, rolníka z Tošanovic, který trávil večer s českými vojáky v hornotřanovické hospodě patřící Karolu Brzezkovi. V alkoholovém opojení došlo k hádce a následně k potyčce. Druhý den ráno byl rolník nalezen utopený v potoce. Na hlavě měl četná poranění a zlomenou ruku. Zdali jeho úmrtí bylo způsobeno nešťastnou náhodou, či cizím zaviněním, nebylo zjištěno, což polský tisk komentoval slovy: „[...] Taki jest „porzadek“ i bezpieczeństwo

Komise na obou stranách však záhy zjistily, že podmínky pro uspořádání demokratického plebiscitu jsou krajně nepříznivé. Národnostní spory, cílené provokace a šikana byly v obcích, kde žilo smíšené obyvatelstvo, téměř na denním pořádku. Právě v Třanovicích a okolních obcích docházelo k takovýmto incidentům relativně často a na svědomí je měli jak Poláci, tak i Češi, přičemž se navzájem obviňovali z úmyslného páchaní trestných činů. Podrobnosti o násilnostech nacházíme zejména v tisku, neboť třanovický obecní archiv z let 1918–1938 se téměř vůbec nedochoval (k dispozici máme pouze zápisy ze zasedání obecního zastupitel-

*życia pod okupacją czeską.*⁴⁹⁷ O měsíc později se cílem neznámých pachatelů stal statek Josefa Czakona, bývalého starosty a v době sporu o Těšínsko dočasný správce Třanovic. Czakon si svým loajálním postojem k české správě nadělal mnoho nepřátel. Úmyslně založený požár se díky rychlému zásahu místních obyvatel a barona Beese podařilo zneškodnit. Zničena byla pouze stodola a v ní uložené seno.⁴⁹⁸ Útokům se nevyhnuli ani další majetní třanovičtí obyvatelé. V noci 1. června 1919 byl vykraden dvůr Bruna Kappla. Zloději překvapili spícího posluhovače, kterého úderem do hlavy omráčili, ukradli dvě sedla, koňské postroje a další zařízení. Tutéž noc přišel řidičí učitel polské školy Paweł Terlik o prasnici a krávu.⁴⁹⁹ O několik dní později jeho domácnost znovu navštívil nechtěný host, jenž využil situace a z nestřeženého pokoje si odnesl učitelův sváteční oděv. Toho si ovšem všimla služebná, která se rozhodla zloděje dopadnout sama. Nešťastníka, převlečeného již do nových šatů, zahlédla v Žukově a ihned na pomoc zavolala české vojáky, kteří ho odvedli na stanici do Ropice.⁵⁰⁰

Obydlí rodiny Bialońovy, 30. léta 20. století

S postupujícím časem se útoky zintenzívnily a tzv. bojůvkáři vyráželi na steč dobře vyzbrojeni. Na vlastní kůži to pocítil opět učitel Terlik, jehož dům byl na začátku dubna 1920 obklíčen několika osobami, které se snažily ředitele školy vylákat ven. Tento záměr se jim nepodařilo uskutečnit, a proto před budovu polské školy hodili granát.⁵⁰¹ Tisk přinesl informaci o tom, že se na zastrášení polského učitele podíleli čeští „agenti a agitátoři“ – Krehut a Zientek z Hnojníku, Stanislav Baldysz z Horních Tošanovic, Ondřej Staněk se synem Josefem, Pavel Mocek, Valošek a kovář Josef Kotula, všichni z Třanovic.

Jejich oblíbeným místem, kde podle polského novináře „kuli pikle“, byl hostinec U Kukucze.⁵⁰² Jen o několik dní později podobně probíhal útok na kancelář plebiscitní komise v prostorech hnojnického nádraží. Incident do svých pamětí detailně zaznamenal komisař Jiří Macura: „[...] byl jsem pověřen, abych zajel do Opavy nakoupit textilního zboží pro výdejnu v Hnojníku. Jel jsem tedy do Místku, kde jsem ze spořitelny vyzvedl 100.000 Kčs a vrátil se zpět přes Hnojník domů na noc. Ráno o 2. hod. šel jsem dobře ozbrojený 2 pistoly a ručním granátem do Hnojníka a šťastně jsem se vyhnul 3 hlídkám polských teroristů, které byly na cestě od Třanovic po Hnojník a ke svému údivu jsem zjistil, že i okolí nádraží je obsazeno polskými teroristy. Vlezl jsem opatrně do nádražní budovy, kde měl noční službu výpravčí Hučka, jehož jsem upozornil na nebezpečí přepadu. Bylo to 10 minut před příjezdem vlaku od Těšína na Frýdek. Sotva jsem vešel do své plebiscitní kanceláře na dvoře nádraží, nastal útok teroristů na nádraží, které bylo ze všech stran odstřelováno a bombardováno. Během krátké doby za prudké střelby byly bombami úplně rozbity byt přednosta Janála, kancelář Hospodářského zásobovacího úřadu, na polovic rozbita budova nádraží Hnojník a na moji plebiscitní kancelář podle zjištěných ran do zdi vystřeleno 36 ran. Já sám za nejprudší palby ze všech stran přes okna a dveře chránil jsem, aby se vetřelci nedostali do vnitř plebiscitní kanceláře, aby se nezmocnili peněz a plebiscitní agendy. Bránil jsem se 2 pistoly a ručním granátem. Když se za útokem bombami zhroutily budovy, dali se teroristé na rychlý útěk směrem ke Smilovicím a Stříteži do lesů. Tento útok stal se ve 3 hodiny ráno, způsobil nejen mnoho hmotných škod nám, ale ještě více mravních škod Polákům. Protože druhý den na to polští teroristé podnikli útok i na četnickou stanici v Šumbarku a zabili 3 české četníky a 2 smrtelně zranili, bylo nutné, abychom v sebeobraně ještě lépe vyzbrojili a zorganizovali svou sebeobranu proti polským útokům. Jako bývalý voják postavil jsem se do čela celé obrany [...].“⁵⁰³ Zcela opačně viděli útok na nádraží v Hnojníku polští novináři: „W nocy z wtorku na środe nastąpił na stacyi w Gnojniku zagadkowy wybuch, poprzedzony strzelaniną z karabinów i rewolwerów. Każdy, kto czyta prasę polską, wie że Gnojnik jest ogniskiem bandytyzmu czeskiego, zorganizowanego przy pomocy żandarmeryi czeskiej i pod jej skrzydłami grasującego. Z bojówką tą jest związane nierozłącznie nazwisko Janala, przeciw któremu jakoby miał być skierowany zamach. Bandycka bójwka gnojnicka ma na sumieniu rzucenie granatu pod powóz z referentami polskimi, wracającymi ze zgromadzenia plebiscytowego z Trzanowic, wskutek czego zostało kilku ludzi ciężko rannych, rzucenie granatów do mieszkania burmistrza w Końskiej i kierownika szkoły w Trzanowicach, oraz kilka pożarów w okolicy, których ofiarą padły domostwa rolników polskich [...]. Okoliczności jednak, wśród jakich ów „zamach” został wykonany, przeczą takiemu przypuszczeniu. Bo oto w Gnojniku na dworcu przychodzi do strzelaniny między żandarmami czesкими a jakimiś niby napastnikami, sypią się strzały rewolwerowe i karabinowe, w czasie których następuje piekielny wybuch w gmachu dworca kolejowego, od którego wali się ściana, oddzielająca 2 pokoje, niszczy się doszczętnie kancelarya

czeskich urzędów: żywnościowego, pocztowego i komitetu plebiscytowego wraz z całem urzędzeniem – ale nie zostaje nikt nawet draśniętym, ani od kuł, ani od wybuchu! „Napastnicy” okazali się ogromnie tolerancyjni wobec żandarmów i nawzajem żandarmi wobec napastników, gdyż nikomu włos z głowy nie spadł, nikogo nie aresztowano, jednem słowem wszystko odbyło się sprawnie i bez niespodzianek, według z góry ułożonego planu.“⁵⁰⁴ Několik dní po událostech v Hnojníku čeští četníci zatkli dva bývalé polské důstojníky a odvezli je do frýdecké věznice.

Obydlí rodiny Kapplov, 30. léta 20. století

Další z krvavých incidentů se v tomtéž měsíci odehrál v hostinci U Kukučce. Potyčku mezi Čechy a Poláky tentokráte odnesl zraněním na hlavě Jan Grycz, jehož synové sloužili v polské armádě. O bezmoci aktuálně řešit nastalé spory vypovídá glosa novináře: „Což na to Rada Narodowa i politycy nasi?“⁵⁰⁵ Trnem v oku mnoha místních obyvatel byli jednotlivci, kteří rychle „převlékli kabát“ a aktivně vystupovali v pročešských zájmech. Stal se jím i Jan Heczko, jemuž v tisku spílali: „[...] jest przywędrowalcem, który, przyszedłszy do Trzanowic, nie miał nawet łożka i sypiał w chlewku, jak nieboskie stworzenie, że, żeniąc się z tutejszą obywatelką, nie miał do ślubu nawet spodni, które mu musiała sprawić jego obecna żona. Więc taki przybłąda, który tutaj z niczem przywędrował gdzieś od Frydka, chciałby wyrzucić ludzi osiadłych tutaj z dziada, pradziada?! Radzimy mu, by raczej stulił gębę i pracował spokojnie na gospodarstwie żony i nie mieszał się do swoich spraw. Chwała

*Bogu, nasza wioska do republiki czesko-slowackiej jezzcze nie należy ani należeć nie będzie, a ze zdrajcami, o ile się na czas nie upamiętają, policzymy się, gdy nadejdzie czas zapłaty [...].*⁵⁰⁶ Ostré projevy šovinismu, prováděné v lepších případech pouze verbálně, častěji však fyzicky, se promítaly do vztahů na obou stranách.

V době, kdy se konaly ozbrojené útoky v Třanovicích a Hnojníku, bylo již víceméně jasné, že se na Těšínsku plebiscit konat nebude, i když někteří třanovičtí obyvatelé neustále posílali komisi do Těšína finanční příspěvky na její fungování.⁵⁰⁷ Polská vláda v dubnu 1920 oficiálně odmítla možnost uspořádat demokratické hlasování, které by ostatně na území doslova zasaženém lokální občanskou válkou nemuselo skončit jednoznačně v její prospěch. Spíše se hledaly cesty, jak dojít ke kompromisu na mezinárodním fóru. Zástupci československé i polské diplomacie předložili své požadavky, do Paříže vyslali lobisty a netrpěli čekali na rozhodnutí. Rada velvyslanců se po delším jednání 28. července 1920 rozhodla, že dojde k rozdělení Těšínska následujícím způsobem – Československo získá podle svých minimálních požadavků ostravsko-karvinský revír a košicko-bohumínskou dráhu, z historického území knížectví celkem tedy 1 280 km², kde žilo přibližně 300 000 obyvatel. K Polsku bylo připojeno 1 002 km² se 140 000 obyvateli. Československá vláda byla s výsledkem mezinárodní arbitráže relativně spokojena, Poláci se však cítili poškozeni, neboť dle jejich mínění komise nerespektovala místní etnografické poměry.⁵⁰⁸

Stanovením nové hranice nedošlo k uklidnění poměrů na českém Těšínsku. Národnostní spory nadále ovlivňovaly i vztahy obyvatel žijících v Třanovicích

Rodinné foto, r. 1930

a prostupovaly všemi sférami politického, hospodářského, kulturního a společenského dění v obci. Nutno podotknout, že se projevy nesnášenlivosti a vzájemné nevráživosti táhly celým námi sledovaným obdobím. Tento podstatný aspekt byl dán skladbou obyvatelstva. Jak již bylo v předchozí kapitole řečeno, předválečné sčítání z roku 1910 ukázalo, že v Třanovicích žila majoritní skupina příznávající polštinu (přesněji místní dialekt) jako obcovací jazyk. První oficiální sčítání z roku 1921 již evidovalo i národnostní složení. Pohledem do níže uvedené tabulky zjistíme, že Češi tvořili v obci nadpoloviční většinu, Poláků bylo bezmála 40 % a Němců pouze 1,4 %. Každé sčítání lidu ve smíšených oblastech Těšínska ovlivňovala zejména politická situace (předvolební agitace stran, cílená propaganda), vliv náboženství ad. Proto nemůžeme údajům přisuzovat absolutní platnost, což potvrzují i čísla z roku 1930 a 1939.⁵⁰⁹ I když nedocházelo k výrazné migraci obyvatel v Třanovicích, národnostní poměr vykazuje dramatické změny. Např. v roce 1930 byli podle sčítání občané české národnosti v menšině (34,5 %), o devět let později se změnou režimu jejich počet klesl na 13,5 %. Kolísání údajů do značné míry způsobovali lidé, kteří se považovali za Slezany (tzv. Šlonzáci), ale ve sčítání pro ně nebyla tato národnost oficiálně přiznána, tudíž se museli zapsat jako Poláci, Češi nebo Němci, popř. jiní.⁵¹⁰ Jako Slezané se mohli registrovat až při sčítání v roce 1939.

Tabulka č. 4:

Počty obyvatel podle obcovací řeči (r. 1910) a národnostního složení a jejich procentuální zastoupení v Třanovicích v letech 1910–1939⁵¹¹

rok	celkem	Poláci	Češi	Němci	cizí státní příslušníci, Slezané (r. 1939)
1910	875	856 / 96,1	12 / 1,4	6 / 0,7	1 / 0,1
1921	811	292 / 36,0	441 / 54,3	11 / 1,4	67 / 8,3
1930	873	510 / 58,4	301 / 34,5	4 / 0,5	58 / 6,6
1939	913	228 / 25,0	123 / 13,5	39 / 4,3	523 / 57,2

Rovněž celkový počet obyvatel v Třanovicích doznal v průběhu let 1918–1938 jistých změn. Srovnání údajů oficiálních sčítání z předválečného období a roku 1921 ukazuje, jak se válka neblaze podepsala na demografickém vývoji v obci. Z 874 obyvatel žilo v Třanovicích na počátku české správy o 64 jedinců méně. Do určité míry se na tomto stavu podílel politický vývoj. Zajímavé jsou informace o podílu pohlaví – mužů bylo pouze 347 (42,8 %),

žen 464 (57,2 %). Úbytek obyvatel se postupně vyrovnával, na počátku třicátých let 20. století již dosáhl stavu před První světovou válkou. Podobné tendence lze pozorovat i u okolních obcí, což je patrné z níže přiložené tabulky. Ze zde uvedených lokalit jsou Třanovice dlouhodobě druhou nejlidnatější obcí oblasti, pouze Dolní Domaslavice měly nepatrně více obyvatel. Populační rozvoj v Třanovicích v 18. a 19. století se díky příhodným podmínkám pro život (dostatek zemědělské půdy, komunikační funkce obce, podíl služeb ad.) podařilo udržet i v období První republiky. Celková výměra obce činila 861 ha, na níž bylo v roce 1921 evidováno 145 obydlených domů (v Dolních Třanovicích 82, v Horních 63) s kapacitou 187 bytových jednotek.⁵¹² O devět let později oficiální statistiky uvádí 159 domů.⁵¹³

Tabulka č. 5: Počty obyvatel v Třanovicích a okolních obcích podle statistik z let 1910–1939⁵¹⁴

obec	1910	1921	1930	1939
Třanovice	875	811	873	913
Hnojník	569	612	815	770
Horní Tošanovice	472	431	491	461
Dolní Tošanovice	794	725	713	605
Horní Domaslavice	789	716	860	?
Dolní Domaslavice	1 061	950	987	1 027
Hradiště	785	761	836	833
Horní Žukov	859	844	832	748
Vělopolí	305	335	336	289

Z hlediska státní správy nedošlo pro obyvatele Třanovic, vyjma dramatických let 1918–1920, k zásadním změnám. Členění, zavedené již ve druhé polovině 19. století, fungovalo i po rozpadu rakousko-uherské monarchie. Československá vláda chtěla přijetím tzv. recepčního zákona z 28. října 1918 předejít komplikacím, a proto zachovala zaběhlý právní řád i správní systém.⁵¹⁵ Vlivem rozdělení bývalého Těšínského knížectví mezi nástupnické státy se politický okres Těšín rozdělil. Vzniklý politický okres, nyní v názvu s adjektivem „Český“, se skládal jako v předchozím období ze dvou soudních celků. Do soudního okresu Český Těšín náležely i Třanovice a dalších 35 obcí, jejichž obyvatelé využívali služeb nových správních budov mladého města.⁵¹⁶

Spor o Těšínsko pochopitelně poznamenal fungování obecní samosprávy. Komunální volby, jež československá vláda vypsala na 15. června 1919, se nekonaly v oblastech s nevyjasněnou státní příslušností, tzn. na Valticku, Vito-

razsku, Hlučínsku a Těšínsku.⁵¹⁷ Vedním obcí byli dočasně pověřováni tzv. správní komisaři a jim podřízené komise.⁵¹⁸ V Třanovicích tuto funkci zastával Josef Czakon,⁵¹⁹ zvolený do čela obce již po volbách v roce 1912. Zejména místní Poláci si na něj často stěžovali⁵²⁰ a požadovali co nejdříve konání řádných voleb. Nejspíše po četných intervencích byl Czakon odvolán a nahrazen Jiřím Škanderou. Ani ten se ovšem Polákům moc nezamlouval, neboť se do obce přistěhoval teprve nedávno. Polští novináři uštěpačně poukazovali na jeho neschopnost a na „znalost“ češtiny otištěním obecní vyhlášky z 15. ledna 1921: „Ogłošeni.

Větrný mlýn v Dolních Třanovicích, r. 1935

1. Krajova komenda wojskowa zarządziła aby wszyscy myżczyzni z roczników 1865 aż 1900 którzy słóžili w armii austr. bez względu ci słóžili ci też niestóžili albo dobrowolnie słóžili mają sią zgłosicz na dniu 18./1. 1921 w starej škole dopolednie i odpolednie a mają die doniescz dokumenty. 2. Wszyscy obywatele mają zgłosicz dobytek a to otjednego roku aż do wyrchu jak jest stary jalovki ekstra kravy a byki na dniu 18./1. 1921 Třanovice G. dopolednie a Dolni odpoledne w starej škole. Kartki dali podacz a na drugi strome napisacz o której godzinie a ostatni kartku priniescz. Tranovice 15./1. 1921. Skandera Jiři Komisař.”⁵²¹ Při srovnání s dochovaným aktovým materiálem,⁵²² jehož pisatelem byl právě komisař Škandera, je zřetelné, že česky psát uměl výborně, a proto zkomoleným otištěním výše uvedené vyhlášky chtěli pouze někteří činitelé vyprovokovat všeobecnou diskuzi nad stavem dosavadní správy.

Vláda rozhodla, že se obecní volby na Těšínsku budou konat v září 1923.⁵²³ Podle zákona z roku 1919 měly právo rozhodovat o složení obecní samosprávy na čtyřleté funkční období všechny osoby, muži i ženy, které měly v dané obci alespoň tři měsíce trvalé bydliště a minimálně 21 let. Zvolen pak mohl být ten, kdo dosáhl věku 26 let a v obci trvale bydlel jeden rok. Počet členů obecního zastupitelstva byl stanoven podle lidnatosti lokality, v případě Třanovic na 15. Zastupitelstvo volilo obecní radu, starostu, jeho náměstka a další komise. Starosta musel být ve své funkci schválen vyšším státním úřadem⁵²⁴ – okresním komisařem v Českém Těšíně. Těsně před prvními komunálními volbami panovalo velké napětí, neboť výsledky mohly zásadním způsobem determinovat život v Třanovicích. Společný postup polských nacionálních stran

Mládenci z Třanovic u odvodu, sedící třetí zleva František Czakon, kolem r. 1926

(Związek Śląskich Katolików a evangelíci) se ukázal jako výhodný – získali deset mandátů – zatímco agrárníci (Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu), zastupující české politické spektrum, zbylých pět.⁵²⁵ Šlonzákovci (Slezská lidová strana), vedení Josefem Koždoněm, jenž pořádal v předchozím období agitační akce v sousedním Hradišti,⁵²⁶ nezískali v obci podporu. O volbě starosty, která probíhala na zasedání zastupitelstva 17. října 1923, bylo vlivem rozložení politických sil v obci předem rozhodnuto. Ziskem deseti hlasů se jím stal polský kandidát Adolf Recmanik, malorolník z Dolních Třanovic č. p. 11,⁵²⁷ jenž se zaručil, že Třanovice povede cestou vzájemné spolupráce všech občanů.⁵²⁸ Spojené polské strany (Polski Związek ludowo-robotniczy) dosáhly v Třanovicích dobrých výsledků i ve volbách do Národního shromáždění republiky Československé v roce 1925. Z celkového počtu 438 odevzdaných hlasů jich získaly 235 (53,7 %).⁵²⁹

V roce 1924 vznikl v obci místní odbor Komunistické strany Československa s krajským sídlem v Moravské Ostravě.⁵³⁰ KSČ však měla v Třanovicích v období První republiky velmi slabou pozici. Nedokázala své kandidáty prosadit při nadcházejících komunálních volbách, které se konaly na podzim 1927. Hlasování do zastupitelstva dopadlo totožně jako před čtyřmi lety, starostou byl opětovně potvrzen Adolf Recmanik, náměstkem Jerzy Lasota.⁵³¹ V patnáctičlenném zastupitelstvu v letech 1929–1938 zasedali (jména uváděna podle podoby znění zdroje): Adam Białoń, Andrzej Danyś, Glajcar, Andrzej Grzegorz, Jan Heczko, Jan Kubaczka, Franciszek Łaciok, Jan Lasota, Jerzy Lasota, Józef Macura, Jan Nowak, Józef Pawera, Franciszek Stalmach, Paweł Szarowski,

Jiří Škandera, Jan Zachariasz Unicki, Kaszpar Zakrzewski, Paweł Żuk ad.⁵³² Jednání zastupitelstva probíhala jednou měsíčně vždy v sobotu či neděli podle předem stanoveného harmonogramu, jenž byl tvořen několika body. Po slavnostním zahájení starostou či náměstkem následovalo přečtení protokolu z posledního zasedání, projednání obecních záležitostí (např. přijetí nově přistěhovaných občanů, problematika škol, obecního rozpočtu, výstavby, nakládání s financemi ad.), došlé pošty a na závěr volná diskuze. Jednání zapisoval protokolista do knihy. Správnost údajů svým podpisem potvrzoval starosta, náměstek a radní.⁵³³

Razítko Obecního úřadu Třanovice, r. 1928

Jelikož dlouholetý starosta Adolf Recmanik po delší nemoci v září 1934 zemřel, muselo dojít k mimořádné volbě nového starosty. Za účasti okresního komisaře se na počátku následujícího měsíce zastupitelé všemi hlasy shodli, že funkci bude vykonávat člen strany Svazu slezských katolíků (Związek Śląskich Katolików) Andrzej Grzegorz. Do doby, než bude potvrzen okresním úřadem, měl obec vést jeho zástupce Franciszek Łaciok z Horních Třanovic.⁵³⁴ V radě zasedli Józef Pawera, Jan Lasota a Kaszpar Zakrzewski.⁵³⁵ Nového starostu Grzegorze ovšem československý krajský úřad odmítl uznat, a proto se 29. března 1935 volba opakovala. Radní i náměstek byli formálně zvoleni znovu, do čela obce měl dosednout polský kandidát Andrzej Danyś, člen několika spolků v obci (Rolnický spolek, Drenážní spolek, Společnost Rolník, Hospodářská škola ad.).⁵³⁶ Snad národnostní otázka opět sehrála svou roli, neboť ani tento adept nebyl okresní radou potvrzen. Obci tak prozatím vedl náměstek Franciszek Łaciok, člen Československé strany národně socialistické. V roce 1936 se začaly ozývat nespokojené hlasy místních občanů nad stavem komunální politiky. Náměstkovi vyčítali, že od doby, kdy přišel do obce, se začaly zhoršovat vztahy mezi Čechy a Poláky, neehospodárně si počínal s obecními financemi, nedodržel rozhodnutí zastupitelstva ani okresního úřadu, protěžoval své známé a další záležitosti.⁵³⁷ O budoucím starostovi měla rozhodnout volba, která se konala až 14. prosince 1937. Těsným vítězstvím osmi hlasů zvítězil před Emilem Bolkem, jenž se s rodinou do Třanovic přistěhoval teprve před nedávnem, Franciszek Łaciok. Náměstkem se stal Andrzej Grzegorz, radními Jan Kubaczka, Jan Lasota (oba Československá strana lidová) a Józef Pawera (Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu).⁵³⁸

Poslední prvorepublikové komunální volby se v Třanovicích konaly 29. května 1938. Již ostrá předvolební kampaň, četné nacionálně vyhrocené

Svatební foto Bruno Kappla s manželkou Grete, roz. Schaschetzy, r. 1928

mítinky v obci (např. vystoupení polského pastora Józefa Bergera z Českého Těšína)⁵³⁹ a provokativní akce (polsky psané letáky vyzývající k volbě českých stran)⁵⁴⁰ napovídaly, že demokracie nebude mít dlouhého trvání. Výsledky potvrdily vyrovnané pozice českých a polských stran.⁵⁴¹ Nejvíce hlasů obdrželi polští evangelíci (140 hlasů, 4 mandáty, Ewangelicko rolniczo robotnicza grupy Związku Polaków), následovali čeští národní socialisté (106 hlasů, 3 mandáty, Československá strana národně socialistická), polští katolíci (63 hlasů, 2 mandáty, Związek Śląskich Katolików grupy Związku Polaków), Jednota domkářů, malorolníků, dělníků a živnostníků (82 hlasů, 2 mandáty), polští národovci (62 hlasů, 2 mandáty, Obywatelska grupa Związku Polaków), Československá sociálně demokratická strana dělnická (31 hlasů, 1 mandát) a agrárníci (27 hlasů, 1 mandát). Bez zastoupení skončilo se získáním pouhých devíti hlasů Zjednoczenie katolickich stronnictw rolniczo robotniczych.⁵⁴² Mírná převaha polských stran se projevila rovněž při volbě nového starosty, kterým se stal Paweł Szarowski, a jeho zástupcem Jerzy Skocz. Polský tisk přinesl informace o dramatickém průběhu prvního zasedání nového obecního zastupitelstva. Čeští zastupitelé znechucení výsledky prý houfně opouštěli sál se slovy „jsme poraženi, a proto tady nemáme co dělat.“⁵⁴³ Do 30. září 1938, tedy do konce První republiky, však zvolený starosta nebyl okresním úřadem potvrzen, což vyvolávalo u místních Poláků nesouhlasné reakce a mnohé polemiky v tisku.⁵⁴⁴

Pro doplnění politického profilu třanovických občanů si stručně představme také výsledky voleb do vyšších správních orgánů. Např. na počátku prosince 1928 se konaly volby do okresního zastupitelstva v Českém Těšíně. V nich v Třanovicích se získáním 96 hlasů zvítězili polští katolíci těsně před polskou lidovou stranou (92). Ostatní strany dostaly o poznání méně hlasů – komunisté 37, sociální demokracie 33, agrárníci 31, národní socialisté i slezská lidová strana shodně po 28, živnostníci 18, národní demokraté 12, lidovci 2 a jeden hlas německá sociální demokracie.⁵⁴⁵ Podobné výsledky přinesly i volby do

Národního shromáždění v letech 1929 a 1935 (viz tabulka č. 6). Za úspěchy polských stran stál mj. dr. Leon Wolf (1883–1968), v letech 1925–1929 a 1935–1938 poslanec Národního shromáždění a jedna z nejvýraznějších osobností polské menšinové politické scény v ČSR, jenž měl v Třanovicích několik přednášek, na kterých představoval svůj politický program.⁵⁴⁶ Zajímavý je vzestup počtu voličů Československé strany národně socialistické, demokratického politického uskupení, v jehož čele stáli přední čeští politikové – např. Václav Klofáč a pozdější prezident Edvard Beneš.

Tabulka č. 6: Výsledky voleb v Třanovicích do Národního shromáždění republiky Československé v letech 1929 a 1935⁵⁴⁷

rok	voličů	POL	KSČ	ČSD	AGR	ČSN	ŽOS	Bdl	ČND
1929	416	200	53	51	43	27	16	14	5
1935	503	190	23	18	46	193	20	0	3

Z dochovaných protokolů obecního zastupitelstva se dovídáme mnohé informace o životě a hospodářském vývoji Třanovic v období První republiky. Nejvíce obecní rozpočet zatěžovala výstavba okresních silnic, prováděná na katastru Třanovic průběžně od konce 20. let.⁵⁴⁸ Jedna z komunikací měla vést z Pazderné přes Volovec a napojit se na silnici v Dolních Třanovicích.⁵⁴⁹ V roce 1938 okresní úřad rozhodl o výstavbě silnice z Horních Třanovic přes Vělopolí do Ropice.⁵⁵⁰ Nejnákladnější ovšem byly opravy, údržba a budování nových

Výstavba mostu na okresní silnici v Dolních Třanovicích, druhý zleva František Czakon, r. 1935

úseků tzv. císařské silnice z Frýdku do Těšína, která v podstatě vedla napříč celým katastrem Třanovic. Mnohé okolnosti však brzdily plány úřadů – v roce 1935 dokonce cestáři hrozili kvůli špatným platebním podmínkám stávkou.⁵⁵¹ Velkorysý plán na zlepšení komunikační dostupnosti místních obyvatel s průmyslovými centry a naopak turistů s malebným prostředím podhůří Moravskoslezských Beskyd byl představen v roce 1924. Úzkorozchodná elektrifikovaná trať měla být napojena na síť Slezských zemským drah a tzv. Místních drah, které tehdy spojovaly Fryštát a Karvinou s Bohumínem a tytéž lokality s Ostravou.⁵⁵² „Tramvaj“ měla podle projektu vést na výstavbu nenáročným prostředím údolí Stonávky, a tudíž procházet obcemi Stonava, Albrechtice, Těrlicko, Třanovice, Hnojník a končit v Komorní Lhotce. Kopírovala by právě budovanou okresní silnici.⁵⁵³ Bohužel k realizaci z blíže neznámých důvodů nedošlo.

Důležité rozhodnutí obecního zastupitelstva zaznělo na zasedání v polovině roku 1930. Třanovice se měly dočkat zavedení elektrické sítě, které na území Těšínska prováděla Moravskoslezská elektrifikační společnost se sídlem v Moravské Ostravě. Osvětleny měly být místní komunikace a zaveden elektrický proud do školy.⁵⁵⁴ Nikdo z přítomných však netušil, že bude trvat ještě celých sedm let, než se jejich přání stane skutečností. V listopadu 1936 byl konečně předložen rozpočet na elektrifikaci v obci. Lidé, kteří dosud k životu nepotřebovali tento luxusní typ energie, ani důkladně neznali výhody s ní spojené, odmítali s ohledem na finanční náklady její zavádění do svých domácností.⁵⁵⁵ Teprve po získání peněz z cenných papírů v roce 1937 mohlo dojít k zavedení elektřiny do budovy obecního úřadu, bytu učitele v polské škole Henryka Bonczka a do jedné třídy české školy.⁵⁵⁶ V roce 1935 se zastupitelstvo rozhodlo zřídit obecní vězení v prostorech staré požární budovy. Za stavební úpravy obec zaplatila 78 Kč.⁵⁵⁷ V Třanovicích totiž fungovala četnická stanice, podřízená oddělení v Českém Těšíně, a nutně potřebovala místnost pro zadržené osoby.

Kromě toho, že obecní zastupitelstvo každoročně udělovalo právo usídlit se v Třanovicích hned několika rodinám, přední místo mezi nimi náleželo prvnímu československému prezidentovi Tomáši G. Masarykovi, jemuž na návrh tehdejšího náměstka Franciszka Łacioka bylo v roce 1935 k 85. narozeninám přiznáno čestné občanství.⁵⁵⁸ O tři roky později sepsali kondolenční telegram jeho nástupci Edvardu Benešovi v následujícím znění: *„Vážený pane presidente! Jsme nevýslovně sklíčení odchodem našeho prvního presidenta, presidenta osvoboditele T. G. Masaryka, v němž ztrácíme svého duchovního vůdce, člověka zlatého srdce a charakteru, který je nejen oceňován ale bude plně pochopen generacemi příštími. Jeho ztráta jako čestného občana naší obce se nás tím více dotýká. Prosíme, abyste přijal tento projev, jako výraz hluboké soustrastí a slibujeme Vám, že poneseme v srdci jeho*

*světlou památku a Jeho prapor, který on nesl námi dále bude nesen dějinami věků. Obecní zastupitelstvo a veškeré místní korporace v Třanovicích.*⁵⁵⁹

I v období První republiky si Třanovice zachovávaly ráz zemědělské obce. Jak již bylo podrobně zmíněno v předchozí kapitole,⁵⁶⁰ největším pozemkovým držitelem byl Bruno Kappel (1887–1962), jenž získal po smrti svého otce Karla v roce 1912 rozsáhlý dvůr v Dolních Třanovicích. Celková výměra jeho hospodářské půdy byla 143 ha, což představovalo bezmála 18 % ze všech užitkových pozemků v Třanovicích. Součástí dvora byl lihovar, stáje a chlévy. O něco menší dvůr (125 ha) v Horních Třanovicích patřil k hnojnickému velkostatku barona Beese z Chrostiny. Další polnosti byly rozparcelovány mezi místní obyvatele, kteří je intenzivně obdělávali. Chov skotu, prasat a drůbeže zajišťoval základní zdroj obživy u většiny domácností.

Jelikož bylo nutno koordinovat i záležitosti v této sféře, vznikaly na Těšínsku různé spolky. Např. v roce 1925 bylo založeno Krajské pastevní družstvo v Českém Těšíně, jehož členy se stali rovněž mnozí třanovičtí obyvatelé.⁵⁶¹ V důsledku hospodářské krize na počátku třicátých let 20. století se tato spolková činnost stala téměř existenční nut-

Skot byl živitelem celých rodin, 20. léta 20. století

ností. Proto se také z již existujícího polského zemědělského spolku (Kółko Rolnicze) utvořila v březnu 1932 odnož, jejíž záměrem bylo hospodařit s mlékem, resp. s mléčnými výrobky. Od počátku ji tvořilo 47 členů, kteří se zavázali odvádět ročně minimálně 700 l mléka. Do čela tohoto spolku byl zvolen Andrzej Danyś z Horních Třanovic, jeho zástupcem Paweł Recmanik a pokladníkem Adam Niemczyk (oba z Dolních Třanovic). V představenstvu zasedli: Józef Czernik z Dolních Třanovic, Jerzy Skocz z Dolních Třanovic, Franciszek Stalmach z Horních Třanovic, Franciszek Piernik z Horního Žukova, Jan Sadzawiczny z Hnojníku a Józef Włosok z Tošanovic. Na ustavující schůzi bylo rozhodnuto, že spolek bude nést název „Rolnik“ a jeho územní působnost měla zahrnovat obce: Hnojník, Horní Žukov, Hradiště, Komorní Lhotku, Smilovice, Střítež, Třanovice a Vělopolí. Mléko, odevzdané zemědělci ze spolku „Rolnik“, bylo prodáváno Centrální mlékárně v Moravské Ostravě. Prodejem za relativně výhodné ceny byl zajištěn pravidelný přísun financí do peněženek místních občanů. Efektivnost tohoto typu podnikání je patrná z čísel, jež Mlékařský spolek v Třanovicích zveřejnil v roce 1936 – měl již 78 členů a ročně

od nich vykoupil 188 727 l mléka za celkovou sumu 150 553 Kč. Novým předsedou se stal Jan Heczko, zástupcem Alois Duda z Těrlicka a pokladníkem Stanisław Cienciała z Mistřovic. V představenstvu nadále nezasedal žádný člen z Třanovic, přesto se v místním hostinci Pawła Szarowského každoročně pořádaly schůze, na kterých se projednávalo hospodaření spolku a jako doprovodný program promítal němý film.⁵⁶² Na konci roku 1937 došlo ke spojení Mlékařského spolku s organizací prodávající vejce a hlavním sídlem se stal Český Těšín, kde vznikla velká mlékárna. Úpadek tohoto významného spolku nastal s koncem éry První republiky.⁵⁶³

Předsednictvo třanovického rolnického spolku, kolem r. 1935

Celosvětová krize, jež v podstatné míře zasáhla i oblast Těšínska, vedla státní úřady k regulaci a dohledu nad zemědělstvím. Např. bylo rozhodnuto, že v roce 1937 dojde k výsevu obilovin na zemědělské půdě třanovického katastru pouze z 52 %, přičemž podíl pšenice z této kvóty bude tvořit 11 %. Při

srovnání s obcemi z Těšínska je zřejmé, že obdělávané polnosti na území Třanovic byly relativně úrodné s možností pěstování náročnějších plodin.⁵⁶⁴

S rolnickým prostředím je spjat případ z roku 1937, který otřásl celými Třanovicemi. U místního statkáře Josefa Banšela pracoval jako pasák krav šestnáctiletý mladík z Dolního Žukova a mj. i Banšelova devítiletá vnučka Gertruda Zigmová. Z blíže neznámých důvodů jinoch ukradl v kuchyni nůž, na polní cestě si počkal na dívku, která se vracela sama z nedělní školy, povalil ji na zem a pěti bodnými zásahy do hrudi nic netušící vnučku Josefa Banšela zavraždil. Poté se snažil oběť ukrýt nedaleko místa činu ve vysoké trávě. Urostlý mladík však zpanikařil, utekl k rodičům domů do Dolního Žukova a ke všemu se přiznal.⁵⁶⁵ Krvavá epizoda plnila stránky regionálních novin a byla na dlouhou dobu předmětem vzrušených debat lidí ze širokého okolí.

Pouze z torzovitě dochovaných retrospektivních pramenů se dovídáme mnoho informací o působení živnostníků v obci. Mezi řemeslníky, nabízejícími nepostradatelné služby občanům, patřil kovář Karol Przybyla (č. p. 47), řezník a uzenář Arnošt Chwastek (č. p. 38), prodejce sena a slámy František Czakon (č. p. 9), švec ad.⁵⁶⁶ V Třanovicích u řeky Stonávky fungovaly dva mlýny a dřevařská pila. Služby z oblasti finančnictví poskytovala místní záložna.⁵⁶⁷

V následujících odstavcích alespoň stručně pojednáme o nejdůležitějších živnostnících v obci, mezi které bezpochyby patřili provozovatelé pohostinství.

Jak již víme, tranzitní poloha Třanovic na křížení dvou významných okresních silnic vyžadovala, aby zde fungovalo hned několik míst, kde by se dalo občerstvit a odpočinout si. Většina hospod v Dolních i Horních Třanovicích fungovala již před válkou, ale jejich nájemci se často měnili. Pouze Alois Oborný z Horních Tošanovic si podržel koncesi k provozování hostinské a výčepní živnosti v nemovitosti „Na Vyrubané“ č. p. 58 od sklonku monarchie po celé prvorepublikové období.⁵⁶⁸ Další z hostinců fungoval v Dolních Třanovicích v domě č. p. 35. Majitel Šimon Ovčář (Owczarzy) zemřel 17. ledna 1920, a proto se živnosti ujala pozůstalá manželka Marie, na jejichž bedrech zůstala obživa deseti nezletilých dětí. Hospoda však nevynášela dle její potřeby; načež se o pět let později rozhodla, že koncesi pronajme Karlu Kubínkovi z Vratimova. Ten hospodu spravoval necelé dva roky. Dalším z nájemníků byl Štěpán Fridrišek opět z Vratimova. Jelikož se Marie Ovčář stále více dostávala do zadlužení, nezbylo jí, než celé stavení i s hostincem prodat. Zájemci, Ludvíku Novákovi z Dolního Žukova, okresní úřad odmítl v roce 1929 koncesi přiznat,⁵⁶⁹ a proto Marie Ovčář zde podnikala i nadále sama.⁵⁷⁰

Velké pohostinství s prostorným sálem (č. p. 38), ve kterém se konaly zasedání místních spolků a další kulturní akce, vlastnil Paweł Szarowski, dlouholetý člen obecního zastupitelstva a v roce 1938 vítězný kandidát na funkci starosty. Jeho hostinec těžil ze strategické polohy u křižovatky v centru Třanovic, a proto se stával oblíbeným místem odpočinku místních i přespolních.

Ve vlastnictví velkostatkáře Bruna Kappla byl i hostinec v domě č. p. 77 na hranici Dolních Třanovic a Hradiště. Kappel tyto prostory hned po válce pronajal Františku Grygarovi a následně v roce 1925 prodal i se stodolou a polnostmi Janu a Julii Kubinovým z Horní Datyně. Koncese byla manželskému páru okresním úřadem vydána na začátku roku 1927. Dlouho se z ní však manželský pár netěšil, neboť 28. června 1928 celý dům vyhořel. Jan Kubina se nevzdal a během tří let si na tomtéž místě postavil hostinec nový, který bezproblémově provozoval až do roku 1938. Poté obecní komise zjistila, že nevyhovuje hygienickým předpisům, což potvrdil i krajský lékař: „[...] Hnojůvková jáma a hnojiště jsou od studny vzdáleny asi 14 m. Vzhledem ke spádovým poměrům nádvoří hostince je vyloučeno, aby studna byla znečišťována povrchovým zatékáním močůvky. Močůvková jáma není vzduchotěsně zakryta. Prkna, jimiž je zakryta, jsou částečně prohlíná. Jediný záchod hostince je dřevěná budka za budovou hostince. Záchod nemá žumpu. Odpadové hmoty shromažďují se v nezakryté jámě pod záchodem [...].“ Hostinský Kubina se zavázal zjištěné závady urychleně odstranit.⁵⁷¹

V Dolních Třanovicích provozoval od konce války pohostinství v domě č. p. 16 nedaleko Kapplova dvora Karol Brzezek. Na základě usnesení správní komise, které předsedal Jiří Škandera, bylo okresnímu úřadu doporučeno, aby mu neprodloužili stávající koncesi s následujícím odůvodněním: „1. hostince

toho není třeba, neboť jsou vedle hned hostince dva; 2. v obci jest již osm hostinců, takže ještě nový zřizovati bylo by nadbytečným; 3. místnosti nejsou spůsobilé; 4. p. Břízek je polský agitátor proti české škole; 5. není tu zaručeno opatření požární, policejní ani mravní. Tímto doporučením se úřad řídil a 24. ledna 1921 rozhodl o zrušení hostince.⁵⁷² Přesto v domě č. p. 16 fungoval výčep alkoholických nápojů i nadále a v roce 1935 se jako jeho majitelka uvádí Eva Brzezková.⁵⁷³

Hostinec Cymbálek židovské majitelky Jindřišky Klaubaufové, kolem r. 1930

Problémy s pronajímatelem hospody „Babylon“ v Horních Třanovicích č. p. 32, resp. 37, Vilémem Brzezinou, měl stávající majitel baron Jiří Bees z Chrostiny. Nejenže Brzezina neměl oprávnění ji provozovat, dokonce neplatil ani za nájem. Proto bylo v roce 1930 rozhodnuto, aby byl neplatič úředně vystěhován. Brzezina to odmítl, neboť jeho těhotná manželka byla zrovna nemocná a neměl možnost jiného bydlení. Za účasti starosty Adolfa Recmanika a strážmistra místní četnické stanice byla ještě téhož roku hospoda „Babylon“ uzavřena. Od barona Beese ji koupil místní rodák Jan Wanok, který měl právo „[...] podávati jídla, čepovati víno ovocné, sladové a z lesních plodin, medoviny, čepovati pálené lihové nápoje, prodávati v malém pálené lihové nápoje, podávati kávu, čaj, čokoládu, jiné teplé nápoje a občerstvení, míti povolené hry vyjma hry na peněžní herní automaty [...]“⁵⁷⁴

U okresní silnice, na samé hranici obecního katastru s Horními Tošanovicemi, provozovala hostinec „Cymbálek“ (č. p. 57) jediná židovská rodina, která v období První republiky trvale bydlela v Třanovicích. Majitelkou koncese byla Jindřiška Klaubaufová. Po její smrti v roce 1936 živnost převzala dcera Štěpánka se svým manželem Maxmiliánem Langerem.⁵⁷⁵

Celkový přehled všech hostinců i míst, kde se daly koupit alkoholické nápoje, přináší soupis obecního zastupitelstva z roku 1935. Podle uváděného ročního zdanění tohoto typu živnosti je možno rozeznat, jak daný podnikatel prosperoval: Paweł Szarowski 150 Kč, Konzum Lazy 150 Kč, Alois Oborný 75 Kč, Józef Pawera 60 Kč, Jan Wanok 55 Kč, Jindřiška Klaubaufová 45 Kč, Marie Ovčarčí 35 Kč, Jan Kubina 20 Kč a Eva Brzeková 10 Kč.⁵⁷⁶

Zjitřené národnostní poměry v obci ještě více rozdmýchávala problematika školství. Vedle téměř půlstoletí existující polské školy byla totiž 7. prosince 1920 v Třanovicích založena česká obecná škola, což bylo místními radikály chápáno jako „*czehizacja polskiego Śląska*“.⁵⁷⁷ Škola sídlila v budově č. p. 30. Prvním učitelem se stal František Tarantík, jehož v následujícím školním roce vystřídal Jaroslav Krejčí (1921/22). V dalších letech se na postech učitele a zároveň ředitele této jednotřídní, resp. dvoutrídní školy objevuje František Babicka (1922/23), Vojtěch Stratil z Místku (1923/25) a Jan Kresta (1925/27). Svou bohatou kariéru zahájil na třanovické škole v roce 1927 František Jančík (1901–1985), známý kulturně-osvětový frýdecko-míšecký pracovník,⁵⁷⁸ jenž zde jako ředitel setrval tři roky. Po něm byl řídicím učitelem Jan Šokala z Domaslavic (1930/35), Robert Leitner (1935/36), Miroslav Kreizel (1936/38) a na pouhý měsíc, než se Třanovice dostaly do polského záboru, Karel Kotmel (1938). Z řadových učitelů jmenujme Františka Pospíšila (1925/28), Josefa Sládka (1928/29), Josefa Havlíčka (1929/30), Jana Pomka (1934/36) a Annu Skácelovou (1935/38).⁵⁷⁹ Hned v prvním roce existence se do školních lavic zapsalo 75 žáků, jejichž počet se v průběhu následujících let neustále zvyšoval (viz tabulka č. 7).

Tabulka č. 7:

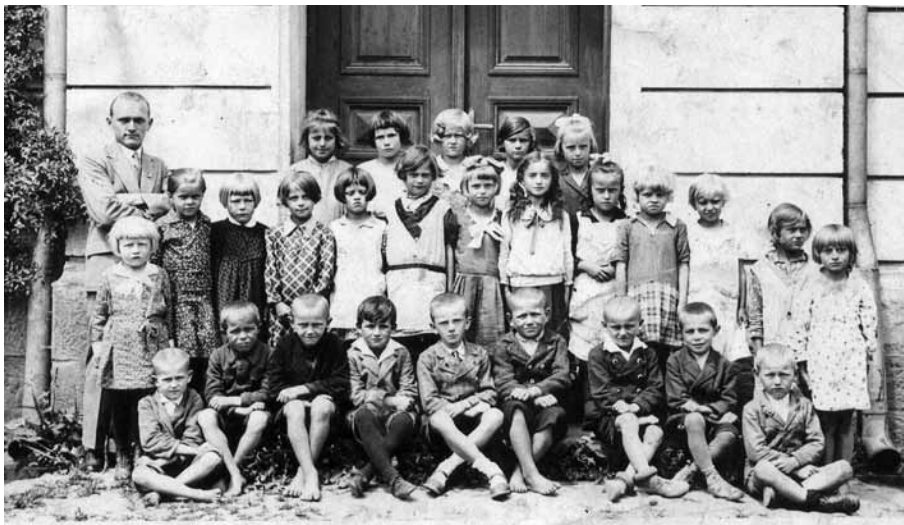
Počty žáků v třanovické české škole v letech 1920–1938⁵⁸⁰

školní rok	počet žáků	školní rok	počet žáků
1920/1921	75	1929/1930	61
1921/1922	50	1930/1931	73
1922/1923	49	1931/1932	72
1923/1924	39	1932/1933	80
1924/1925	32	1933/1934	82
1925/1926	37	1934/1935	83
1926/1927	49	1935/1936	87
1927/1928	53	1936/1937	91
1928/1929	58	1937/1938	91

Sídlo české obecné školy v Třanovicích, kolem r. 1937

Na rozvoj české školy mělo podstatný vliv založení místního odboru Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko 14. dubna 1921.⁵⁸¹ Tento spolek organizoval školství ve Slezsku, pořádal kulturní akce, vydával množství tiskovin a vůbec sdružoval pročeské obyvatelstvo.⁵⁸² Třanovický odbor, jehož základnu tvořilo průměrně 65 členů (1922 – 22, 1923 – 33, 1930 – 68, 1931 – 75, 1934 – 61, 1937 – 84), od založení vedl komisař Jiří Škandera, později kovář Josef Klimša ad. Jednatelem byl vždy řídící učitel; mezi členy výboru patřili např. horník Ondřej Žvak, železniční zřízenec Karel Mocek, Eva Borutová, zámečník Gustav Ciompa, cestář Jan Bialek, hostinský Jan Kubina aj.⁵⁸³ Každoročně Matice osvěty lidové v Třanovicích pořádala přednášky, předvolební schůze, ochotnické divadlo, plesy, taneční zábavy a v neposlední řadě tradiční červnové dětské radovánky. Nákupem knih a časopisů se spolek snažil vzdělávat zdejší občany. Problematický byl, jak se dočítáme ve výroční zprávě z roku 1930, vztah k obyvatelům polské národnosti: „[...] *Poměr k Polákům: Z naší strany děly se pokusy o slušné soužití v obci. Než Poláci měli „zgodu“ jen v ústech a v praksi plně využívali svého mocenského postavení [...].*“⁵⁸⁴ Matice při rozparcelování obecních

Žáci české obecné školy s učitelem Janem Šokalou, r. 1932

pozemků v roce 1929 obdržela 1 ha, který pronajímala a za utržené peníze pořizovala ošacení a školní potřeby žákům z chudých rodin a sladkosti pro děti. V tomtéž roce se podařilo vykoupit parcelu pro výstavbu nové školy, k níž však nebylo přistoupeno.

Po První světové válce byla polská škola organizována jako trojtřídní a jejím ředitel byl od roku 1892 i nadále Paweł Terlik. Učitelské místo po návratu z ruského zajetí v roce 1922 znovu obsadil Jan Lasota,⁵⁸⁵ rodák z Dolního Žukova,⁵⁸⁶ jenž se po Terlikově smrti o tři roky později stal ředitelem již pouze dvoutřídní školy. Úmrtí oblíbeného dlouholetého ředitele Pawła Terlika citelně zasáhlo nejen všechny třanovické Poláky. Následného pohřbu se zúčastnili mnozí hosté, mj. i zástupce českotěšínskému okresu, kněz Paweł Sikora, pastor

Žáci polské školy s učitelem Henrykem Bonczkem, r. 1927

Karol Kulisz aj.⁵⁸⁷ Do roku 1938 se v polské škole vystřídalo několik řadových učitelů: manželka ředitele Terlika Helena, Ewa Górniová (do roku 1919), jistý König, Gertruda Belagová, kterou poté, co se provdala za řídícího Lasotu, nahradil Henryk Bonczek ze Stonavy.⁵⁸⁸ Školní rok býval vždy zahajován slavnostní bohoslužbou zpočátku v Komorní Lhotce a Hnojníku, po zbudování evangelického kostela v Třanovicích. Žáci byli na vysvědčení hodnoceni z chování, pilnosti, náboženství, čtení, psaní, polštiny, češtiny, němčiny, matematiky, fyziky, společného předmětu geografie a historie, geometrie, zpěvu, tělocviku a dívky z ručních prací. Polskou školu po válce navštěvovalo 155 dětí. Postupem času jejich stavy klesaly, neboť část z nich rodiče s ohledem na možnou lepší budoucí perspektivu posílali do české školy. A tak ve školním roce 1921/22 došlo k radikálnímu poklesu na 87 žáků a přibližně okolo tohoto počtu se návštěvnost udržela po celé námi sledované období.⁵⁸⁹

V září roku 1935 se konalo zasedání místních občanů, kteří pojali úmysl

založit v Třanovicích Polskou lidovou hospodářskou školu. Výborem bylo rozhodnuto, že škola bude zřízena pro děti z Hnojníku, Horních Tošanovic, Horního Žukova, Hradiště, Třanovic a Vělopolí. Kompetentní osoby, pověřené jednáním v této věci, byly: za Třanovice – řídící učitel Jan Lasota, řádný učitel Henryk Bonczek, předseda komise Andrzej Grzegorz, předseda rolnického spolku Andrzej Danyś a profesor rolnické školy Andrzej Nowak; za Horní

Řídící učitel polské školy Jan Lasota a děti při vystoupení na radovánkách, r. 1928

Žukov – předseda rolnického spolku Paweł Danyś a jeho zástupce Jan Niemczyk; za Hnojník – zastupitel Paweł Grygar a předseda rolnického spolku Józef Stonawski. Výbor požádal třanovickou záložnu o poskytnutí půjčky na výdaje spojené se založením nové školy. I když přípravný výbor pracoval velmi intenzívně, brněnský inspektor lidových hospodářských škol nepovolil zahájení výuky již na podzim 1935, neboť nebyly odevzdány všechny potřebné formuláře. Stalo se tak o rok později – 18. října 1936. V tomto roce se ke stávajícím 190 hospodářským školám v Moravskoslezské zemi, podléhajícím ministerstvu zemědělství, připojily další v Horním Těrlicku, Milíkově, Mostech u Jablunkova, Nýdku, Třanovicích ad.⁵⁹⁰ Výuka na třanovické hospodářské škole, jejíž teoretická část probíhala od 1. listopadu do 31. března, praktická (většinou na poli) pak v ostatních měsících roku kromě letních prázdnin, sestávala z následujících předmětů: jazyk vyučovací a písemností – polský (Henryk Bonczek), počty a měřictví, pěstování rostlin, nauka obchodní a pojišťování (Andrzej Nowak), zdravotvěda, domácí hospodářství s vychovatelstvím, šití a vaření (Marie Lasotová). Školu navštěvovalo celkem 36 žáků – 11 chlapců a 25 dívek.⁵⁹¹

Podobnou funkci, jakou měl místní odbor Matice osvěty lidové, plnila rovněž polská organizace Koło Macierzy Szkolnej w Trzaniowicach.⁵⁹² Heslem, kterým se tento velmi aktivní spolek řídil a mnohdy v dobových intencích i podřizoval, bylo: „Polská osvěta pod polské střechy“.⁵⁹³ Pobočku Macierze Szkol-

Sídlo polské obecné školy v Trzanowicích, kolem r. 1937

né v Trzanowicích založil v roce 1924 učitel Jan Lasota a ihned začal spolu s mládeží organizovat četná divadelní představení, přednáškové cykly (vzpomeňme vystoupení poslance dr. Wolfa aj.), koncerty, recitály,⁵⁹⁴ taneční zábavy a samozřejmě dětské radovánky. Ty se konaly na louce za hosticem Pawła Szarowského, jenž dal také k dispozici sál a kuchyňský personál. Na radovánkách se představily děti z polské školy a nadšenému publiku představily cvičební sestavy. Příjemnou atmosféru dotvářely stánky s pochutinami, loterie a další atrakce.⁵⁹⁵ Dlouholetým předsedou Macierzy byl teolog Paweł Roman, sekretáři se obvykle stávali místní učitelé z polské školy. Členská základna čítala přibližně 60 lidí. Spolek provozoval veřejnou knihovnu, ve které si bylo možno dvakrát týdně vypůjčit knihy. Celkem v roce 1937 disponovala 292 svazky.⁵⁹⁶

Trzanowický sbor dobrovolných hasičů před novou zbrojnicí, r. 1934

Velmi agilně v obci vystupoval Sbor dobrovolných hasičů. S ohledem na národnostní vývoj se mnozí snažili, aby byl složen pouze z Poláků.⁵⁹⁷ Jakou nevoli vyvolalo pozvání na zábavu Čecha Krehuta z Tošanovic, je možno číst v dobovém tisku – „[...] Dziwimy się, jak strażacy mogli dopuścić do tego, by jedną z funkcji, która powinna była przypaść jednemu z członków straży, spełniał taki wyrzutek społeczeństwa – pijak, herszt bandy i agitator czeski! [...]“⁵⁹⁸ Velká oslava při příležitosti 25. výročí se v Třanovicích konala uprostřed léta 1934. Za účasti vážených hostů (mj. polského konzula v ČSR Leona Malhommeho a bývalého učitele a spoluzakladatele místního sboru Klemense Matusiaka ad.) byla předána do užívání nová hasičská zbrojnice.⁵⁹⁹

Bartolomějská pouť v Třanovicích, r. 1937

vedl známý volejbalový oddíl a pořádal v Třanovicích pravidelné turnaje v této disciplíně, popř. se svým družstvem zavítal na soutěžní zápasy do sousedních obcí.⁶⁰¹

Dejme nyní prostor k vylíčení dosti komplikovanému církevnímu vývoji v prvorepublikových Třanovicích. Po rozpadu Rakousko-Uherska a vzniku Československé republiky byl poměr římskokatolické církve vůči novému státu delší dobu rezervovaný, místy napjatý. I přes vznik nové „národní“ Církve československé v roce 1920 zůstávalo téměř 80 % občanů mladého státu věrno katolickému vyznání. Novým zákonem o svátcích z roku 1925 byly zrušeny tři mariánské svátky (2. února, 25. března a 8. září) a zemský svátek sv. Jana Nepomuckého (16. května). Naopak byly zavedeny památné dny 28. října (vznik republiky), 5. a 6. července (sv. Cyril a Metoděj; Upálení Mistra Jana Husa) a Svátek práce (1. května). Po krátkém přerušení byly počátkem roku 1928 opět obnoveny vztahy Československa s Vatikánem a jejich poměr upravoval tzv. Modus vivendi. Politický katolicismus v českých zemích byl v meziválečném období reprezentován především lidovou stranou, která představovala důležitý jazýček na vahách politické scény. Vyšší církevní představitelé v nových podmínkách až na výjimky pochopili, že je pro další zdárný vývoj nutno

Spíše tělovýchovně byl zaměřen „Beskid Śląski“, jehož odnož v Třanovicích existovala od roku 1935. Sekretářem zvolil výbor členů z Horního a Dolního Žukova, Vělopolí a Třanovic učitele Henryka Bonczka a sportovním kapitánem Jana Romana,⁶⁰⁰ jenž

odprostit se od neblahého dědictví austrokatolicismu. V tomto období došlo po krizi z počátku dvacátých let k rozkvětu celé řady církevních spolků a organizací, impozantní akcí se stal katolický sjezd mládeže v roce 1935 v Praze.⁶⁰²

Průvod při slavnosti svěcení nových zvonů pro kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích, r. 1932

Po rozdělení Těšínska mezi Československo a Polsko 28. července 1920 vznikly pro československou část vratislavské diecéze (od roku 1929 arcidiecéze) tzv. Knížebiskupské komisariáty – niský (pro Frývaldovsko, zhruba dnešní okres Jeseník) a těšínský. Těšínský generální vikariát pak existoval ve zmenšené podobě pro děkanáty Bílsko, Skočov, Strumeň a Těšín. Roku 1925 vyhlásil papež Pius XI. zřízení nové diecéze se sídlem v Katovicích, do jejíhož obvodu byl začleněn také zbytek generálního vikariátu, který byl jako úřad definitivně likvidován po 155 letech své existence od 1. prosince 1925.⁶⁰³ Knížebiskupský komisariát niský (také „pro československé západní Slezsko“) měl převážně německé obyvatelstvo, Knížebiskupský komisariát těšínský (také „pro československé východní Slezsko“) zase převážně obyvatelstvo české a polské. V jejich čele stáli komisaři, kteří měli pravomoc generálních vikářů. Komisariát pro československé východní Slezsko tvořila v roce 1937 arcikněžství Frýdek, Fryštát, Jablunkov, Karviná a Slezská Ostrava se 45 farnostmi a jednou expoziturou.⁶⁰⁴ Podle prvního bodu Modu vivendi z roku 1928, kde stojí že „žádná část Československé republiky nebude podřízena ordináři, jehož sídlo je za hranicemi československého státu, a že rovněž žádná diecéze nebude přesahovat státní hranice“⁶⁰⁵, se předpokládalo, že oba komisariáty připadnou k olomoucké arcidiecézi. Jednání příslušné komise, která se měla otázkou úpravy hranic olomoucké a vratislavské arcidiecéze zabývat, se protahovalo a do výbuchu Druhé světové války neskončilo.

K 1. červenci 1918 byl jako nový farář v Hnojníku instalován třinecký rodák P. Rudolf Płoszek (1880–1940), který se vrátil ze služeb v rakousko-uherské armádě. Tento duchovní stál v čele hnojnické farnosti až do svého zatčení nacisty 8. září 1939. Byl významným organizátorem života polské národnostní menšiny na českém Těšínsku, funkcionářem Macierzy Szkolnej a zapáleným turistou. Jeho zásluhou byla vystavěna poutní kaple sv. Anny na hoře Kozubová v letech 1936–1937.⁶⁰⁶ V roce 1920 se do kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích vloupal přes boční vchod zloděj, který zcizil dva mešní kalichy. Kostelní konkurenční výbor žádal, aby se v Třanovicích sloužila mše pravidelně každou třetí neděli. Dne 22. září 1925 uděloval ve farnosti svátost biřmování vatislavský biskup, kardinál Adolf Bertram. Hnojník opět navštívil za stejným účelem 18. září 1930 a 16. září 1936, tentokrát již jako první vatislavský arcibiskup. Dne 8. prosince 1928 byl v třanovickém kostele posvěcen nový obraz sv. Barbory, který ke cti své patronky zakoupili místní katoličtí horníci. Významnou událostí v životě třanovických katolíků v meziválečném období bylo pořízení čtyř nových zvonů pro zdejší kostel sv. Bartoloměje. Byly ulity ve zvonařské dílně Richarda Herolda v Chomutově jako náhrada za původní zvony, které padly za obět válečné rekvizici. Jednalo se o zvony: Bartoloměj (806 kg, Fis, průměr 112 cm), Nejsvětější Srdce Ježíšovo (504 kg, A, průměr 94 cm), Stanislav Kostka (256 kg, Cis, průměr 63 cm). Čtvrtý, nejmenší zvon s latinským nápisem „*Iezus Nazarenius Rex Iudeorum*“, pocházel z roku 1636 a byl jako puklý v roce 1932 přelit. Vážil 139 kg a jeho spodní průměr činil 63 cm. Zvony byly přivezeny vlakem do Hnojníku, odkud je ozdobeny na povozech převezli ve velkém procesí do Třanovic, kde byly 4. září 1932 za hojně účasti místních i přespolních katolíků slavnostně posvěceny a zavěšeny. Památného sjezdu katolíků v Praze ve dnech 29.–30. června 1935 se z hnojnické farnosti zúčastnilo 43 osob vedených farářem Płoszkiem. Ve farnosti v meziválečném období působily polské spolky Svaz katolické mládeže⁶⁰⁷ a Svaz katolických dívek. Věhlasným zůstal v meziválečném období „třanovský odpust“, na který zval P. Płoszek každoročně jako slavnostní kazatel duchovní ze sousedních farností, především z Domaslavic a Těrlicka. Osobní účast hnojnického faráře Płoszka na pohřbu slovenského preláta a politika Andreje Hlinky v Ružomberoku 21. srpna 1938 byla symbolickou předzvěstí nadcházejících těžkých časů pro vlast i pro církve.⁶⁰⁸

Mnohem komplikovanější situace nastala v souvislosti s rozpadem monarchie a dělením Těšínska ve správu evangelické církve. V českých sborech obou vyznání (augsburského a helvétského) v Čechách a na Moravě (jen marginálně v Rakouském Slezsku) se šířilo během První světové války přesvědčení o nutnosti spojení obou církví na národním principu s apelem na tradice české reformace. České sbory se chtěly vymanit z německého a polského vlivu.

Průvod při slavnosti svěcení nových zvonů pro kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích, r. 1932

V roce 1918 tak vznikla nová církev s oficiálním názvem Českobratrská církev evangelická (dále jen ČCE). Do synodu v roce 1921 bylo již jasné, že se k nové církvi nepřipojí německé sbory a také polskojazyčné sbory z Těšínska. Dosaďvní superintendence a senioráty byly zrušeny. Představeným církve se stal senior. Českobratřští věřící z bývalého Rakouského Slezska byli začleněni do Moravskoslezského seniorátu. Z území českého Slezska k němu spadaly v období První republiky sbory ve Frýdku, Starých Hamrech-Hamrovičích (jediný celý sbor, který přešel z evangelické církve a. v.), Českém Těšíně a Orlové. Sbory v Českém Těšíně a Orlové byly po Mnichovu 1938 likvidovány Poláky a jejich duchovní vyhnáni.⁶⁰⁹

V počátcích působení ČCE v meziválečných Třanovicích stál český evangelický spolek Husovo bratrstvo, jenž byl ustanoven ve Frýdku v roce 1915.⁶¹⁰ Aktivita této konfesně-nacionálně orientované organizace se v případě vnitřního Těšínska zaměřily na Třanovice, coby kolébku rodu Třanovských. Jiří Macura z Hradiště vzpomínal: „*Za tím účelem bylo založeno v Třanovicích jedno z prvních evangelických středisek, původně se sídlem v Dolních Tošanovicích, kde do české školy byly svolány první české služby Boží a po nich programové shromáždění, na kterém Joža Vochala přednesl program obrodné práce mezi evangelíky na Těšínsku. Bylo usneseno založit v Třanovicích odbor Husova bratrstva pro Třanovice a okolí a pak založit zde český evangelický sbor. J. Vochala ve své přednášce uvedl, že Třanovice jsou jedno z nejpamátnějších míst slezských evangelíků.*“ Macura dále uvádí, že lidé na tato česká bohoslužebná shromáždění přinášeli doma držené staré české evangelické tisky, včetně Třanovského Cithary Sanctorum: „*Na první české služby Boží v Tošanovicích a pak v Třanovicích přinášeli lidé tyto staré české kancionály, aby*

se z nich opětně zpívalo. První bohoslužebné shromáždění evangelického lidu v Tošonovicích a Třanovicích od r. 1919 se konaly v rámci Husova bratrstva pro Slezsko. Byly čtně navštíveny, v obou místech v Tošonovicích i Třanovicích dokonce lidé zdarma nabízeli pozemky pro postavení evangelického sboru. Na konec tošonovští ustoupili ve prospěch Třanovic, kde měl být postaven evang. kostel, kaple, modlitebna nebo dům, někde poblíž evang. hřbitova. Evangelických shromáždění v Tošonovicích a Třanovicích od r. 1919 se zúčastňovalo mnoho slezských evangelíků z Dobratic, Vojkovic, H. a Dol. Tošanovic, H. a D. Domaslavic, Hnojníka, Třanovic, Stříteže, H. a D. Těrlicka, Koňakova, H. a D. Žukova, Vělopolí aj. a konečně připravovalo se ustavení kazatelské stanice v Třanovicích, který by byl připojen na event. sbor český v Českém Těšíně a které by vypomáhal český evangelický sbor ve Frýdku [...].⁶¹¹ V Třanovicích vznikla i přes nelibost luterských pastorů odbočka frýdeckého Husova bratrstva, které se později transformovalo v místní odbor Kostnické jednoty, v Českém Těšíně pak položilo Husovo bratrstvo základy k Evangelické Matici Třanovského. Původně zamýšlená knihovna Adama a Jiřího Třanovských nakonec vznikla v Třanovicích. Byly v ní uloženy české, především evangelické (zčásti i katolické), staré tisky získané z místních domácností, z nichž některé pocházely i z 16. a 17. století.⁶¹² Dne 3. října 1920 vytvořili třanovičtí evangelíci české národnosti v obci kazatelskou stanici ČCE, která v počátcích patřila ke sboru ve Frýdku. Farářem frýdeckého sboru byl Alexandr Winkler, který do Třanovic dojížděl. Kazatelská stanice později připadla ke sboru v Českém Těšíně, v jehož čele stál farář Jan Geryk. Tento sbor se nazýval „Českoslezský evangelický sbor a. v. v Českém Těšíně“ a byl administrativně připojen k ČCE. Třanovická stanice byla velmi aktivní a již roku 1921 získala darem od Anny Sikorové stavební parcelu pro zamýšlený kostel. Tato skutečnost však vyvolala spory s evangelíky polské národnosti v obci, darovaný pozemek musel být v roce 1926 vrácen. O národnostním pnutí v obci a konkurenčním boji mezi církvemi vypovídá i komentář polského tisku k tragickému úmrtí seniora sboru v roce 1922: „W niedziale, dnia 13. sierpnia [13. 8. 1922], podczas, gdy „czescy bracia“ urządzali wielkie „divadlo“ w Ligołce Kameralnej (brali w niem udział także niektórzy katolicy!), powiesił sie w Trzanowicach kurator czesko-braterskiego zboru. Był on dawniej ewangelikiem a. w., lecz dał sie nakłonić do odstępstwa i zaparł sie wiary swych ojców. Sumienie niedało mu jednak pokoju. Miał ciągle zgryzoty i odwróciwszy sie raz od kościoła doszedł w rozpacz i rozterce duchowej tak daleko, że własnym stał sie katem. Sam o siebie osądził. Smutny ten wypadek niechaj ostrzeże tych wszystkich, co swoją wiare i narodowość sprzedadły chcieli na targu lask lub względów różnych naganiaczy.“⁶¹³ Frekvence českých evangelických bohoslužeb, které se zde původně konaly čtrnáctidenně, byly v roce 1928 sníženy na jednu za měsíc, což mělo být „ku prospěchu zdejšího sboru“. Kazatelská stanice ČCE v obci zanikla v období polského záboru a po Druhé světové válce již nebyla v Třanovicích ob-

novena.⁶¹⁴ Jiří Macura tuto skutečnost v roce 1959 komentoval: „Ovšem mohlo se vykonati ještě více, zvláště v Třanovicích. Tam česká práce v evangelictví zklamala. Nebylo vykonáno to, co bylo plánováno přes to, že tu bylo příznivé prostředí a vhodné podmínky.“⁶¹⁵ Komplikovanou situaci protestantů na českém Těšínsku a ne zcela naplněné záměry ČCE na českém Těšínsku vystihují postřehy českotěšínského evangelického kněze Františka Budínského (1913–1993), které formuloval ve svém vystoupení v Husově domě v Praze v roce 1934. Stálo v něm: „[...] Slezský evangelík zůstal a zůstane navždy vážný, sebevědomý, upřímně oddaný náboženství svých otců, konservativní. Slezský evangelík jest vždy tvrdý luterán, hrdý na svou víru, ba setkal jsem se i s takovými, kteří neváhali mluvit o fanatismu slezských evangelíků. Jest krajně obětavý ve prospěch církve, jest věrně, často až dětsky oddaný svým pastorům, pocházejícím z jeho kraje. Dovede se se vši energií postavit proti novotám, ale přitom je snášenlivý vůči náboženstvím ostatních. Zde nutno hledat vysvětlení, proč domácí slezský evangelík má tak málo porozumění pro sbory česko-bratrské evangelické. Dovede slevit ze svého přesvědčení národnostního, než by přestoupil ke sboru téže národnosti, ale liší se bytí i nepatrně od toho, v čem vyrostl od dětství. Český slezský evangelík zůstane raději ve své církvi, bytí její polské vedení chovalo se k němu sebevíce macešsky, raději zde se dovolává svých práv národnostních, zde dovede snášet i ústrky ze strany vládnoucí většiny, ale k jiné církvi v níž nevidí svého luterského ducha nepřestoupí [...].“⁶¹⁶

Jak tedy z výše uvedeného vyplývá, národnostní hnutí, postavení jednotlivých protestantských církví a řešení změn konfesionální příslušnosti patřily k charakteristickým rysům českého Těšínska, což se výrazně projevilo především v meziválečném období. Valná část slezských evangelíků na Těšínsku se po První světové válce hlásila k polské národnosti. Zatímco se v Čechách a na Moravě sjednotili čeští evangelíci obou vyznání do ČCE, v oblasti českého Těšínska k ČCE přešel jen jeden celý sbor – ve Starých Hamrech-Hamrovicích. Většina těšínských sborů se sdružila v samostatném seniorátu. Záslouhou Franciszka Michejdy, který stál v čele církevní organizace, vznikl 20. prosince 1918 „Seniorat Śląski“, který obsáhl území na obou březích řeky Olše. Byl přidělen varšavské evangelické konzistoři. Po rozdělení Těšínska mezi ČSR a Polsko v červenci 1920 se šest augsburských sborů slezského seniorátu ocitlo v ČSR (Bystřice,

Dožínková slavnost s alegorickými postavami a hudebním doprovodem v Třanovicích, r. 1925

Dolní Bludovice, Komorní Lhotka, Návší, Orlová a Třinec). Ty se sdružily v jeden seniorát a na shromáždění v Třinci 16. srpna 1920 vytvořilo „Augsburskou církev evangelickou ve východním Slezsku v Československu“. Československou vládou byla uznána teprve 13. července 1923. V jejím čele stál seniorátní výbor se seniorem, konseniorem a seniorátním kurátorem. Původní šestice sborů byla roku 1927 rozšířena o sedmý v Českém Těšíně (Na Nivách). Ráz církve nebyl národnostně jednotný, střetávaly se zde národnosti polská, česká i německá i přes veškerou snahu o unifikovaný polský charakter této církve.⁶¹⁷

Evangelíci a. v. z Dolních Třanovic se stali po roce 1920 členy nově vzniklého polského sboru v Českém Těšíně, v jehož čele stál od roku 1926 Józef Berger (1901–1962), významná postava meziválečného polského národnostního života na českém Těšínsku. Horní Třanovice spadaly i nadále ke sboru v Komorní Lhotce, kde v roce 1919 nahradil dosavadního pastora Kulisze Jan Zachariasz Unicki (1894–1991), rovněž Polák, nejprve jako vikář a v letech 1921–1940 a 1948–1961 jako pastor. Roku 1920 byl jako člen staršovstva (presbyterstva) sboru za Horní Třanovice zvolen Jan Nowak. Podle kroniky sboru „*Na zebraniu prezbiterstwa 24 października [24. 10. 1920] prezbiter Nowak z Trzanowic poinformował, że czesko-braterski ks. Alexander Winkler z Frydka odprawił kilka czeskich nabożeństw w ewangelickiej kaplicy cmentarnej w Trzanowicach. Trzanowice należały wówczas pod względem kościelnym do zboru cieszyńskiego, a w połowie do ligockiego. Z ramienia tych zborów nabożeństwa odbywały się w polskiej szkole w Trzanowicach.*“⁶¹⁸ Při sboru působily velmi aktivně „Związek Ewangelickiej Młodzieży“ a „Stowarzyszenie Ewangelickich Niewiast“. Nejvýznamnější událostí v životě třanovických evangelíků tohoto období byla výstavba vlastního kostela. Počátkem července roku 1927 byl ustanoven stavební výbor, jehož členy byli: Jan Kubaczka, Jan Lasota, Andrzej Danyś, Paweł Roman, Jerzy Lasota, Adolf Recmanik, Jerzy Sabela, Jan Rakowski, Józef Żwak, Jan Niemczyk a Jan Nowak. Zpočátku se uvažovalo pouze o přístavbě ke stávající hřbitovní kapli. Na podzim téhož roku byla uskutečněna sbírka mezi třanovickými evangelíky, která vynesla 27 920 Kčs. Finančně pomohly jiné sbory a Fond Gustava Adolfa. Českotěšínský pastor Berger své třanovické farníky přesvědčil o výstavbě samostatného kostela s vidinou ustanovení vlastního sboru v Třanovicích. Andrzej Danyś, předseda stavebního výboru, opublikoval v tisku na začátku roku 1928 výzvu k přihlášení se do konkurzu na výstavbu kostela o kapacitě 300–350 míst k sezení.⁶¹⁹ V neděli 15. září 1929 byl posvěcen základní kámen ke stavbě třanovického evangelického kostela. Vykonal je senior Oskar Michejda, ke shromážděnému množství evangelíků a hostů promlouvali duchovní Karol Kulisz, Karol Teper a řídící polské školy v Třanovicích Jan Lasota. Slavnostním kazatelem byl Józef Berger. Pastor Jan Zacharisz Unicki

Pohled na centrum Tránovic s Szarowského hospodou, evangelickým kostelem a hřbitovem, českou obecnou školou a hasičskou zbrojnicí, kolem r. 1937

z Komorní Lhotky přečetl text dokumentu o založení, který byl vložen do základního kamene.⁶²⁰

Tránovický evangelický chrám s čtyřbokou věží před vstupním průčelím byl vystavěn mezi školou a evangelickým hřbitovem v letech 1929–1931 podle návrhu katovického architekta Tadeusze Michejdy v duchu puristické moderny. Vedením stavby byl pověřen Jan Kisza z Ropice, technickým dozorem Ing. Jiří Grycz z Českého Těšína. Na výstavbě se podíleli tránovičtí evangelíci, ruku k dílu zdarma ochotně přidali i občané katolického vyznání. Stavba byla zdárně realizována v průběhu dvou let a v neděli 13. září 1931 se konalo její posvěcení. Slavnost začala v 11 hodin před kostelem písněmi a proslovy ředitele polské školy Lasoty a pastora Bergera a zpěvy. Po předání klíče od novostavby byl kostel posvěcen seniorem Oskarem Michejdou. Kázání v kostele vykonal kněz Otto Kubaczka, venku u kostela pastor Unicki z Komorní Lhotky. Závěrečné požehnání pak vykonal Michejda. Náklad na celou stavbu bez vnitřního zařízení činil 200 511 Kč.⁶²¹ Příštího roku, 22. května, byly posvěceny dva nové zvony pro tránovický kostel. Posvěcení vykonal senior Michejda, kázání pronesli pastoři Unicki v kostele a Berger venku.⁶²² Kostel se hřbitovem patřil ke sboru v Českém Těšíně, kterému předkládal účty ze své činnosti a hospodaření. Bohoslužby zde konali střídavě duchovní z tohoto sboru a střídavě z Komorní Lhotky pro členy svého sboru z Horních Tránovic.⁶²³

Ještě v období První republiky žilo v Dolních Tránovicích několik Židů.

Jednalo se o majitele hostince „Cymbálek“ (č. p. 57), Jindřišku Klaubaufovou, roz. Goldbergovou a její rodinu.⁶²⁴

Tabulka č. 8: Vyznání občanů Třanovic podle sčítání lidu z roku 1921⁶²⁵

	římskokatolické	evangelické	izraelit- ské	jiné	bez vyznání	celkem
Dolní Třanovice	263	209	4	3	4	483
Horní Třanovice	128	200	0	0	0	328
Třanovice celkem	391	409	4	3	4	811

Dvacetileté období od konce První světové války až do obsazení českého Těšínska polskou armádou na podzim 1938 se v dějinách obce Třanovice projevilo hned několika důležitými momenty. Přes četné nacionálně vyhrocené spory, kterými byli zejména v letech 1918–1920 postiženi místní obyvatelé, se na mezinárodním fóru vyřešila otázka rozdělení bývalého Těšínského knížectví. Třanovice se od 28. července 1920 staly součástí Československa. Národnostní problémy se tím však nevyřešily a konfliktní situace mezi oběma velmi početně zastoupenými skupinami byly téměř na denním pořádku. Projevovaly se jak v obecní samosprávě, tak ve školství a mnohých jiných oblastech (např. spolkové činnosti). Komplikovaným vývojem si prošla rovněž

Svátečně oděná dívka z Třanovic, kolem r. 1922

církev. Katolíci se mohli těšit z instalace čtyř nových zvonů v kostele sv. Bartoloměje a z relativně poklidného života hnojnické farnosti, naopak protestantské církve více ovlivňovaly společenské a politické změny po roce 1918, resp. 1920. Národnostní stratifikace se projevily při vzniku a působení sboru Českobratrské církve evangelické, v jejímž rámci fungovalo tzv. Husovo bratrstvo, a Augsburgské církve evangelické ve východním Slezsku v Československu, které se v letech 1929–1931 podařilo v Třanovicích vystavět důstojný bohoslužebný stánek. Hospodářské poměry byly po vzestupu ve dvacátých letech utlumeny celosvětovou krizí, jež mj. vedla i k růstu vlivu nedemokratických politických skupin a k následnému vojenskému vyústění.

Obwieszczenie

Na podstawie upoważnienia Dowódcy Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Śląsk“ ustal-am aż do odwołania co następuje:

Na terenie Śląska Zaolziańskiego, obejmowanego przez Wojsko Polskie, aż do odwołania:

1. Korona czeska nie traci swoich praw, jako środek płatniczy.
2. Kurs **1 złotego** wynosi **8 Kč** (ośm koron czeskich).
3. Kurs ten ma zastosowanie wyłącznie do taryfowych opłat kolejowych i pocztowych oraz do gotówkowych obrotów handlowych.
4. Wymiana banknotów złotych na koronowe i koronowych na złote według powyższego kursu w instytucjach bankowych nie może przekraczać jednorazowo równowartości 200 Kč na osobę.
5. Wypłata wkładów oszczędnościowych i bankowych nie może przekraczać 3% sumy wkładu według jego stanu w dniu 21. września 1938 r. i nie może wynosić więcej niż sumy 900 Kč w stosunku miesięcznym z jednego konta. Przeliczenie posiadanych wkładów w koronach czeskich na złote dokonane będzie w najbliższej przyszłości na odrębnych zasadach z uwzględnieniem interesów drobnych kapita-listów.
6. Przy zobowiązaniach zaciągniętych w jednej z walut, spłata zobowiązania w drugiej walucie według kursu 1 zł = 8 Kč nastąpić może jedynie za zgodą wierzyciela.
7. Przeliczenie płac pracowników umysłowych i fizycznych przeprowadzone będzie na odrębnych zasadach.

Cieszyn, dnia 4 października 1938 r.

Vyhláška o zavedení zlatého a stanovení jeho kurzu vůči čs. koruně v polském záboru českého Těšínska, r. 1938

Leon Malhomme

Delegat Wojewody Śląskiego przy Dow. Samodz.
Grupy Operacyjnej „Śląsk“

Radim Jež – David Pindur

DĚJINY TRANOVIC OD MNICHOVA K OSVOBOZENÍ (1938–1945)

„Obywatele!

Wracacie do Polski, która zawsze była Waszą najdroższą Ojczyzną i nigdy o Was nie zapomniiała. Z dumą patrzyliście na hart i nieugiętą wolę, z jaką manifestowaliście Waszą niewzruszoną polskość. Dziś serce całego Narodu jest przy Was, pełne czci dla Waszego patriotyzmu. Żołnierz polski przychodzi do was jako herold nowej epoki, jako przedstawiciel siły i majestatu Rzeczypospolitej i jako gwarant przyszłego, spokojnego i godnego życia.“

2. října 1938

Edward Śmigły-Rydz, generální inspektor polského vojska⁶²⁶

Na nedělní odpoledne 10. července 1938 se v Třanovicích chystala velkolepá slavnost k připomenutí 20. výročí vzniku Československé republiky. Z iniciativy a finančního příspěvku hradištského rodáka Jiřího Macury, někdejšího plebiscitního komisaře a zarputilého českého vlastence, došlo k osazení hraničního kamene v místě styku katastrů obcí Třanovice, Horní Žukov, Hradiště a Koňakov. Do detailu zorganizovaná akce začala shromážděním všech přítomných hostů i mnoha občanů z okolních obcí u Macurovy usedlosti, odkud se slavnostní průvod vydal k lesíku zvanému Boruťok. Zde již byl nazdoben hraniční kámen, který pocházel z Macurova kamenolomu v nedaleké Řece a na čtyřmezi byl vyvezen několik dní předtím dvěma páry koní. Pískovcový monolit vážící 25 q obklopoval květinami nazdobený nízký dřevěný plůtek a čtyři lípy, jež symbolizovaly

Oslava 20. výročí trvání ČSR u čtyřmezničku, r. 1938

každou obec. Do kamene byly podle světových stran vytesány názvy lokalit, označení okresu a doba existence ČSR. Příjezdové cesty ze severu od Hradiště, z východu od Koňakova, z jihu od Horního Žukova a ze západu od Třanovic nechal Macura osadit třešněmi.

Štábní kapitán Zámečník z Českého Těšína řeční při slavnosti 20. výročí trvání ČSR u čtyřmezíniku, r. 1938

Uvítací proslov na provizorní tribuně pronesl Petr Vávra z Hradiště, po něm následovali starostové jednotlivých obcí, zástupce česko-těšínského okresu, vlastivědný pracovník a čilý organizátor spolkového života na Těšínsku Joža Vochala a štábní kapitán Zámečník, velitel vojenské posádky v Českém Těšíně. Oficiální

program byl zakončen sborovým zpěvem československé státní hymny. Volná zábava pokračovala tancovačkou a pohoštěním.⁶²⁷ Ve vyhroceném národnostním prostředí vyvolávala tato akce další konfliktní situace. Brzy však došlo k rychlé změně poměrů a osud třanovického pomníku i celé Československé republiky měl být zpečetěn.

Již od počátku roku 1938 sílily tendence hitlerovského Německa postupně likvidovat ČSR a zpočátku žádalo alespoň odstoupení pohraničního území, na kterém žila početná německá menšina. Podobné požadavky vůči českému státu přednesla rovněž polská vláda. V několika diplomatických nótách z 21. září 1938 ministr zahraničí Józef Beck nekompromisně vyzýval k okamžitému vyklizení české části Těšínska, kde byla nejpočetněji zastoupena polská menšina a předání tohoto území polskému státu.⁶²⁸ Československá diplomacie neměla na výběr, neboť reálně nebylo možné čelit ofenzivě německých i polských vojsk. Hlavní štáb československé armády informoval, že se k polskému pohraničí urychleně přesouvá velmi početná armáda, jejíž velení sídlí na zámku v Těšíně. Odhadem šlo o 35 000 mužů, doprovázených těžkou vojenskou technikou (tanky, děla) s možnou podporou letectva. Polské požadavky byly formulovány v nótě z 21. září 1938 a skládaly se z osmi bodů: 1. československé vojsko a policie měly okamžitě vyklidit území politických okresů Fryštát a Český Těšín a předat je příchozím polským jednotkám; 2. od 1. října 12 h měl být zmíněný prostor během 24 h vyklizen; 3. odstoupení zbylých částí okresů během deseti dnů; 4. území českého Těšínska mělo být předáno bez úmyslného poškození, zničení nebo evakuace zařízení místních továren, podniků atd. či veřejných budov, vojenské objekty musí být odzbro-

jeny; 5. podrobnosti o realizaci zbylého území budou sděleny 2. října; 6. možnosti provedení plebiscitu se ponechává na rozhodnutí obou vlád; 7. polští občané, kteří slouží v československé armádě, mají být ihned propuštěni, stejně tak polští političtí vězni; 8. „Polská vláda očekává nevyhýbavou odpověď, přijímající nebo požadavky v této nótě, do dopoledne 1. října 1938. V případě odmítnutí nebo že nebude odpověděno, polská vláda bude považovati vládu československou za jedinou odpovědnou za následky událostí.“⁶²⁹ S ultimativními požadavky českoslovenští politici souhlasili, a tak došlo k realizaci obsazení Těšínska.⁶³⁰

Oblast Třanovic a okolí byla vyklizena 5. října. Velitelem polské armády, jež obsazovala tuto část Těšínska, byl pplk. Warzylek, dosud sloužící u posádky v polském Těšíně. K dispozici měl motorizovanou pěchotu z jihovýchodního Polska, zejména z Przemýšlu, mezi níž bylo mnoho Ukrajinců, a královské letectvo. Obsazování probíhalo hladce a nedocházelo k vážnějším incidentům.⁶³¹ Polské jednotky však systematicky likvidovaly jakékoliv výsostné znaky spjaté z předchozím režimem umístěné na školách, obecních úřadech a jinde. Vyrván ze země byl i před nedávnem osazený hraniční kámen a vhozen do prohlubně v nedalekém lese.⁶³² Vojáci a polská správa rovněž pronásledovali české vlastence a lidi, kteří od roku 1918 vystupovali proti Polákům. Docházelo tak k vyřizování starých sporů a záští. Útěkem z Hradiště si zachránil holý život např. Jiří Macura ad. Místní Češi se na pouličních shromážděních snažili dát najevo svůj nesouhlas s obsazováním jimi obydlených obcí. Zajímavé je svědectví okresního frýdeckého hejtmana z 8. listopadu 1938: „[...] Dne 7. listopadu 1938 shromáždilo se v dopoledních hodinách v obci Dolní Tošanovice, okres Český

Instalace čtyřmezíku na Sušově, r. 1938

Těšín, za demarkační čarou u státní silnice Frýdek – Těšín, na které leží poslední čs. vesnice Vojkovice, a prozatímní četnickou stanicí Vojkovice asi 2 000 osob české národnosti, očekávajících příchod delimitační komise, aby projevili svoji účastí projev vůči ČSR a nelibost nad přidělením k polskému státu. Tento dav shromáždil se z přilehlých českých obcí Dobratice, Šprochovice, Bukovice, Vojkovice, Horní a Dolní Domaslavice a Soběšovice. Hlavní shromaždiště občanstva bylo v obci Dolní Tošanovice u české státní Matiční školy. Svým shromážděním chtěli tito občané prokázati a ukázati delimitační komisi, která má určit definitivní hranici, svoji sílu. Mezi davem byly pozorovány státní čs. vlajky a malé praporky. Polské vojsko tento shromážděný lid s nasazenými bodly obklíčilo a po zásahu z vyšších kompetentních míst vojenských provedlo jmenný soupis všech přítomných. Kovářský pomocník Josef Žvak, nar. 1908 ve Vojkovicích a bytem ve Vojkovicích čís. 25, který se rovněž zúčastnil shromáždění lidu před Matiční školou v Dol. Tošanovicích, byl polskými vojíny zatčen proto, že jednomu z přítomných vojínů řekl: „Proč jste tu přišli, vždyť Vás tu žádný nevolal?“ Kam byl Josef Žvak odveden, nebylo dosud zjištěno.“⁶³³ Podobné incidenty z Třanovic neznáme, vzhledem k národnostní situaci v obci k nim pravděpodobně vůbec nedocházelo a pokud ano, omezovaly se pouze na jednotlivce.

Obsazování Těšínska polskou armádou bylo ukončeno 11. října 1938. Podle stanovených plánů se součástí Polska stalo území o rozloze 810,5 km². Nově hranice probíhala mezi obcemi Hrušov, Michálkovice, Radvanice, Vratimov, Bruzovice, Dobrá a Morávka na české straně a Vrbicí, Rychvaldem, Orlovou, Lazy, Komorní Lhotkou a Tyrou na straně polské, tudíž na území polského státu se ocitly jak Třanovice, tak i okolní obce.⁶³⁴ Dosavadní politický okres Český Těšín byl zlikvidován a celé území patřící do jeho dřívější správy připojeno k okresu Těšín (Cieszyn). Vyšší správní jednotkou se stalo Slezské vojvodství se sídlem v Katovicích.⁶³⁵ Došlo rovněž k transformaci obecní samosprávy. V čele Třanovic zasedl starosta (Naczelnik gminy) zvolený již po volbách v květnu 1938 – majitel hostince Paweł Szarowski. Obecní zastupitelstvo (Rada Przyboczna) tvořilo pouze pět členů (a starosta) – Jan Kubaczka, Jerzy Skocz, Jan Skupień, Jan Jochymek a Józef Nowak. Posledně jmenovaného na jaře 1939 nahradil řídící učitel Jan Lasota.⁶³⁶ V dubnu 1939 byly navíc vytvořeny tzv. střediskové obce (gminy zbiorowe). O tuto pozici se ucházely také Třanovice, jejíž obecní zastupitelstvo argumentovalo tím, že jsou spádovou oblastí na okresní silnici. Nakonec se jí stal Hnojník, do jehož obvodu náležely: Třanovice, Dolní a Horní Domaslavice, Dolní a Horní Tošanovice, Vojkovice, Dobratice, Nošovice, Nižní a Vyšní Lhoty, Komorní Lhotka, Smilovice, Řeka a severní část katastru Morávky.⁶³⁷ V červenci nahradil starostu Pawła Szarowského malorolník a stolař Jan Skupień z Dolních Třanovic č. p. 93,⁶³⁸ označovaný jako správní komisař (Komisarz Rządowy).⁶³⁹

Během jedenáctiměsíčního období, kdy byly Třanovice součástí polského

státu, se konalo šest zasedání obecního zastupitelstva. Na prvním, které probíhalo 28. prosince 1938, byla podána zpráva o neutěšeném stavu komunikací. Škody, dané průjezdy vojsk s těžkou technikou a množstvím nákladních vozů, na nichž opouštělo zabranou část Těšínska české obyvatelstvo, komise vyčíslila na 1 250 zl. Během následujícího roku se počítalo s velkou investicí na opravu silnic a mj. s vybudováním „dálnice“ v úseku Těšín – Třinec.⁶⁴⁰

Změna režimu měla podstatný vliv i na hospodářský, kulturní a společenský život v obci. Jediný hostinec, který od obecního zastupitelstva oficiálně obdržel koncesi k provozu, vlastnil starosta Paweł Szarowski.⁶⁴¹ Čeští živnostníci, řemeslníci ani rolníci, pokud rychle nepřevlékli kabát a nepřihlásili se k polské národnosti, v obci tolerováni nebyli. Jejich majetky byly veskrze konfiskovány, popř. se jejich majitelé stačili vystěhovat. Bližší podrobnosti nám však prameny nepřinášejí. Podobně dopadla činnost české školy a spolku v Třanovicích. Škola byla od října s okamžitou platností uzavřena⁶⁴² a žactvo převedeno do polské obecné školy, která byla nyní čtyřtřídní. Ředitelem zůstal i nadále Jan Lasota. Učitelský sbor tvořili: Henryk Bonczek, Wolfová, Lasiacki a Franciszka Owczarzy. Po odchodu Henryka Bonczka jej nahradil jistý Michalik.⁶⁴³ Ve školním roce 1938/39 bylo zapsáno 147 dětí.⁶⁴⁴ K neaktivnějším českým prvorepublikovým spolkům v Třanovicích patřila pobočka Matice osvěty lidové. Ta byla nucena odevzdat své finanční prostředky oblastnímu výboru v Ostravě a rozpustit členskou základnu.⁶⁴⁵

Veškeré kulturní dění v obci bylo v režii Poláků. V menší míře se v obvyklých termínech konaly tradiční zábavy a plesy. Po jednom z nich se v centru Třanovic odehrál krvavý incident. Na konci ledna 1939 se kvůli dívce poprali bratři Józef, Karol a Alojzy Husové z Třanovic s Teodorem Gryczem a Franciszkem Pończkem z Hradiště. Bratři Husové, vyzbrojeni noži, zranili Grycze na hlavě a třemi bodnými ranami mezi lopatky i jeho kamaráda Pończka. Za tento čin s romantických podtextem byli v Těšíně odsouzeni k několika měsícům nepodmíněně.⁶⁴⁶

Hlavním organizátorem sportovních akcí v Třanovicích byl Jan Roman, který pořádal volejbalové turnaje. Jeho amatérské družstvo pravidelně vyzývalo soupeře z okolních obcí; např. v polovině července 1939 se konal velký turnaj o putovní pohár v rámci hasičských slavností na hřišti za hostincem Pawła Szarowského.⁶⁴⁷

O měsíc a půl později však ustaly i tyto aktivity polských občanů. Hitlerovské Německo na základě dohody se Sovětským svazem napadlo z obou stran Polsko. I když se narychlo změnil termín napadení na 1. září 1939, německé diverzní jednotky poručíka A. Herznera dislokované na hranicích u Jablunkovského průsmyku postupovaly podle původního plánu a již 26. srpna 1939 na několik hodin obsadily nádraží a železniční tunel v Mostech u Jablunkova.⁶⁴⁸

Druhá světová válka tak shodou okolností vypukla na Těšínsku, na území tehdejšího Polska. V pátek 1. září v brzkých ranních hodinách postupovala německá 14. armáda z Protektorátu Čechy a Morava směrem od Frýdku po okresní silnici k Třanovicím a Hnojníku. První německé hlídky se v této oblasti objevily kolem 6 hodiny ráno a záhy za nimi postupovaly motorizované jednotky. Obsazení probíhalo hladce, polská správa bez odporu vyklízela pozice. Jedinou známou obětí se stal stolař Jan Sikora, jež byl nalezen 2. září zastřelen u hřbitova v Horním Žukově.⁶⁴⁹ Počty obětí se však záhy začaly rozšiřovat. Několik stovek členů polské armády, policie a státní správy původem z Těšínska se podílelo před náhlým vpádem Němců na urychlené evakuaci do oblastí východního Polska, přičemž se koncem září 1939 dostali do sovětského zajetí. Na základě rozhodnutí nejvyšších činitelů SSSR v čele se Stalinem a dalšími z 5. března 1940 měli být jakožto „zavilí nepřátelé sovětské moci“ potrestáni „s použitím vůči nim nejvyššího trestu – zastřelení“. Celkem asi 22 000 Poláků tak bylo na několika místech, z nichž nejznámějším se stala Katyň nedaleko města Smolensk, zavražděno střelou do týlu a zakopáno v hromadných hrobech.⁶⁵⁰ Mezi popravenými figuruje rovněž jméno rodáka z Třanovic – Jana Lasoty (*14. 7. 1897) – jenž byl vojákem z povolání a v době vypuknutí Druhé světové války působil ve funkci kapitána jako velitel tělesné výchovy a vojenské přípravy v okrese Inowrocław v centrálním Polsku.⁶⁵¹ Je možné, že byl v příbuzenském poměru se stejnojmenným třanovickým učitelem (jeho syn?). Jan Lasota byl spolu s dalšími 3 820 polskými důstojníky zastřelen v Charkově a pochován v lese na místním předměstí Pjatichatky. Totožný osud stihl i tři

Pohled na Kapplův dvůr a most přes Stonávku ze silnice vedoucí do Hradiště, r. 1940

členy policejní stanice v Hnojníku – Franciszka Kuszniere, Józefa Skupnika a Józefa Rosu⁶⁵² – a mnohé jiné.

Přestože protektorátní vláda i říšský místodržící Konrád Henlein žádali, aby bylo Těšínsko připojeno k Protektorátu Čechy a Morava, resp. k Sudetské župě, Adolf Hitler rozhodl, že se stane součástí katovického vládního obvodu říšské provincie Slezsko (později Horní Slezsko). Bývalé okresy Cieszyn a Frysztat byly sloučeny pod jeden okupační okres Těšín (Teschen), který svou rozlohou 1 505 km² patřil k druhému největšímu v Německé říši.⁶⁵³ Třanovice spadaly pod správní okrsek se sídlem v Hnojníku, do jehož obvodu patřily i obce či jejich části: Dobratice, Domaslavice, Komorní Lhotka, Morávka, Řeka, Smilovice, Střítež, Dolní a Horní Tošanovice, Vělopolí, Vojkovic a Horní Žukov. Tzv. amtskomisař, jmenovaný výhradně ze členů nacistické strany, měl svou kancelář v budově bývalé obecné školy. Pro správní okrsek Hnojník tuto funkci zastával Wilhelm Weiss, posléze Wilhelm Müller a Franz Lebrecht.⁶⁵⁴ Úředním jazykem všech správních i samosprávních orgánů se stala němčina.

Německá okupační správa zavedla v obcích na Těšínsku tuhou diktaturu, jež se projevila rovněž v Třanovicích. V obci byl zcela ochromen politický, hospodářský, společenský i kulturní život. Hned od počátku okupace se nacisté snažili šířením propagandy a zastrašováním donutit zdejší obyvatelstvo k přijetí předem vypracovaných germanizačních plánů a dosáhnout tak kýženého cíle, jimž bylo přesvědčení, že na území Německé říše musí žít pouze Němci. Při prvním policejním sčítání lidu v prosinci 1939, jež se označovalo podle povinného otisku palce jako tzv. „palcówka“ („Fingerabdruck“), se tento nátlak projevil tím, že se mnoho občanů z obavy před vyvlastněním majetku či dokonce vystěhováním přihlásilo ke slezské národnosti.⁶⁵⁵ V Třanovicích rázem bylo 57 % Slezanů, 25 % Poláků a pouze 13,5 % Čechů. V předtuše budoucího vývoje se k německé národnosti doznalo 39 občanů.

Nacistickou národnostní politiku pro oblasti vtělené do Německé říše řešil výnos Heinricha Himmlera ze 4. března 1941.⁶⁵⁶ Zápisem do tzv. německého národního soupisu – Deutsche Volksliste (DVL), zkráceně volkslista – jedinec stvrzoval, že se hlásí k německé národnosti.⁶⁵⁷ Před zápisem, který bylo možno učinit od prosince 1941 na těšínské pobožce úřadu landráta, musel podat důkaz o německém původu, rase a politickém postoji.⁶⁵⁸ Právní status osob zapsaných do volkslisty se dělil do čtyř skupin. První stupeň volkslisty byl přiznán jedincům, jenž před začátkem okupace vystupovali jako Němci, přičemž museli prokázat, že byli členy německých organizací a spolků, aktivně vystupovali ve prospěch Německa, tzn. že veřejně užívali němčinu, odmítali zapojení do českého či polského veřejného života a služby v armádě. Získali plná práva říšských občanů. Druhý stupeň zahrnoval ty, kteří si zachovali německou národní příslušnost, nestýkali se s Poláky a nijak se nezapojovali do

polského politického, kulturního a společenského života. Pokud splňovali výše uvedené, požívali stejných práv jako členové první skupiny, nesměli však být přijati za členy Národně socialistické dělnické strany (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, NSDAP), jediné povolené politické strany. Pokud měli členové prvních dvou skupin slovansky znějící jméno, museli si jej poněmčit. Do třetí, jak si dále ukážeme na Těšínsku nejpočetněji zastoupené skupiny, byly začleněny osoby německého původu, jež byly sice ovlivněny stykem s Poláky, ale mohly se stát „plnohodnotnými“ Němci. Dále lidé neněmeckého původu, kteří žili ve smíšených manželstvích s Němcem/Němkou. Tento partner musel mít ve svazku prokazatelně dominantnější úlohu. Poslední předpoklad byl, že osoby třetího stupně volkslisty jsou z národnostního hlediska nevyhraněné, nemluví německy, přesto se přiklánějí projevy své kultury a místním rodovým původem k německu. Přihlásit se ke třetímu stupni volkslisty byli nuceni všichni, kteří při sčítání lidu v prosinci 1939 uvedli slezskou národnost. I když tak učinili, nestávali se právoplatnými německými občany, ale od 31. ledna 1942 jim byla tato „výhoda“ propůjčena na zkušební dobu deseti let. Počítalo se totiž s tím, že osvědčení jedinci ze třetí skupiny budou přesídlení na území „staré říše“, kde dojde k jejich celkovému poněmčení. Do poslední čtvrté kategorie volkslisty spadali obyvatelé německého nebo slezského původu, jenž se plně asimilovali s polským živlem, byli členy polských organizací a spolků a aktivně vystupovali protiněmecky. V podstatě byli pouze trpěni, nemohla jim být přiznána německá národnost, byl jim zkonfiskován majetek, děti odebrány k poněmčení a ostatní příslušníci zadržováni v pracovních táborech.

Po zapsání do volkslisty občané obdrželi průkaz – I. a II. skupina modrý, III. skupina zelený a IV. červený. Volkslistáři byli oproti Polákům a Čechům výrazně zvýhodněni. Mohli vlastnit např. rozhlasový přijímač, dostávali vyšší příděly potravin, jejich majetek jim měl být definitivně vrácen po uplynutí zkušební doby deseti let atd. Naopak velkou nevýhodou se stala povinnost vojenské služby ve wehrmachtu a závazek jednoho roku povinné práce pro Říši. Přestože nesměli být členy NSDAP, volně mohli vstupovat do vojenských složek SA (Sturmabteilung), SS (Schutzstaffel), mládežnických organizací Hitlerjugend, Svazu německých dívek (BdM) ad. Z důvodů vyvlastnění, ztráty koncese či jiných argumentů se stalo přiznání k volkslistě pro mnohé zemědělce, obchodníky a živnostníky existenční záležitostí. Po válce však měli velký problém s československými úřady, které mnohdy odmítaly znovu potvrdit povolení k provozování živnosti a obchodu.

Podle údajů z 10. října 1943 bylo z okresu Těšín do volkslisty zapsáno celkem 69 % ze všech občanů, přičemž do I. skupiny 3 000 (1,0 %), do II. skupiny 22 000 (7,4 %), do III. skupiny 180 000 (60,5 %) a do IV. skupiny pouze

300 (0,1 %). Podobné procentuální vyjádření podílu Volkslistářů máme k dispozici i pro Třanovice, kde jich žilo 671 (67 %). K polské národnosti se přihlásilo pouze 16,5 % obyvatel, ještě méně bylo Čechů (13,5 %). Těsně po válce se zjistilo, že I. stupeň volkslisty byl příznám pouze dvěma osobám, druhý sedmi a drtivá většina třanovických obyvatel byla vedena ve třetí kategorii. Čtvrtý stupeň volkslisty v obci zastoupen nebyl (viz tabulka č. 9).

Tabulka č. 9: Počty obyvatel podle národnostního složení a jejich procentuální zastoupení v Třanovicích v letech 1939–1947⁶⁵⁹

datum	Poláci	Češi	Němci (Volkslistáři)			Slezané, cizí st. příslušníci
			I. stupeň	II. stupeň	III. stupeň	
12. 1939	228 / 25,0	123 / 13,5	39 / 4,3			523 / 57,2
10. 10. 1943	165 / 16,5	135 / 13,5	671 / 67,0			26 / 2,6
1. 6. 1945	172 / 18,7	166 / 18,1	2 / 0,2	7 / 0,8	572 / 62,2	-
15. 7. 1945	197 / 20,6	188 / 19,6	2 / 0,2	7 / 0,7	527 / 55,0	37 / 3,9
5. 2. 1946	339 / 35,9	587 / 62,1	19 / 2,0			-
31. 12. 1947	376 / 40,5	547 / 58,9	1 / 0,1			5 / 0,5

Při srovnání s okolními lokalitami je patrná závislost počtu Volkslistářů na míře předchozího podílu Poláků. Např. v Dobraticích, Domaslavicích či Dolních Tošanovicích se vlastníky volkslisty stala menšina zdejších obyvatel, naopak v Třanovicích, Hnojníku, Komorní Lhotce, Horním Žukově a dalších obcích dosahovala či překračovala 70 % (viz tabulka č. 10).

Tabulka č. 10: Počty obyvatel podle národnostního složení a jejich procentuální zastoupení ve správním obvodu Hnojník, 10. října 1943⁶⁶⁰

obec	Němci	přistěhovalci	Poláci	Češi	Ukrajinci	jiní
Třanovice	671 / 67,0	3 / 0,2	165 / 16,5	135 / 13,5	3 / 0,2	20 / 2,0
Dobratice	175 / 12,2	-	93 / 6,5	1165 / 81,0	7 / 0,5	-
Domaslavice	221 / 21,0	-	15 / 1,4	812 / 77,1	-	5 / 0,5
Hnojník	650 / 71,8	10 / 1,1	102 / 12,3	115 / 12,7	3 / 0,3	21 / 2,3
Kom. Lhotka	837 / 78,5	10 / 0,9	124 / 11,6	87 / 8,2	8 / 0,8	-
D. Tošanovice	252 / 39,1	-	55 / 8,5	310 / 48,1	3 / 0,5	24 / 3,7
H. Tošanovice	337 / 63,6	-	59 / 11,1	103 / 19,4	7 / 1,3	24 / 4,5
H. Žukov	595 / 76,0	7 / 0,9	119 / 15,2	41 / 5,2	11 / 1,4	11 / 1,4
Řeka	328 / 74,0	-	70 / 15,8	32 / 7,2	4 / 0,9	5 / 1,1
Smilovice	596 / 77,1	-	133 / 17,2	41 / 5,3	1 / 0,1	3 / 0,3
Střítež	532 / 74,1	-	104 / 14,5	36 / 5,0	4 / 0,6	42 / 5,8
Vělopolí	260 / 78,8	-	40 / 12,1	15 / 4,5	4 / 1,2	6 / 1,8
Vojkovice	60 / 19,1	-	14 / 4,5	233 / 74,2	1 / 0,3	5 / 1,6
Morávka	12 / 2,7	-	-	435 / 97,3	-	-

Celkový demografický vývoj v Třanovicích během Druhé světové války neprošel dramatickými změnami. Počty obyvatel oscilovaly od 900–1000 jedinců. Pouze v Hnojníku, jakožto střediskové obci, výrazně vzrostl jejich počet (viz tabulka č. 11).

Tabulka č. 11: Počty obyvatel v Třanovicích a okolních obcích podle statistik z let 1939–1947⁶⁶¹

obec	1939	10. 12. 1943	1. 6. 1945	15. 7. 1945	5. 2. 1946	31. 12. 1947
Třanovice	913	1 001	919	958	945	929
Hnojník	770	905	853	871	917	925
Horní Tošanovice	461	530	488	530	468	469
Dolní Tošanovice	605	644	610	662	611	613
Horní Domaslavice			1 014	970	865	850
Dolní Domaslavice	1 027	1 053	1 070	1 054	1 096	974
Hradiště	833	759	742	756	733	761
Horní Žukov	748	783	698	707	718	778
Vělopolí	289	330	295	318	299	290

Ihned po nacistické okupaci byla polská škola v Třanovicích uzavřena. Jednotřídní německou školu mohly navštěvovat pouze děti, jejichž rodiče byli bezúhonní, tzn. zapsáni do volklisty.⁶⁶² Na škole i nadále po určitou dobu vyučoval Jan Lasota,⁶⁶³ posléze jej nahradila učitelka z Hamburku. Její jméno ovšem dochované prameny nepodávají. Podle některých zdrojů měla v roce 1944 vycestovat, ale nazpátek se již nevrátila, a tak škola zůstala až do osvobození zavřena.⁶⁶⁴

Obchod smíšeným zbožím (č. p. 51), kolem r. 1940

Podstatnou změnou pro každodenní život obyvatel se stalo zavedení přidělového systému v zásobování potravinami, jež vešlo v platnost 2. října 1939. Každá domácnost obdržela určitý počet potravinových lístků, za něž si mohla „nakoupit“ pouze omezené množství surovin.⁶⁶⁵ Mimořádné příděly dostávali těžce pracující (horníci, hutníci ad.), matky, novomanželé a nemocní. Jelikož se mnohdy nejžádanějšího zboží nedostávalo, museli se lidé spokojit např. s dřeváky, motouzy z papíru, pískovým mýdlem atd.

Nedostatek základních potřeb vedl k rychlému snižování životní úrovně. Rodiny, které nevlastnily drobné domácí zvířectvo, často trpěly hladem.

Podstatně lépe na tom byly rodiny Volkslistářů. Ze svého výjimečného postavení nejvíce těžil majitel dolnořanovického velkostatku Bruno Kappel a jeho rodina. Kapplovi byli držiteli nejvyšších stupňů volkslisty v obci. Na jejich statku pracovali němečtí vojenská zajatci, kteří patřili do zajateckého tábora v Českém Těšíně, označova-

Interiér obchodu smíšeným zbožím (č. p. 51), kolem r. 1940

ného jako STALAG VIII D, resp. od podzimu roku 1943 jako STALAG VIII B. Tento pracovní tábor měl v roce 1944 asi 70 000 válečných zajatců, zejména Rusů, Angličanů, Jugoslávčů, Řeků a Italů, pracujících hlavně v hornictví, hutnictví a zemědělství.⁶⁶⁶ Právě posledně jmenované činnosti se podle údajů z poloviny roku 1944 věnovala na velkostatku v Třanovicích pětice jugoslávských zajatců.⁶⁶⁷ Nutno říci, že se zde s nimi zacházelo relativně dobře, neboť nejsou doklady o zraněních či dokonce úmrtí, jak to bylo zcela běžné v těžkém průmyslu (např. Třineckých železárnách).

Přestože Bruno Kappel patřil k uznávaným Němcům v obci, ostatním obyvatelům vycházel spíše vstříc. Obdivuhodná je jeho odvaha a přístup k partyzánskému dění. Pomáhal jedné z odnoží diverzní a sabotážní skupiny Zemské armády (Armija Krajowa, AK), která operovala na území dnešního českého Těšínska.⁶⁶⁸ Tato partyzánská skupina vznikla koncem roku 1943 v okolí Bílska a Živce a jejím velitelem byl důstojník polské armády Józef Kamiński, jenž měl k dispozici v průměru okolo dvaceti stálých členů. Partyzáni často na základě místních spolupracovníků přepadávali domácnosti kolaborantů a německých přesídlenců. Zastrásování a varování kolaborantů bylo doprovázeno zabavováním potravin, peněz i ošacení a např. i stříháním vlasů manželkám kolaborantů, jimž nadělili rovněž patřičný výprask obuškem a zdemolovali byt. Od konce prosince 1943 do září 1944 byly takto postiženy rodiny Engela a Guznara z Třanovic, Johanna Zamarského z Horního Žukova, Rudolfa Kluse, Johanna Zieliny a Paula Chwistka z Hradiště a čtyř desítek dalších.⁶⁶⁹

Již dříve v oblasti Třanovic operovala jiná partyzánská skupina vedená důstojníky polské armády, která nesla označení Svaz ozbrojeného boje – Związek

Manželé Grete a Bruno Kapploví s rodinou a přáteli, kol. r. 1940

německých institucí, úřadů, obchodů a restaurací a k vyvěšení polských národních symbolů. Leták, jenž okamžitě zabavilo gestapo, v plném znění obsahoval následující text:

„Poláci – Polky!

K dvouletému výročí přepadení našeho drahého polského území Hitlerem nařizujeme:

31. srpna – den před vypuknutím války

- 1. Zdržet se všech výletů a zábav.*
- 2. Zcela bojkotovat všechny noviny.*
- 3. Bojkotovat všechny restaurace a zábavní místnosti.*
- 4. Bojkotovat všechna kina a divadla.*
- 5. Bojkotovat všechny dopravní prostředky.*
- 6. Dekorovat červenými a bílými květinami:*
 - a) hroby padlých polských vojáků,*
 - b) hroby zastřelených, případně zemřelých ve vězeních nebo koncentračních táborech za práci pro nezávislost Polska,*
 - c) všechna místa, kde stály polské památníky, které byly gestapem zničeny.*
- 7. Všichni Poláci – Polky se dostaví mezi 14. a 15. hod. jednotně v sevřeném útvaru do ulic města nebo na veřejná místa.*
- 8. Všichni Poláci – Polky se budou zdržovat mezi 17. a 18. hod. mimo veřejný pouliční provoz.*
- 9. Zakazujeme jakoukoli účast na projevech, které jsou pořádány našimi vrahy a lupiči – Němci.*

1. září – v den vypuknutí války

- 1. Všichni Poláci – Polky se zdrží všech naléhavých prací, jak v zemědělství, tak doma.*
- 2. Všichni – katolíci i evangelíci – se zúčastní jednotně církevních obřadů, je však zakázáno německy zpívat.*

3. Každý – dělník nebo dělnice – se má snažit, aby nepřinesl žádný užitek, nýbrž způsobil škody! Poškození nářadí, výroba materiálu, který není upotřebitelný atd. Každý Polák – Polka má mít před očima jako povinnost, že se vynasnaží přispět pomocí chudým polským rodinám. Peníze, které byste měli dát za Jidášova kina a lokály, dejte pro chudé a špatně oblečené polské sirotky.

Provedením shora uvedeného pověřujeme:

Všechny muže okresních velení a důvěrníky také v příčleněných územích. Současně žádáme všechny okresní velitele a důvěrníky, aby si s největší bedlivostí všímali průběhu a výsledek sdělili.

Poláci – Polky!

Jsou tomu dva roky, kdy se objevil v Evropě a ve světě největší vrah, největší zločinec, kterého mohl zrodit jen ďábel. Tato bestie v lidské podobě, proklínaná všemi národy Evropy, tento lupič, který se koupal v nevinné polské krvi, to je Hitler a jeho banda gestapo.

Neplačte, není hoden vašich slz! Zdvihněte své ruce k Bohu – on pomstí vaše bezpráví.

Sepněte ruce, stiskněte zuby, zanechte pláče, jeho konec je blízko. Hvězda osvobození bude svítit! Vznikne velké nezávislé Polsko! Polsko spravedlivé! Polsko demokratické! Polsko odmění křivdu, kterou jste utrpěli pro Polsko.

*Z ramene K/K. O. P.
(oddělení propagandy)“⁶⁷²*

Gestapo se ihned snažilo rozbít celou síť ZWZ. Pro výstrahu nechalo v centru Těšína veřejně pověsit čtyřia dvacet osob.⁶⁷³ I Gustav Žwak byl gestapem zajat a za partyzánskou činnost v Osvětimi 29. února 1944 zastřelen.⁶⁷⁴ V Horních Rakousích nedaleko Lince ve velkém koncentračním táboře Mauthausen-Gusen, kde našlo smrt 200–300 000 představitelů povětšinou polské inteligence, zahynuli další dva rodáci z Dolních Třanovic – učitel Karol Žwak (* 1903) zemřel 10. května 1941, úředník Wiktor Skulina (* 1900) pak o dva roky později.⁶⁷⁵ Údaje o počtech padlých třanovických občanů v řadách wehrmachtu neznáme.

Do církevní správy se pochopitelně negativně promítl zábor Těšínska a stanovení nové hranice mezi okleštěným Československem a Beckovským Polskem na podzim 1938. Tehdy byly do dočasné administrace olomoucké arcidiecéze svěřeny větší části arcikněžství Frýdek a Slezská Ostrava, které zůstaly v Československu a později v Protektorátu Čechy a Morava.

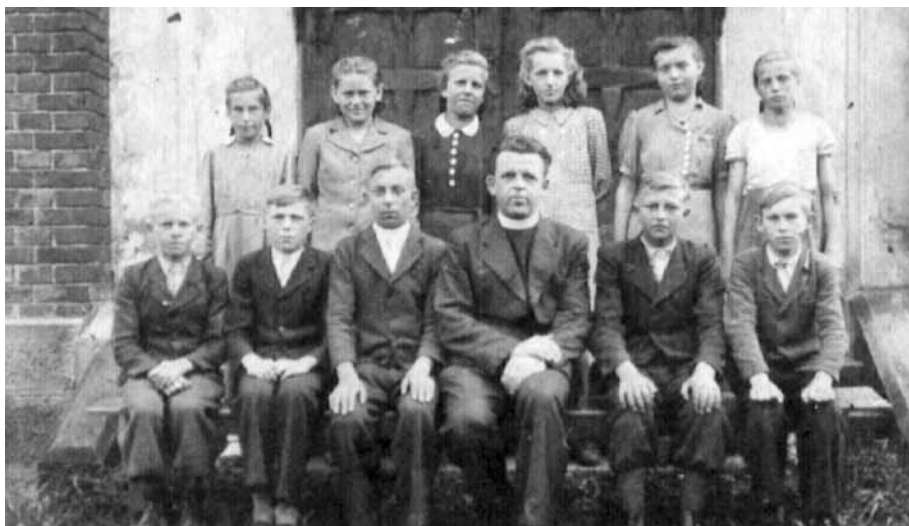

*Třanovický rodák Karol
Żwak (1903–1941).
Zemřel v koncentračním
táboře Gusen.*

Ke katovické diecézi bylo již na podzim 1938 i přes výrazný nesouhlas Vratislavi připojeno 30 katolických farností z části českého Těšínska zabraného Polskem. Z arcikněžství Frýdek se jednalo o celé farnosti Dobruška a Hnojník, větší část farnosti Domaslavice, menší části farností Bruzovice, Dobruška a Morávka. Smutným paradoxem je, že s výjimkou farnosti Hnojník se jednalo o farnosti s minimem či nulovým počtem katolíků polské národnosti. Do správy farnosti Hnojník připadlo několik českých katolických rodin ze zabrané části obce Morávka. Dne 8. listopadu převzal v Karvině administraci katolické církve v polském záboru Těšínska katovický biskup Stanisław Adamski. Po vyhnání či vystěhování mnohých katolíků české a německé národnosti z Těšínska přišli na řadu i katoličtí kněží těchto národností. I když v mnohých farnostech dále zůstávali čeští duchovní správci (např. P. Jan Foldyna v Dobrušicích, P. František Havlas v Domaslavicích, P. Emil Peter v Dolních Bludovicích, P. Jan Mamula v Petřvaldě aj.), počítalo se časem s jejich vyhoštěním. Uvolněná místa českých kněží přebírali příslušníci kléru polské národnosti, někteří z nich byli na zabrané území Těšínska dosazeni počátkem roku 1939 z katovické či krakovské arcidiecéze, aby uspíšili proces polonizace zdejších katolíků. Mnozí Češi, kteří zde i nadále žili, tyto skutečnosti nesli nelibě, nadále při bohoslužbách zpívali česky, odmítali kupovat polské zpěvníky a modlitební knihy, vyhledávali kostely, ve kterých ještě bylo povoleno kázání v českém jazyce apod. Po přepadení Polska Německem v září 1939 se vrátila zabraná část českého Těšínska do správy vratislavského arcibiskupa, kardinála Adolfa Bertrama, a části zůstávající v Protektorátu Čechy a Morava setrvaly až do roku 1945 ve správě olomoucké arcidiecéze. Postupně byly odstraněny či minimalizovány bohoslužby v polském jazyce, celá řada dosud aktivních duchovních polské národnosti byla zatčena, deportována do koncentračních táborů, tři popraveni.⁶⁷⁶

Již 8. září 1939 byl nacisty zatčen hnojnický farář P. Rudolf Płoszek a internován v Těšíně. Byl propuštěn 26. září s podmínkou setrvání v domácím vězení. Nesměl vykonávat povinnosti vyplývající z jeho úřadu. Zastupovali ho P. Teodor Lichota, P. Paweł Lipka a P. Franciszek Kałuža. Ve všech třech kostelech hnojnické farnosti byly v období nacistické okupace konány bohoslužby s českým a polským kázáním a zpěvy, kniha nedělních oznámení byla vedena v polském jazyce. Farář Płoszek zemřel na faře v Hnojníku 5. října 1940 na následky zhoršeného zdravotního stavu způsobeného nacistickým vězněním. Jako administrátor farnosti byl ustanoven fryštátský rodák P. Fryderyk (Bedřich) Żyła, dosavadní kooperátor v Karvině. K českým a polským bohoslužbám přibyl v roce 1940 v kostelech farnosti také německý jazyk. O Vánocích roku 1940 se uskutečnila sbírka teplých šatů a obuvi pro vojáky wehrmachtu. Výuka náboženství byla nacistickými nařízeními vytlačena ze školních budov,

a proto se tzv. *Seelsorgsstunden* konaly v sakristii kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích. Jelikož místní děti nerozuměly němčině, konala se tato výuka většinou v polském jazyce. Od neděle 13. července 1941 musela být kniha nedělních oznámení vedena pouze v německém jazyce. Vedle češtiny byl tento jazyk zaveden také jako bohoslužebný namísto zakázané polštiny. Téhož roku vydaly nacistické úřady další diskriminační nařízení. Veřejné polské nápisy musely být nahrazeny výhradně německými. Sporadicky se na přání polských farníků podařilo uskutečnit tajně bohoslužby „*in der schlesische Sprache*“. Tak jako v období První světové války, i nyní přibývalo mešní intence „za šťastný návrat z války“. Jednalo se především o Volkslistáře z obcí farnosti, dále vězně koncentračních táborů či občany nasazené na nucené práce. Z kostelních věží byly wehrmachtem opět rekvírovány zvony pro výrobu munice. V úterý 6. srpna 1942 udělil 337 biřmovancům z celé farnosti svátost křesťanské dospělosti vřatislavský světící biskup Joseph Ferche. Biřmování probíhalo dopoledne v kostele v Hnojníku, odpoledne v Třanovicích. V souvislosti s programy nacistického Německa lze pozorovat v roce 1944 zvýšenou aktivitu náboženského života v naší farnosti. Lidé se houfně zúčastňovali mší i pobožností. Pro lepší dokreslení dobové atmosféry uvedme cynickou vyhlášku třanovického Frauenschaftu, která musela být 13. srpna 1944 přečtena v nedělních ohláškách: „*Pracující na „Ostwallu“ mají sice dostatek jídla, ale pracují na zdravém vzduchu a vytráví, proto jim chceme pomoci: odevzdejte nadbytečné Brotmarky pro ně!*“ V předtuše nejistých událostí s blížící se frontou a častými nálety vyzýval P. Żyła své farníky k přípravě na nejhorší přijetím svátostí smíření a eucharistie.⁶⁷⁷

P. Fryderyk Żyła, duchovní správce farnosti Hnojník, s katolickou mládeží v Třanovicích, r. 1942

Po záboru českého Těšínska Polskem vydal zdejší evangelický superintendent Oskar Michejda pastýřský list, v němž novou politickou situaci na Těšínsku nazval jako „*wielkopomne zdarzenia*“, které „*tym większe mają znaczenie dla polskiego ewangelickiego ludu, że [...] łączą ewangelików znów w jedną całość.*“ Českobratrské sbory v zabraném území byly likvidovány a německé bohoslužby ve dvou zdejších německých sborech byly omezeny na minimum, aby „*Niemcy utopili się w polskim morzu.*“ Evangelické sbory a. v. v záboru se připojily 7. listopadu 1938 ke stávající organizaci augsburské církve v Polsku (konzistoři ve Varšavě). Po pádu Polska byly všechny evangelické sbory a. v. z Těšínska převedeny v rámci tzv. Evangelische Kirche Provinz Schlesien pod konzistoř ve Vratislavi. Do čela superintendentury v Těšíně byl jmenován dosavadní farář německého sboru na Rozvoji v Západním Těšíně Paul Zahradník (1893–1969), jenž brzy kolaboval s nacisty do té míry, že chodil veřejně v uniformě německého sdružení a zdravil „Heil Hitler“. Je nabíledni, že pro evangelické duchovní polské národnosti zde nastaly velmi těžké časy. Z 27 duchovních, kteří působili před rokem 1938 v sedmi sborech na českém Těšínsku, byli s výjimkou jednoho všichni zproštěni úřadu a vypovězeni z far. Mnoho z nich bylo zatčeno a vězněno, deportováno do koncentračních táborů či jinak perzekvováno. Násilná germanizace církve byla ukončena až po osvobození na jaře 1945.⁶⁷⁸

V třanovickém evangelickém kostele se i nadále střídaly bohoslužby v rámci obou sborů – v Komorní Lhotce (pro evangelíky z Horních Třanovic) a Těšíně (pro evangelíky z Dolních Třanovic). Z čela polského sboru v někdejší Českém Těšíně, nyní Západním Těšíně, části sjednoceného Těšína, byl odstraněn Józef Berger, který postupně prošel koncentračními tábory v Osvětimi, Dachau a nucenými pracemi v hornoslezském Heydebrecku (p. Kędzierzyn, dnes Kędzierzyn-Koźle). V koncentračním táboře Buchenwald nalezla již počátkem května 1940 smrt vůdčí osobnost Křesťanského společenství Karol Kulisz. Dne 11. května 1941 se v Třanovicích uskutečnila poslední bohoslužba, zpověď a Svatá Večeře Páně v rámci sboru v Komorní Lhotce. Posledním členem staršovstva v Komorní Lhotce byl od roku 1940 za Horní Třanovice Jan Rakowski (č. p. 31). Všechny evangelické bohoslužby v Třanovicích až do konce války obstarávali duchovní z Těšína. Tou dobou byl již zbaven úřadu pastora v Komorní Lhotce a odstaven z činné kněžské služby Jan Zachariasz Unicki. Bohoslužby se konaly většinou v němčině, sporadicky také ve „slezském“ (ve skutečnosti polském) jazyce.⁶⁸⁹ Za Druhé světové války neušly rekvizici také zvony evangelického kostela v Třanovicích. Již roku 1944 však byly ve Vítkovických železárnách zhotoveny tři nové zvony a posvěceny koncem téhož roku. Válečné poškození třanovického evangelického kostela bylo vyčísleno na 43 800 Kč.⁶⁸⁰ S osvobozením od nacismu v květnu 1945 vstoupila evange-

lická církev a. v. do nové fáze svého vývoje, v níž uhájila svou samostatnou existenci a od roku 1950 působí pod novým názvem Slezská církev evangelická a. v.

Osvobození Třanovic a okolí probíhalo v režii 18. armády 4. ukrajinského frontu pod vedením Andreje Ivanoviče Jeremenka, která již začátkem února 1945 dorazila k samotné hranici bývalého Těšínského knížectví – k městům Biala a Žáry – na východě pak k Trsteně a Liptovskému Mikuláši. Odtud rychle postupovala k Jablunkovskému průsmyku, strategickému bodu s důležitým železničním koridorem. Mosty u Jablunkova byly osvobozeny 2. května, stejně tak i Hrádek, Bystřice a Vendryně. Ještě téhož dne českoslovenští stíhači pod velením 8. letecké armády generálporučíka Ždanova zničili výtopnu, muniční sklad a asi 35 vagonů poblíž českotěšínské železniční stanice. Následujícího květnového dne se sovětské jednotky vydaly z Bystřice po okresní silnici směrem na Třinec, Střítež a Hnojník. Z Českého Těšína pak další oddíly postupovaly přes Horní Žukov do Třanovic.⁶⁸¹ Po několikaletém strádání se obyvatelé konečně dočkali osvobození a tyto chvíle neváhali náležitě oslavit.

Třanovice si prošly v letech 1938–1945 strastiplným obdobím, které se nezapomenutelně vrylo do mysli místních občanů. Po přijetí ultimáta československou vládou na počátku října 1938 se obec stala součástí Beckovského Polska. Okamžité změny se projevily jak v obecní samosprávě, tak ve školství a společensko-kulturním dění. Po jedenácti měsících byla část Těšínska, jež patřila k polskému státu, obsazena německým vojskem. Nastolená diktatura zcela ochromila běžný život v obci, lidé byli nuceni přihlásit se k německé národnosti (tzv. volkslistě), jinak jim hrozila ostrá perzekuce, ve školách se vyučovalo pouze německy, byla zakázána spolková činnost ad. Všechny tyto restriktivní akce vedly k projevům sílícího odporu, do něž se aktivně zapojili i třanovičtí občané. Kýžené osvobození od nacismu, jež přišlo se sovětskou armádou 3. května 1945, navracelo do obce demokratické podmínky a s nimi spojený všeobecný rozvoj.

Školní rok 1947-48.

Začátek školního roku

Školní rok 1947-48 byl zahájen 1. září 1947. Škola je organizována jako dvojtřídkou. Zapsaných dětí 73.

Učitelé.

Na škole nebylo žádných změn v učitelstvu. Nově byla na školu přidělena učitel. dívčích ručních prací Zdeňka Řehůrková, která byla však brzy přeložena na Horní Lukou. Náboženství římskokatolické vyučuje B. Žyla z Hnojníka. Evangelickému náboženství vyučuje pí Janeczková z Komorní Lhotky.

Opravy.

Během prázdnin byly ve škole provedeny následující opravy: V bytě řídícího učitele - v kuchyni nový sporák a nová podlaha. Jeden pokoj byl přepažen

David Pindur

TŘANOVICE OD OSVOBOZENÍ K „VÍTĚZNÉMU ÚNORU“

Květnové dny roku 1945 se nesly ve znamení všeobecného nadšení z konce německé okupace a života v nových, mírových podmínkách. Již záhy po osvobození se objevily v mnoha obcích v té části českého Těšínska, která byla v říjnu 1938 zabrána Polskem, polské prapory. Příslušníci polské menšiny začali vytvářet zárodky místní správy a bezpečnostních složek. Mnozí předpokládali, že se hranice vrátí do podoby z přelomu let 1938–1939.⁶⁸² Československo však bylo obnoveno v předmnichovských hranicích. Postupně se do této části Těšínska vraceli z někdejšího Protektorátu Čechy a Morava mnozí Češi vyhnaní v roce 1938. Představitelé československé správy přebírali fakticky moc od představitelů Rudé armády. České Těšínsko náleželo v letech 1945–1948 do oblasti působnosti ostravské expozitury Moravskoslezského zemského národního výboru. Rovněž politický okres Český Těšín (se soudními okresy Český Těšín a Jablunkov) byl obnoven v předmnichovských hranicích. Dolní i Horní Třanovice v této době náležely opět pod politický i soudní okres Český Těšín.⁶⁸³ K 7. listopadu 1947 čítaly Třanovice celkem 940 obyvatel.⁶⁸⁴

Dolní a Horní Třanovice byly osvobozeny Rudou armádou po menších srážkách s ozbrojenými nacisty ustupujícími na Frýdek 3. května 1945. Na schůzi občanů 7. května 1945 byl na základě ústavního dekretu prezidenta republiky ze 4. prosince 1944 ustanoven počtem 43 voličských hlasů Místní národní výbor (dále jen MNV) v Třanovicích. Měl vykonávat pravomoc, kterou dříve vykonávalo obecní zastupitelstvo, obecní rada a starosta obce. Základem politické moci pak byla tzv. Národní fronta Čechů a Slováků. Sdružily se v ní politické strany, které se podílely na osvobozeneckém boji. V českých zemích se jednalo o čtyři strany: Komunistickou stranu Československa (dále jen KSČ), Čs. stranu sociálně-demokratickou (dále jen ČSSD), Čs. stranu národně-socialistickou (dále jen ČSNS) a Čs. stranu lidovou (dále jen ČSL). Předsedou prvního oficiálního národního výboru v Třanovicích se stal Vilém Ovčarčí (Dolní Třanovice č. p. 35), místopředsedou František Czakon (Horní Třanovice č. p. 9).

Dalšími členy byli: správce statku Josef Bena (Dolní Třanovice č. p. 1), rolník Ludwik Maceczek (Dolní Třanovice č. p. 7), zámečník Ludvík Pavera, rolník František Duda (Dolní Třanovice č. p. 14), rolník František Vitásek (Dolní Třanovice č. p. 9) a domkář Josef Filipec (Horní Třanovice č. p. 67). Předsedou vyživovacího referátu při MNV se stal Karel Ovčář (Dolní Třanovice č. p. 35). Pouze Czakon, Filipec a Vitásek byli členy ČSL, ostatní byli bezpartijními.⁶⁸⁵

Strážmistr František Humpolec z třanovické stanice Sboru národní bezpečnosti (dále jen SNB) hlásil českotěšínskému ONV 28. května 1945 údaje o způsobilosti a národní spolehlivosti jednotlivých členů třanovického MNV: *„Předseda Národního výboru Ovčář Vilém z Třanovic čís. p. 35 čs. npor. v záloze, za ČSR úředník trineckých železáren, za polského režimu byl v Protektorátě, za německého režimu v pracovním táboře v Německu. Vždy národnosti české. Czakon František z Třanovic čís. 9, rolník, za všech režimů zůstal Čechem. Bena Josef z Třanovic čís. 1, studující vysoké zemědělské školy v Brně byl po uzavření vysokých škol pronásledován Gestapem. Později byl správcem na velkostatku v Třanovicích. Vždy byl a je národnosti české. Maceczek Ludvík z Třanovic čís. 7, za ČSR studoval polský učitelský ústav. Za všech režimů, až dosud zachoval polskou národnost. Vitásek František z Třanovic čís. p. 9, rolník, byl za ČSR, jakož i za polského režimu a německé okupace vždy Čechem. Filipec Josef čís. p. 67, domkář, zachoval si za všech režimů českou národnost. Duda František z Třanovic čís. p. 14, rolník, české národnosti a to jak za dřívější ČSR, tak i za polského a německého režimu. Ovčář Karel z Třanovic čís. p. 35, byl rovněž Čechem za všech okolností. Nově byli zvoleni dva členové Místního národního výboru, kteří budou zdejšími NV tamnímu ONV hlášeni a to: Klimša Josef z Třanovic čís. p. 44, domkář, který je a taktéž za ČSR, polského i německého záboru byl české národnosti. Kokotek Jan z Třanovic čís. p. 24, rolník, který se hlásí a taktéž za dřívějších režimů hlásil se k polské národnosti. Ve smyslu tamního oběžníku ze dne 11. 5. 1945, čís. jedn. 17, není proti žádnému z uvedených členů Národního výboru závad.“* ONV vzal následně na své schůzi 1. června 1945 na vědomí toto složení MNV v Třanovicích.⁶⁸⁶

Dne 15. září 1945 se konaly v Třanovicích nové volby MNV. S jejich průběhem nebyli spokojeni někteří občané polské národnosti, kteří psali již 19. září 1945 na ONV v Českém Těšíně: *„My, občané národnosti polské z obce Třanovic se odvoláváme, že před složením Místního Národního výboru v Třanovicích, který měl býti z nařízení vyšší instance dle paritního složení státoporných politických stran utvořen 15. 9. 1945, utvořen byl, nebyli jsme však obvyklým způsobem, veřejnou vyhláškou neb oběžníkem, dostatečně informováni a poučeni. Již za prvního utvoření revolučního Místního Národního výboru bylo opomenuto informovati veškerou slovanickou veřejnost, to je i všechny Poláky, kteří po dobu okupace zůstali věrní slovanství a byli loyálními občany Č. S. R., trpěli společně s Čechy pro tutéž věc. V naší obci je přes 60 občanů i občanek, kteří nebyli nijak proskřibováni a tudíž mají dle zákona volební právo, a tím také i svoje zástupce v Místním Národním výboru i v dalších. Je pravda, že v prvním Nár.*

Výboře byli zastoupeni dva Poláci, ale nebyli přes celek vydelegováni, proto prosíme, abychom teď v novém zreorganizovaném Místn. Nár. výboře mohli mítí zvolené zástupce polské strany.“ Svůj podpis přiložilo na třicet trhanovických Poláků. Předseda Ovčarčí psal v této záležitosti na ONV 8. října 1945, že ihned po volbách 16. září 1945 zaslal trhanovický MNV českotěšínskému ONV seznam volených kandidátů. Bývalí členové MNV polské národnosti (Maceczek a Kokotek) byli o schůzi 15. září včas vyrozuměni, ale nedostavili se na ni. Podle hlášení velitele stanice SNB v Trhanovicích z 15. listopadu 1945 byli všichni členové nově ustanoveného MNV české národnosti a žádný z nich nebyl bývalý volkslistář. Předsedou MNV byl zvolen opět Vilém Ovčarčí (ČSNS), místopředsedou František Czakon (ČSL), tajemníkem řídící české školy Karel Kotmel (ČSNS), tiskovým referentem Čeněk Kašper (ČSNS) a pokladníkem Josef Klimša (KSČ). Členy MNV byli: Josef Jančar (KSČ), Oldřich Žvak (KSČ), Pavel Buščík (ČSSD), Josef Filipec (ČSSD), Pavel Krenželok (ČSSD), František Vitásek (ČSL) a Ludvík Pavera (ČSL). Za náhradníka a případného referenta školy s polským vyučovacím jazykem v Trhanovicích byli zvoleni František Duda a Karel Farník.⁶⁸⁷

Květnových voleb v roce 1946 se zúčastnilo v Trhanovicích 459 voličů. Nejvíce hlasů (138) získala KSČ, následována ČSNS se 131 hlasy. ČSSD získala v obci 97 hlasů a ČSL 93 hlasů.⁶⁸⁸ Celkový počet členů MNV Trhanovice po těchto volbách činil 15 členů. Jednotlivé strany zde měly následující počet mandátů: KSČ 5, ČSL 3, ČSNS 4 a ČSSD 3. Předsedou byl na ustanovující

Razítko MNV Trhanovice a podpis prvního předsedy Viléma Ovčarčího, r. 1945

schůzi 6. července 1946 opět zvolen Vilém Ovčarčí, místopředsedou dělník Rudolf Klimša (KSČ), tajemníkem Antonín Maceczek (ČSL) a pokladníkem horník Oldřich Žvak (KSČ). Členy rady byli ještě Jan Kubina (KSČ) a Josef Filipec (ČSSD). Při MNV byly utvořeny čtyři komise: zemědělská (předseda František Vitásek, ČSL), stavební (předseda František Czakon, ČSL), finanční (předseda Jan Kubina, KSČ) a sociální (předseda Jan Jančar, ČSNS). Bez výraznějších změn pak v tomto složení setrval trhanovický MNV až do února 1948.⁶⁸⁹ Obecními zaměstnanci byli s pracovním poměrem od 18. ledna 1946 tajemník MNV Antonín Maceczek a od 10. prosince 1945 kancelářská pracovnice Jana Fojtková.⁶⁹⁰

Již z výše nastíněného vývoje politických poměrů v obci je zřejmé, že poválečné Československo mělo být již jiným státem, než bylo v období První republiky. Podle Košického vládního programu z 5. dubna 1945 se měla stát nová republika státem Čechů a Slováků. V příslušnicích národnostních

menšin, včetně polské na českém Těšínsku, byli spatřováni viníci rozpadu Československa v roce 1938. V případě sudetských Němců bylo dosaženo do roku 1947 odsunu jejich většiny do Německa, příp. Rakouska. Již v roce 1945 byl ze svého statku v Dolních Třanovicích odsunut Němec Bruno Kappel s manželkou Grete. Do jejich znárodněné vily byli nastěhováni dělníci s rodinami a stala se také dočasným sídlem MNV.⁶⁹¹ Mnohem komplikovanější byl postoj pražské vlády vůči Polákům na českém Těšínsku. Jelikož se jednalo o příslušníky vítězného národa Druhé světové války, nebylo možno s nimi zacházet jako s Němci, příp. Maďary. Již s osvobozením českého Těšínska zde propukly národnostní vášně. Mnozí Češi, kteří byli vyhnáni či evakuováni na podzim roku 1938 ze svých domovů, se zde vraceli. Někteří radikálové, především z řad národních socialistů, volali také po odsunu tzv. polských okupantů. Jednalo se o Poláky, kteří na české Těšínsko přišli po říjnu 1938. Polským organizacím a spolkům nebylo povoleno obnovit po Druhé světové válce svou činnost a nebyl jim vrácen majetek. Do lokálních poměrů se prolínala také napětí na poli mezinárodních vztahů Československa a Polska. Značný zdroj neklidu rovněž představovala antičeská kampaň vedená z Polska. V ní svou významnou negativní roli sehrála média – tisk, letáky a především katovický rozhlas.⁶⁹² Také v Třanovicích došlo k několika provokacím a ojedinele i k případům mstivých útoků na některé obyvatele polské národnosti.⁶⁹³ Napjatá situace, trvající téměř dva roky, byla ukončena (i když jen iluzorně) podpisem spojenecké smlouvy mezi Československem a Polskem 10. března 1947. Za jejím uzavřením stál Sovětský svaz. Podle dodatkového protokolu ke smlouvě měly být územní spory vyřešeny ve lhůtě dvou let a národnostním menšinám (Polákům v Československu a Čechům a Slovákům v Polsku) měla být poskytnuta stejná práva.⁶⁹⁴ Národní fronta však zamezila vzniku politické sebe-realizace Poláků v Československu.

Hostinec Viléma Ovčářho na Dolině, kolem r. 1960

V období 1945–1948 v obci i nadále existovalo několik soukromých živností. Nejvýznamnější součástí soukromého sektoru byly pochopitelně hostince, jejichž sály poskytovaly útočiště filmovým a divadelním produkcím, přednáškové činnosti, plesům a tanečním zábavám. Podle seznamu obchodníků v Třanovicích z roku 1947 byl v obci

v provozu od 1. února 1946 obchod smíšeným zbožím Aloisie Kubinové (Dolní Třanovice č. p. 29). Jeho roční obrat v roce 1946 činil 370 575 Kčs.⁶⁹⁵ Hostinec „Na Dolině“ (č. p. 35) náležel Vilému Ovčářimu, členu Hospodářské skupiny hostinských živností. V roce 1945 zaznamenal roční obrat 53 553 Kčs a o rok později 256 215 Kčs. Při samé katastrální hranici s Hradištěm provozoval v Dolních Třanovicích v č. p. 77 od roku 1946 hostinec Jan Kubina (1880–1970), rovněž člen Hospodářské skupiny hostinských živností. Jeho roční obrat za rok 1946 činil 58 832 Kčs. Manželé Julie a Jan Kubinovi žádali již od srpna 1945 o obnovení své hostinské koncese. Tento hostinec provozovali od roku 1925, za války vyhořel a byl uzavřen. I přes nevyhovění ze strany úřadů po osvobození Kubinovi hostinec provozovali. ONV v Českém Těšíně jej nechal přípisem z 16. května 1947 uzavřít z hygienických důvodů s platností do konce roku 1947. Avšak ještě v červenci 1948 se zde čepovalo pivo a prodával tvrdý alkohol.⁶⁹⁶ Hostinec byl zrušen až v roce 1953, následně byl adaptován k obytným účelům rodiny Kubinovy. Tento starý hostinec, zvaný také „Kopcovice“ původně náležel k Dolnímu (Kapplovu) dvoru v Dolních Třanovicích a proslul vynikajícím chlazením piva díky hlubokým sklepům.⁶⁹⁷ V nedalekém č. p. 72 se nacházel hostinec a trafik Josefa Pavery, který držel výčepní koncesi již od roku 1909. Za rok 1946 činil výnos jeho hostince 99 959 Kčs a trafiky 21 489 Kčs, o rok později hostince 157 337 Kčs a trafiky 51 001 Kčs.

Neúspěšný boj s úřady o koncesi na hostinec v č. p. 57 („Cymbálek“) v letech 1945–1948 svedl Maxmilián Langer. Tento občan židovského původu se vrátil do Třanovic, do nichž se před válkou přizemil, z koncentračního tábora. Již 7. srpna 1945 žádal ONV v Českém Těšíně o povolení „živnosti výčepní a hostinské“ se zdůvodněním: „Narodil jsem se dne 24. 11. 1909 v Prostř. Suché, přísluším rovněž do Prostř. Suché, okres Fryštát. V Třanovicích jsem bydlel od roku 1937, kde jsem provozoval svou živnost na jméno mé manželky Štěpánku Langerovou až do německé okupace. Za německé okupace byl mi celý majetek zabaven a já i se svou rodinou, t. j. manželkou a děckem, byl jsem uvězněn v různých koncentračních táborech. Z těchto konc. táborů vrátil jsem se pouze já sám, kdežto moje paní a dítě se nevrátily. Jelikož hodlám živnost hostinskou a výčepní provozovati nadále ve svém domě čp. 57 v Třanovicích, prosím ještě jednou o laskavé udělení povolení k provozování této živnosti. Podotýkám, že mám dostatečné znalosti k provozování této živnosti, jelikož jsem se vyučil 3 roky u svého otce, kde jsem byl rovněž zaměstnán jako tovaryš.“⁶⁹⁸ Langer žádal o udělení koncese na podávání jídel, výčep piva, vína a ovocného vína, nálev a drobný prodej čokolády a jiných nápojů a občerstvení, podávání kávy a také na úředně povolené hry. Třanovický MNV jeho žádost podpořil na schůzi 6. října 1945. Hospodářská skupina hostinských živností, okresní skupina v Českém Těšíně, však byla opačného mínění. Dne 19. října 1945 psala českotěšínskému ONV své zamítavé stanovisko se zdůvodněním „není podle

Arnošt Chwastek, Dolní Třanovice č. p. 38. Ve své žádosti ONV z 26. května 1945 uváděl mj.: „Provozoval jsem tuto živnost v Třanovicích a byla mi německými úřady zabavena a byl jsem do koncentračního tábora do Rawiče poslán, kde jsem se do roku 1943 25. 8. nacházel. Veškeré doklady o mojí živnosti byly mi polskými úřady zabavené, jelikož jsem je k nahlédnutí odeslati musel a to 2. dne před příchodem německé armády. Jelikož jsem občan čsl. republiky, žádám totiž zdvořile národní výbor, aby mi ráčil moji řeznickou živnost k dalšímu provozování povolití [...]“. Obdobně se o kopii svého nacisty zabaveného živnostenského listu ucházel kovář a podkovář Karol Przybyla, provozující toto řemeslo v obci v letech 1920–1943, či v roce 1947 Paweł Toman, který do Horních Třanovic (č. p. 41) přenesl svou obuvnickou živnost z Horního Těrlicka, kde ji provozoval v letech 1921–1940. Kromě něj byl v obci ještě jeden švec, ten však vzhledem k práci v hospodářství nestačil pokrýt potřeby všech zákazníků. Naopak „Obchod zemědělskými plodinami“ nebyl úředně znovu povolen Františku Czakonovi z Horních Třanovic č. p. 9. Živil se prodejem sena a slámy až do příchodu Němců v roce 1939.⁷⁰¹ Dominantním způsobem obživy obyvatel Třanovic však zůstával i nadále soukromý zemědělský sektor. V obci žilo také mnoho horníků dojíždějících za prací do dolů Ostravsko-karvinského revíru, hutníků třineckých železáren či zaměstnanců továren v Českém Těšíně.⁷⁰²

Obraťme nyní pozornost k místním náboženským poměrům v letech 1945–1948. Nejprve se zastavme u katolické církve, která se brzy stala největším ideologickým odpůrcem totalitního systému nastoleného po Únoru 1948.⁷⁰³ Těžce nemocný vratislavský arcibiskup a Hitlerův kritik, kardinál Adolf Bertram, jmenoval 21. června 1945, krátce před svou smrtí, zvláštním arcibiskupským pověřencem pro správu československé části vratislavské arcidiecéze Františka Onderka. V roce 1947 byla československá část vratislavské diecéze vyňata z pravomoci vratislavských arcibiskupů. Dekretem papeže Pia XII. z ní byla vytvořena Apoštolská administratura se sídlem v Českém Těšíně podřízená přímo Vatikánu. Poprvé v dějinách českého Slezska zde vznikla vlastní církevní autonomie. Prvním apoštolským administrátorem byl jmenován Mons. ThDr. František Onderek (1888–1962), rodák z Bruzovic. Jeho přičiněním začal vycházet v Českém Těšíně český týdeník Slezský katolík a ještě roku 1947 vyšel v Českém Těšíně oblíbený kancionál Sběrka písní a modliteb pro katolické křesťany.⁷⁰⁴ Součástí Apoštolské administratury byl i frýdecký děkanát, který se vrátil do svých původních hranic před rokem 1938, tedy i s připojenou farností Hnojník, jejíž součástí byly Třanovice. Duchovním správcem hnojnické farnosti byl i nadále P. Fryderyk Žyła. Ihned po osvobození ožily mezi farníky národnostní třenice. Již 20. května 1945 se z kazatelen kostelů v Hnojníku, Třanovicích a Komorní Lhotce při ohláškách oznamovalo, že „[...] až do rozhodnutí nadřízených úřadů církev budou ve farním kostele ve všední

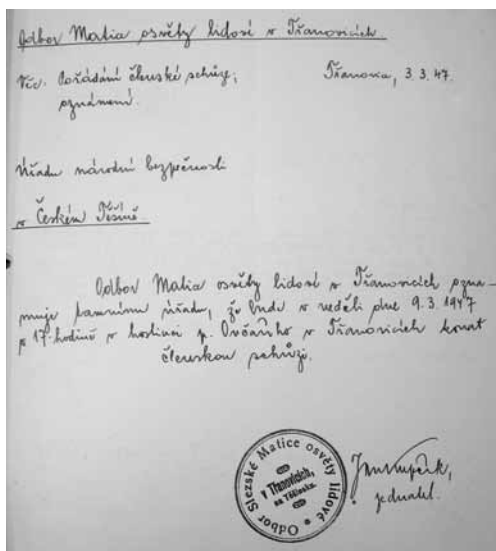
dny bohoslužby dle přání, o nedělích střídavě ranní a „velká“ česky a polsky, ve filiálních kostelích střídavě po nedělích [...]“. Již druhou neděli adventní, tj. 9. prosince 1945, se konalo v Třanovicích posvěcení dvou nových ocelových zvonů pro kostel sv. Bartoloměje jako náhrady za zvony zrekvírované německou armádou pro válečné účely. V této době měli třanovičtí katolíci k dispozici z katolických periodik: české týdeníky Rozsévač a Neděle a polský týdeník W obronie prawdy. Farníci uspořádali tradiční pouti do poutního chrámu Navštívení Panny Marie do Frýdku a o svátku sv. Anny také na Kozubovou. Významným církevním svátkem byla každoroční oslava patrocina třanovického kostela sv. Bartoloměje (24. srpna). Věhlasného „třanovského odpustu“ se zúčastňovali v hojné míře také katolíci ze sousedních farností (Dobratice, Domaslavice, Stráž, Těrlicko aj.). Vedle prvořadého liturgického významu pouti lákaly především příslušníky mladší generace všech vyznání do Třanovic kolotoče a jiné pouťové atrakce.⁷⁰⁵

Také život luterských sborů augsburského vyznání na českém Těšínsku v letech bezprostředně po ukončení Druhé světové války poznamenaly národnostní třenice. Toto období se vyznačuje snahou Českobratrské církve evangelické (s podporou některých národních socialistů) o připojení těchto sborů ke své církvi jako čtrnáctý seniorát. Dočasnou správou sborů augsburského vyznání na českém Těšínsku byl pověřen 18. května 1945 Alexandr Winkler, českobratrský farář ve Frýdku. Všechny nemovitosti těchto sborů, stejně jako majetek někdejších německých sborů, měly připadnout českobratrské církvi evangelické. Winkler nahrazoval dosavadní duchovní správce českými administrátory sborů. Již v červenci 1945 byl Winkler na základě protestů polského evangelického duchovenstva z české části Těšínska z funkce administrátora odvolán. Dne 6. srpna se v Českém Těšíně sešlo pastorální shromáždění polských kněží. Byl zde ustanoven prozatímní výbor východoslezského seniorátu. V jeho čele stanul dr. Józef Berger. Duchovní české národnosti však nebyli tímto seniorátem akceptováni. Napjatá situace byla vyřešena na setkání zástupců seniorátu a reprezentantů českých evangelíků v Moravské Ostravě 26. září 1945. Podle zde uzavřené dohody přijala evangelická církev augsburského vyznání do svých sborů také české duchovní. Povolovala rovnoprávný počet polských i českých bohoslužeb, vyučování mládeže připravující se na konfirmaci v obou jazycích aj. Vleklý spor mezi oběma církvemi ukončila až situace po únoru 1948.⁷⁰⁶

V červnu 1945 Alexandr Winkler ustanovil správcem sboru v Komorní Lhotce kněze Pavla Janeczka (1911–1985), původem z Návsi, kterému zpočátku vypomáhal Karol Szurman. Později byl ustanoven administrátorem sboru Polák Karol Krzywoń. Od ledna 1946 vydával Janeczka časopis v českém jazyce s názvem Hlasy evangelické mládeže na Těšínsku. Ze statistických

údajů se dozvídáme, že se v Třanovicích uskutečnilo v roce 1945 pro hornotřanovické členy sboru celkem 14 evangelických bohoslužeb, z toho polovina českých (účast 1 030 věřících) a polovina polských (účast 1 500 věřících). Ke zpovědi a Večeři Páně přistoupilo toho roku v třanovickém evangelickém kostele 278 věřících. I když byl Janeczek povolán v prosinci 1946 jako vojenský duchovní do Tábora, nevzdal se svého místa v Komorní Lhotce a život zdejšího sboru se téměř po celý rok 1947 nesl ve znamení poměrně vyhrcočených národnostních třenic. Janeczkova snaha o vytvoření autonomního českého sboru a. v. v Komorní Lhotce pro něj znamenala ztrátu podpory Českobratrské církve a odchod do jihočeského Tábora.⁷⁰⁷ Dolní Třanovice s kostelem náležely pod sbor v Českém Těšíně. Roku 1946 byly pro třanovický evangelický kostel objednány nové varhany za 107 300 Kčs u firmy Rieger v Krnově. Nahradily předchozí menší nástroj. Nové varhany byly slavnostně posvěceny 26. prosince 1947.⁷⁰⁸ V čele Evangelické hřbitovní obce (kazatelské stanice) v Třanovicích, která náležela ke sboru v Komorní Lhotce, stáli: Jan Kubaczka (Horní Třanovice), Adam Niemczyk (Dolní Třanovice), Jan Niemczyk (Horní Třanovice), Emil Bolek (Dolní Třanovice), Jan Źwak (Dolní Třanovice) a Jan Rakowski (Horní Třanovice). Již delší dobu se uvažovalo o zřízení samostatného sboru v Třanovicích, k čemuž došlo, jak se dozvíme v další kapitole, až v červenci 1950.⁷⁰⁹

Po osvobození se aktivizoval společenský život v obci. Již 17. prosince 1945 obnovil oficiálně činnost místní sbor dobrovolných hasičů. V čele spolku stanul Ludvík Pavera, post místopředsedy zastával Jan Skupieň, jednatelem byl Jan Kokotek a pokladníkem Josef Grycz. Nastalo jednání o starý hasičský vůz zn. Steier, který obci přidělili za války Němci. Jeho původní majitel, hasičský sbor v Třinci, usiloval o navrácení. Po dohodě obou sborů byl vůz zakoupen 31. května 1947 za 20 000 Kč do Třanovic. Mnoho radosti sboru nepřinesl. Časté poruchy jej zcela odstavily mimo provoz a ke slovu přišla stará ruční stříkačka, se kterou se dále jezdilo na cvičení, slavnosti i k zásahům.⁷¹⁰ V roce 1946 úspěšně rozvíjela

Oznámení o členské schůzi odboru Matica slezské osvěty lidové v Třanovicích, r. 1947

v obci svou činnost také Místní osvětová rada. Od podzimu 1946 stál v jejím čele učitel české školy Jan Kupčík. Činnost Místní osvětové rady Třanovice se soustředila na promítání filmů, pořádání divadelních představení, rekrutských, silvestrovských a jiných zábav v sálech místních hostinců. Např. 13. dubna 1947 hráli členové Místní osvětové rady úspěšnou hru Otakara Pospíšila *Za cizí hříchy*, kterou reprízovali 20. dubna v hostinci Bártkové v nedaleké dolnodomaslavické osadě Volovec. V listopadu a prosinci sehráli v třanovickém hostinci Viléma Ovčářého hru *Vypůjčená žena*. Dne 19. dubna 1947 uspořádala Místní osvětová rada v sále Langerova hostince rekrutskou zábavu. Repertoár písní (např. *Polka modrých očí*, *Sukýnka*, *Má mě ráda*, *Dnes musíš být mou*, *Loučím se s vámi*, *Děvče jako růže*, *Frajerka* aj.) plně podtrhoval náladu třanovických mládenců odcházejících plnit dvouleté povinnosti základní vojenské služby. Nutno podotknout, že většina finančních výtěžků z těchto představení a tanečních zábav bývala určena na nákup šatstva, obuvi či školních pomůcek pro děti třanovické školy s českým vyučovacím jazykem. Záhy po osvobození byla v Třanovicích 1. září 1945 obnovena činnost místního odboru Slezské Matice Osvěty lidové. Tento spolek, mající v obci tradici od roku

Třanovičtí branci při odvodu, třetí sedící zleva František Czakon, r. 1947

1921, byl donucen ukončit svou činnost na podzim 1938. Dosavadní písemná agenda byla ztracena, a tak Matice začínala v obci po šestileté vynucené odluce zcela od základů. Činnost třanovického odboru Slezské Matice Osvěty lidové byl

podobný činnosti Místní osvětové rady. Stěžejní program tvořila osvětová činnost v českém národním duchu za prostřednictví pořádání filmových a divadelních produkcí, přednášek, tanečních zábav, plesů a lidových veselí (např. stavění či kácení máje, matiční „výlety“ aj.). Na valné hromadě 30. března 1947 bylo zvoleno nové vedení odboru. Předsedou se stal horník Ondřej Žvak, jednatelem učitel Jan Kupčík a pokladníkem horník Oldřich Žvak. Členy výboru byli: Jan Čajka, Jan Kantor, Jan Vitásek, Milada Jančarová, Otilie Bačová a Vilém Ovčář. Zapisovatelem spolku Zdeněk Bača.⁷¹¹

Také občané polské národnosti získali možnost vyžití ve spolkové činnosti, ovšem pouze v omezené míře. Výsledkem dvouletého vleklého jednání o ob-

novu polských spolků v Československu byl vznik Polského kulturně-osvětového svazu (Polski Związek Kulturalno-Oświatowy, dále jen PZKO) a Sdružení polské mládeže (Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, dále jen SMP) v červnu 1947 coby kolektivní člen Ústředí mládeže v Československé republice. Žádný z předválečných polských spolků v Československu nebyl obnoven. Pouze PZKO a SMP měly příslušníkům polské menšiny, i přes četné výhrady polského velvyslanectví a také příslušníků polské menšiny na českém Těšínsku, poskytnout prostor k organizaci svého veřejného života.⁷¹² Účelem obou společenských organizací bylo: *„Sdružovati všechny stoupence pokrokové kultury a osvěty z řad občanstva polské národnosti bez ohledu na politickou, náboženskou neb stavovskou příslušnost. Vychovávatí polský lid v duchu slovanské vzájemnosti, zejména s bratrskými národy českým a slovenským. Hájití národnostní, kulturní a sociální zájmy polského lidu. Působiti na občanstvo polské národnosti ve smyslu plnění hospodářských úkolů stanovených vládou, např. plnění dvouletého plánu apod. Pomáhati finančně, organizačně a morálně podpořit zdolávání těžkostí spojených s výchovou, školením a sociálním zabezpečením polské mládeže a dospělých. Napomáhati všestrannému kulturnímu rozvoji polského lidu.“*⁷¹³

Za vznikem místních organizací PZKO a SMP v Třanovicích stál Gustaw Zipsler. Jak již bylo výše řečeno, pouze tyto dvě organizace zaručovaly od léta 1947 Polákům v Československu možnost organizace veřejného života. Ustanovující valná hromada třanovického PZKO s oficiálním názvem Polski Związek Kulturalno-Oświatowy, koło miejscowe v Třanovicích⁷¹⁴ se uskutečnila 7. prosince 1947 za přítomnosti 60 občanů v sále Wanokova hostince. Vstupní referát zde za Hlavní výbor PZKO přednesl básník a publicista Henryk Jasiczek (1919–1976). Byl zvolen výbor třanovického PZKO ve složení: Adam Niemczyk (předseda), Jan Skupień (místopředseda), Jan Janczyk (jednatel), Paweł Kiswa (pokladník), Jan Żwak (zástupce jednatele), Józef Grycz, Stanisław Nowak, Jan Kokotek, Karol Filipiec, Leopold Przybuła, Maria Żwakowa, Jan Jochymek, Jan Rucki, Karol Wałach, Józef Miarka, Emil Bolek, Katarzyna Nowakowa, Jan Maccezek, Adam Białoń, Adolf Ryłko a Paweł Toman. Činnost třanovického PZKO se ve svých počátcích soustředila především na pořádání zábav (taneční 27. prosince 1947, karnevalová 24. ledna 1948).⁷¹⁵ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, grupa miejscowa v Třanovicích, jak zněl název sdružení třanovické polské mládeže, se oficiálně ustanovilo 18. ledna 1948, avšak své aktivity vyvíjelo prokazatelně ve druhé polovině roku 1947 (např. 22. listopadu se hráli členové divadelní kus Panna Hallamęzatka v sále hostince Viléma Ovčářilho či 26. prosince se uskutečnila členská schůze spojená s vánoční nadílkou). V čele SMP stanul Karol Filipiec, místopředsedou se stal Emil Włosok, jednatelem Adolf Niemczyk a pokladníkem Eugen Toman.⁷¹⁶

S koncem nacistické okupace skončila v třanovické škole také povinná

výuka v německém jazyce. V roce 1945 byla v obci obnovena nejprve česká, záhy i polská obecná škola. Ředitelem české školy byl ve školním roce 1945/46 Karel Kotmel. K 1. září 1946 byl přeložen na měšťanskou školu v Dolních Bludovicích a správou školy byl pověřen Jan Václavek působící předtím v Třinci. Stál v čele školy až do roku 1948. Řídící Václavek se však s Třanovicemi plně nesžil a denně dojížděl z rodného Frýdlantu nad Ostravicí. Obecná škola v Třanovicích byla organizována jako trojtřídní. Ve školním roce 1946/47 zde bylo zapsáno 76 dětí, v následujícím školním roce 73. Koncem letních prázdnin roku 1946 byl na školu přidělen kandidát učitelství Josef Dočkálek, původem z Chropyně. Poněvadž nebyla na školu přidělena třetí pedagogická síla, vyučovalo se ve dvou třídách. Dočkálek vyučoval první a Václavek druhou třídu. Působení Dočkála v třanovické české škole nebylo příliš úspěšné. Maturoval totiž teprve roku 1946 a neměl s pedagogickou činností řádné zkušenosti. K 1. listopadu nastoupil na školu Jan Kupčik, dosavadní učitel v Bocanovicích, a o měsíc později zde nastoupila také jeho manželka Miroslava, absolventka učitelského ústavu ve Valašském Meziříčí. Učitel Dostálek byl proto přeložen k 1. prosinci 1946 na školu v dolnodomaslavické osadě Volovec. Příchodem manželů Kupčikových se začalo vyučovat opět ve třech třídách. Dívčí ruční práce v této době vyučovala učitelka mateřské školy Ludmila Slavíková, o rok později Zdeňka Řehůřková, záhy přeložená do sousedního Horního Žukova. Náboženství ve škole vyučovali v letech 1945–1948: katolické P. Bedřich Žyňa, duchovní správce v Hnojníku, a evangelické Květoslava Janeczková, manželka faráře Janeczka z Komorní Lhotky.

Třetí ročník obecné školy s českým vyučovacím jazykem v Třanovicích, r. 1946

Z významnějších událostí ze života školy v letech těsně po Druhé světové válce zmiňme např. oslavu vzniku republiky, kterou si připomněly děti české i polské školy v Třanovicích společně 28. října 1946 slavnostní besídkou. Dne 5. prosince 1946 byla ve škole uspořádána malá slavnost s mikulášskou nadílkou. Všechny děti obecné i mateřské školy při ní obdržely školní potřeby a cukroví, které napekly maminky z rodičovského sdružení při škole. Péči rodičovského sdružení a odboru Slezské Matice Osvěty lidové v Třanovicích byla v neděli 22. prosince 1946 uspořádána v sále hostince Na Dolině vánoční besídka spojená s nadílkou. Po krátkém recitačním programu a vánoční scénce s názvem Narodil se Kristus Pán následovalo podělení dětí novým šatstvem, školními potřebami a cukrovím. Během letních prázdnin v roce 1947 proběhly také stavební úpravy v bytě řídícího učitele: jeden pokoj byl přepažen příčkou na dva menší, lépe vytopitelné pokoje. Kuchyň obdržela nový sporák a podlahu. Všechny školní třídy a místnosti byly vymalovány, do učeben zakoupena nová kamna. Okolo celé školy byla provedena kanalizace, která umožnila lepší odtok dešťové a odpadní vody způsobující vlhkost vnitřních zdí až do výše jednoho metru. Ve školním roce 1947/48 se rodičovské sdružení usneslo, že se budou ve škole vařit obědy. Náklady s tím spjaté převzala Slezské Matice Osvěty lidové v Třanovicích. Dne 13. září 1947 bylo ve škole vzpomenuo desáté výročí od úmrtí prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. Veřejná oslava této události se konala v neděli o den později v sále hostince „Na Dolině“.⁷¹⁷

Ministerstvo školství a národní osvěty v Praze vydalo 20. června 1945 výnos o otevření polských škol (s výjimkou soukromých), které byly uzavřeny a zrušeny v období nacistické okupace. Třanovická škola s polským vyučovacím jazykem se při své obnově po osvobození potýkala s hmotným i personálním zajištěním. Jejím potřebám byla z rozhodnutí MNV přidělena původní budova polské školy č. p. 30. Objekt v období nacistické okupace náležel německým společenským organizacím. Část původního mobiliáře z této školy převzala obnovovaná česká škola. I přes nelehkou situaci zahájila škola s polským vyučovacím jazykem 17. září 1945 výuku s celkovým počtem 53 žáků polské národnosti (z toho osm polských státních příslušníků, 29 katolíků a 24 evangelíků a. v.). Výuku zajišťoval do 26. září 1945 Józef Ondrusz z Darkova. Dekretem moravskoostravské expozitury Zemské školní rady byl správou třanovické polské školy pověřen Aloizy Filipiec, rodák ze sousedního Hradiště. Život školy však na podzim 1945 dočasně paralyzovala detonace miny z Druhé světové války, objevené při opravě nedalekého mostu přes Stonávku. Mina byla odpálena v blízkosti školy. Vážně poškozena byla školní střecha a vytlučena okenní skla. Již 11. prosince 1945 hlásilo ONV v Českém Těšíně obnovení své činnosti Koło Macierzy szkolnej při škole s polským vyučovacím jazykem

v Třanovicích. Předsednictvo sdružení se skládalo ze čtyř členů, předsedou byl Józef Czernik, místopředsedou Jan Jochymek, jednatelem Paweł Toman a pokladníkem Gustaw Zipsler. Toto rodičovské sdružení bylo úředně potvrzeno 20. února 1946.⁷¹⁸ Výnosem Zemské školní rady, expozitury v Moravské Ostravě, z 19. března 1946 byla ve škole zřízena druhá postupná třída. Výuku v obou třídách zajišťoval Filipiec sám. Dne 16. srpna 1946 byla škola reorganizována jako dvoutřídní s osmi postupnými ročníky. Do první třídy ve školním roce 1946/47 nastoupilo 28 dětí, do druhé pak 30 dětí. Pro výuku druhé třídy byla na školu přidělena Wanda Miczkova, 1. třídu vyučoval Alois Filipiec. Až do 16. listopadu 1946 byly obě třídy vyučovány střídavě v jediné školní učebně. K 1. září 1947 nastoupila na školu namísto Wandy Pytlikové, rozené Miczkové, učitelka Maria Radetzka z Vendryně. K témuž dni zde bylo zapsáno 57 žáků (28 do první třídy, 29 do druhé třídy). Jelikož učitelka Radetzka dlouhodobě onemocněla, učil místo ní od 1. dubna 1948 svibický rodák Karol Molin. V čele školy stál i nadále Filipiec.

Školní rok byl zahajován i uzavírán slavnostními bohoslužbami pro děti katolického vyznání většinou ve farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Hnojníku, příležitostně také v třanovickém kostele sv. Bartoloměje. Děti a. v. se účastnily těchto bohoslužeb buď v evangelickém kostele v Třanovicích nebo v Českém Těšíně. Mezi pravidelné akce školy patřily, stejně jako v české škole, oslavy 28. října (vznik republiky), mikulášské a vánoční besídky spojené s nadílkou, konané většinou v sále Ovčarího hostince, oslavy výročí a úmrtí T. G. Masaryka, narozeniny prezidenta Edvarda Beneše. Mezi veřejností oblíbené akce patřily každoroční dětské radovánky v rámci „Týdne dětské radosti“ vyhlášeného ministerstvem školství a národní osvěty vždy v červnu. Po programu ve škole (recitace, písně) se konalo po zpěvu české a slovenské státní hymny tělocvičné vystoupení dětí na louce nedaleko školy spojené s hudbou a občerstvením. V červnu se konávaly také školní výlety, na kterých byly děti provázeny také některými rodiči. V roce 1946 se uskutečnil výlet na Ropičku, o rok později na Prašivou a 25. června 1948 do Čadce. I do života školy s polským jazykem vyučovacím se pozvolna promítaly nové společenské poměry s výrazným příklonem k socialismu. Jak čteme na stránkách školní kroniky (psané v letech 1945–1948 v českém jazyce), již např. 7. listopadu 1947 „[...] v hodině občanské výchovy uspořádáno ve škole pro žactvo obou tříd slavnostní výročí vzniku Svazu sovětských soc. republik. Účelem oslav bylo poznání statečného lidu Sovětského svazu a jeho kultury a zároveň připomenuto slavné vítězství sovětského lidu nad německým nacismem, jakož i jeho velké mírové úsilí [...]“⁷¹⁹ Z významných událostí, které se zapsaly do historie této školy v období mezi léty 1945–1948, zmiňme např. březnovou povodeň roku 1947. Po silných zimních mrazech a množství sněhu následovala v první polovině března obleva. Dne 15. března 1947 zaplavila

voda rozvodněné Stonávky objekt školy s polským vyučovacím jazykem (č. p. 30). Vyučování bylo v těchto dnech přerušeno a s pomocí rodičů a členů hasičského sboru probíhaly záchranné práce. O rok později sužovaly žáky obou škol v Třanovicích od března do května dětské infekční nemoci. Téměř 80 % zdejší školou povinné mládeže trpělo příušnicemi, spalničkami či planými neštovicemi. Závěrem našeho pojednání o školství v tomto období připomeňme ustanovení místní školní rady v Třanovicích 16. března 1947. Jejím předsedou se stal Adolf Waloszek, náměstkem František Klimsza.⁷²⁰

Dožínkový průvod krojované mládeže u státního statku v Dolních Třanovicích (bývalý Kapplův dvůr), kolem r. 1947

V tříletém období v nových společenských a politických podmínkách po osvobození Rudou armádou počátkem května 1945 se i do života Třanovic, tak jako v případě mnoha dalších obcí na českém Těšínsku, negativně promítaly především v letech 1945–1947 oživené národnostní rozepře jako důsledek vývoje po Mnichovu 1938 a šesti letech druhé světové války. Národnostní pnutí mezi Čechy a Poláky také v Třanovicích negativně prostupovalo politický, společenský, náboženský i soukromý život. Přes všechny obtíže byla obnovena výuka v místní české i polské škole. Období se vyznačuje pestrou činností spolků. Třanovičtí občané polské národnosti dostali možnost realizace svých společenských potřeb v roce 1947 ve vzniklých místních organizacích PZKO a SMP. Ze stran Národní fronty získaly nejsilnější podporu voličů v Třanovicích v květnových volbách roku 1946 komunisté těsně následováni národními socialisty. Aktivní členové KSČ pomalu i v naší obci převzali otěže, které měli třímat dalších čtyřicet let. Stalo se tak po únoru 1948.

Žáci české Národní školy v Třanovicích, 50. léta 20. století

David Pindur

TŘANOVICE V OBDOBÍ BUDOVÁNÍ SOCIALISMU

Již od počátku roku 1948 se projevovala politická krize v ČSR ve všech rovinách (v Národní frontě, ve vládě, v parlamentu i ve státní správě). Mezi hlavní rozpory patřila zemědělská politika, neshody na návrhu školského zákona, zákona o živnostenské dani, spory o platech státních zaměstnanců aj. KSČ stupňovala tlak na další znárodňování a mobilizovala veřejnost. Nekomunistické strany postupovaly nejednotně, spoléhaly na svou převahu v parlamentu a na blížící se květnové volby do Národního shromáždění. Krize vyústila v demisi, kterou podalo 20. února 1948 prezidentu republiky Edvardu Benešovi 12 nekomunistických ministrů. Beneš však proti jejich očekávání nejmenoval úřednickou vládu. Situace obratně využila KSČ, která v podstatě ovládala bezpečnostní složky státu, měla dobře fungující a ukázněnou stranickou síť a zakládala akční výbory Národní fronty. V továrnách si KSČ vytvářela ozbrojené Lidové milice, jejich členové se rekrutovali většinou z řad nejfanatičtějších stoupenců komunistické ideologie. Komunisté získali na svou stranu valnou část společnosti. Oslabený prezident Beneš dne 25. února podlehl systematizovanému nátlaku a demisi 12 ministrů přijal. Současně na návrh předsedy vlády, komunisty Klementa Gottwalda, jmenoval novou vládu „obrozené“ Národní fronty, v níž sice měli své místo i členové dalších politických stran, ale většinu získala KSČ. Nastalo tak dlouhé období vlády jedné strany a nastolení tuhého totalitního systému pod rouškou formálního zachování všech institucí demokratického státu (prezidentský úřad, parlament, vláda). V červnu 1948 parlament zvolil prezidentem republiky Klementa Gottwalda. Totalitní režim se tak dotvořil i po formální stránce.⁷²¹

V obci Třanovice došlo k významným změnám, jejichž výsledkem měla být socializace vesnice za použití jakýchkoliv prostředků. Dvacetileté období 1948–1968 se neslo v obci ve znamení zápasu mezi „novým“ a „starým“ světem. Především v případě omezování náboženské svobody sehrály Třanovice významnou úlohu a v dějinách Slezské církve evangelické a. v. jim patří čestné místo. Výmluvným symbolem tohoto období je krátká a nepřilíh oslňující historie třanovického JZD, které se již v době svého založení setkávalo s četnými problémy a nezájmem občanů o tento způsob hospodaření, až se nakonec stalo

v roce 1960 součástí Státního statku Hnojník. Socialismus v tomto dvacetiletí sice postupně prorostl do všech složek každodenního života obyvatelstva, přesto však zcela nezakořenil, jak ukázaly události reformního úsilí na jaře roku 1968.

Velmi významnou změnou tohoto období byl zánik okresu Český Těšín k 1. červenci 1960. Při tehdejší územní reorganizaci státu vzniklo namísto dosavadních 19 krajů a 306 okresů a obvodů na území Československa celkem deset krajů a 108 okresů. Ostravský kraj byl nahrazen novým Severomoravským krajem s novými okresy. Území českého Těšínska bylo rozděleno ahistoricky mezi okresy Karviná, Frýdek-Místek a Ostrava. Někdejší okresní město Český Těšín bylo v rozporu se svými historickými a správními tradicemi přičleněno k okresu Karviná. Obec Třanovice se stala součástí okresu Frýdek-Místek. Sousední Hradiště či Horní Žukov však připadly k okresu Karviná. Den ze dne došlo k umělému přetrhání přirozených spádových vazeb obce Třanovice

Rada místního národního výboru
v TŘANOVICÍCH
okres Český Těšín

na Těšín a později Český Těšín coby sídlo okresu.⁷²² Občané Třanovic nyní byli donuceni za svými úředními záležitostmi dojíždět do vzdálenějšího Frýdku-Místku. Podle slov obecní kroniky „na tuto změnu si občané těžko zvykali“.⁷²³

Záhy po únorových událostech roku 1948 byly v Třanovicích rozpuštěny všechny tři nekomunistické strany (ČSNS, ČSSD, ČSL), předseda MNV, národní socialista Vilém Ovčáří byl zbaven své funkce. V předsednictví VO KSČ se v letech 1948–1968 vystřídali Oldřich Žvak, Jan Platoš, Jan Niemczyk, Gabriel Wolny, Ladislav Maceček či Jiří Baar. Prvním předsedou místního akčního výboru Národní fronty se stal rolník František Klimsza, který byl 19. května 1950 ze své funkce odvolán a nahrazen horníkem Oldřichem Žvakem. Roku 1951 byl tajemníkem MNV zvolen Karel Kubiček, po něm v roce 1952 krátce Helena Sikorová a od 1. dubna 1952 do 31. srpna vykonával funkci tajemníka František Onderek.⁷²⁴ Kronika české školy v Třanovicích popisuje záležitosti spjaté s tajemníkem MNV následovně: „V měsíci lednu (1952 – pozn. D. P.) byl u MNV ustanoven politický tajemník. Byla jim ustanoven s. Sikorová H. z Horních Tošanovic. Její ustanovení však přijali členové rady MNV s nechutí. Proč? Inu, oni si zařídili MNV jako instituci, která mnohdy sloužila jejich vlastním zájmům. A teď se tady objevil někdo, kdo si dovolil poukázat na jejich nesprávný postoj. Byl to hlavně postoj k socializaci vesnice. Členové rady, členové strany s. Kokotek Jan a Niemczyk Adam dosud pracovali na MNV velmi agilně. Avšak sotva jim s. Sikorová připomněla jejich povinnost, aby zrevidovali svůj dosavadní poměr k JZD a k socializaci vesnice, ihned jejich činnost nápadně ochabla. Nejdříve se snažili Sikorovou z Třanovic vystrnadit. To se jim po měsíci podařilo.“

Když však ONV přidělil do Třanovic za taj. s. Onderka z Hradiště, který se nezalekl jejich praktik, začali oba soudruzi velmi agilně „zahýbat za roh“. A došlo to i tak daleko, že se nechali vyloučit i ze strany, jen aby nemuseli vážně uvažovat o vlastním slibu, který dali při prověrce, totiž přistoupit za člena JZD [...].“⁷²⁵

Na základě voleb z 25. května 1954 byli do MNV v Třanovicích zvoleni: Oldřich Žvak, František Onderek, Jan Skupieň, Josef Janczar, Lydie Rylková, Marie Husová, Josef Skulina, Leopold Filipec a Josef Janczyk. Předsedou MNV byl zvolen Oldřich Žvak. Při volbě předsedy, tajemníka a členů rady 26. května 1954 se proti osobě nově zvoleného Žvaka „postavil s. Skupieň Jan, který jmenovaného označil, že po dobu, kdy zastával funkci používal mnoho teroru. Dále zdůraznil, že když již jest 4 léta předsedou, měl by tuto funkci předat druhému. Občané nejsou spokojeni s ním [...].“ Byly zřízeny také tři stálé komise při MNV – zemědělská (předsedkyně Marie Husová), finanční a rozpočtová (předseda Leopold Filipec) a komise pro vnitřní věci (předseda Josef Janczyk). Kromě toho byla zvolena ještě trestní komise s předsedou Oldřichem Žvakem.⁷²⁶ Dne 30. srpna 1955 došlo ke změně předsedy a tajemníka. Novým předsedou byl zvolen horník Josef Skulina, člen KSČ. Místo tajemníka obsadil Oldřich Žvak. Ve volbách do národních výborů všech stupňů 16. května 1957 bylo do třanovického MNV zvoleno celkem 15 osob, z toho devět české a šest polské národnosti. Předsednický post opět obájil Josef Skulina, tajemníkem MNV se stal Ludvík Sobek. Již příštího roku však došlo ke změně. Novým předsedou se stal k 1. červnu 1958 horník Jan Platoš.⁷²⁷

V roce 1960 vstoupil v platnost nový zákon o národních výborech č. 65/1960 Sb. Národní výbory jsou zde charakterizovány jako „nejširší orgány pracujících, orgány státní moci a správy v krajích, okresech a obcích“. Získaly tak širší působnost zejména v hospodářství, stavebnictví a místních potřebách. Mohly řídit a spravovat také školy či pečovat o veřejný pořádek.⁷²⁸ Práce třanovického MNV na přelomu padesátých a šedesátých let stagnovala. Platoš se vzdal tajemnické funkce počátkem roku 1960. ONV v Českém Těšíně dosadil provizorně 1. dubna do funkce někdejšího tajemníka MNV Františka Onderka. Dne 12. června 1960 se konaly další volby do všech složek národních výborů. Do ONV byl za Třanovice zvolen opět vedoucí státního statku Ladislav Kocyan. Z voleb vzešlo do MNV celkem 18 poslanců. Na ustavující schůzi 23. června 1960 byl předsedou MNV zvolen opět Oldřich Žvak, tajemníkem František Onderek, členy rady pak: Josef Pavera, Karol Jaworek, Karol Filipiec, Pavel Kubik a Františka Labudová. Při MNV vzniklo celkem šest komisí: zemědělská, finanční, pro výstavbu a ochranu veřejného majetku, školská a kulturní, služeb, trestní. Roku 1962 byl do rady MNV za zesnulého Pavla Kubika zvolen Jan Čajka. K 1. lednu 1963 byl dosavadní tajemník MNV Onderek povolán do Horních Tošanovic, jeho funkci převzal Karol Jaworek. Činnost třanovického

MNV byla v první polovině šedesátých let poměrně aktivní, např. v roce 1963 zasedalo plénum MNV devětkrát a rada devatenáctkrát. Ačkoliv byla zasedání pléna veřejná, setkávala se s minimálním zájmem občanů Třanovic. Voleb do všech stupňů národních výborů 14. června 1964 se v Třanovicích zúčastnilo z 593 voličů 586 osob, z toho platných hlasovacích lístků bylo odevzdáno 579. Z těchto voleb vzešlo 28 poslanců MNV.⁷²⁹

S polovinou šedesátých let začala činnost MNV i jeho komisi stagnovat. Vleklým problémem se stala nedokončená stavba kulturního domu, který obec citelně postrádala. Na podzim roku 1967 vyvstal návrh na sloučení MNV v Třanovicích s MNV v Hnojníku. Třanovický obecní kronikář Onderek o tom na stránkách kroniky napsal: *„Z těchto důvodů bylo svoláno společné zasedání MNV Třanovice-Hnojník. Jednání však nebylo plodné. Zástupci MNV Hnojníka se sloučením souhlasí. Trvají však na tom, aby sídlo společného MNV bylo v Hnojníku. Po dlouhé diskuzi ve které vystoupili zástupci všech složek NF, ředitelé škol, předseda MNV a další*

Letecký pohled na Horní a Dolní Třanovice směrem od Hnojníku, 50. léta 20. století

poslanci MNV ze strany Třanovic se všichni ve svých vystoupeních vyslovili proti tomuto sloučení. Na zasedání bylo přítomno 28 poslanců. Proti sloučení hlasovalo celkem 26 poslanců, 2 poslanci se zdrželi hlasování. Jedná se o věc, která vcelku nemá ještě své zkušenosti. Zdali toto zamítnutí tohoto návrhu nebylo zdůvodněno, neb bylo chybné, jistě budeme moci posoudit v budoucnosti. Bude-li tento systém lepší, jistě se budeme muset k němu vrátit i přes patriotistické náhledy jednotlivců. Je však jisté, že ve větším celku se dá více podnikat, jsou lepší hospodářské podmínky a hlavně více obětavých občanů.“⁷³⁰ Další volby do všech stupňů národních výborů byly stanoveny na 19. května 1968.⁷³¹

Nedílnou součástí MNV byly jednotlivé komise. Do počátku šedesátých let se postupně ustálily tyto komise: pro výstavbu, finanční, pro služby, zemědělská, pro veřejný pořádek, školská a osvětová.⁷³² Komise pro ochranu veřejného pořádku se vyvinula z původní trestní komise.⁷³³ Řešila především drobné delikty a přestupky, povětšinou urážky na cti, lesní pych, alkoholismus, nedodržování povinné školní docházky, zanedbávání pracovních povinností aj. Mnohé případy řešené komisí a zaznamenané v knize zápisů mohou pro svou formu i obsah na tváři dnešního čtenáře vyvolat úsměv, jako např. zápis z 27. ledna 1967, kde stojí: „*Emilie G. obviňuje Emilii M., že jí odvedla chlapa, který delší dobu žil s ní a teď bydlí v podnájmu u p. M. Také obviňuje chlapa (Tomícu) za krádež osobních dokladů. Dne 10. 12. 1966 v pozdních večerních hodinách p. G. šla si s ní své účty vyřídit (s p. M). Nastaly hádky, třískání na dveře a okna p. G. tvrdí, že jí paní M. také uhodila do tváře. Neměla však svědky a proto komise rozhodla postup p. G. za nepravý podle zákona soc. republiky. Stížnost byla komisí jednohlasně zamítnuta.*“⁷³⁴ Mnohem závažnější a častější přestupky proti občanskému soužití byly způsobeny alkoholismem. Také v obci žilo v období 1948–1968 několik jedinců mající opakovaně se svou závislostí vážné sociální problémy. Jedním z nich byl jistý Štefan J., který se 10. června 1965 „*do komise dostavil v podnapilém stavu, tak nešlo jeho případ projednat. Choval se neslušně a proto se toto řešení odkládá do příští komise.*“ O rok později však nebyla situace u Štefana J. příliš lepší. „*Jelikož se občan J. po třetím vyzvání do komise nedostavil, došli členové komise k závěru všechny případy o přestupcích předat soudu, neboť veřejně prohlásil, že se do komise pro blbosti dostavovat nebude, je dokázána věc, že je denně v podnapilém stavu, proto by bylo zadobře učinit konec takovému hulackému životu a občan J. dát do pracovního tábora, jiného východiska s takovým člověkem není.*“⁷³⁵ Obdobný případ, Leopold J., zaměstnával v padesátých letech také velmi často jednání rady a celého MNV. Na schůzi MNV 29. října 1954 „*předseda podal zprávu o špatném chování, ohrožuje ostatní občany, když jest v podnapilém stavu. Posledně zase vyvolal rvačku na zábavě. Doma bije manželku a tříská rádio apod. Jeho chování jest odstrašující a nebezpečné pro ostatní spoluobčany. Plénem bylo usneseno, aby Leopoldu J. byl zákaz vstupu na zábavy půl roku, hostinští a prodejny nesmí jmenovanému prodat*

*alkohol a také občané nesmí mu dáti alkohol. Toto bude uveřejněno v oběžníku.*⁷³⁶ Ještě v prosinci 1960 platil v obci jmenovitý zákaz prodeje alkoholu Leopoldu J. pro jeho agresivní chování v podnapilém stavu. Podobných případů bylo v obci více, některé mladistvé nevyjímaje. Alkohol stál také za sérií pěti žhářských útoků v Třanovicích v roce 1960, jak o tom ještě dále uslyšíme. Komise pro ochranu veřejného pořádku proto pravidelně vyzývala vedoucí místních pohostinství, aby důsledně dodržovali otevírací hodiny a neprodávali alkohol mladistvým a podnapilým hostům a ve spolupráci s místním odborem Československého červeného kříže byly pořádány osvětové protialkoholní přednášky, mnohdy však bez širší odezvy u veřejnosti.⁷³⁷

Obydlí rodiny Bialoňovy, 50. léta 20. století

Prioritou zemědělské komise byla především kolektivizace venkova za použití všech prostředků. Na jejich jednáních byly řešeny otázky spjaté s hospodářskými dodávkami státu ze strany místních soukromých zemědělců a zvyšování výsledků v oblasti rozšiřování

místního půdního fondu a chovu jatečného a chovného domácího zvířectva.⁷³⁸

V počátcích kolektivního hospodaření v Třanovicích stála místní skupina Jednotný svaz českých zemědělců (dále jen JSČZ). Podle zákona z 11. července 1947 byl JSČZ samosprávnou veřejnoprávní korporací, jež sdružovala jako zájmová organizace všechny vlastníky a uživatele zemědělské půdy. Členství bylo zčásti povinné, zčásti dobrovolné. Povinnými členy se stali uživatelé zemědělské půdy o výměře nad jeden hektar a starší 18 let, ať již nájemci či vlastníci. Hlavním posláním bylo dát zemědělcům zájmovou, stavovskou organizaci. Po únoru 1948 se zde zřetelněji prosazoval příklon k socializaci venkova. Přesto JSČZ neztratil charakter organizace sdružujícího soukromé hospodářící zemědělce, a proto byl v březnu 1952 zrušen. Jeho činnost a majetek byl převeden na národní výbory a JZD.⁷³⁹ Ustanovující schůze třanovické místní skupiny JSČZ se konala 17. března 1948 v místnosti MNV podle pokynů ONV Český Těšín. Předsedou byl zvolen předseda MNV František Klimsza, místopředsedou Stanislav Nowak, jednatelem Adam Niemczyk a pokladníkem Adolf Waloszek. Na schůzi výboru třanovické místní skupiny JSČZ 5. července

1948 byla ustanovena „budovatelská“ komise a komise „pro odhad obilí na polích“. Členy budovatelské komise se stali František Klimsza (předseda), Ludmila Klimszová, František Wilczek, Stanislaw Nowak a Adolf Waloszek. Členy odhadní žňové komise se stali František Klimsza (za MNV), Adam Niemczyk (za JSČZ), Jan Kokotek jako zemědělský referent, Josef Kokotek jako výkonný zemědělec, dále pak Jan Skupień a František Duda. Na této schůzi bylo dohodnuto rozdělení Třanovic do tří oblastí pro odhad obilí: Sušov a Zadky, které měli na starost František Klimsza a Josef Kokotek, Křemenec v péči Adama Niemczyka a Jana Kokotka a Fifejdy a Záříčci v péči Jana Skupieně a Františka Dudy. Úkolem této komise byl odhad obilí výměrem po jednotlivých hektarech.⁷⁴⁰ Na schůzi 15. srpna 1948 bylo v sále Wanokova hostince za přítomnosti 38 občanů Třanovic hlasováno, zda bude v obci zřízeno strojní družstvo. Poměrem 5 : 2 hlasům byl jeho vznik zamítnut. Ostatní přítomní se zdrželi hlasování. Místní skupina ČSZJ se ujala přípravy třanovických dožíněk v neděli 5. září 1948. K organizaci programu byl ustanoven samostatný dožínkový komitét. V polovině následujícího roku byly SJČZ zakoupeni do Třanovic dva chovní býci, jeden byl přidělen Pavlu Kiszovi, druhý Františce Witaskové. Třetího plemeníka držel Stanislaw Nowak. Plemenného kance choval Pavel Kisz. Dne 4. září 1949 pořádala místní skupina SJČZ společně s PZKO v Třanovicích opět dožínkovou slavnost. Výtěžek z této akce činil 9 907 Kč, z toho polovina (4 953,50 Kčs) připadla PZKO. Na návrh člena místní skupiny SJČZ Jana Kokotka byl 12. listopadu 1949 schválen návrh na poplatek za vypůjčení mlátičky na slámu, pro členy JSČZ 15 Kčs na hodinu, pro nečleny 20 Kčs a pro ostatní, kteří nebyli občany Třanovic 25 Kčs. V lednu následujícího roku byli členové JSČZ seznámeni s kontingenty na celý rok a vyzváni, aby uvedli všechny své osevnické plochy a nezatajovali státu hektary.⁷⁴¹ Již na další schůzi 13. února 1950 byli členové třanovické místní skupiny JSČZ vyzváni přítomným referentem československého ONV ke „*kolektivizaci pozemků v rámci JZD a chov dobytka. Dal na vědomí, jak má být zvýšená živočišná výroba v 5 [letém] plánu, doporučoval kolektivizace pozemků, že to vyžaduje socializace vesnice, doporučoval chov dobrého užitkového dobytka jak hov. i vepřového, i zakládání společných pastvin. Doporučoval také pořizování jednoduchých silážních jam.*“⁷⁴² Založení JZD v Třanovicích na sebe nenechalo dlouho čekat. Již 25. dubna 1950 se konala v sále MNV v Třanovicích společná schůze zástupců JSČZ a JZD. První organizaci zde zastupovali: František Klimsza, Pavel Recmaník a Adam Niemczyk. Za JZD zde byli: Adolf Waloszek, Gabriel Wolny, Adam Białoń, Jan Molin a Antonín Maceczek. Obě skupiny přítomných se shodly na společné účasti na prvomájových oslavách v Hnojníku. Dále se domluvily spojenými silami vyšterkovat cestu v třanovické místní části Fifejdy, provést postřik ovocných stromů v obci a koordinovat žňové práce a výmlat. V červnu téhož roku se členové JSČZ rozhodli zakoupit

vyorávač brambor. Na schůzi třanovické místní skupiny JSČZ v sále Wanokova hostince 31. ledna 1951 byl zvolen nový výbor ve složení: Stanislav Nowak (předseda), Jan Kokotek (místopředseda), Pavel Kiswa (jednatel), Adolf Waloszek (pokladník). Dne 22. ledna 1952 pořádal okresní sekretariát JSČZ v Českém Těšíně v Třanovicích besedu na téma Odchov mladých zvířat se speciálním zaměřením na chov prasat. Další volby výboru se konaly 3. února 1952. Post předsedy uhájil opět Stanislav Nowak. Na další schůzi 24. února již byl některými přítomnými hosty činěn nátlak na větší spolupráci místní skupiny JSČZ a JZD, která dosud spočívala především ve společné oslavě dožínkových a prvomájových oslav. Poslední schůze třanovické místní skupiny JSČZ se uskutečnila 30. února téhož roku.⁷⁴³ Dne 3. dubna 1952 byla místní

Usedlost „Vieluchovka“, 50. léta 20. století

skupina JSČZ v Třanovicích likvidována zástupci Okresní komise JSČZ. Za přítomnosti předsedy místní skupiny Nowaka, předsedy MNV, předsedkyně Výboru žen a předsedy JZD v Třanovicích byly odevzdány všechny legitimace členů třanovické místní skupiny JSČZ, razítka,

vkladní knížky a přesný soupis majetku, který nyní získávalo JZD, stejně jako finanční hotovost ve výši 5 289,50 Kčs. Tentýž den proběhla likvidace místních skupin JSČZ také v sousedních obcích Hradiště, Dolní a Horní Tošanovice.⁷⁴⁴ Předchůdcem JZD byla družstva zaměřená na zemědělskou výrobu (např. strojní, mechanizační, pastevní aj.). V obcích, kde tato družstva působila, bylo ustanovení JZD snadnější. Zákon č. 39/49 Sb. o JZD byl schválen Národním shromážděním 23. února 1949, vlastní proces zakládání družstev pak upravovaly prováděcí předpisy ministerstva zemědělství ze 17. března 1949. Třanovická místní skupina JSČZ zamítla na své schůzi 15. srpna 1948 vznik strojního družstva v Třanovicích. Jak víme již z předchozích řádků, JZD však v obci brzy vzniklo. Ustavující schůze se konala 29. ledna 1950 v sále Wanokova hostince za účasti 24 osob. Schůze se jako hosté zúčastnili také okresní tajemník JZD a člen traktorové stanice v Českém Těšíně. Z voleb vyšel jako předseda JZD vítězně Adolf Waloszek, místopředsedou byl zvolen Adam Biatoň, jednatel Gabriel Wolny, pokladníkem Jan Wanok, hospodářem

Jan Guznar. Předsedou dozorčí rady JZD byl František Ciompa a členy Josef Skulina a Karel Tomiczek. Jednalo se o družstvo tzv. 1. typu, tzn. že půda zůstávala i nadále v soukromém vlastnictví členů, prováděl se však společný osev, sklizeň se rozdělovala podle výměru půdy jednotlivých družstevníků a podle něj se hradily i náklady. Využívalo se vlastní i společné techniky. Na nákup zemědělských strojů měl složit každý člen družstva 200 Kčs. V březnu 1950 byl pořízen traktor zn. Svoboda a mlátička od Pavla Kisze. JZD se však již v prvním roce své existence potýkalo s problémy. Nedůvěřivost valné míry třanovických zemědělců vůči novému režimu a nechuť hospodařit společně v rámci JZD vedly k tomu, že do konce roku 1950 nerozšířil řady družstevníků nikdo z výkonných zemědělců. I přes skutečnost, že byly v lednu následujícího roku ustanoveny agitační dvojice, které měly za úkol obcházet především domácnosti hospodářů s největšími polnostmi, byl výsledek tohoto přesvědčování nulový a činnost JZD v dalších letech stagnovala.⁷⁴⁵

Druhý život JZD v Třanovicích začal ve druhé polovině padesátých let. ONV v Českém Těšíně na schůzi rady 28. září 1956 konstatoval, že

Usedlost „Vieluchovka“, 60. léta 20. století

v Třanovicích jsou vytvořeny veškeré předpoklady pro vznik nového JZD. V listopadu byl schválen jeho přechod na 2. typ hospodaření. Družstevníci tak přešli od individuální formy hospodaření na společnou práci v oblasti rostlinné i živočišné výroby. Předsedou byl zvolen Pavel Kisza. Začínalo se na 37 ha zemědělské půdy (pozemky Pavla Kisze, Pavla Szarovského a Josefa Palika). JZD 7. listopadu Třanovice, jak zněl oficiální název, však brzy hospodařilo již na 214,97 ha zemědělské půdy (z toho 168,3 ha ornice) se 75 členy. Chovalo 99 kusů skotu (z toho 30 krav), 65 prasat (z toho 13 prasníc), 11 koní (především pro polní práce) a 400 slepic. V letech 1957–1958 byla postavena drůbežárna, líheň kuřat, v roce 1960 pak kravín a silážní jáma. Řady družstevníků byly posíleny přijetím poměrně velké skupiny nových členů v průběhu roku 1957. V závěru téhož roku byly přijaty stanovy JZD, které potvrdila rada ONV 13. prosince. Účel JZD vyplýval již z prvního bodu stanov, podle nějž: „Pracující rolníci v obci Třanovicích, okres Český Těšín, se dobrovolně sdružují v jednotné

zemědělské družstvo, aby scelením půdy, společnými výrobními prostředky a společně organisovanou prací vybudovali společné družstevní hospodářství, překonali zaostalost zemědělské malovýroby a vybudovali vysoce produktivní zemědělskou velkovýrobu, zvýšili výrobnost své práce, dosáhli vítězství nad kulaky a všemi vykořisťovateli a zajistili tak bohatší, kulturnější a radostnější život ve vesnici.“⁷⁴⁶ V lednu 1958 uzavřelo JZD 7. listopadu Třanovice patronátní smlouvu s Třineckými železárnami Velké říjnové socialistické revoluce. Podle ní bylo povinno v tomto roce odevzdat železárnám 5 000 litrů mléka, 800 kg hovězího masa a 5 000 kg šrotu.⁷⁴⁷ V roce 1959 obhospodařovalo třanovické JZD 171 ha zemědělské půdy, z toho 141 ha orné, státní statek 209 ha zemědělské půdy, z toho 182 ha orné. Nejvíce se pěstovala pšenice, žito, oves, brambory a krmné okopaniny.⁷⁴⁸

Ačkoliv ještě v březnu 1960 vstoupilo do JZD 11 nových členek a k 25. dubnu dosahoval počet členů 84, potýkalo se třanovické družstvo s celou řadou problémů. Na schůzi 25. dubna 1960 se již hovořilo o přechodu družstva ke státnímu statku. „Ředitel státního statku s. Trubecký vysvětlil družstevníkům celý problém týkající se přechodu JZD ke ČSSS, seznámil je o podmínkách, výhodách a poukázal na to, že i když JZD má 250 ha, jedná se o drobné JZD, které v příštím údobí neobstojí a je třeba vytvořit větší celek. Když v Třanovicích jsou prakticky dva statky, jistě by bylo vhodné, aby i JZD bylo zapojeno do ČSSS, jelikož podle dosavadních výsledků hospodaření JZD není schopno převzít ČSSS.“⁷⁴⁹ Ze 48 přítomných se na schůzi vyslovilo pro tuto alternativu 30 družstevníků.⁷⁵⁰ Ke splnutí JZD se státním statkem mělo dojít k 1. červenci 1960, což schválil MNV Třanovice 1. května a rada ONV Český Těšín na schůzi 6. května. Usnesením rady ONV ve Frýdku-Místku ze 30. prosince 1960 a výměrem z 26. ledna 1961 bylo JZD 7. listopadu Třanovice zrušeno a vstoupilo do likvidace. Posledním předsedou byl od podzimu 1959 Ladislav Kocyan, který nahradil Pavla Michalíka. Likvidátorem byl ustanoven Karel Gebauer, který v letech 1961–1962 provedl převod likvidační podstaty třanovického JZD na Státní statek, n. p. v Hnojníku. Dne 25. ledna 1961 se na MNV poprvé sešla likvidační komise JZD. ČSSS byl předán nemovitý majetek JZD: montovaná drůbežárna z roku 1958 s oplocením v odhadní ceně 52 370,56 Kčs, kravín K 60 z roku 1960 v ceně 327 598,20 Kčs, pozemek družstevníků Marie a Pavla Kiszových v Horních Třanovicích, na němž byly postaveny drůbežárna a kravín (č. p. 132). Dále se jednalo o vodárnu z roku 1960 rovněž na pozemku manželů Kiszových za 51 254,18 Kčs, oplocení pastvin v délce 2 300 bm za 16 560 Kčs. Všechny tyto nemovitosti odkoupil státní statek za uvedenou cenu. Kromě toho zde byly ještě zásoby za 89 592,61 Kčs a zvířectvo za 437 226,28 Kčs.⁷⁵¹ Předsedou státního statku v Třanovicích se stal od 1. ledna 1961 bývalý předseda místního JZD Ladislav Kocyan.⁷⁵² Poněkud jiný pohled na likvidaci třanovického JZD nabízí jeho ně-

kdejší účetní Jan Kupčik na stránkách školní kroniky. Podle něj byl viníkem ukončení družstevního hospodaření v obci Pavel Kisza. „Vyšetřováním bylo zjištěno, že Kisza jako předseda JZD a později agronom JZD vedl celou svou činnost tak, aby se sám obohatil a aby práce v družstvu nešla. Aby tím mohl dokázat, že forma družstevního hospodaření není vhodná. Dokázalo se však, že hlavní činitel neúspěchu není forma, ale lidé, kteří družstvo vedli. Byl odsouzen sám, ale na lavici obžalovaných patřili i funkcionáři, kteří situaci znali a nic proti tomu neudělali. Proces měl pro život v Třanovicích ten kladný vliv, že jasně ukázal, že to jsou lidé, kteří zapřičiňují valné množství neúspěchů v našem životě[...].“⁷⁵³

V létě roku 1961 rozvířila hladinu zemědělského života v obci likvidace tzv. záhumenků a záhumenkových krav. Zdůvodněním bylo, že u státního statku není pro záhumenky místo. Většina „záhumenkářů“ se písemně ohradila především proti odnímání krav, na nichž byly mnohé rodiny existenčně závislé. V kanceláři MNV byli 7. srpna 1961 varováni, že během podzimu jim budou krávy i pozemky odebrány.⁷⁵⁴

I přes snahu o násilnou kolektivizaci venkova zůstal v obci po celá padesátá léta silný soukromý hospodářský sektor. Způsobem, jak likvidovat soukromé zemědělce, bylo neúměrné navyšování dávek státu (tzv. kontingentů). Tzv. neplničů hospodářských dávek byli

Obydlí rodiny Janczykovy, 60. léta 20. století

označováni za sabotéry kolektivizace a socializace venkova. Jejich případy se často zabývala zasedání MNV, jako např. 16. července 1954, kdy: „soudruh tajemník František Onderek podal přehled o neplnění dodávek. Uvedl zemědělce, kteří jsou stále pozadu s dodávkami. Josef Palik každý rok jest neplničem, rovněž i letos neplní dodávky. Při pohovoru se odvolává, že dodávky splní v příštím roce apod. U jmenovaného není zájem o plnění, proto bylo rozhodnuto podat ho k potrestání okresnímu soudu. Recmaník Pavel, Kotas Teodor navrhnutí k pohovoru u ONV. Szarovský Pavel sice t. č. plní vepřové maso mlékem, avšak kategoricky se staví proti chovu prasat. Bude mu dána poslední výzva, aby prasata si opatřil, nejpozději do konce srpna [...]“⁷⁵⁵

Jedny z nejúrodnějších pozemků v obci vlastnili Karel Chlebek či František Duda. Obecní kronika o problematice soukromých zemědělců v roce 1960

píše: „V obci byl v roce 1960 ještě ve většině soukromý sektor – jednotlivě hospodařící rolníci, kteří však pro vysoké úkoly nemohli plnit své povinnosti a proto i oni přešli do statku podle zákona č. 50/55 Sb. o zajištění zemědělské výroby. Při převádění těchto zemědělců došlo i k trapným situacím. Zemědělci přímo plakali. Do statku přišli podle tohoto zákona tito zemědělci: Jan Niemczyk [č. p.] 112, Karel Chlebek 143, Leopold Ciešlar 142, Jan Roman 34, Jiří Zielina 86, Stanislav Novák 28, Ludvík Novák 95, Ludvík Novák 29, Josef Kokotek 21, Jan Kokotek 24, František Klimša 23. Byli i další zemědělci, kteří přešli do statku, avšak dobrovolně. Ke konci roku byl dán do statku i Pavel Recmaník č. 11.“⁷⁵⁶ Důvodem ke vstupu těchto zemědělců do státního statku byla i tzv. hospodářsko-technická úprava pozemků, neboli násilné vyměňování pozemků těchto zemědělců za jiné ve vzdálenějších částech katastru obce či se zhoršenou kvalitou půdy. Celá řada zemědělců se proti této praxi marně odvolávala.⁷⁵⁷ Soukromníci hospodařili ještě počátkem roku 1962 na zhruba 30 hektarech, vesměs se jednalo o držitele zemědělské půdy do dvou hektarů s výjimkou Pavla Majera. Rodiny těchto zemědělců se potýkaly s nemalými problémy, ústrky a perzekucí – neúměrné dávky státu, problémy při přijetí dětí na střední a vysoké školy apod. V lednu 1962 to byli v Třanovicích tito hospodáři: Jan Maroš, Pavel Majer, Leopold Ovčarí, Dominik Chrobok, Josef Baron, Jan Krawiec, Silvestr Hrabec, Pavel Walach, Marie Husová, Albín Holaň, Jan Byrtus, Jan Fojtík, Adolf Rylko, Karel Przybyla, Emil Bolek, Jindřich Střílka, Ludvík Čečotka, Pavel Buščík, Oldřich Fojtík, Rudolf Holajn, Pavla Franková, Augustin Lukačka a Jan Biedrava.⁷⁵⁸ Podle statistiky se v závěru roku 1958 nacházelo v obci (s výjimkou státního statku): 365 ks skotu (z toho 247 krav), 257 ks vepřového dobytka (z toho 30 prasnic), 3 400 slepic a 35 koní.⁷⁵⁹

Jedním z průvodních jevů počátku padesátých let bylo znárodnění soukromého podnikatelského sektoru. Do roku 1950 byla v obci likvidována většina soukromých živností, o nichž bylo pojednáno v předchozím období.⁷⁶⁰ V letech 1954–1956 sídlilo v obci Vesnické spotřební družstvo pro obce: Třanovice, Horní Žukov, Dolní a Horní Tošanovice a Hradiště. Předsedou byl Rudolf Kokotek z Dolních Domaslavic. K 1. lednu 1957 bylo sloučeno s družstvem v Hnojníku, které bylo později likvidováno v jedno okresní družstvo – Lidové spotřební družstvo v Českém Těšíně (později Jednota-Jedność Frýdek-Místek). V obci mělo toto družstvo v roce 1958 dvě prodejny smíšeným zbožím, tři hostince („Na Dolině“, „Babilon“ a „U Paverů“) a jeden výsek masa. Předsedou dohlížecího výboru družstva a později Jednoty byl Jan Prutek, později Karel Prutek. V letech 1957–1958 došlo k rozšíření prodejny se smíšeným zbožím. Byla provedena adaptace staré prodejny v č. p. 51. Prodejní místnost se zvětšila o více než 100 %. K této prodejně byl přičleněn i výsek masa, umístěn původně v č. p. 38 (dříve soukromé řeznictví Arnošta Chwastka). Druhá menší

prodejna sídlila v č. p. 29 Na Dolině. K roku 1962 bylo konstatováno že Jednota-Jednošć nemá v Třanovicích nejlepší stav provozoven. Závažné nedostatky byly shledány v případech pohostinství a prodejny Na Dolině. V roce 1967 byla zajištěna pojezdna prodejna Jednoty pro místní části Fifejdy.⁷⁶¹ Bližší náhled do fungování socialistických služeb v obci nabízí třanovický zpravodaj „Vpřed/Naprzód za socialistickou vesnici“ z 20. května 1960, kde stojí: „Dne 15. května 1960 byly zřízeny ve zdejší obci provozovny pro služby obyvatelstvu při Místním národním výboru. Sídlo těchto provozoven je v budovách bývalé Strojní stanice na Dolině. Tamtéž se přijímají k opravě radia. Radia k opravě budou přijímány vždy v úterý a pátek od 14.00–18.00 hod. Mimo to jsou do těchto provozoven zapojeny švad-

leny s. Černíková, která bude šít rovněž v těchto budovách byv. STS, s. Filipcová Bronislava (u Hnojníku), která přijímá práce přímo doma. S. Šturcová na Fifejdách rovněž bude pracovat přímo doma. Malíři Korcz Vladislav a Fojtík Oldřich budou rovněž přijímat práci přímo doma. V provozovnách MNV budou

Bývalá strojní stanice na Dolině, 60. léta 20. století

také opravovat veškeré vodovody, kanalisaci apod. s. Šarovský Alfréd a Černík Alois. Zakázky se přijímají přímo na Dolině. Pokud se týká opravy televizorů, bude je provádět s. Ladislav Maceček a přijímá objednávky buď přímo doma nebo ve středisku provozoven na Dolině. Opravy televizorů budou prováděny vesměs přímo doma u majitele televizoru. Mandl je nadále v provozu u obč. Šarovské na křižovatce. Zřízením těchto provozoven odpadnou našim občanům starosti, kdo jim opraví různé elektrické spotřebiče, šaty a kdo jim vymaluje, a také odstraní se fušérství, které dosud bylo trpěno v obci. Není proto žádný oprávněný provádět úkony souvisící s opravou resp. malířství, který není zařazen do těchto provozoven.“⁷⁶²

Do roku 1955 sídlil v Třanovicích okrsek Veřejné bezpečnosti. Posledním zmocněncem byl Bohuslav Štencl. Z bytových důvodů byl přeložen do Horních Tošanovic s působností pro Dolní a Horní Tošanovice a Třanovice. Zmocněncem byl ustanoven Jan Hořičák.⁷⁶³ Na schůzi MNV 16. července 1954 byl projednán návrh zřídit v Třanovicích samostatnou poštu a jednatelství státní spořitelny. Návrh byl jednohlasně schválen.⁷⁶⁴ K 1. říjnu 1954 byl tedy v Třanovicích zřízen poštovní úřad. Sloužil pro občany Třanovic, Hradiště a Horního

Žukova až do roku 1960. Prvním a dlouholetým vedoucím pošty byl Rudolf Harok (č. p. 71). Doručovateli byli v letech 1954–1960 Vlasta Grygová, Jan Kantor či Evžen Žvak. V rámci reorganizace okresní správy v roce 1960 byla působnost zdejší pošty omezena pouze na Třanovice. Obec Hradiště byla přičleněna do obvodu pošty v Horním Těrlicku a Horní Žukov pod Český Těšín. Třanovická pošta byla od svého založení umístěna v malé nevyhovující místnosti v někdejší „Červené hospodě“ (Szarowski), kde sídlila také kancelář MNV a Místní lidová knihovna. V roce 1954 byla v obci zřízeno jednatelství Státní spořitelny. Vedoucími byli ředitel české školy Jan Kupčik a důchodce Jan Janczyk. K této spořitelně náležely vedle Třanovic také Hradiště, Horní Žukov a Dolní Tošanovice. Roku 1956 převzaly celostátně tyto místní pobočky Státních spořitelen poštovní úřady. Nejinak tomu bylo i v naší obci.⁷⁶⁵

Záhy po únoru 1948 se ukázalo, že největším ideovým odpůrcem nově nastoleného režimu se stanou církve, především pak katolická. Na jaře 1949 došlo k otevřenému střetu nového „lidově demokratického“ režimu s katolickou církví. Byla ustavena tzv. církevní šestka KSČ, která 30. dubna schválila zřízení tzv. Katolické akce – sdružení příslušníku kléru i laických katolíků, které mělo prosadit bezpodmínečné podřízení církve státu. Mons. Miloslav Klisz, ve svých rukopisných dějinách farnosti Hnojník, komentoval situaci roku 1949 poměrně pregnantně: *„Ve státě se vytváří nový poměr k církvi. Jsou schváleny nové církevní zákony, proti nimž protestují biskupové v čele s arcibiskupem pražským Dr. Josefem Beranem. Zavádí se dozor státu nad činností církve, je zřízen Státní úřad pro věci církevní (SÚC) v Praze u KNV a Okresních národních výborech je zřízen úřad církevního tajemníka (KCT a CT). Ministr zdravotnictví, P. Josef Plojhar po internaci, resp. zatčení biskupů svolává na svátek sv. ap. Cyrila a Metoděje r. 1950 na Velehrad Sjezd katolického duchovenstva. Tak vzniká mírové hnutí katolického duchovenstva. Je to po tzv. Katolické akci (Svatá stolice pohrozila účastníkům tzv. Katolické akce, kteří v ní budou aktivně pracovat, exkomunikací) a Výborech vlasteneckých kněží sdružení, které se udrželo a v něm pracovali nejen řádoví kněží, ale i ordináři, kteří nastoupili na uprázdněné biskupské stolce [...]“*⁷⁶⁶ Rovněž Mons. ThDr. František Onderek, apoštolský administrátor v Českém Těšíně, se stal coby odpůrce nového režimu nepohodlným. V kritickém létě 1949 stál na straně českých a slovenských biskupů, kteří v memorandu protestovali proti státní Katolické akci, proti zavírání kněží i proti urážkám Vatikánu. Byl za to zatčen Státní bezpečností. Již v závěru srpna 1949 se stal zmocněncem ministerstva školství, věd a umění při českotěšínské Apoštolské administratuře orlovský farář Unger, stoupenec nových poměrů, kterého následně vystřídal Miroslav Doseděl.⁷⁶⁷ Nové církevní zákony z podzimu 1949 legislativně posvětily dozor státu nad církvemi. Novinkou bylo ve výše citovaném úryvku zmíněné zavedení funkcí církevních tajemníků. Všichni duchovní se stali státními zaměstnanci a mohli

veřejně působit pouze s písemným státním souhlasem po složení slibu věrnosti lidově demokratickému zřízení. Onderek byl donucen složit slib 12. března 1951.⁷⁶⁸ Tou dobou již bylo v okrsku Apoštolské administratury zatčeno několik kněží, v rámci tzv. „Akce K“ byly v dubnu 1950 likvidovány mužské a některé ženské kláštery v našem regionu. SÚC dosadil do Českého Těšína jako Onderkova sekretáře kněze královéhradecké diecéze Antonína Veselého (1918–1983). Tento „pokrokový kněz“ se stal prostředkem k Onderkově pacifikaci. Po tvrdém nátlaku jej byl Onderek nucen v dubnu 1953 jmenovat svým generálním vikářem. Po Onderkově smrti 24. října 1962 se stal na nátlak státních orgánů jeho nástupcem Veselý. Nikdy nebyl schválen Vatikánem a neuzíval titulu apoštolský administrátor ale titul „ordinář českotěšínský“.⁷⁶⁹ K 1. lednu 1963 došlo k zarovnání hranic děkanátů s hranicemi okresů. Prostor apoštolské administratury byl nyní organizačně rozdělen na čtyři děkanáty (Frýdek, Karviná, Slezská Ostrava a Jeseník) s celkovým počtem 80 farností.⁷⁷⁰

V čele farnosti Hnojník stál do roku 1950 jako administrátor i nadále P. Fryderyk Žyła. V neděli 6. července 1949 proběhlo ve farnosti udílení svátosti biřmování. Apoštolský administrátor biřmoval v 8 hodin ve filiálním kostele v Třanovicích a v 9.30 ve farním kostele v Hnojníku celkem 178 věřících.⁷⁷¹ K 1. lednu 1950 byl donucen každý farní úřad zřídit nové matriky, které měly mít nadále platnost pouze pro interní církevní účely. Dosavadní matriky převzal stát. Při každém MNV byl zřízen matriční úřad (zákon č. 268/49 Sb). Od prosince 1949 byly jako úředně jedině platné uznávány pouze civilní sňatky. Většina snoubenců i nadále preferovala církevní sňatek, a tak absolvovala svaatební obřady dva – na MNV a pak v kostele. Tlak na duchovenstvo v roce 1950 gradoval, byly nově nařízeny státní souhlasy pro kněze, jakákoliv činnost či výpomoc v sousední či jiné farnosti musela být předem povolena okresním církevním tajemníkem.⁷⁷² V září 1950 zvítězil v konkurzu na nového duchovního správce v Hnojníku P. Fridolin Jasczenko, rodák z Karviné, který přijal kněžské svěcení v roce 1938. Na hnojnickou faru byl oficiálně instalován 1. října 1950. Začal vést knihu nedělních oznámení („ohlášek“) v českém jazyce. V září 1952 se i ve farnosti Hnojník poprvé zavedl povinný podpis obou rodičů na písemných přihláškách dětí do náboženství. Na rodiče byl v rámci náboženské výchovy dětí vyvíjen ze strany režimu soustavný nátlak.⁷⁷³ Po dobrovolné rezignaci P. Jasczenka na duchovní správu farnosti Hnojník zde nastoupil v květnu 1954 P. Emil Peter (1895–1964), rodák z Bruzovic. P. Peter byl v červenci 1950 coby agilní a oblíbený farář v Dolních Bludovicích (starosta Čs. Orla aj.) zatčen a internován v Želivi. Po propuštění v dubnu 1952 se stal farářem v Bernaticích u Javorníku ve Slezsku. Zde jej vystřídal Fridolin Jasczenko a Emil Peter se ujal jeho hnojnické farnosti. Působil zde blahodárně,

s neskrývaným hlubokým vztahem k Těšínsku, svému rodnému kraji, až do smrti.⁷⁷⁴ Již 7. července 1954 uděloval ve farnosti Hnojník apoštolský administrátor Onderek opět svátost biřmování (stejně tak i 25. října 1959). V roce 1955 se konaly ve všední dny mše v Hnojníku v 7 hodin, v neděli v 8 hodin s polským kázáním, v 9 hodin s českým kázáním. Ve zrušené svátky v 7.30 hodin. Májové pobožnosti a křížové cesty se zde konaly střídavě v českém a polském jazyce. V třanovickém kostele sv. Bartoloměje se konaly mše v neděli v 10 hodin střídavě s českým a polským kázáním, ve zrušené svátky v 18 hodin. Ve filiálním kostele Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v Komorní Lhotce byla sloužena nedělní mše jednou měsíčně střídavě s českým a polským kázáním. Podle potřeby sloužil duchovní správce bohoslužby ve filiálních kostelech v Třanovicích a Komorní Lhotce i ve všední den.⁷⁷⁵ V roce 1956 byla provedena větší oprava kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích, který oslavil v roce 1960 55. výročí své existence. Při této příležitosti byl třanovický kostel nově vymalován a lavice dostaly nový nátěr. Od roku 1962 Peter churavěl, zastupoval jej nejčastěji P. Bohumil Nickel z Frýdku.

Po Peterově úmrtí byl 15. března 1964 jmenován novým administrátorem (oficiální název pro faráře v tomto období) P. Miloslav Klisz (* 1916), dosavadní duchovní správce ve Vratimově. Tento hornolutyňský rodák studoval bohosloví ve Vidnavě a v Krakově, kněžské svěcení přijal 31. března 1940 ve Vratislavi. V témže roce se začaly aplikovat liturgické změny podle směrnic druhého vatikánského koncilu, od první postní neděle roku 1965 se v hnojnické farnosti začaly sloužit mše namísto dosavadní latiny v českém a polském jazyce a od roku 1966 se přestalo kázat z kazatelen, jejichž úlohu převzaly řečnické pulty – ambony. Dopisem ze 14. prosince 1965 se Klisz obracel na cír-

První svaté přijímání dětí farnosti Hnojník, sedící duchovní: Mons. ThDr. František Onderek, apoštolský administrátor, a P. Emil Peter, administrátor farnosti Hnojník, kolem r. 1960

kevní oddělení odboru kultury a školství ve Frýdku-Místku: „*Žádám o opětovné přezkoumání zamítnutí stát. souhlasu pro výpomoc o 1. vánočním svátku (Váš přípis ze dne 11. t. m. č. j. 543/65-Ku) z těchto důvodů: Není správné Vaše tvrzení, že se dosud st. souhlas uděloval hlavně ze zdravotních důvodů mého předchůdce, neboť souhlas byl udělen i minulého roku. Váš návrh na vhodné rozvrhnutí bohoslužeb nebo soustředění do Hnojníka se dá provést pouze dvojím způsobem: 1. dosud byly trojí bohoslužby ve farním kostele (2 české, 1 polské) a jedny v Třanovicích – proto je nutná výpomoc. Vhodně rozvrhnout – znamená udělat jitřní polskou a dopoledne české bohoslužby. Při tom řešení okamžitě nastane křik, že jako Polák vystrkuji růžky a začínám omezovat české bohoslužby [...] Jestliže budou oboje bohoslužby české, pak o vánočních svátcích věřící polské národnosti zůstanou úplně bez bohoslužeb, neboť na sv. Štěpána budou: 1 mše v Třanovicích, druhá ve farním a třetí v Komorní Lhotce. Když ve farním kostele je pouze jedna mše a bývá tak pravidelně 1 za měsíc, pak je vždy s českým zpěvem. Při druhém řešení nastane křik z polské strany [...] 2. soustředit bohoslužby do farního kostela znamená nekonat nic v Třanovicích a tím narušit chod zemědělské obce. O takovém svátku věřící bez kostela nezůstanou a utrpí tím práce na farmě ČSSS neboť vzdálenosti jsou značné. Nejedná se tedy o mé pohodlí, ale o nutnost, kterou je třeba vzít v úvahu. U uvedených důvodů žádám, aby Vaše rozhodnutí bylo změněno a státní souhlas byl udělen jednomu z navrhovaných duchovních. V záporném případě oznámím, že nepříjemné změny nastaly z rozhodnutí ONV-círk. oddělení.“* Příslušný odbor ONV nakonec 16. prosince udělil písemné povolení P. Antonínu Dudovi, administrátoru v Dobraticích, vypomoci o vánočních bohoslužbách v hnojnické farnosti.⁷⁷⁶ Jiná situace však nastala o Vánocích roku 1966. Tehdy se poprvé místo „půlnoční mše“ zavedla na Štědrý večer mše v Hnojníku ve 21 a v Třanovicích ve 22.30 hodin. Na Boží hod vánoční potom zůstal nedělní pořad bohoslužeb. V roce 1966 probíhal nátěr střechy třanovického kostela sv. Bartoloměje, většinou svépomocí farníků, pokračovalo se i v následujícím roce.

Rok 1968, nabitý událostmi celorepublikového významu, byl průlomový i v životě hnojnické farnosti. Po liturgických úpravách farního kostela v Hnojníku se zde 5. května poprvé sloužila mše podle nových liturgických směrnic, tzn. čelem k lidu na obětním stole a zády k hlavnímu oltáři. Hnojník byl v tomto směru první v celém obvodu Apoštolské administratury a administrátor Klisz se stal poté v této věci školitelem pro své spolubratry v kněžské službě. V tomto roce byla také v duchu druhého vatikánského koncilu ustanovena nová farní rada složená z 16 členů. I přes nejrůznější perzekuce ze strany komunistického režimu zůstávaly mezi věřícími stále velmi oblíbené pouti – a to jak mariánská v Hnojníku, tak bartolomějská v Třanovicích. Poté, co byla zrušena pěší procesí na poutní místa, byly vypravovány společné pouti farníků vlakem či speciálními autobusy. Zájmu se těšila i nadále poutní místa na Těšínsku jako Frýdek, Prašivá, Kostelec či Kozubová, v srpnu 1967 byly

První svatě přijímání dětí z Třanovic, v pozadí P. Miloslav Klisz, administrátor farnosti Hnojník, 2. polovina 60. let 20. století

vypravěny např. dva autobusy na poutní zájezd do Čenstochové a Krakova a o rok později tři autobusy na Svatý Kopeček u Olomouce.⁷⁷⁷

Hodnocené dvacetileté období znamenalo pro život třanovických katolíků dosud nepoznanou perzekuci vnitřní i vnější. I přes omezování náboženské svobody a dosavadních liturgických

i církevně úředních zvyklostí se udržel vysoký počet návštěvníků bohoslužeb, také většina dětí byla i nadále křtěna a posílána do hodin náboženství, snoubenci oddáváni v kostele a pohřby konány církevně. Od poloviny šedesátých let byly uváděny v praxi nové liturgické změny v duchu druhého vatikánského koncilu, mnohem srozumitelnější a nezbytné pro aktivnější zapojení věřících při bohoslužbách. Do dějin farnosti Hnojník a vzpomínek zdejších farníků se nesmazatelně zapsaly výrazné osobnosti zdejších tehdejších dlouholetých duchovních správců – Emila Petera a Miloslava Klisze.

Ministerstvo školství a osvěty potvrdilo výnosem z 19. května 1948 status quo Augsburgské církve evangelické ve východním Slezsku z roku 1945 beze změny. Synodální shromáždění této církve, konané v Českém Těšíně 25. června 1950, přijalo novou ústavu i nové církevní předpisy. Církev tehdy přijala nový oficiální název užívaný dodnes – tedy Slezská církev evangelická augsburského vyznání (dále jen SCEAV). Se souhlasem státní správy stanul v čele církve jako superintendent dr. Józef Berger, farář v Českém Těšíně, jeho nástupcem se stal v roce 1952 Jerzy Cymorek (později biskup). Synodální shromáždění v roce 1950 dalo vzniknout osmi novým sborům SCEAV, mezi nimi také v Třanovicích. Církev byla organizačně rozdělena do dvou seniorátů (ostravsko-karvinského se sedmi sbory a českotěšínského s jedenácti sbory). Duchovní SCEAV složili 25. června v Českém Těšíně také slib věrnosti Československé republice. Roku 1956 se stala SCEAV členkou Světové rady církví a Světového luterského svazu. Skutečnost, že se uznání církvi dostalo od komunistické vlády, vedlo k servilnímu postoji některých církevních představitelů k vládnoucímu režimu. Protipólem této skutečnosti bylo ilegální hnutí probuzeneckých věřících zvané „Misijní práce“. Třanovice v jeho dějinách sehrály mimořádnou úlohu.⁷⁷⁸

Evangelíci z Horních Třanovic náleželi v letech 1948–1950 ještě stále ke sboru v Komorní Lhotce, jejich souvěrci z Dolních Třanovic ke sboru v Českém Těšíně Na Nivách. V prvním zmíněném sboru působil jako duchovní správce Karol Krzywoń do podzimu 1948, po něm zde nastoupil opět někdejší dlouholetý pastor Jan Zachariasz Unicki, a také Vladislav (Władysław) Santarius. V čele sboru v Českém Těšíně stál Berger. Od 1. srpna 1948 vycházel nový evangelický týdeník Přítel lidu/Przyjaciel Ludu, střídavě v českém a polském jazyce. Téhož roku byl vydán nový evangelický kancionál pro augsburské sbory na Těšínsku v českém jazyce. Jak jsme se zmínili v předchozí kapitole, již před rokem 1948 vznikla v Třanovicích kazatelská stanice. Její členové společně s ostatními evangelíky z Třanovic a okolních obcí začali podepisovat žádost o vznik vlastního sboru při evangelickém kostele v Třanovicích. Jejich prohlášení z 3. února 1949 obsahovalo v této záležitosti 243 podpisů evangelíků z Třanovic, 151 z Hradiště, 52 z Horních Tošanovic a 66 z Dolních Domaslavic (především z osad Volovec a Zavadovice). Evangelíci z Vojkovic se podle prohlášení z 15. prosince 1949 přiklonili většinou (21 hlasů) pro přináležitost ke sboru v Třanovicích, pro setrvání u sboru v Komorní Lhotce hlasovalo 14 osob. Vojkovice však zůstaly u sboru v Komorní Lhotce a Dolní Domaslavice u sboru v Dolních Bludovicích. Samostatný sbor SCEAV byl v Třanovicích založen 11. července 1950. Nově ustanovený sbor administrovali dočasně kněží z Českého Těšína: dr. Józef Berger, Jerzy Cymorek, Jerzy Badura a třanovický rodák Paweł Roman (1913–2003). Z Komorní Lhotky pak Jan Zachariasz Unicki a Vladislav Santarius. Nově ustanovený třanovický sbor čítal celkem na 1 000 věřících z Dolních a Horních Třanovic, Dolních a Horních Tošanovic a Hradiště. Kromě kostela v Třanovicích mu zde náležel i evangelický hřbitov v jeho sousedství a evangelický hřbitov v Hradišti. Dne 14. srpna 1950 staršovstvo ke sboru připojilo obce Horní Žukov a Vělopolí, a sice na přání většiny jejich obyvatel augsburského vyznání. Později přibýly Dolní Domaslavice jako kazatelská stanice třanovického sboru s evangelickou kaplí a hřbitovem v osadě Volovec. Nedělní bohoslužby se konaly v Třanovicích střídavě v českém a polském jazyce. Staršovstvo třanovického sboru v čele s kurátorem Janem Kubackou na svém shromáždění 17. září 1950 jednohlasně zvolilo dosavadního administrátora sboru Vladislava Santaria z Komorní Lhotky. Evangelický týdeník Přítel lidu přinesl o volbě prvního pastora sboru v Třanovicích následující: *„V neděli dne 19. 11. 1950 konaly se pod vedením faráře Jiřího Cymorka v novém sboru v Třanovicích volby tamního faráře. Z 529 osob oprávněných k hlasování se zúčastnilo voleb 292 voličů. Všechny hlasy byly odevzdány na jediného kandidáta, dosavadního administrátora sboru Vladislava Santaria. Instalace nově zvoleného faráře se bude slavnostním způsobem konat v neděli dne 17. 12. 1950 ve 14 hod. v kostele v Třanovicích. K této slavnosti domácí víry sousedních sborů zve třanovické*

staršovstvo.“ Konečné správní vymezení obvodu třanovického sboru SCEAV bylo potvrzeno SÚC 26. října 1951. Podle údajů z 28. října 1952 náleželo ke sboru v Třanovicích celkem 1 296 věřících (Dolní a Horní Tošanovice 178, Horní Žukov 294, Hradiště 259, Třanovice 375 a Vělopolí 190).⁷⁷⁹

První třanovický pastor Vladislav Santarius (1915–1989) se narodil v hornické rodině ve Stonavě. Po maturitě na gymnáziu v Českém Těšíně v roce 1937 započal teologické studium nejdříve v Bratislavě, pokračoval ve Varšavě a v Praze (do roku 1940). V roce 1940 se oženil s Wandou Bubikovou. Po ukončení války, kterou strávil na nucených pracích, zdárně dokončil při civilním zaměstnání v roce 1946 teologické studium v Bratislavě a v letech 1946–1948 absolvoval právnické studium na Karlově univerzitě v Praze. Od 1. března 1948 působil ve sboru v Komorní Lhotce. Již od mládí proslul svými misijními aktivitami navazujícími na činnost někdejšího Křesťanského společenství (Spolecznosc Chrześcijańska), po Druhé světové válce byl zvolen jeho předsedou. Toto misijně-evangelizační hnutí, založené roku 1905, se po svém obnovení v roce 1946 dělilo na sekce: evangelizační, nedělních škol, pěveckých škol a sekce žen.⁷⁸⁰

Po založení nového sboru přímo v Třanovicích výrazně ožil náboženský život evangelíků z této obce i z okolí. V osobě pastora Santaria získali v těžkých dobách počátku padesátých let nejen moudrého a erudovaného duchovního pastýře, ale také nadšeného organizátora církevního života a aktivního zapojení laiků. Již před založením samostatného sboru v Třanovicích působily v obci dva evangelické pěvecké sbory – český a polský. Díky iniciativě Vladislava Santaria se sloučily v jeden společný. Také v č. p. 130 v Horním Žukově probíhaly biblické hodiny v domě zbožného rolníka Karla Danyše (1912–1998), který se stal blízkým Santariovým spolupracovníkem a dlouholetým presbyterem pro práci s dětmi a mládeží v třanovickém sboru. Se vznikem sboru SCEAV v Třanovicích byly zavedeny pravidelné biblické hodiny v kostele, původně v obou jazycích samostatně, později dohromady, stejně tak ve všech obcích náležejících ke sboru, krátkodobě také na jiných místech. Začalo se se systematickou prací s dětmi, především formou nedělních besídek, ale i školení s ukázkovými leklemi. Také mládež připravující se na konfirmaci vytvořila samostatné společenství. V letech 1952–1953 byla rozšířena původně malá sakristie kostela na velký sborový sál a nad sálem byla zahájena stavba bytu pro pastora. Všechny tyto aktivity se neobešly bez pomoci celé řady pastorových nadšených a obětavých spolupracovníků pro misijní dílo ze všech obcí sboru. Tato skutečnost se pochopitelně dostala do přímého rozporu s oficiálním režimem a jeho ateizačním programem. K 1. září 1953 byl Santarius jmenován církevní radou SCEAV administrátorem v Ostravě. Stalo se tak bez vědomí třanovického staršovstva a přes jeho následný protest u církevních

i státních představitelů. Začal tím vleklý „spor o pastora Santaria“. I přes oficiální stanovisko církevní rady SCEAV o větší potřebnosti služby Santaria v Ostravě bylo nabíledni, že důvodem k odvolání byla jeho úspěšná misijní práce v třanovickém sboru, především pak aktivní práce s evangelickou mládeží. Po krátké administraci sboru několika duchovními byl k 1. prosinci 1953 jmenován administrátorem v Třanovicích Kazimierz Suchanek.⁷⁸¹

Staršovstvo farního sboru SCEAV v Třanovicích, uprostřed pastor Vladislav Santarius, r. 1951

I přes odvolání Santaria z Třanovic pokračovalo úspěšně misijní dílo, které zde započal. V roce 1954 zde působil evangelický pěvecký sbor s 42 stálými členy ve věku 16–25 let zpívajících v českém i polském jazyce. Jen v roce 1954 vystupoval veřejně 46 krát. Pod vedením dirigenta Karla Hławiczky zde působil mandolínový soubor s 35 hudebníky. Tzv. dorost, který vedl Stanislav Kaczmarczyk, se scházel každý pátek v 16 hodin v průměrném počtu 25 mladých. Kromě toho probíhala náboženská výuka dětí ve školách a v soboty odpoledne také výuka konfirmandů. V roce 1955 čítal třanovický sbor 1 450 věřících. Významnou událostí pro evangelíky na českém Těšínsku se stalo odhalení pomníku Jiřího Třanovského před třanovickým evangelickým kostelem u příležitosti 320. výročí od vydání Třanovského zpěvníku Cithara Sanctorum, oblíbeného mezi evangelíky na Těšínsku až do 20. století. Autorem plastiky, jejíž vznik inicioval ještě Santarius, byl akademický sochař Pollak z Piešťan. Odhalení 30. září 1956 předcházely slavnostní bohoslužby ve 13 hodin. Věřícími hojně navštívené akce se zúčastnil také generální sekretář Světového luterského svazu dr. Carl E. Lund-Quist ze švýcarské Ženevy, který kázal při

bohoslužbách v anglickém jazyce. Přítomno bylo mnoho dalších hostů a teologů ze Slovenska, Polska a Švédska. Po bohoslužbách byly proneseny proslovy z tribuny postavené pro tento účel před kostelem, následně Józef Zipser z Třanovic odhalil monument.⁷⁸²

K 1. únoru 1957 se do čela třanovického sboru vrátil opět Vladislav Santarius. Téhož roku zde vznikl dechový orchestr pod vedením Józefa Kotase. V Třanovicích bylo devět vedoucích nedělních besídek a 11 pomocníků. Téhož roku byl opraven kostel a vysázen kolem něj park. V únoru 1959 musel Santarius Třanovice opět opustit. Sbor administroval dočasně Józef Fukala. V červnu roku 1959 se vrátil farář Kazimierz Suchanek. V období jeho působení žádal třanovický sbor neúspěšně o státní souhlas k obnově kazatelské stanice v Dolních Domaslavicích-Volovci.⁷⁸³ V červenci 1960 došlo k převedení evangelického hřbitova v Třanovicích včetně hřbitovní knihy a finanční hotovosti za poplatky do správy MNV Třanovice.⁷⁸⁴ Tentýž rok usilovali představitelé třanovického sboru o návrat pastora Santaria. Předseda MNV Oldřich Žvak jejich snahu zhodnotil v dopise určeném Odboru školství a kultury rady ONV ve Frýdku-Místku následovně: *„Zdejší radě Místního národního výboru byla předložena žádost ze dne 16. 5. 1960, týkající se navrácení faráře Vladislava Santariuse do zdejší obce. Rada Místního národního výboru projednala tuto žádost jednak ve vesnické organizaci KSČ a také i s členy presbyterstva a ostatními členy evangelického vyznání. VO KSČ a rada MNV konstatovala, že v době, kdy jmenovaný odešel ze zdejší obce se situace podstatně změnila, věřící nejsou již vedeni k fanatismu, jak to dělal jmenovaný. Došly také z řad občanů evang. vyznání připomínky, že si již nepřejí této změny, jelikož podle jejich názoru jmenovaný se zabýval pletkami a dělal dokonce i v rodinách rozvraty, jelikož vždy tvrdil, že jediné místo věřícího je v kostele a veřejně vykřikoval když někdo z věřících šel do pohostinství, resp. divadel atd. K této změně došlo 2 krát a vždy tyto nedostatky se u jmenovaného opakovaly. Rada MNV a VO KSČ je proto toho názoru, že návrat jmenovaného není žádoucí a současně žádá, aby bylo umožněno dosavadnímu faráři Suchankovi se nastěhovat do bytu, který je na faře a který dosud požívá Vladislav Santarius.“*⁷⁸⁵ Dne 14. září 1964 žádal biskup SCEAV Jerzy Cymorek církevní radu ONV Frýdek-Místek o možnost přestěhování se pastora Suchanka z Třanovic, kde bydlel s rodinou v nevyhovujícím podnájmu, do vhodnějšího bytu na evangelické faře v Gutech. Třanovický sbor pak musel Suchankovi vyplácet cestovné.⁷⁸⁶ V roce 1966 byl při sboru založen mužský pěvecký sbor vedený Gustavem Hławiczkou.⁷⁸⁷

Významnou oporou pastora Suchanka se stal okruh aktivních starších a dalších členů sboru, z nichž mnozí byli napojeni na misijní hnutí soustředěné okolo Santaria. Z četných osobností vzpomeňme alespoň Štěpánku Chalupskou (1919–1998) z Horního Žukova, která vyučovala náboženství ve všech školách sboru – celkem deset tříd (pět českých a pět polských). Její práci

s dětmi v Třanovicích vystihuje vzpomínka pamětníka: „Každou neděli při vstupu do sborového sálu nás teplým stiskem ruky a objetím vítala teta Štefka. Její opravdový zájem o to, co prožívám, se mi vryl hluboko do paměti. Připravený flanelograf, teplo v sálu, milé přijetí to vše znamenalo pro mou dětskou duši pocit jistoty a bezpečí. Uvítáním dětí a společnou písní začala nabídka nové zvěsti o Pánu Ježíši. Zajímavým povídáním dovedla udržet naši pozornost. Velikost její služby, zasahující mnohé generace jsem mohl plně docenit až ve chvíli, kdy jsem do nedělní besídky přivedl vlastní děti. Děkuji za ni Pánu.“⁷⁸⁸ V této době byli státními úřady sledováni všichni příznivci pastora Santaria, nejen z třanovického sboru. např. Okresní církevní tajemník ve Frýdku-Místku, Milan Kupčák, hlásil na ministerstvo kultury a školství o evangelíku Emilu Glajcarovi z Třanovic č. p. 165: „Není zapojen v obci, naopak přesvědčuje ostatní, aby nechodili v neděli do práce.“⁷⁸⁹ Jedním z ostře sledovaných osob státními i církevními úřady se stal již zmíněný vedoucí biblických hodin v třanovickém sboru, Karol Danyš z Horního Žukova. Figuruje také v případě, který je popsán ve stížnosti některých věřících SCEAV na okresního církevního tajemníka Kupčáka. Rozezlení evangelíci (podle připojených vlastnoručních podpisů jich bylo na 130), dále pokračovali: „Tajemník Kupčák vchází do našich kostelů během započatých bohoslužeb, vchází na viditelná místa, povýšeně se dívá na přítomné a je kontroluje. Takto přítomné nejenom ruší při bohoslužebném úkonu, ale tito jsou přesvědčeni, že jejich účast kontroluje a pak hlásí na úřadech. Taktéž se dívá skrze klíčovou díрку na bohoslužby pro děti a přitom si neuvědomuje, že je sledován z ústraní jak dospělými, tak i dětmi.“ V odvážném dopise šli dokonce ještě dále, když psali: „Podobné věci provádí p. Kupčák i na jiných místech a vždy se to dotýká výhradně naší církve. Vystupuje přitom povýšeně a s vědomím, že on je pánem všech našich věřících, o jejichž právech rozhoduje jenom on. Jeho naprostá neznalost evangelických problémů je zarážející. Tajemník Kupčák narušuje základní občanská práva, zneužívá moci lidového orgánu proti věřícím lidem jedné církve, proti níž je osobně zaujatý pro jeho odlišný náboženský původ a pro podobné vlivy jeho informátorů.“⁷⁹⁰ V roce 1965 již Karol Danyš, podobně jako František Chalupski, nedostal státní souhlas pro oficiální práci v třanovickém sboru SCEAV. Období perzekuce svědků Kristova evangelia všech křesťanských církví na českém Těšínsku polevilo se společensko-politickými změnami v období tzv. Pražského jara 1968. Dne 8. dubna 1968 bylo v kanceláři krajského církevního tajemníka za přítomnosti biskupa SCEAV Cymorka rozhodnuto, že „farář Vladislav Santarius se vrátí do sboru evang. a. v. v Třanovicích, jako farář tam zvolený a instalovaný s plnými právy a povinnostmi“. Sbor SCEAV měl Santarius spravovat excurrento až do odvolání z Třanovic. Santariovi měl vypomáhat ve sborech v Třanovicích a Ostravě seniorátní vikář Gustav Cienciala.⁷⁹¹ Santarius ani příznivci misijního díla tehdy netušili, že v roce 1975 dojde k dalšímu, již definitivnímu, nucenému odchodu, oblíbeného duchovního pastýře z Třanovic.⁷⁹²

V závěru padesátých let byli občané Třanovic z konfesního hlediska rozděleni z celkového počtu na zhruba polovinu katolíků a polovinu evangelíků. Kromě toho se hlásilo šest rodin v obci k adventistům sedmého dne, 11 rodin bylo bez vyznání. Třanovičtí adventisté sedmého dne, kteří slaví jako sváteční den namísto neděle sobotu, byli členy modlitebního společenství se sídlem ve Vojkovicích č. p. 74. V roce 1951 zde z Třanovic nalézáme Věru, Jarmilu, Miroslava a Bohuslava Rusňokovy (č. p. 71) a Terezii Sládkovou (č. p. 50). Bohuslav Rusňok navíc byl učitelem sobotní školy adventistů ve Vojkovicích.⁷⁹³ První pohřeb bez asistence kněze v dějinách Třanovic se uskutečnil v březnu 1962. Jednalo se o pohřeb vedoucího pohostinství „Na Dolině“, komunisty Pawła Kubika na evangelickém hřbitově.⁷⁹⁴

Stěžejní kulturní činnost v obci převzala v letech 1948–1968 Osvětová beseda (dále jen OB). V letech 1948–1955 ji vedl ředitel české školy Jan Kupčik, v letech 1955–1956 ředitel polské školy Aloizy Filipiec, roku 1956 František Onderek, posléze opět Filipiec, následně Karol Jaworek. V roce 1958 měla OB k dispozici kinoaparát OP 16 a televizor. Do správy OB náležela také obecní knihovna, která sestávala z českého a polského oddělení. Od roku 1955 vedl knihovnu František Onderek.⁷⁹⁵ Podle revize z 30. října 1962 čítala Místní lidová knihovna v Třanovicích, umístěná v budově MNV, celkem 1 570 knižních svazků, z toho 987 českých a 583 polských. České oddělení mělo 564 svazků krásné literatury, 167 naučné a 256 svazků knih pro mládež. Polské oddělení knihovny čítalo 477 svazků krásné literatury, 38 naučné a 68 pro mládež. Od počátku roku 1962 zde bylo evidováno 2 132 výpůjček, z toho 1 441 v českém a 691 v polském oddělení. V tomto roce navštěvovalo knihovnu celkem 100 čtenářů, z toho 72 českých.⁷⁹⁶ Další z aktivit OB bylo vydávání vesnických dvojjazyčných novin „Vpřed/Naprzód“ vydávaných původně v létě roku 1958 jako informátor ke žňovým pracím. Na schůzi OB 17. března 1959 bylo rozhodnuto, že noviny budou vydávány od dubna téhož roku dvakrát měsíčně a budou sloužit prioritně jako agitační prostředek k urychlení socializace Třanovic. První cyklostylové číslo s oficiálním názvem „Vpřed/Naprzód za socialistickou vesnici“ spatřilo světlo světa 27. dubna 1954. Koncem června téhož roku byl při OB ustanoven redakční kruh těchto novin. Jeho předsedou se stal František Onderek, nejbližšími spolupracovníky ředitelé obou škol Jan Kupčik a Aloizy Filipiec. Do zpravodaje měli za úkol pravidelně přispívat také předsedové všech ostatních složek Národní fronty v obci, o nichž bude níže řeč. Vydávání se nejlépe dařilo v roce 1960, tehdy vyšlo celkem 15 čísel. Vedle propagandistických článků k různým politickým výročím a komunistickým svátkům (VŘSR, MDŽ, 1. máj, Vítězný únor aj.) přinášely také dvojjazyčné zprávy o kulturním a společenském dění v obci a aktuality z činnosti MNV s primitivními budovatelskými kresbami. V tomto roce vyšla rovněž dvě

čísla „Třanovického žňového informátora“. Od roku 1961 nesly noviny dlouhý název „Vpřed ke splnění 3. pl. (tj. pětiletky – pozn. D. P.) za 4 roky. Vesnické noviny obce Třanovice/Naprzód do wykonania 3 pl. za 4 lata. Gazetka wiejska gm. Trzanowice“.⁷⁹⁷

Jednotlivými složkami Národní fronty v obci, ustanovené v roce 1948, byly v letech 1948–1968: Československá požární ochrana, PZKO, Československý červený kříž, Československý svaz mládeže, Svazarm a Myslivecká společnost „Remíza“ se sídlem v Hradišti. Největší aktivitu přitom v daném období vyvíjely tři prvně jmenované organizace.⁷⁹⁸

Léta 1948–1951 v místní skupině PZKO v Třanovicích byla poznamenána jednak novou politickou situací ve státě i obci, jednak zhoršenými vztahy s SMP a SRPŠ

Klub žen místní skupiny PZKO v Třanovicích, r. 1954

při polské škole. Občané polské národnosti v Třanovicích byli navíc rozděleni na dva mnohdy nesmiřitelné konfesní tábory. Těmito skutečnostmi byla činnost PZKO značně poznamenána. I přesto se konaly pravidelné schůzky spjaté s přednáškami příležitostně doplněnými filmovou produkcí. I zde byla stěžejním tématem socializace venkova. Vedle zájezdů a exkurzí zpestřovalo činnost PZKO v obci pořádání různých zábav, karnevalů, obecních dožínků a od roku 1951 také první Wianki konané pak každoročně. Schůze výboru svolaná na 6. ledna 1952 měla za úkol vyřešit stagnující činnost a také utlumit náboženské kontroverze mezi členy PZKO a sdružení rodičů při polské škole, což lze datovat až k roku 1955. V témže roce SMP splynulo s ČSM v Třanovicích, a proto veškeré kulturní aktivity polské menšiny v obci převzala místní skupina PZKO. Velmi aktivní byly divadelní a taneční kroužky při PZKO, zpestřující svými vystoupeními nejednu zábavu v Třanovicích a okolí. V roce 1956 splynula knihovna PZKO, v jejímž čele stál Józef Mierka, s obecní knihovnou. O deset let později čítala tato knihovna již 500 knižních svazků. Knihovníkem byl Otto Wojoczek, půjčovalo se každý pátek od 15 do 17 hodin v budově MNV. V roce 1957 čítala místní skupina PZKO v Třanovicích 40 členů. Předsedou byl Karol Filipiec, učitel polské školy v Ropici. Většina tanečních, hudebních a divadelních produkcí PZKO se konala v sále Wanokova hostince až do roku 1960. Významnou akcí byla účast na oslavách patnáctiletého výročí existence PZKO, konaných 1. července 1962 v parku Adama Sikory v Českém

Těšíně. Dne 15. listopadu se konala připomínka vzniku třanovické místní skupiny PZKO. V roce 1963 byl založen při místním kole PZKO Třanovice mužský pěvecký sbor, vedený Eduardem Janczykem s dirigentem Józefem Palikem. Po ztrátě sálu Wanokova hostince, který byl adaptován k bydlení, se konávaly akce na různých místech, povětšinou v pohostinství Jednota, v polské škole i v budově MNV. K blížícímu se dvacetiletému výročí PZKO obdržela třanovická místní skupina v roce 1965 od Hlavního výboru PZKO částku 45 000 Kčs k výstavbě vlastní klubovny. Ta měla být situována do parku nedaleko školy s polským vyučovacím jazykem.⁷⁹⁹ Na valném shromáždění 20. prosince 1964 se místní skupina zavázala oslavit dvacetileté výročí osvobození Československa: *„My członkowie miejscowego koła PZKO w Trzanowicach zobowiązujemy się z okazji 20-lecia istnienia CzSRS urządzić, zorganizować lub odpracować następujące zadania. Realizować zadania wytyczone na VIII Zjeździe PZKO. Wycwiczyć całonocne przedstawienie, urządzić bal, wianki, świetlicę i wystawę książki. Zorganizować cykl referatów z okazji 20-lecia istnienia CZSRS. Koło włączy się ze swoimi zespołami do uroczystości ogólnopolskich. Przy pomocy gablotki będziemy informowali i propagowali uroczystości związane z okazji 20-lecia. Z tej okazji członkowie Koła PZKO odpracują w roku 1965 2 000 godzin brygadniczych w akcji „Z” i na miejscowym PGR.“*⁸⁰⁰ Rok 1966 se nesl ve znamení počátku výstavby vlastní klubovny PZKO v Třanovicích. Dne 1. srpna 1966 došlo povolení z ONV, následující den byl zvolen stavební výbor ve složení: Karol Filipiec, Ing. Eduard Janczyk, Otto Wojoczek, Karol Jaworek, Jan Buba, Gustaw Szmek a Ludwik Kula. Dne 20. srpna se počalo s kopáním základů. Na výstavbě se podíleli členové PZKO Třanovice v čele s Karolem Filipiecem. Slavnostní otevření nové klubovny se uskutečnilo 3. září. Předcházela mu slavnostní akademie v sále Wanokova hostince. Uplynulé dvacetiletí života místní skupiny PZKO v Třanovicích zhodnotil předseda Filipiec. Za dlouholetou práci byl bronzovým odznakem oceněn sekretář Otto Wojoczek, pokladník Karol Jaworek a divadelní soubor. Kulturní program doplnil pěvecký ženský soubor ze Stříteže. Poté následoval průvod z hostince k nové klubovně. Průvodu se zúčastnily vedle dětí s vlajkami všech socialistických států také skupiny ve slezských, horalských a krakovských krajích, dále členové souboru Olza v těšínských krajích, orchestr OB z Dolních Domaslavic a další. Po prosloveh a otevření budovy následovala až do nočních hodin veselice. I v tomto období spočívala činnost PZKO v Třanovicích kromě vlastní činnosti ve spolupráci se SRPŠ při škole s polským vyučovacím jazykem, s polskou scénou Těšínského divadla, v účasti na všech akcích třanovické Národní fronty. K 31. prosinci 1967 čítala místní skupina PZKO 140 členů a svými aktivitami patřila k nejvýznamnějším v obci.⁸⁰¹

V čele třanovického hasičského sboru, nazývaného po roce 1948 Československá požární ochrana, stál od roku 1947 ředitel české školy Jan Kupčík.

V roce 1949 byl pořízen zásluhou členů sboru Aloise Ovčářho a Františka Korče motorový vůz, nahrazený v červenci 1958 Kupčíkovým přičiněním novým vozem Tatra 805 se stříkačkou. Dne 31. května 1959 se za přítomnosti členů požárních sborů z okresu Český Těšín uskutečnila v sále Wanokova hostince oslava padesátiletého trvání třanovického sboru.⁸⁰² V roce 1960, který

Vítězné družstvo požárníků z Třanovic na soutěži ve Smilovicích, r. 1959

byl v dějinách obce poznamenán čtyřmi úmyslnými žhářskými útoky Josefa Janczara mladšího, o nichž bude pojednáno později, byl předsedou ČSPO i nadále Jan Kupčik a náčelníkem Jan Nowak. Od roku 1966 vykonával funkci předsedy ČSPO v Třanovicích František Korč. Kromě příležitostných zásahů u požárů se činnost třanovického ČSPO orientovala na pravidelné pořádání zábav a plesů, výcviků a na účast v hasičských soutěžích. Např. roku 1963 zvítězilo třanovické družstvo v okrskovém cvičení v Hnojníku, o rok později ve Stríteži a v roce 1965 opět v Hnojníku. Téhož roku se umístilo na druhém místě v okresním kole ve Starých Hamrech. V roce 1964 byli vyznamenáni

zlatou medailí požární ochrany Jan Kupčik a bronzovou Jan Bialoň.⁸⁰³

Požárníci z Třanovic na zájezdě, r. 1965

Místní skupinu ČSČK vedl po dlouhá léta Alois Krenželok. Jednatel byl František Czakon. V roce 1961 se jednalo o druhou nejpočetnější složku Národní fronty v obci (po PZKO). Čítala 98 členů. K pravidelné činnosti patřilo pořádání přednášek, zdravotnických kurzů a zajišťování

dobrovolných dárců krve. Aktivitu ostatních složek Národní fronty, jako ČSM, Svazarmu, zahrádkářů, Výboru žen či Dohlížecího výboru Jednoty byly v tomto období podprůměrné či téměř mizivé.⁸⁰⁴

Špatnou činnost složek Národní fronty zapříčinil také fakt, že obec postrádala

pro činnost těchto organizací potřebné zázemí. Výjimkou bylo PZKO, které si vystavělo vlastní klubovnu a ČSPO s hasičskou zbrojnicí. Již v roce 1963 bylo přikročeno k výstavbě kulturního domu se sálem a divadelním jevištěm, která však byla ještě téhož roku zastavena na příkaz ONV Frýdek-Místek s odůvodněním, že se jedná o černou stavbu. Třanovický MNV psal plánovacímu odboru ONV Frýdek-Místek v této věci 12. prosince 1963 následující: „*Rada MNV na své schůzi dne 5. 12. t. r. projednala písemnou důtku za porušení finanční a plánovací kázně a přišla k závěru, že vystavení kulturní místnosti v obci jest nutnou potřebou. Navrhujeme, aby stavba byla rozdělena do dvou etap a to následovně: Sál a jeviště dokončit v roce 1964 (zdívo na sál je již ukončeno) a zbytek budovy přední části zařadit do plánu na rok 1965. Odůvodnění stavby: Obec Třanovice čítá asi 960 obyvatel. Jako zemědělská obec má stavby roztržštěné po celém katastru a jediný sál je na konci vesnice, který jak po technické tak i po stránce sociálního vybavení není dostačující. Stavba, kterou míníme stavět nemá sloužit jenom kulturní činnosti v obci, ale i všem ostatním veřejným účelům pro které nemáme ani jedno vhodné místo. Rada MNV věří, že plánovací odbor uváží situaci v obci a nezamítne naši žádost o postavení kulturní místnosti.*“⁸⁰⁵ Avšak ani v dalších letech se ve stavbě nepokračovalo. Obecní kronika v roce 1967 zaznamenala, že rozestavěné obvodové zdi kulturního domu chátrají a stavba se celkově mění ve zříceninu.⁸⁰⁶

Věnujme nyní pozornost školským poměrům v obci mezi léty 1948–1968. Školní rok 1948/49 začal z důvodu dětské obrny na české národní škole v Třanovicích až 15. září 1949. Školní kronika k tomu uvádí: „*Letošní nový školní rok byl opravdu nový. Začínal se totiž školní rok dle nového školského zákona. Prakticky se*

Žáci před Národní školou s českým jazykem vyučovacím v Třanovicích, v pozadí ředitel Jan Kupčák, r. 1954

to projevilo tím, že na škole zůstaly děti jen 1.–5. postupného roku. Tím se zmenšil počet oddělení a školní práce může být zaměřena v obou třídách na jednotlivé post. roč., což vesnickou školu malotřídní sjednotí s více třídní a s městskou.“ Děti z Třanovic tedy vycházely zdejší školu po absolvování pátého ročníku a směřovaly na školu v Hnojníku, kde dokončily šestý až devátý ročník základní školní docházky a odkud nastupovaly na střední školy, učiliště či do zaměstnání. Již 6. listopadu 1948 bylo v třanovické české národní škole poprvé oslaveno výročí Velké říjnové socialistické revoluce, 23. listopadu narozeniny nového prezidenta republiky Klementa Gottwalda a 21. prosince Stalinovy 69. narozeniny. Ředitel Kupčik tuto oslavu ve školní kronice komentoval slovy: „kdo je Stalin, to už není třeba dětem mnoho vysvětlovat“. Ve druhém pololetí bylo připomenuto Leninova úmrtí, stejně jako první výročí „Vítězného únoru“ či se školní děti zúčastnily poprvé prvomájového průvodu v Hnojníku. Každoročních oslav Prvního máje v Hnojníku se většinou zúčastňovaly ve větší míře z Třanovic pouze školní děti s pedagogickým dozorem a členy MNV a VO KSČ. Většina třanovických občanů zachovávala vůči oslavám dělnického svátku práce rezervovaný postoj a účastnila se jej v omezené míře. Každoroční plejádu státních a komunistických svátků a výročí doplňovalo v tomto období ještě MDŽ, Den dětí, Den Čs. armády, Den znárodnění (28. října – namísto někdejšího dne vzniku ČSR) aj. Pravidelných narozenin prvního československého prezidenta Masaryka, dříve oslavovaných, bylo naposledy vzpomenu 7. března 1950 „v poslední vyučovací hodině. Slavnosti žádné nebylo. Na okrese byly uspořádány vzpomínkové slavnosti jen

Žáci Národní školy s českým jazykem vyučovací v Třanovicích, ředitel Jan Kupčik, r. 1957

v 6 okrskových střediscích.“ V tomto školním roce 1949/50 bylo ve dvojtřídní škole 66 dětí, z toho v první třídě 25 dětí a ve druhé třídě 41 dětí. První třídu vyučovala Miroslava Kupčíková, druhou Jan Kupčík. Katolické náboženství vyučoval hnojnický farář P. Fryderyk Žyła a evangelické Paweł Roman z Českého Těšína. Novinkou tohoto školního roku byl dostatek učebnic, s výjimkou učebnic ruského jazyka. Ve druhé třídě byla pod Kupčíkovým zavedena žakovská organizace (v pionýrském duchu). Školní rok 1950/51 již nebyl zahájen tradičními bohoslužbami, ale proslovy předsedů MNV (Oldřich Žvak), MAV NF (Jan Kubina) a VO KSČ (František Sváček). Většinou tomu tak bývalo i v dalších letech. Již od roku 1948 se ve škole vařil pro děti oběd. Žáci platili třetinu, zbytek hradilo Sdružení rodičů a přátel školy (dále jen SRPŠ). Ve školním roce 1953/54 bylo z finančních i prostorových důvodů upuštěno

Žáci Národní školy s českým jazykem vyučovacím v Třanovicích, r. 1957

od vaření obědů ve škole. Téhož školního roku se začalo vyučovat podle nových školních osnov nařízených novým školským zákonem. Nedílnou součástí ČSM se stala pionýrská organizace (dále jen PO), která byla od roku 1950 jedinou dětskou organizací podřízenou přímo KSČ. Dne 5. června 1952 byl za spolupráce místní skupiny ČSM v Třanovicích založena při škole PO, která měla vychovávat děti a mládež v uvědoměném socialistickém duchu. Skupina se skládala z 16 dětí, vedoucím se stal svazák Karel Škuta. Činnost Pionýra v Třanovicích však skomírala. Ve školním roce 1954/55 byla ve škole znovu zřízena PO s osmi členy, podle školní kroniky „z nich nebyl ani jediný evangelík. Bylo to důsledkem „Božího působení“ pastora Santariuse.“ Agitační výchova mládeže v duchu socialismu a materialismu narážela v nábožensky založených Třanovicích na značné problémy nejen u evangelíků ale i katolíků. Rodiče byli zastrášováni, náboženská výuka na obou školách byla minimalizována a podrobena přísnému dohledu. Přesto se PO udržela, ve školním roce 1957/58 byla vedoucí Jitka Kupčíková, od školního roku 1965/67 pak učitelka Helena Smekalová a o rok později její nástupkyně Zdenka Baronová. Činnost organizace byla tehdy zaměřena na loutkové divadlo, branná cvičení, míčové hry, zimní sporty a turistiku. Dne 25. dubna

od vaření obědů ve škole. Téhož školního roku se začalo vyučovat podle nových školních osnov nařízených novým školským zákonem. Nedílnou součástí ČSM se stala pionýrská organizace (dále jen PO), která byla od roku 1950 jedinou dětskou organizací podřízenou

1959 byl ve škole proveden slavnostní sraz pionýrů a jisker, včetně pionýrů z polské školy, u příležitosti desátého výročí založení PO. O dva roky později převzali nad skupinou PO na české národní škole patronát vojáci z třanovické vojenské posádky. Ve školním roce 1966/67 působily v rámci PO zájmové kroužky: pěvecký a recitační, loutkový a sportovní.

Jednou z mála společných akcí se školou s polským vyučovacím jazykem v Třanovicích byla organizace tělovýchovného dne, který nahrazoval tradiční dětské radovánky. Již první ročník v roce 1951 však nevyšel podle představ organizátorů. *„Na schůzi SRPŠ obou škol však nedošlo k dohodě a proto byl uspořádán*

tělovýchovný den dne 10. června v režii polské školy. Na tomto dni vystoupily i děti naší školy. Organizace však byla taková bídná, že finanční výsledek byl minimální. Vlivy cizlarismu se na celém podniku projevíly tak silně, že valná část českého obecnstva opustila výletišťe a na místě

Tradiční červnové dětské radovánky v Třanovicích, r. 1962

zůstala jenom hrstka věrných „ctitelů alkoholu“. Tato hrstka „ctitelů“ uspořádala v době, kdy vystupovaly děti naší školy svůj „vlastní“ program. Tím ovšem dokázali, že jsme ihned po cvičení opustili výstaviště, abychom panstvo nerušili v jejich zábavě.“ V dalších letech se obešla tato akce většinou již bez vážnějších problémů. Obě školy pořádaly tradiční vánoční nadílky, pro neshody mezi členy SRPŠ obou škol bylo od nadělování do konce šedesátých let upuštěno. Také Ježíška musel nahradit Děda Mráz. V průběhu padesátých i šedesátých let pomáhali žáci české i polské školy místnímu JZD při polních a lesních pracích. Oblíbenou součástí školního roku byly květnové a červnové výlety či autobusové zájezdy. Jezdilo se i do vzdálenějších míst, jako např. Kroměříž, Luhačovice či na dvou-denní pobyty na Slovensko (např. Trenčín, Piešťany, Bratislava, Malá Fatra aj.). V roce 1958 byla navázána družba třanovické školy s národní školou v Turzovce-Horním Konci, kde byl podniknut výlet 28. června téhož roku žáků třanovické národní i mateřské školy. Pravidelný rytmus výuky narušily mimořádné události. Na stránkách školní kroniky se dočteme, že *„16. dubna 1959 v ranních hodinách projížděl Třanovicemi do Třince prezident republiky s. Antonín Novotný. Účast všech dětí, i z mateřské školy a velká účast občanů na křižovatce svědčila o lásce a úctě, které se prezident republiky u obyvatelstva těší. Děti zase měly velikou*

radost z toho, že prezidentovo auto zmírnilo jízdu. Prezident republiky se vyklonil z auta, zamával na děti. Radost dětí se přenesla i na přítomné dospělé.“

V šedesátých letech došlo ke změnám v personálním složení učitelstva v třanovické škole. Již ve školním roce 1961/62 dosáhl počet žáků 71 osob, proto na školu nastoupila Marie Balášová z Pražma. Učila druhý a třetí postupný ročník (celkem 28 dětí), zatímco Miroslava Kupčíková i nadále první ročník (19 dětí) a její manžel Jan čtvrtý a pátý (29 dětí). Školní budova se však potýkala s prostorovým nedostatkem – byly zde jen dvě učebny, a proto se zavedlo střídavé vyučování. Každý ročník tak měl vyučovací hodiny dopoledne i odpoledne. V následujícím školním roce 1961/62 vystřídala učitelku Balášovou Jarmila Gálová z Českého Těšína. K veliké změně v personálním složení pedagogického sboru došlo v závěru školního roku 1964. Školní kronika o tom píše: *„Manželé Kupčíkovi odcházejí do Havířova a s. Gálová Jarmila pravděpodobně do Třince. 18 let pracovali manželé Kupčíkovi v Třanovicích. Neodchází se nám lehce. Ono 18 let je valná část života. A v Třanovicích jsme neměli vždy dobré podmínky pro práci. Nu, život je boj a musí se bojovat. A v boji utrží každý bojovník sem tam i tu nějakou ránu. Třanovice mají dosud hodně obyvatel nábožensky zfanatisovaných. Situace se lepší, ale hodně pomalu. Příčina je v tom, že mladí lidé se z obce stěhují do sídlišť k závodům a zde zůstávají jen staří. A proto je tu také kulturní práce velmi nesnadná [...]“* Jejich nástupcem se stal Jiří Baar s manželkou Věrou, kteří předtím působili v Horní Lomné. A příští školní rok 1965/66 posílila pedagogické řady také Helena Smekalová z Frýdku, která se stala výraznou oporou pionýrské organizace, o rok později ji vystřídala třanovická rodačka Zdenka Baronová, roz. Mokryšková.⁸⁰⁷ Baronová nahradila Věru Baarovou, která po rozvodu odešla na školu do Návsí. V této době aktivoval činnost divadelní kroužek na škole, který společně se SRPŠ, v roce 1964 nacvičil a sehrál hru „Setkání v oblacích“, za níž obdržel druhé místo na okresní dramatické soutěži ve Václavovicích. Další úspěšnou hrou byli „Gorali“.⁸⁰⁸

Na podzim roku 1954 schválila rada MNV zavedení telefonu do školy.⁸⁰⁹ Budova třanovické školy prošla generální opravou v roce 1957, v létě 1961 byla napojena na nově vybudovaný vodovod vedený z Vyšních Lhot do Českého Těšína (do té doby používala vodu z vlastní studny) a o letních prázdninách 1965 bylo realizována formou brigády zdarma členy SRPŠ výstavba nových splachovacích toalet. V témže roce byla provedena přístavba nové učebny. Ve školním roce 1967/68 tedy pracovala národní škola s českým vyučovacím jazykem v Třanovicích jako dvojtřídká se čtyřmi postupnými ročníky (celkem 42 žáků). V tomto školním roce nebyl otevřen pro nedostatek dětí druhý ročník. Politické tání po lednu 1968 se promítlo také do školní výuky. Ředitel Baar o tom zanechal písemné svědectví: *„Učitelé již nejsou tak vázání, ale mohou říci k některým částem vlastivědného učiva skutečnost a ne, co diktovala učebnice, o čem*

sám vyučující se přesvědčil, že nebylo vždy pravdou a tak také k učivu přistupovali.“ Jak iluzorní se ukázala tato slova s novým školním rokem 1968/69, kdy bylo již všemu jinak.⁸¹⁰

Se školním rokem 1948/49 došlo ke změně oficiálního názvu školy s polským vyučovacím jazykem v Třanovicích na „Polská národní škola/Polska Szkoła Ludowa“. Ředitelem a zároveň jediným učitelem této školy (s výjimkou katechetů) zůstal i nadále Aloizy Filipiec. Také v této škole byla již 6. listopadu 1948 oslavena říjnová socialistická revoluce. Filipiec o tom ve školní kronice poznamenal: „Klasa była stosownie wyzdobiona chorągiewkami, obrazami a na ścianach umieszczono hasła odnośnie uroczystości. Nauczyciel przemówił do dzieci w odniesieniu do uroczystości a dzieci wygłosiły odnowne deklamacje. Nauczyciel i starsze dzieci zająwiły się także na uroczystości, która urządzona w sali J. Wanoka dla starszych dnia 7 listopada tego roku.“ Postupně se do školních osnov vkrádalo stále více oslav státních svátků a politických výročí, stejně jako na české národní škole (Den čs. armády, Den znárodnění, VŘSR, Vítězný únor, MDŽ, 1. máj aj.). Společnou akcí s dětmi z české školy byl v padesátých a šedesátých letech již zmíněný tělovýchovný den konaný většinou v červnu na louce poblíž polské národní školy. Kromě toho vystupovaly děti polské školy také na některých akcích pořádaných PZKO (např. bály PZKO), konaných většinou v sále Wanokova hostince. Slavnostní katolické a evangelické bohoslužby u příležitosti zahájení a ukončení školního roku se konaly naposledy v roce 1949. Výchova v duchu

ateizmu postupně pronikla i do každodenního života polské národní školy v Třanovicích. Také zde vznikla místní pionýrská organizace. Květnové a červnové měsíce patřily oblíbeným školním výletům a zájezdům, již se zúčastňovali i někteří členové SRPŠ.

Objekt Národní školy s polským jazykem vyučovacím, 60. léta 20. století

Cílem byly nejčastěji Beskydy, výjimkou však nebyly výlety na Moravu či Slovensko. Dlouholetý ředitel a zároveň jediný učitel v třanovické polské škole Filipiec byl k 31. srpnu 1958 odvolán ze své funkce, avšak v budově školy mohl nadále bydlet. Ve funkci jej vystřídal dosavadní učitel na polské škole v Dolních Bludovicích, Ludwik Kula ze Stanislavic.

Budova polské národní školy č. p. 130 v Třanovicích se i přes snahu ředitele Filipiece stále podobala více hospodářské usedlosti nežli důstojnému pedagogickému stánku. Ve školním roce 1952/53 pořídili členové SRPŠ svým dětem nové lavice. O rok později nechal Filipiec vyměnit alespoň dřevěnou podlahu ve školní učebně a zajistit více světla proražením nového okna ve východní stěně. V opravách pokračoval jeho nástupce Kula. Již v roce 1958 pořídil nový plot a zkultivoval bezprostřední okolí školy – zahradu a ostatní zelené plochy a také nechal vyměnit okna školy za nová. V roce 1960 byla vyměněna střecha školní budovy. V létě o rok později se stal hospodářský objekt školy terčem žhářského útoku Josefa Janczara v rámci série jím založených požárů v obci. Stará školní stodola byla po požáru rozebrána. Téhož roku získala třanovická polská škola dotaci od ONV Frýdek-Místek a MNV Třanovice ve výši 30 000 Kčs, v jejímž rámci vznikla např. nová šatna pro žáky. Další výraznější změny objektu proběhly po vystěhování bývalého ředitele Filipiece na podzim 1965. Z jeho bytu byly nákladem 5 000 Kčs zřízeny dvě kanceláře a kabinet. Počet žáků třanovické polské národní školy, vždy jednotřídní, ve dvacetiletí 1948–1968 nepřekročil počet 30 osob. Nejvíce žáků (28) je zaznamenáno pro školní léta 1949/50 a 1950/51, nejméně (18) ve školním roce 1953/54. Do školního roku 1967/68 zde nastoupilo 24 žáků.⁸¹¹

Žáci a pedagožky mateřské školy v Třanovicích, r. 1956

Při škole s českým vyučovacím jazykem působila již od roku 1945 mateřská škola. Vyučovaly v ní např. E. Kiková, od školního roku 1955/56 Zita Vojtkovská, od roku 1963 byla její ředitelkou Bohuslava Haroková. V mateřské škole učila v letech 1963–1968 také Adéla Suchánková z Těrlicka.⁸¹² Epizodou zůstala existence polské mateřské školy při polské škole. Vznikla k 1. červnu 1950 a učitelkou se stala Waleria Putniorz, kterou záhy vystřídala Anna Unucka z Komorní Lhotky. V roce založení zde bylo zapsáno 22 dětí. Toto třanovické „przedszkoła“ bylo uzavřeno z důvodu klesajícího počtu dětí nařízením ONV v Českém Těšíně ke 4. září 1953.⁸¹³ Třanovice náležely po celé toto období ke zdravotnickému středisku v Hnojníku. Zdravotnické služby občanům poskytovaly také nemocnice v Českém Těšíně, Frýdku-Místku či od druhé poloviny padesátých let také v Havířově či Třinci.⁸¹⁴

Při škole s českým vyučovacím jazykem působila již od roku 1945 mateřská škola. Vyučovaly v ní např. E. Kiková, od školního roku 1955/56 Zita Vojtkovská, od roku 1963 byla její ředitelkou Bohuslava Haroková. V mateřské škole učila v letech 1963–1968 také Adéla Suchánková z Těrlicka.⁸¹² Epizodou

Z dalších významných událostí tohoto období připomeňme ještě alespoň dvě. Tou první byla série nepochopitelných žhářských útoků v roce 1960. V noci 27. července zaplála stodola u školy s polským vyučovacím jazykem. Díky včasnému zásahu hasičů byl požár brzy uhašen. O dva týdny později hořela stodola JZD na pozemku Pavla Kisze (č. p. 132). I tento požár se podařilo uhasit. Brzy se však neznámý pachatel opět zaměřil na tento objekt. Tentokrát již stodola shořela včetně uskladněné slámy. O několik týdnů později, 24. října 1960, padlo za obět žhářskému útoku hospodářství Jana Grygy (č. p. 129). Zcela shořela stodola a za těžkých podmí-

Vyhořelá usedlost Josefa Janczara (č. p. 134), r. 1960

nek bylo zachráněno obytné stavení. Atmosféra v obci byla napjatá, občané nespali ze strachu o střechu nad hlavou. Přes usilovné pátrání Veřejné bezpečnosti byl pachatel stále neznámý. Z 1. na 2. prosince 1960 vyhořela celá usedlost Josefa Janczara (č. p. 134) – obytné stavení i stodola v celkové hodnotě minimálně 25 337 Kčs. Po tomto požáru byl konečně odhalen pachatel tohoto i všech předchozích žhářských útoků. Byl jím syn poslední oběti – jedenadvacetiletý horník Josef Janczar mladší.⁸¹⁵ Tento člen ČSPO v Třanovicích, který aktivně pomáhal všechny požáry hasit, argumentoval své konání tím, že „se velmi rád díval na hořící budovy, sám se pak zúčastňoval záchranných prací a aby měl „kuráž“ vždycky si před činem hodně popil“.⁸¹⁶ O cynismu pachatele, který se doznal k založení všech pěti požárů v Třanovicích, svědčila i výpověď Jana Nowaka, velitele třanovických hasičů, který vypověděl, že „obžalovaný se zúčastnil hašení požárů, při následném provádění rozborů požárů v požárním sboru neměl však žádných připomínek. Při požáru svého otce obžalovaný přispěchal k hašení a velitele požárníků pobízel k rychlejší jízdě s podotknutím, že si nenechá shořet svůj barák.“ Byl odsouzen okresním soudem ve Frýdku-Místku 31. března 1961 ke čtyřem letům odnětí svobody.⁸¹⁷ Jeho rodiče, kteří přišli požárem o většinu majetku a střechu nad hlavou, se přestěhovali do Havířova.⁸¹⁸

Druhou událostí, nesrovnatelně pozitivnější, byly oslavy 600 let Třanovic, které se konaly poslední neděli v srpnu roku 1962, tedy 26. srpna, v parku u školy s polským vyučovacím jazykem. Slavnost začala slavnostním zasedáním pléna MNV v 9 hodin dopoledne, poté se konalo požární cvičení. Odpoledne se konala společenská zábava za aktivní účasti národopisného souboru

Oslavy 600 let obce Třanovice, r. 1962

OB a tanečního souboru PZKO z Českého Těšína. Dlouho do noci vyhrávala tančícím občanům kapela OB z Těrlicka. Odhaduje se, že akce, na níž se aktivně podílely všechny společenské složky v obci, se zúčastnilo zhruba 3 000 návštěvníků, včetně zástupců ONV z Frýdku-Místku, MNV z Hnojníku, z Polska a dalších čestných hostů. U této příležitosti byla vydána také černobílá pohlednice Třanovic s nejvýznamnějšími budovami v obci.⁸¹⁹

Obec Třanovice, ležící na významné křižovatce okresních silnic Český Těšín-Frýdek-Místek a Těrlicko-Komorní Lhotka, čítala v roce 1950 celkem 862 ha, 175 domů a 888 obyvatel, z toho 573 Čechů (64,5 %), 311 Poláků (35,0 %) a 3 Slováky (0,4 %).⁸²⁰ V roce 1961 žilo v Třanovicích 966 obyvatel, z toho 631 Čechů (65,3 %), 309 Poláků (32 %) a 26 Slováků (2,7 %). Až do roku 1952 byly důsledně rozlišovány Dolní a Horní Třanovice, roku 1952 nastalo sloučení a jednotné číslování domů v Třanovicích. Někdejší Dolní Třanovice obdržely čísla popisná do č. 100, Horní Třanovice od č. 100 výše. Obec si i nadále udržela zemědělský charakter.

Kolážová pohlednice vydaná k výročí 600 let obce Třanovice, r. 1962

Převažovala rozptýlená zástavba, typická pro venkov na Těšínsku. Rozlišovalo se několik místních částí. Byla to Dolina se shlukem sedmi domů, nejvýznamnější bylo č. p. 35 hostinec (býv. Ovčářů) a č. p. 29 prodejna Jednoty, dále Fifejdy se 17 roztroušenými domy, nejvýznamnější budovou zde byl bývalý hostinec Maxmiliána Langera („Cymbálek“), sloužící od počátku padesátých let jak sklad, pak Grabina se 30 roztroušenými domy, Kempa v Horních Třanovicích se 40 usedlostmi, nejvýznamnější zde bylo č. p. 130 škola s polským vyučovacím jazykem, č. p. 136 někdejší Horní dvůr nyní náležející ČSSS Hnojník či č. p. 51 prodejna Jednoty. Dalším významnějším sídelním celkem byl Sušov v Dolních Třanovicích s č. p. 92 (škola s českým vyučovacím jazykem), č. p. 91 (evangelická fara a kostel), č. p. 38 (býv. Szarowského hostinec, v této době sídlo MNV), komplexem č. p. 79, 1, 75 (býv. Kapplův neboli Dolní dvůr, v této době ČSSS). V části Sušova se v padesátých a šedesátých letech nacházela kasárna Krajské vojenské ubytovací a stavební správy Ostrava se sídlem v Olomouci. Z dalších významnějších místních částí jmenujme ještě Zadky (se skupinou 20 roztroušených domů) a Záříčí (25 roztroušených domů, nejvýznamnější č. p. 137 – býv. hostinec Jana Wanoka – „Babilon“).⁸²¹ V letech 1948–1968 docházelo k výraznému úbytku původně převažujících dřevěných obytných stavení v obci (dřevěné domy byla ještě č. p. 12, 33, 67, 68, 70) a k výstavbě nových zděných rodinných domků. Ke konci roku 1958 zde nebylo již jediného obytného

stavení bez dřevěné podlahy. V tomto období byla dokončena elektrifikace obce, veřejné osvětlení, zaveden obecní rozhlas, opraveny veškeré komunikace a mosty v obci, vystavěny nové autobusové čekárny, regulována Stonávka aj. Závěrem roku 1958 čítaly Třanovice již 195 obytných domů, počet obyvatel překročil 900, k čemuž přispělo také přistěhování se několika občanů z přehradou zatopeného Těrlicka. V této době bylo v obci pět osobních aut a 23 motocyklů. Dopravu zajišťovalo autobusové spojení s Českým Těšínem, Třincem a Frýdkem-Místkem a železniční spojení ze stanice Hnojník směrem na Český Těšín a Frýdek-Místek.⁸²²

Třanovická vojenská posádka s protiletectvým dělem, kolem r. 1960

Závěrem pojednání o tomto období se dá říci, že i přes veškeré výhody k formám socializace venkova a násilné kolektivizace život v obci v letech

1948–1968 po stránce životní úrovně nepochybně stoupl. Jinak tomu však bylo na poli kulturním a společenském. Zde hráli přední úlohu především agilní stoupenci KSČ a neaktivnější složky Národní fronty. Situaci v této oblasti poměrně trefně zhodnotil předseda Občanské besedy Karol Jaworek v listopadu 1960 následujícím způsobem: „1. Charakter obce: Obec Třanovice čítá asi 900 obyvatel, z toho je 150 mládeže ze které pracuje aktivně v ČSM pouze 17%. Národnostní složení obyvatel je – 67% české a 33% polské národnosti. Je to obec zemědělská. Většinu půdy vlastní ČSSS a jen 34 ha patří soukromníkům. Jsou to především záhumenky zemědělců z JZD, kterým půdu převzaly ČSSS a majitelé rodinných domků. Průmysl v obci není žádný. V zemědělství pracuje asi 20% a mimo obec v průmyslu pracuje 55%, kteří dojíždí do práce denně. Příslušníků pracující inteligence je 34, z toho 7 učitelů, kteří většinou pracují mimo obec. Všichni obyvatelé mají základní vzdělání, z toho 25 středoškolské a 3 vysokoškolské. 2. Politická a kulturně osvětová situace: Zájem občanů o zvýšení kulturní úrovně není nijak valný. Návštěvy kulturních akcí jsou velmi slabé. Výpůjčky knih jsou průměrně 2 na jednoho občana. V souborech LTU je zapojeno jen 4% obyvatel. Činnost společenských organizací je průměrně dosti aktivní. Úkoly školy jsou velmi obtížné pro náboženské založení občanů, kterých je 80%. Z toho důvodu je také brzděna veškerá práce učitelů. 3. Stav kulturních zařízení: Kulturní zařízení není skoro žádné. Veškeré kulturní akce jsou pořádány v hostincích J-J, kde se také promítají filmy. Sídlo osvětové besedy je MNV, kde je také umístěna knihovna. Tělovýchovné zařízení nemáme žádné. 4. Cíle kulturně osvětové činnosti: Hlavní cíl rozvoje kulturně

Soubor třanovické dechové hudby Alfréda Buby, 50. léta 20. století

osvětové práce je výchova občanů k vědeckému světovému názoru, boj s přežitky buržoazního nacionalismu a pozvednout celkovou kulturní úroveň všech občanů.“⁸²³

Spartakiádní odpoledne v Třanovicích, r. 1980

David Pindur

TRANOVICE V OBDOBÍ NORMALIZACE

I když se v Československu od poloviny šedesátých let 20. století opět přistříla politická situace, snahy o eliminaci proreformních tendencí dosahovaly jen částečného úspěchu. V roce 1967 probíhaly vážnější diskuze o změně metod při uplatňování vedoucí úlohy KSČ. I přes tyto kritické hlasy nebyl narušen mocenský monopol KSČ. Bylo nabíledni, že podněty k reformě je třeba vyvinout uvnitř strany. Na lednovém zasedání ÚV KSČ v roce 1968 byl do čela strany zvolen dosavadní 1. tajemník ÚV Komunistické strany Slovenska, Alexander Dubček (1921–1992). Začaly práce na přípravě Akčního programu KSČ, v němž byl položen důraz na demokratizaci společnosti. V duchu tehdejšího pojetí šlo o rozvoj socialistické demokracie, cílem reformátorů však nebyla obnova demokratického systému, nýbrž obroda existujícího zřízení, vytvoření „socialismu s lidskou tváří“. Od počátku března 1968 začala kritika poměrů přerušovat rámec KSČ, sdělovací prostředky přestaly respektovat cenzuru a vlna kritiky všech stránek systému zachvátila celou společnost. Pod tlakem poměrů odcházeli z ústředních orgánů zastánci staré politiky, které na jejich postech vystřídali stoupenci reformem. Novým prezidentem republiky se stal bývalý velitel čs. jednotek v SSSR za Druhé světové války, generál Ludvík Svoboda (1895–1979). V okresech a obcích se však většinou udrželi stoupenci konzervativního komunismu. Zcela mimořádný ohlas měla výzva „Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, vědcům, umělcům a všem“, zveřejněná především v Literárních listech, ale i v jiných periodikách 27. června 1968. Její autor, spisovatel Ludvík Vaculík, se v ní kriticky vyjádřil k minulosti, trefně shrnul problémy probíhající reformy a nabídl náměty k úpravě politické atmosféry. Obavy představitelů sousedních komunistických států a především SSSR z výsledků obrodného procesu v ČSSR vedlo v noci z 20.–21. srpna 1968 k obsazení čs. území vojsky SSSR, Německé demokratické republiky, Polska, Maďarska a Bulharska. Okupace se setkala se spontánním odporem většiny obyvatel a vyžádala si několik desítek obětí na životech občanů. Znamenala ovšem především pohřbení všech výdobytků reformního období nazývaného „Pražským jarem 1968“. S nástupem Gustáva Husáka (1913–1991), se silným prosovětským postojem, do čela ÚV KSČ

v lednu 1969 nastalo obnovení totalitních forem vlády v zemi, dobovou terminologií nazýváno jako „konsolidace“ politického systému a „normalizace“ poměrů ve společnosti.⁸²⁴ Od XIV. sjezdu KSČ v roce 1971 byla tato fáze vývoje označena jako „budování reálného socialismu“. Husák byl v roce 1975 zvolen prezidentem, kterým byl až do konce roku 1989, kdy pod tlakem demokratiizačního procesu v republice abdikoval. Období „normalizace“ se neslo pro většinou společnost ve znamení zesílené komunistické propagandy, velkolepých akcí (oslavy 1. máje, Mezinárodního dne dětí, spartakiády), navštěvovaných však mnohými občany jen formálně. Ve skutečnosti měly tyto akce odvést pozornost od vážných ekonomických, ekologických, hospodářských a jiných závažných problémů a neúspěchů režimu. Konzervativní stranický monopol a konjunktura znemožňovaly řadovému občanu uplatnit svůj vlastní názor, lidé ztráceli po negativních zkušenostech z roku 1968 postupně zájem o veřejné věci, stahovali se čím dál více do soukromí a uchýlovali se ke konzumnímu způsobu života, což zaznamenáváme, i když v menší míře než tomu bylo v městech a větších obcích, také v Třanovicích.⁸²⁵

Občané Horních Tošanovic a Třanovic na oslavách 1. máje v Hnojniku, r. 1976

Do života v Třanovicích se v průběhu první poloviny roku 1968 odrážely skutečnosti spjaté s celospolečenským děním v republice. Ve VO KSČ vznikla nejednotnost, mnozí místní komunisté se přidávali k reformnímu proudu. Vzrušeně se hovořilo opět o soukromém způsobu zemědělství, o reaktivaci Československé lidové strany, polská menšina v obci počítala s novými možnostmi svého politického a kulturního zrovnoprávnění, objevily se hlasy vo-

lající po obnově okresu Český Těšín, do čela farního sboru SCEAV se o dubna 1968 opět vrátil dvakrát z Třanovic vykázaný pastor Santarius, a tak bychom mohli pokračovat. V obci však ožilo i národnostní jitření, zesílené po srpnové okupaci, kdy se zde objevilo několik protipolských (avšak i antikomunistických) nápisů, ojedinělých nacionálně podbarvených výroků či vandalství na klubovně místní skupiny PZKO. Přesvědčený člen KSČ, kronikář obce František Onderek situaci v Třanovicích zhodnotil pochopitelně z rigorózně stranického pohledu: „V naší obci události v roce 1968 se odrážely hlavně v tom, že aktivita strany a složek NF zaostávala. Jedině se velmi aktivně rozvíjelo náboženství, hlavně evangelické, kde došlo k návratu pastora Vlad. Santariuse, který byl dříve přeložen do Ostravy. I když část členů strany pochybovala o správnosti vedení ÚV KSČ, nebylo možno vystupovat proti. Projevovaly se dokonce tendence k návratu ke starým metodám zemědělství, někteří zemědělci žádali vrácení půdy do soukromého obhospodařování apod. Byl činný tlak na některé funkcionáře, že aktivně se zapojili do socializace vesnice apod. Dokonce se jevil i zájem o ustavení Československé strany lidové. Byly to však ojedinělé případy. Práce MNV byla těmito poh. událostmi značně ztížena a to proto, že občané byli vedeni sdělovacími prostředky k tomu, že co NV dělají, je proti občanům. Proto i NF, složky NF neplnily své poslání. Během roku nedošlo ke kádrovým změnám jak v MNV, tak v Národní frontě. Novým předsedou VO KSČ byl zvolen soudruh Jiří Baar, ředitel české školy.“⁸²⁶ Podobně laděné zápisy bychom mohli nalézt na stránkách kronik obou základních škol v obci – české i polské. Z obce emigrovali po srpnu 1968 na Západ Gustaw Szmek a Boleslav Baron.⁸²⁷

Výše zmíněné události se výrazněji nedotkly složení MNV, kde třímalo rozhodující pozice konzervativní křídlo sestávající z členů KSČ. Předsedou zůstal i nadále Josef Pavera. V roce 1970 došlo ke změně tajemníka MNV, kterým se stal namísto Oldřicha Žvaka ředitel polské školy Ludwik Kula. Rada MNV se tehdy skládala kromě předsedy a tajemníka z dalších pěti členů, kterými byli: Karel Březina, Jan Jochymek, Helena Mierková, Josef Szotkowski a Oldřich Žvak. Rada se v roce 1970 scházela jednou měsíčně, plénum MNV se sešlo sedmkrát, navíc se uskutečnilo slavnostní zasedání pléna k výročí 25. od osvobození Československa. V té době působily při MNV čtyři komise: finanční (předseda Antonín Baron), pro školství (předsedkyně Bohuslava Haroková), pro výstavbu (předseda Jaromír Ščerba) a pro ochranu veřejného pořádku (předsedkyně Štěpánka Himmerová). V roce 1969 se podařilo MNV adaptovat pro své potřeby vlastní budovu u katolického kostela, kde se kancelář MNV přestěhovala 5. prosince 1969. Již 24. srpna téhož roku, o třanovické pouti, byl v téže budově otevřen obecní hostinec „U splavu“. Jeho vedoucím se stala Daniela Vondrová. Kromě příjmů z tohoto hostince měl MNV příjem také z drobných provozoven a z výroby hrobových rámu (Ludvík Novák).

Ve volbách do národních výborů, které se v tomto období staly naprostou

formalitou, ve dnech 26.–27. listopadu 1971 bylo do MNV v Třanovicích zvoleno celkem 21 poslanců, z toho 12 členů KSČ, jeden člen SSM. Do ONV Frýdek-Místek byl za Třanovice zvolen Jaromír Ščerba (č. p. 126). Na prvním zasedání nového pléna MNV byla zvolena sedmičlenná nová rada MNV ve složení: Jiří Baar, Anna Korčová, Ludwik Kula, František Onderek, Josef Pavera, Karel Witasek a Otto Wojoczek. Předsedou MNV se stal opět Pavera a tajemníkem Onderek (byl jím již v letech 1952–1954 a 1960–1963). Stálou zaměstnankyní MNV byla administrativní pracovnice Markéta Paverová. Byly ustanoveny celkem tři komise: finanční a plánovací (předseda Ludwik Kula), výstavby a služeb (předseda Rudolf Lasota) a pro ochranu veřejného pořádku (předseda Leopold Filipec). Mezi stěžejní úkoly volebního programu nových poslanců MNV patřila stavba samostatné budovy MNV, oprava komunikací v obci, stavba samoobslužné prodejny, stavba vodovodu a modernizace objektů obou škol v Třanovicích.⁸²⁸

Již v roce 1971 se poprvé hovořilo o vytvoření jednotného MNV pro obce Horní Tošanovice a Třanovice. Na setkání poslanců obou obcí 24. února 1972 byla tato otázka dále projednávána. Schůze se zúčastnilo také 45 dalších občanů z Horních Tošanovic a Třanovic. Odbor vnitřních věcí ONV Frýdek-Místek zdůvodňoval spojení obou MNV v jedno následovně: „*V první řadě po stránce politické bude možnost většího využití občanů, jelikož dosavadní činnost po této stránce v Horních Tošanovicích je velmi slabá a to pro naprostý nedostatek funkcionářů, vesnické stranické organizace není a její funkce vykonává ZV KSČ u státního statku. Totéž je i u Národní fronty. Kulturní vyžití je možno říci již dnes z části společné, divadla, přednášky, část školních žáků chodí do školy v Třanovicích. Občané polské národnosti mají možnost lepšího využití z Horních Tošanovic v Třanovicích, kde mají svoji organizaci PZKO. To platí i o dalších organizacích [...]*“⁸²⁹ ONV Frýdek-Místek schválil sloučení MNV na svém zasedání 16. dubna 1972 s platností od 1. května téhož roku. Sloučený MNV Horní Tošanovice-Třanovice nyní sestával z 34 poslanců, z toho bylo 12 z Horních Tošanovic. Předsedou zůstal i nadále Josef Pavera, místopředsedou se stal Ing. Jan Filipec z Horních Tošanovic. Tajemníkem MNV zůstal Onderek. Rada MNV čítala nyní 11 členů. Byly vytvořeny čtyři komise: finanční (předseda Antonín Baron), pro ochranu veřejného pořádku (Leopold Filipec), pro výstavbu a služby (Rudolf Lasota), pro školství, kulturní a sociální zabezpečení (Ludwik Kula). Plénum sloučeného MNV se v roce 1972 sešlo celkem sedmkrát, rada pak třináctkrát.⁸³⁰ K 1. květnu 1972 byla do služeb MNV přijata Jarmila Kašperová z Horních Tošanovic, aby vedla účetnictví MNV a drobných provozoven a zajišťovala úklid budovy. Kromě ní zde stále působila Markéta Paverová. MNV mělo úřední hodiny v Třanovicích v pondělky 8–12 hodin a ve čtvrtek 8–16, v Horních Tošanovicích v pondělky 13–15 a pátky 9–16 hodin. Sídlem společného MNV zůstávala budova MNV

u kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích, ke schůzím rady a pléna byly využívány budovy národních výborů v obou obcích střídavě.⁸³¹ V roce 1974 byla postavena na křižovatce okresních silnic v Třanovicích nová budova MNV. Část budovy sloužila jako zařízení pro kulturní akce, tj. sál, kuchyně a suterén.⁸³²

Sbor pro občanské záležitosti měl na starost občanské obřady a slavnosti MNV. Zajišťoval blahopřání ke kulatým narozeninám občanů (od 50 let věku), zasílal rovněž kondolenční listy pozůstalým, blahopřejné telegramy k sňatkům a dalším životním jubileím občanů. Jeho další práce spočívala v práci s důchodci, slavnostní

Vítání občánků na MNV v Třanovicích, uprostřed František Onderek, předseda MNV, r. 1977

vydávání občanských průkazů, vítání občánků, proslovy na pohřbech apod. Do práce Sboru se aktivně zapojovali především Markéta Paverová, Jarmila Kašperová a František Onderek. Socialistický charakter těchto aktivit se však ne vždy setkával s plným pochopením především u věřících občanů jak o tom ještě pojednáme u náboženských poměrů tohoto období.⁸³³ Po integraci obce byl utvořen jeden hlavní Sbor pro občanské záležitosti v Hnojníku. Pro každou původní obec byly vytvořeny jednotlivé dílčí Sborny pro občanské záležitosti. V roce 1980 čítal v Třanovicích šest členů a předsedkyní byla Božena Sršňová (č. p. 40).⁸³⁴ Obec se dočkala téměř po deseti letech opět naděje na vlastní kulturní dům. ONV ve Frýdku-Místku vydal v roce 1972 povolení k dokončení torza stavby kulturního domu. Již na podzim bylo překročeno k realizaci. Na zastřešení sálu pracovali aktivně Vladislav Korč, Ludwik Kula, Evžen Toman, František Onderek, Jaroslav Sršeň a Eduard Janczyk.⁸³⁵ Další stavební akce MNV se soustředily především na pravidelnou opravu komunikací v obci a rozšiřování vodovodní sítě. Významnější byla stavba „Koliby“ nedaleko MNV, v místech, kde se od roku 1962 nacházel provizorní prodejní stánek. Nový objekt byl stavěn podle vzoru z Národopisného areálu v Dolní Lomné. Slavnostní otevření tohoto prodejního stánku se konalo 3. srpna 1981 u příležitosti „Třanovského léta“ – nové letní slavnosti v obci. První ročník se uskutečnil pod záštitou MNV v Hnojníku. O kulturní program se postaral národopisný soubor „Vojvoda“ z Kozlovic a taneční soubor místní skupiny

Novostavba prodejny Jednota v Třanovicích, r. 1976

PZKO v Třanovicích. TJ Třanovice uspořádala při této příležitosti volejbalový turnaj. Stavba „Koliby“ si vyžádala mnoho obětavých rukou a finančních prostředků. Na výstavbě se podíleli především členové Mánesa a TJ. Kromě výstavby „Koliby“ došlo také ke zkulturnění parku a k úpravám terénu kolem nové stavby.⁸³⁶

U příležitosti 30. výročí osvobození Československa byly uděleny pamětní medaile a listy MNV a ONV ve Frýdku-Místku dlouholetým obecním funkcionářům: Leopoldu Filipcovi, Ludwiku Kulovi, Františku Ciompovi, Josefu Paverovi, Josefu Skulinovi, Jiřímu Baarovi, Janu Čajkovi, Janě Ševečkové, Josefu Cimalovi, Jaromíru Ščerbovi. Severomoravský KNV v Ostravě udělil pamětní medaile Františku Onderkovi a Oldřichu Žvakovi.⁸³⁷ Dne 14. dubna 1975 byla uzavřena patronátní smlouva mezi koksovou Třineckých železáren VŘSR a MNV Třanovice-Horní Tošanovice. Smlouva se vztahovala na úseky: hospodářský, politické práce, práce ROH a práce SSM.⁸³⁸

Ve dnech 22.–23. října 1976 proběhly volby do všech orgánů státní správy. K volbám se dostavilo 967 z 969 voličů, celkem bylo odevzdáno 964 hlasovacích lístků. Do MNV Třanovice-Horní Tošanovice bylo zvoleno 35 poslanců, z toho 21 z Třanovic. Z celkového počtu pak bylo 20 členů KSČ, sedm žen, 26 poslanců české národnosti, sedm polské a dva slovenské.⁸³⁹ Dne 19. listopadu 1976 se uskutečnilo první zasedání pléna nově zvoleného MNV. Předsedou MNV byl zvolen František Onderek z Třanovic (č. p. 185), místopředsedou Ing. Jan Filipec z Horních Tošanovic (č. p. 88), tajemníkem Ludwik Kula, ředitel polské školy v Třanovicích. Dalšími členy rady byli z Třanovic: Anna Korčová, Božena Sršňová a Otto Wojoczek, z Horních Tošanovic pak: Stanislav

Bartek, Jan Blahut a Josef Varcop. Byly ustanoveny komise MNV: finanční (předseda Leopold Filipec), pro školství a kulturu (předseda Josef Pavera), pro ochranu veřejného pořádku (předseda Jaroslav Juroš), sociální a zdravotní (předseda Karel Pniok), pro obchod a služby (předseda Jaromír Ščerba). Byl schválen volební program Národní fronty na období 1977–1981 a pracovní náplň jednotlivých orgánů MNV.⁸⁴⁰

Rok 1979 se stal významným mezníkem v dějinách obcí Třanovice i Horní Tošanovice. Na návrh okresních státních i stranických orgánů a po projednání s občany obou dotčených obcí schválilo plenární zasedání MNV Třanovice-Horní Tošanovice 17. dubna 1979 integraci obcí. V Třanovicích a Horních Tošanovicích se pro sloučení vyslovilo 626 voličů (65,8 %) z 950 hlasujících. S platností od 1. ledna 1980 se obě obce staly součástí Hnojníku jako Hnojník 8-Třanovice a Hnojník 3-Horní Tošanovice. Spolu s nimi tvořilo nyní integrovanou obec Hnojník další sedm původně samostatných obcí: Hnojník (Hnojník 1), Dolní Tošanovice (Hnojník 2), Komorní Lhotka (Hnojník 4), Řeka (Hnojník 5), Smilovice (Hnojník 6), Střítež (Hnojník 7), Vělopolí (Hnojník 9). Dne 15. ledna 1980 se uskutečnilo první zasedání nového pléna MNV Hnojník v Kulturním domě v Komorní Lhotce, které bylo složeno z poslanců bývalých MNV z původních devíti obcí v celkovém počtu 170 osob. Z bývalých MNV přešlo: 47 poslanců z Hnojníku a Komorní Lhotky, 32 z Třanovic a Horních Tošanovic, 24 ze Stříteže, 22 ze Smilovic, 17 z Řeky, 15 z Vělopolí a 13 z Dolních Tošanovic. Z Třanovic přešlo do MNV v Hnojníku 21 poslanců: Jiří Baar (č. p. 92), Karel Čajka (č. p. 37), Leopold Filipec (č. p. 167), Stanislav Filipec (č. p. 59), Lubomír Gociek (č. p. 174), Ing. Eduard Janczyk (č. p. 147), Jaroslav Juroš (č. p. 234), Anna Korčová (č. p. 220), Ludwik Kula (č. p. 218), Antonín Labuda (č. p. 224), Rudolf Lasota (č. p. 192), Miloslav Lejka (č. p. 12), František Onderek (č. p. 185), Josef Pavera (č. p. 72), Amálie Skokanová (č. p. 2), Božena Sršňová (č. p. 40), Anna Stolariková (č. p. 113), Jaromír Ščerba (č. p. 126), Emil Vilímek (č. p. 122), Otto Wojoczek (č. p. 13), Aniela Živná (č. p. 158). Předsedou MNV Hnojník byl zvolen Vladislav Molin z Komorní Lhotky, místopředsedou Emil Przeczek ze Stříteže a tajemníkem František Onderek z Třanovic. Mezi dalšími deseti členy rady již nebyl nikdo z Třanovic. Bylo ustaveno celkem 11 komisí: plánovací, finanční, místního hospodářství a bytového hospodářství, dopravy, výstavby, pro ochranu veřejného pořádku, pro obchod a cestovní ruch, školství a kultury, pro mládež a tělovýchovu, sociální a zdravotní, vodního a lesního hospodářství a zemědělství. Rudolf Lasota z Třanovic se stal předsedou komise pro školství a kulturu. Zaměstnanci MNV se staly třanovické občanky Jana Hradecká a Markéta Paverová. U příležitosti 35. výročí osvobození Československa obdrželi čestná uznání MNV – MV NF 29. srpna 1980 v Hnojníku třanovičtí poslanci Ludwik Kula, František Onderek

a Josef Pavera.⁸⁴¹ V Třanovicích byl zvolen první Občanský výbor ve složení: Ing. Petr Korč (č. p. 220), předseda; Karel Filipiec (č. p. 235), Amálie Jaworková (č. p. 118), Helena Čajková (č. p. 37), Ludmila Šimíková (č. p. 1-76), Alois Jochymek (č. p. 241) a Jan Buba (č. p. 134). V tomto roce se konaly v Třanovicích dvě veřejné schůze v Kulturním domě.⁸⁴²

Výstavba nové autobusové zastávky v centru obce, 80. léta 20. století

Ve dnech 5.–6. června 1981 se konaly volby do všech zastupitelských orgánů v celé ČSSR. Třanovice byly na základě výsledků těchto voleb zastoupeny 14 poslanci v MNV Hnojník, z toho se jednalo o devět členů KSČ, jedenáct Čechů a tři Poláky. První zasedání pléna se uskutečnilo 30. června

1981 v Komorní Lhotce. Předsedou byl zvolen opět Vladislav Molin z Komorní Lhotky, místopředsedou Emil Przeczek ze Stříteže, tajemníkem František Onderka z Třanovic. Rada byla kromě Onderka zastoupena z Třanovic také Jaroslavem Jurošem. Byly zvoleny komise: školská a kulturní (předseda Josef Pavera z Třanovic), dopravy (předseda Jaromír Šcerba z Třanovic), tělovýchovy a mládeže (předseda Miloslav Lejka z Třanovic), finanční a plánovací, výstavby, místního hospodářství a bytového hospodářství, sociální a zdravotní, pro obchod a cestovní ruch. Nově byl ustaven nový orgán – devítičlenný Výbor lidové kontroly – do jehož čela stanula Božena Sršňová z Třanovic. V roce 1983 ji nahradil Rudolf Lasota z Třanovic.⁸⁴³ Dne 20. října 1981 se uskutečnila v Kulturním domě v Třanovicích veřejná schůze, na níž byl zvolen nový čtrnáctičlenný Občanský výbor. Předsedou se stal Antonín Labuda (č. p. 224). V závěru této schůze byla schválena a odeslána rezoluce Ústřednímu výboru NF – ČSSR v Praze ve znění: *„Účastníci veřejné schůze v Hnojníku 8 – místní části Třanovice si uvědomujeme důležitost zachování míru, bratrské spolupráce se zeměmi socialistického společenství, především se Sovětským svazem pro zabezpečení mírového budování naší rozvinuté socialistické společnosti. Nesmírně si vážíme toho, že můžeme 36 let žít v míru, pracovat pro rozkvet naší krásné socialistické vlasti, pro šťastný život nás a našich dětí. Ostře odsuzujeme velmi nebezpečnou politiku nejreakčnějších imperialistických kruhů, především představitelů USA a vojenského bloku NATO, kteří se svým horečným zbrojením, včetně úmyslu zahájit výrobu neutronové bomby zvrátit vo-*

jenskou rovnováhu sil ve světě ve svůj prospěch a získat strategickou převahu nad socialistickým společenstvím. Stavíme se na stranu všech pokrokových sil, které bojují proti rozmístění nových raketových zbraní, proti stupňování horečného zbrojení a zostřování politické situace na evropském kontinentu. S rozhořčením zvedáme svůj hlas proti všem silám, které usilují o návrat ke studené válce a o rozpoutání nového válečného konfliktu. Plně se stavíme za leninskou vytrvalost, pevnost a zásadovost, se kterou Sovětský svaz hájí a uskutečňuje politiku zachování míru, zajištění bezpečnosti a mírového života všech národů. I my občané obce Hnojník – místní části Třanovice učiníme vše pro to, abychom každodenní poctivou prací, svým životem a plněním úkolů, které vytýčil pro všechny pracující XVI. sjezd Komunistické strany Československa, přispěli k posílení míru a bezpečnosti v Evropě i na celém světě.“⁸⁴⁴

Z pravidelných akcí, které byly součástí veřejného života obce, jmenujme oslavy Vítězného února, Mezinárodního dne žen, 1. máje (společně oslavy se konaly v Hnojníku), Dne dětí a oslavy Velké říjnové socialistické revoluce. Účast občanů na těchto akcích byla kolísavá, mnohdy minimální. Především účast na oslavách 1. máje v Hnojníku bývala formální z toho důvodu, že ji straničtí funkcionáři bedlivě sledovali. Neúčast mohla pro občana představovat i značné komplikace. VO KSČ Třanovice-Horní Tošanovice čítala v roce 1976 jen 56 členů. Předsedou byl horník Stanislav Pašanda z Horních Tošanovic (č.p. 79). Dne 19. února 1983 byl zvolen nový výbor VO KSČ v Třanovicích, předsedou se stal Jaroslav Juroš (č. p. 234), místopředsedou Ludwik Kula (č.p. 218), jednatelem František Onderek (č. p. 185).⁸⁴⁵

Celková výměra obce činila v roce 1969 865 ha, z toho zemědělské půdy bylo 659 ha (529 ha orné). V majetku Státního statku, n. p. v Hnojníku se nacházelo v Třanovicích 506 ha půdy (484 ha zemědělské, z toho 112 orné), v majetku Státních lesů 89 ha lesa. Kromě toho patřila k třanovickému Státnímu statku také část půdy v Dolních Domaslavicích. Kravín č. 1 v Dolním dvoře patřil pod vedení skupiny do Horních Tošanovic, druhý kravín někdejšího JZD byl přičleněn do výrobní skupiny Střítež. Ředitelství Státního statku sídlilo v Hnojníku, ředitelem byl v roce 1975 Vojtěch Pechník,

Usedlost č. p. 144, 60. léta 20. století

výrobním náměstkem Adolf Venglař a hlavním ekonomem Ing. Josef Pawlas. Tzv. Horní dvůr v Třanovicích byl v průběhu druhé poloviny sedmdesátých let postupně likvidován.⁸⁴⁶ Státní statek dosáhl v oblasti dodávky a výroby mléka v roce 1977 dosud nejlepšího výsledku ve své historii. Průměrná dojivost na kus a den činila 8,5 l mléka, což představovalo roční užítkovost dojnice 3 100 l ročně. V roce 1980 bylo v Třanovicích zřízeno letiště pro přistávání letadla, které provádí v okolí postřiky a hnojení s umělými hnojivý.⁸⁴⁷ Státní statek v Hnojníku patřil v osmdesátých letech k předním zemědělským závodům v okrese Frýdek-Místek. Hospodařil na výměře 5 590 ha zemědělské půdy (z toho 4 395 orné). Rostlinná výroba se vedle plnění dodávkových úkolů v zrninách a olejninách specializovala především na výrobu objemných krmiv pro svou velmi intenzivní živočišnou výrobu. K 1. lednu 1982 čítal: 117 ks skotu (z toho 54 krav), 20 ks prasat, 1 451 slepic (z toho 47 kohoutů), 12 ks hus, 19 ks kachen, 4 krůty, 12 ks koz a 177 ks ovcí a jehňat. V roce 1983 přistoupil státní statek ke stavbě sušičky a teletníku v Třanovicích.⁸⁴⁸ Soukromí zemědělci hospodařili v roce 1971 na 185 ha zemědělské půdy, z toho 113 ha orné. K 1. lednu 1983 čítal stav dobytka u soukromých zemědělců v Třanovicích: 54 ks krav, 1 klisna, 188 ks ovcí, 1 501 ks slepic a 48 ks kohoutů.⁸⁴⁹

Lidové spotřební družstvo Jednota-Jednošć v obci provozovala počátkem sedmdesátých let prodejnu s potravinami, výsek masa a dvě pohostinství. Vedoucí prodejny s potravinami byla Julie Cymorková. Roční příjem prodejny za rok 1970 činil 1 798 246 Kč. V tomto roce se zde prodalo 54 712 kg chleba, 21 904 kg cukru, 26 512 kg mouky, 2 596 l lihovin a 28 800 l piva. Provozní doba byla od 7.30 do 16.30 hodin. Prodejna sídlila v poměrně nevyhovujícím objektu č. p. 51. V přístavbě sídlil také výsek masa, který vedla Cecilie Kohutová. Tržba za rok 1970 zde činila 770 000 Kč.⁸⁵⁰ V roce 1975 probíhala výstavba nové samoobslužné prodejny v centru Třanovic. Na stavbě se podíleli občané a členové složek NF formou brigád v rámci akce „Z“. Práce ztrpčoval nedostatek materiálu – cementu, osvětlovacích těles, materiál pro ústřední topení. I přes překážky byla prodejna dána do užívání občanům 24. února 1976. Hodnota díla činila 1 300 000 Kčs. V prodejně potravin a částečně průmyslového zboží se stala vedoucí Anna Korčová. Jako prodavačky zde byly zaměstnány: Bronislava Janiková, Dagmar Herbočková a Helena Martynková. Vedoucím úseku masa byla Cecilie Kohutová, v roce 1981 Jiřina Hlisnikovská. Starou budovu klubovny převzala TJ, která ji adaptovala na klubovnu. Roční tržba nové prodejny činila v roce 1977 2 232 860 Kčs (roční plán byl 2 327 000 Kčs). V roce 1983 činila tržba prodejny Jednoty 3 148 266 Kčs a prodejny výseku masa 1 223 386 Kčs.⁸⁵¹ Pohostinství „Babilon“ (bývalý hostinec Jana Wanoka) vedla počátkem sedmdesátých let Viktorie Vitásková, tržba činila v roce 1970 celkem 141 890 Kčs. V roce 1981 bylo toto pohostinství otevřeno pouze

čtyři dny v týdnu (pátek–pondělí) s měsíční tržbou 7-10 000 Kčs měsíčně. Druhým podnikem v obci bylo pohostinství „U myslivce“ zvané však většinou občanů jako „U Paverů“. Pohostinství vedla Emilie Skulinová. V roce 1970 činil příjem tohoto hostince 200 728 Kčs. O pohostinství „U splavu“, sídlícím v budově nového MNV již byla řeč výše. Kromě toho do některých vzdálenějších částí obce zajížděla pojízdná prodejna. Od roku 1971 měla zastávky na Vyrubané, u Paverů a na Dolině dvakrát týdně – v úterky a pátky.⁸⁵²

Středem Třanovic vedla státní mezinárodní silnice E7 Frýdek-Místek – Český Těšín, která byla v roce 1976 opravena a rozšířena o krajnice nákladem 10 mil. Kčs v úseku Vojkovice – Třanovice až po hranice okresu Karviná v Horním Žukově. Rovněž byla opravena silnice druhé třídy 47 Třanovice – Hnojník. Zvyšující se automobilový provoz vnášel do života obce několik problémů, především stále častější dopravní havárie a ekologickou zátěž. Třanovice byly uzlem v autobusové dopravě. Občané využívali výhodného spojení směr Havířov, Karviná, Těrlicko, Ostrava, Český Těšín, Třinec a Komorní Lhotka. Mnohem horší bylo spojení s okresním městem Frýdek-Místek, kde jel autobus z obce jen osmkrát denně. Pošta Třanovice měla v roce 1976 také svou automatickou ústřednu se 23 telefonními účastníky. Vedoucí pošty byla Eva Filipcová (později provdaná Macečková) z Horních Tošanovic. Jako doručovatelky pracovaly Anna Szkutová a Hilda Fikoczková, v roce 1978 nahradila Szkutovou Anna Sikorová z Horních Tošanovic. Pošta měla i pobočku Státní spořitelny Frýdek-Místek.⁸⁵³ Po zrušení Polské základní školy v Třanovicích se pošta přestěhovala do její budovy, kde zahájila provoz 1. ledna 1983.⁸⁵⁴

Přihlédněme nyní k náboženským poměrům v obci v období normalizace. I když zde vlivem materialistické výchovy přibývalo rodin bez vyznání, nebo jen formálně katolických, evangelických či konfesně smíšených, náboženství stále hrálo významný prvek v životě obyvatel Třanovic. Kronikář obce František Onderek si např. v zápise z roku 1977 posteskl: „*Slib pionýrů a jisker byl uskutečněn v měsíci květnu, kterého se k velké škodě zúčastnilo poměrně málo občanů, hlavně rodičů. Zde nutno podtrhnout, že v Třanovicích ještě existují náboženské předsudky. Značnou část mládeže odčerpává evangelická církev. I ze strany SRPŠ se této otázce věnuje malá pozornost.*“ Na jiném místě zápisu z téhož roku v případě civilního obřadu „vítání občánků“ kronikář nezakrytě popisuje cílené ateizační praktiky: „*Před uspořádáním této akce byly nejedním funkcionářem vysloveny pochyby o zdárném dopadu. A přece nová akce, která – jak je možno říci – dává kontra náboženským zvyklostem, měla velmi kladný výsledek. V tuto neděli v římskokatolickém kostele uspořádali hromadné křtění dětí a shodou okolností musel farář změnit hodinu tak, aby se rodiče mohli zúčastnit slavnostního vítání do svazku obce. Toto je možno v Třanovicích hodnotit za úspěch.*“⁸⁵⁵ Podobných poznámek bychom v obecní kronice našli více. I přes veškerou snahu MNV, stranických funkcionářů a některých

učitelů zůstávalo v Třanovicích vysoké procento církevních obřadů (křtů, sňatků a pohřbů), stejně tak první svaté přijímání, biřmování či konfirmace se stalo neodmyslitelnou součástí života mnoha rodin v obci. V obci žilo rovněž několik rodin adventistů sedmého dne, kteří svítí jako sváteční den sobotu namísto neděle. Tito věřící se dostávali často do rozporu s pracovní a školní docházkou v pracovní soboty.⁸⁵⁶ V tomto období je možno pozorovat také začátky působení některých nepovolených sekt, především Svědků Jehovových, jejichž vliv však byl v obci zanedbatelný.

Římskokatolická farnost Hnojník byla i nadále součástí Apoštolské administratury v Českém Těšíně. V jejím čele stál Antonín Veselý (1918–1983), spoluzakladatel a aktivní funkcionář prorežimního Sdružení katolického duchovenstva „Pacem in terris“. Rozhodnutím papeže Pavla VI. z 30. prosince 1977 byla Apoštolská administratura v Českém Těšíně zrušena. Její území, tedy česká část vratislavské arcidiecéze, bylo 31. května 1978 trvale připojeno k olomoucké arcidiecézi. Ta se tímto církevně správním krokem stala, co do rozlohy první ve střední Evropě. Čítala v té době 731 farností. Veselý byl olomouckým biskupem Vranou jmenován sídelním kanovníkem olomoucké metropolitní kapituly.⁸⁵⁷

Po celé toto období stál v čele farnosti Hnojník P. Miloslav Klisz, až v roce 1990 byl vystřídán P. Rudolfem Sikorou. V roce 1970 byl pořízen nátěr podlahy filiálního kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích. Také se tam zavedlo topení pod lavicemi. O dva roky později zde byl upraven interiér podle liturgických směrnic druhého vatikánského koncilu, tzn. že mše přestala být sloužena knězem na menze hlavního oltáře „zády k lidu“ (versus orientem), ale od nynějška na samostatném obětním stole „čelem k lidu“ (versus populum). Téhož roku byly ve farnosti zavedeny nové Kancionály vydané Českou katolickou charitou. V hnojnické farnosti byla roku 1971 udílena svátost biřmování Antonínem Veselým. Přijalo ji celkem 92 věřících od 16 let věku. V roce 1973 byl katolický kostel a přilehlý hřbitov napojen na vodovod. O dva

P. Miloslav Klisz, dlouholetý administrátor farnosti Hnojník, ve filiálním kostele sv. Bartoloměje v Třanovicích, 80. léta 20. století

roky později zde byl upraven interiér podle liturgických směrnic druhého vatikánského koncilu, tzn. že mše přestala být sloužena knězem na menze hlavního oltáře „zády k lidu“ (versus orientem), ale od nynějška na samostatném obětním stole „čelem k lidu“ (versus populum). Téhož roku byly ve farnosti zavedeny nové Kancionály vydané Českou katolickou charitou. V hnojnické farnosti byla roku 1971 udílena svátost biřmování Antonínem Veselým. Přijalo ji celkem 92 věřících od 16 let věku. V roce 1973 byl katolický kostel a přilehlý hřbitov napojen na vodovod. O dva

roky později byl zajištěn elektrický pohon zvonů. Do té doby se v Třanovicích zvonilo ručně. Dne 16. října, ve svátek sv. Hedviky, patronky Slezska, 1979 vzrušila místní katolíky zpráva, že novým papežem byl namísto nedávno zesnulého papeže Jana Pavla I. zvolen krakovský arcibiskup, kardinál Karol Wojtyła (1920–2005). Jednalo se o prvního Slovana na Svatém stolci. Především fakt, že se jednalo o preláta z komunistické země, byl nadějí i příslibem. Jeho pontifikát se stal třetím nejdelším v historii. Přežil zborcení komunistického tábora v Evropě. O rok později proběhlo ve farnosti opět udílení svátosti biřmování. Celkem 87 osob přijalo křesťanskou dospělost z rukou olomouckého biskupa ThDr. Josefa Vrány. Rok 1980 se nesl ve znamení pořízení nové výmalby kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích, které předcházela důkladná oprava elektroinstalace. Výmalbu prováděli Vladislav Korč z Třanovic a Linhart Hanzel z Českého Těšína podle návrhu ThDr. Leopolda Chvostka, místeckého rodáka a odborného poradce olomoucké arcidiecéze. Vítěznému oblouku dominuje malba Panny Marie Hostýnské, na epištolní straně pak sv. Maxmiliána M. Kolbe, na evangelijní skočovského rodáka sv. Jana Sarkandra. Tato výmalba je v kostele dosud. Při této příležitosti byla zasklena ornamentovým sklem všechna okna a v presbytáři byla zdvojena skla, aby chránila barevné vitráže. O bartolomějské pouti téhož roku vykonal v Třanovicích olomoucký biskup Vrana děkovné bohoslužby za zdárné ukončení těchto prací.⁸⁵⁸ Studia bohosloví v Litoměřicích započal v tomto období třanovický rodák Antonín Szotkowski, který spáchal ve svých třiaadvaceti letech v roce 1975 sebevraždu utopením v Labi. Tělo bylo nalezeno až po dvou týdnech. Pohřeb Szotkowského se konal v kostele sv. Bartoloměje v Třanovicích, pro incident zde byla přivolána Veřejná bezpečnost.⁸⁵⁹

Od jara 1968 stál v čele třanovického sboru Slezské církve evangelické a. v. opět pastor Santarius. Skutečnost nelibě nesená především místními komunisty. I přes protesty sboru a starších byl Santarius opět donucen opustit ho v polovině roku 1975. Tentokrátě potřetí a definitivně. Pádu režimu, který jej tolik pronásledoval, se nedožil. Zemřel 5. června 1989 v havířovské nemocnici. Pohřební obřad se uskutečnil 10. června v evangelickém kostele Na Nivách v Českém Těšíně. Zúčastnili se jej ve velkém množství také jeho někdejší farníci a přátelé z Třanovic. Tělo bylo uloženo do hrobu v rodné Stonavě. Část kondolenčního listu, který vdově Wandě Santariové poslal 10. června 1989 kněz Jan Zachariasz Unicki, bývalý dlouholetý administrátor sboru v Komorní Lhotce, vyšel v Příteli lidu: *„Czcigodna Pani Pastorowo z Rodzina! Proszę przyjąć wyrazy współczucia po tak bolesnej stracie ś. p. Władka. Któż się tego spodziewał, kiedy mogliśmy Go powitać na pamiętce założenia w Ligotce 7 maja. Teraz rozpamiętujemy Jego życie, bogate w pracach i trudach, które Pan Bóg pozwolił Mu przeżyć z błogosławieństwem dla wielu. Żaden z księży pastorów nie był tyle razy*

przerzucany ze zboru do zboru, albo któremu zabraniono pracy w Kościele w ogóle. A nie zważano na to, że cierpieć musi nie tylko On sam, ale razem z Nim Jego Rodzina. Wszystko to znoliście bez szemrania, pokładając w Bogu nadzieję. Tak niekiedy apostołowie, prześladowani rozproszyli się po dalekim świecie i tak rozkrzewiło się chrześcijaństwo. Poeta nasz Julius Słowacki powiedział dziwne słowa: „Bądź tą przegraną, której cel daleki, A która w końcu wygrywa na wieki.“ Rozumieją to Ci, którzy cierpieli. Ks. J. Unicki z rodziną.⁸⁶⁰

Po Santariově odvolání se správy sboru ujal Gustav Cienciala, od 15. září 1975 spravoval sbor starší Leopold Pavlas. Od 1. prosince 1976 se administrátorem třanovického sboru stal Jan Niedoba. Stát všemožně usiloval o eliminaci všech plodů Santariovy práce v Třanovicích, především redukcí počtu biblických hodin, sledováním několika aktivních členů sboru zapojených do misijní práce, omezováním kontaktů s evangelíky na Slovensku aj. I přesto se dařilo po celé období normalizace udržet pestré formy života sboru. Dokonce Sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury ČSR tuto skutečnost ohodnotil slovy: „Účast laiků v církvi je velmi výrazná a jsou tendence tyto ústavou dané zásady překračovat (zasahování do věcí příslušejících duchovním), např. na biblických hodinách mají nebo chtějí mít hlavní slovo. Dochází i k pokusům ovlivňovat státní správu

Interiér evangelického kostela v Třanovicích, 70. léta 20. století

ve věcech rozmístování duchovních. Velké nebezpečí pro církev vytváří někteří laici, kteří bez jakéhokoliv pověření působí bez ohledu na církevní ústavu proti současnému vedení církve i proti záměrům státní správy.“ V reakci na protiprávní zbavení všech funkcí ve SCEAV kurátora třanovického sboru Františka Chalupského z Horního Žukova přestaly evangelické bohoslužby v Třanovicích doprovázet dosavadní pěvecké sbory a dechový orchestr. Proto vznikl roku 1980 nový smíšený pěvecký sbor pod vedením třanovického rodáka, kněze Pawła Romana (1913–2003).⁸⁶¹

Dne 28. června 1981 byl zvolen dosavadní administrátor Niedoba novým třanovickým pastorem (z 319 přítomných hlasovalo 262 pro, 51 proti a 6 se zdrželo). Jeho slavnostní instalace proběhla 9. srpna 1981. Sbor v té době čítal 850 věřících, kurátorem byl Jiří Kotas z Horních Tošanovic. K 3. únoru 1985

byl pastor Niedoba přesunut do Bystřice. Administrátorem sboru se stal Wilhelm Stonawski, od 22. července pak třinecký farář Bogusław Kokotek. Kurátorem sboru byl od roku 1987 Adolf Lasota z Horního Žukova. V roce 1986 byly Třanovice připojeny k Dolnímu seniorátu SCEAV. O dva roky později přibyla sboru další kazatelská stanice – ve Frýdku-Místku.⁸⁶²

Třanovický evangelický kostel a další sborové místnosti v tomto období prodělaly několik významných úprav. V roce 1970 byla opravena fasáda a obnoven interiér kostela. K rozsáhlým rekonstrukcím a adaptacím došlo roku 1987 podle projektu Ing. arch. Karla Cieślara. Z větší části byla odstraněna navlhlá vnitřní omítka a provedeno vysušení zdiva. Do kostela bylo instalováno nové osvětlení a ozvučení, byla pořízena výmalba a ústřední topení, natřeny lavice, stěny byly obloženy dýhovanou dřevotřískou. Ze stejného materiálu byl zhotoven nový oltář a kazatelna, který nahradil původní z doby vzniku kostela. Interiér tak doznal dnešního vzhledu. Funkci kostelnice vykonávala v letech 1965–1998 Helena Guznarová. Již v roce 1988 zahájili rozsáhlou přístavbu sálu a bytu, která byla dokončena na podzim roku 1989. V pravém křídle přístavby byl vybudován byt pro faráře, kotelna, kuchyň a sociální zařízení. V levé části vznikl vstupní vestibul se šatnou a kancelář staršovstva. V prvním podlaží byly zřízeny místnosti pro setkávání mládeže a dětí. Byl rekonstruován prostor před vstupem do kostela a upraveno parkoviště. Všechny tyto práce byly nemyslitelné bez velkého fyzického nasazení a vydatné finanční pomoci členů sboru. Sboru, který svými aktivitami i návštěvností bohoslužeb patřil po celé období normalizace k předním místům v rámci SCEAV.⁸⁶³ První díl obecní kroniky zhodnotil v roce 1972 náboženskou situaci v Třanovicích slovy: „I když občané se již na otázku náboženství dívají jinak, než tomu bylo dříve, v evangelickém sboru v Třanovicích jsou ještě velcí fanatikové. Neškodí sobě, ale hlavně svým dětem [...]“⁸⁶⁴

Osvětové besedy pro obce Třanovice a Horní Tošanovice byly spojeny v jednu od 1. ledna 1972. Předsedou byl ředitel české školy Jiří Baar.⁸⁶⁵ S platností od 1. ledna 1980 byl pověřen vedením OB Třanovice-Horní Tošanovice Karel Čajka z Třanovic (č. p. 37). OB byla příspěvkovou organizací MNV, která měla dosud platný statut schválený bývalým MNV Třanovice-Horní Tošanovice. Měla svou radu o osmi členech a podle svého statutu také kroužky zajišťující určitý úsek – např. šachový, fotografický či divadelní, které však téměř vůbec nevyvíjely činnost. V roce 1981 prováděl v rámci OB hudební výuku Alfréd Buba s celkem 16 žáky, které učil hrát na harmoniku, trubku, kytary, bubny, flétny, housle a jiné hudební nástroje.⁸⁶⁶ V důsledku integrace obce v roce 1980 byl zřízen MV NF pro celou integrovanou obec Hnojník. Za Třanovice se stali jeho členy František Onderek a Josef Skulina. V Třanovicích byly složkami NF: Svaz požární ochrany, Český červený kříž, Český svaz žen,

SSM, PZKO, TJ, Dohlížecí výbor pro prodejny SD Jednoty a Myslivecké sdružení.⁸⁶⁷

Také do života místní skupiny PZKO v Třanovicích se promítly pohnuté události roku 1968. V důsledku negativního postoje komunistického Polska vůči tzv. „Pražskému jaru“ budily postoje Poláků na českém Těšínsku značné kontroverze. Národnostní menšiny v Československu spatřovaly v reformních plánech Alexandra Dubčeka možnost plného politického a kulturního zrovnoprávnění, což bylo citlivě vnímáno českou a slovenskou většinou. Na českém Těšínsku se hovořilo o dvojjazyčnosti, zisku statutu politického reprezentanta polské menšiny vůči vládě pro PZKO aj.⁸⁶⁸ V obci ožily oboustranné nacionální vášně. Za jednoho z hlavních podněcovatelů ze strany Čechů v Třanovicích byl místní polskou menšinou označován ředitel české školy Jiří Baar. Kronikář PZKO, Otto Wojoczek, o situaci píše na stránkách kroniky PZKO: *„Również w naszej gminie obudzili się szowiniści, którzy malowali po drogach i moście hasła, przeciwko socjalizmu i zaprzyjaźnionym państwow (Baar Jiří, Korcz Jar., Ścerba Jaromír, Čajka Karel, Mazurek R., Szmek Gustaw i inni.). Nasze Koło PZKO też było obczernione i napadnięte miejscowymi czynnikami szowinistycznymi, o czym jest pisane później.“* Na jiném místě píše kronikář: *„Elementy burżoazyjne chciały urzucić reżym proletariarski i nastolić reżym kapitalistyczny. Dzięki czujności wiernych członków KPCz i wkroczeniu zaprzyjaźnionych wojsk do naszego kraju udało się zlikwidować szowinistów i nadol została przy mocy zdrowa polityka KPCz.“*⁸⁶⁹ Nutno však dodat, že takto formulované závěry byly zčásti vynuceny, zčásti ojedinělé. Většina Poláků v Československu, s výjimkou nejpřesvědčenějších členů KSČ, invazi vojsk Varšavské smlouvy a násilné ukončení procesu „Pražského jara“ odsuzovala. V nové politické situaci ustaly také jejich naděje na uskutečnění plánovaných reforem národnostní politiky v Československu.⁸⁷⁰

Místní skupina PZKO patřila i nadále k nejpočetnějším a nejaktivnějším složkám NF v Třanovicích. Úspěšný Bal obyvatelski 3. února 1968 navštívilo 150 občanů obou národností. Dne 10. listopadu 1968 byla členy místní skupiny vysazena před klubovnou PZKO lípa na paměť padesátiletého výročí trvání Československa. V roce 1970 čítala místní skupina PZKO v Třanovicích 137 členů (stejný počet roku 1979). Předsedou se v tomto roce stal Ing. Eduard Janczyk (č. p. 147), jednatelem Otto Wojoczek (č. p. 13). Janczyk stál v čele místní skupiny PZKO až do počátku devadesátých let. K pravidelné činnosti patřila podvečerní setkání členů v klubovně wieczory świetlicowe, kterých se v témže roce uskutečnilo celkem osm s účastí 279 občanů. Promítaly se zde především naučné filmy nebo konaly přednášky. V roce 1970 se PZKO podílelo také na slavnostní akademii v polské škole u příležitosti 25. výročí osvobození republiky. Členové PZKO se pravidelně zapojovali do brigádnických akcí „Z“ v obci i na ČSSS.⁸⁷¹ Při místní organizaci PZKO Třanovice působil taneční sou-

bor pod vedením Ireny Czernik a Otto Wojoczka, klub mládeže s nepravidelnou činností a klub žen, který orientoval svou činnost na kurzy vaření či šití apod.⁸⁷² V roce 1981 čítala místní skupina PZKO 137 členů. Vedle pravidelných klubových večerů pořádala místní skupina PZKO besedy, zdravotnické přednášky, plesy, prodejní výstavy polské knihy, spolupodílelo se na organizování kulturních akcí v obci, úzce spolupracovalo s Polskou základní školou v Třanovicích, po jeho zániku se SRPŠ při Polské základní škole v Hnojníku. Dobré úrovně dosahoval taneční soubor při klubu mladých PZKO. Problémy se stagnujícím členstvím mladší generace byly způsobeny odchodem z obce na studia, na základní vojenskou službu, a také aktivitami mladých v evangelickém farním sboru v Třanovicích.⁸⁷³ Správci klubovny PZKO byli manželé Marta a Karol Jaworkovi do roku 1971, poté Anna a Władysław Biołkovi, v letech 1974–1988 Anna a Tadeusz Grycz, od roku 1988 pak Stefania Jochymek. V roce 1984 byla do klubovny PZKO zavedeno ústřední topení.⁸⁷⁴ Po zániku polské školy v obci se stala místní skupina PZKO jediným oficiálním reprezentantem života polské menšiny v obci. Nutno ocenit její významný podíl a vklad na kulturní a společenské dění v obci, především pak tradiční zimní bály. Aktivity tanečního souboru při klubu mladých významně překročily hranice Třanovic. Výší členské základny a počtem aktivit patřil PZKO na první místo mezi společenskými složkami NF v obci. Podobnou aktivitou se jí vyrovnal pouze místní odbor Matice slezské v letech 1969–1972 a jeho nástupce Kruh přátel umění, vlastivědy a národopisu „Mánes“. O obou organizacích, které však nebyly součástí NE, bude ještě dále řeč.

Československý svaz požární ochrany v Třanovicích čítal v roce 1970 50 členů (z toho 10 žen). Počátkem sedmdesátých let patřil k nejlepším v okolí. Předsedou byl i nadále František Korč, velitelem Karel Čajka, který se postu vzdal v roce 1971 po desetiletém působení v této funkci. Činnost ČSPO se soustředila především na protipožární prevenci a na cvičení (v roce 1971 celkem 23), na okrskové soutěži v roce 1970 se umístilo třanovické družstvo na 1. místě (stejně tak o rok později), poprvé v historii sboru se soutěže

Vítězky a vítězové z řad třanovické ČSPO v Třanovicích na okrskové soutěži, r. 1971

Z oslav 70. výročí existence hasičského sboru v Třanovicích, r. 1979

i zvířectvu státního statku.⁸⁷⁵ U příležitosti 70. výročí existence hasičského sboru uspořádali požárníci v roce 1979 generální opravu zbrojnice. V tomto jubilejním roce čítal třanovický ČSPO 48 členů, z toho šest žen. V čele stál Karel Čajka, místopředsedou byl Jaroslav Sršeň, velitelem Stanislav Szmek, jednatelem Miloš Drögsler, referentem pro mládež Jiří Skocz, pokladníkem Rudolf Hus a preventistou Jan Nowak. U příležitosti významného výročí se konala 14. července členská schůze za účasti pozvaných hostů z okolních sborů a zástupců složek NF a MNV. Slavnost zahájil proslovem předseda MNV Onderek. V odpoledních hodinách se pak uskutečnilo cvičení.⁸⁷⁶ Po letech klidu zasahovali členové sboru u požáru přímo v Třanovicích. V noci 8. února 1980 hořelo u Tadeusze

Z oslav 70. výročí existence hasičského sboru v Třanovicích, zcela vpravo Karel Čajka, r. 1979

Grycze (č. p. 27). Shořela část střechy jeho domu. Včasným zákrokem požárníků se oheň dále nešířil. Dne 21. srpna 1981 zemřel jeden z nejstarších členů sboru, Adam Niemczyk (1904–1981), který do sboru vstoupil v roce 1933 a po osvobození vykonával dlouhá léta funkci velitele sboru.⁸⁷⁷

Výbor žen vedla Helena Mierková. Vedle oblíbeného Babského bálu, kde měly celý večer právo ženy, pořádal oslavy MDŽ, brigády na ČSSS, zájezdy do Těšínského divadla jednou měsíčně, kurzu vaření, šití apod.

Na výroční schůzi ČČK 14. ledna 1968 byl do čela třanovické skupiny zvolen opět Alois Krenželok. ČČK v Třanovicích, který čítal v roce 1968 100 členů,

zúčastnilo také družstvo dorostenek. Požárníci pořádali tradiční „šmigrustovou“ a „odpustovou“ zábavu. V noci z 15. na 16. srpna lokalizovali požár stodoly ČSSS, která vzplála po zásahu bleskem. Zachránili tak značné hodnoty na hmotném majetku

uspořádal 7. července téhož roku úspěšný autobusový zájezd na cyrilometodějskou pouť na Hřčavu, následovala zábava na Salajce v Horní Lomné. Činnost se soustředila především na pořádání osvětových zdravotnických přednášek, pořádání kurzů první pomoci a rozšiřování řad dobrovolných dárců krve. V roce 1977 byl předsedou Vladislav Mítura.⁸⁷⁸

Dohlížecí výbor Jednoty se soustředil především na kontrolní činnost na provoznách (čistota, zabezpečení proti vloupání, odvádění tržeb, dodržování prodejní doby aj.). Členové Dohlížecího výboru se aktivně zapojovali do kulturních akcí v obci.⁸⁷⁹ Početně nejmenší složkou NF v Třanovicích byl Československý myslivecký svaz „Remízka“. Jeho členy byli vedle občanů Třanovic také myslivci z jiných obcí, např. z Hnojníku, Řeky, Nižních Lhot či Třince. Předsedou byl na přelomu šedesátých a sedmdesátých let Evžen Skulina, jednatelem Emil Skupieň a hospodářem Adolf Roman.⁸⁸⁰ Jednou z akcí pro veřejnost byl Myslivecký karneval se zvěřinovými specialitami. Pozornost byla věnována i dětem obou třanovických škol a pionýrům, s nimiž členové mysliveckého sdružení podnikali vycházky do přírody.⁸⁸¹ Na základě schválené koncepce rozvoje myslivosti v okrese Frýdek-Místek došlo ke zrušení Mysliveckého sdružení „Remízka“ v Třanovicích a Mysliveckého sdružení „Březinka“ v Horních Tošanovicích. Na ustavující schůzi 4. května 1977 bylo utvořeno nové Myslivecké sdružení „Remízka“ se sídlem v Třanovicích, které byly pronajaty honitby Tošanovice o výměře 815 ha a Třanovice 836 ha. Členy se stalo 30 myslivců z Třanovic a Horních Tošanovic, ale také z Dolních Tošanovic, Horních Domaslavic, Horní Suché, Frýdku, Nižních Lhot, Hnojníku, Vojkovic, Řeky a Stříteže. Předsedou výboru byl zvolen Josef Pavera z Třanovic (č. p. 72), místopředsedou Josef Merta z Horních Tošanovic (č. p. 105) a jednatelem Otto Chlopczyk z Třince 8 (č. p. 34). Předsedou revizní komise se stal Adolf Žáček z Horních Tošanovic (č. p. 35). Myslivecké sdružení začalo s umělým odchovem bažantů zvěře. Výsledek však neodpovídal představám. Na základě utvořené kooperace s Mysliveckými sdruženími Dobratice, Komorní Lhotka a Ropice přistoupilo MS „Remízka“ s výstavbou odchovny bažantů v prostoru bývalé drůbežárny JZD v Třanovicích, kterou Státní statek předal Mysliveckému sdružení. V roce 1980 bylo zakoupeno 1 000 bažantích kuřátek, z toho 430 bylo prodáno kooperujícím Mysliveckým sdružením a zbytek byl vypuštěn v Horních Tošanovicích, dále pak v Třanovickém lese a poblíž odchovny u Stonávky v Třanovicích. Zde bylo dosaženo nejlepšího výsledku. MS pořádalo v roce 1980 pět společných honů na drobnou zvěř (dva v Horních Tošanovicích, tři v Třanovicích). Např. roce 1980 bylo v obou honitbách uloveno 29 ks srnčí, 102 zaječí a 224 bažantů zvěře. Vedle této činnosti se „Remízka“ podílela na osvětové práci s dětmi, brigádnické výpomoci v období žňových prací, u příležitosti „třanovského odpustu“ byla pro veřejnost

zajišťována myslivecká kuchyně (srnčí klobásy, ražniči aj.). Další činnost byla zaměřena na zabezpečení dostatečného množství krmiva pro zimní příkrmování zvěře. V roce 1981 činila výměra honitby Mysliveckého sdružení „Remízka“ celkem 1 728 ha (Dolní a Horní Třanovice, Dolní a Horní Tošanovice). Byla uzavřena nová nájemní smlouva mezi Mysliveckým sdružením a Státním statkem do roku 1990. „Remízka“ čítala v uvedeném roce 27 členů a dva adepty myslivosti. Pokračovalo se v dokončení odchovny bažantích kuřat. Pro tento odchov bylo zakoupeno 1 230 jednodenních kuřat. Odchovaní bažanti byli rozděleni mezi Myslivecká sdružení Ropice, Hnojník, Dobratice a Třanovice.⁸⁸²

Jen na okraj pojednání o jednotlivých složkách NF zmiňme, že třanovický občan Leopold Filipec byl předsedou Čs. svazu včelařů v Hnojníku. V této složce byli organizováni i mnozí další třanovičtí včelaři.⁸⁸³ Mladí fotbalisté z Třanovic byli organizováni v TJ Dolní Tošanovice.⁸⁸⁴

Svaz socialistické mládeže se v obci standardně potýkal s nízkou členskou základnou. Jeho činnost spočívala ve schůzích, besedách, účasti na veřejných oslavách aj. Předsedkyní byla v roce 1976 Dagmar Ševečková. V roce 1978 čítal pouhých 18 členů. V roce 1981 již nevyvíjel žádnou činnost. Obdobně tomu bylo přes snahu stranických orgánů o nápravu i v dalších letech.⁸⁸⁵

Pod vedením Miloslava Lejky vznikla v Třanovicích na podzim roku 1973 Tělovýchovná jednota sdružující především sportuchtivou mládež všech národností. U jejího zrodu stáli vedle Lejky také Jan a Leopold Ovčari. Dne

TŘANOVICE

Velké sportovní a kulturní odpoledne
s
taneční zábavou

24. V. 1975

k
30. výročí osvobození vlasti
RUDOU ARMÁDOU

Sportowe święto
SPARTAKIÁDA ODPOLEDNE

11,00 hod. 24. května 1975 -
Místo TŘANOVICE za MNV

Přípravný a organizační štáb :

předseda - s. Lejka	ČSO Tob.
místopřed. - s. Heger	HNH
členové - s. Jociák	ČČK
s. Krenželok	ČSO
s. Šaulína Jar.	MVNF
s. Martiniák	MNV
s. Onderek	PEKO
s. Janczyk	školy
s. Boar	

Zdravotnická služba :

ČČK	s. Krenželok
TJ	s. Škorvaga

Požárnícká služba :

PO	s. Novák
	s. Šaulína Jar.

Režijní a spojovací služba :

	s. Pavlica K.
	s. Maceček V.

Obstarávání :

Český svaz žen	
Kamání - s. J. J. J. J. J.	
Opékání klobásy - s. Ševečková A.	
Páry	
Pivo	
Godovky	
Zdravky	

Pořadatelská služba :

TJ - za Lejka, Filipiec G., Švar J. Ovčari L., Čajka	
--	--

Vstupní :

Odpolední slavnosti	3,- Kč
Taneční veselice	0,- Kč

Pozvánka na kulturní a sportovní odpoledne v Třanovicích, r. 1975

4. května 1974 započali členové TJ se stavbou nového volejbalového antukového hřiště za pomoci Třineckých železáren VŘSR. Hodnota díla činila zhruba 40 000 Kč. Kromě brigád na stavbě hřiště kolektiv TJ jednou až dvakrát týdně trénoval a připravoval se na okresní soutěž. Dne 18. ledna 1975 přibyl oddíl stolního tenisu. Vedoucím se stal Stanislav Filipec. Z prostředků dotace OV ČSTV byly ihned zakoupeny dva nové stoly, ale tréninky stolního tenisu nebyly povoleny ani v sále pohostinství „Babilon“ ani v sále MNV. Okresní noviny Ozvěny přinesly 1. května 1975 zprávu: *„Hodnotný je závazek o čestný titul „Vzorný oddíl“ kolektivu odbíjené Sokola Třanovice, a to tím víc, že tato TJ obnovila svou činnost po delší přestávce. V závazku sportovci slíbili zvýšit členskou základnu o více než 10 procent, získat 1 trenéra III. třídy, při výstavbě šaten a sociálního zařízení odpracovat 600 hodin, získat minimálně 5 odznaků zdatnosti, zúčastnit se zimní soutěže dorostenců a v květnu uspořádat na počest 30. výročí osvobození sportovní spartakiádní den za účasti všech složek NF. Jistě své závazky se ctí splní.“* Oddíl zvítězil v okresní soutěži volejbalu dorostu v v březnu 1975. Dne 24. května 1975 se v Třanovicích uskutečnila místní spartakiáda, která byla *„zahájena dopoledne turnajem 3 družstev odbíjené o cenu spartakiádního křišťálového poháru. V poledních hodinách začala soutěž v lehkooatletickém souboji žactva ve 4 kategoriích. Spartakiáda začala oficiálně v 15 hodin za účasti předsedů všech složek NF a zástupce OV ČSTV. Po projevu předsedy TJ a MNV Třanovice byli odměněni nejlepší z dopoledních soutěží. Na spartakiádě mělo největší ohlas vystoupení dětí z mateřské školy a žáků obou ZDŠ s létajícími talíři. Iniciativní ředitel ZDŠ soudruh Baar dokázal v krátkém čase za pomoci TJ obstarat potřebné rekvizity a secvičit kolektiv 32 žáků ke krásnému vystoupení skladby č. 2, která je i v okolních větších obcích ojedinělá. Pěkným dojmem působilo vystoupení žen z Hnojníka mezi nimiž cvičily 4 třanovské ženy – díky jim se podařilo toto vystoupení také zajistit. Je to výsledek dobré spolupráce se sousedními obcemi. Krátkou přestávku vyplnilo SSM Třanovice s hodnotným pásmem básní s tematikou 30. výročí osvobození [...]“* Tak a ještě více psaly o akci Ozvěny 30. června 1975.⁸⁸⁶ V roce 1976 se TJ rozrostla o družstvo 16 dorostenek, takže toho roku měla již tři družstva volejbalu – muže, dorostenky a dorostenky. V témže roce byla navázána družba s Górnicyzm Klubem Sportowym „Jastrzębie“ v polském městě Jastrzębie Zdrój. Třanovické dorostenky a členové vedení TJ navštívili Jastrzębie Zdrój a nedalekou Pštinu. Polští sportovci oplatili návštěvu v červnu 1976 příjezdem do obce v červnu. Po volejbalovém utkání na hřišti odjeli členové obou sportovních organizací na oběd do Řeky, po obědě navštívili Památník životické tragédie v Životicích a Kostelec v Těrlicku. TJ v tomto roce získala starou budovu prodejny potravin, kterou si adaptovala na klubovnu. O rok později čítala TJ 42 členů. Toho roku se stalo družstvo dorostenců přeborníkem okresu ve volejbale. V této době pořádala TJ lyžařské závody pro děti místních škol. Dokončení klubovny TJ Třanovice se uskutečnilo v roce 1979 a u příležitosti

konání místní spartakiády byl objekt slavnostně otevřen.⁸⁸⁷ Dne 1. června 1980 uspořádala TJ v Třanovicích místní spartakiádu. U této příležitosti byla slavnostně otevřena a předána k užívání klubovna s kompletním sociálním zařízením a šatnami. O její vznik se zasloužili především Ing. Petr Korč, Milošlav Lejka, Jan Ovčaří, Jan Szczotka, Richard Mazurek ml., Jan Martynek, Leopold Ovčaří aj. V roce 1981 čítala TJ 56 členů. Volejbalové družstvo vedené Leopoldem Ovčařím postoupilo v roce 1981 do okresního přeboru 1. třídy. Členové TJ se v tomto roce významně podíleli na adaptaci vlastní klubovny,

Členové TJ Třanovice při volejbalovém utkání na Třanovském létě, r. 1981

výstavbě „Koliby“, úpravách parku a hřiště a organizaci 1. ročníku Třanovského léta. V září téhož roku pak organizovala volejbalový turnaj mužů 3. třída skupina A, v němž zvítězila Bystřice. Domáci se umístili na stříbrném místě.⁸⁸⁸

V roce 1975 byl ustanoven Český svaz žen. Předsedkyní se stala Marie Lejková. Jeho členky se podílely na přípravě místní spartakiády, MDŽ, MDD apod. V roce 1981 již nevyvíjel ČSŽ téměř žádnou činnost a byl vznesen požadavek na jeho zrušení.⁸⁸⁹

Jedním z plodů Pražského jara bylo ustanovení nepolitického spolku Matice slezská a jeho schválení odborem vnitřních věcí KNV v Ostravě 29. srpna 1968.

„Matice slezská vznikla v roce 1968 jako spolek, kterému byl Severomoravským KNV

v Ostravě schválen statut a tímto legislativně uznán. Ve statutu jsou uvedeny tyto hlavní cíle, které si Matice slezská (dále jen MS) klade: šířit osvětu, spolupracovat při péči o památky a přírodu, rozvíjet národní tradice, pomáhat ve sblížení původního i nového obyvatelstva: tuto práci vykonávat všemi dostupnými formami: přednášky, exkurse, publikační činnost, kulturní veřejné akce, zřizování kolektivů zájmové činnosti atd. Organizace řídí práci MS ústřední výbor se sídlem v Opavě a Č. Těšíně, které pak řídí odbory MS v jednotlivých obcích. Existence oblastních výborů je důležitá zejména proto, že v obou oblastech je činnost MS podle získaných zpráv a podkladů na velmi rozdílné úrovni a na různém stupni aktivity [...]“ Dne 26. dubna 1969 byla tedy ustanovena oblast pro Těšínsko se sídlem v Českém Těšíně. Předseda Těšínské oblasti Hubert Laštůvka tehdy deklaroval, že „Matice slezská pro oblast Těšínska se sídlem v Českém Těšíně navazuje na kulturní tradice Slezské Matice osvěty lidové, založené v roce 1898

v Těšíně. Ovšem její činnost je uváděna do života v dnešních odlišných podmínkách socialistické společnosti při plném respektování směrnic ÚV KSČ a vlády ČSR a vychází důsledně z internacionálních tradic.“⁸⁹⁰

Dne 26. října 1969 byl také v Třanovicích, kde aktivně působila Matice slezská osvěty lidové v období před Mnichovem 1938 i před únorem 1948, ustanoven odbor Matice slezské. Předsedou byl zvolen Vladislav Korč (č. p. 220), místopředsedou Jan Gociek (č. p. 174), jednatelem František Onderek. Přípravný výbor z Třanovic se již v září zúčastnil prvního ročníku folklórní slavnosti – Slezských dnů v Dolní Lomné. Třanovický odbor MS začínal se 47 členy. Tato dobrovolná a nepolitická organizace sdružovala především občany české národnosti z Třanovic. Dne 20. prosince se MO MS spolupodílel na organizaci dětské vánoční besídky v české škole. Prvního Matičnického plesu v obci se zúčastnilo přes 200 občanů, což nemělo v historii obce obdoby. Začalo se s ochotnickou činností. Pod režii Jiřího Baara nacvičili členové Matice slezské (Rudolf Hus, Anna Ščerbová, Jaroslava Ščerbová, Hilda Rymlová, Karel a Jaroslav Molinovi, František Onderek, Bohumil Klimša, Anna Korčová, Jaroslav Skulina, Richard Mazurek, Anna a Žofie Drögslerovy) hru Podskalák, kterou hráli v Třanovicích v březnu a dubnu za účasti 250 a 170 diváků. S tímto divadelním kusem se zúčastnili divadelní přehlídky v Návsi, úspěšně ji v roce 1970 předvedli také v Nýdku, Dolní Lomné, Smilovicích a Hradišti. Pravidelnými akcemi se stala účast na Slezských dnech v Dolní Lomné, kde mívá

Divadelní představení 100 dukátů členů místního odboru Matice slezské v Třanovicích

třanovický odbor svůj stánek a organizace vánoční besídka v české škole. Dne 13. prosince 1970 se konala druhá výroční schůze, předsedou odboru byl opět zvolen Vladislav Korč. Jestliže na počátku roku 1970 čítal MO MS v Třanovicích 46 členů, na konci téhož roku jich měla již 116. I v následujícím roce 1971 se stalo stěžejní činností odboru ochotnické divadlo. Tentokrát se jím stala lidová operetka ze života Františka Kmocha s názvem *Muziky, muziky*. Kromě dvou představení v Třanovicích byla sehraána s velikým úspěchem u obecnstva v Hnojníku, Návsí, Dolní Lomné, Nýdku, Smilovicích, Komorní Lhotce, Nošovicích, Hradišti a Těrlicku.⁸⁹¹ V tomto roce stoupl počet členů třanovického odboru na 136. K 28. únoru 1971 čítala těšínská oblast Matice slezské 32 místních odborů, z toho 10 v okrese Karviná a 22 v okrese Frýdek-Místek.⁸⁹²

Slibná činnost Matice slezské byla násilně ukončena v roce 1972. Třanovický odbor byl rozpuštěn k 31. srpnu 1972. Ke stejnému datu ukončil činnost oblastní výbor MS v Českém Těšíně. Oficiálně se uvádělo, že *„jeho činnost není v souladu se zákonem 52/59 Sb., který stanoví, že kulturně výchovnou činnost mohou vyvíjet jen NV, společenské organizace sdružené v NF, JZD a státní instituce“*.⁸⁹³ Ještě v první polovině roku však stihli matiční ochotníci z Třanovic secvičit další hru *„Z českých mlýnů“*, s níž opět vystoupili úspěšně v obci i v okolí. Na soutěži v Hradišti dokonce zvítězili a získali putovní pohár. Členové třanovického odboru také podnikli zájezd do Karlových Varů, Mariánských Lázní a Prahy. František Onderek, sám člen třanovického odboru Matice slezské, uvádí v obecní kronice jako důvod k likvidaci Matice slezské, že *„činnost, kterou Matice slezská prováděla za Rakouska, tak i za první republiky dnes již nemá požadavků. Dnes má možnost každý občan se vyžívat ve společenských organizacích, v Osvětové besedě apod.“*⁸⁹⁴ Skutečnost však byla jiná. Vyplývá to mj. i z interních spisů ONV ve Frýdku-Místku z roku 1971, kde se mj. dočteme: *„[...] V současné době bylo v plném rozsahu obnoveno státní zřízení kulturní politiky, které zabezpečuje realizaci ideových úkolů stanovených stranickými orgány. Síť státních kulturně výchovných zařízení se postupně aktivizuje k plnění angažovaného společenského poslání. Je třeba konstatovat, že odbory i výbory MS si kladou v podstatě stejné úkoly, jako mají kulturní organizace. Toto je potvrzeno nejen stanovami MS, ale i dosavadní praxí, kdy se členové spolku podílejí na činnosti organizací NV nebo v nich získávají v některých případech i podstatný vliv. Zvláště složitá se zdá být situace v obcích, ve kterých žijí občané polské národnosti menšiny. Zde se MS projevuje ve vztahu k PZKO jako spolek českých občanů a postavení státních kulturních zařízení je pak problematické [...] Konečné administrativní opatření je možno učinit až po důkladné politické kampani, aby nebyla dána živná půda k probuzení nacionalismu, zejména u českého obyvatelstva v Těšínské oblasti. Současně doporučujeme, aby ke konečnému řešení bylo přikročeno až po volbách do NV po 1. lednu 1972 [...]“*⁸⁹⁵ Komunistům nejen že vadilo vše s přívlastkem

„slezský“, avšak obávali se zejména možného politického vlivu Matice slezské a ambicí některých jejích činitelů. Matiční myšlenky v Třanovicích však ani po vynuceném přerušení neměly odumřít. Jejich další život byl naplno aktivován po roce 1989.

Po zániku MO MS v Třanovicích vznikl v prosinci 1972 v obci při Osvětové besedě Kruh přátel umění, vlastivědy a národopisu „Mánes“. Přesto, že se nejednalo o složku NF, patřil „Mánes“ k nejvýznamnějším kulturním činitelům v obci. Členská základna čítala v roce 1975 celkem 102 osob, roku 1978 jich bylo 114. Mezi jeho aktivity patřily besedy, přednášky, zájezdy, plesy, pravidelná účast na Národopisných slavnostech (vynuceně přejmenovaných Slezských dnech) v Dolní Lomné, zájezdy do Těšínského divadla aj. Předsedou byl Vladislav Korč. V rozvíjení divadelních tradic v obci však nadále pokračoval soubor „Bezruč“, jehož aktivity ustaly kolem roku 1975. Problémem byl chybějící sál s jevištěm v obci a také náročné nacvičování. „Mánes“ velmi aktivně spolupracoval s divadelním souborem „Vojan“ z Návší, který v Třanovicích několikrát úspěšně účinkoval. V roce 1983 čítal „Mánes“ 122 členů většinou střední a starší generace. I nadále pořádala besedy spojené s přednáškami, plesy, zájezdy, besedy v přírodě, letní slavnosti, soutěže s pionýry, návštěvy Těšínského divadla, brigády aj.⁸⁹⁶

V obci sídlila také Místní lidová knihovna. V roce 1975 měla české a polské oddělení. České oddělení

(vedl Jiří Baar) mělo 96 čtenářů. Počet výpůjček na jednoho čtenáře činil 79 ks. Polské oddělení (vedl Otto Wojoczek) mělo 25 čtenářů a na jednoho připadalo 28,9 výpůjček. Na jednoho občana v obci připadalo 14,94 výpůjček. V roce 1983 byla knihovna součástí okrskové knihovny v Hnojníku jako její oddělení v Třanovicích. Vedoucí českého a polského oddělení zůstávali nezměněni. České oddělení mělo v uvedeném roce 98 čtenářů a 6 076 výpůjček, polské 29 čtenářů a 714 výpůjček. Obě oddělení uspořádala 28 besed s knihou a mládeží. Téhož roku byla knihovna přestěhována z bývalé budovy MNV do nově upravených místností bývalé Polské základní školy v Třanovicích, kde své nové působiště nalezla také pošta.⁸⁹⁷

Prodejní stánek divadelního souboru Bezruč z Třanovic na Národopisných slavnostech v Dolní Lomné, 1. polovina 70. let 20. století

V personálním složení školy nedošlo v tomto období k výraznějším změnám. Až do konce školního roku 1986/87 byl ředitelem školy Jiří Baar (1934–1987), od 1. června 1987 do roku 1990 byla ředitelkou Eva Lapčíková. Do roku 1975 na škole působila učitelka Zdeňka Baronová. Dále zde učili: Olga Mikolášová (1975/76), Zdeněk Kumala (1976/77), Libuše Jezerská (1977/78; 1979/80), Bohuslav Lorenc (1978/79), Josef Kos (1980/81), Taťána Bartková (1981/82), Věra Zubková (1982/83), Eva Lapčíková (1983–1987) a Lydie Wojtynová (1987–1991). Škola byla většinou organizována jako dvojtřídka s pěti postup-

Žáci třanovické ZŠ z českým vyučovacím jazykem, učitelky Turoňová a Lapčíková, r. 1986

nými ročníky. Ve školním roce 1968/69 čítala 42 žáků ve dvou třídách se čtyřmi postupnými ročníky, na konci sledovaného období – do školního roku 1989/90 nastoupilo 25 žáků. Nejvíce žáků (62) měla škola ve školním roce 1971/72. Absolventi pátého postupného ročníku odcházeli vět-

šinou na ZDŠ v Hnojníku. Vyučování bylo zaměřeno především na zkvalitnění výuky českého jazyka, s nímž měla řada dětí problémy, protože byla zvyklá běžně hovořit místním nářečím. V sedmdesátých letech škola dbala na rozvíjení fyzické zdatnosti žactva, velmi úzce spolupracovala s třanovickou TJ, organizovala Dny brannosti, ale také oblíbené zimní zájezdy do Horní Lomné či Komorní Lhotky, kde probíhaly soutěže v lyžování a sáňkování. Oblíbeny byly rovněž plavecké kurzy v Třinci. Žáci 4. a 5. ročníku prováděli zkoušky cyklistů s jednotkou OO VB v Hnojníku. Ačkoliv na škole nebyla žákovská knihovna, navštěvovali žáci české oddělení Místní lidové knihovny, které vedl ředitel školy Baar. Škola odebírala dětské a mládežnické časopisy, ve školním roce 1970/71 např. *Mateřídouška* (2 ks), *Ohníček* (2 ks), *Pionýr* (1 ks) a *Sedmička* (1 ks). Tato periodika byla dětem k dispozici ve třídách. Všichni žáci 4. a 5. ročníku odebírali sovětské časopisy pro mládež, které se rovněž využívaly při výuce ruského jazyka. Až ve školním roce 1972/73 byla na škole obnovena Pionýrská organizace se dvěma oddíly – mladších pionýrů a jisker. Jejich vedení se ujali bývalí absolventi školy: Alena Pawlicová, Anna Lasotová, Jarmila Šarovská a Jaroslav Molin. Schůzky PO probíhaly většinou ve škole, pionýři se zapojovali do nejrůznějších veřejných oslav v obci. Na provoz PO přispívalo

SRPŠ. Záhy však PO zanikla. K 1. září 1976 byl na škole pionýrský oddíl obnoven. Vedoucím byl učitel Kumala, jiskry vedla Květoslava Konrádová. O oficiálním poměru školy k náboženské výchově v tomto období již byla řeč výše.⁸⁹⁸

O letních prázdninách roku 1968 byla přičiněním členů SRPŠ při české škole vyměněna střešní krytina školní budovy za nový plech, elektroinstalace prodělala generální opravu, byly vyměněny všechny dveře, provedeny venkovní nátěry všech oken, natření všech vnitřních dveří a tabulí a provedena výmalba prostor.⁸⁹⁹ Novým předsedou SRPŠ se stal v roce 1968 namísto odstoupivšího Jaromíra Ščerby Karel Březina. O letních prázdninách roku 1969 se začalo s instalací ústředního topení, jejíž realizace se protáhla až do konce roku.⁹⁰⁰ Předsedou SRPŠ byl v roce 1978 František Sikora (č. p. 2), jednatelkou Božena Sršňová (č. p. 40), v roce 1979 nahrazena Annou Sikorovou. SRPŠ se podílelo na organizaci rodičovského plesu, dětských radovánek a dětského karnevalu. V roce 1978 přispěli členové SRPŠ dětem částkou 1 135 Kčs na kurs plavání. Téhož roku odpracovali rodiče 750 brigádnických hodin na přístavbě kuchyně a školní jídelny. Na počátku roku 1979 byla předána nová školní jídelna, kuchyně a přístavba mateřské školy do užívání. Náklad na tuto stavbu činil 380 000 Kčs. O stavbu se zasloužili především ředitel Baar a Josef Martýnek aj.⁹⁰¹

Ředitelkou mateřské školy zůstala i nadále Bohuslava Haroková. Učitelkami tohoto období byly: Dana Cabáková, Dana Klusová, Zuzana Ciešlarová. V roce 1980 byl provoz školky od 7.30 do 16 hodin. Maximální kapacita byla stanovena na 25 dětí. Ředitelkou byla Bohuslava Smutková, učitelkou Marie Bararová, školnicí Žofie Drögslerová a kuchařkou Anna Grygová. SRPŠ mateřské

Budova ZŠ s českým vyučovacím jazykem v Třanovicích, 80. léta 20. století

Žáci a pedagožky mateřské školy v Třanovicích, 80. léta 20. století

školy bylo společné se Základní školou.⁹⁰² Funkci předsedy SRPŠ při Mateřské škole zastával v roce 1983 František Sikora z Třanovic (č. p. 2). Školku v uvedeném roce navštěvovalo 23 žáků.⁹⁰³

Polská základní škola v Třanovicích vstoupila obdobím normalizace do poslední fáze své existence. Ředitelem školy a zároveň

jediným učitelem byl i nadále Ludwik Kula až do konce školního roku 1978/79. S platností od 20. července 1979 byl jmenován ředitelem Polské základní devítileté školy v sousedním Hnojníku. Ve školním roce 1968/69 navštěvovalo třanovickou polskou jednotřídku 29 dětí ve čtyřech ročnících.⁹⁰⁴ Dne 16. února 1969 se poprvé konal dětský ples pro žáky polské školy.⁹⁰⁵ Pravidelné červnové dětské radovánky konaly od roku 1968 obě základní školy v Třanovicích odděleně. Děti polské základní školy se po celá sedmdesátá léta aktivně účastnily všech politických slavností v obci, vystupovaly na besídkách v klubovně místní skupiny PZKO v Třanovicích. Vedle žákovské knihovny ve škole navštěvovaly také polské oddělení Místní lidové knihovny v Třanovicích.

Budova ZŠ s polským vyučovacím jazykem v Třanovicích, kolem r. 1980

Škola odebírala polskojazyčný dětský časopis *Jutrzenka*, který byl rovněž využíván jako pomůcka při výuce. Kulturní vyžití zpestřovala vystoupení herců loutkového divadla *Bajka* z Těšínského divadla v Českém Těšíně nebo zájezdy třanovických polských dětí do tohoto divadla. Sportovní duch dětí byl posilován plaveckými kurzy v Třinci, školními výlety na hory či účasti na lehkootletických závodech pořádaných Třineckými železárnami, kterých se zúčastnily polské děti se svými českými vrstevníky z Třanovic v Třinci (např. v roce 1974 či 1975). Zahajování školního roku probíhalo společně se žáky české školy za účasti obecních funkcionářů v sále třanovického MNV. Pionýrská organizace ve škole nebyla pro malý počet žáků a jejich nízký věk na rozdíl od padesátých let již obnovena. Uklízečkou byla Anna Gryczová. V létě roku 1968 se konala poslední větší oprava školy, která obdržela břízolitovou fasádu. Ve školním roce 1973/74 bylo v objektu instalováno ústřední topení, škola byla rovněž připojena k vodovodní síti. Všechny tyto akce finančně podpořil MNV.

Oporou ředitele Kuly při opravách školy i při organizaci školních akcí byli členové SRPŠ. V letech 1968–1981 stáli v jeho čele Józef Szotkowski, Jan Buba, Jan Nowok, Aniela Żivná a Barbara Filipiec. Dne 1. července 1979 se žactvo školy při slavnostní besídce rozloučilo s dlouholetým ředitelem školy Ludwikem Kulou. Jeho nástupkyní stala Irena Duda z Českého Těšína. Polská základní škola v Třanovicích se od poloviny sedmdesátých let již potýkala s výrazným úbytkem žáků. Ve školním roce 1977/78 klesl jejich počet na 11 ve čtyřech postupných ročnících, do první třídy se poprvé nezapsalo již žádné dítě. Stejná situace se opakovala i v následujícím školním roce. Tehdy se již na jaře 1979 začalo otevřeně hovořit o zrušení polské jednotřídky v Třanovicích. Na bouřlivém setkání 24 rodičů žáků této školy se okresní školní inspektor Emil Niedoba setkal s jejich razantním nesouhlasem ke zrušení školy. Situace se opakovala následujícího roku, kdy se do 1. ročníku zapsaly dokonce dvě žákyně. Ve školním roce 1980/81 školu navštěvovalo deset žáků. Vzhledem k historickému poslednímu roku v životě školy si je zde dovolíme vyjmenovat. Do 1. ročníku patřily: Daria Jochymek a Maria Buba, do 2. ročníku: Roman Kaleta, Marek Biołek, Piotr Filipiec, Renata Kubeczka a Jola Roman. Do 4. ročníku náleželi: Renata Filipiec, Ewa Nowak a Zygmunt Kokotek. Poslední školní výlet podnikli společně se žáky české školy v Třanovicích do Rožnova p. R., Štramberku a na letiště Mošnov. Dne 30. června 1981 se uskutečnil poslední den výuky v Polské základní škole v Třanovicích. Zúčastnili se jej také pedagogové Polské základní devítileté školy v Hnojníku, která se v září 1981 stala novou školou většiny třanovických dětí polské národnosti školou povinných. Tento stav trvá dosud.⁹⁰⁶ V osiřelé budově polské školy v Třanovicích nalezla své nové sídlo pošta a Místní lidová knihovna.

Podle sčítání lidu z 1. prosince 1970 žilo v obci 906 obyvatel (451 mužů

Nezastavěný prostor za kostelem sv. Bartoloměje v Třanovicích, kolem r. 1975

a 455 žen). Z tohoto počtu bylo 577 Čechů (63,7 %), 301 Poláků (33,2 %) a 28 Slováků (3,1 %). Úbytek oproti roku 1961 byl způsoben především odchodem mladých obyvatel za prací a lepším bydlením do měst. V obci bylo roku 1970 celkem 221 domů, z toho trvale obydlených 215. Ve 243 bytech se nacházelo 162 praček, 129 chladniček, 10 kuchyňských linek, 15 robotů, 90 vysavačů a 12 televizorů. Dále bylo v Třanovicích 62 motocyklů, 37 automobilů (v roce 1975 již 96!) a 28 garáží. S výjimkou č. p. 11 byly všechny domy v obci elektrifikovány.⁹⁰⁷ V letech 1977–1978 byla provedena v celé obci generální oprava sítě elektrického vedení, které obdrželo betonové sloupy. Při této příležitosti bylo zmodernizováno veřejné osvětlení.⁹⁰⁸ Na podzim roku 1972 vstoupilo v platnost usnesení KNV v Ostravě o členění obcí do kategorií. Třanovice byly zařazeny do čtvrté kategorie, což představovalo téměř zastavení výstavby. Mohli zde stavět pouze zemědělci, kteří pracovali přímo v obci. Je pochopitelné, že proti této skutečnosti, paralyzující další rozvoj obce, se MNV rázně ohradil, leč valného úspěchu nedosáhl.⁹⁰⁹ V roce 1975 byl předán k užívání zaměstnancům státního statku nový šestibytový dům v centru obce.⁹¹⁰ Tou dobou se také začalo s budováním vodovodu, který společnými silami realizoval ČSSS a MNV. Jako první byla napojena v roce 1972 č. p. 1, 75, 79, 100, 188 a hřbitov u katolického kostela. Výstavba vodovodní sítě pokračovala úspěšně v dalších letech, např. v roce 1975 bylo napojeno na vodovod dalších 14 domků. V roce 1978 byl vodovod zaveden až na Dolinu, v roce 1983 bylo napojeno již 98 % obce.⁹¹¹ K 31. prosinci 1975 čítaly Třanovice 913 občanů a 229 domů, o čtyři roky později žilo v Třanovicích 943 obyvatel, z toho 211

do 15 let. Nad 60 let mělo 156 občanů.⁹¹² Podle sčítání lidu, domů a bytů z 1. listopadu 1980 čítaly Třanovice 913 obyvatel (449 mužů a 464 žen). Českou národnost uvedlo 579 obyvatel (64 %), polskou 273 (30 %) a slovenskou 61 (6 %). Celá integrovaná obec Hnojník čítala 6 564 obyvatel. V Třanovicích se nacházelo 236 domů se 314 byty. K vybavení bytů zde patřilo: 189 koupelen a sprchovacích koutů, 220 vodovodních přípojek, 167 ústředních topení, 199 ledniček, 195 televizorů, 221 praček. V obci bylo již 109 automobilů.⁹¹³ V roce 1983 měly Třanovice 916 obyvatel.⁹¹⁴

V období normalizace došlo ke konsolidaci politických poměrů v obci, utužení pozic KSČ a jejich členů. V letech 1972–1980 měly Třanovice jednotné MNV s Horními Tošanicemi, od roku 1980 byly součástí velké integrované obce Hnojník. Zařazení Třanovic do čtvrté kategorie v rámci rozvoje obcí ČSSR znamenalo téměř úplné zastavení obytné výstavby v obci. Přesto však docházelo i nadále k nové výstavbě a četným modernizačním úpravám starších obydlí. Úspěšně byla vybudována vodovodní síť, otevřena nová prodejna Jednoty a Kulturní dům. Po roce 1968 se také aktivoval společenský život obce, vedle činné místní skupiny PZKO připomeňme krátký, leč úspěšný život místního odboru Matice slezské v letech 1969–1972, na jejíž tradici navázal Kruh přátel umění, vlastivědy a národopisu „Mánes“. Výrazných úspěchů dosahovala také TJ založená v roce 1973 či obnovená činnost MS „Remízka“ se zaměřením na odchov bažantů. Novou tradiční kulturní akcí v obci se stalo Třanovské léto. V tomto období se uzavřely dějiny polského školství v Třanovicích. Normalizace prostupovala také náboženské dění v obci, pastor Santarius musel potřetí a nyní již naposledy odejít z čela místního farního sboru SCEAV. Stoupenci misijního hnutí uvnitř této církve se stali středem pozornosti státních orgánů, především pak Státní bezpečnosti. Největším zaměstnavatelem v Třanovicích byl Státní statek, n. p. Hnojník, který patřil k předním producentům zemědělské výroby v okrese Frýdek-Místek. Po celé období normalizace se v obci udrželo i několik soukromě hospodařících zemědělců. Většina občanů Třanovic však za prací denně dojížděla do Třineckých železáren, dolů OKR, Válcoven plechu Frýdek-

Občané u dřevěného kříže v blízkosti ZŠ s českým vyučovacím jazykem v Třanovicích, vpravo P. Miloslav Klisz, 70. léta 20. století

Z Třanovského léta, r. 1981

-Místek aj. I přes latentní krizi v celostátní oblasti ekonomické a hospodářské, se životní úroveň většiny obyvatel Třanovic od konce Druhé světové války v období normalizace nesrovnatelně navýšila. Tato skutečnost, stejně jako uniformní koloběh a formální průběh socialistických oslav a svátků, však nedokázala zabránit narůstání řady celospolečenských problémů. Ty vyústily v tzv. Sametovou revoluci v listopadu 1989 a pád déle než čtyřicet let trvající komunistické totality v naší vlasti.

Pohled na centrum Třanovic, r. 2009

David Pindur

TŘANOVICE SOUČASNÉ – EPILOG

Poslední kapitola pojednávající o uplynulém dvacetiletí pestrého života opět samostatné obce Třanovice ve zcela nových společenských a politických podmínkách na přelomu 20. a 21. století, má být jen stručným nástinem nejvýznamnějších událostí a oblastí života této sídelní lokality na Těšínsku. Období po roce 1989 totiž vzhledem k dosavadnímu nezpracování archivních pramenů a jejich absenci ve státních archivech na svého dějepisce teprve čeká. Dalším důvodem je příliš krátký časový odstup dvaceti let, který nám neumožňuje objektivnější zhodnocení. Naše závěry by na tomto místě byly z výše uvedených důvodů neúplné a torzovité.

Již od začátku roku 1989 sílil všeobecný nesouhlas s normalizačním režimem a na podzim nabyly veřejné demonstrace a projevy nesouhlasu na intenzitě. Po manifestaci obyvatel a studentů v Praze 17. listopadu 1989 proti stávajícím politickým a ekonomickým poměrům v ČSSR a po vládním pokusu o její násilné potlačení vzniklo po celé republice Občanské fórum (dále jen OF), které se stalo politickou protiváhou k místním většinou zkostnatělým komunistickým strukturám. Na nátlak ze strany občanů došlo ke změně vlády a prezident Husák v prosinci abdikoval. Byli zvoleni noví poslanci a funkcionáři federálního shromáždění ČSSR. Toto období označujeme jako tzv. Sametovou revoluci. Předsedou vlády se stal představitel Pražského jara 1968 Alexander Dubček a 29. prosince 1989 byl zvolen prezidentem republiky dramatik a politický vězeň komunistického režimu Václav Havel. Nové vládě se říkalo „vláda národního porozumění“ a měla za úkol dovést republiku k novým, po více než čtyřiceti letech skutečně svobodným, volbám. Ty proběhly v celé republice 8.–9. června 1990. Dne 19. dubna 1990 přijali poslanci Federálního shromáždění nový název pro náš stát, a sice Česká a slovenská federativní republika, která se nakonec k 1. lednu 1993 rozdělila na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. Tou dobou již neexistoval ani Svaz sovětských socialistických republik v jehož sféře vlivu se nacházela naše země od konce Druhé světové války. Od počátku roku 1990 docházelo k řízeným i spontánním změnám v celé společnosti, zprvu podporovaných a koordinovaných především členy OF. Z nejvýraznějších změn

jmenujme např. přechod k tržní ekonomice, reaktivaci tradičních politických stran a vznik zcela nových, svobodu ve věcech náboženských, změnu školních osnov především v oblasti dějepisné a občanské výchovy, byla odbourána povinná výuka ruského jazyka, zvolen zcela jiný přístup k mezinárodní politice, otevřeny hranice směrem do západoevropského prostoru, zkrácena délka povinné základní vojenské služby, která byla nakonec zcela zrušena a mohli bychom jmenovat mnoho dalších, celými generacemi dosud nezažitých změn. Na konci tohoto období, tedy v době vydání této knihy, je Česká republika součástí OSN, NATO, Evropské unie a mnoha dalších politických a hospodářských uskupení. Zhroucení komunistické vlády a předání moci opozičním silám uvolnilo cestu pro množství změn, které po více než čtyřiceti letech totality transformovaly politický systém a celou společnost v demokratickém duchu. Přerod obyvatelstva České republiky ve skutečně demokratickou společnost si však ještě vyžádá nějaký čas.

Všechny tyto razantní změny i události následného dvacetiletí se pochopitelně ve větším i menším měřítku dotýkaly života naší obce. Již v roce 1990 došlo k opětovnému osamostatnění Třanovic od Hnojníku. Dosavadní integrace byla mnohými občany vnímána jako brzda v budoucím rozvoji Třanovic. Dne 24. listopadu 1990 se uskutečnily první demokratické volby do obecního zastupitelstva po více než čtyřiceti letech. Samotná příprava voleb probíhala ve spolupráci s MNV Hnojník a v souladu s volebním zákonem. Předsedkyní místní volební komise, v níž byli zastoupeni reprezentanti ČSL, OF i KSČM, byla Hedvika Rylková (Třanovice č. p. 3). Volby se uskutečnily v kulturním domě v Třanovicích. Zúčastnilo se jich celkem 530 voličů z celkového počtu 637. Do zastupitelstva byli zvoleni členové Ing. Česlav Roman, Jan Toman, Ing. Milan Glajcar, Ing. Jana Sobková, Bohuslav Rusnok, Jan Ovčář. Za jednotlivé strany pak, za ČSL: Rudolf Hus, za OF: Miloslav Lejka, Jan Tomiczek, Ing. Petr Korč, Stanislav Jochymek a Ing. Lubomír Chlumský, za KSČM: Ludwik Kula. Nejvíce hlasů obdrželi: Ing. Česlav Roman (334), Miloslav Lejka (322) a Jan Tomiczek (305). Dne 29. listopadu 1990 proběhlo ustavující zasedání obecního zastupitelstva, na kterém byl zvolen starostou obce Ing. Petr Korč a jeho zástupcem Ing. Česlav Roman. Byl rovněž proveden slib členů zastupitelstva, který přítomní potvrdili svým podpisem. Zasedání obecního zastupitelstva probíhala jednou měsíčně. Byly ustanoveny komise: finanční (předseda Rudolf Hus, č. p. 207), kontrolní (předseda Ing. Milan Glajcar, č. p. 36), komise výstavby a životního prostředí (předseda Ing. Lubomír Chlumský, č. p. 11), komise pro rozvoj obce (předseda Jan Tomiczek, č. p. 8), komise sociální a SPOZ (předseda Ing. Jana Sobková, č. p. 50), komise pro projednávání přestupků (předseda JUDr. Vladislav Sikora, Hnojník č. p. 92).

Již v tomto volebním období se prokázalo, že osamostatnění obci prospělo.

Změny doznal střed obce, rozšířila se obchodní síť, byly provedeny opravy cest, upraveno prostranství u evangelického kostela jako místo k parkování automobilů, provozovna pohostinství „U splavu“ byla převedena do majetku obce a pronajata Daniele Vondrové na pět let. Hovořilo se o plynofikaci obce, napojení zbývajících částí na vodovodní síť (především Fifejdy), byla vypracována studie stavby silnice v úseku Dobrá – Český Těšín, byly projednány oslavy 400. výročí narození Jiřího Třanovského, pronájem nebytových prostor za účelem zdravotnického zařízení - zubní ordinace a také provozovny holičství a kadeřnictví. Za pomoci členů TJ byla provedena úprava volejbalového hřiště. Obecní zastupitelstvo odsouhlasilo v roce 1993 příspěvky obce na domov důchodců v Komorní Lhotce a úlevu z nájmu nebytových prostor za lékařské ordinace. Od roku 1993 vycházel Zpravodaj informující o dění v obci každou třanovickou domácnost. U prodejny Jednoty byla zajištěna veřejná telefonní budka. Hospodaření obce probíhalo podle schváleného rozpočtu na každý rok.⁹¹⁵

Ve dnech 18.–19. listopadu 1994 se uskutečnily další komunální volby. V Třanovicích byly zaregistrovány dvě kandidátky: KDU-ČSL a Sdružení nezávislých kandidátů (dále jen SNK), obě čítaly po 15 kandidátech. Voleb se v Třanovicích zúčastnilo z 685 voličů celkem 501 občanů (73,14 %). Platných volebních lístků bylo odevzdáno 471. Bylo zvoleno celkem 15 členů obecního zastupitelstva (za KDU-ČSL čtyři kandidáti, zbytek SNK). Na prvním veřejném zasedání zastupitelstva 1. prosince 1994 byl zvolen tajným hlasováním starostou Jan Tomiczek (SNK), zástupcem starosty Miloslav Lejka (SNK). Dalšími třemi členy rady se stali Ing. Petr Korč, Ing. Česlav Roman a Ing. Lubomír Chlumský (všichni SNK). Za člena okresního shromáždění byl zvolen starosta Tomiczek. Veřejným hlasováním byla provedena volba jednotlivých komisí: finanční (předseda Stanislav Jochymek), kontrolní (předseda Ing. Milan Glajcar), výstavby a životního prostředí (Ing. Leopold Škuta), sociální a SPOZ (předseda Amálie Jaworková), pro rozvoj obce (předseda Ing. Petr Korč), kulturní, sportovní a školská (předseda Ing. Česlav Roman). Na začátku ledna 1996 byly Usnesením vlády ČR pro všechny ústřední a územní orgány státní správy stanoveny jednotné úřední dny v pondělky a středy s úředními hodinami od 8 do 17 hodin. Úřednicemi Obecního úřadu v tomto období byly Jarmila Kašperová a Jana Molinová. V roce 1998 se stal starostou opět Bc. Jan Tomiczek, místostarostou Ing. Petr Korč.⁹¹⁶

V současnosti je starostou obce Bc. Jan Tomiczek, místostarostou Ing. Petr Korč. Obecní radu dále doplňuje Tadeáš Barteczek, Josef Gomola a Ing. Česlav Roman. Patnáctičlenné zastupitelstvo dále tvoří kromě výše jmenovaných členů rady: Ing. Milan Glajcar, Martin Guznar, Ing. Zbigniew Janczyk, Ing. Břetislav Korč, Mgr. Michal Krawiec, Miroslav Lejka, Richard Mazurek,

Stonávka, zpravodaj obcí sdružených ve stejnojmenném mikroregionu, r. 2006

Mgr. David Molitor, Mgr. Beata Nowoková a Jan Ovčaří. Zřízené výbory zastupitelstva jsou následující: finanční s předsedou Miroslavem Lejkou a členy Ing. Břetislavem Korčem, Ing. Karlem Březinou, kontrolní výbor s předsedou Ing. Milanem Glajcarem a členy Tadeášem Bartczkem, Karlem Martynkem, výbor pro národnostní menšiny s předsedkyní Mgr. Beatou Nowokovou a členkami Helenou Korčovou, Anielou Živnou. Při obecní radě působí tyto komise: sociální (předseda Jan Ovčaří), životního prostředí (předseda Martin Guznar), pro rozvoj obce (předseda Ing. Zbigniew Janczyk) a komise fondu rozvoje bydlení (předseda Ing. Česlav Roman). Zaměstnankyněmi Obecního úřadu jsou: Jarmila Kašperová, Jana Molinová, Marie Fuliorová a Ing. Karina Tomanová.

Starosta Tomiczek je zároveň místopředsedou mikroregionu Stonávka, dříve byl jeho předsedou. Jedná se o sdružení obcí Dolní Tošanovice, Horní Tošanovice, Hnojník, Komorní Lhotka, Ropice, Řeka, Smilovice, Střítež, Třanovice a Vělopolí, které vzniklo v roce 1999 jako dobrovolný svazek těchto obcí (Ropice přibyla až v roce 2002) za účelem užší spolupráce zejména ve vztahu ke státní správě, ale i ve všech ostatních oblastech veřejného zájmu. Předmětem činnosti je společný postup a spolupráce na přípravě a realizaci rozvojových projektů, v oblasti rozvoje komunální sféry, cestovního ruchu, kulturních, společenských, sportovních a dalších akcí, v neposlední řadě také v oblasti ochrany životního prostředí. Nedílnou součástí aktivit je rovněž navazování spolupráce na mezinárodním poli ve všech zmíněných oblastech. Členové sdružení se zavázali k vzájemnému poskytnutí rychlé a účinné pomoci v případě nepředvídatelných událostí a živelných pohrom.⁹¹⁷

Letošní rok 2010 se v České republice nese ve znamení voleb. Ve volbách do parlamentu ČR ve dnech 28.–29. května 2010 činila volební účast 65,93 % a výsledky hlasování zde dopadly následovně: ČSSD 146 hlasů (28,91 %), TOP 09 získala 90 hlasů (17,82 %), ODS 81 (16,03 %), KDU-ČSL 64 (12,67 %), Zemanovci 30 (5,94 %) a KSČM 28 (5,54 %). Počet odevzdaných platných hlasů pro ostatní kandidující strany nepřesáhl 6 %.⁹¹⁸ V říjnu roku 2010 se uskuteční nové komunální volby, z nichž vzejdou noví zastupitelé obce Třanovice.

Od 1. října 1993 hospodařila v Třanovicích namísto někdejšího Státního statku, n. p. Hnojník akciová společnost Agrospol a. s. V čele stáli Ing. Gustav Novák, František Šuřica a Jarmila Kubicová. Převažující činností byla i nadále zemědělská prvovýroba a navíc obchodní a opravárenská činnost. Výměra, na níž společnost hospodařila, činila zhruba 400 ha (včetně části pozemků v Dolních Domaslavicích) s celkovým počtem 30 zaměstnanců. V zimním období prováděla tato firma údržbu komunikací traktorem v místních částech Fifejdy, Grabina, Vyrubaná, ve středu obce a v Zadcích. Inseminaci hospodářských zvířat zajišťoval v letech 1989–1996 Stanislav Rylko z Třanovic a Josef Živný z Českého Těšína. V roce 1996 byla služba poskytována z Frýdku-Místku. Široký sortiment zahradních a zemědělských potřeb poskytovala firma Dajana v Hnojníku.

Dne 7. března 1994 vznikla privatizací části Státního statku Hnojník společnost Tranagro, a. s. Jejím ředitelem byl František Šuřica. Tranagro hospodařilo na podzim roku 1995 v Třanovicích na 293 ha půdy, z toho bylo státní jen 152 ha, zbytek tvořila půda pronajatá od fyzických osob. Zpočátku se Tranagro potýkalo s nemalými problémy, a proto došlo od konce roku 1995 k radikální restrukturalizaci společnosti s cílem zajistit stálé finanční zdroje, zvýšit zaměstnanost a vytvořit pro zaměstnance společnosti i pro občany obce stabilní a dobrá pracovní místa, zlepšit a prohloubit poskytování služeb pro občany i organizace obce. Proto společnost investovala nemalé finanční prostředky do vybudování použitelné počítačové a telefonní sítě a obnovení a rekonstrukce technologie sušárny, v níž se sušilo pivovarské mléko jako příměs do krmných směsí. Základní jmění společnosti v roce 1995 činilo 47 mil. Kč. K červnu 1994 zaměstnávala 24 osob v trvalém pracovním poměru a tři ve vedlejších. Zajišťovala zemědělskou prvovýrobu, opravy zemědělských strojů a automobilů všech typů, služby pro občany a organizace. Od 1. října provozovalo Tranagro a. s. chatu U čápů v Komorní Lhotce včetně bylinných lázní, k 5. prosinci 1994 otevřelo v Třanovicích večerku v rohu budovy ředitelství Tranagra. Otevřeno bylo denně kromě úterka od 6.30 do 20 hodin, v soboty a neděle 14.30–20 hodin.⁹¹⁹

Tranagro a. s. se však postupně výrazně zadlužilo a jediný akcionář – Pozemkový fond zadal ke konci roku 1998 novému vedení za úkol zpracovat analytickou studii, z níž by vyplynul další postup společnosti. Nabízely se tři varianty: 1. pokračování v zemědělském podnikání, 2. změna výrobního programu, 3. likvidace společnosti. Roku 1999 byla schválena třetí alternativa a začal nelehký proces majetkového vyrovnání. Likvidátorem se stal Ing. Jan Laitl, CSc. Starosta Tomiczek tehdy inicioval záměr obce vytvořit z areálu někdejšího státního statku, sídla Tranagra, funkční venkovskou podnikatelskou zónu, nazývanou také podnikatelským centrem. V květnu roku 1999 byla

založena společnost Třanovice služby, o. p. s., která plnila řadu náročných úkolů spjatých s revitalizací areálu. Ředitelem společnosti se stal Ing. Oto Onderek. I díky finanční podpoře celé řady dotačních projektů, včetně fondů Evropské unie, prošel celý areál náročnou a zásadní revitalizací. Tranagro bylo definitivně vymazáno z obchodního rejstříku 19. dubna 2006. Obec Třanovice dosáhla svého náročného předsevzetí a dnes úspěšně vládne ve vesnické podnikatelské zóně Třanovice, kde spolu s podnikateli vytvořila 450 pracovních míst. Zóna je dnes v rámci okolních obcí ojedinělou a skýtá nové možnosti strategie rozvoje obce i celého regionu. Starosta obce Tomiczek projekt revitalizace zhodnotil 22. října 2009 slovy: „Vedení obce si vzalo na sebe nesmírně slo-

Pohled na někdejší hospodářské budovy Kapplova dvora v Dolních Třanovicích, nyní Venkovská průmyslová zóna Třanovice, r. 2005

žitý a těžký úkol. Jeho výsledek byl závislý na několika faktorech, zejména na přístupu a akceptaci řešení státem řízenými institucemi – Pozemkový fond, Finanční úřady, Správa sociálního zabezpečení a další věřitelé. Úspěch realizace projektu byl závislý především na schopnosti a odvaze osob přímo zúčastněných na celém

procesu. Po deseti letech můžeme konstatovat, že projekt byl úspěšný. V období roku 2000–2009 vybudováním základní infrastruktury byly vytvořeny základní podmínky pro vstup podnikatelských subjektů, které vytvořily na 450 pracovních míst v obci. Byly rekonstruovány chátrající objekty a postaveny nové. Obec investovala 132 mil. Kč, z toho dotace ze státních fondů a předstupních fondů EU činila 102 mil. Kč. Realizace takto náročného projektu byla možná za předpokladu dobré spolupráce mezi zástupci státní správy, samosprávy, jednotlivých osob a podnikatelských subjektů [...].“ Význam celé revitalizace a existenci stávající podnikatelské zóny v dějinách obce plně zhodnotí až další generace.⁹²⁰

Největším soukromě hospodařícím zemědělcem od roku 1948 zůstal Jan Nowok. Po roce 1990 přibývalo více hospodářů, např. Karel Chlebek, Leopold Cieslar aj. V restituci obdrželi stroje, dobytek a pole. Obecní úřady byly v devadesátých letech upozorňovány veterinární správou ve Frýdku-Místku na dohled nad domácími porážkami hospodářských zvířat. Jatečná zvířata, jejichž maso a orgány byly určeny pro vnitřní trh či export, podléhaly povinnému veterinárnímu vyšetření před poražením i po poražení. Také mléko podléhalo

povinné kontrole při výrobě i zpracování. Mimo jatky mohly být dosud porážena jen drobná zvířata, jatečná prasata, ovce a kozy pro vlastní stravování chovatele, jatečná zvířata nemocná nebo podezřelá z nákazy zvířat. Hovězí dobytek byl po roce 1990 vykupován na jatkách v Českém Těšíně, Frýdku-Místku a později na jatkách zemědělské společnosti Tozos ve Vojkovicích. Uživatelé všech pozemků (včetně neobdělaných) byli povinni chránit pozemky a porosty na nich před škůdci a plevele na vlastní náklady.

Kromě samoobslužné prodejny Jednoty s výsekem masa postavené u kostela sv. Bartoloměje v akci „Z“, zajížděla do obce až do roku 1993 pojiždná prodejna. Po jejím zrušení byl Marij Lejkovou provozován konzum na Dolině. V centru obce se nacházel obchod galanterií (Javorek), železářství „U Petra“ (Wojoczek), na Vyrubané pak druhý obchůdek s potravinami Marie Lejkové. Další si otevřel ve svém rodinném domu Antonín Labuda. Od dubna 1991 poskytovalo služby obyvatelům obce také holičství a kadeřnictví „Zdeňka“ v budově bývalé polské školy, kde sídlila i pošta. Do obce byl zajištěn rozvoz propan-butanových láhví.⁹²¹ Dnes je většina firem v obci soustředěna do podnikatelské zóny a areálu „Kaplův dvůr“. Po roce 1990 přibýlo v obci mnoho nových rodinných domů, centrum výstavby bylo soustředěno především na pozemku náležejícím v minulosti k bývalému hostinci Pawła Szarowského za katolickým kostelem, a ve svahu za evangelickým kostelem a Základní školou směrem k Sušovu. Novou výstavbu však porůznu nalezneme také v odlehlejších a klidnějších částech katastru obce.

V roce 1994 byla vypracována projektová dokumentace plynofikace obce. Stavba č. 1 měla zahrnovat Sušov a Dolinu, které byly položeny nejbližší k regulační stanici, dále pak střed obce s nejhustší zástavbou. Stavba č. 2 měla pokračovat směrem na Hradiště, Hnojník a Horní Tošanovice a do části Fifejdy. Jelikož rozpočet na tuto investice činil téměř 16 mil., musela obec na pokrytí alespoň části nákladů požádat o dotaci ze Státního fondu životního prostředí. V červenci 1995 pak bylo započato se stavbou. Na výkopech a položení velké části rozvodů plynu včetně přípojek k jednotlivým rodinným domům se podílela firma Szarzec z Českého Těšína a Beskydská stavební a. s. Dne 18. října 1995 byl slavnostně otevřen ventil u regulační stanice na Sušově, která je společná pro Třanovice a Hradiště. První veřejnou budovou s plynovým vytápěním v Třanovicích se od pátku 3. listopadu 1995 stala škola. Obec na stavbu obdržela dotaci ve výši 2,5 mil. Kč a bezúročnou půjčku.⁹²² Dne 22. července 1999 bylo provedeno propojení zbývajících částí plynovodů v obci, čímž získalo možnost využívat tohoto média 98 % rodinných domů. Rovněž pokračovala výstavba zásobníku firmy Transgas na cca 4 ha plochy.⁹²³

Mezi hlavní úkoly komise výstavby a životního prostředí patřilo v devadesátých letech zejména vyřešení svozu a likvidace odpadků, přeměna

dosavadního způsobu svozu pomocí kontejnerů, zahájení třídění odpadků (především skla a papíru), výběr vhodných odpadových nádob k čekárnám na autobusových zastávkách, preventivní činnost a působení na občany (mj. v oblasti vytápění). Dále byly opraveny komunikace, mosty, dláždění na obou hřbitovech aj. Ekologickou zátěží zůstával i nadále průtah mezinárodní rychlostní komunikace Frýdek-Místek – Český Těšín přes obec. Obcí projížděly tisíce aut a kamionů. Problematickou se stávala silniční křižovatka v centru obce, která si bohužel vyžádala i několik obětí na životech. Neúnosnou dopravní situaci podstatně ulehčila výstavba nového silničního mostu nad údolím Stonávky.⁹²⁴ Dne 28. října 1998 proběhlo slavnostní otevření lávky pro pěší přes Stonávku v centru obce.⁹²⁵ I přes regulaci způsobuje řeka Stonávka v Třanovicích při poměrně častých povodních škody na majetku obce i občanů. Poslední povodeň z poloviny května letošního roku zůstává dosud v živé paměti. Především některé lokality v okrese Karviná patřily k povodním nejhuře postiženým v rámci celé České republiky.

Po zdoluhavých jednáních se podařilo 10. dubna 1996 fyzické předání třanovických lesů od dosavadních uživatelů, Lesů České republiky, správa Šenov, opět obci Třanovice (Třanovický les a někdejší lesy patřící Bruno Kapplovi). Jelikož se jedná o společný majetek Třanovic a Hnojníku, dohodly se obě obce, že budou na těchto pozemcích hospodařit společně.⁹²⁶

Na poli kulturního života v obci se po rozpadu Národní fronty a jejich složek významně podílí kulturní komise, místní knihovna, společenské organizace, škola a nyní již v plné míře také církev. Dne 17. září 1995 se uskutečnil 1. ročník Třanovického podzimu/Jesieni trzanowickiej, který je zaměřen především na krásné lidové pěvecké a taneční tradice Těšínska, především v podání českých a polských folklórních souborů v regionu (vystoupil např. folklorní soubor Slezánek z Českého Těšína, dechová hudba Těrličanka aj.). Členové kulturní komise zajistili společně s místním odborem Matice slezské v Třanovicích vůbec poprvé 3. prosince 1995 v sále Obecního úřadu pěvecký koncert v rámci Těšínského vokálního festivalu. Na této významné kulturní akci vystoupily pěvecké sbory „Janáček“ z Frýdlantu n. O., „Smetana“ z Frýdku-Místku, „Slezan“ z Mostů u Jablunkova a „Slezan“ z Českého Těšína. Obecní úřad i nadále zachovává některé tradice založené v rámci někdejšího Sboru pro občanské záležitosti, např. slavnostní vítání občánků (tradice obnovena od května 1995), blahopřání k životním jubileím atd. Dne 20. února 1991 vyšlo první číslo obecního oběžníku, v roce 1993 začal vycházet Informátor obce Třanovice. Od roku 2004 vychází Stonávka, zpravodaj obcí sdružených ve stejnojmenném mikroregionu. Vychází šestkrát ročně pro obce Dolní a Horní Tošanovice, Hnojník, Komorní Lhotka, Ropice, Řeka, Smilovice, Střítež, Třanovice a Vělopolí. Šéfredaktorem je Bc. Vladimír Raszka.⁹²⁷

U příležitosti otevření plynovodu a regulační stanice byla na podzim roku 1995 za přítomnosti starostů a místostarostů obcí Český Těšín, Těrlicko a Třanovice slavnostně odhalena replika původního čtyřmezníku na Sušově, který označoval styk katastrů čtyř

Slavnostní odhalení repliky čtyřmezníku v Sušově za účasti představitelů sousedících obcí, zcela vlevo starosta Třanovic Bc. Jan Tomiczek, r. 1995

původních obcí Horní Žukov, Hradiště, Koňakov a Třanovice. Kopii zhotovil z maletínského pískovce akademický sochař Martin Kuchař, originál z roku 1938 je dnes umístěn v Muzeu Těšínska. Každoročně se 28. října u čtyřmezníku konají akce připomínající vznik Československa v roce 1918, po ukončení oficiální části akce pokračuje soutěž v skocích koní přes překážky. Kromě toho se v části Sušov konají také Sušovské dožínky.⁹²⁸

Po listopadu 1989 došlo k obnově náboženského života v Československu. Podle Listiny základních práv a svobod, přijaté Federálním shromážděním v roce 1991, měli občané tehdejšího Československa zaručenu svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Znovu bylo garantováno nevměšování se státu do církevních záležitostí. Nově přijaté církevní zákony státem uznaným církvím umožňovaly současně nárok na státní příspěvek na provoz a platy duchovních, bylo jim vráceno právo zřizovat a provozovat školy, zdra-

Filiální kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích, r. 2009

votnická a sociální zařízení, pastoračně působit ve státních školách, zdravotních a sociálních zařízeních apod. Od roku 1992 je možno uzavírat církevní sňatky s občanskou platností.⁹²⁹ Ve dnech 21.–22. dubna 1990 navštívil Československo poprvé papež Jan Pavel II. Při svých dalších návštěvách České republiky a Slovenska v roce 1995 sva-tořečil dva rodáky z Těšínska

– kněze olomoucké diecéze a mučedníka Jana Sarkandra (1576–1620) a jezuitu a mučedníka Melichara Grodeckého (1584–1619). Počátkem devadesátých let ožila myšlenka na zřízení třetí diecéze v moravské církevní provincii – olomoucké arcidiecézi. Přispělo k tomu oživení slezanství, a to nejen v návratu přívlastku „slezský“ do názvu řady institucí, ale také ve snaze o zřízení samostatného slezského biskupství. Olomoucký arcibiskup tuto snahu podpořil a 7. listopadu 1995 požádal Svätý stolec o rozdělení olomoucké arcidiecéze a zřízení samostatné diecéze ostravsko-opavské. Papež Jan Pavel II. této prosbě vyšel vstříc bulou *Ad christifidelium spirituali* z 30. května 1996 a tímto dnem zřídil novou ostravsko-opavskou diecézi se sídlem v Ostravě. Současně jmenoval jejím prvním biskupem Mons. Františka Václava Lobkowicze (* 1948), dosavadního světícího biskupa pražského, dříve působícího na českém Těšínsku (Frýdek, Jablunkov, Český Těšín). Jeho slavnostní uvedení v biskupskou službu se konalo 31. srpna 1996 v ostravské katedrále Božského Spasitele. Z dosavadní olomoucké arcidiecéze byly vyňaty děkanáty Bílovec, Bruntál, Frýdek, Hlučín, Jeseník, Karviná, Krnov, Místek, Nový Jičín, Opava a Ostrava a z nich zřízena ostravsko-opavská diecéze. Její území zahrnuje celý Moravskoslezský kraj a také okres Jeseník, který podle současného státního uspořádání patří do Olomouckého kraje. V 11 děkanátech je 275 farností, z nichž část není pro nedostatek kněží obsazena a je spravována knězem *ex currendo*, tj. knězem ze sousední farnosti, který tu vykonává duchovní správu na dálku a na pravidelné bohoslužby dojíždí. V roce 2006 působilo v ostravsko-opavské diecézi 231 knězů, kostelů a kaplí je 580. Jako každá diecéze má svůj hlavní kostel – katedrálu Božského Spasitele v Ostravě a konkatedrálu Nanebevzetí Panny Marie v Opavě, v níž se pravidelně udílejí jáhenská svěcení. Kněžská svěcení se konají každoročně v ostravské katedrále. Známy poutní chrám Navštívení Panny Marie ve Frýdku byl v roce 1999 povýšen Janem Pavlem II. na papežskou baziliku minor. Nejbližším spolupracovníkem biskupa je generální vikář, který mu pomáhá v řízení diecéze. Pro určité oblasti církevního života v diecézi jsou jmenováni tři biskupští vikáři. Vzhledem k nedostatku kněží působí v diecézi mnoho duchovních z Polska a Slovenska. Nelze opomenout ani mužské a ženské řády a kongregace, které zde mohly po revoluci 1989 obnovit svou činnost. V diecézi působí Centrum pro rodinu a sociální péči v Ostravě, Diecézní centrum pro mládež ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, Centra pro katechezi a pro církevní diecézi. Na území ostravsko-opavské diecéze působí osm církevních škol s 1 200 žáky, dvě církevní zařízení s 240 dětmi a jeden dětský domov. Diecézní charita ostravsko-opavská řídí a koordinuje činnost 16 profesionálních farních a oblastních Charit a sedm Charit dobrovolných. Za více než deset let své existence prokázala nejmladší církevní provincie v České republice svou životaschopnost s bohatou činností

v oblasti vlastní duchovní péče o věřící, ale i v řadě služeb pro širokou veřejnost.⁹³⁰ Jejím založením byl ukončen od poloviny 18. století komplikovaný model správy katolické církve v Rakouském, později českém Slezsku. Papežský nuncius v České republice, Mons. Diego Causero, ve svém projevu na závěr mše k desátému výročí ostravské-opavské diecéze v Ostravě 26. srpna 2006 mj. řekl: „*Ostravsko-opavská diecéze je jako poslední nově narozená v rodině. Je znamením naděje, která se vrací a znamením života, který uvnitř církve pokračuje po násilích a ranách, jež musela postoupit v době režimu snažícího se ji zničit. Církev může být hrdá na to, že více než kterákoli jiná instituce přispěla k vývoji událostí směřem k dosažení svobody a k demokratickému uspořádání v celé východní Evropě. Nepotřebujeme žádná uznání. Vždyť náš Pán a Mistr nás žádá, abychom sloužili bližním. Zadarmo jsme dostali, zadarmo dáváme [...]*“⁹³¹

V čele současné farnosti Hnojník stojí od roku 1990 P. Rudolf Sikora. Dosavadní duchovní správce, P. Miloslav Klisz, se stal farářem v Albrechticích u Českého Těšína, nyní žije na odpočinku v Českém Těšíně. Mons. Mgr. Rudolf Sikora se narodil v Milíkově u Jablunkova v roce 1951. Po studiích olomoucké pobočky římskokatolické Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze přijal 30. června 1974 v Českém Těšíně kněžské svěcení. Od té doby působil jako farní vikář (současné označení pro starší výraz kaplan) v Novém Bohumíně (1974–1976), v Českém Těšíně (1976–1982) a v letech 1981–1982 působil jako administrátor excurrento v Albrechticích

Novogotická kazatelna kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích, r. 2009

u Českého Těšína. Poté působil až do příchodu do Hnojníku jako administrátor v Bílovci a okolních farnostech Bílov, Lubojaty a Velké Albrechtice. Záhy po příchodu do Hnojníku byl jmenován děkanem děkanátu Frýdek. Od roku 1993 je členem kněžské rady, v roce 1997 se stal členem sboru konduktorů. V roce 2001 jej biskup Lobkowicz jmenoval biskupským vikářem pro pastorační radu v rámci ostravsko-opavské diecéze, od roku 2002 vede pastorační radu diecéze.⁹³² V období dvacetiletého působení Mons. Sikory v čele farnosti Hnojník mu byla nápomocna celá řada farních vikářů, většinou se jednalo o novokněze. Jejich řadu nejnověji doplnil k 1. červenci 2010 P. Mgr. Remigius Wentland (* 1980), rodák z polské Lodži a dosavadní farní vikář v Místku. Vzhledem k náročným povinnostem duchovního správce v rámci vedení děkanátu

Frýdek i v rámci diecéze by dnes pastorační poměrně živé farnosti nebyla možná bez celé řady spolupracovníků. Jmenujme alespoň současného trvalého jáhna Mgr. Michala Krawiece, ředitele oblastní Charity Český Těšín, a pastorační pracovníky Mgr. Růženu Rylkovou, Mgr. Danutu Suszkovou a Jana Brycha. Růžena Rylková působí také jako katechetka na Základní škole v Třanovicích, ve školním roce 2009/10 zde vyučovala římskokatolické náboženství vždy v úterý ve 12.50 hod. O bohatém životě věřících katolíků ve farnosti svědčí celá řada společenství, která se scházejí většinou v Hnojníku, jmenujme alespoň Anima iuventutis (společenství pro práci s dětmi a mládeží), společenství ministrantů, dětí či dětskou scholičku. Přímo v Třanovicích vzniklo občanské sdružení Farníček. V jeho výboru stojí Alžběta Rylková (předsedkyně), Ing. Vladimír Sobek a René Schlesinger. Sdružení Farníček si vytкло ušlechtilý cíl, především pak „práci s dětmi a mládeží. Snahou Farníčka je, aby z nich jednou vyrostli dobří a dospělí lidé.“ Aktivitky sdružení se soustřeďují především na výlety, pobyty a tábory dětí (v létě 2010 v Radkově u Vítkova). Pravidelné mše se třanovickém kostele slouží střídavě v českém a polském jazyce vždy v neděli 10 hodin, ve všední dny v pondělky v 17 a v pátky v 17 hodin (v zimě v 16). Významnou událostí života farnosti je první svatě přijímání dětí, poslední se uskutečnilo v neděli 30. května 2010 pro děti české národnosti z farnosti v Hnojníku a pro děti polské v Třanovicích. Dne 29. března 2010 hostil třanovický kostel relikviář s ostatky francouzského světce Jana Maria Vianneye v rámci jeho putování po diecézi u příležitosti Roku kněží. Již od roku 2000 se v obcích farností koná tradiční lednová Tříkrálová sbírka or-

První svatě přijímání v Třanovicích, v pozadí zleva Mgr. Michal Krawiec, P. Mgr. Roman Czudek, Mons. Mgr. Rudolf Sikora, farář v Hnojníku a Mgr. Růžena Rylková, r. 2010

ganizovaná Českou katolickou charitou.⁹³³ Např. v roce 2004 bylo tříkrálovými koledníky v třanovických domácnostech vybráno 47 576 Kč, o tři roky později 33 844 Kč.⁹³⁴ Charita Český Těšín zahájila v roce 2007 v Třanovicích provoz Sportovně rehabilitačního centra a společensko vzdělávacího střediska. Zařízení slouží prioritně osobám a skupinám

obyvatel žijícím na okraji společnosti a neuplatitelným na trhu práce. Dále slouží rodinám s dětmi, nabízí nácvik péče o děti a domácnost, chování v různých společenských situacích apod.⁹³⁵ Po Sametové revoluci naplno ožily pouti na tradiční i nová místa v regionu i mimo něj, i když již postrádající dřívější

masový charakter. Nejpopulárnějšími stále zůstává mariánská bazilika ve Frýdku a poutní kostel sv. Antonína Paduánského na Prašivé. Svůj věhlas si drží i „třanovský odpust“ v neděli bližší svátku sv. Bartoloměje, patrona třanovického kostela. Římskokatolická církev zůstává i přes značný úbytek věřících stále nejpočetnějším vyznáním obyvatelstva. V roce 2001 se k ní celé České republiky přihlásilo 2 748 455 obyvatel (včetně řeckých katolíků). V obci Třanovice toto vyznání uvedla polovina obyvatel.

Uvnitř Slezské církve evangelické a. v. nastala po roce 1989 poměrně složitá situace. Mimořádný synod církve konaný v Třanovicích 1. března odvolal z funkce dosavadního biskupa Wilhelma Stonawského usvědčeného ze spolupráce s komunistickou Státní bezpečností. Skupina více než deseti tisíc věřících a několik duchovních SCEAV přitom biskupa následovala do nově vzniklé Luterské církve a. v. (byla registrována 19. ledna 1995). Vznikly ostré, především majetkové, spory mezi oběma církvemi, ukončené v roce 1995. Centrem církevního života nové církve se stala Bystřice nad Olší. Církev má pět sborů, z toho čtyři na Těšínsku (Bystřice nad Olší, Český Těšín, Hrádek ve Slezsku a Třinec) a jeden v Praze. Vydává dvojjazyčný časopis *Evangelík/Ewangelik* (od roku 1996). Biskupem církve je Mgr. Jan Niedoba, někdejší administrátor třanovického sboru. SCEAV krizi ustála. Rozšířila svou činnost ve všech směrech, nejviditelněji v oblasti charitativní (Slezská diakonie). V roce 1998 byla z církevně správního hlediska rozdělena na pět seniorátů (jablunkovský, třinecký, frýdecký, těšínsko-havířovský a ostravsko-karvinský) s 21 farními sbory.

V čele frýdeckého seniorátu stojí třanovický pastor Mgr. Tomáš Tyrlík. Vedle farního sboru v Třanovicích k seniorátu náležejí sbory ve Frýdku-Místku a Komorní Lhotce. SCEAV i nadále vydává časopis *Přítel/Przyjaciel*. Od listopadu 1996 je biskupem SCEAV Mgr. Stanislav Piętak, Ph.D. (* 1946). Ústředí církve sídlí u evangelického kostela Na Nivách v Českém Těšíně. Podle sčítání lidu z roku 2001 se

Kamenný kříž v zahradě č. p. 21, r. 2009

Pomník prvního třanovického pastora Vladislava Santaria před evangelickým kostelem v Třanovicích, r. 2010

k SCEAV v celé České republice přihlásilo 14 020 osob.⁹³⁶

Třanovický farní sbor SCEAV vstoupil v roce 1989 do zcela nové etapy svého života. Dne 13. února 1991 získalo dosud ilegální Misijní hnutí právní formu občanského sdružení s názvem Křesťanské společenství/Společnosť Chrześcijańska a stala se hybnou silou práce v nejrůznějších oblastech života sboru (práce s dětmi a mládeží, návštěvy seniorů, koncerty aj.). Cíle a činnost Křesťanského společenství jsou vyjádřeny ve stanovách sdružení a podrobněji rozpracovány v Programovém prohlášení přijatém v roce 2001.⁹³⁷ Třanovický sbor se rovněž aktivně zapojil do oslav 400. výročí narození Jiřího Třanovského v roce 1992. Hlavní oslavy se konaly 29. března 1992 slavnostními bohoslužbami v 8.15 hodin v evangelickém kostele. V 15 hodin se uskutečnilo setkání u pomníku Jiřího Třanovského, následovalo opět shromáždění v kostele. Zdejší mladá generace evangelíků pořádá od roku 1992 pravidelné podzimní Dny dorostu a mládeže. Byl rovněž navázán partnerský vztah s norským luterským sborem v Jørpelandu. Po pastoru Kokotkovi převzal administraci sboru v letech 1993–1994 Tomasz Chudecki. V roce 1994 se stal administrátorem Jan Drózd (1942–2000), rodák z Konské a pastor v Horní Suché. Zemřel v sobotu 4. března 2000 přímo v třanovickém kostele na pohřbu Jaroslava Ří-

Interiér evangelického kostela v Třanovicích, r. 2010

mana, který již nedokončil. Po jeho smrti administroval sbor Mgr. Tomáš Tyrlík, senior a pastor sboru SCEAV ve Frýdku-Místku (zdejší kazatelská stanice se osamostatnila od třanovického sboru roku 1994). Později se stal třanovickým pastorem a je jím dosud.

Bohoslužby se v roce 2010 konaly v třanovickém evangelickém kostele každou neděli v 9 hodin střídavě v českém a polském jazyce. Kromě toho se konají také každou pátou neděli a o slavnostech bohoslužby společně v obou jazycích, stejně tak bohoslužby pro mládež a každou první a třetí neděli v kazatelských stanicích v Dolních Domaslavicích-Volovci, Horním Žukově a Hradišti. V neděli odpoledne se v 17 hodin konají biblické hodiny. Duchovní program pro děti zajišťuje nedělní škola. Pravidelná setkávání se konají v době nedělních bohoslužeb. Pro děti jsou pořádány letní tábory, sportovní akce, vý-

lety apod. V současné době ve sboru existuje Babyclub, což je pravidelné setkávání maminek na mateřské dovolené s malými dětmi, na vedení se podílejí Monika Tomiczková a Jana Wewiórková. Dále jsou to jesličky pro batolata po čas nedělních bohoslužeb, malá školka pro děti ve

Konfirmace v Třanovicích, uprostřed Mgr. Tomáš Tyrlik, pastor Farního sboru SCEAV v Třanovicích a Daniel Waclawek, r. 2010

věku 7–12 let, dorost skládající se ze členů sboru ve věku mezi 13–18 lety, který má setkání každý pátek v 18 hodin ve sborovém sálu. Z dalších společenství můžeme jmenovat mládež (po konfirmaci ve věku 17–28 let), setkání mladých manželských párů, setkání střední generace, setkání mladších i starších sester, která vedou Alena Kiszová a Emilie Wiselková. Skupinu společenství doplňují také hudební složky sboru. Nejstarší je tradiční dechový orchestr, který působí při svátečních událostech v životě sboru i obce. Dále se jedná o hudební skupiny Akord a dívčí pěvecký sbor Melodie. Ve sboru jsou i další hudební skupiny různého žánru, jejichž členy jsou členové dorostu, mládeže, nedělní besídky atd. členové těchto společenství navštěvují pravidelně od roku 1989 seniory v Domově důchodců ve Frýdlantě nad Ostravicí.

V roce 1995 proběhla oprava střechy kostela v Třanovicích, o čtyři roky později byla provedena oprava fasády, obnoven hodinový ciferník, pořízen nový venkovní nátěr kostela a rekonstrukce vstupního schodiště do kostela. Roku

Jednací místnost staršovstva Farního sboru SCEAV v Třanovicích, r. 2010

2000 byla vyměněna dlažba a upraveno okolí kostela. Ve dnech 2.–4. července 2010 oslavil Farní sbor SCEAV v Třanovicích šedesát let od svého založení.⁹³⁸

I když příslušnost k římskokatolickému či evangelickému vyznání hraje i nadále významnou roli v životě třanovických občanů, stále více se i po roce 1989 šíří

indiferentní postoj většinové společnosti vůči konfesím celkově. Přibývá občanů bez vyznání, ojedinělou výjimkou nejsou dokonce dospělí jedinci, kteří se nikdy nezúčastnili bohoslužby či jakéhokoliv náboženského obřadu. Tento trend je jak tíživým dědictvím ateizace podporované minulým režimem, tak součástí širší sekularizace evropského prostoru na prahu 21. století. V tomto prostředí se hlásí o slovo sekty a různé nové náboženské vlivy.⁹³⁹ I když jsou dnes praktikující věřící katolíci a evangelíci v menšině vůči sekularizované společnosti, je nutno mít na zřeteli hluboké křesťanské tradice a nesporný přínos obou konfesí v dějinách obce Třanovice.

Kromě Křesťanského společenství/Spoleczności Chrześcijańskie a jednotlivých společenství v rámci církvi římskokatolické i slezské evangelické v Třanovicích působí několik občanských organizací tradičních i nových. Skupina Červeného kříže v Třanovicích čítala v roce 1995 celkem 97 členů, z toho jednu pečovatelku, osm dobrovolných zdravotních sester a osm dobrovolných dárců krve. Jedenáctičlenný výbor skupiny se scházal pravidelně každé první pondělí v měsíci. Kromě organizační práce navštěvují členové ČK několikrát v roce starší a nemocné občany, kterým přinesou balíček pozornosti, provádějí sběr pomerančové kůry, léčivých bylin, obnošeného šatstva, obuvi a hraček v rámci humanitární pomoci postiženým oblastem světa. V oblasti osvětové se soustředí na zdravotnické přednášky a kurzy první pomoci. Sportovní klub Třanovice (někdejší TJ) čítal v roce 1995 celkem 58 členů. Činnost byla zaměřena na oblast volejbalu a stolního tenisu. V těchto sportovních disciplínách reprezentovali obec také na okresních přeborech. Volejbalový oddíl měl v mistrovských soutěžích tři družstva: nejmladší (dvanáctiletí), družstvo patnáctiletých a družstvo mužů. Muži hráli Okresní přebor 2. třídy v sestavě: Leopold Ovčář, Jan Ovčář, Rostislav Anděl, Bohuslav Szutara, Jan Szczotka, Ing. Zbi-gniew Janczyk, Richard Mazurek, Ing. Martin Matula, Dušan Szmek, Libor Matula, Ladislav Papák a Jaroslav Novak. Členy oddílu stolního tenisu byli: Stanisław, Karol a Zbigniew Filipiecovi, Ing. Jan Szturc a Ing. Eduard Smoloň. Sportovní klub organizuje přebory v nohejbalu, volejbalu, tenisu, ledním hokeji, sálové kopané, kterých se s oblibou účastní i nečlenové. Mezi další aktivity patří přátelské večírky, zájezdy, smažení vaječiny aj. V letošním roce si tato sportovní organizace připomene již 45 let své existence.⁹⁴⁰ Zde nutno poznamenat, že od roku 2004 slouží sportovnímu využití nejen občanům Třanovic nový lyžařský SnowPark. Areál je vhodný pro nenáročný lyžaře, začátečníky a především děti. K dispozici jsou tři vleky o délce 250 m, 100 m a pro nejmenší. Sjezdovka je pravidelně udržována, nechybí sněžné dělo a umělé osvětlení.⁹⁴¹

Sbor dobrovolných hasičů v Třanovicích klade ve své činnosti důraz na výcvik výjezdové jednotky, zejména aktivní účastí na pohárových soutěžích, kde

se připravenost jednotek prověřuje soutěží v požárním útoku. Dále se soustředí na oblast preventivních opatření a kulturní činnost, především pořádání zábav. Starostou sboru byl v devadesátých letech Ing. Karel Čajka. V roce 2009 uplynulo od založení hasičského sboru v Třanovicích již 100 let a celý rok se nesl ve znamení oslav tohoto výročí. Na valné hromadě počátkem roku byl členům přednesen návrh programu oslav a s drobnými úpravami byl schválen s rozpočtem 156 000 Kč. Tradiční akce Transaurus se zúčastnilo 18 členů. Hasiči vysázeli kaštiny kolem chodníku směrem k Horním Tošanovicím a u bowlingu. Ve dnech 9.–11. května uskutečnili členové SDH zájezd na jižní Moravu. Po prohlídce Krajského střediska HZS v Olomouci účastníci navštívili hrad Bouzov a večer se bavili u ohně. V sobotu se konala plavba na lodi po Baťově kanálu. Odpoledne proběhlo v soutěžním duchu pro dospělé i děti. V neděli navštívili Vyškov. Za přispění sponzorů a obce vydalo SDH bulletin o činnosti sboru, který byl osobně předán do všech rodinných domů v obci s pozvánkou na oslavy. Dne 13. června 2009 proběhla pohárová soutěž hasičských družstev za účasti 12 družstev mužů a tří družstev žen. Ve štafetách družstev přes překážky zvítězili třanovičtí hasiči. Krátce před oslavami stoletého výročí byla natřena věž zbrojnice, dveře a fasáda. Ve zbrojnici byla zřízena nová šatníková stěna a pořízena nová základna. Dne 27. června 2009 proběhla v Kulturním domě slavnost valná hromada. Žáci místní školy připravili krátké pásmo s hasičskou tematikou. Starosta sboru Ing. Karel Čajka zhodnotil bohatou činnost sboru a zasloužilým členům byla předána ocenění a medaile za jejich aktivní činnost ve sboru. Za dlouhodobou činnost ve prospěch obce a jejich občanů obdržel sbor čestné uznání Obce Třanovice. Sešli se i bývalí členové a zavzpomínali na svou práci a společné zážitky. Na připravené výstavce byly k vidění úspěchy sboru a na panelech technické vybavení pro zdolávání požárů. V odpoledních hodinách proběhlo hasičské odpoledne, které zahájil Třanovský dechový orchestr. Vystoupení dětského folklorního souboru „Ostravička“ z Frýdku-Místku se setkalo s velkým úspěchem. Za zvuku pochodu proběhl ve vycházkových uniformách nástup místních hasičů a hasičů družebního sboru z polského Javoří (Jaworze). Následovalo slavnostní vysvěcení praporu sboru katolickým i evangelickým duchovním a předání stuhy o tomto aktu. Po vystoupení starosty obce Tomiczka a zástupce starosty Javoří byla třanovickému

Hasičská soutěž v Třanovicích, r. 2005

sboru předána Zlatá medaile za zásluhy od hlavního prezidia Ochotniczej straży pożarnej z Varšavy. Následovalo vystoupení hudební skupiny „Blaf“ a dechového orchestru z Javoří. Profesionální hasiči předvedli ukázkové vyproštění zraněné osoby z havarovaného vozidla a členové SDH si mohli vyzkoušet práci s vyprošťovací technikou. V rámci Hasičského odpoledne proběhlo i setkání seniorů, které každoročně pořádá sociální komise obce. Po diskotéce bylo sté výročí sboru završeno ohňostrojem. Hned druhý den vyjžděli členové třanovického SDH k zásahu. Po vydatné průtrži mračen natekla voda z pole do rodinného domu Marcely Papákové. Po ucpání kanalizace začala vytékat na hlavní silnici pod evangelickým kostelem a valila se zahradou Cimalů. Část vody se podařilo odčerpat a kanalizaci, která byla ucpána, vyčistit. Družstvo se v jubilejním roce zúčastnilo pěti pohárových soutěží včetně noční v Řece. Po dlouhé době se sboru podařilo zajistit vedoucí hasičské mládeže.⁹⁴²

Dne 19. února 1993 bylo uznáno ve Frýdku-Místku Honební společenstvo Třanovice, které se stalo právnickým subjektem. Honitbu ale 23. března 1993 pronajali veřejné obchodní společnosti NaW se sídlem v Oldřichovicích, která byla odborně zaměřena na lesní hospodářskou činnost a výkon práva myslivosti. V obci i nadále působí Myslivecké sdružení „Remízka“. Jeho činnost spočívá především v budování posedů a zařízení pro krmení zvěře, příkrmování zvěře v zimních měsících a celoroční péče o ni, seznamovacích akcí pro děti, osvětové činnosti, výsadbě stromků apod.

Kulturní, společenský a politický život polské národnostní menšiny v České republice doznal po roce 1989 celou řadu výrazných změn. Napříč klesajícimu

Klubovna místní skupiny PZKO v Třanovicích, r. 2010

počtu občanů polské národnosti je pro tuto minoritu charakteristické rozvrstvení jejich aktivit. Výsledkem diskuzí vedených polskou sekcí OF byl „slet Poláků“ 3. března 1990 v Českém Těšíně. Z třanovické místní skupiny PZKO se jej zúčastnilo šest delegátů. Ze „sletu“ vzešel nový devítičlenný reprezentativní orgán polské národnostní menšiny tzv. Rada Poláků. Ta se později stala výkonným orgánem Kongresu Poláků, organizace, která zastřešuje všechny polské společenské organizace v České republice. Největší členskou základnu si v rámci těchto organizací dodnes udržel PZKO, který čítá na 12 000 členů v 84 místních skupinách.⁹⁴³ Místní skupina PZKO Třanovice čítala v roce 1995 celkem 127 členů. V letech 1992–2001 byl jejím předsedou Stanisław Filipiec, v letech 2001–2002 Aniela Żivná a od roku 2002 stojí v jejím čele Barbara Filipiec. Velmi aktivně pracuje kroužek žen a taneční kroužek. Ten zintenzivnil svou činnost v roce 2005. Tančí v něm na 20 členů místní skupiny. Vedoucím je Dorota Uherek a choreografem Otto Jaworek. Tanečníci se scházejí průměrně dvacetkrát ročně, vystupují na různých kulturních a společenských akcích v obci i v celém regionu, příležitostně také v zahraničí. Kroužek žen se schází v zimním období jednou týdně, v letním jednou měsíčně. Náplní jsou ruční práce, vaření, pořádání výstavy prací apod. Schůze výboru místní skupiny PZKO se koná dvanáctkrát ročně. Pořádá také plesy PZKO, které jsou organizačně dobře připraveny i navštěvovány, dále pak setkání u příležitosti různých svátků – Dne matek, Dne dětí, před Vánocemi apod. Na třanovické pouti má PZKO svůj prodejní stánek. Zajišťuje také přednášky, kurzy pečení cukroví, zájezdy a další akce pro své členy i ostatní občany Třanovic. Členové třanovického PZKO se pravidelně účastní a organizačně podílejí na Festivalu PZKO v Karviné. V uplynulém desetiletí zemřela celá řada členů, kteří stáli u zrodu místní skupiny PZKO v Třanovicích, za všechny jmenujme alespoň Otto Wojoczka († 2001) či Karola Filipiece († 2009), o nichž byla nejednou řeč v předchozích kapitolách této knihy. Třanovická místní skupina PZKO patří neodmyslitelně ke společenským organizacím v obci, na jejímž životě se členové významně podíleli a podílejí. V roce 2007 oslavila již 60 let své existence a 40 let své klubovny v Třanovicích. Vedoucí místní skupiny Barbara Filipiec obdržela na slavnostní akademii k oběma jubileím v sále Kulturního domu z rukou starosty obce Tomiczka čestné uznání Obce Třanovice místní skupině PZKO za dlouhodobou a přínosnou práci. Jaká bude budoucnost místní skupiny PZKO, záleží především na mladší a nejmladší generaci občanů polské národnosti v Třanovicích.⁹⁴⁴

Po roce 1989 došlo k obnovení Matice slezské. Kruh přátel umění, vlastivědy a národopisu „Mánes“ se transformoval opět v místní odbor Matice slezské, který je součástí Těšínské oblasti. Ta v roce 2010 sestávala z místních odborů Český Těšín, Dolní Lomná, Frýdek-Místek, Jablunkov, Návší, Návší-

-Jasení a Třanovice. Třanovický odbor byl registrován k 1. červenci 1990. V roce 1997 čítal 74 členů. Činnost řídil jedenáctičlenný výbor pod vedením Vladislava Korče († 2007). Schází se pravidelně měsíčně, příp. podle potřeby, v zasedací místnosti Obecního úřadu. MO MS pořádá přednášky, besedy, plesy, zájezdy a exkurze, akce pro školní mládež k zakončení školního roku. Členové se podílí na pracích a zvelebování areálu Slezských dnů v Dolní Lomné. Slavnosti Slezské dny se také každoročně organizačně účastní a zajišťují prodej ve vlastním stánku. V roce 1995 a 1996 se zásluhou třanovického odboru MS v obci konaly koncerty v rámci Těšínského vokálního festivalu.⁹⁴⁵

V roce 1997 bylo v Třanovicích založeno sdružení „Slunce“. Svou činnost zaměřuje na práci s dětmi a mládeží a spolupůsobí při organizování kulturního a společenského života v obci. Pod hlavičkou sdružení, jehož předsedkyní byla Jana Bubová, pracovaly tyto kroužky: hudební miniškola, keramický kroužek, cvičení žen a dívek, počítačový kroužek.⁹⁴⁶ Od roku 2001 v Třanovicích působí

Žáci ZŠ v Třanovicích, ředitel školy Mgr. David Molitor, r. 2005

také Klub seniorů. Pořádá pravidelná setkání každou první středu v měsíci ve společenské místnosti podnikatelského inkubátoru v Třanovicích. Dvakrát ročně členové pořádají poznávací zájezd. Účastní se každoročního úklidu obce a aktivně se podílejí na pořádání dožínky a Třanovického podzimu.

Místní knihovna sídlí v objektu Základní školy s vchodem směrem od evangelického kostela. V roce 1993 bylo v českém oddělení 4 056 knih (1 881 beletrie, 286 naučné a 1 296 krásné). Zapsaných čtenářů bylo 74, z toho 50 dětí. V polském oddělení se nacházelo celkem 967 knih (naučných pro dospělé 129, krásné literatury 538, naučných pro mládež 17, krásné 283). Do polského oddělení bylo registrováno celkem 15 čtenářů, z toho čtyři děti. Knihovníkem obou oddělení byl Otto Wojoczek.⁹⁴⁷ Na počátku října 2006 obdržela knihovna od Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR čestné uznání za systematickou péči o nejmladší čtenářskou generaci. Uznání převzala v Praze osobně třanovická knihovnice Lilie Tyrliková.⁹⁴⁸

Pošta sídlí i nadále v bývalé polské škole v sousedství obecního úřadu. S platností od 7. srpna 1991 došlo k úpravě její provozní doby. V téže době zavedena svobodná volba lékaře. Občan si dnes může svobodně zvolit praktického lékaře

pro sebe i svou rodinu, ambulantního gynekologa i stomatologa stejně jako nemocnici. V obci měli ordinační hodiny (rovněž v objektu někdejší polské školy) MUDr. Jana Olšarová (praktická lékařka), MUDr. Lenka Rozmanitová (dětská lékařka) a MUDr. Evžen Toman (stomatolog). Třanovické děti dnes přicházejí na svět především v nemocnicích v Třinci, dříve častěji v Českém Těšíně a Frýdku-Místku. Porody v domácnostech jsou již vzácnou výjimkou.⁹⁴⁹

Třanovice jsou až dosud sídlem mateřské a základní školy. Oba pedagogické stánky sídlí v rekonstruované a rozšířené budově v sousedství evangelického kostela. Po odchodu do penze ředitelky základní školy Evy Lapčkové se stala od školního roku 1991/92 novou ředitelkou Lydie Wojtynová z Komorní Lhotky. Jako učitelka nastoupila na školu PaedDr. Sylva Martiňáková z Horních Tošanovic. Z dalších učitelek jmenujme např. Jiřinu Bojkovou, Olgu Landeckou, Šárku Mrózkovou či Petru Svobodovou. Školní družinu vedla Libuše Ovčařová.⁹⁵⁰

Školní budova se v první polovině devadesátých let potýkala s celou řadou problémů – vlhnutím vnitřního zdiva, hnilobou podlah v přízemí, zápachem z kanalizace, nedostatečnou kapacitou přívodu vody, nevyhovující kotelnou apod. Po vystěhování učitelky Baarové byl někdejší školní byt využíván jako malá tělocvična, místnost pro družinu, knihovnu a šatnu, netřeba zdůrazňovat velmi stísněné podmínky v těchto prostorech. Ve školním roce 1996/97 vystala potřeba zřízení 5. ročníku a s tím i nové učebny. Neúnosné kapacitní i technické podmínky byly řešeny vedením školy s obecním zastupitelstvem. Za pomoci Ing. arch. Karla Ciešlara bylo dosaženo návštěvy zástupců ministerstva školství v třanovické škole a následně přislíbena částka ve výši 2,7 mil. Kč, která sice plánované opravy a adaptace nemohla zcela pokrýt, avšak znamenala významnou pomoc. V roce 1995 tak byla provedena přestavba

Žáci 5. ročníku ZŠ v Třanovicích, vpravo ředitel školy Mgr. David Molitor, r. 2008

a oprava kotelny. Následovala výměna celého ústředního topení, zavedení nové přípojky vody, přestavba sociálního zařízení, výměna elektrické instalace a především došlo k realizaci přístavby, která se stala stěžejní akcí roku 1996. Tyto práce provedla Beskydská stavební a. s. Třinec podle projektu firmy P-Projekta, s. r. o. Havířov. Nová přístavba školy byla zkolaudována 13. prosince 1996. V roce 1997 byla dokončena fasáda a terénní úpravy. Přístavbou škola získala tři nové třídy, družinu, novou moderní školní kuchyň s jídelnou a sociálním zařízením, tělocvičnu a v neposledním řadě také prostor pro zmíněnou obecní knihovnu. Nových prostor mohou děti využívat i ve svém volném čase, scházejí se zde rodiče s dětmi v zájmových kroužcích v rámci zmíněného sdružení „Slunce“. V červnu 2000 byl zkolaudován byt 4+1 nad mateřskou školou, který sloužil potřebám školy. O letních prázdninách došlo k opravě střechy, výměně oken, zateplení objektu, pořízení nové fasády. Velkým přínosem se stala i adaptace půdních prostor pro volnočasové aktivity dětí. Rekonstrukce byla financována z dotace Ministerstva financí ČR a rozpočtu obce, rekonstrukce školní družiny pak z dotace Ministerstva pro místní rozvoj ČR v rámci Programu obnovy venkova.⁹⁵¹

U příležitosti devadesátého výročí školy v Třanovicích se konala ve dnech 16.–18. června 1995 výstava Škola dříve a dnes. V rámci oslav proběhly v sobotu 17. června před obecním úřadem dětské radovánky, zahájené průvodem dětí od školy. Akce se účastnili i někdejší pedagogové školy, významným hostem byla vdova po dlouholetém řediteli Janu Kupčíkovi. Na zdárném průběhu oslav se podílelo vedle učitelů základní i mateřské školy mnoho ochotných občanů, členové SRPŠ s předsedou Ing. Petrem Martiňákem v čele. Akci podpořila většina soukromých podnikatelů v obci.⁹⁵²

Od roku 2002 spadá mateřská škola v Třanovicích pod vedení základní školy. Tato příspěvková organizace obce Třanovice nese oficiální název Základní škola a mateřská škola Třanovice, příspěvková organizace. Ředitelem je Mgr. David Molitor. Základní škola je organizována jako trojtřídká s pěti postupnými ročníky. Ve školním roce 2008/09 navštěvovalo školu 39 žáků. Jako pedagogové působili ředitel školy Molitor (tř. učitel 3. a 5. ročníku), Mgr. Marie Preisslerová (třídní učitelka 1. ročníku), Mgr. Kateřina Gocieková (třídní učitelka 3. a 5. ročníku), Mgr. Radmila Holubcová a Věra Lasotová (asistentka pedagoga). Nepedagogickými pracovníky jsou: školnice Helena Korčová, hospodářka a vedoucí školní jídelny Květa Veverková, účetní Jana Molinová a uklízečka Ivana Kolajová. Jako výchovný poradce a metodik prevence působila učitelka Preisslerová. K nepovinným předmětům patří náboženství (Mgr. Růžena Rylková) a mezi zájmové útvary: anglická konverzace, výtvarný kroužek, dramatický kroužek, pohybová výchova, florbal, hasičský kroužek. Mezi standardní aktivity školy se řadí kulturní vystoupení pro veřej-

Žáci a pedagožky Mateřské školy v Třanovicích, r. 2009

nost, účast na sportovních soutěžích, reprezentace školy na výtvarných a hudebních soutěžích, exkurze, výlety a pobyty a účast na různých projektech. Z významnějších školních akcí přesahujících rámec obce jmenujme například divadelní přehlídku s názvem Děti před oponou.

Po odchodu ředitelky mateřské školy Bohuslavy Smutkové do penze učila nadále ve škole Marie Baarová. Po odchodu učitelky Baarové do Vrbna pod Pradědem a onemocnění nové ředitelky Neničkové byla ředitelkou ustanovena Miroslava Bauerová z Frýdku-Místku. Školka přestala být již v devadesátých letech zařízením nahrazujícím dítěti rodiče, především matku, v době jejich zaměstnání, nýbrž vhodným doplňkem k prioritní rodičovské výchově. Důraz se klade na výchovné složky: rozumovou, hudební, výtvarnou, tělesnou, jazykovou výchova a na rozvoj základních matematických představ. To vše s maximálním přihlédnutím k věku a chápání dítěte v předškolním věku. Mateřská škola v Třanovicích velmi dobře spolupracuje s místní Základní školou, pořádají společné akce, výlety, ve spolupráci s rodiči a výborem školy pak organizují sportovní a kulturní aktivity, např. karnevaly, dětské radovánky, vánoční besídky, pěvecké soutěže aj. Mezi oblíbené a milé akce patřila posezení s vystoupením ke Dni matek.⁹⁵³ Mateřská škola v Třanovicích je součástí budovy Základní školy a od roku 2002 spadá pod její ředitelství. Jednotřídní smíšené oddělení má kapacitu 25 dětí. Vyučují zde učitelky Dana Herecová a Jitka Veverková. Provoz mateřské školy je od 7 do 16 hodin. Denní režim je

přizpůsoben zájmům dětí a rozvoji jejich osobnosti. Cílem výchovně-vzdělávacího procesu s názvem „Školka plná pohody“ je dítě tělesně i duševně rozvinuté. Školka je zaměřena rovněž na jazykovou výchovu s logopedickou péčí, hudebně-pohybovou a ekologickou výchovu. Děti se zájmem o anglický jazyk mohou chodit do kurzu angličtiny pod vedením Mgr. Kateřiny Gociekové každé pondělí od 15 do 15.30 hodin. Mateřská škola disponuje příjemným prostředím, je přiměřeně vybavená hračkami, stavebnicemi, didaktickými pomůckami, hudebními nástroji a nábytkem tak, aby splňovala veškeré potřeby dětí. Výhledově jsou plánovány další úpravy interiérů a vybavenosti mateřské školy (např. nové šatny pro děti, sociální zařízení a umývárny, nákupy hraček, stavba pískoviště). Ve spolupráci s rodiči jsou i nadále plánovány školní akce. Mezi ty hlavní patří Mikulášská nadílka, třídní schůzka s vystoupením dětí, dětský karneval, školní výlet a dětské radovánky.⁹⁵⁴ Stravování a pitný režim dětí obou škol zajišťuje školní jídelna, kterou ve školním roce 2008/09 navštěvovalo 43 dětí ZŠ, 24 dětí MŠ a 12 zaměstnanců školy.⁹⁵⁵ Po neúspěšném volání některých občanů Třanovic polské národnosti o obnovu polské školy v obci po roce 1989 většina dětí polské národnosti z Třanovic dodnes dojíždí na Polskou základní školu Jana Kubisze v Hnojníku, případně také do Českého Těšína.

Významným dnem pro obec Třanovice se stal 15. duben 1997. Tehdy schválil Podvýbor pro heraldiku Poslanecké sněmovny České republiky obecní symboly Třanovic. Od tohoto data lze právoplatně používat znaku i praporu obce, jejichž návrhy vytvořil Jan Tejkal z Ostravy. Ve znaku je v modrém štítě nad sníženým modrým břevnem zlatý kalich provázený stříbrnými růžemi se zla-

Rozvodněná řeka Stonávka v Třanovicích, 17. května 2010

tým semeníkem. Prapor tvoří tři vodorovné pruhy: modrý, bílý a modrý v poměru 14 : 1 : 1. V modrém poli žlutý kalich mezi dvěma bílými růžemi. Poměr šířky k délce listu je 2 : 3. Barevné řešení znaku vyjadřuje příslušnost k České republice (stříbrno-modrá). Zlatý kalich pochází z ex libris evangelického kněze a básníka Jiřího Třanovského. Dvě růže po stranách znázorňují spojení dvou původně samostatných obcí – Dolní a Horní Třanovice. Snížené břevno je zjednodušenou podobou nože. Odkazuje na patrocínium třanovického katolického kostela. Apoštol sv. Bartoloměj zemřel totiž mučednickou smrtí sta-

Pohled na obytnou zástavbu za kostelem sv. Bartoloměje v Třanovicích, současný stav

žením s pomocí nožů zaživa z vlastní kůže.⁹⁵⁶

Podle výsledků sčítání lidu z roku 1991 v Třanovicích žilo celkem 870 obyvatel, z toho 554 české národnosti (63,7 %), 207 polské (23,8 %), 41 slovenské (4,7 %), 68 jiné (v tom zahrnuto 42 slezské a 22 moravské národnosti).⁹⁵⁷

O jedenáct let později, podle výsledků sčítání

lidu, domů a bytů k 1. březnu 2001 žilo v obci 932 obyvatel, z toho 463 žen. Ve věku do 14 let bylo 178 osob, nad 65 let pak 135 občanů. Ekonomicky aktivních jedinců bylo celkem 424, z toho vyjíždějících z obce za prací 294. Také zde bylo 133 vyjíždějících žáků, studentů a učňů. V Třanovicích se nacházelo 338 hospodářických domácností. Katastrální výměra obce činila 861 ha. Stálo zde 261 domů, z toho trvale obydlených 221 a 11 neobydlených či sloužících k rekreaci. Bytů zde bylo 345, z toho 302 trvale obydlených a 281 v rodinných domech.⁹⁵⁸ Jen pro srovnání uvedme rozlohu a počet obyvatel některých sousedních obcí v roce 2001: Dolní Domaslavice 737 ha a 920 obyvatel (472 žen), Hnojník 642 ha a 1 446 obyvatel (757 žen), Horní Tošanovice 530 ha 490 obyvatel (245 žen) a Vělopolí 299 ha a 206 obyvatel (98 žen).⁹⁵⁹ V rámci dnešního českého Těšínska tedy obec představuje středně velkou a plně vybavenou moderně se rozvíjející obec.

Závěrem našeho putování po téměř sedmi staletích v životě Třanovic lze konstatovat, že obec ve své historii prodělala celou řadu změn a proměn. Především v uplynulém dvacetiletí lze pozorovat poměrně intenzivní, místy až dynamický, přerod obce v plně funkční a moderní sídlo 21. století. Získává

si pevné a trvalé místo na mapě Těšínska i celé České republiky a zastiňuje v mnoha ohledech okolní obce. Říká se, že obec je taková, jací jsou její občané. Třanovice se mohou dnešnímu návštěvníku či nezávislému pozorovateli jevit jako perspektivní, solidně vybavená lokalita se společensky aktivním obyvatelstvem. Nebylo by tomu tak bez přičinění celých generací našich předků i současníků. Nezbývá než popřát slezským Třanovicím a nastupujícím generacím šťastná další staletí plná dobrých občanů majících pozitivní vztah ke svému rodišti a domovu. Pokud k tomu přispěje i tato publikace, v níž nemohla být z pochopitelných důvodů všechna témata z minulosti i současnosti plně vyčerpána, byl její význam splněn. Protože stále platí okřídlená slova klasikova:

„Kdo nezná svoji minulost, nemůže znát svou budoucnost!“

POZNÁMKY

- ¹ SLÁMA, F.: Vlastenecké putování po Slezsku. Obrazy národopisné, historické a kulturní z Rakouského i Pruského Slezska. Praha s. d. (1888), s. 167–168.
- ² PINDUR, D.: Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích. Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek, 7, 2006, s. 53–67.
- ³ Jedná se o dějiny Lubna a Nové Vsi, dnes části města Frýdlant nad Ostravicí, v rámci monografie AL SAHEB, J. – MARŠÁLEK, P. – PINDUR, D. – ŠIGUT, D. – VAŠUTOVÁ, L.: Dějiny Frýdlantu nad Ostravicí, Lubna a Nové Vsi. Ostrava 2009, s. 437–610.
- ⁴ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl (1959–1972).
- ⁵ ZŠ Třanovice, Kronika školy; OD KP v RC, Kronika školy s polským vyučovacím jazykem.
- ⁶ Byly to především Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archivy ve Frýdku-Místku a Karvině, Muzeum Těšínska, Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w Republice Czeskiej aj.
- ⁷ Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Cieszynie, Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu aj.
- ⁸ Veřejná databáze ČSÚ. Souborné informace. 13 – Informace o regionech, městech a obcích. Územně analytické podklady. Územně analytické podklady (SLDB) ve vybrané obci. Třanovice. [WWW dokument] http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=327&potvrz=Zobrazit+tabulku&pro_4954490=552623&go_zobraz=1&cislotab=UAP6030UU_OB&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp (stav k 14. 6. 2010).
- ⁹ Portál veřejné správy České republiky. Mapy. [WWW dokument] http://geoportal.cenia.cz/map-maker/MapWin.aspx?M_Site=cenia&M_Lang=cs# (stav k 14. 6. 2010).
- ¹⁰ Vlastní měření 27. 5. 2010 (přístroj Nokia E71) v místě křížení silnic č. 648 a č. 474.
- ¹¹ CHLUPÁČ, I. a kol.: Geologická minulost České republiky. Praha 2002, s. 19–20 a 27.
- ¹² WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: Ostravsko. In: Mackovčín, P. – Sedláček, M. (edd.): Chráněná území ČR. X. Praha 2004, s. 18.
- ¹³ CHLUPÁČ, I. a kol.: c. d., s. 19. Flyš je hornina tvořená rytmickým střídáním písčitých a jílovitých sedimentů. Silicit je hornina obsahující křemík ve formě krystalického oxidu křemičitého.
- ¹⁴ Tamtéž, s. 28.
- ¹⁵ BUBÍK, M. – KREJČÍ, O. – KIRCHNER, K.: Geologická minulost a přítomnost Frýdeckomístecka. Frýdek-Místek 2004, s. 14.
- ¹⁶ CHLUPÁČ, I. a kol.: c. d., s. 370.
- ¹⁷ Tamtéž, s. 361, s. 379–381.
- ¹⁸ BUBÍK, M. – KREJČÍ, O. – KIRCHNER, K.: c. d., s. 15; CHLUPÁČ, I. a kol.: c. d., s. 388–391; WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 21.
- ¹⁹ GeoINFO. Spustit aplikaci. Geologické mapy 1:50000. [WWW dokument] <http://mapy.geology.cz/website/geoinfo/> (stav k 14. 6. 2010).
- ²⁰ RWE Gas Storage. Pro zákazníky. Mapa zásobníků. Třanovice. [WWW dokument] <http://www.rwe-gasstorage.cz/cs/tranovice/> (stav k 14. 6. 2010). Vlastníkem zásobníku je firma RWE Gas Storage, s.r.o. Plyn je odsud pouštěn do distribuční soustavy pro koncové zákazníky. Do roku 2012 bude kapacita podzemního zásobníku navýšena, ale nadzemních částí se to nijak nedotkne. Viz RWE Gas Storage. O nás. Informace pro tisk. RWE Gas Storage zahájila práce na rozšíření zásobníku v Třanovicích. [WWW dokument] <http://www.rwe-gasstorage.cz/cs/1791-1823/> (stav k 14. 6. 2010).
- ²¹ KRUŽA, T.: Mineralogické poměry okresu českotěšínského: Dokončení. Těšínsko, 2, 1959, č. 8, s. 21–28, zde s. 21.

- ²² Tamtéž, s. 25–26. Pelosiderit je uhlíkatý železnatý (starší název ocelek) s jílovitou příměsí, v Podbeskydí obsahuje jen asi 10-25 % železa a nachází se v slojkách o mocnosti 5-8 cm. Proto se nevyplácela strojní těžba, ale v celé oblasti vznikaly pouze malé povrchové doly s ruční těžbou a úklonnými štolami do hloubky 5-8 m. Limonit je oxid železnatý s příměsí hydroxidů železa a obsahuje 35-40 % železa. V třanovické kronice najdeme údaj, že místní ruda obsahovala 27-30 % železa a těžila se hlavně na pozemcích Jana Baszczyka na hranicích s Hradištěm. Dále citováno: „*Tato ruda byla pak odvažena do primitivních hutí v Bašce a Třinci. Po stavbě železničářské tratě Bohumín-Košice, ruda se začla dovážet ze Švedska a tak místní ruda ztratila cenu. Postupně místní těžba byla likvidována.*“ Viz SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ²³ Jednalo se o zkameněliny prvoků, hub, korálů, mlžů, ramenonožců, ježovek, lilijic, mechovek, koryšů, hlavonožců a jejich kusadel a ryb. Z rostlin potom řasy, výtrusné rostliny, jehličnaté rostliny a některé jednoděložné. Viz VALOŠEK, Č.: Nálezy zkamenělin na Těšínku. Těšínsko, 16, 1973, č. 2, s. 15.
- ²⁴ Na dlouhodobě obdělávaných polích, zejména na intenzivně hnojených, však již také může vznikat typ půd zvaný kultizem, což je půdní typ ze skupiny antroposolů. Jsou to orné půdy silně ovlivněné činností člověka, např. intenzivním hnojením. Dalším typem půdy, v Třanovicích však zatím nehojně rozšířeným, je antrozem, což je nově vzniklá půda přičiněním člověka. Jedná se o výsyvky, skládky apod. Typickým příkladem může být násep rychlostní komunikace R48, materiál použit na jeho výstavbu pochází pravděpodobně částečně z výsypek z důlní činnosti v Ostravsko-karvinském revíru. Viz Elektronický taxonomický klasifikační systém půd ČR. Vstup. Klasifikační systém. Systematický soupis půd v ČR. Antroposoly. [WWW dokument] http://klasifikace.pedologie.czu.cz/index.php?action=showPudniTypy&id_categoryNode=147 (stav k 14. 6. 2010).
- ²⁵ Elektronický taxonomický klasifikační systém půd ČR. Vstup. Klasifikační systém. Systematický soupis půd v ČR. Fluvisoly. [WWW dokument] http://klasifikace.pedologie.czu.cz/index.php?action=showPudniTypy&id_categoryNode=27 (stav k 14. 6. 2010). Viz také Elektronický taxonomický klasifikační systém půd ČR. Vstup. Klasifikační systém. Systematický soupis půd v ČR. Fluvisoly. Mapy. Fluvizem [WWW dokument] http://klasifikace.pedologie.czu.cz/index.php?action=showMapy&id_categoryNode=27 (stav k 14. 6. 2010).
- ²⁶ TOMÁŠEK, M.: Půdy České republiky. Praha 2003, s. 56–57.
- ²⁷ Elektronický taxonomický klasifikační systém půd ČR. Vstup. Klasifikační systém. Systematický soupis půd v ČR. Stagnosoly. Mapy. Pseudoglej. [WWW dokument] http://klasifikace.pedologie.czu.cz/index.php?action=showMapy&id_categoryNode=34 (stav k 14. 6. 2010).
- ²⁸ TOMÁŠEK, M.: c. d., s. 48–49. Oglejení je proces, pro nějž je typické střídání redukčních oxidačních pochodů v půdě při střídavém převlhčování a vysychání svrchních půdních vrstev. Tamtéž, s. 22.
- ²⁹ Elektronický taxonomický klasifikační systém půd ČR. Vstup. Klasifikační systém. Systematický soupis půd v ČR. Kambisoly. Mapy. Kambizem. [WWW dokument] http://klasifikace.pedologie.czu.cz/index.php?action=showMapy&id_categoryNode=31 (stav k 14. 6. 2010).
- ³⁰ TOMÁŠEK, M.: c. d., s. 53–54.
- ³¹ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ³² Podle vlastních pozorování v letech 2009 a 2010.
- ³³ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 23–24 a 129. Geomorfologie je věda zabývající se studiem tvarů, vzniku a stáří zemského povrchu. Geomorfologové pak na základě tohoto studia zemský povrch hierarchicky člení na geomorfologické provincie, soustavy, podsoustavy, celky a podcelky.
- ³⁴ STOLAŘÍK, I. – ŠTIKA, J. – TOMOLOVÁ, V.: Těšínsko. 1. Přírodní prostředí, dějiny, obyvatelstvo, nářečí, zaměstnání. Šenov 1997, s. 29.
- ³⁵ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 32–33.
- ³⁶ Jedná se o údaje z charakteristik klimatických oblastí podle QUITT, E.: Klimatické oblasti Československa. Brno 1971, jak je uvedeno v publikaci: WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 34–35. Letní den je den, v jehož průběhu teplota dosáhne nebo přesáhne 25 °C, mrazový den je den, kdy minimální denní teplota je nižší než 0 °C, ledový den je den, kdy maximální denní

- teplota je nižší než 0 °C. Viz Český hydrometeorologický ústav, Pobočka Ostrava. Oddělení meteorologie a klimatologie. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/OS/info.php?page=meteo/meteo.php> (stav k 14. 6. 2010).
- ³⁷ Stanice provozuje Český hydrometeorologický ústav, pobočka Ostrava-Poruba. Jedná se o dobrovolné stanice, kde dobrovolníci zaznamenávají data, ta následně poskytují ČHMÚ a jeho odborní pracovníci poté provádějí jejich revizi. V Hnojníku existuje dobrovolná srážkoměrná stanice, kde probíhá průběžné měření a zaznamenávání atmosférických srážek, sněhu a atmosférických jevů. V Ropici existuje dobrovolná klimatologická stanice, zaznamenávající navíc i teplotu půdy a vzduchu, rychlost a směr větru, sluneční svit a výšku sněhové pokrývky. Osobní sdělení Ing. Míry Mrázkové z ČHMÚ, pobočka Ostrava-Poruba, 18. 5. 2010.
- ³⁸ Jedná se o průměr z let 1971–2000. Data pocházejí z Českého hydrometeorologického ústavu, pobočka Ostrava-Poruba a byla měřena v dobrovolnické srážkoměrné stanici v Hnojníku, revizi dat provedl ČHMÚ, pobočka Ostrava-Poruba.
- ³⁹ Jedná se o průměr z let 1992–2000. Data pocházejí z Českého hydrometeorologického ústavu, pobočka Ostrava-Poruba a byla měřena v dobrovolnické klimatologické stanici v Ropici, revizi dat provedl ČHMÚ, pobočka Ostrava-Poruba.
- ⁴⁰ Data pocházejí z Českého hydrometeorologického ústavu, pobočka Ostrava-Poruba a byla měřena v dobrovolnické klimatologické stanici v Ropici v roce 2009, revizi dat provedl ČHMÚ, pobočka Ostrava-Poruba.
- ⁴¹ Data pocházejí z Českého hydrometeorologického ústavu, pobočka Ostrava-Poruba a byla měřena v dobrovolnické klimatologické stanici v Ropici 19. 2. 2009, revizi dat provedl ČHMÚ, pobočka Ostrava-Poruba.
- ⁴² SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁴³ BROSCH, O.: Povodí Odry. Ostrava 2005, s. 113.
- ⁴⁴ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 131.
- ⁴⁵ BROSCH, O.: c. d., s. 114.
- ⁴⁶ Český hydrometeorologický ústav. Hydrologie. Hydrologická ročenka České republiky 2008. Příloha P1.4.1 Vodoměrné stanice na povrchových vodách. [WWW dokument] http://voda.chmi.cz/roc08/pdf/sez_p1_4_1.pdf (stav k 14. 6. 2010). Jedná se o stanici s evidenčním číslem 301000.
- ⁴⁷ BROSCH, O.: c. d., s. 208–210. Jedním z opatření bylo vybudování úchytné hrázky na vtoku Stonávky do přehrady.
- ⁴⁸ Tamtéž, s. 52–53. Konstrukci skluzu tvoří na šířku koryta a ve sklonu uložený hrubý lomový kámen. Skluzů bylo na daném úseku postaveno celkem 24.
- ⁴⁹ Tamtéž, s. 170. Původně měl být tok Stonávky takto posílen množstvím vody o průtoku asi 190 l/s, později však byl převod vody realizován jen průtokem 60 l/s a dnes již jen 41 l/s. Viz Povodí Odry. Vodohospodářské informace. Vodohospodářská bilance. Zpráva o hodnocení množství povrchových vod za rok 2008, s. 15. [WWW dokument] http://www.pod.cz/files/vh_bilance/2009/pov-2008.pdf (stav k 14. 6. 2010).
- ⁵⁰ Digitální báze vodohospodářských map. MZÚ 1:10 000. Webová mapová prohlížečka. [WWW dokument] <http://www.dibavod.cz/70/prohlizecka-zaplavovych-uzemi.html> (stav k 14. 6. 2010).
- ⁵¹ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁵² Osobní sdělení starosty Třanovic Bc. Jana Tomiczka 27. 5. 2010.
- ⁵³ Zeměměřičský úřad Praha, Ústřední archiv zeměměřičský a katastrální v Praze, Povinné císařské otisky map stabilního katastru, č. 0536-1-003.
- ⁵⁴ Osobní sdělení starosty Třanovic Bc. Jana Tomiczka 27. 5. 2010.
- ⁵⁵ Tímto je mýněna evidence vodních pramenů Českého hydrometeorologického ústavu.
- ⁵⁶ Český hydrometeorologický ústav. Hydrologie. Hydrologická ročenka České republiky 2008. Příloha P1.4.3 Pozorovací objekty pro sledování vydatnosti a jakosti pramenů. [WWW dokument] http://voda.chmi.cz/roc08/pdf/sez_p1_4_3.pdf (stav k 14. 6. 2010). Jedná se o pramen

- s evidenčním číslem PO2514 a provádí se zde měření vydatnosti pramene a teploty vody.
- ⁵⁷ Mapový server AOPK ČR. Úlohy. Přírodní poměry. [WWW dokument] <http://mapy.nature.cz/> (stav k 14. 6. 2010). Údaje pocházejí z mapové vrstvy Vegetace – geobotanická mapa.
- ⁵⁸ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 45, 48.
- ⁵⁹ Mapový server AOPK ČR. Úlohy. Přírodní poměry. [WWW dokument] <http://mapy.nature.cz/> (stav k 14. 6. 2010). Údaje pocházejí z mapové vrstvy Mapa potenciální přirozené vegetace. Konstrukce potenciální přirozené vegetace má mapově znázornit její stav, který by se vytvořil, kdyby ustala veškerá činnost člověka. Tato konstrukce vychází ze současných podmínek prostředí a respektuje všechny nevratné změny prostředí vytvořené člověkem (umělé vodní nádrže, změny vzniklé v sídlištních a průmyslových aglomeracích apod.). Viz MORAVEC, J. a kol.: Fytocenologie. Praha 2004, s. 314.
- ⁶⁰ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 132–133.
- ⁶¹ Osobní sdělení botanika Muzea Těšínska RNDr. Miroslava Skarky 14. 5. 2010.
- ⁶² Vlastní pozorování 27. 5. 2010 a 8. 6. 2010.
- ⁶³ Osobní sdělení botanika Muzea Těšínska RNDr. Miroslava Skarky 14. 5. 2010.
- ⁶⁴ Vlastní pozorování 27. 5. 2010
- ⁶⁵ PYŠEK, P. – PYŠEK, A.: Současný výskyt druhu *Heracleum mantegazzianum* v České republice a přehled jeho lokalit. Zprávy České botanické společnosti, 27 (1992), 1994, únor, s. 17–30, zde s. 25.
- ⁶⁶ Osobní sdělení botanika Muzea Těšínska RNDr. Miroslava Skarky 14. 5. 2010.
- ⁶⁷ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 135.
- ⁶⁸ Vlastní pozorování 27. 5. 2010
- ⁶⁹ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 135.
- ⁷⁰ Převážně z nepublikovaných výzkumů Doc. RNDr. Zdeňka Ďuriše, CSc., Mgr. Ivony Horké a Doc. RNDr. Bohumíra Lojkáska, CSc., Mgr. Jiřího Kristiana, Bc. Ondřeje Vavříčka a Mgr. Viktora Vrbovského. Výskyt byl zjištěn při několika terénních výzkumech zejména v letech 2004, 2005 a 2010.
- ⁷¹ MÁCHA, S.: Přehled výzkumů měkkýšů ve Slezsku a na severní Moravě (Česká republika). Časopis Slezského Muzea, série A, 46, 1997, č. 1, s. 71–93. Dále lze z mapek v článku odečíst v Třanovicích a okolí i výskyt dalších druhů, jako je vrkoč mnohozubý (*Vertigo antiveritigo*), vlahovka narudlá (*Monachoides incarnatus*) – v článku zřejmě s chybně uvedeným názvem *Monachoides in arnata*, vrkoč rýhovaný (*V. substriata*), suchomilka pannonská (*Candidula soosiana*), snad i praménka rakouská (*Bithynella austriaca*), srstnatka jednozubá (*Petasia unidentata*) v článku uvedena pod synonymem *Trichia unidentata*, skelníčka průzračná (*Vitrea diaphana*) a sklovatka krátkonohá (*Daudebardia brevipes*).
- ⁷² LOJKÁSEK, B.: Stonávka – Třanovice, ř. km 23,395 – 23,575, biologický průzkum. 2010, s. 3 - rukopis. Průzkum provedl Bohumír Lojkásek z Ostravské univerzity v dubnu 2010 pod soutokem Černého potoka se Stonávkou. Při průzkumu nebyly zjištěny jedince mihule potoční (*Lampetra planeri*) ani vhodné podmínky, které by vyhovovaly jejím ekologickým nárokům. Z výsledků průzkumu dále vyplývá, že v daném místě v hrubém kamenném záhozu břehů a v prostoru balvanitých skluzů jsou vhodné úkryty pro větší délkové skupiny ryb.
- ⁷³ ZWACH, I.: Obojživelníci a plazi České republiky. Praha 2009, s. 182, 226, 345 a 398.
- ⁷⁴ Vlastní pozorování v letech 2009 a 2010.
- ⁷⁵ Vlastní pozorování 9. 6. 2010 – poslech zvukových projevů křepelky v Horních Tošanovicích nedaleko Mušalce. Mezi Vojkovicemi a Dobraticemi na poli u žel. nádraží zaslechl M. Mandák ve dnech 2. a 9. 7. 2006 hlas samce křepelky polní. Viz MANDÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 16, Pozorování v roce 2006. *Acrocephalus*, 23, 2007, s. 51–66, zde s. 58.
- ⁷⁶ Vlastní pozorování z 8. 4. 2010 nad polem v Třanovicích na levém břehu Stonávky.
- ⁷⁷ M. Bronclík pozoroval min. 12 párů fuhyka šedého v úseku Horní Žukov, Ropice, Vělopolí, Dolní Domaslavice, Dobratice pod Prašivou, Komorní Lhotka od 24. 6. do 10. 7. 2006. Viz MAN-

- DÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 16, Pozorování v roce 2006, s. 51–66, zde s. 65.
- ⁷⁸ V. Tomanková pozorovala asi 50 ex. čápa černého na poli v Horních Tošanovicích 10. 8. 2008. Viz MANDÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 18, Pozorování v roce 2008. *Acrocephalus*, 25, 2009, s. 73–95, zde s. 75. Také 29. 5. 2010 pozoroval M. Bronclík 3 ex. čápa černého mezi Hnojníkem a Komorní Lhotkou. Viz Česká společnost ornitologická. Vaše pozorování. Hnojník. [WWW dokument] <http://www.cso.cz/index.php?birds=1&bird-sortby=3&birdsortord=2&birdsortfrom=Hnojn%EDk> (stav k 14. 6. 2010).
- ⁷⁹ M. Mandák pozoroval u Střítežských rybníků 1. 8. 2007, jak ve vzduchu kroužilo 27 ex. čápa bílého. Viz MANDÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 17, Pozorování v roce 2007. *Acrocephalus*, 24, 2008, s. 32–52, zde s. 34.
- ⁸⁰ Vlastní pozorování 27. 5. 2010 – přelet volavky nad Horními Třanovicemi ve směru z východu na západ.
- ⁸¹ M. Mandák zaslechl hlas 1 ex. ledňáčka říčního u Střítežských rybníků ve dnech 13. 6. a 1. 8. 2007. Viz MANDÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 17, Pozorování v roce 2007, s. 32–52, zde s. 46.
- ⁸² M. Mandák pozoroval přelet ostříže lesního ve Stříteži u Střítežských rybníků 8. 9. 2006. Viz MANDÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 16, Pozorování v roce 2006, s. 51–66, zde s. 58. M. Mandák pozoroval 120 ex. čížka lesního u Střítežských rybníků 5. 10. 2006. Tamtéž, s. 66.
- ⁸³ Tamtéž, s. 53. M. Bronclík pozoroval přelet asi 80 ex. husy polní zhruba nad Dolními Třanovicemi 28. 10. 2006.
- ⁸⁴ M. Bronclík pozoroval 30 ex. pěnkavy jikavce v Horních Tošanovicích 19. 10. 2008. Viz MANDÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 18, Pozorování v roce 2008, s. 73–95, zde s. 94.
- ⁸⁵ M. Bronclík pozoroval samici nebo juvenilního jedince motáka pochopa v Hnojníku na poli u jezdecké stáje Moncheri 25. 10. 2006. Viz MANDÁK, M. (ed.): Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 16, Pozorování v roce 2006, s. 51–66, zde s. 56.
- ⁸⁶ LOJKÁSEK, B.: c. d., s. 3.
- ⁸⁷ ANDĚRA, M. – HORÁČEK, I.: *Poznáváme naše savce*. Praha 2005. s. 141–142.
- ⁸⁸ Kronika obce uvádí, že v roce 1972 byl „[...] velkým výskyt hrabošů, kteří dělali velké škody, hlavně na ovocných stromech.“ Viz SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl. Také by se však mohlo jednat o přemnožené hryzce vodní (*Arvicola terrestris*), což je větší druh hraboše, který může značně škodit ohryzem kořenů ovocných stromů.
- ⁸⁹ ANDĚRA, M. – HORÁČEK, I.: c. d., s. 147.
- ⁹⁰ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 136.
- ⁹¹ Vlastní pozorování 27. 5. 2010 v místní části Sušov, kde byl nalezen mrtvý rejsek (*Sorex* sp.) či pravděpodobněji rejsec (*Neomys* sp.). Byl již v určitém stupni rozkladu a nebylo tedy možné určit druh.
- ⁹² WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 136.
- ⁹³ ANDĚRA, M. – HORÁČEK, I.: c. d., s. 78, 84 a 115.
- ⁹⁴ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 136.
- ⁹⁵ LOJKÁSEK, B.: c. d., s. 4. Nejsnáze nalezneme znaky přítomnosti vyder na výrazných či vyvýšených kamenech na břehu vodního toku, kde nechává jako pachovou a optickou stopu válečky trusu, v nichž jsou patrné nestrávené zbytky kořisti – rybí šupiny, kůstky, úlomky krunýřů raků apod.
- ⁹⁶ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 136.
- ⁹⁷ ANDĚRA, M. – HORÁČEK, I.: c. d., s. 211.
- ⁹⁸ Vlastní pozorování 9. 6. 2010 – zajíc na poli v místní části Fifejdy.
- ⁹⁹ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 164.
- ¹⁰⁰ Osobní sdělení Ing. Evy Mračanské z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, středisko Ostrava

24. 5. 2010.

¹⁰¹ WEISSMANNOVÁ, H. a kol.: c. d., s. 163.

¹⁰² Veřejná databáze ČSÚ. Souborné informace. 13 – Informace o regionech, městech a obcích. Územně analytické podklady. Územně analytické podklady (SLDB) ve vybrané obci. Třanovice. [elektronický dokument] http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=327&potvrz=Zobrazit+tabulku&pro_4954490=552623&go_zobraz=1&cislotab=UAP6030UU_OB&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp (stav k 14. 6. 2010).

¹⁰³ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁵ MÍCHAL, I. – LÖW, J.: Krajinný ráz. Kostelec nad Černými lesy 2003, s. 244. Krajinný typ A zahrnuje území, kde vliv člověka vedl k ústupu relativně přirozeného prostředí. V případě Třanovic se jedná o velkou plochu zorněné půdy a částečně také zastavěných území. Krajinný typ B – zde existuje pestrá mozaika kulturních útvarů (pole, meze apod.) a relativně přírodních útvarů (např. přirozené nebo málo změněné lesy po stránce skladby dřevin). Tamtéž, s. 253–255.

¹⁰⁶ Veřejná databáze ČSÚ. Souborné informace. 13 – Informace o regionech, městech a obcích. Územně analytické podklady. Územně analytické podklady (SLDB) ve vybrané obci. Třanovice. [WWW dokument] http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=327&potvrz=Zobrazit+tabulku&pro_4954490=552623&go_zobraz=1&cislotab=UAP6030UU_OB&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp (stav k 14. 6. 2010). Koeficient ekologické stability vychází z poměru zastoupení ploch relativně stabilních (lesní půda, vodní toky, trvalý travní porost, pastviny, mokřady, sady a vinice) a ploch relativně labilních (orná půda, antropogenizované plochy a chmelnice). Výsledné číslo pak udává stabilitu analyzované plochy. V případě Třanovic se jedná o narušenou krajinu s určitým stupněm autoregulace, což je dáno zejména vysokým podílem orné půdy a nízkým podílem lesů. Viz Krajinná ekologie – učebnice. kapitola 2. [WWW dokument] <http://www.uake.cz/frvs1269/kapitola2.html> (stav k 14. 6. 2010).

¹⁰⁷ Krajinný ráz je hodnocení krajiny z hlediska geneze, fyzického charakteru a vztahu k využívání krajiny. Rozeznáváme tři substruktury. Primární struktura zahrnuje soubor prvků krajiny, jež tvoří její původní a trvalý základ pro ostatní struktury. Patří sem geologická stavba, substrát, půda, reliéf, vodstvo, ovzduší i původní vegetace, ale ta se u nás již prakticky nevyskytuje. Sekundární struktura neboli současná struktura krajiny je tvořena reálnou vegetací a živočištvem, způsobem využití země a technicko – urbanistickými strukturami. Terciární struktura krajiny vzniká paralelně se sekundární strukturou a nemá zjevnou souvislost s praktickými funkcemi. Jedná se o jakési duchovní sebevyjádření společnosti. Zjednodušeně lze říci, že sem můžeme řadit kulturní, národnostní, jazykové, duchovní a názorové aspekty charakterizující daný úsek krajiny. Částečně se některé aspekty sekundární a terciární krajinné struktury mohou vzájemně prolínat. MÍCHAL, I. – LÖW, J.: c. d., s. 111–112, s. 509; HRADECKÝ, J. – BUZEK, L.: Nauka o krajině. Ostrava 2001, s. 7–8.

¹⁰⁸ MÍCHAL, I. – LÖW, J.: c. d., s. 547. Za polní krajinu považujeme tu venkovskou krajinu, kde plocha lesa je tvořena méně než 30 procenty. Tamtéž, s. 257. Rozptýlené osídlení je v České republice vzácné a vyskytuje se v některých pohraničních oblastech a na velké části území někdejšího Těšínského knížectví. Obce jsou charakteristické nepřítomností centra, ale osamělé dvorce jsou rozptýleny po ploše celého území vsi. Úseková plužina je charakteristická rozptýlením pozemků sedláků do různých velikostí a tvarů. Rozptýlené osídlení i úseková plužina jsou dány především složitějším reliéfem a vhodností pozemků pro orbu. Tamtéž, s. 262–263. V Dolních Třanovicích vzniklo několik paralelních a větvičích se údolních řad domů mezi nimiž se nacházely osamělé dvorce. Horní Třanovice měla původně pole zcelena ve formě velkých souvislých úseků patřících vrchnosti a teprve parcelací těchto úseků vzniklo rozptýlené osídlení. STOLARÍK, I. – ŠTIKA, J. – TOMOLOVÁ, V.: Těšínsko. 2. Obydílí, oděv. Šenov 1997, s. 15.

¹⁰⁹ MÍCHAL, I. – LÖW, J.: c. d., s. 548.

¹¹⁰ Sběrný dvůr v Třanovicích. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 3.

¹¹¹ Osobní sdělení starosty Třanovic Bc. Jana Tomiczka 27. 5. 2010.

¹¹² Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Zdroje znečišťování. Moravskoslezský kraj. Frýdek-Místek. [WWW dokument] http://www.chmi.cz/uoco/emise/geoprehled/plants/frydek_mistek_CZ.html (stav k 14. 6. 2010).

- ¹¹³ Stanice pro měření imisní situace přímo v Třanovicích nejsou umístěny, ale hladina imisí se stanovuje výpočty a modelováním pomocí počítačových programů na základě měření v imisních stanicích. Viz Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Mapy znečištění (ročenky). 2008. II.2 Mapování územního rozložení charakteristik kvality ovzduší. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/uoco/isko/groc/gr08cz/kap22.html> (stav k 14. 6. 2010).
- ¹¹⁴ Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Mapy znečištění (ročenky). 2008. II/4.1 Aglomerace. II/4.1.3 Moravskoslezský kraj. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/uoco/isko/groc/gr08cz/kap241.html> (stav k 14. 6. 2010).
- ¹¹⁵ Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Mapy znečištění (ročenky). 2008. II.4.2 Česká republika. II/4.2.1 Kvalita ovzduší vzhledem k imisním limitům pro ochranu zdraví. II.4.2.1.2 Suspendované částice frakce PM₁₀ a PM_{2,5}. Obr. II.4.2.6 Pole 36. nejvyšší 24hod. koncentrace PM₁₀ v roce 2008. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/uoco/isko/groc/gr08cz/gif/oII42x6PM10dp.gif> (stav k 14. 6. 2010). Označení PM₁₀ znamená, že se jedná o prachové částice do velikosti 10 mikrometrů (tj. 10 tisícín milimetru) včetně. Tento prach vzniká nejčastěji při spalování, při otěru pneumatik a brzdových destiček automobilů apod. Prach je potom velice snadno pomocí větru odnášen i na poměrně velké vzdálenosti a dlouho se může držet v ovzduší. Jeho nebezpečí spočívá v tom, že se na něj dokáží navázat toxické a rakovinotvorné látky obsažené v ovzduší např. z továrních emisí. Když prach vdechne člověk, dostane se prach se vzduchem až do plicních sklípků a tělo jej nedokáže vyprudit. Tak se do organismu snadno dostanou mnohé toxické a rakovinotvorné látky.
- ¹¹⁶ Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Mapy znečištění (ročenky). 2008. II.4.2 Česká republika. II/4.2.1 Kvalita ovzduší vzhledem k imisním limitům pro ochranu zdraví. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/uoco/isko/groc/gr08cz/kap2421.html> (stav k 14. 6. 2010).
- ¹¹⁷ Lze to snadno odvodit z mapky četnosti směru větru při výskytu zhoršené imisní situace. Viz Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Mapy znečištění (ročenky). 2008. II.4.1 Aglomerace. II.4.1.3 Moravskoslezský kraj. Obr. II.4.1.25 Relativní četnosti směru větru v % při epizodách s vysokým znečištěním ovzduší na Ostravsko-Karvinsku. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/uoco/isko/groc/gr08cz/gif/oII41x25MSL.gif> (stav k 14. 6. 2010).
- ¹¹⁸ TOMICZEK, J.: Kapplův dvůr jak jej určitě neznáte. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 2.
- ¹¹⁹ RASZKA, V.: Kapplův dvůr k nepoznání. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 1.
- ¹²⁰ Konference 10 let poté, Třanovice 22.–23. října 2009. In: Revitalizace – 10 let poté..., Třanovice 2009, s. 3.
- ¹²¹ Moravskoslezský kraj. Veřejná správa. Rozvoj kraje. Dokumenty. Program rozvoje kraje. B Analýza, s. 56. [WWW dokument] http://www.kr-moravskoslezsky.cz/zip/prk_2k6_b.pdf (stav k 14. 6. 2010).
- ¹²² Osobní sdělení starosty Třanovic Bc. Jana Tomiczka 27. 5. 2010; Kraj nesouhlasí s průmyslovým parkem podle projektu firmy KB Král. Stonávka, 4, 2007, č. 2, s. 4.
- ¹²³ Ředitelství silnic a dálnic ČR. Stavíme pro vás. Rychlostní silnice aktuálně. Poslední úsek R48 mezi Frýdkem-Místkem a Českým Těšínem v provozu. [WWW dokument] http://www.rsd.cz/rsd/rsd.nsf/c4036191b207fe78412566ab005dd08f/dd08a41b7ca7e2cfc12573df00334237?OpenDocument&Highlight=0,R48* (stav k 14. 6. 2010).
- ¹²⁴ Osobní sdělení starosty Třanovic Bc. Jana Tomiczka 27. 5. 2010.
- ¹²⁵ Moravskoslezský kraj. Veřejná zpráva. Doprava. Koncepce rozvoje dopravní infrastruktury Moravskoslezského kraje. Úplná textová zpráva, s. 47 a 75. [WWW dokument] http://verejnaspava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/dop_01_dopravnikoncepce_uplnazprava.pdf (stav k 14. 6. 2010).
- ¹²⁶ Osobní sdělení starosty Třanovic Bc. Jana Tomiczka 27. 5. 2010. Jednání probíhají mezi projektanty stavby a Sdružením pro přeložku a výstavbu komunikace I/11 Havířov-Třanovice, jehož členem je i obec Třanovice.
- ¹²⁷ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ¹²⁸ Tamtéž.
- ¹²⁹ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. AOPK ČR informuje. Publikáční činnost. Publikace

- ke stažení. Příroda a krajina České republiky – Zpráva o stavu 2009, s. 23. [WWW dokument] <http://www.ochranaprirody.cz/res/data/183/023607.pdf> (stav k 14. 6. 2010).
- ¹³⁰ Strategické hlukové mapy jsou vytvářeny na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/49/ES z 25. 6. 2002 a vytváří se pro všechny aglomerace s více než 250 tisíci obyvateli, pro silnice po nichž za rok projede více než 6 milionů vozidel, pro železnice po nichž projede více než 60 tisíc vlaků za rok a pro hlavní letiště. Účelem hlukového mapování je analýza míry expozice obyvatel různými úrovněmi hlukové zátěže, informování obyvatel o této zátěži, hlukové mapy mají pak sloužit jako podklad pro přijetí opatření ke snížení hlukové zátěže. Nejblíže lokalita, pro níž byla hluková mapa vytvořena, je silnice R48 v obci Dobrá. Viz Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Veřejné zdraví. Strategické hlukové mapy. Zveřejňování údajů o SHM dle vyhlášky č. 523/2006 Sb. Zpráva o zpracování strategické hlukové mapy ČR, s. 6 a 16. [WWW dokument] <http://www.mzcr.cz/Verejne/Soubor.ashx?souborID=7207&typ=application/pdf&nazev=Zpr%C3%A1va%20o%20zpracov%C3%A1n%C3%A1D%20Strategick%C3%A9%20hlukov%C3%A9%20mapy%20%C4%8C.pdf> (stav k 14. 6. 2010).
- ¹³¹ LUTTERER, I. – MAJTÁN, M. – ŠRÁMEK, R.: Zeměpisná jména Československa. Praha 1982, s. 51–52.
- ¹³² TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích. Těšínsko, 18, 1975, č. 3, s. 29–31, zde s. 29. Název Stonava vznikl taktéž pravděpodobně v souvislosti se jménem majitele osady, vladky Hanke von Stoena. Viz CICHÁ, I.: Stonávka od pramene po ústí/Stonawka od zródła do ujścia. Český Těšín 2004, s. 134.
- ¹³³ TÉMA, B.: Místní a pomístní jména v Hnojníku. Těšínsko, 30, 1987, č. 2, s. 18–19, zde s. 18.
- ¹³⁴ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 29.
- ¹³⁵ TÉMA, B.: Místní a pomístní jména v Hnojníku, s. 18.
- ¹³⁶ Místní jména se týkají objektů obývaných člověkem, pomístní jména se týkají přírodních objektů nebo objektů vytvořených sice lidmi, ale určených nikoliv k obývání. Viz TÉMA, B.: Místní a pomístní jména v Hnojníku, s. 18.
- ¹³⁷ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 29.
- ¹³⁸ Zeměměřičský úřad Praha, Ústřední archiv zeměměřičský a katastrální v Praze, Povinné císařské otisky map stabilního katastru, č. 0834-1-001; č. 0834-1-003.
- ¹³⁹ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 29.
- ¹⁴⁰ Zeměměřičský úřad Praha, Ústřední archiv zeměměřičský a katastrální v Praze, Povinné císařské otisky map stabilního katastru, č. 0834-1-003.
- ¹⁴¹ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 30; TÝŽ: Místní a pomístní jména v Hnojníku, s. 18.
- ¹⁴² TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 29.
- ¹⁴³ Tamtéž, s. 30.
- ¹⁴⁴ Tamtéž s. 29.
- ¹⁴⁵ Tamtéž; Zeměměřičský úřad Praha, Ústřední archiv zeměměřičský a katastrální v Praze, Povinné císařské otisky map stabilního katastru, č. 0834-1-003; SOKa Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ¹⁴⁶ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 30–31.
- ¹⁴⁷ Zeměměřičský úřad Praha, Ústřední archiv zeměměřičský a katastrální v Praze, Povinné císařské otisky map stabilního katastru, č. 0834-1-003.
- ¹⁴⁸ TÉMA, B.: Místní a pomístní jména v Hnojníku, s. 18.
- ¹⁴⁹ SOKa Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ¹⁵⁰ Portál veřejné správy České republiky. Mapy. [WWW dokument] http://geoportal.cenia.cz/mapmaker/MapWin.aspx?M_Site=cenia&M_Lang=cs# (stav k 14. 6. 2010); TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 29.
- ¹⁵¹ Zeměměřičský úřad Praha, Ústřední archiv zeměměřičský a katastrální v Praze, Povinné císařské otisky map stabilního katastru, č. 0536-1-002.

- ¹⁵² Portál veřejné správy České republiky. Mapy. [WWW dokument] http://geoportal.cenia.cz/mapmaker/MapWin.aspx?M_Site=cenia&M_Lang=cs# (stav k 14. 6. 2010).
- ¹⁵³ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 29, 31.
- ¹⁵⁴ Tamtéž, s. 29.
- ¹⁵⁵ TÉMA, B.: Místní a pomístní jména v Hnojníku, s. 18.
- ¹⁵⁶ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 29.
- ¹⁵⁷ Tamtéž, s. 30; SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ¹⁵⁸ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 30; TÝŽ: Jména hospod na východním Těšínsku. Těšínsko, 31, 1988, č. 1, s. 27–28, zde s. 28.
- ¹⁵⁹ TÉMA, B.: Zeměpisná jména v Třanovicích, s. 30.
- ¹⁶⁰ Tamtéž, s. 30–31.
- ¹⁶¹ Cit. podle překladu z latiny opublikovaného v GROBELNÝ, A. (ed.): Jiří Třanovský. Materiály k životopisu. Opava 1956, s. 8–9. Třanovského *Závěrečné slovo k potomstvu, zejména ke třem na živu zbylým synáčkům Samuelovi, Davidovi a Tímoreovi Třanovským* otištěno v díle *Odorum sacrarum sive hymnorum libri tres*.
- ¹⁶² Naposledy např. CHORAŻY, B. – CHORAŻY, B.: Śląsk Cieszyński od młodszej epoki kamienia po czasy wielkiej wędrówki ludów. In: Panic, I. (ed.): Śląsk Cieszyński w czasach prehistorycznych. (= Dzieje Śląska Cieszyńskiego od zarania do czasów współczesnych, I.). Cieszyn 2009, s. 199–226, zde s. 215–216.
- ¹⁶³ Tamtéž, s. 224.
- ¹⁶⁴ BORIS, M. – JUROŠ, L. – MICHÁLEK, L.: Sídliště na Staré cestě. Archeologie Moravy a Slezska, 2002, s. 25–30; BORIS, M. – MICHÁLEK, L.: Pravěké osídlení Dolních Tošanovic. Tamtéž, s. 31
- ¹⁶⁵ Srov. KOUŘIL, P.: Pravěké a středověké osídlení Těšínska. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): Nástin dějin Těšínska. Ostrava – Praha 1992, s. 10–16; CHORAŻY, B. – KUŠ, W.: Najstarsze dzieje Śląska Cieszyńskiego (od paleolitu do średniowiecza). In: Sosna, W. (ed.): Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys dziejów. Zarys kultury materialnej i duchowej. Cieszyn 2001, s. 99–120.
- ¹⁶⁶ Podrobněji viz ORZECHOWSKI, K.: Teritorialne podziały w przeszłości Śląska II. Podziały geograficzne. Podziały „wielkie” do schyłku XIII wieku. Kwartalnik Opolski, 17, 1972, č. 3, s. 74–91; KOUŘIL, P.: Slovanské osídlení českého Slezska. Brno-Český Těšín 1994, s. 71–173.
- ¹⁶⁷ Souhrnně nejnověji s odkazy na další literaturu k tématu viz KORBELÁŘOVÁ, I. – ŽÁČEK, R.: Těšínsko – země Koruny české. Ducatus Tessinensis – terra Coronae Regni Bohemiae. (K dějinám knížectví od počátku do 18. století). Český Těšín 2008, s. 25–36.
- ¹⁶⁸ Viz KUHN, W.: Siedlungsgeschichte Oberschlesiens. Würzburg 1954; PANIC, I.: Osadnictwo w ziemi cieszyńskiej w okresie wczesnego średniowiecza. Śląski kwartalnik historyczny Sobótka, 39, 1984, s. 1–20.
- ¹⁶⁹ BAKALA, J.: Základní pramen k dějinám středověkého osídlení Těšínska. Těšínsko, 32, 1989, č. 2, s. 1–5, zde s. 3–4; srov. PANIC, I.: Závislosti prostorové lokalizace měst a vesnic v procesech osídlování v Těšínském knížectví ve středověku. In: Jurok, J. (ed.): Královská a poddanská města od své geneze k protoindustrializaci a industrializaci. Sborník příspěvků z mezinárodní odborného symposia uspořádaného ve dnech 5.–6. října 2001 v Příboře. Ostrava-Nový Jičín-Příbor 2001, s. 37–50, zde s. 44.
- ¹⁷⁰ BAKALA, J.: Osídlení Frýdecka a Jablunkovska v období vrcholného feudalismu. Frýdek-Místek 1982, s. 152.
- ¹⁷¹ Např. naposledy bez uvedení zdroje TICHÁNEK, J. a kol.: Šlechtická sídla na Frýdecko-Místecku. Kopřivnice 2005, s. 383.
- ¹⁷² PRASEK, V.: Dějiny knížetství Těšínského. Opava 1894, s. 116–117.
- ¹⁷³ Česky se v letech 1431–1448 a 1607–1648 označovaly jako Třenkovice (Trzienkowicze), roku 1523 a 1603 v pramenech vystupují pod názvem Třankovice (Trzankowicze), od roku 1533 Třanovice (Trzanowicze), od 1568 Dolní a Horní Třanovice (Dolní a Horní Trzanowice), 1545–1600 (Pelhřím) ze Střankovic, 1570–1572 (Pelhřím) ze Střenkovic, roku 1632 Třenovice, lidově

- ¹⁹² LT V., č. 476.
- ¹⁹³ S odkazy na archivní zdroje a literaturu o rodu nejnověji viz STIBOR, J.: Genealogické poznámky z rodu Tluků z Tošanovic. Těšínsko, 37, 1994, č. 3, s. 6–9.
- ¹⁹⁴ LT V., č. 494.
- ¹⁹⁵ Zikmund Tluk z Tošanovic a na Tošanovicích vystupoval jako dospělý již v roce 1536, kdy svědčil v listině potvrzující jeho sestřenicí (?) Kateřině Čelové z Čechovic, manželce Mikuláše Vlčka z Dobré Zemice a na Čechovicích, zaplacení věna otcem Janem Čelem z Čechovic a na Drahomysli. Edice viz JEŽ, R.: Správa Těšínského knížectví, s. 263, č. 13.
- ¹⁹⁶ JEŽ, R. (ed.): Listiny těšínských knížat renesančního věku (1558–1574). Edice „Matrica privilegiorum ab a[nno] 1558“. Český Těšín 2010 (v tisku), č. 210.
- ¹⁹⁷ Tamtéž, č. 61.
- ¹⁹⁸ Viz textová příloha č. 1.
- ¹⁹⁹ JEŽ, R. (ed.): Listiny, č. 198 a 270.
- ²⁰⁰ Tamtéž, č. 210 a 211.
- ²⁰¹ Tamtéž, č. 238 a 340.
- ²⁰² Cit. podle STIBOR, J.: Genealogické poznámky, s. 6.
- ²⁰³ Cit. podle papírového originálu uloženého v Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Cieszynie (dále jen APC), fond Komora Cieszyńska (dále jen KC), sign. 1945, fol. 181–183.
- ²⁰⁴ Podrobněji viz MACŮREK, J.: Valaši v západních Karpatech v 15.–18. století. K dějinám osídlení a hospodářsko – společenského vývoje jižního Těšínska, jihozápadního Polska, severozápadního Slovenska a východní Moravy. Publikace Slezského ústavu ČSAV v Opavě sv. 32. Ostrava 1959, s. 91.
- ²⁰⁵ PFOTENHAUER, P.: Die Ritterschaft von Teschen im 16. Jahrhundert. Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, 18, 1884, s. 270–286, zde s. 273.
- ²⁰⁶ JEŽ, R.: Slavnosti na dvorech těšínských knížat renesančního věku. Těšínsko, 52, 2009, č. 4, s. 1–10, zde s. 5.
- ²⁰⁷ MACŮREK, J.: Valaši, s. 350.
- ²⁰⁸ Ještě v roce 1582 se připomíná na Tošanovicích. PILNÁČEK, J.: Rody, 3., s. 959.
- ²⁰⁹ STIBOR, J.: Genealogické poznámky, s. 7.
- ²¹⁰ Viz APC, fond KC, sign. 258; viz textová příloha č. 2.
- ²¹¹ Podrobněji naposledy FUKALA, R.: Slezská reformace. Slezský sborník, 98, 2000, s. 241–263.
- ²¹² Celý proces detailněji vylíčen v JEŽ, R.: Dvojí konverze v rodině posledních těšínských Piastovců. K motivacím změny konfese knížete Václava III. Adama (1524–1579) a Adama Václava (1574–1617). Studia Comeniana et historica, 39, 2009, č. 81/82, s. 95–112, zde s. 96–103; srov. také PINDUR, D.: Reformace a počátky rekatolizace v Těšínském knížectví. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska. Český Těšín 2010, s. 79–92, zde zejména s. 80–86.
- ²¹³ WANTUŁA, A.: Porządek kościelny Wacława Adama. Początki organizacji kościoła ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim. Warszawa 1937; SPRATEK, D.: Právní aspekty luterské reformace na Těšínsku. Slezský sborník, 102, 2004, s. 1–22.
- ²¹⁴ LT VII., č. 702.
- ²¹⁵ GOJNICZEK, W.: Z dziejów szlachty w księstwie cieszyńskim ze szczególnym uwzględnieniem protestantów. Szkice Archiwalno-Historyczne, 2, 2000, s. 5–24.
- ²¹⁶ PINDUR, D.: Přehled nejstarší církevní správní organizace Těšínska. Od středověku do vzniku generálního vikariátu v roce 1770. In: Jirásek, Z. (ed.): Polská papežská nunciatura v Opavě (Slezsko v církevních dějinách 18. století). Opava 2009, s. 57–92, zde s. 78.
- ²¹⁷ BRODA, J.: Materiały do dziejów Kościoła ewangelickiego w Księstwie Cieszyńskim i Państwie Pszczyńskim w XVI i XVII wieku. In: Zieliński, J. T. (ed.): Z historii Kościoła ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim. Katowice 1992, s. 259–284, zde s. 264.

- ²¹⁸ Vylíčení života a díla Jiřího Třanovského se věnovala celá řada historiků, teologů, muzikologů ad. Nutno podotknout, že mnohé práce z první poloviny (zejména ze třicátých let) 20. století jsou velmi tendenční a cíleně některá fakta překrucují či záměrně zamlčují, a proto je zapotřebí se zde uvedenými informacemi nakládat velmi obezřetně (např. publikace Andrzeje Wantuly, Władysława Bobka nebo Antonína Frinty, ale i badatelů mladší generace; srov. kritiku v GROBELNÝ, A. (ed.): Jiří Třanovský. Materiály k životopisu, s. 23–28; KOPECKÝ, M.: Dnešní stav a problematika bádání o J. Třanovském. (K 400. výročí jeho narození). Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě – řada literárněvědná (A), 2, 1997, s. 33–43). Výběrově uvádím nejdůležitější tituly – MOCKO, J.: Život Juru Tranovského, veľhlasného cirkevného pevca slovenského. K 300-ročnej pamiatke jeho narodenia. Senica 1891; KLECANDA, V. (ed.): Jiří Třanovský. Sborník k 300. výročí kancionálu Cithara sanctorum. Bratislava 1936; OSUSKÝ, S. Š. (ed.): Tranovského sborník. Liptovský Svätý Mikuláš 1936; WANTUĽA, A.: Ks. Jerzy Trzanowski – życie i twórczość. Cieszyn 1938¹, 1992²; ĎUROVIČ, J. P.: Životopis Juraja Tranovského 1592–1942. K 350. výročí jeho narodenia. Liptovský Svätý Mikuláš 1942; ČAPEK, J. B.: Jiří Třanovský – obdarovatel celé československé vlasti. Těšínsko, 23, 1980, č. 1, s. 9–12; č. 4, s. 14–18; JANIK, R.: Ks. Jerzy Trzanowski – życie i dzieło. Pamiętnik Cieszyński, 5, 1992, s. 20–29; GROBELNÝ, A.: Jiří Třanovský – veliký básník Těšínska v 17. století. Těšínsko, 35, 1992, č. 2, s. 1–7; NÁDVORNÍKOVÁ, M.: Osobnost Jiřího Třanovského – život a dílo do odchodu na Slovensko. Sdružení knihoven České republiky, 2005, s. 32–36; SPRATEK, D. (ed.): Služebníci Slova Božího v krajině pod horami. Výbor z díla těšínských evangelických boboslovců. Český Těšín 2005, s. 9–17; AUGUSTÍNOVÁ, E. – KOVAČKA, M. (edd.): Cithara sanctorum 1636–2006. Zborník prac z vedeckej konferencie, ktorá sa konala při príležitosti 370. výročia 1. vydania kancionála v dňoch 22. a 23. novembra 2006 v Liptovskom Mikuláši a Liptovskom Jáne. Martin 2008; KALINA, L. – SIWEK, Z. (edd.): Odarum sacrarum sive hymnorum Georgii Tranosci. Český Těšín 2009.
- ²¹⁹ POŁOCZKOWA, B. (ed.): Závět Hedviky Třanovské z roku 1620. Těšínsko, 35, 1992, č. 2, s. 8–9; v polské jazykové verzi viz Testament Jadwigi Trzanowskiej z 1620 roku. Pamiętnik Cieszyński, 5, 1992, s. 85–90.
- ²²⁰ APC, fond Akta miasta Cieszyna, sign. 483, fol. 272r–v; kupní smlouva edičně zpřístupněna v GOJNICZEK, W. (ed.): Zakup domu przez Walentego Trzanowskiego w 1587 roku. Pamiętnik Cieszyński, 5, 1992, s. 74–77, na s. 75 fotokopie česky psaného originálu.
- ²²¹ JÁNSKÝ, J.: Páni ze Švamberka. Pětisetletá sága rodu s erbem labutě. Průvodce historií západních Čech 13. Domažlice 2006, s. 410.
- ²²² Cit. podle HREJSA, F.: Jiří Třanovský v Čechách. In: Osuský, S. (ed.): Tranovského sborník. Liptovský Svätý Mikuláš 1936, s. 43–54, zde s. 50–51.
- ²²³ Pouze pro zajímavost doplňuji, že o tři roky později v tomto městě působil další rodák z Těšínska – sv. Jan Sarkander (1576–1620), který byl umučen v Olomouci.
- ²²⁴ POPIOŁEK, F.: Stosunki polsko-śląskie w czasie wojny 30-letniej (na podstawie materiałów Archiwum Zamkowego w Cieszynie). Zaranie Śląskie, 11, 1935, s. 25–36, zde zejména s. 27.
- ²²⁵ Syntetizující pohled nejnověji přináší ČORNEJOVÁ, I. – KAŠE, J. – MIKULEC, J. – VLNAS, V.: Velké dějiny země Koruny české VIII. 1618–1683. Praha – Litomyšl 2008, s. 93–94.
- ²²⁶ Nejnověji o náboženském smýšlení knížete Adama Václava a jeho přístupu k rekatolizaci s uvedením dalších zdrojů k problematice srov. JEŽ, R.: Dvojí konverze, s. 103–110; TÝŽ: Kariéra konvertity. Životní osudy knížete Adama Václava Těšínského (1574–1617). In: Brňovják, J. – Záfický, A. (edd.): Šlechtic v Horním Slezsku v novověku (16.–19. století). Vztah regionu a center v osudech a kariérách místní či příchozí šlechty. Nobilitas in historia moderna, 3, Ostrava 2010 (v tisku); PINDUR, D.: Století rekatolizace Těšínska. Ke konfesním proměnám – od knížete po poddané (1609–1709). In: Gojniczek, W. – Spratek, D. (edd.): 300 lat tolerancji na Śląsku Cieszyńskim. Cieszyn 2010 (v tisku).
- ²²⁷ GOJNICZEK, W.: Z dziejów szlachty, s. 15.
- ²²⁸ ŠMERDA, M.: Kněžna Alžběta Lukrecie a protireformace na Těšínsku (1625–1653). Těšínsko, 47, 2004, č. 4, s. 1–10; 48, 2005, č. 1, s. 1–7.
- ²²⁹ KENIG, P.: Zarys dziejów luteranizmu w Bielsku-Białej. Bielsko-Biała 2000, s. 13–15.
- ²³⁰ KORBELÁROVÁ, I. – ŽÁČEK, R.: c. d., s. 133–134.

- ²³¹ Rozbor tohoto díla publikován v KALINA, L. – SIWEK, Z. (edd.): c. d., s. 20–27.
- ²³² Překlad latinské básně uveden v GROBELNÝ, A. (ed.): Jiří Třanovský, s. 7–10; TÝŽ: Jiří Třanovský – veliký básník Těšínska, s. 6–7.
- ²³³ MOCKO, J.: Tranovský na Slovensku. In: Osuský, S. (ed.): Tranovského sborník. Liptovský Svätý Mikuláš 1936, s. 136–156, s. zde s. 141–142.
- ²³⁴ Viz MALURA, J.: Žánrové proměny Cithary sanctorum. In: Augustínová, E. – Kovačka, M. (edd.): Cithara sanctorum 1636–2006. Zborník prác z vedeckej konferencie, ktorá sa konala při príležitosti 370. výročia 1. vydania kancionála v dňoch 22. a 23. novembra 2006 v Liptovskom Mikuláši a Liptovskom Jáne. Martin 2008, s. 32–38.
- ²³⁵ Srov. Davídek, V.: Osídlení Těšínska Valachy. Studie podle urbářů panství z let 1577, 1621, 1692, 1755. Praha 1940; Panic, I. (ed.): Urbarz Cieszyński z 1577 r. Acta Historica Silesiae Superioris. T. IX. Cieszyn 2001.
- ²³⁶ DZIEWULSKI, W.: Nowe dane statystyczne o ludności miast i wsi Śląska w XVI wieku. Śląski kwartalnik historyczny Sobótka, 30, 1975, s. 455–474, zde s. 464.
- ²³⁷ STIBOR, J.: Genealogické poznámky, s. 7–8; srov. PILNÁČEK, J.: Rody, 4., s. 1017–1018.
- ²³⁸ Viz textová příloha č. 3.
- ²³⁹ V monumentálním díle Ladislava Hosáka se uvádí, že Dolní Třanovice roku 1568 prodal Fridrich Alexandr Tluk z Tošanovic Jiřimu Tlukovi z Tošanovic (HOSÁK, L.: Historický místopis, s. 904). Tyto údaje jsou rovněž převzaty do publikace TICHÁNEK, J. a kol.: Šlechtická sídla na Frýdecko-Místecku, s. 387, kde je v soupise držitelů zapsán další neexistující člen rodu Tluků z Tošanovic jménem Josef [!], který měl mít podíl na tomto majetku v letech 1588–1598. Informace o prodeji Dolních Třanovic roku 1568 přináší regest publikovaný v PRASEK, V. (ed.): Archiv Matice Opavské. Věstník Matice Opavské, 2, 1892, s. 24–30, zde s. 27. Jelikož je dosud tento fond nezpracován, nebylo možno ověřit původní znění listiny.
- ²⁴⁰ PILNÁČEK, J.: Rody, 4., s. 1093.
- ²⁴¹ JEŽ, R. (ed.): Listiny, č. 275.
- ²⁴² Podrobněji viz STIBOR, J.: Harasovský z Harasova. Biografický slovník Slezska a severní Moravy – Nová řada, 11 (23), 2008, s. 45–75.
- ²⁴³ Tamtéž, s. 55.
- ²⁴⁴ V dobových pramenech označován jako „Jan Harasovský z Harasova a na Třanovicích, hejtman náš na Těšíně“. LT X., č. 953–964.
- ²⁴⁵ PILNÁČEK, J.: Rody, 4., s. 1018.
- ²⁴⁶ Viz RADIMSKÝ, J. (ed.): Berní sumář Těšínska z r. 1619. Slezský sborník, 51 (11), 1953, s. 1–7.
- ²⁴⁷ BRETHOLZ, B.: Neue Actenstücke zur Geschichte des Schweden-Krieges in Mähren und Schlesien. Zeitschrift des deutschen Vereins für die Geschichte Mährens und Schlesiens, 5, 1901, s. 1–91, zde s. 85–86; GOJNICZEK, W.: Okupacja szwedzka księstwa cieszyńskiego w czasie wojny trzydziestoletniej i stosunek do niej miescowego społeczeństwa. In: Harasimowicz, J. – Oszczanowski, P. – Wisłocki, M. (edd.): Po obu stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawią a Europą Środkową/On the Opposite Sides of the Baltic Sea. Relation between Scandinavian and Central European Countries. Wrocław 2006, s. 103–108.
- ²⁴⁸ Srov. údaje uvedené v následující kapitole.
- ²⁴⁹ Zpracováno podle RADIMSKÝ, J.: Berní sumář Těšínska, přílohy.
- ²⁵⁰ K územnímu vývoji Těšínského knížectví ve sledovaném období viz ŠMERDA, M.: Těšínsko před povstáním v roce 1766. Ostrava 1962, s. 38 an.
- ²⁵¹ JEŽ, R. – PINDUR, D.: Hradní vrch v Těšíně. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska. Český Těšín 2010, s. 196.
- ²⁵² PINDUR, D.: Historický a správní vývoj katolické církve na Frýdecku v raném novověku. Studia Comeniana et historica, 35, 2005, č. 73–74, s. 59–60.
- ²⁵³ K průběhu Tökölyho povstání a obraně moravsko-slezsko-uherské zemské hranice viz AL SAHEB, J.: Kurucký vpád na hukvaldské panství roku 1680. Těšínsko, 48, 2005, č. 1, s. 7–12.

- ²⁵⁴ KRŮL, M. – NOVÁKOVÁ, P.: Jablunkovské šance. Český Těšín 2005, s. 14–15.
- ²⁵⁵ AL SAHEB, J.: K průběhu 1. slezské války (1740–1742) na těšínsko-moravském pomezí. Těšínsko, 49, 2006, č. 1, s. 11–19; TÝŽ: Mocenskopolitický konflikt o Slezsko v letech 1740–1742 a jeho průběh na Těšínsku. In: Jež, R. – Pindur, D. (ed.): Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska. Český Těšín 2010, s. 107–118.
- ²⁵⁶ ŠMERDA, M.: Život Ondry Foltýna, slezského sedláka a statečného člověka. Brno 2003, s. 38 an.
- ²⁵⁷ K událostem roku 1848 ve Slezsku viz VOCHALA, J.: Rok 1848 ve Slezsku a na severovýchodní Moravě. Opava 1948.
- ²⁵⁸ AL SAHEB, J.: K formování mensálních statků olomouckého biskupství před Bílou horou. Historica. Revue pro historii a příbuzné vědy, 1, 2010, č. 1, s. 20.
- ²⁵⁹ GOJNICZEK, W. (ed.): Leopold Jan Szersznik. Materiały genealogiczno-heraldyczne do dziejów szlachty Księstwa Cieszyńskiego. Bibliotheca Tessinensis I. Seria Polonica 1, Cieszyn 2004, s. 194.
- ²⁶⁰ STIBOR, J.: Genealogické poznámky, s. 15–16.
- ²⁶¹ ZAO, fond Listiny a rukopisy Muzea Matice Opavské, č. 139. Srov. Zpráva o muzeu Matice Opavské. VMO, 1902, č. 10, s. 62.
- ²⁶² K rodu Borků viz blíže HÄUSSLER, F. J.: Ahnetafeln und Stamm bäume. Troppau 1929, s. 100–101, 116–118; GROBELNÝ, A. – ŠMERDA, M.: Pohled do hospodářských a sociálních poměrů drobného statku na Těšínsku v 17. století (Vendryně). Opava 1966, s. 13–16; STIBOR, J.: Z dějin obcí na území města Třince. Vendryně. Těšínsko, 40, 1997, č. 2, s. 1–6.
- ²⁶³ Zpráva o muzeu, s. 65.
- ²⁶⁴ Podrobně k jejich osudům STIBOR, J.: Genealogické poznámky, s. 14–17.
- ²⁶⁵ NĚMEC, E.: Kopiář těšínských privilegií ve Státním archivu ve Vídni. Studie o Těšínsku, 6, 1978, s. 178, č. 97; ŽÁČEK, R.: Pobeskydí v letech 1618–1848 (místopisný přehled). Frýdek-Místek 1992, s. 137–138.
- ²⁶⁶ NĚMEC, E.: Kopiář těšínských privilegií, s. 189, č. 172.
- ²⁶⁷ Již v roce 1717 odkoupil statek Dolní Třanovice od svého bratra Kašpara Bohumír Tluk z Tošanovic. Viz NĚMEC, E.: Kopiář těšínských privilegií, s. 183, č. 131.
- ²⁶⁸ K držitelům a jejich potomkům podrobně STIBOR, J.: Tlukové, s. 1–7. Srov. GOJNICZEK, W. (ed): c. d., s. 193–194.
- ²⁶⁹ ŽÁČEK, R.: Pobeskydí v letech, s. 138.
- ²⁷⁰ HOSÁK, L.: Historický místopis země Moravskoslezské. Praha 2004³, s. 904.
- ²⁷¹ GOJNICZEK, W. (ed.): c. d., s. 118, 188.
- ²⁷² Byla dcerou Karla Mořice Lipovského a Marie Eleonory Kateřiny, rozené Barské z Baště. Blíže k rodu PILNÁČEK, J.: Rody, 2., s. 362–364.
- ²⁷³ APC, fond KC, sign. 1889/20, pag. 802–804. Celé znění viz textová příloha č. 4 v této knize.
- ²⁷⁴ APC, fond KC, sign. 1889/20, pag. 806–808.
- ²⁷⁵ K tomuto méně známému rodu viz PILNÁČEK, J.: Rody, 4., s. 1187–1888.
- ²⁷⁶ APC, fond KC, sign. 1889/20, pag. 810–817. Srov. NĚMEC, E.: Kopiář těšínských privilegií, s. 173, č. 61.
- ²⁷⁷ APC, fond KC, sign. 1889/20, pag. 818–820.
- ²⁷⁸ Tamtéž, pag. 823–825.
- ²⁷⁹ Tamtéž, pag. 829–835.
- ²⁸⁰ NĚMEC, E.: Kopiář těšínských privilegií, s. 181, 194, č. 116, 209.
- ²⁸¹ APC, fond KC, sign. 1889/20, pag. 798. V roce 1790 zakoupil Jiří Bees také Konskou, o dva roky později nižší stavovské panství Ráj s Darkovem a Loukami. Od roku 1813 byl doživotním zemským hejtnanem Těšínského knížectví. Dne 19. listopadu 1772 se v Dolních Bludovicích oženil s Marií Annou, rozenou Viplarovou z Ušic. Viz MÜLLER, K.: Erbovní galerie těšínské šlechty/Galeria herbów szlachty cieszyńskiej. Český Těšín 2008, s. 64–65.

- ²⁸² KROFTA, K.: Dějiny selského stavu. Praha 1944, s. 152–153; PLACHT, O.: Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16.–18. století. Praha 1957, s. 122; ŠMERDA, M.: Těšínsko před povstáním, s. 148 an.; KOUŘILOVÁ, M.: Frýdecké panství v urbářích pořízených urbáriální komisí roku 1770. Těšínsko, 45, 2002, č. 3, s. 16 an.
- ²⁸³ ZAO, fond Urbáriální komise slezská (dále jen UKS), inv. č. 987, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 897, sign. 6/4.
- ²⁸⁴ V Horních Třanovicích držel selský grunt Jan Staněk a púlsedlákem byl Adam Bartoš. V Dolních Třanovicích jsou uváděni titíž osedlí, jako ve starším urbáři. Viz ZAO, fond UKS, inv. č. 989, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 899, sign. 6/4.
- ²⁸⁵ ZAO, fond Královský úřad v Opavě (dále jen KÚO), inv. č. 428, sign. 8/T 2, č. k. 236.
- ²⁸⁶ ZAO, fond UKS, inv. č. 987, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 897, sign. 6/4.
- ²⁸⁷ ZAO, fond UKS, inv. č. 989, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 898, sign. 6/4.
- ²⁸⁸ ZAO, fond Velkostatek Frýdek (dále jen VF), sign. G 352, pag. 45.
- ²⁸⁹ ZAO, fond UKS, inv. č. 987, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 897, sign. 6/4.
- ²⁹⁰ ZAO, fond UKS, inv. č. 989, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 898, sign. 6/4.
- ²⁹¹ ZAO, fond UKS, inv. č. 899, sign. 6/4.
- ²⁹² ZAO, fond VF, sign. G 352, pag. 367–372, 507–508; tamtéž, fond UKS, inv. č. 65, 67.
- ²⁹³ ZAO, fond UKS, inv. č. 988, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 898, sign. 6/4.
- ²⁹⁴ ZAO, fond VF, sign. G 347, pag. 9–11.
- ²⁹⁵ ZAO, fond VF, sign. G 352, pag. 200–201.
- ²⁹⁶ ZAO, fond KÚO, inv. č. 428, sign. 8/T 2, č. k. 236.
- ²⁹⁷ ZAO, fond VF, sign. G 352, pag. 301–302; tamtéž, fond UKS, inv. č. 66.
- ²⁹⁸ ZAO, fond VF, sign. G 347, pag. 89–93, 95–96.
- ²⁹⁹ Tamtéž, pag. 127–129, 140–141.
- ³⁰⁰ ZAO, fond VF, sign. G 347, pag. 329–336.
- ³⁰¹ Tamtéž, pag. 305–308.
- ³⁰² ZAO, fond VF, sign. G 350.
- ³⁰³ Tamtéž.
- ³⁰⁴ ZAO, pobočka Olomouc, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž, sign. E 19/8–2, č. k. 1167; PRASEK, V.: „Volenstva“ selská a jich druhy. Selský archiv 1902, č. 4, s. 193 an.; LANDSFELD, A.: Vesnické soudy. Selský archiv, 1904, č. 3, s. 129–135; ADAMUS, A.: Dědinské řády soudní. Černá země, 1928, č. 4, s. 101–106; ČERNÝ, V.: Hospodářské instrukce. Praha 1930, s. 87 an.
- ³⁰⁵ ZAO, fond UKS, inv. č. 987, sign. 10/2; tamtéž, fond UKS, inv. č. 897, sign. 6/4.
- ³⁰⁶ MZA Brno, fond B 17 Místodržitelství, patenty, sign. R 3, č. k. 93; ZAO, fond VF, sign. G 352, pag. 45; MATĚJEK, F.: Cesta poddaného lidu na Moravě ke znevoldnění. Brno 2000, s. 43 an.; MAINUŠ, F.: Plátenictví na Moravě a ve Slezsku v 17. a 18. století. Ostrava 1959, s. 29 an.; TOMOLOVÁ, V.: Zpracování lnu a vlny na Těšínsku. Těšínsko, 33, 1990, č. 3, s. 21–24; ŽÁČEK, R.: Pobeskydí v letech, s. 31.
- ³⁰⁷ ZAO, fond KÚO, inv. č. 330, sign. 8/1 b, č. k. 194; ŠMERDA, M.: K bojům poddaného lidu na Těšínsku v 1. polovině 18. století. Slezský sborník, 53, 1955, s. 459.
- ³⁰⁸ KROFTA, K.: Přehled dějin selského stavu v Čechách a na Moravě. Praha 1919, s. 101 an.; CERMÁN, M.: Venkovské společnosti a agrárně-dějepisné tvoření modelů v nové perspektivě. ČMM, 2001, č. 2, s. 337–395.
- ³⁰⁹ ŠMERDA, M.: Těšínsko před povstáním; TÝŽ: Život Ondry Foltýna, slezského sedláka a statečného člověka. Brno 2003; ŠMERDA, M. – KORBELÁŘOVÁ, I.: Sociální hnutí na Těšínsku ve 2. polovině 18. století (s edicí poddanských stížností z roku 1766). Opava 1998, s. 145–258.
- ³¹⁰ ZAO, fond UKS, inv. č. 1593, sign. 2/1, č. k. 11; ŠMERDA, M. – KORBELÁŘOVÁ, I.: c. d., s. 199–200.

- ³¹¹ PITRONOVÁ, B.: Těšínsko v letech 1653–1848. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 51–52.
- ³¹² ZAO, fond UKS, inv. č. 1570, sign. 1/1 A, č. k. 1.
- ³¹³ ZAO, fond UKS, inv. č. 899, sign. 6/4; tamtéž, fond UKS, inv. č. 989, sign. 10/2.
- ³¹⁴ NAP, fond Sběrka patentů, inv. č. 2023.
- ³¹⁵ MZA Brno, fond B 17 Místodržitelství, patenty, sign. R 3, č. k. 93.
- ³¹⁶ NA Praha, fond Sběrka patentů, inv. č. 2394.
- ³¹⁷ BRZOBOHATÝ, J. – DRKAL, S. (edd.): *Karolínský katastr slezský 1*. Praha 1972, s. 267–270.
- ³¹⁸ Tamtéž, s. 273–275.
- ³¹⁹ Údaje převzaty z edice KORBELÁŘOVÁ, I. – ŽÁČEK, R. (edd.): *Slezsko v I. vojenském (tzv. josefském) mapování*. Edice komentáře. Opava 2005, s. 16–17, 30, 32, 34. Ke stěžejním pracím věnovaným tzv. josefskému mapování náleží PALDUS, J.: *Die militärischen Aufnahmen im Bereiche der Habsburgischen Länder aus der Zeit Kaiser Josef II*. Wien 1919. Z novějších českých prací např. SEMOTANOVÁ, E.: *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. Praha 2001.
- ³²⁰ KNEIFEL, R.: *Topographie des k. k. Antheils von Schlesien II/I. Brünn 1804*, s. 333–334.
- ³²¹ ŽÁČEK, R.: *Pobeskydí v letech*, s. 138–139.
- ³²² Gumowski uvádí chybný letopočet 1753, což ve svých pracích vyvrátil heraldik Karel Müller, viz GUMOWSKI, M.: *Herby i pieczęcie miejscowości Wojew. Śląskiego*. Katowice 1939, s. 280; MÜLLER, K.: *Pečeti obcí bývalých panství Ropice, Konská, Hnojník a Dolní Třanovice. Těšínsko*, 33, 1990, č. 1, s. 11–12; TÝŽ: *Pečeti a znaky obcí českého Těšínska. Český Těšín 1997*, s. 77.
- ³²³ MÜLLER, K.: *Pečeti a znaky*, s. 77–78.
- ³²⁴ K pozdějším razítkům viz GUMOWSKI, M.: c. d., s. 280–281. Srov. také WANTULA, J.: *Klopoty z herbami. Kalendarz Cieszyński*, 1989, 1988, s. 78–82.
- ³²⁵ Opis císařského reskriptu viz KCC, fond Akta Parafii św. Marii Magdaleny w Cieszynie (dále jen AParC), sign. 1, pag. 2; sign. 95. Z literatury srov. PINDUR, D.: *Historický a správní vývoj katolické církve*, s. 59–60.
- ³²⁶ Biblioteka i Archiwum im. Tschammera przy Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie (dále jen BAT Cieszyn), fond Kościół Jezusowy (dále jen KJ), nezpracovaný fond. Srov. nejnověji PINDUR, D.: *Století rekatolizace Těšínska. Ke konfesním proměnám – od knížete po poddané (1609–1709)*. In: Gojniczek, W. – Spratek, D. (edd.): *300 lat tolerancji na Śląsku Cieszyńskim/300 let tolerance v Těšínském Slezsku*. Cieszyn 2010 (v tisku).
- ³²⁷ Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu (dále jen AAW), fond Administracja diecezji (dále jen AD), sign. II. b. 148, fol. 97–98. V těšínském arcikněžství se při ustanovení 15. října 1654 nacházelo celkem 13 farností, jmenovitě: Strumeň, Dubovec, Holešov, Jablunkov, Vendryně, Horní Lištná, Puncov, Těrlicko, Ropice, Strítež (neobsazená), Hnojník (neobsazená), Skočov a Těšín. Vedle 13 farních zde bylo celkem 13 filiálních kostelů a jedna kaple. KCC, fond AParC, sign. 1, pag. 204–205.
- ³²⁸ AAW, fond AD, sign. II. b. 157, pag. 353. Již o pár let dříve řešil tento problém těšínský biskupský komisař a farář Havel Jan Tvarůžka. Viz KCC, fond AParC, sign. 1, pag. 205. Srov. PINDUR, D.: *Historický a správní vývoj*, s. 65.
- ³²⁹ K požáru PINDUR, D.: *Zaniklý dřevěný kostel sv. Jakuba Většího v Horních Domaslavicích. Těšínsko*, 51, 2008, č. 3, s. 1.
- ³³⁰ Jedná se o matriky: křestní z let 1773–1846, oddací z let 1773–1866, úmrtní z let 1773–1862. Jsou uloženy v ZAO, fond SMSK, inv. č. 2881, sign. Fr-VIII-1; tamtéž, fond SMSK, inv. č. 2883, sign. Fr-VIII-3; tamtéž, fond SMSK, inv. č. 2885, sign. Fr-VIII-5.
- ³³¹ WINTER, E.: *Josefismus a jeho dějiny*. Praha 1945, s. 134. Srov. ZLÁMAL, B.: *Přručka českých církevních dějin, VIII*. Praha 1980, s. 80; VOCELKA, K.: *Österreichische Geschichte 1699–1815*. Wien 2001, s. 376.
- ³³² Konkrétní lokality uvádí PINDUR, D.: *Přehled*, s. 91–92.
- ³³³ SOkA Frýdek-Místek, fond Farní úřad Hnojník (dále jen FÚH), inv. č. 25, č. k. XI, č. k. 2; tamtéž,

- fond Farní úřad Horní Domaslavice (dále jen FÚHD), inv. č. 17, sign. IIIg, Id; Římskokatolická farnost Domaslavice, Kronika farnosti Domaslavice 1. díl, pag. 18.
- ³³⁴ K této problematice např. ZUBER, R.: *Osudy moravské církve v 18. století*. Praha 1987, s. 187–188.
- ³³⁵ ZAO, fond Zemská vláda slezská v Opavě (dálén ZVSO), inv. č. 58, fol. 221–226.
- ³³⁶ Tamtéž, fol. 182.
- ³³⁷ SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 25, sign. XI, č. k. 2; tamtéž, fond FÚHD, inv. č. 17, sign. IIIg, Id; ZAO, fond SMSK, inv. č. 2827, sign. Fr-III-3, fol. 103–121; SCHIPP, J. K.: *Historisch-topographische Beschreibung des Breslauer k. k. Diöcesantheils. Teschen 1828*, s. 15, 86.
- ³³⁸ Latinský opis ustanovující listiny viz SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 23, sign. VIa, b, č. k. 2.
- ³³⁹ Tento dřevěný kostel nahradil staršího předchůdce v roce 1757. Jeho výstavbu řídil tesařský mistr Jan Kohutek z Horních Tošanovic. ZAO, fond ZVSO, inv. č. 58, fol. 221; SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 1, sign. Ia, IIc, IVd.
- ³⁴⁰ Podrobně viz SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 25, sign. XI, č. k. 2. Srov. LONDZIN, J.: *Kościoły drewniane na Śląsku Cieszyńskim. Cieszyn 1932*, s. 84. K současnému vzhledu kostela SAMEK, B.: *Umělecké památky Moravy a Slezska 1*. Praha 1994, s. 491–492.
- ³⁴¹ AAW, fond AD, sign. II. b. 74a, pag. 200. Srov. JUNGnitz, J. (ed.): *Visitationsberichte der Diözese Breslau. Archidiakonate Oppeln I. Breslau 1904*, s. 270.
- ³⁴² AAW, fond AD, sign. II. b. 157, pag. 360.
- ³⁴³ SOkA Frýdek-Místek, fond FÚHD, inv. č. 17, sign. IIIg, Id.
- ³⁴⁴ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 58, fol. 186.
- ³⁴⁵ AAW, fond AD, sign. II. b. 73, fol. 51. Srov. PINDUR, D.: *Přehled*, s. 78.
- ³⁴⁶ AAW, fond AD, sign. II. b. 74a, pag. 200. Srov. JUNGnitz, J. (ed.): c. d., s. 200; LONDZIN, J.: *Kościoły*, s. 374–375; KLISZ, M.: *Krátké dějiny farnosti Hnojník. Hnojník 1984*, s. 14 – strojopis.
- ³⁴⁷ AAW, fond AD, sign. II. b. 76c, fol. 363. Srov. JUNGnitz, J. (ed.): c. d., s. 569; LONDZIN, J.: c. d., s. 375–376.
- ³⁴⁸ AL SAHEB, J. – PINDUR, D. (edd.): *Vizitační protokoly vřatislavské diecéze z roku 1697. Frýdecké arcikněžství. Edice. Opava 2006*, s. 33–34.
- ³⁴⁹ Tři zvony ve věži třanovického kostela uvedl ve vizitačním protokolu z roku 1717 biskupský komisař a těšínský děkan Havel Jan Tvarůžek. Viz PANIC, I. (ed): *Sprawozdania wizytacyjne biskupów wrocławskich (z roku 1717). Acta Historica Silesiae Superioris. I. Cieszyn 1994*, s. 66–67.
- ³⁵⁰ AAW, fond AD, sign. II. b. 157, pag. 354.
- ³⁵¹ SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 2, sign. IIb, IIc, IVd.
- ³⁵² ZAO, fond Generální vikariát Těšín (dále jen GVT), nezpracovaná část fondu. Pluviál zde skutečně scházal, neuvádí jej ani inventáře z let 1792 a 1794. Viz SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 2, sign. IIb, IIc, IVd.
- ³⁵³ ZAO, fond SMSK, inv. č. 2885, sign. Fr-VIII-5, fol. 1.
- ³⁵⁴ SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 2, sign. IIb, IIc, IVd.
- ³⁵⁵ APC, fond KC, sign. 1390, pag. 151 a 210.
- ³⁵⁶ Podrobněji PINDUR, D.: *Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích. Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek*, 7, 2006, s. 60–61.
- ³⁵⁷ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 58, fol. 225–226. Srov. LONDZIN, J.: c. d., s. 376–377.
- ³⁵⁸ PINDUR, D.: *Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje*, s. 62–63.
- ³⁵⁹ Podrobně k dějinám evangelíků na Těšínsku ve druhé polovině 17. století viz MICHEJDA, K.: *Dzieje Kościoła ewangelickiego w Księstwie Cieszyńskim. Cieszyn 1909*, s. 57–83; WAGNER, O.: *Kościół macierzysty wielu krajów. Historia Kościoła Ewangelickiego w Księstwie Cieszyńskim w latach 1545–1918/20. Cieszyn 2009*, s. 50–72; na základě nových archivních údajů pak především ŠMERDA, M.: *Protireformace na Těšínsku (do konvence v Altranštádtu v roce*

- 1707). In: Korbelářová, I. – Šmerda, M. – Žáček, R.: Slezská společnost v období pozdního baroka a nástupu osvěcenství (na příkladu Těšínska). Opava 2002, s. 231–267.
- ³⁶⁰ K těmto místům na Těšínsku viz BELOW, J. – LEGENDŹ, M. (edd.): *Leśne Kościoly. Miejsca tajnych nabożeństw ewangelickich w Beskidzie Śląskim*. Bielsko-Biała 2009. Srov. také BIERMANN, B.: *Historia wiary ewangelickiej w Ślązku austriackém*. Cieszyn 1859, s. 37–39.
- ³⁶¹ Ke složité situaci v oblasti sňatkové problematiky na Těšínsku viz PINDUR, D.: Případ „apostaty“ Adama Myšky z Jablunkova. *Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek*, 7, 2006, s. 69–86.
- ³⁶² ZAO, fond KÚO, inv. č. 515, sign. 9/27a, č. k. 301; tamtéž, fond KÚO, inv. č. 517, sign. 9/27c, č. k. 301; tamtéž, fond KÚO, inv. č. 518, sign. 9/27 d, č. k. 301, pag. 297 an.; KCC, fond Zbióry L. J. Szersznika, sign. DD VIII 16; KCC, fond APaC, sign. 1. K perzekuci evangelíků v tomto období podrobněji MICHEJDA, K.: *Dzieje*, s. 68–83.
- ³⁶³ APC, fond KC, sign. 1389, pag. 15–18. Srov. GROBELNÝ, A.: *Tři dokumenty pro Těšínsko z let 1653, 1662 a 1673*. Těšínsko 16, 1973, č. 3, s. 22.
- ³⁶⁴ K této problematice podrobně PINDUR, D.: „Si Deus pro nobis quis contra nos?“ Rod Oppersdorfů jako reprezentant barokního katolicismu v nižším stavovském panství Frýdek. In: Brňovják, J. – Zářický, A. (edd.): *Šlechta v Horním Slezsku v novověku (16.–19. století)*. Vztah regionu a center v osudech a kariérah místní či příchozí šlechty. *Nobilitas in historia moderna*, 3. Ostrava 2010 (v tisku).
- ³⁶⁵ PINDUR, D.: *Zaniklý dřevěný kostel sv. Jakuba Většího*, s. 5–9.
- ³⁶⁶ SOKa Frýdek-Místek, fond Farní úřad Frýdek, inv. č. 98, sign. Ve, fol. 32. K problematice PINDUR, D.: *Barokní náboženská bratrstva v rakouské části vratislavské diecéze*. In: Maňas, V. – Orlita, Z. – Potůčková, M. (edd.): *Zbožných duší úl. Náboženská bratrstva v kultuře raněnovověké Moravy*. Olomouc 2010, s. 47–49.
- ³⁶⁷ KOPIEC, J.: *Kościół na Śląsku Cieszyńskim w XVII i XVIII wieku w świetle źródeł z Archiwum Watykańskiego (Komunikat)*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*. Ratingen 2000, s. 99–102; EICKELS, Ch. v.: *Die Visitationsberichte als Quelle für Konfessionverhältnisse, Volsfrömmigkeit und Lage des Klerus im Herzogtum Teschen in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts*. In: tamtéž, s. 81–98.
- ³⁶⁸ INGRAO, Ch. W.: *Josef I. Der „vergessene“ Kaiser*. Graz – Wien – Köln 1982, s. 71–77.
- ³⁶⁹ *Opisy jejího znění viz ZAO, fond KÚO, inv. č. 1089, sign. 17/7, č. k. 735; ZAO, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství Olomouc, inv. č. 2187, sign. Temp 56, č. k. 472. K tomuto významnému prameni nejnověji METASCH, F.: 300 Jahre Altranstädter Konvention. 300 Jahre schlesische Toleranz/300 lat ugody Altranztadzkiej. 300 lat śląskiej tolerancji*. Dresden 2007; WOLF, J. R. (ed.): *1707–2007 Altranstädter Konvention. Ein Meilenstein religiöser Toleranz in Europa*. Veröffentlichungen des Sächsischen Staatsarchivs. Reihe A: Archivverzeichnisse, editionen und Fachbeiträge, 10, Halle – Saale 2008.
- ³⁷⁰ BIERMANN, B.: *Historia*, s. 49–53; MICHEJDA, K.: *Dzieje*, s. 91–92. K problematice protestantské šlechty na Těšínsku v tomto období GOJNICZEK, W.: *Z dziejów szlachty*, s. 17–19.
- ³⁷¹ CONRADS, N.: *Der Anteil des schwedischen Gesandten Stralenheim an der Entscheidung der Durchführung der Altranstädter Konvention von 1707*. In: Wolf, J. R. (ed.): *1707–2007 Altranstädter Konvention. Ein Meilenstein religiöser Toleranz in Europa*. Veröffentlichungen des Sächsischen Staatsarchivs. Reihe A: Archivverzeichnisse, editionen und Fachbeiträge, 10, Halle – Saale 2008, s. 26–50.
- ³⁷² Podrobně SPRATEK, D.: *Právní poměry v evangelické církvi na Těšínsku v letech 1709–1781 a jejich vliv na uspořádání toleranční církve v Rakousku (1. díl)*. *Revue církevního práva/Church Law Review*, 2002, č. 1 (21), s. 28–29.
- ³⁷³ MICHEJDA, K.: *Dzieje*, s. 94–95.
- ³⁷⁴ NAP, fond ČDK, inv. č. 657, sign. IV A 3, č. k. 340; APC, fond KC, sign. 82.
- ³⁷⁵ KARKOŠKA, J.: *Z historie evangelického kostela v Těšíně*. *Vlastivědná příloha „Obrany Slezska“*, 1928, č. 10, s. 4–5.

- ³⁷⁶ Tomuto autoru první tištěné knihy v polském jazyce na Těšínsku s názvem „*Wierność Bogu i cesarzowi czasu powietrza morowego*“ věnoval pozornost již SCHERSCHNIK, L. J.: Nachrichten von Schriftstellern und Künstlern aus dem Teschner Fürstenthum. Teschen 1810, s. 119–120. Srov. SOSNA, W.: Słuchali go jak jakiego Boga! In: *Wierność Bogu i cesarzowi czasu powietrza morowego* należąca a pokazana przez Jana Muthmana (reprint). Cieszyn 1997, s. 260–271.
- ³⁷⁷ Z četné literatury např. PINDÓR, J.: *Ewangelicki Kościół Jezusowy w Cieszynie*. Krótki pogľad na jeho losy. Cieszyn 1909; nejnověji např. PUSTELNIK, J. – GAJDACZ, E.: *Kościół Jezusowy w Cieszynie/Das Jesuskirche in Cieszyn/Jesus Church in Cieszyn*. Cieszyn 2009.
- ³⁷⁸ Podrobně SPRATEK, D.: Právní poměry s. 30–41.
- ³⁷⁹ ZAO, fond SMSK, inv. č. 2881, sign. Fr-VIII-1, fol. 2.
- ³⁸⁰ PINDUR, D.: Případ „apostaty“ Adama Myšky.
- ³⁸¹ Podrobně MELMUKOVÁ, E.: *Patent zvaný toleranční*. Praha 1999, s. 23 an.
- ³⁸² MICHEJDA, K.: c. d., s. 233–247. Nejnověji také ŁAWRUSZEWICZ, I.: *Problemy nowo powstających zborow ewangelickich na Śląsku Cieszyńskim po patencie tolerancyjnym w XVIII i XIX w. Śląski kwartalnik historyczny Sobótka*, 62, 2007, č. 2, s. 215–222; srov. také WAGNER, O.: c. d., s. 129–146.
- ³⁸³ *Kronika ewangelického zboru a. w. w Ligotce Kameralnej 1782–1961 I. 1782–1918*. Ligotka Kameralna 2009, s. 17–53, 101–115 (strojopis); BIERMANN, B.: c. d., s. 112–113.
- ³⁸⁴ *K ewangelické literatuře na Těšínsku v tomto období* WAGNER, O.: c. d., s. 180–190.
- ³⁸⁵ Viz tabulka č. 2.
- ³⁸⁶ Podrobně např. MICHEJDA, K.: c. d., s. 247–261. Srov. *Denkschrift zur öffentlichen Feyer am 24. May 1809, eintretenden hundertjährigen Jubliäums der Gnadenkirche Augsburgischen Bekenntnisse vor Teschen*. Brünn 1809.
- ³⁸⁷ Podrobně k problematice MICHEJDA, K.: c. d., s. 260–261; MELMUKOVÁ, E.: *Patent*, s. 149 an.; WAGNER, O.: c. d., s. 129–190.
- ³⁸⁸ AAW, fond AD, sign. II. b. 74a, pag. 80. Srov. JUNGnitz, J. (ed.): c. d., s. 236.
- ³⁸⁹ AAW, fond AD, sign. II. b. 76c, fol. 364. Srov. JUNGnitz, J. (ed.): c. d., s. 570; ADAMUS, A.: *Dějiny školství na Těšínsku I. Moravská Ostrava 1926*, s. 23–24; GROBELNÝ, A.: *Školy na Těšínsku do konce 17. století*. Opava 1952, s. 19.
- ³⁹⁰ AAW, fond AD, sign. II. b. 148, fol. 98. Srov. AL SAHEB, J. – PINDUR, D. (edd.): c. d., s. 34.
- ³⁹¹ AAW, fond AD, sign. II. b. 157, pag. 362–365.
- ³⁹² SOKa Frýdek-Místek, fond FÚHD, inv. č. 17, sign. IIIg, Id.
- ³⁹³ Ovdovělý učitel Jan Fabík se 8. června 1773 znovu oženil s Marinou Kozielovou z Komorní Lhotky. Zemřel však již 21. února 1775. Viz ZAO, fond SMSK, inv. č. 2883, sign. Fr-VIII-3, fol. 2; tamtéž, inv. č. 2855, sign. Fr-VI-1, fol. 9.
- ³⁹⁴ SOKa Frýdek-Místek, fond FÚHD, inv. č. 17, sign. IIIg, Id. Srov. SKARKA, J.: *K stoletému výročí postavení školy v Dolních Domaslavicích*. Dolní Domaslavice 1965, s. 7; JUNGA, R.: *Z historie školství do roku 1914 (škola u kostela i Volovecká škola)*. In: Adámková, H. (ed.): *Školství v Dolních Domaslavicích*. Dolní Domaslavice 1983, s. 5–6.
- ³⁹⁵ Roku 1771 existovaly ve frýdeckém arcikněžství farní školy v Bludovicích, Bruzovicích, Dobré, Domaslavicích a ve Frýdku. ZAO, fond KÚO, inv. č. 1188, sign. 20/7b, č. k. 801.
- ³⁹⁶ ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české*. Praha 1913, s. 140.
- ³⁹⁷ Tuto funkci vykonával arcikněž jako tzv. „*Schuldistriktsaufseher*“. SCHIPP, J. K.: *Stand der Breslauer k. k. Diozesantheils mit Ende des Jahrs 1820*. Teschen 1821.
- ³⁹⁸ SOKa Frýdek-Místek, fond Farní úřad Šenov, inv. č. 82, sign. Xb, č. k. 9.
- ³⁹⁹ SOKa Frýdek-Místek, fond Farní úřad Bruzovice, inv. č. 44, sign. Xa, b.
- ⁴⁰⁰ Podrobně k situaci na Těšínsku KUBACZ, A.: *Wpływ reform terezyjskich i józefińskich na rozwój szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim*. In: Spyra, J. (red.): *Książka – biblioteka – szkoła w kulturze Śląska Cieszyńskiego*. Materiały z konferencji naukowej Cieszyn 4–5 listopada 1999, Cieszyn 2001, s. 133–153. Srov. *Vývoj a nynější stav školství ve Slezsku a na Hlučínsku*. Sta-

- tisticko-historické vylíčení. Opava 1925, s. 156–162.
- ⁴⁰¹ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 1650, č. k. 2540.
- ⁴⁰² ZAO, fond GVT, nezpracovaná část fondu.
- ⁴⁰³ SCHIPP, J. K.: Stand, s. 10.
- ⁴⁰⁴ LONDZIN, J.: Stan szkół ludowych w Księstwie Cieszyńskim na początku XIX. Stulecia. Lwów – Warszawa – Cieszyn 1902, s. 16–17.
- ⁴⁰⁵ TROJAN, J.: Kantoři na Moravě a ve Slezsku v 17.–19. století. Jejich sociální postavení, společenská funkce a význam ve vývoji národní hudební kultury. Brno 2000, s. 265.
- ⁴⁰⁶ MIKOLÁŠ, J. L.: Příspěvek k dějinám školství na Frýdecku. Vlastivědná příloha „Obrany Slezska“, 1932, č. 22, s. 6.
- ⁴⁰⁷ NAP, fond ČDK, inv. č. 671, sign. IV b 22, č. k. 352. Srov. např. MICHEJDA, K.: c. d., s. 108–155; GOJNICZEK, W.: Gimnazjum Ewangelickie w Cieszynie a elity społeczności protestanckiej na Śląsku Cieszyńskim (1709–1781). In: Spyra, J. (red.): Książka – biblioteka – szkoła w kulturze Śląska Cieszyńskiego. Materiały z konferencji naukowej Cieszyn 4–5 listopada 1999, Cieszyn 2001, s. 116–132.
- ⁴⁰⁸ Kronika, s. 49.
- ⁴⁰⁹ ŽÁČEK, R.: Pobeskydí v letech, s. 139. Ke školství na Těšínsku v tomto období LONDZIN, J.: Stan szkół.
- ⁴¹⁰ K průběhu událostí roku 1848 ve Slezsku viz VOCHALA, J.: c. d.
- ⁴¹¹ NAP, fond Sběrka patentů, inv. č. 2394.
- ⁴¹² ROUBÍK, F.: Revoluční rok 1848 a rolnictvo. Praha 1955, s. 263 an.; URBAN, O.: Česká společnost 1848–1918. Praha 1982, s. 55 an.
- ⁴¹³ HLEDÍKOVÁ, Z. – JANÁK, J. – DOBEŠ, J.: Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha 2005, s. 299–300.
- ⁴¹⁴ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 1837, sign. II/12/K-1, č. k. 3297.
- ⁴¹⁵ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 1484, sign. 121/K-5, č. k. 1946.
- ⁴¹⁶ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 117, sign. F, č. k. 6.
- ⁴¹⁷ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 1837, sign. II/12/K-1, č. k. 3297.
- ⁴¹⁸ JANÁK, J.: Dějiny správy v českých zemích v letech 1848–1918 se soupisy pramenů a literatury. Praha 1987, s. 227.
- ⁴¹⁹ SOka Frýdek-Místek, fond Archiv obce Třanovice (dále jen OAT), inv. č. 11.
- ⁴²⁰ BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 XV. Olomouc 2000, s. 109.
- ⁴²¹ PERNES, J.: Život plný nepřátel aneb dramatický život a tragická smrt následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Praha 1994, s. 212–226.
- ⁴²² SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 117, sign. F, č. k. 6.
- ⁴²³ APC, fond KC, sign. 811.
- ⁴²⁴ MZA Brno, fond B 17 – Místodržitelsví, patenty, sign. G 72, č. k. 42.
- ⁴²⁵ Österreichischer Zentralkataster sämlicher Handels-, Industrie- und Gewerbebetriebe XVII. Die Betriebe von Schlesien, Handelskammerbezirk Troppau. Wien 1908, s. 246.
- ⁴²⁶ Soukromý archiv Jana Jeziorského.
- ⁴²⁷ Tamtéž.
- ⁴²⁸ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 426, sign. XII/130, č. k. 106.
- ⁴²⁹ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 693, sign. V/11, č. k. 226.
- ⁴³⁰ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 693, sign. V/11, č. k. 227.
- ⁴³¹ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 426, sign. XII/130, č. k. 107.
- ⁴³² Österreichischer Zentralkataster, s. 246.

- ⁴³³ GROBELNÝ, A.: Těšínsko od jara národů k samostatným státům (1848–1918). In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 67.
- ⁴³⁴ SOKa Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 170, sign. H, č. k. 21.
- ⁴³⁵ Soukromý archiv Jana Jeziorského.
- ⁴³⁶ PITRONOVÁ, B.: *Haličské migrace na Ostravsko*. Opava 1978.
- ⁴³⁷ BRANNÁ, D. – ZAHRADNÍK, S.: *Tisk na Těšínsku 1848–1998*. Český Těšín 1998, s. 6–7; CHROMCOVÁ, G.: *Staré noviny v Těšíně*. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): *Těšínsko v proměnách staletí*. Český Těšín 2010, s. 238.
- ⁴³⁸ GROBELNÝ, A.: *Těšínsko*, s. 71 an.
- ⁴³⁹ BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 150.
- ⁴⁴⁰ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 69. *Obecně ke školství v tomto období viz BROŽEK, L.: Školství v Těšínském Slezsku v druhé polovině 19. století*. Slezský sborník, 58, 1960, č. 4, s. 516–526.
- ⁴⁴¹ SOKa Frýdek-Místek, fond Obecná škola polská v Třanovicích (dáje jen OŠPT), inv. č. 49, č. k. 6.
- ⁴⁴² SOKa Frýdek-Místek, fond OŠPT, inv. č. 1, č. k. 1.
- ⁴⁴³ SOKa Frýdek-Místek, fond OŠPT, inv. č. 50, č. k. 10.
- ⁴⁴⁴ SOKa Frýdek-Místek, fond OŠPT, inv. č. 50, č. k. 6; KOCUR, A.: *Z dziejów szkolnictwa w Trzanowicach*. Zwrot, 1981, č. 2, s. 55–57; MACURA, J.: *Z dziejów szkolnictwa polskiego na Zaolziu*. Czeski Cieszyn 1998, s. 308.
- ⁴⁴⁵ LUKEŠ, J.: *Vývoj národního školství ve Slezsku od roku 1865–1923*. *Vlastivědný sborník slezský*, I, 1925, s. 210–219.
- ⁴⁴⁶ KADLEC, J.: *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha 1991, s. 205–238; BARTOŠ, J. a kol.: c. d., s. 274; MEDEK, V.: *Cesta české a moravské církve staletími*. Praha 1982, s. 316–324.
- ⁴⁴⁷ *Personalstand der Geistlichkeit des Bisthums Breslau für das Jahr 1884*. Teschen 1884, s. 25–31, údaje pro farnost Hnojník s. 29–30.
- ⁴⁴⁸ *Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1887*. Breslau 1887, s. 218.
- ⁴⁴⁹ Údaje převzaty z CHMIEL, P.: *Die kofessionellen Verhältnisse im Herzogtum Teschen Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts im Spiegel österreichischer Volkszählungen*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die kofessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*. Ratingen 2000, s. 200.
- ⁴⁵⁰ ZAO, fond GVT, inv. č. 585, č. k. 78; inv. č. 586, č. k. 79; inv. č. 587, č. k. 79; *Verordnungen des Fürstbischöfl. General-Vikariat-Amtes zu Teschen*, 1913, č. 4, s. 10; *Verordnungen des Kapitular-Vikariat-Amtes zu Teschen*, 1914, č. 4, s. 6.
- ⁴⁵¹ KLISZ, M.: c. d., s. 10–12, 16–23.
- ⁴⁵² SOKa Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 20, sign. IVc, č. 2.
- ⁴⁵³ Podrobněji KLISZ, M.: c. d., s. 7, 10–14, 16–23.
- ⁴⁵⁴ ZAO, fond GVT, inv. č. 387, č. k. 20, fol. 52–53, 57–59, 72–75; SOKa Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 8, sign. Ib, č. k. 1. Srov. KLISZ, M.: c. d., s. 13–14.
- ⁴⁵⁵ Na zadní straně podstavce nedatovaného kříže je dodnes viditelný nápis: *Fondatorka / Maryanna Czakon / z Górnych Trzanowitz*. (stav k 6. 10. 2009).
- ⁴⁵⁶ SOKa Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 2, sign. IIb, IIc, IVd.
- ⁴⁵⁷ „*Ein pölnisches Evangelienbuch samt Einband 1 fl. 40 kr.*“ SOKa Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 3, sign. IIc, IVd.
- ⁴⁵⁸ SOKa Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 84, sign. D, č. k. 4.
- ⁴⁵⁹ Tamtéž.
- ⁴⁶⁰ ZAO, fond GVT, inv. č. 477, č. k. 45.
- ⁴⁶¹ ZAO, fond GVT, inv. č. 387, č. k. 20, fol. 66.

- ⁴⁶² SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 20, sign. IVc, č. k. 2. Další případy těchto dobrovolných příspěvků viz ZAO, fond GVT, inv. č. 335, č. k. 8.
- ⁴⁶³ ZAO, fond ZVSO, inv. č. 58, fol. 127.
- ⁴⁶⁴ Podrobně PINDUR, D.: Zaniklý kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích, s. 63–65.
- ⁴⁶⁵ Základní funkcí „soboty“ byla ochrana základů a stěn kostela před hnilobou a venkovní vlhkostí, později dostala jiný význam. Stala se útočištěm pro větší množství věřících při boho-sluzbách. V případě špatného počasí se mohl v této ochozové galerii konat i průvod při slavnosti Božího Těla. Viz LONDZIN, J.: Kościoły drewniane, s. 4; PLISCHKE: Dřevěné kostely. Kalendář slezský, 5, 1901, s. 83; MENCL, V.: Dřevěné kostelní stavby v českých zemích. Praha 1927, s. 84.
- ⁴⁶⁶ PINDUR, D.: Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích, s. 66. K osobnosti kardinála Koppa např. GALOS, A.: Kardyňał Kopp – postać fascynująca i kontrowersyna. In: Matwijowski, K. (ed.): Ludzie śląskiego Kościoła katolickiego. Wrocław 1992, s. 53–59; PATER, J.: Poczet biskupów wrocławskich. Wrocław 2000, s. 118–199.
- ⁴⁶⁷ Podrobné účty z celé stavby se jmény občanů, kteří zadarmo vozili stavební materiál viz SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 9, sign. Ib, č. k. 1.
- ⁴⁶⁸ Tamtéž.
- ⁴⁶⁹ LONDZIN, J.: Kościoły drewniane, s. 378.
- ⁴⁷⁰ PINDUR, D.: Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích, s. 66–67.
- ⁴⁷¹ ZAO, fond GVT, inv. č. 387, č. k. 20, fol. 155 an; tamtéž, fond GVT, inv. č. 335, č. k. 8, fol. 102–107; SOkA Frýdek-Místek, fond FÚH, inv. č. 9, sign. Ib, č. k. 1.
- ⁴⁷² BARTOŠ, J. a kol.: c. d., s. 300. K luteránům v českých zemích v letech 1848–1918 např. NEŠPOR, Z. R.: Náboženství na prahu nové doby. Česká lidová zbožnost 18. a 19. století. Ústí nad Labem 2006, s. 467–587; TÝŽ: Luteráni v českých zemích v období protireformace a náboženské tolerance (1620–1861). In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): Luteráni v českých zemích v proměnách staletí. Praha 2009, s. 181–186; MATĚJKA, O.: Čeští luteráni 1861–1918 od emancipace k unii. In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): Luteráni v českých zemích v proměnách staletí. Praha 2009, s. 219–309. K dění na Těšínsku zůstávají pro toto období dosud téměř nepřekonané syntetické práce MICHEJDA, K.: 262–295 a WAGNER, O.: c. d., s. 191–522 (zde také odkazy na další dílčí literaturu).
- ⁴⁷³ Podrobně Kronika, s. 64–133. K situaci ve Starých Hamrech AL SAHEB, J. – MARŠÁLEK, P. – PINDUR, D. – ŠIGUT, D. – VAŠUTOVÁ, L.: c. d., s. 608–610, k Frýdku BUCHTA, Z.: 100 let od položení základního kamene evangelického kostela ve Frýdku. Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek, 11, 2010, s. 96–101; velmi pozoruhodným, leč subjektivním pramenem jsou vzpomínky prvního novodobého frýdeckého pastora Buzka, viz BUZEK, A.: Z Ziemi Piastowskiej (Wspomnienia pastora). Cieszyn 2009.
- ⁴⁷⁴ Kancyonał czyli Śpiewnik dla chrześcian ewangelickich zebrany i ułożony ze staraniem ewangelickiego duchowieństwa w Śląsku austriackim. Cieszyn 1871¹, s. II–III.
- ⁴⁷⁵ WAGNER, O.: c. d., s. 255 – 256.
- ⁴⁷⁶ Kronika, s. 70–71, 125.
- ⁴⁷⁷ MACURA, J.: Rodinná kronika Jiřího Macury. Frýdek 1959.
- ⁴⁷⁸ Podrobný životopis viz SPRATEK, D. (ed.): Služebníci slova Božího, s. 73–107.
- ⁴⁷⁹ KULISZ, K.: Czego chcemy? Słowo wyjaśnienia w sprawie Społeczności Chrześcijańskich. Cieszyn 1905. K dějinám a současnosti společenství nejnověji souhrnně KACZMARCZYK, S. a kol.: Křesťanské společenství na Těšínsku. Český Těšín 2005.
- ⁴⁸⁰ KACZMARCZYK, S. a kol.: c. d., s. 74–75.
- ⁴⁸¹ PUSTELNIK, J. – GAJDACZ, E.: c. d., s. 156–157; MICHEJDA, K.: c. d., s. 277–284; WAGNER, O.: c. d., s. 191–522.
- ⁴⁸² SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl. Srov. NEŠPOR, Z. R.: Encyklopedie moderních evangelických (a starokatolických) kostelů Čech, Moravy a Slezska. Praha 2009, s. 164, 471; Z historii, s. 6–7.

- ⁴⁸³ Blíže PASEK, Z.: Neopitetyzm i wolne Kościoły na Śląsku Cieszyńskim w XIX i XX wieku. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die kofessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności. Ratingen 2000, s. 169–170.
- ⁴⁸⁴ MÜLLER, K.: Pečeti Židů v rakouském Slezsku ve 2. polovině 18. století. In: Spyra, J. – Wodzinski, M. (edd.): Židé ve Slezsku. Studie k dějinám Židů ve Slezsku, Český Těšín 2001, s. 63–64.
- ⁴⁸⁵ SPYRA, J.: Żydowskie gminy wyznaniowe na Śląsku Austriackim (1742–1918). Katowice 2009, s. 171–194. K problematice Židů v Rakouském Slezsku TÝŽ: Židé v rakouském Slezsku (1742–1918). Nástin dějin. In: Spyra, J. – Wodzinski, M. (edd.): Židé ve Slezsku. Studie k dějinám Židů ve Slezsku. Český Těšín 2001, s. 7–47; TÝŽ: Rozwój organizacji żydowskich gmin wyznaniowych na Śląsku Cieszyńskim. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die kofessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności. Ratingen 2000, s. 123–140.
- ⁴⁸⁶ MATUŠÍKOVÁ, L.: Matriky a matriční obvody židovských obcí v rakouském (českém) Slezsku 1784–1949. In: Spyra, J. – Wodzinski, M. (edd.): Židé ve Slezsku. Studie k dějinám Židů ve Slezsku. Český Těšín 2001, s. 73–78.
- ⁴⁸⁷ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 151–152.
- ⁴⁸⁸ Dziennik Cieszyński, XIII., č. 77 z 16. dubna 1918, s. 3; informace Ing. Petra Maršálka. K průběhu První světové války a českým zemím v této době obecně ŠEDIVÝ, I.: Češi, české země a Velká válka 1914–1918. Praha 2001.
- ⁴⁸⁹ Cit. bez jazykových úprav podle Książka Protokołów z posiedzień zastępstwa gminnego od 1. września 1929 w Trzanowicach (Obecní úřad Třanovice), s. 82.
- ⁴⁹⁰ Nejnověji viz KRĚN, J.: Dvě století střední Evropy. Praha 2005.
- ⁴⁹¹ MACURA, J.: Rodinná kronika Jiřího Macury. Frýdek 1959 (rukopis uložený na OÚ Třanovice).
- ⁴⁹² K problematice sporu o Těšínsko v letech 1918–1920 existuje četná literatura. Výběrově uvádíme – VALENTA, J.: Československé vztahy v letech 1918–1920 a Těšínské Slezsko. Ostrava 1961; GAWRECKI, D.: Těšínsko v období mezi světovými válkami (1918–1938). In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): Nástin dějin Těšínska. Ostrava – Praha 1992, s. 81–101, zde s. 81–85; TÝŽ: Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918–1938. Český Těšín 1999, zejména s. 23–71; NOWAK, K.: Dzieje Śląska Cieszyńskiego po 1918 roku. In: Sosna, W. (ed.): Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys dziejów. Zarys kultury materialnej i duchowej. Cieszyn 2001, s. 203–226; KAMIŃSKI, M. K.: Konflikt polski-czeski 1918–1921. Warszawa 2001; SZELONG, K.: Plebiscit a otázka sebeurčení těšínského obyvatelstva 1918–1920. Těšínsko, 44, 2001, č. 1, s. 6–17; BARAN, I.: Těšínsko v proměnách československo-polských vztahů 1918–1938. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska. Český Těšín 2010, s. 149–159, zde s. 149–153.
- ⁴⁹³ MACURA, J.: Rodinná kronika.
- ⁴⁹⁴ Ve fondu obce je pro toto období uložen pouze podací protokol z let 1917–1919. Viz SOKA Frýdek-Místek, fond AOT, inv. č. 11.
- ⁴⁹⁵ Vedení obecních kronik bylo dáno zákonem č. 80 z 30. ledna 1920.
- ⁴⁹⁶ OÚ Třanovice, Książka Protokołów, s. 97.
- ⁴⁹⁷ Dziennik Cieszyński, XIV, č. 52 z 12. března 1919, s. 2.
- ⁴⁹⁸ Tamtéž, XIV, č. 75 z 9. dubna 1919, s. 6.
- ⁴⁹⁹ Dziennik Cieszyński, XIV, č. 122 z 7. června 1919, s. 4; Robotnik Śląski, XVI, č. 42 z 3. června 1919, s. 3.
- ⁵⁰⁰ Dziennik Cieszyński, XIV, č. 125 z 12. června 1919, s. 2.
- ⁵⁰¹ Tamtéž, XV, č. 83 z 13. dubna 1920, s. 2.
- ⁵⁰² Tamtéž, XV, č. 85 z 15. dubna 1920, s. 1.
- ⁵⁰³ MACURA, J.: Rodinná kronika.

- ⁵⁰⁴ Robotnik Śląski, XVII, č. 87 z 24. dubna 1920, s. 1–2.
- ⁵⁰⁵ Dziennik Cieszyński, XV, č. 98 z 30. dubna 1920, s. 4.
- ⁵⁰⁶ Tamtéž, XV, č. 133 z 17. června 1920, s. 2.
- ⁵⁰⁷ Např. učitel Terlik ještě v květnu 1921 poslal 500 polských marek na adresu Górnosśląskiego Komitetu plebiscytowego w Cieszynie. Viz Tamtéž, XVI, č. 108 z 14. května 1921, s. 3.
- ⁵⁰⁸ Podrobněji viz VALENTA, J.: Rozdělení Těšínska před sedmdesáti lety. Těšínsko, 33, 1990, č. 4, s. 1–4; TÝŽ: Arbitráž z 28. července 1920 po osmdesáti letech. Těšínsko, 44, 2001, č. 2, s. 13–25; GAWRECKI, D.: Politické a národnostní poměry, s. 56–63; TÝŽ: Před devadesáti lety. Několik úvah o rozdělení Těšínska v roce 1920 v evropských souvislostech. Těšínsko, 53, 2010, č. 1, s. 1–6; č. 2, s. 1–6. Ve všech příspěvcích citována i další literatura k problematice.
- ⁵⁰⁹ Bohužel ani při současném stavu poznání mnozí historikové zmíněné aspekty nereflktují a dogmaticky sčítání obyvatelstva přejímají do svých studií.
- ⁵¹⁰ GAWRECKÁ, M.: K národnostní a politické orientaci obyvatel města a soudního okresu Český Těšín v meziválečném období. Těšínsko, 33, 1990, č. 4, s. 14–16, zde s. 14.
- ⁵¹¹ Zpracováno podle Obyvatelstvo Slezska a Hlučínska v několika důležitějších směrech na základě sčítání lidu ze dne 15. února 1921 se zvláštním ohledem na předešlá sčítání lidu/Die Bevölkerung Schlesiens und des Hultschiner Gebietes in einigen wichtigeren Beziehungen auf Grund der Volkszählung vom 15. Februar 1921 mit besonder Berücksichtigung der vorhergegangenen Volszählungen. Opava 1924, s. 122–123; BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 150; údaje bez cizích státních příslušníků uvedeny v ZAHRADNIK, S.: Struktura narodowościowa Zaolzia na podstawie spisów ludności 1880–1991. Trzyniec 1991, s. 63; TÝŽ: Národnostní struktura na Záolží podle výsledků sčítání lidu (1880–1991). In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): Nástin dějin Těšínska. Ostrava – Praha 1992, s. 161–254, zde s. 243.
- ⁵¹² Obyvatelstvo Slezska a Hlučínska, s. 122.
- ⁵¹³ BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 150.
- ⁵¹⁴ Zpracováno podle BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d.; údaje bez cizích státních příslušníků uvedeny v ZAHRADNIK, S.: Struktura narodowościowa Zaolzia; TÝŽ: Národnostní struktura na Záolží.
- ⁵¹⁵ HLEDÍKOVÁ, Z. – JANÁK, J. – DOBEŠ, J.: c. d., s. 331; srov. BARTOŠ, J. a kol.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 I. Územně správní vývoj státních a společenských institucí a organizací na Moravě a ve Slezsku v letech 1848–1960. Ostrava 1966, s. 16–26.
- ⁵¹⁶ BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 109.
- ⁵¹⁷ Souhrnně k prvním obecním volbám v Československu viz KLIMEK, A.: Velké dějiny zemí Koruny české XIII. 1918–1929. Praha – Litomyšl 2000, s. 118–120.
- ⁵¹⁸ GAWRECKÁ, M.: České Slezsko mezi světovými válkami. In: Gawrecki, D. (ed.): Dějiny Českého Slezska 1740–2000. I. Opava 2003, s. 309–310.
- ⁵¹⁹ Dziennik Cieszyński, XV, č. 223 z 2. října 1920, s. 4.
- ⁵²⁰ Viz tamtéž, XV, č. 103 z 8. května 1920, s. 2.
- ⁵²¹ Tamtéž, XVI, č. 34 z 12. ledna 1921, s. 3–4.
- ⁵²² Viz např. SOKA Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 426, sign. XII/130, č. k. 106.
- ⁵²³ GAWRECKI, D.: Politické a národnostní poměry, s. 96.
- ⁵²⁴ HLEDÍKOVÁ, Z. – JANÁK, J. – DOBEŠ, J.: c. d., s. 376–377; srov. BARTOŠ, J. a kol.: c. d., s. 52–53.
- ⁵²⁵ Přehled výsledků viz Robotnik Śląski, XIX, č. 173 z 18. září 1923, s. 1; Gazeta Kresowa, III, č. 38 z 20. září 1923, s. 1.
- ⁵²⁶ Dziennik Cieszyński, XV, č. 22 z 29. ledna 1920, s. 2.
- ⁵²⁷ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl
- ⁵²⁸ Gazeta Kresowa, III, č. 43 z 25. října 1923, s. 4.
- ⁵²⁹ Nasz Lud, III, č. 51 z 21. listopadu 1925, s. 2; Dziennik Śląska Cieszyńskiego, XXII, č. 210 z 17. listopadu 1925, s. 3.

- ⁵³⁰ BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 151.
- ⁵³¹ Nasz Lud, V, č. 43 z 22. října 1927, s. 3; OÚ Třanovice, Książka Protokołów, průběžně.
- ⁵³² OÚ Třanovice, Książka Protokołów, průběžně.
- ⁵³³ Tamtéž. Srov. textovou přílohu č. 9.
- ⁵³⁴ Dziennik Polski, I, č. 107 z 9. října 1934, s. 3.
- ⁵³⁵ OÚ Třanovice, Książka Protokołów, s. 74–75.
- ⁵³⁶ Tamtéž, s. 87. Andrzej Danyś tragicky zemřel na počátku roku 1938 po pádu z motocyklu u hnojnického hřbitova. Viz Dziennik Polski, V, č. 38 z 15. února 1938, s. 3; Nasz Lud, XVI, č. 7 z 19. února 1938, s. 4.
- ⁵³⁷ Dziennik Polski, III, č. 19 z 12. března 1936, s. 3; č. 31 z 26. března 1936, s. 3.
- ⁵³⁸ OÚ Třanovice, Książka Protokołów, s. 140–141.
- ⁵³⁹ Dziennik Polski, V, č. 122 z 26. května 1938, s. 3.
- ⁵⁴⁰ Tamtéž, s. 3–4.
- ⁵⁴¹ Nasz Lud, XVI, č. 22 z 4. června 1938, s. 3.
- ⁵⁴² Dziennik Polski, V, č. 125 z 30. května 1938, s. 1. Mylné údaje přináší příspěvek NOSKOVÁ, M.: Českotěšínsko ve volbách v roce 1938. Těšínsko, 41, 1998, č. 3, s. 23–31, zde s. 29. K těmto volbám srov. BARAN, I.: Činnost polských politických stran na československém Těšínsku v roce 1938. Těšínsko, 49, 2006, č. 2, s. 15–22; č. 3, s. 9–18; č. 4, s. 16–26.
- ⁵⁴³ Dziennik Polski, V, č. 153 z 5. července 1938, s. 3–4.
- ⁵⁴⁴ Tamtéž, V, č. 153 z 5. července 1938, s. 3–4; č. 162 z 17. července 1938, s. 2; č. 171 z 28. července 1938, s. 2.
- ⁵⁴⁵ Nasz Lud, VI, č. 50 z 8. prosince 1928, s. 3.
- ⁵⁴⁶ Gazeta Kresowa, II, č. 35 z 1. září 1922, s. 3; Nasz Lud, V, č. 3 z 15. ledna 1927, s. 3; Dziennik Polski, III, č. 24 z 18. března 1936, s. 3.
- ⁵⁴⁷ Zpracováno podle BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 151.
- ⁵⁴⁸ OÚ Třanovice, Książka Protokołów, průběžně.
- ⁵⁴⁹ Obrana Slezska a východní Moravy, XIX, č. 8 z 20. února 1931, s. 4.
- ⁵⁵⁰ Dziennik Polski, V, č. 137 z 14. června 1938, s. 2.
- ⁵⁵¹ Dziennik Polski, II, č. 105 z 8. srpna 1935, s. 3.
- ⁵⁵² Podrobněji viz BOHÁČEK, J. – GRISA, I. – CHROBÁK, L.: Od koňky k Sedanu. Historie úzkorozchodných drah na Ostravsku a Karvinsku 1902–1973. Ostrava 2004.
- ⁵⁵³ Nasz Lud, II, č. 21 z 24. května 1924, s. 4.
- ⁵⁵⁴ OÚ Třanovice, Książka Protokołów, s. 12–13.
- ⁵⁵⁵ Tamtéž, s. 118.
- ⁵⁵⁶ Tamtéž, s. 128.
- ⁵⁵⁷ Tamtéž, s. 93–97.
- ⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 84.
- ⁵⁵⁹ Tamtéž, s. 134–135.
- ⁵⁶⁰ Viz s. 115.
- ⁵⁶¹ Obrana Slezska, XIII, č. 43 z 23. října 1925, s. 9.
- ⁵⁶² Dziennik Polski, V, č. 18 z 22. ledna 1938, s. 2; č. 19 z 23. ledna 1938, s. 3.
- ⁵⁶³ Podrobněji viz ZAHRADNIK, S.: Spółdzielnia Rolnik. Kalendarz Śląski, 1990, s. 177–179.
- ⁵⁶⁴ Dziennik Polski, III, č. 173 z 16. září 1936, s. 2.
- ⁵⁶⁵ Tamtéž, IV, č. 124 z 1. června 1937, s. 2.
- ⁵⁶⁶ SOKa Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 204, č. k. 123.
- ⁵⁶⁷ BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 151.

- ⁵⁶⁸ SOkA Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 426, sign. XII/130, č. k. 106; OÚ Třanovice, Książka Protokółów, s. 94.
- ⁵⁶⁹ SOkA Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 426, sign. XII/130, č. k. 106.
- ⁵⁷⁰ OÚ Třanovice, Książka Protokółów, s. 94.
- ⁵⁷¹ SOkA Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 204, č. k. 123.
- ⁵⁷² SOkA Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 426, sign. XII/130, č. k. 107.
- ⁵⁷³ OÚ Třanovice, Książka Protokółów, s. 94.
- ⁵⁷⁴ SOkA Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 396, sign. V/11, č. k. 227.
- ⁵⁷⁵ SOkA Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 204, č. k. 123.
- ⁵⁷⁶ OÚ Třanovice, Książka Protokółów, s. 94.
- ⁵⁷⁷ Dziennik Śląska Cieszyńskiego, XIX, č. 198 z 28. srpna 1924, s. 2. Srov. také další polemiky nad existencí české školy v Třanovicích v Dziennik Cieszyński, XV, č. 283 z 14. prosince 1920, s. 1; Gazeta Kresowa, III, č. 21 z 24. května 1923, s. 1.
- ⁵⁷⁸ Stručný nekrolog viz ŠKUTA, V. – ŽUREK, J.: Za ředitelem Františkem Jančíkem. Těšínsko, 28, 1985, č. 4, s. 35–36.
- ⁵⁷⁹ Viz rukopis Historie české školy, uložený na Obecním úřadě v Třanovicích; srov. SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁵⁸⁰ Historie české školy.
- ⁵⁸¹ Ve výroční zprávě z let 1898–1923 uvedeno datum 29. března 1921. Viz ONDERKA, F. (ed.): Jubilejní zpráva o činnosti slezské Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko 1898–1923. Slezská Ostrava 1924, s. 83.
- ⁵⁸² Podrobněji viz HABRMANOVÁ, M.: Slezská matice osvěty lidové 1918–1938. Organizační vývoj a činnost. ČSZM – B, 41, 1992, s. 52–72; TÁŽ: Slezská matice osvěty lidové v meziválečném období. Slezský sborník, 90, 1992, s. 95–107.
- ⁵⁸³ Srov. každoročně publikované výroční zprávy. Zde např. HOŘÍNEK, A. (ed.): Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1929. Slezská Ostrava 1930, s. 59–60.
- ⁵⁸⁴ Tamtéž.
- ⁵⁸⁵ Dziennik Cieszyński, XIV, č. 240 z 1. listopadu 1919, s. 2.
- ⁵⁸⁶ Dziennik Polski, II, č. 43 z 22. května 1935, s. 3.
- ⁵⁸⁷ Dziennik Śląska Cieszyńskiego, XIX, č. 67 z 27. března 1925, s. 2.
- ⁵⁸⁸ Stručně o třanovické polské škole v období První republiky viz Ošrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w Republice Czeskiej (dále jen OD KP w RC), Kronika školy s polským jazykem vyučovacím z let 1945–1981, nestr.; KOCUR, A.: c. d., s. 55–57; MACURA, J.: Z dziejów szkolnictwa, s. 308.
- ⁵⁸⁹ OD KP w RC, Polská škola v Třanovicích, výkazy a katalogy.
- ⁵⁹⁰ Dziennik Polski, III, č. 206 z 25. října 1936, s. 2.
- ⁵⁹¹ SOkA Frýdek-Místek, fond Lidová hospodářská škola polská Třanovice, inv. č. 1.
- ⁵⁹² Podrobněji k této organizaci viz FELIKS, P.: Macierz Szkolna na Zaolziu. Zariance Śląskie, 15, 1939, s. 135–139; GAWRECKI, D.: Macierz Szkolna w Czechosłowacji 1921–1938. Slezský sborník, 90, 1992, s. 81–94, 218–226.
- ⁵⁹³ Dziennik Polski, V, č. 117 z 20. května 1938, s. 3.
- ⁵⁹⁴ Tamtéž, II, č. 88 z 19. července 1935, s. 3.
- ⁵⁹⁵ Viz např. zprávy o průběhu v Dziennik Polski, I, č. 36 z 15. července 1934, s. 2–3; tamtéž, II, č. 82 z 12. července 1935, s. 3.
- ⁵⁹⁶ Sprawozdanie Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji za rok 1937. Czeski Cieszyn 1938, s. 34–35.
- ⁵⁹⁷ Viz např. článek v Nasz Lud, III, č. 50 z 11. prosince 1926, s. 5.
- ⁵⁹⁸ Dziennik Cieszyński, XV, č. 143 z 29. června 1920, s. 4.

- ⁵⁹⁹ Dziennik Polski, I, č. 44 z 25. července 1934; srov. OÚ Třanovice, Książka Protokołów, s. 68.
- ⁶⁰⁰ Tamtéž, V, č. 163 z 15. července 1938, s. 3.
- ⁶⁰¹ Tamtéž, IV, č. 148 z 29. června 1937, s. 6.
- ⁶⁰² K tomuto období např. KADLEC, J.: c. d., s. 239–251.
- ⁶⁰³ HELLER, M.: Zmiany w strukturach organizacyjnych Kościołów katolickiego ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim (1918–1937). In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die kofessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności. Ratingen 2000, s. 203–209.
- ⁶⁰⁴ Handbuch des Erzbistums Breslau für das Jahr 1937. Breslau 1937, s. 121–126; MIKOLÁŠ, J. L.: Okolo biskupství, s. 22–23.
- ⁶⁰⁵ MEDEK, V.: c. d. s. 328–329.
- ⁶⁰⁶ SCHULHAUSER, T.: Kozubová/Kozubowa. Vendryně 2009, s. 126–131.
- ⁶⁰⁷ Program a zásady v duchu ortodoxního, silně nacionálně zaměřeného katolicismu představeny v Dziennik Polski, II, č. 76 z 3. června 1935.
- ⁶⁰⁸ KLISZ, M.: c. d., s. 23–29.
- ⁶⁰⁹ ŘÍČAN, R.: Jak došlo k sjednocení českých církví augsburského a helvétského vyznání v roce 1918. In: Církev v proměnách času. Sborník k 50. výročí spojení českobratrské církve evangelické. Praha 1969, s. 9–15; BARTOŠ, J. a kol.: c. d., s. 302–306; nejnověji NEŠPOR, Z. R.: Dědictví, s. 315–330.
- ⁶¹⁰ AL SAHEB, J. – MARŠÁLEK, P. – PINDUR, D. – ŠIGUT, D. – VAŠUTOVÁ, L.: c. d., s. 483.
- ⁶¹¹ MACURA, J.: Rodinná kronika
- ⁶¹² Tamtéž.
- ⁶¹³ Gazeta Kresowa, II, č. 34 z 24. srpna 1922, s. 4.
- ⁶¹⁴ NEŠPOR, Z. R.: Encyklopedie, s. 471.
- ⁶¹⁵ MACURA, J.: c. d.
- ⁶¹⁶ SOkA Karviná, fond Okresní úřad Fryštát, inv. č. 1349, č. k. 510. Část Budínského referátu uvádí rovněž KADŁUBIEC, K. D. – SULITKA, A. – ŠTIKA, J.: Těšínsko 5. díl. Těšínská lidová kultura a polská národnostní menšina. K otázce motivace národnostního hnutí (se zřetelem k náboženským poměrům evangeliků na Těšínsku v meziválečném období. Lidová kultura na Těšínsku – závěry. Názvy Lach, Valach, Gorol a název regionu). Šenov u Ostravy 2003, s. 45, 47–48.
- ⁶¹⁷ K této problematice viz např. KADŁUBIEC, K. D. – SULITKA, A. – ŠTIKA, J.: c. d., s. 45–72. Poněkud tendenční pohled na toto období nabízejí nejnovější práce k tomuto tématu PAŁKA, E.: Śląski Kościół Ewangelicki Augsburgskiego Wyznania na Zaolziu. Od polskiej organizacji religijnej do Kościoła czeskiego. Wrocław 2007, s. 7–180; SZYMECZEK, J.: Vznik Československa a evangelíci augsburského vyznání v Těšínském Slezsku 1918–1923. Český Těšín 2010.
- ⁶¹⁸ Kronika ewangelického zboru a. w. w Ligotce Kameralnej 1782–1961. II. 1919–1961. Ligotka Kameralna 2009, s. 22–23.
- ⁶¹⁹ Nasz Lud, VI, č. 5 z 28. I. 1928, s. 6.
- ⁶²⁰ Kronika, II, s. 118.
- ⁶²¹ NIEMCZYK, A. – ROMAN, Č.: Dějiny evangelického kostela; NEŠPOR, Z. R.: Encyklopedie, s. 471.
- ⁶²² Uroczystość poświęcenia kościoła ewangel. w Trzanowicach w zborze cz. cieszyńskim. Ewangelik, 12. 9. 1931, s. 1; Kronika, II, s. 152.
- ⁶²³ Z historii, s. 6–7. Podrobné události ze života sboru v Komorní Lhotce v letech 1918–1938 viz Kronika, II, s. 10–245.
- ⁶²⁴ SOkA Karviná, fond ONV ČT (1945) 1949–1960 – dodatky, inv. č. 204, č. k. 123.
- ⁶²⁵ Obyvatelstvo Slezska a Hlučínska v několika důležitějších směrech na základě sčítání lidu ze dne 15. února 1921, s. 122–123; ŠTENCL, K.: Slezsko ve světle statistických dat. Vlastivědný

- sborník slezský, I, 1925, s. 269–307, zde s. 287.
- ⁶²⁶ Cit. podle titulního listu Zarianie Śląskie, 15, 1939.
- ⁶²⁷ Viz zápisky pamětníků uložené na Obecním úřadě v Tránovicích a PASTVOVÁ, D.: Hraniční kámen. Informátor obce Tránovice, 1998, č. 4.
- ⁶²⁸ Podrobněji viz GAWRECKI, D.: Těšínsko v období mezi světovými válkami, s. 98–99; ŽÁČEK, R.: Těšínsko v československo-polských vztazích v letech 1939–1945. Studie o Těšínsku, 16. Český Těšín 2000, s. 9–10; BARAN, I.: Těšínsko v proměnách československo-polských, s. 157–158 ad.
- ⁶²⁹ BORÁK, M. (ed.): Zábor Těšínska v říjnu 1938 a první fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem (výběr dokumentů). ČSZM – B, 46, 1997, s. 206–248, zde s. 207.
- ⁶³⁰ ŽÁČEK, R.: Zábor Těšínska v říjnu 1938 a problematika jeho evakuace. ČSZM – B, 37, 1988, s. 209–225.
- ⁶³¹ BORÁK, M. (ed.): Zábor Těšínska, s. 266–227.
- ⁶³² Viz zápisky pamětníků uložené na Obecním úřadě v Tránovicích a PASTVOVÁ, D.: Hraniční kámen. Informátor obce Tránovice, 1998, č. 4.
- ⁶³³ Cit. podle TÝŽ (ed.): Druhá fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem na Těšínsku v listopadu 1938 (výběr dokumentů). ČSZM – B, 49, 2000, s. 51–94, zde s. 75.
- ⁶³⁴ Srov. WRZOSEK, A.: Ziemie odzyskane Śląska Cieszyńskiego. Zarianie Śląskie, 15, 1939, s. 74–80.
- ⁶³⁵ BORÁK, M.: Těšínsko v letech 1938–1945. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): Nástin dějin Těšínska. Ostrava – Praha 1992, s. 102–117, zde s. 103.
- ⁶³⁶ OÚ Tránovice, Książka Protokołów, s. 156–158.
- ⁶³⁷ Dziennik Polski, VI, č. 100 z 12. dubna 1939, s. 3.
- ⁶³⁸ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Tránovice 1. díl.
- ⁶³⁹ OÚ Tránovice, Książka Protokołów, s. 158.
- ⁶⁴⁰ Dziennik Polski, VI, č. 96 z 6. dubna 1939, s. 1.
- ⁶⁴¹ Tamtéž, s. 156–157.
- ⁶⁴² SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Tránovice 1. díl.
- ⁶⁴³ OD KP v RC, Kronika školy s polským jazykem vyučovacím z let 1945–1981, nestr.; MACURA, J.: Z dziejów szkolnictwa, s. 308. Obecněji viz PSZCZÓŁKA, P.: Szkolnictwo powszechnie na ziemiach odzyskanych Śląska Cieszyńskiego. Zarianie Śląskie, 15, 1939, s. 128–134.
- ⁶⁴⁴ OD KP v RC, Aktový materiál polské školy v Tránovicích, Sprawozdanie z organizacji publicznej szkoły wydziałowej w Trzanowicach w roku szkolnym 1938/39.
- ⁶⁴⁵ SOKA Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 333, č. k. 563; srov. rukopis uložený na OÚ Tránovice.
- ⁶⁴⁶ Dziennik Polski, VI, č. 27 z 27. ledna 1939, s. 4.
- ⁶⁴⁷ Tamtéž, VI, č. 191 z 13. července 1939, s. 6.
- ⁶⁴⁸ Podrobněji viz GRACOVÁ-GROBELNÁ, B.: Nacistická provokace proti Polsku v Mostech u Jablunkova a v Hlivicích koncem srpna 1939. Těšínsko, 17, 1974, č. 3, s. 3–6.
- ⁶⁴⁹ PAVELČÍKOVÁ, N.: Hnojník v letech nacistické okupace. Těšínsko, 30, 1987, č. 1, s. 14–16.
- ⁶⁵⁰ Podrobněji viz BORÁK, M.: Vraždy v Katyňském lese. Ostrava 1991.
- ⁶⁵¹ TÝŽ: Katyňský zločin a jeho oběti z Těšínského Slezska. ČSZM – B, 55, 2006, s. 218–250, zde s. 240, č. 18.
- ⁶⁵² TAMTÉŽ, s. 244, č. 149; s. 246, č. 257; s. 249, č. 45.
- ⁶⁵³ BORÁK, M.: Těšínsko v letech 1938–1945, s. 107–108; TÝŽ: Německá okupace Těšínského Slezska. In: Kaszper, R. – Małysz, B. (edd.): Poláci na Těšínsku. Studijní materiál. Český Těšín 2009, s. 42–59, zde s. 43; KACZMAREK, R.: Górný Śląsk podczas II wojny światowej. Między utopią niemieckiej wspólnoty narodowej a rzeczywistością okupacji na terenach wcielonych do Trzeciej Rzeszy. Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 2442. Katowice 2006, s. 97 an., zde citována další literatura k problematice.

- ⁶⁵⁴ PAVELČÍKOVÁ, N.: Hnojník, s. 14.
- ⁶⁵⁵ ZAHRADNIK, S.: Polityka narodowościowa okupanta hitlerowskiego w powiecie Cieszyn 1939–1945. In: Rusnok, J. (ed.): Okupacja hitlerowska na Śląsku Cieszyńskim. Czeski Cieszyn 1993, s. 11–15.
- ⁶⁵⁶ K tomu srov. množství dokumentů publikovaných v DŁUGOBORSKI, W. – MOLENDOWA, J. – SROKOWA, I. – SZEFER, A. (edd.): Położenie ludności w rejencji katowickiej w latach 1939–1945. Documenta occupationis, XI. Poznań 1983.
- ⁶⁵⁷ Detailní rozbor této problematiky podán v IZDEBSKI, Z.: Niemiecka lista narodowa na Górnym Śląsku. Katowice – Wrocław 1946; SERWAŃSKI, E.: Hitlerowska polityka narodowościowa na Górnym Śląsku. Warszawa 1963; BODA-KRĘŻEL, Z.: Sprawa volkslisty na Górnym Śląsku. Koncepcje likwidacji problemu i ich realizacja. Opole 1978
- ⁶⁵⁸ PALLAS, L.: Nacistická národnostní politika na Horním Slezsku v l. 1939–1945. Slezský sborník, 79, 1981, s. 27–66, zde s. 51–52; srov. TÝŽ: K nacistické národnostní politice na Horním Slezsku včetně Těšínska v letech 1939–1945. Slezský sborník, 79, 1981, s. 261–288; PLAČEK, V.: K otázce německé volkslisty na Těšínsku. ČSZM – B, 27, 1978, s. 97–121; ZAHRADNIK, S.: Polityka narodowościowa, s. 11–15.
- ⁶⁵⁹ Zpracováno podle SOkA Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 106, č. k. 497.
- ⁶⁶⁰ Tamtéž.
- ⁶⁶¹ Tamtéž
- ⁶⁶² PALLAS, L.: K nacistické národnostní politice, s. 277.
- ⁶⁶³ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁶⁶⁴ KOCUR, A.: Z dziejów szkolnictwa w Trzanowicach, s. 56.
- ⁶⁶⁵ Podrobněji viz PAVELČÍKOVÁ, N.: Ostravská oblast v letech nacistické okupace (1938–1945). Opava 1990; GRACOVÁ, B.: Počátek války a zásobování obyvatel Ostravska a Těšínska. Těšínsko, 37, 1994, č. 1, s. 2–7.
- ⁶⁶⁶ Srov. MAINKA, A.: Zajatecké tábory na Těšínsku 1941–1945. Český Těšín 1979; MAINUŠ, F.: Dějiny stalagu v Českém Těšíně (1941–1945). Český Těšín 1979.
- ⁶⁶⁷ MAINUŠ, F.: Dějiny stalagu, s. 14; MAINKA, A.: Zajatecké tábory, s. 10 – mylně uvádí, že pracovali na velkostatku v Třinci.
- ⁶⁶⁸ K této organizaci podrobněji viz POPIOŁEK, K.: Z dziejów partyzantki w Beskidzie Śląskim w latach 1943–1944. Pamiętnik Cieszyński, 1, 1961, s. 87–101; JANKE, Z. W.: ZWZ i Armia Krajowa na Podgórzu Beskidzkim Śląska. In: Popiołek, K. – Rechowicz, H. (edd.): Ruch oporu w Beskidzie Śląskim w latach 1939–1945. Materiały z sesji naukowej Cieszyn 30 czerwca 1967. Katowice 1968, s. 48–70; RUSNOK, J.: Ruch oporu w powiecie Cieszyńskim. In: Týž (ed.): Okupacja hitlerowska na Śląsku Cieszyńskim. Czeski Cieszyn 1993, s. 21–41.
- ⁶⁶⁹ HELLER, M.: Ruch oporu na Śląsku Cieszyńskim w latach 1939–1945. Opole 1982, s. 173 an.; BORÁK, M.: Svědectví ze Životic. Těšínsko za druhé světové války a okolnosti životické tragédie. Český Těšín 1999, s. 57–61.
- ⁶⁷⁰ Souhrnně srov. KOVÁŘ, J.: Protifašistický odboj v Pobeskydí. Frýdek-Místek 1981, s. 60–61.
- ⁶⁷¹ HELLER, M.: Ruch oporu, s. 40, 105.
- ⁶⁷² Cit. podle MYŠKA, M.: Z tajných zpráv NSDAP o Těšínsku. Publikace Slezského ústavu ČSAV v Opavě, 51. Ostrava 1964, s. 90–91; v polské verzi viz POPIOŁEK, K.: Śląsk w oczach okupanta. Katowice 1960, s. 245–246.
- ⁶⁷³ BORÁK, M.: Na příkaz gestapa. Nacistické válečné zločiny na Těšínsku. Ostrava 1990, s. 40–42.
- ⁶⁷⁴ ZAHRADNIK, S.: Zaolziańskie ofiary okupacji hitlerowskiej (w byłych powiatach czeskosleszyńskim a frysztackim) 1939–1945. Opole 1988, s. 184; nepřesné údaje publikovány v KOŽUCH, V. (ed.): Almanach obětí nacismu v letech 1939–1945 v okrese Frýdek-Místek. Frýdek-Místek 1991, s. 43.
- ⁶⁷⁵ ZAHRADNIK, S.: Zaolziańskie ofiary, s. 184.
- ⁶⁷⁶ K celé situaci velmi podrobně MYSZOR, J.: Administracja kościelna polskiego Śląska Zaolziańskiego 1938–1940. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die kofessionellen Verhältnisse

- im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności, Ratingen 2000, s. 215–252.
- ⁶⁷⁷ KLISZ, M.: c. d., s. 30–35.
- ⁶⁷⁸ Podrobněji PAĚKA, E.: c. d., s. 181–196. K pastoru Zahradnikovi blíže ZAHRADNIK, S.: Niegodna droga ks. Pawła Zahradnika. Zwrot, 46, 1995, č. 5, s. 23–26.
- ⁶⁷⁹ Kronika, II., s. 233–308.
- ⁶⁸⁰ NIEMCZYK, A. – ROMAN, Č.: Dějiny evangelického kostela v Třanovicích.
- ⁶⁸¹ Srov. VÁVROVSKÝ, E.: Svoboda šla Ostravskem. Kronika osvobození. Ostrava 1965, s. 104–114; KOVÁŘ, J.: Osvobozovací boje na Frýdeckomístecku. Těšínsko, 28, 1985, č. 3, s. 8–9.
- ⁶⁸² BÍLEK, J.: Vojenské aspekty čs.-polského sporu o Těšínsko v roce 1945 (Vyhrocení situace v červnu 1945). Historie a vojenství, 48, 1999, č. 2, s. 325–356; TÝŽ: Vojenské aspekty čs.-polského sporu o Těšínsko v roce 1945 (Od ozbrojených zámyslů k politickému řešení). Historie a vojenství, 49, 2000, č. 2, s. 235–265.
- ⁶⁸³ K období na Těšínsku obecně JANÁK, D. – PROKOP, R. – KROL, J.: Základní rysy československého Těšínska po roce 1945. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): Nástin dějin Těšínska. Ostrava – Praha 1992, s. 118–152. K okresu Český Těšín v poválečném období BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: Historický místopis Moravy a Slezska 1848–1968 XV. Okresy: Frýdek-Místek, Český Těšín. Olomouc 2000, s. 109–131.
- ⁶⁸⁴ SOka Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 110, č. k. 499.
- ⁶⁸⁵ SOka Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; SOka Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 115, č. k. 504.
- ⁶⁸⁶ SOka Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 115, č. k. 504.
- ⁶⁸⁷ Tamtéž.
- ⁶⁸⁸ Tamtéž. Srov. BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 151.
- ⁶⁸⁹ SOka Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; SOka Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 115, č. k. 504.
- ⁶⁹⁰ SOka Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 110, č. k. 499.
- ⁶⁹¹ SOka Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁶⁹² K situaci na českém Těšínsku viz FRIEDL, J.: Polská menšina v letech 1945–1956. In: Kaszper, R. – Malysz, B. (edd.): Poláci na Těšínsku. Studijní materiál. Český Těšín 2009, s. 60–63. K mezinárodní dimenzi této problematiky viz PAVLÍČEK, J.: Od konfrontace ke spolenectví. K československo-polským vztahům v letech 1945–1947. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Řada C. Historie – Historica, 1997, č. 5, s. 89–131; FRIEDL, J.: Vztahy mezi Československem a Polskem v letech 1945–1949. In: Friedl, J. – Jirásek, Z.: Rozpačité spolenectví. Československo-polské vztahy v letech 1945–1949. Praha 2008, s. 5–339.
- ⁶⁹³ PZKO Třanovice, Kronika, s. 13–14.
- ⁶⁹⁴ FRIEDL, J.: Nevydařená oslava. Příspěvek k česko-polským vztahům na Těšínsku v roce 1947. Těšínsko, 53, 2010, č. 2, s. 16–20. Srov. FRIEDL, J.: Polská menšina, s. 63–65.
- ⁶⁹⁵ SOka Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 511, č. k. 603
- ⁶⁹⁶ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 204, č. k. 123.
- ⁶⁹⁷ SOka Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁶⁹⁸ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 204, č. k. 123.
- ⁶⁹⁹ Tamtéž.
- ⁷⁰⁰ SOka Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁰¹ SOka Karviná, fond OÚ ČT, inv. č. 204, č. k. 123.
- ⁷⁰² SOka Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 511, č. k. 603; SOka Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁰³ K obecnému vývoji katolické církve v Československu v letech 1945–1948 viz VAŠKO, V.: Ne-

- umlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I. Praha 1990.
- ⁷⁰⁴ GRULICH, R.: Die schlesischen Katholiken nach 1945 im früheren „Oesterreichischen-Schlesien“/Katolicy na „Śląsku austriackim“ po 1945 roku. In: Hirschfeld, M. – Trautmann, M. (edd.): Erbe und Auftrag der schlesischen Kirche. 1000 Jahre Bistum Breslau./Dziedzictwo i posłannictwo śląskiego Kościoła. 1000 lat diecezji wrocławskiej. Dülmen – Piechowice 2000, s. 358–375. K situaci přímo na Těšínsku viz SZYMECZEK, J. (ed.): Stát, církev a národ v československé části Těšínského Slezska (1945–1953). Bibliotheca Tessinensis II. Seria Bohemica 1, Český Těšín 2004, s. 1720. Onderkûv životopis viz např. PETER, V.: Rodáci bruzovské farnosti na vinici Páně. Ostrava-Michálkovice (s. d.), s. 1–6 - rukopis.
- ⁷⁰⁵ KLISZ, M.: c. d., s. 35–36.
- ⁷⁰⁶ K situaci v období mezi léty 1945–1948 např. PAŁKA, E.: Śląski Kościół Ewangelicki Augsburgskiego Wyznania na Zaolziu. Od polskiej organizacji religijnej do Kościoła czeskiego. Wrocław 2007, s. 193–208; SZYMECZEK, J.: Augsburski Kościół Ewangelicki w czechosłowackiej części Śląska Cieszyńskiego w latach 1945–1950. Cieszyn 2008, s. 19–98; BARTOŠ, J. a kol.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 I. Územně správní vývoj státních a společenských institucí a organizací na Moravě a ve Slezsku v letech 1848–1960. Ostrava 1966, s. 305; NEŠPOR, Z. R. a kol.: Dědictví luterské reformace v Čechách a na Moravě po roce 1918 (předběžný nástin problematiky). In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): Luteráni v českých zemích v proměnách staletí. Praha 2009, s. 332. Srov. také edici dokumentů k této problematice, SZYMECZEK, J. (ed.): Stát.
- ⁷⁰⁷ Kronika, s. 309–334. K Janeczkovu působení v Komorní Lhotce viz také SZYMECZEK, J.: Augsburski Kościół, s. 90–94.
- ⁷⁰⁸ NIEMCZYK, A. – ROMAN, Č.: c. d.
- ⁷⁰⁹ Z historii, s. 8–9.
- ⁷¹⁰ SOKa Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 333, č. k. 563; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 152.
- ⁷¹¹ SOKa Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 333, č. k. 563.
- ⁷¹² FRIEDL, J.: Polská menšina, s. 63–64.
- ⁷¹³ Stanovy spolku „Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w powiecie czesko-cieszyńskim“. Fryštát 1947, s. 1–2. K účelu SMP srov. také Stanovy „Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w powiecie czesko-cieszyńskim“ v Českém Těšíně. Český Těšín 1947, s. 1 an.
- ⁷¹⁴ Název byl schválen ostravskou expoziturou Moravskoslezského zemského národního výboru v Ostravě 10. října 1947, viz SOKa Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 333, č. k. 563.
- ⁷¹⁵ SOKa Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 333, č. k. 563; PZKO Třanovice, Kronika, s. 14–16. Srov. Polské organizace v naší obci Třanovice od vzniku naší republiky – rukopis.
- ⁷¹⁶ SOKa Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 333, č. k. 563.
- ⁷¹⁷ ZŠ Třanovice, Kronika školy; Historie české školy v Třanovicích – rukopis.
- ⁷¹⁸ SOKa Karviná, fond ONV Český Těšín 1945–1948, inv. č. 333, č. k. 563; OD KP w RC, Kronika školy s polským vyučovacím jazykem.
- ⁷¹⁹ OD KP w RC, Kronika školy s polským vyučovacím jazykem.
- ⁷²⁰ OD KP w RC, Kronika školy s polským vyučovacím jazykem. K polské škole v Třanovicích srov. KOCUR, A.: c. d., s. 55–57; MACURA, J.: Z dziejów szkolnictwa polskiego na Zaolziu. Czeski Cieszyn 1998, s. 307–309.
- ⁷²¹ KAPLAN, K.: Poslední rok prezidenta. Edvard Beneš v roce 1948. Brno 1994.
- ⁷²² BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 110 a násl.; DROBIŠ, D.: Přehled správního vývoje okresu Frýdek-Místek. Frýdek-Místek 1976, s. 41 an.
- ⁷²³ SOKa Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷²⁴ Tamtéž.
- ⁷²⁵ ZŠ Třanovice, Kronika školy.

- ⁷²⁶ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 2.
- ⁷²⁷ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷²⁸ JANÁK, J. – HLEDÍKOVÁ, Z. – DOBEŠ, J.: c. d., s. 453.
- ⁷²⁹ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 18, č. k. 3.
- ⁷³⁰ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷³¹ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 18, č. k. 3.
- ⁷³² SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 15, č. k. 1.
- ⁷³³ Zápisy třanovické trestní komise z období od 28. dubna 1953 do 11. března 1961 viz SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 3.
- ⁷³⁴ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 4.
- ⁷³⁵ Tamtéž.
- ⁷³⁶ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 2.
- ⁷³⁷ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 4.
- ⁷³⁸ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 7.
- ⁷³⁹ BARTOŠ, J. a kol.: c. d., s. 268–270.
- ⁷⁴⁰ SOkA Frýdek-Místek, fond Jednotný svaz českých zemědělců – místní skupina Třanovice (dále jen JSČZ-MO Třanovice), inv. č. 1, s. 1–3.
- ⁷⁴¹ Tamtéž, s. 4–18.
- ⁷⁴² Tamtéž, s. 19.
- ⁷⁴³ SOkA Frýdek-Místek, fond JSČZ – MO Třanovice, inv. č. 1, s. 19–41; tamtéž, fond JSČZ-MO, inv. č. 2.
- ⁷⁴⁴ SOkA Frýdek-Místek, fond JSČZ – MO Třanovice, inv. č. 2. Srov. také pokladní deník z let 1948–1952 v SOkA Frýdek-Místek, fond JSČZ-MO Třanovice, inv. č. 3.
- ⁷⁴⁵ SOkA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 1.
- ⁷⁴⁶ SOkA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 7.
- ⁷⁴⁷ SOkA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 2; tamtéž, fond JZD Třanovice, inv. č. 8. Srov. také SOkA Karviná, fond ONV Český Těšín 1949–1960 dodatky, inv. č. 231, č. k. 133.
- ⁷⁴⁸ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁴⁹ SOkA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 12, č. k. 1.
- ⁷⁵⁰ SOkA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 3.
- ⁷⁵¹ SOkA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 12, č. k. 1.
- ⁷⁵² SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁵³ ZŠ Třanovice, Kronika školy.
- ⁷⁵⁴ SOA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 12, č. k. 1.
- ⁷⁵⁵ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 2.
- ⁷⁵⁶ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁵⁷ SOkA Karviná, fond ONV Český Těšín (1945) 1949–1960 – dodatky, inv. č. 259, č. k. 146; SOkA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 10, č. k. 1.
- ⁷⁵⁸ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 15, č. k. 1.
- ⁷⁵⁹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁶⁰ Blíže viz SOkA Karviná, fond ONV Český Těšín (1945) 1949–1960 – dodatky, inv. č. 204, č. k. 123
- ⁷⁶¹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁶² Vpřed/Naprzód za socialistickou vesnici, 20. 5. 1960, s. 4. Výtisk novin uložen v SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.
- ⁷⁶³ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.

- ⁷⁶⁴ SOka Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 2.
- ⁷⁶⁵ SOka Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 2; tamtéž, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁶⁶ KLISZ, M.: c. d., s. 37.
- ⁷⁶⁷ BORÁK, M.: Orlovský farář Adolf Unger v pamětech Václava Vaška. Těšínsko, 46, 2003, č. 2, s. 21–22; SZYMECZEK, J. (ed.): Stát, církev, s. 21–22. K poměrům obecně VAŠKO, V.: Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II. Praha 1990.
- ⁷⁶⁸ KAPLAN, K.: Stát a církev v Československu 1948–1953. Brno 1993, s. 147. Onderkův životopis viz PETER, V.: c. d.
- ⁷⁶⁹ ZBRANEK, T. B.: Ordinář českořešinský Antonín Veselý. Těšínsko, 51, 2008, č. 2, s. 25–27.
- ⁷⁷⁰ KREJSA, F.: Katalog olomoucké arcidiecéze za biskupa ThDr. Josefa Vraný k 1. lednu 1986. Olomouc 1987.
- ⁷⁷¹ KLISZ, M.: c. d., s. 38.
- ⁷⁷² VAŠKO, V.: c. d., s. 114–115.
- ⁷⁷³ KLISZ, M.: c. d., s. 38–39.
- ⁷⁷⁴ Autorem podrobného životopisu tohoto hnojnického duchovního správce je jeho mladší bratr Václav, rovněž kněz, dlouholetý farář v Michálkovicích, viz PETER, V.: c. d.
- ⁷⁷⁵ SOka Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 239, sign. 462, č. k. 601.
- ⁷⁷⁶ SOka Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 240, sign. 463/1, č. k. 601.
- ⁷⁷⁷ KLISZ, M.: c. d., s. 39–48.
- ⁷⁷⁸ PAŁKA, E.: c. d., s. 209–225; SZYMECZEK, J.: Augsburgski Kościół, s. 99–136; SZYMECZEK, J. (ed.): Stát, církev, 31–33; BARTOŠ, J. a kol.: c. d., s. 305–306.
- ⁷⁷⁹ Kronika, II., s. 335–375; Z historii, s. 8–11.
- ⁷⁸⁰ Santariův životopis viz např. UNICKI, J.: Zbory, kościoły i pastorowie Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W. w CSRS. Evangelický kalendář/Kalendarz Ewangelicki, 1994, s. 133; J. C.: Ks. pastor Władysław Santarius (1915–1989). Evangelický kalendář/Kalendarz Ewangelicki, 1994, s. 26; Pane, Ty jsi povolal... Vladislav Santarius – Boží dílo skrze jeho život a službu. Český Těšín 2001; DANYS, M.: Vladislav Santarius (12. 11. 1915 – 5. 6. 1989). Beitrage zur ostdeutschen Kirchengeschichte, 7, 2005, s. 102 – 119; SPRATEK, D. (ed.): c. d., s. 108–117; KACZMARCZYK, S. a kol.: c. d., s. 80.
- ⁷⁸¹ Z historii, s. 10–14.
- ⁷⁸² Tamtéž, s. 16–18.
- ⁷⁸³ SOka Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 239, sign. 462, č. k. 601.
- ⁷⁸⁴ SOka Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.
- ⁷⁸⁵ SOka Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.
- ⁷⁸⁷ Z historii, s. 20, 30.
- ⁷⁸⁸ KACZMARCZYK, S. a kol.: c. d., s. 88.
- ⁷⁸⁹ SOka Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 239, sign. 462, č. k. 601.
- ⁷⁹⁰ Tamtéž.
- ⁷⁹¹ Tamtéž.
- ⁷⁹² Stručný vývoj SCEAV v období totality mapuje PAŁKA, E.: c. d., s. 209–225. K misijní práci pastora Santaria nejnověji také KRATKA, J.: Vývoj evangelické zbožnosti v českém Slezsku po roce 1918. In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): Luteráni v českých zemích v proměnách staletí. Praha 2009, s. 372–373. Ke sboru v Třanovicích TYRLÍK, T.: Z dějin evangelického sboru v Třanovicích. Evangelický kalendář/Kalendarz Ewangelicki, 2001, s. 138–148.
- ⁷⁹³ SOka Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 476, č. k. 467.
- ⁷⁹⁴ SOka Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁹⁵ Tamtéž.
- ⁷⁹⁶ SOka Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.

- ⁷⁹⁷ Čerpáno z čísel uložených v SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.
- ⁷⁹⁸ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁷⁹⁹ PZKO Třanovice, Kronika, s. 16–33. Srov. také ŽIVNÁ, A.: Historia Koła PZKO w Trzanowicach (1). Stonávka, 4, 2007, č. 2, s. 9; č. 3, s. 9.
- ⁸⁰⁰ PZKO Třanovice, Kronika, s. 33.
- ⁸⁰¹ PZKO Třanovice, Kronika, s. 33–50. Srov. ŽIVNÁ, A.: Historia Koła PZKO w Trzanowicach (2), s. 9.
- ⁸⁰² SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 152. Srov. Padesát let požárního sboru z Třanovic. Těšínsko, 3, 1960, č. 11, s. 22.
- ⁸⁰³ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁰⁴ SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3; tamtéž, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁰⁵ SOKA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 64, č. k. 69. Zde jsou uloženy také rozpočty stavby a stavební plány, vč. řezů příčného a podélného v měřítku 1:50.
- ⁸⁰⁶ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁰⁷ ZŠ Třanovice, Kronika školy.
- ⁸⁰⁸ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁰⁹ SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 2.
- ⁸¹⁰ ZŠ Třanovice, Kronika školy.
- ⁸¹¹ OD KP e RC, Kronika školy s polským vyučovacím jazykem.
- ⁸¹² SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; ZŠ Třanovice, Kronika školy.
- ⁸¹³ OD KP w RC. Kronika školy s polským vyučovacím jazykem.
- ⁸¹⁴ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸¹⁵ Požáry popisují obecní i školní kroniky, viz SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; ZŠ Třanovice, Kronika školy; OD KP w RC, Kronika školy s polským vyučovacím jazykem.
- ⁸¹⁶ ZŠ Třanovice, Kronika školy.
- ⁸¹⁷ Plné znění rozsudku viz SOKA Frýdek-Místek, fond JZD Třanovice, inv. č. 12, č. k. 1.
- ⁸¹⁸ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸¹⁹ Tamtéž.
- ⁸²⁰ ZAHRADNIK, S.: Spisy ludności, s. 63. Jen pro srovnání některé sousední obce v roce 1950: Hnojník 636 ha, 162 domů, 914 obyvatel; Hradiště 862 ha, 160 domů, 758 obyvatel, Vělopolí: 298 ha, 58 domů, 282 obyvatel. Viz BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 135, 139, 150 a 155.
- ⁸²¹ SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 15, č. 1.
- ⁸²² SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl. K regulaci Stonávky v Třanovicích ZAO, fond Finanční prokuratura v Ostravě I., inv. č. 54, sign. E; SOKA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 64, sign. 151/8, č. k. 67; SOKA Karviná, fond ONV Český Těšín 1949–1960 – dodatky, inv. č. 379, č. k. 170. Srov. také zápisy ze schůzí pléna a rad MNV v SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 2; inv. č. 16, č. k. 2; ZAO, fond Sbirka archiválií malolesů, inv. č. 269; tamtéž, fond Účelový lesní závod Šenov, inv. č. 79.
- ⁸²³ SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.
- ⁸²⁴ KAPLAN, K.: Československo v letech 1967–1969. Praha 1993.
- ⁸²⁵ Zhodnocení situace na českém Těšínsku viz JANÁK, D. – PROKOP, R. – KROL, J.: c. d., s. 118–152.
- ⁸²⁶ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸²⁷ Tamtéž.
- ⁸²⁸ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; tamtéž, fond MNV Třanovice, inv. č. 18, č. k. 3.
- ⁸²⁹ SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 15, č. k. 1.
- ⁸³⁰ SOKA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; tamtéž, fond MNV Třanovice, inv. č. 15, č. k. 1.

- ⁸³¹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸³² OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 5–6.
- ⁸³³ Tamtéž, s. 5–6, 32.
- ⁸³⁴ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 38–40.
- ⁸³⁵ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸³⁶ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 141; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 81, 85.
- ⁸³⁷ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 5–6.
- ⁸³⁸ Blíže viz OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 34–35.
- ⁸³⁹ Jejich jména a fotografie viz tamtéž, s. 50–57.
- ⁸⁴⁰ Tamtéž, s. 58–66.
- ⁸⁴¹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 140; tamtéž, 3. díl, s. 3–16.
- ⁸⁴² OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl.
- ⁸⁴³ Tamtéž, s. 42–51, 106.
- ⁸⁴⁴ Tamtéž, s. 72–74.
- ⁸⁴⁵ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 71–72.
- ⁸⁴⁶ Tamtéž, s. 11.
- ⁸⁴⁷ Tamtéž, s. 95–96; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 19.
- ⁸⁴⁸ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 99–100, 109.
- ⁸⁴⁹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 108.
- ⁸⁵⁰ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 93.
- ⁸⁵¹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 7; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 100–101, 108.
- ⁸⁵² SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 102.
- ⁸⁵³ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 69–70, 127.
- ⁸⁵⁴ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 111.
- ⁸⁵⁵ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 102, 105.
- ⁸⁵⁶ ZŠ Třanovice, Kronika školy.
- ⁸⁵⁷ GRULICH, R.: c. d., s. 359–361; ZBRANEK, T. B.: c. d. 25–27.
- ⁸⁵⁸ KLISZ, M.: c. d., s. 47–54.
- ⁸⁵⁹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 36.
- ⁸⁶⁰ Świętej pamięci ksiądz pastor Władysław Santarius. Przyjaciel Ludu, 1989, č. 8, s. 4–8.
- ⁸⁶¹ Z historii, s. 22–24. Paweł Roman působil v letech 1937–1939 jako katecheta v Českém Těšíně, byl vězněn nacisty v koncentračních táborech Osvětim a Dachau. Po příslibu podepsání volkslisty byl propuštěn a narukoval k wehrmachtu, z nějž však sběhnul k jugoslávským partyzánům J. Broze-Tita. V letech 1945–1950 působil jako vikář sboru v Českém Těšíně, později působil v Albrechticích a Těrlicku.
- ⁸⁶² Z historii, s. 22–24. Životopisné portréty Santariových spolupracovníků z třanovického sboru uvádí KACZMARZYK, S. a kol.: c. d., s. 80–105.
- ⁸⁶³ NIEMCZYK, A. – ROMAN, Č.: Dějiny evangelického kostela v Třanovicích – rukopis.
- ⁸⁶⁴ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁶⁵ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.
- ⁸⁶⁶ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 23, 81.
- ⁸⁶⁷ Tamtéž, s. 26.

- ⁸⁶⁸ Podrobněji NOWAK, K.: Polská menšina v letech 1956–1989. In: Kaszper, R. – Małysz, B. (edd.): Poláci na Těšínsku. Studijní materiál. Český Těšín 2009, s. 69–70.
- ⁸⁶⁹ PZKO Třanovice, Kronika, s. 51. K událostem roku 1968 v životě místní skupiny PZKO v Třanovicích viz podrobně tamtéž, s. 51–60.
- ⁸⁷⁰ Blíže NOWAK, K.: c. d., s. 70–71.
- ⁸⁷¹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁷² OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 131, 150.
- ⁸⁷³ PZKO Třanovice, Kronika, s. 51–207; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 90, 114–115.
- ⁸⁷⁴ ŽIVNÁ, A.: Historia Koła PZKO w Trzanowicach (3). Stonávka, 4, 2007, č. 4, s. 9.
- ⁸⁷⁵ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁷⁶ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 141, 154–155.
- ⁸⁷⁷ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 28, 93–94.
- ⁸⁷⁸ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 110.
- ⁸⁷⁹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 31–32, 112.
- ⁸⁸⁰ SOkA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 266, sign. 601, č. k. 653.
- ⁸⁸¹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 30.
- ⁸⁸² OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 32–37, 95–97, 116–118.
- ⁸⁸³ SOkA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 266, sign. 601, č. k. 653. Stručnou historii hnojnické organizace ČSV viz HALEŠ, B.: Historie včelařství v Pobeskydí. Frýdek-Místek 1986, s. 81.
- ⁸⁸⁴ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁸⁵ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 74, 133; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 88, 115.
- ⁸⁸⁶ OÚ Třanovice, Kronika TJ Třanovice.
- ⁸⁸⁷ OÚ Třanovice, Kronika TJ Třanovice; tamtéž, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 31–32, 72–73, 111, 132.
- ⁸⁸⁸ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 29–30, 91.
- ⁸⁸⁹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 31; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 99.
- ⁸⁹⁰ SOkA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 266, sign. 601, č. k. 653.
- ⁸⁹¹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁹² V okrese Karviná to byly místní odbory: Albrechtice u Českého Těšína, Bohumín, Český Těšín, Český Těšín-Dolní Žukov, Dětmarovice, Dolní Lutyně, Hradiště, Chotěbuz, Stanislavice a Těřlicko. V okrese Frýdek-Místek: Bukovec, Bystřice, Dolní Lomná, Frýdek-Místek, Horní Lomná, Hrádek ve Slezsku, Hřčava, Jablunkov-město, Jablunkov-Návsí, Jablunkov-Návsí-Jasení, Karpentná, Komorní Lhotka, Košaříska, Mosty u Jablunkova, Nýdek, Písek, Ropice, Smilovice, Třanovice, Třinec-město, Třinec II-Podlesí, Třinec III-Osůvky. Viz SOkA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 266, sign. 601, č. k. 653. Zde viz také Zprávu o činnosti Matice slezské v okresech Frýdek-Místek a Karviná za léta 1968, 1969, 1970 a Plán činnosti na rok 1971. Tamtéž.
- ⁸⁹³ SOkA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 266, sign. 601, č. k. 653.
- ⁸⁹⁴ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁸⁹⁵ K 15. březnu 1973 byly ukončeny likvidace českotěšínského oblastního výboru Matice slezské pro Těšínsko. SOkA Frýdek-Místek, fond ONV Frýdek-Místek, inv. č. 266, sign. 601, č. k. 653. Zde viz také stanovy Matice slezské. K činnosti nejnověji KOČVARA, V.: Matiční činnost ve Slezsku. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska, Český Těšín 2010, s. 245–253.
- ⁸⁹⁶ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 130; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 112–114.
- ⁸⁹⁷ SOkA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3; OÚ Třanovice, Kronika obce

- Třanovice 2. díl, s. 26; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 123.
- ⁸⁹⁸ ZŠ Třanovice, Kronika školy; Historie české školy v Třanovicích – rukopis.
- ⁸⁹⁹ Tamtéž; SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁹⁰⁰ ZŠ Třanovice, Kronika školy.
- ⁹⁰¹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 128, 142; Historie české školy.
- ⁹⁰² SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 22.
- ⁹⁰³ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 120.
- ⁹⁰⁴ OD KP w RC, Kronika školy s polským vyučovacím jazykem.
- ⁹⁰⁵ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁹⁰⁶ OD KP w RC, Kronika školy s polským vyučovacím. Velmi stručně také KOCUR, A.: c. d., s. 57.
- ⁹⁰⁷ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁹⁰⁸ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 127–129.
- ⁹⁰⁹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl.
- ⁹¹⁰ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 16.
- ⁹¹¹ SOkA Frýdek-Místek, Kronika obce Třanovice 1. díl; OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 7; tamtéž, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 125.
- ⁹¹² OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 2. díl, s. 35, 142.
- ⁹¹³ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 16–17.
- ⁹¹⁴ Tamtéž, s. 120.
- ⁹¹⁵ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 132–134.
- ⁹¹⁶ Tamtéž, s. 136–138; FULIEROVÁ, M.: Významné události týkající se obce Třanovice od roku 1990 až do roku 2000 – rukopis.
- ⁹¹⁷ RASZKA, V.: Historie a současnost sdružení. Stonávka 1, 2004, č. 1, s. 2; TÝŽ: Změna v čele svazku, novým předsedou je Petr Martiňák. Hovoříme s Janem Tomiczkem, bývalým předsedou Sdružení obcí povodí Stonávky. Stonávka, 4, 2007, č. 1, s. 3.
- ⁹¹⁸ Výsledky voleb na Frýdecko-Místecku. Region Frýdecko-Místecko, 1. 6. 2010, s. 13.
- ⁹¹⁹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 139–143. Viz také SOkA Frýdek-Místek, fond Tranagro a. s. Třanovice.
- ⁹²⁰ K přechodu od likvidace Tranagra k dnešní podnikatelské zóně příspěvky v publikaci z konference konané v Třanovicích 22.–23. října 2009, viz Revitalizace – 10 let poté... Soubor přednášek u příležitosti deseti let od započetí revitalizace chátrajícího podniku ve fungující vesnickou podnikatelskou zónu. Třanovice 2009.
- ⁹²¹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 139–143, 182.
- ⁹²² Tamtéž, s. 146.
- ⁹²³ FULIEROVÁ, M.: c. d., s. 4.
- ⁹²⁴ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 148.
- ⁹²⁵ FULIEROVÁ, M.: c. d., s. 4.
- ⁹²⁶ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 178.
- ⁹²⁷ Tamtéž, s. 186.
- ⁹²⁸ Tamtéž, s. 187; LABAJOVÁ, I.: Desáté setkání u Čtyřmezničku. Stonávka, 4, 2007, č. 6, s. 5; FULIEROVÁ, M.: c. d., s. 6.
- ⁹²⁹ TRETERA, J. R.: Stát a církve v České republice. Kostelní Vydří 2002, s. 67–147.
- ⁹³⁰ CEKOTA, V.: K založení Ostravsko-opavské diecéze. Vlastivědné listy, 34, 2008, č. 2, s. 26–30.
- ⁹³¹ Pozdrav nuncia Mons. Diega Causera. Okno do života ostravsko-opavské diecéze, 2006, č. 9–10, s. 8.
- ⁹³² Papež udělil titul Monsignor šesti kněžím. Okno do života ostravsko-opavské diecéze, 2006, č. 9–10, s. 9.

- ⁹³³ Více na <http://www.farnost-hnojnik.cz>; www.farnicek.wz.cz
- ⁹³⁴ Podrobně RASZKA, V.: Tři králové se činili, vybrali přes 800 tisíc korun. *Stonávka*, 1, 2004, č. 1, s. 3; KRAWIEC, M.: Poděkování všem lidem dobré vůle. *Stonávka*, 4, 2007, č. 1, s. 7.
- ⁹³⁵ Nové centrum v Třanovicích. *Stonávka*, 4, 2007, č. 3, s. 1.
- ⁹³⁶ NEŠPOR, Z. R.: c. d., s. 347–349. K vývoji SCEAV po roce 1989 stručně PALKO, E.: c. d., s. 225–252; RÓŻAŃSKA, A.: Działalność kulturalno-oświatowa Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburgskiego Wyznania w Republice Czeskiej. Diagnoza współczesna. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zum Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności, Ratingen 2000, s. 293–308.
- ⁹³⁷ KACZMARCZYK, S. a kol.: c. d., s. 30–33.
- ⁹³⁸ Podrobněji Z historii, s. 24–39; Třanovice 2010. Přehled bohoslužeb. Farní sbor Slezské církve evangelické a. v. v Třanovicích/Porządek nabożeństw. Zbór Parafialny Śląskiego Kościoła Ewang. a. w. w Trzanowicach. Třanovice 2010. K aktuálnímu dění ve sboru viz také <http://tranovice.sceav.cz>; <http://dorost-tranovice.estranky.cz>; <http://mladez-tranovice.sceav.cz>.
- ⁹³⁹ Tato problematika si v budoucnu zaslouží bližší zhodnocení, sociologickou analýzu do religiozity polské národnostní menšiny na českém Těšínsku na sklonku 20. století provedla RUSEK, H.: Wzory religijnosci polskich rodzin na Zaolziu. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zum Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności, Ratingen 2000, s. 309–319.
- ⁹⁴⁰ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 149–150.
- ⁹⁴¹ RASZKA, V.: Lyžuje se od rána do večera. V Třanovicích je od počátku ledna k dispozici nová sjezdovka. *Stonávka*, 1, 2004, č. 1, s. 1.
- ⁹⁴² <http://www.sdhtranovice.estranky.cz/clanky/kronika/kronika-1990-xxxx>
- ⁹⁴³ Podrobněji SZYMECZEK, J. – KASZPER, R.: Poláci v České republice v době transformace společnosti po roce 1989. In: Kaszper, B. – Małysz, R. (edd.): Poláci na Těšínsku. Studijní materiál. Český Těšín 2009, s. 82–89.
- ⁹⁴⁴ PZKO Třanovice, Kronika, s. 208–340. Viz také ŽIVNÁ, A.: Z Życia PZKO w Trzanowicach. *Stonávka*, 1, 2004, č. 6, s. 5; TÁŽ: Zadania, które chceme realizować w I półroczu r. 2006. *Stonávka*, 3, 2006, č. 2, s. 6; TÁŽ: Po Walnym Zebraniu MK PZKO w Trzanowicach. *Stonávka*, 4, 2007, č. 1, s. 9.
- ⁹⁴⁵ Srov. Odbor Matice slezské z Třanovic bilancuje. *Stonávka*, 1, 2004, č. 6, s. 5; PAVEROVÁ, M.: Matice slezská, místní odbor Třanovice. *Stonávka*, 4, 2007, č. 1, s. 9.
- ⁹⁴⁶ FULIEROVÁ, M.: c. d., s. 3.
- ⁹⁴⁷ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 154.
- ⁹⁴⁸ TYRLÍKOVÁ, L.: Ohlédnutí za končícím rokem. *Stonávka*, 3, 2006, č. 6, s. 7.
- ⁹⁴⁹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 161–162, 177.
- ⁹⁵⁰ http://skola.tranovice.org/showpage.php?name=zakladni_skola
- ⁹⁵¹ OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 158–160; Historie české školy; MOLITOR, D.: V novém kabátě. Škola v Třanovicích prošla rozsáhlou rekonstrukcí. *Stonávka*, 3, 2006, č. 6, s. 4.
- ⁹⁵² OÚ Třanovice, Kronika obce Třanovice 3. díl, s. 158–160.
- ⁹⁵³ Tamtéž, s. 157–158.
- ⁹⁵⁴ http://skola.tranovice.org/showpage.php?name=materska_skola
- ⁹⁵⁵ HERECOVÁ, D. – MOLITOR, D.: Třanovická ZŠ a MŠ bilancuje. *Stonávka*, 4, 2007, č. 6, s. 4; <http://skola.tranovice.org/showpage.php?name=jidelna>
- ⁹⁵⁶ MÜLLER, K.: Pečeti a znaky obcí českého Těšínska, s. 78.
- ⁹⁵⁷ ZAHRADNIK, S.: Spisy ludności, s. 63.
- ⁹⁵⁸ Statistický lexikon obcí České republiky. Podle správního rozdělení k 1. 1. 2005 a výsledků sčítání lidu, bytů a domů k 1. březnu 2001. Praha 2005, s. 1094–1095.
- ⁹⁵⁹ Tamtéž, s. 1084–1087, 1096–1097.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

I. Pergamenová listina těšinského knížete Přemysla II., v níž je jako svědek uveden první známý předek Thuků z Tošanovic Stanislav (Stanislaw Thuk von Toffchinowicz), r. 1453

II. Třanovice a okolí na mapě Těšinského knížectví Jonáše Nigriniho, kolem r. 1730

III. Baron Jiří Bees z Chrostiny a na Hnojníku (1750–1819), zemský hejtman Těšínského knížectví, od 9. září 1790 držitel části statku Horní Třanovice, olejomalba, kolem r. 1810

IV. Erb barona Jiřího Beese z Chrostiny a na Hnojníku (1750–1819), zemského hejtmána Těšínského knížectví, olejomalba, r. 1813

V. Dolní a Horní Třanovice na kolorované mapě obvodu lokálního kaplanství Hnojník, r. 1836

VI. Dolní Třanovice: místní část Zadky a centrum obce (s kostelem sv. Bartoloměje, Dolním – později Kapplovým – dvorem a Červeným hostincem), mapa stabilního katastru, červeně jsou znázorněny zděné a žlutě dřevěné stavby, r. 1836

VII. Dolní Třanovice: místní části Sušov a Dolina (Kouty), mapa stabilního katastru, červeně jsou znázorněny zděné a žlutě dřevěné stavby, r. 1836

VIII. Dolní Třanovice: místní část Zadky a Mušálecké rybníky, mapa stabilního katastru, červeně jsou znázorněny zděné a žlutě dřevěné stavby, r. 1836

IX. Dolní Třanovice: místní části Fifejdy a Vyrubaná, mapa stabilního katastru, červeně jsou znázorněny zděné a žlutě dřevěné stavby, r. 1836

X. Horní Třanovice: místní části Kempa (s Horním dvorem) a Grabina, mapa stabilního katastru, červeně jsou znázorněny zděné a žlutě dřevěné stavby, r. 1836

XI. Horní Třanovice: hostinec Babilon, Třanovický les a část obce sousedící s katastrem Horní Tošanovic a Hnojníku, mapa stabilního katastru, červeně jsou znázorněny zděné a žlutě dřevěné stavby, r. 1836

XII. Horní Třanovice: místní části Kempa a Grabina, mapa stabilního katastru, červeně jsou znázorněny zděné a žlutě dřevěné stavby, r. 1836

XIII. Těšínský lidový kroj, r. 1840

XIV. Pohled na hospodářské budovy Dolního (později Kapplova) dvora v Dolních Třanovicích, ve skupince lidí uprostřed majitel Jan Gattnar (v klobouku s bílým plnovousem), kolem r. 1900

XV. Interiér zaniklého dřevěného kostela sv. Bartoloměje v Dolních Třanovicích, r. 1899

XVI. Obraz sv. Jana Nepomuckého z bývalého bočního oltáře tohoto světe v zaniklém dřevěném kostele sv. Bartoloměje v Dolních Třanovicích, r. 2009

XVII. Křišťálový lustr ze zaniklého dřevěného kostela sv. Bartoloměje v Dolních Třanovicích, r. 2009

XVIII. Hlavní oltář kostela sv. Bartoloměje v Třanovicích, r. 2009

IXX. Dolní a Horní Trzhanovice a okolí na speciální vojenské mapě, r. 1935

XX. Pohlednice z Trzhanovic, nahoře kostel sv. Bartoloměje, císař František Josef I. na vojenských manévrech v okolí obce, škola, dole Pawerův hostinec, Kapliův dvůr a Kukuczův hostinec, r. 1906

XXI. Letecký pohled na katolický kostel a hřbitov v Třanovicích, r. 2009

XXII. Evangelický kostel a pomník Jiřího Třanovského v Třanovicích, r. 2010

*XXIII. Skupina confirmované mládeže před pomníkem Jiřího Třanovského,
pastor Mgr. Tomáš Tyrlík, Třanovice, r. 2010*

XXIV. Sál Farního sboru Slezské církve evangelické a. v., r. 2010

XXV. Letecký snímek na centrum obce Třanovice, r. 2009

XXVI. Letecký pohled na Základní školu, evangelický kostel, sborové budovy a hřbitov v Třanovicích, r. 2009

XXVII. Současné sídlo Obecního úřadu Třanovice v centru obce, r. 2010

TEXTOVÉ PŘÍLOHY

1.

1556, červenec 26., neděle, Těšín

Těšínský kníže Václav III. Adam vydáním listiny potvrzuje, že Zikmund Tluk z Tošanovic prodal Václavu Pelhřimovi z Střankovic (Třankovic), hejtmanovi dvora těšínského knížete, ves Hnojník se všemi hmotnými i nehmotnými majetky za částku 550 zlatých.

My, Václav, z Boží milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova etc., známo činíme tímto listem přede všemi, kdož jej užití aneb čtouc slyšeti budou, že jest před nás předstoupil urozený věrný náš milý Zikmund Tluk z Tošinovic a jsouc zdrav, při dobrým rozumě dobrovolně seznal, že prodal a mocí listu tohoto prodává ves a zboží své jménem Hnojník v knížectví našem těšínským příležití urozenému věrnému našemu milému Václavovi Pelhřimovi z Střankovic, hejtmanu dvoru našeho, erbom i potomkom jeho, a to za půl šesta sta zlatých na minci dobré v zemi berné, kteréž pohotově přijal, se vším dotčené vsi Hnojníka zbožím, dědictvím a všelijakým příslušenstvím. Tak, jakž dotčená ves od starodávna v mezech a hranicích v sobě šíře příležití, s lidmi, platy, ospy, s rolemi oraným i neoranými, s lesy, s háji, s mlýnem, s vodami, řekami, potoky všelijakými, nic tu dotčený Zikmund Tluk erbom a potomkom svým nepozůstavujíc ani vynímajíc, než s tím vším, jakž jest on to a předkové jeho od starodávna měli, drželi a užívali. I prosili jsou nás z obou stran, abychom jim toho prodeje a kupu milostivě příti ráčili. My pak nakloněni jsouc k jich poníženě prosbě, tak činíme a nadepsanému Václavovi Pelhřimovi, erbom a potomkom jeho, dotčené vsi Hnojníka k pravému dědictví potvrzujem, aby dotčenú ves s jejím všelijakým příslušenstvím mohl míti, držeti, svobodně užívat, prodati, zastaviti, zaměnití, učiniti i nechati jako se svým vlastním dědictvím bez překážky jednoho každého člověka, všakž službám knížecím bez škody. Tomu na svědomí pečť naši knížecí rozkázali jsme k tomuto listu přivěsiti. Jenž dán a psán na Těšíně v neděli po svatém Jakubě léta Páně tisícého pětistého padesátého šestého [26. 7. 1556]. Při tom jsou byli urození věrní naši milí Václav Rudzký z Rudz a na Rudici, kancléř knížectví našeho těšínského, Mikoláš Rudzký z Rudz a na Albrechticích, Kašpar Rudzký z Rudz a na Kamenici, Ondřej Kercherle z Perste, Jan Skočovský z Kojkovic, úředník náš těšínský.

Podle opisu listiny z přelomu 18. a 19. století; místo uložení: KC Cieszyn, fond Zbióry L. J. Szersznika, sign. DD VIII/6, č. 99; edice: LT VI, s. 10–11, č. 538

2.

1596, srpen 30. a 31., pondělí a úterý, Domaslavice

Zemští soudci Těšínského knížectví vynášejí výrok ve sporu mezi Balcarem (Baltazarem) Tlukem z Tošanovic, který obvinil Jakuba Tluka z Tošanovic, že mu zabral část pozemkových majetků v Dolních Domaslavicích. Jelikož je Balcar Tluk ještě nezletilý, pře se odkládá. V následujícím sporu bratři Stanislav, Balcar, Burian a Václav Tlukové z Tošanovic viní Jakuba Tluka z Tošanovic, že neprávem užívá část lesa na hranicích vsí Tošanovic a Domaslavic. Les navíc postoupil svému synu Janovi. Za účasti tošanovického fojta Jana byla nově stanovena hranice mezi oběma panstvími symboly křížů na stromech až po před nedávnem vytvořený rybník Jana Tluka z Tošanovic.

Na místě Jeho knížecí milosti, pána našeho nejmilostivějšího, páni soudci zemští nalezli: Jakož jest Balcar Tluk Jakuba Tluka zapohnal, že roku 1589 sobě jest z oddílu jeho, který se jemu po

zemřelém Zikmundovi Tluku, otci jeho, v Horních a Dolních Domaslovicích dostal, kus gruntu odkopčil a ku gruntu svému k folvarku, který od Kašpara Tluka v Dolních Domaslovicích ukoupil, přivlastnil. Poněvadž Balcar Tluk, jak ku právu náleží, neprovoď, Jakub Tluk tomu odpovídati povinen není. Škody se zdvíhají. Stalo se v pondělí po sv. Bartoloměji při výjezdu na gruntě Domaslovském 1596 [30. 8. 1596].

Jakož jsou Stanislav, Balcar, Burian a Václav Tlukové, bratři vlastní z Tošinovic, Jakuba Tluka z Tošinovic zapohнали, že léta 1589 jest se jim v les, který jest konec folvarku tošinovského mimo řád a právo vložil a uvázal a synu svému Janovi Tlukovi k užívání uvedl. I poněvadž se z smlouvy, které jest roku 1588 v úterý po sv. Pavla obrácení [30. 1. 1588] na Tošinovicích Joachimem Bludovským, Bernardem Barským, Janem Cigánem, přátely od Kašpara, Stanislava, Balcara, Buriana a Václava Tluků, vydanými se stala, se nachází, že dotčený Kašpar Tluk uvolil se výš psaným bratřím svým lidmi hodnověrnými prokázati, jak je daleko jmenovaný les k folvarku jeho náleží, což učinil a léta 1589 s bratry svými dobrovolně se snesouc v tom lese vyhraničení učinili, nad to léta 1589 v úterý po Třech králích [7. 1. 1589] dílčí cedule přijali – z těch příčin, poněvadž to Jakub Tluk dostatečně provedl, že Kašpar Tluk s bratřimi svými sobě místo dali, aby Jan, fojt starý tošinovský, v tom lese, ač mezi nimi činiti bylo, vyměření učinil, což se stalo. A dnešního dne znovu tenž Jan, starý fojt, po učiněné přísaze ty místa jako prve Kašparovi Tlukovi s bratřimi jeho před námi soudci zemskými okázal: Totiž počnouc od kopce slove Nad fojtovským přímo k jedli Děnici a od Děnice přímo až po dolek, tak jak kopce vysypané a kříže na dříví vyroubané jsou, a od toho kopce tím dolkem potůčkem dolů až po rybníček Jana Tluka v nově udělaný. A tak ta hranice držána býti má. Škody se zdvíhají. Stalo se v úterý [po sv. Bartoloměji, 31. 8. 1596] při výjezdu ut [supra] [na gruntě Domaslovském].

Podle zápisu v originálech soudních (půhonných) knih Těšínského knížectví z let 1591–1601; místo uložení: APC, fond KC, sign. 258, č. 138, 139; opis: ZAO, fond Pozůstalost J. Zukala, inv. č. 244, č. 138, 139.

3.

1598, listopad 25. středa, Těšín

Stanislav Tluk z Tošanovic a na Dolních Třanovicích uzavírá smlouvu s Kašparem Čelem z Čechovic a na Malých Kunčicích, ve které se zavazuje, že nebude bránit pouštění vody na mlýn Kašpara poddaného Jana Bučka z Hradiště. Na opravy náhonu může být použito dřeva u stavu na řece Stonávka. Jan Buček má platit za užívání vody na svém mlýně ročně dva toлары.

Léta Páně 1598 ve středu den památky svatě Kateřiny [25. 11. 1598] mezi námi Kašparem Čelů z Čechovic a na Malých Kunčicích z jedné a Stanislavem Tlukem z Tošinovic a na Třanovicích strany druhé stala se smůva přátelská, celá a dokonalá, v ničem na časy neporušitelná. Tak, jakož sem já, Stanislav Tluk, vodě na gruntě svým Dolním Třanovským, která na mlýn grodišský poddaného pana Kašpara Čela do starodávna šla, strhnúti dal, skrz čas tenž pan Kašpar Čelo k soudu zemskému pohonem zapohnal, dřívě, než-li na pohon přišlo, takto jsme se, jak níže psáno, přátelsky porovnali. Totiž, že ta voda tak, jak od starodávna šla, nyní i na časy budoucí držitelův statku mého v Dolních Třanovicích svobodně na mlýn grodišský jménem Janna Bučka a potomkov jeho i budoucích držitelův tohož mlýna, poddaného Kašpara Čely, erbův a budoucích potomkův jeho jmiti má. Také v gruntu mém Dolním Třanovským, když by koli toho potřeba nastala, buď na zástavě neb na příkopě k opravování toho svobodně zemi i les při stavě říčním k tomu bráti, kterouž sobě dotčený držitel tohož mlýna již psaného, jak se mu nejlépe zdáti a líbiti bude, k užítku svému obrátiti právo má. Vod kterežto vody nadepsanému panu Stanislavovi Tlukovi, erbům a potomkům jeho, povinen jest již psaný Jan Buček s potomky svými každého roku dáti platu peněžitého za vseeknu všelijakou povinnost dva toлары, čtouce za každý tolar 36 groší

a za groš šest denárů bílých a to na den svatého Michala [29. 9.]. Kteroužto smlouvu slíbili jsme sobě z vobou stran, jak poctivým rytířským lidem náleží, cele a v ničem neporušitelně zdržeti. Tomu na svědomí a pro lepší toho jistotu sekrety naše vlastní sme k této smlouvě přitiskli. A připsali jsme urozených pánův Martina Klocha z Bestviny a na Ustroni, pana Václava Tluka z Tošinovic, pana Mikuláše Karvinského z Karvinej a na Pelhřimovscích, pana Jiřího Tluka z Tošinovic a na Třenkovicích, pana Václava Tluka z Tošinovic a na Tošinovicích, pana Mikuláše Gureckého z Kornic, že jsou sekrety své podle sekretuo našich přitiskli, však sobě a erbům svým bez škody. Stalo se v městě Těšíně léta a dne nahoře psaného.

Podle opisu listiny; místo uložení: ZAO, fond Sběrka papírových listin, listů a aktového materiálu (nezpracovaný fond), Kopíř statku hradištského; edice: LT VII., s. 63, č. 704.

4.

1689, květen 7., úterý, Horní Třanovice

Anna Šebišovská, rozená Lipovská z Balcu, vdova po Kryštofu Šebišovském na Horních Třanovicích, prodává část své držby se všemi přináležitostmi v Horních Třanovicích své matce Marie Kateřině Eleonoře Lipovské, rozené Barské z Bašče a jejím dědicům, za 500 tolarů slezských.

Léta Páně 1689, 7 Mai v Horních Třanovicích stala se smlůva a kup celý dokonalý, nyní i na budoucí časy v ničem neporušitelný mezi urozenú v poctivosti paní Annu Šebišovskou rozenú Lipovskou z Balcu, a na Horních Třanovicích, jakžto pozůstalú vdovu po neb[ožtíku] panu Kryštofu Šebišovským prodavatelkyní strany jedné a urozenú poctivosti paní Marii Eleonoru Kateřinu Lipovskou rozenú Barskú z Bašče (jakžto paní mateři paní prodavatelkyně) kupitelkyni od strany druhé a to takový: že jest zvrchu psaná paní prodavatelkyně sama od sebe i od erbův a potomův svých stateček a oddíl svůj, který ně kontraktem neb stupkem manželským po neb[ožtíku] panu manželu její[m] panu Kryštofu Šebišovským připadl se vším a všelijakým tohož statečku příslušenstvím, jakými ty koliv jmény se jmenují aneb jmenovati mohů v těch mezích a hranicích, jak ten oddíl podle bratrského rozdělení oddělen jest pozůstává, kterému rozdělení datum na Horních Třanovicích a[nn]o 1681 dne 17 Juli s poddanemí osedlými i neosedlými, přítomnými i nepřítomnými, s zběhlými, sirotami, sirotkami, s zahradami, ščepnicemi, rolemi oranými i neoranými, s lukami, s lučičkami, s osením, s lesem a k tomu se všemi a všelijakými požitky malými i velikými a s tím všem právem jak jej neb[ožtík] pan manžel paní prodavatelkyně měl a užíval i jak jej ona sama paní prodavatelkyně v svobodném a pokojném držení a užívání po smrti pána manžela svého měla. Nic tu sobě ani erbům a potomkům svým ani žádnému člověku z toho statku nevyjímajíc a nepozůstavujíc a in summa, tak jak stojí a leží, vyjímajíc šatství a peřin, výš psanej paní Marii Eleonoře Katařině Lipovské, rozené Barské, jakžto paní mateři své vlastní erbům a potomkům její výš psaný oddíl v Horních Třanovicích se všemi a všelijakými užitky a požitky výš jmenovanými, s jeho příslušenstvím k dědičnému držení a užívání mocí smlůvy tejto odprodala za summu peněz pětset thl. sle[z]ských počítajíc každý thl. po 36 gr. a v groš 6 peněz bílých na minci dobré a v zemi obecné berné, tak že i zvrchu psaná paní kupitelkyni s erby a potomky svými dočtený oddíl v Horních Třanovicích podle smlůvy tejto na tu úplnú moc a celé právo jej držeti a všelijak podle vůle a libosti své užívati, na své erbův a potomkův svých [na tomto místě dokument poškozen, 2 slova chybí] obrati, popraviti, prodati, zastaviti, zaměnití a s tím učiniti nechati jak svým vlastním, dědičným a to bez všech jakej překážky paní prodavatelkyni, erbům a potomům její[m] i jednoho každého člověka, kterého peníze za ten oddíl takto placené býti mají. Předně paní kupitelkyni carthabianku od neb[ožtíka] pana Kryštofa Šebišovského a paní Annu Šebišovskou rozenú Lipovskou, jakžto na spolumanžely na půl třetího sta thl. sle[z]ských znějící, které jest na vyplacení toho oddílu panu Žirovskému (titul) zafantírovaného ješče od neb[ožtíka] pana Václava Šebišovského byla zapůjčila takové se i s úrokem, kterého činí 45 thl. sle[z]ských

porazují. Za druhé neb[ožtíka] pana Jana Stařinského erbům 50 thl. Item panně Kateřině Ruseckej 50 thl. Item panně Zuzaně Ruseckej 50 thl. sl[ezských] i s náležitými úrokami zaplatiti a zapsání povvyzovati paní kupitelkyni má a povinna jest, kterého dluhu jak paní kupitelkyni náležejícího, tak i pánům výš psaným kreditorům příslušejícího činí v sumě 400 thl. sle[zských] vynímajíc úrokův, které se z toho pátého sta zaplatiti a zapraviti, od paní kupitelkyni, mají. Co se pak dotýče kontribuci J[eho] císařské] a král[ovské] M[ilos]t[í] neb jakejchžkoli jiných povinností, to vše jest povinna od datum smlůvy tejto paní kupitelkyni tak jak od starodávna podle proporcije cokoliv z toho oddílu přinde i s poddanými spravovati a odvozovati povinna bude. A pakliby se do roku a šesti neděl jakýkolvěk aneb od toho kolvěk nárok na ten oddíl našel od takového paní prodavatelkyně takový oddíl osvoboditi povinna bAUDE, že by proto paní kupitelkyni nákladem svým konfirmírovati dátoi povinna jest. A to jsau sobě obě strany slíbily, ctně a řádně zdržeti, tak jak na poctivé rytířské osoby náleží. K tomu na svědomí a pro lepší jistotu toho všeho paní prodavatelkyni neumějíc sama psáti ani sekretu svého na ten čas nemajíc, dožádala se jest urozeného a statečného rytíře pana Adama Bernatha Schmida z Eisenberku (titul), že jest jméno její podepsal a sekret svůj na místě jejím přitisknul, však sobě i erbům svým beze škody, paní kupitelkyni ale se jest svů vlastní rukú podepsala i sekretem přirozeným stvrdila a pro zachování chvalitebného pořádku zemského, jak paní prodavatelkyni, tak také i paní kupitelkyni, za paní věrné ruky, volily jsau sobě urozených a statečných rytíři, pánův níže podepsaných, že jsou se v těchto smlůvách podle jejich jmen rukama vlastníma podepsali a sekrety přirozené přidávali, jakož i pro šířejší vědomost, dožádali jsou se obě strany pánův níže podepsaných, že také tyto smlůvy, však jak panům věrným rukám, tak pánům dožádaným i erbům a potomkům jejich všelijak beze škody, stalo se v Horních Třanovicích dne a léta nahoře psaného.

Rudolf Leopold Kyselovský m. p.

Václav Ferdinand Kyselovský m. p.

Kryštof Mittmaier z Blogotic m. p.

Jindřich Žirovský z Žirova m. p.

Andreas Wilda z Lindenweißu m. p.

Anna Maria Šobišovská rozená Lipovská z Balcu m. p.

Jan Karel ml. Lipovský z Baltz m. p.

Jan ml. Karvinský m. p.

Wilhelm Mitrovský m. p.

Jiří Bernard Gurecký z Kornic m. p.

Jiří Ferdinand Šebišovský m. p.

Jindřich Kyselovský z Kyselova m. p.

Maria Eleonora Lipovská rozená Barská z Bašče m. p.

Podle originálu prodejní listiny, přitištěny pečeti všech podepsaných, místo uložení: APC, fond KC, sign. 1889, pag. 802–804.

5.

1712, duben 23., sobota, Horní Třanovice

Manželé Jan Karvinský z Karviné a Anna, rozená Šebišovská, prodávají rytíři Jiřímu Václavu Lhotskému ze Lhoty část své držby v Horních Třanovicích, za 3 000 tolarů slezských. Prodávatelé si z tohoto dílu vymíňují pro sebe pouze poddané Marii Čabánkovou a Pavla Vyjadače.

Ve jméno Blahoslavené Trojice svaté Amen. Léta Páně 1712 den [svatě]ho Jiřího stala se smlůva kupní celá, dokonalá, nyní i na časy budůce neporušitedlná mezi urozeným a statečným rytířem, panem Janem Karvinským z Karviné a urozenú paní Annu Karvinskú, rozenú Šebišovskú z Šenovíc spoluzemanžely, [s] erby a potomky jeho, kupitelem strany jedné, a urozeným a statečným

rytířem, panem Jiřím Václavem Lhotským ze Lhoty, též erby a potomky jeho kupitelem strany druhé a to taková: že jsou výš psaní páni manželé Karvinští sami od sebe i od erbův a potomkův svých oddíl jejich v Horních Třanovicích ležící nezavadně (aniž také skrze nějaké dotalium aneb smluvy svatebné věnem opovázané in genere et specie opovázané), nicméněji ženskému pohlaví patřící beneficía zaopatřené, když takovým tuto paní prodavatelkyne jak nejpodstatněji renuncíruje (buděc o tom od svých pravověrných ruk dobře informovaná) se všemi k tomu statku a oddílu přináležitostmi, nic tu sobě ani žádnému jinému nevyjímajíc a nepozůstávajíc v těch mezích a hranicích, s poddanými přítomnými i nepřítomnými, jak toho sami v užívání až do datum kupu toho byli, vše dle lepšího vysvětlení dílce cedule k tomu oddílu patřící, jejíž datum na Horních Třanovicích dne 5 Julii léta 1702 jako také smluvy freymarční dd. na Horních Třanovicích dne 25 Julii léta 1702 i následovně dle přátelského umluvení mezi panem Baltazarem Karvinským (titul) a panem Karlem Golkovským (tit.) a paní Kateřinů Golkovsků (tit.) spolumanžely, kterému datum na těchže Třanovicích dd. 24 Julii léta 1702, opruc té půl role, kterů již nyní (tit.) pan Baltazar Karvinský skrze kup na sebe jest uvedl. A to za sumu tři tisíce dvě sta thl. slezských každý po 36 gr. a v gr. 12 hl. malých počítajíc. Kterážto suma takto placena býti má: předně při odstúpení statku povinen pan kupitel pánům prodavatelům ihned pět set padesáte th. sl. výš psaného počtu položiti a vylíčiti. U (tit.) paní Kateřiny Golkovské, rozené Karvinské z Karviné kauffschilinkových za statek peněz sedem set thl. slezských a úroku za 1 rok od 600 thl. 36 thl. sl., u (tit.) pana Ferdinanda Mitrovského z Nemyšle tři sta thl. slezských a úroku za půl druhého roku 27 thl. sl. U (tit.) paní Marianny Mitrovské, rozené Karvinské z Karviné padesáte th. sl[ezských] i u erbův neboščka pana Kašpera Pelhřima z Třenkovic dvě sta th. sl. a úroku za jeden rok 12 thl. sl. u (tit.) pánův erbův po nebožtíku] panu Pröcklu padesáte thl. sl. a úroku za jeden rok tři thl. sl., kostelovi třanovskému dvaceti pět thl. sl[ezských] a úroku 19 th. 18 gr., panu Görczovi do Bílska osemdesáte tři thl. sl[ezských] 12 gr. a úroku za jeden rok 5 thl. sl[ezských] vše se zase dělymi úroky jak specifikované i vše opsané počty vyzdvihnůti a pánům manželům Karvinským jakžto prodavatelům při nejprv přišším s[va]ltým Michale toho běžícího 1712 roku proti vyquitování oddati pan kupitel povinen bude. Čeho v sumě učiní i s pokázanými úroky 2060 thl. sl[ezských] 30 groší, ostatek pak na doplnění kupní sumy tych 3200 thl. sl[ezských]. Po odrachování pokázaných počtův i s úrokami zůstává doplatiti totiž 1139 thl. sl[ezských] 6 gr[ošů], kteréžto na doplnění tohoto kupního quantum jak výš položeno kupní peníze do s[va]ltého Martina 1712 roku pod zvyčejným úrokem sex procento za panem kupitelem zůstávají mají. Pakliby ale pan kupitel buď vyvážených obligatií při termínu s[va]ltomichalským buď při kladení na doplacení statku v před psané summy před s[va]ltým Martinem vše toho běžícího 1712 léta nadbanlivý byl, tehda buděc moci páni prodavatelé neb erbové a potomkové jejich buď právně neb bezprávně do toho odprodaného oddílu se dáti uvésti, takového dle libosti své (však bez zaumyslného ruinování) užívati, jej držeti i v něm měskati, nic tu sobě na summě ani na úrocích nesrážejíce nejináč než jako sám pan kupitel dotud, pokud jak summu, tak úroky, škodami, útratami (jestliby se jaké zběhly) ve všem všudy uncontentírování nebudě. Páni prodavatelé vymlůvají sobě poddané následující jakžto: Pavla Vyjadača, Marinu Čabanku. A poněvadž Pavel Klučný z jiného panství jest, na kterého páni prodavatelé list výhostní mají, protož takový se tuto za poddaného přidává. Však kteřížby se nedaní aneb nepoddané na tom oddíle znašli, taková se i taková za nepoddané přidávají.

Tejkajíce se evictie jak světskej tak tak také duchovnej strany toho oddílu, taková páni prodavatelé co by se koli takového vynašlo na sebe do zamlůvání přijímají, podle pořádku zemského toho knížectví Těšínského. I ty všechny v inventáři i urbarium vymlůvné a poddané věci bez vše odpornosti oddati a praestírovati mocí toho firmissime slibují. Contributie collecta země i jiné všechny berně a daní tak světské jako i duchovní, jakžto knězi třanovskému jeho spravedlivú náležitost kolik by se jí spravedlivě vynašlo buď šacunkových, buď accisových do datum kupu páni prodavatelé od datum pak kupu pan kupitel oddati povinni jsau. Od hurování pána nájemníka dle smlův pan kupitel odbýti povinnen bude.

Také též často opačeny pan kupitel povinen tohoto kupu konfirmatii nákladem svým vyplatiti

a na pány prodavatele žádné těžkosti nedopaušičti. A tak, co se v těchto smlouvách dvojnásobně psaných kupních zvrchu i důle píše, slíbily jsau sobě obě strany jak poctivým rytířským osobám náležitě, ctně a řádně i neporušitedlně zdržeti. Pro stářejší toho potvrzení jsau obě strany takovů kupní smlůvu rukama vlastnima podepsaly a sekrety svými stvrdily.

Pro zachování pak chvalitebného pořádku zemského uprosila sobě za věrné ruky paní prodavatelkyně urozených a statečných rytířů: pana Jiřího Ferdinanda Šebišovského z Šenovic (tit.) a pana Wilhelma Rudolfa Pelhřima z Třenkovic (tit.). Pro obšírnější pak vědomost toho dožádaly obě strany urozených a statečných rytířů níže podepsaných pánův, že se jak páni věrné ruky, tak páni dožádání (však sobě, erbům a potomkům svým beze škody) podle nich tuto podepsali a sekrety své přidávali. Jenž se stalo na Horních Třanovicích léta a dne nahoře psaného.

Daniel Stařínský m. p.

Jan Jiří Žirovský m. p.

Wilhelm Rudolf Pelhřim z Třenk[ovic] m. p.

Jiří Ferdinand Schebisch[ovský] m. p.

Anna Karvinská rozená Šebišovská m. p.

Jan Karvinský z Karviné m. p.

Joan George Ligotzki m. p.

Carl Wacl. Tluck z Tošonovic m. p.

Karel Maximilian Pelhřim z Třen[kovic] m. p.

Balcar Karvinský m. p.

George Wentzl Ligotzki m. p.

Podle originálu prodejní listiny, přitíštěny pečeti všech podepsaných, místo uložení: APC, fond KC, sign. 1889, pag. 836–841.

6.

1719, srpen 2., sobota, Domaslavice

Eliáš Daniel Sommerfeld, světící biskup vratislavské diecéze, popisuje při kanonické vizitaci farností Domaslavice a připojené farnosti Hnojník také dřevěný filiální kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích.

Trzanowitz ubi habetur filialis quae lignea est, tabulata et strata asseribus, ignoratur an sit consecrata, dies tamen dedicationis celebratur dominica prima advantus, altare unicum habet non consecratum, prtatili autem, tribus mappis aliisq[ue] necessariis munitum. Baptisterium cum aqua et sacri liquores asservantur. Divina ibi habentur 6ta dominica, ambona adest et chorus absq[ue] organo. Capitalia habet 171 thal[eros] in censibus restantibus 11 thal[eros]. In cassa autem nihil. Vitrici ecclesiae sunt duo, collectam tamen pecuniam asservat parochus cum dominio sub diversis clavibus. Sacristia lignea, calice cupreo inaurata provisa. Cometerium est amplum, turris tribus campanis munita.

Podle originálu vizitačního protokolu, místo uložení AAW, fond AD, sign. II. b. 157, pag. 354.

7.

1748, září 29., neděle, Horní Třanovice

Rytíř Jan Josef Lhotský ze Lhoty, držitel statku Horní Třanovice, prodává Adamu Jadamíkovi, poddanému z Horních Třanovic, a jeho potomkům, zahradnický grunt po zemřelém Václavu Hrabcovi v těže vsi za částku 120 rýnských zlatých. Jadamík je po-

vinnem kromě vyplacení vdovy a dcery po zesnulém Hrabcovi robotovat od pondělka do pátku a odtávat řádně vrchnosti jmenované finanční i naturální dávky.

Ve jméno Nejsvětější a Nerozdílné Trojice Božské Amen. Léta Páně 1748 dne svatého Michaela archangela na Horních Třanovicích stala se smlůva kupní celá, dokonalá, nyní i na časy budoucí v ničím neporušitelná, mezi urozeným a statečným rytířem, panem Jan[em] Josefem Lhotským z Lhoty, dědičným pánem na Horních Třanovicích, jakžto prodavatelem z jedné, a pracovitým Adam[em] Jadamíkem, poddaným hornotřanovským, kupitelem z strany druhé, mocí tejto smlůvy trhové tit. debit. pan Josef Lhotský z Lhoty, jakžto dědičný pán a vrchnost od sebe, erbův a potomkův svých zahradu po nebožtíku Václav Hrabcu skutečně odprodal za sumu jedno sto rýnských říšských, v každý rýnský 30 groší a v groš 12 thl. malých počítajíc, vejš [v]zpomenutému Adamovi Jadamíkovi, jeho erbům a potomkům, kterou kupní sumu kupitel v hotovosti podložil na následující způsob: totižto Jeho Milosti tit. panu podavateli osmdesáte sva rýnské říšské, též po nebožtíku Václavu Hrabcu pozůstalé dceři již vydaný sedmnácte rýnských 20 kr[ejcarů], ostatek pak těch trhových peněz nynějších jeho manželce, jakžto pozůstalé vdově [v]zpomenutého Václava Hrabca náležitě oddal a zaplatil. I když také vejš mentionírovany kupitel Adam Jadamík to umluvené trhové quantum, těch 120 rýnských říšských na hotových peněžach hned po vyhotovení kupu odličil a vyplatil. Tehda ta ukoupená a v náležitosti docela zaplacená zahrada se onému osvobozuje, kterou on s erby a potomky svými bude moci jak svou vlastní dědictví užívati, odprodati a s ní činiti jak se onému zdáti a líbiti bude. Všakže tento odprodany grunt tak, jak až posavad byl pod jurisdikcí [v] Horno Třanovicích, jako též držitel tej zahrady Adama Jadamík v poddanosti všelijak pozůstávati a skrz tento prodej žádným způsobem osvobozený býti má.

Také on vše na tom gruntě reducírované poddané povinnosti a onera zbývati a odvozovati bude, totiž každý tejhodni přes celý rok pět dní, krom soboty, bude pěšo robiti, platu dva thol[ary] slez[ské] za wachu jeden thol[ar] slezský, též dvě kury a půl kopy vajec, více dvě štuky tenké a jednu hrubů přásti. Co se dotěže měsíčních dávek zemských anlagův a jiných publických onerův, to takové kupitel vedle nového způsobu a upostavení kontributiálního každého času zapraviti a oddávati má. I když Jeho Milost tit. pan prodavatel to míti chce, že by ten kup na budoucí časy v ničím neporušený, nýbrž celé a doskonale zachován a vyplněn byl.

Tehda take svých erbův, jak cizích držitelův a budoucních pánův statků [v] Horno Třanovicích, jak dle práva nejpodstatněji bejti může, k tomu zavazuje a taktó zaopatřena činí, že kdyby jaký budoucí pán na Horních Třanovicích kupitele anebo jeho erbův a potomkův pod sebou trpěti nechtěl on a oni toho ukoupeného gruntu poodstoupiti povinnen a povinni nebudou, než-li by onému aneb jeho erbům a potomkům jedno sto dvacet rýnských říšských bez odtáhnutí zvyčejného travního vylíčeno a oddáno bylo, kde on s svou ženou, dítkami svými, i s vším jeho přemožením ipso facto svobodný a z poddanosti propuštěný a jemu výhostní list bez všelijakém záplaty udělený a daný býti má, aby on mohl a volnost měl tam se svobodně kliditi a obrátiti, kde se jemu líbiti bude. Kterého teď opsané právo a svobody casu existence a v tu příhodu též i erbové a potomci Adama Jadamíka v všem všudy také jich předek a antecessor bez překážky užívati a účastni bejti mají. K tomu konci a že by to všechno na budoucí časy stále a nezměnitelně a svým celým valoru zachováno bylo a v ničím zrušeno nebylo, Jeho Milost tit. pan podavatel též i kupitel všem a všelijakým obranám a dobrodiním právním in speciale laesioni ultra dimidium a otdad vyplývajícímu dobrodiní rescuidendae venditionis mocně renuncíruje a tak bude Adam Jadamík s erby a potomky svými moci tu zahradu a grunt cum appertinentis kdy on již kupné peníze docela vyplatil svobodně míti, držeti, užívati, prodati a s ním učiniti i nechati jak se svým vlastním dědictvím a svobodou bez překážky jednoho každého člověka. Pro čehož všeho stálost a mocné zadržení se Jeho Milost tit. pan podavatel do toho vyhotoveného instrumentu ruku vlastní podepsal a sekret svůj přirozený přitisknul, tím způsobem též kupitel, neumějíc on sám psáti, jméno své podepsati dal i obě strany těch níže podepsaných pánův a přátel k lepší podstatě toho všeho, aby se tak při nich za svědky podepsali, dožádali (však jim všelijak bez škody vši) věrně a bezelstně. Posledně pak Jeho Milost tit. pan podavatel povoluje a jeho vůla jest, že by ten kupní kontrakt do milostivé

konfirmaci slavného Král[ovského] úřadu zemského podaný byl. Všakže kúpitel náležitosti od konfirmaci ponášeti a zapraviti povinnen jest. Jenž se stalo dne a léta nahoře psaného.

Jan Joseph Lhotský z Lhoty m. p.

Jan Karel Leopold Radocký z Radoče qua testis m. p.

Gottfried Ant. Tlukh z Tošanovic qua testis m. p.

Adam Jadamik, kúpitel toho gruntu

Jiří Chromý, fojt

Jan Staněk

Podle originálu prodejní listiny, přitíštěny pečeti, místo uložení: APC, fond KC, sign. 1889, pag. 843–849.

8.

1786, září 23., úterý, Těšín

Antonín Alois Löhn, biskupský komisař a děkan těšínský, pověřuje Josefa Karla Schippa, sekretáře generálního vikariátu pro rakouskou část vřatislavské diecéze a faráře v Dobré, aby vyšetřil, proč Vincenc Dankovský, lokální kaplan v Hnojníku, neslouží již od neděle po svátku sv. Vavřince téhož roku (tj. od 13. srpna) v třanovickém kostele sv. Bartoloměje žádné mše, aniž by o tom uvědomil farníky i nadřízené církevní úřady. Na tuto skutečnost si Löhnovi osobně stěžovali jménem všech třanovických katolíků Jan Chromý, chalupník v Horních Třanovicích a Ondřej Žvak, zahradník v Dolních Třanovicích.

Hochwürdig und Hochgelehrter Herr Archipresbyterats Verwerser!

Dem 19ten L. M. erschienen hier von diesem Amte zwei Männer, benanntlich Johann Chromy Häusler von Ober Tranowitz, und Andreas Zwak Robotsgärtner von Nieder Trzanowitz und zeigten würdings in Namen der dortigen katholischen Gemeinde an, daß ihnen der Lokalkaplan in Gnoynik siet dem Sonntag nach S. Laurentii keinen Gottesdienst in ihrer Kirche verrichte habe, batten auch zügliche um Abhilfe.

Dieses wird Euer Höchwürden zu dem Ende eröffnet, damit Sie der genannten Lokalkaplan einvernehmen, ob diese Klage in der Wahrheit gegründet sey? Und wenn er dieß eingestehet, so ist weiter zu befragen: warum er willkührlich diese gethan? Und ob er ferner hie alle dritte Sonntage seiner Schuldigkeit nach die Gottesdienst in der obgenannten Kirche halten wolle? Die Ansserung über diese Punkte wird man mit dero gutachtlicher Meinung hier gewärtigen.

Teschen den 23 herbstmonat 1786

Anton Alo s Löhn, Fürst bischöflicher Komisar und Dechand daselbst

Podle originálu dopisu přijatého v Dobré 8. října 1786, místo uložení: SOKA Frýdek-Místek, fond DÚF, inv. č. 41, sign. IV, č. k. 9.

9.

1935, září 28., neděle, Třanovice

Protokol ze zasedání zastupitelstva obce Třanovice, na kterém se projednávaly záležitosti schválení obecního rozpočtu za rok 1934, přijetí do obce Ferdinanda Fojcika s rodinou, výše poplatků za úřední úkony, daň z pohostinské činnosti, vybudování obecního vězení, nákup žerdi k obecnímu praporu, prodej části parcely u české školy na potřeby výstavby nové státní silnice, zřízení zemědělské školy, došlá korespondence ad.

Protokól z posiedzynia zastępstwa gminnego odbyłego dnia 28/9 1935.

Obecni wszyscy członkowie z wyjątkiem p. Pawery Józefa, a p. Klimsza Józef przyszedł w drugim programie.

Porządek dienny:

1. Przyczytanie protokołu z ostatniego posiedzynia.
2. Ponowne uchwalenie rachunków gminnych za rok 1934, przekroczenie tegóż.
3. Przyjęcie do gminy Ferdinanda Fojcika z rodziną.
4. Uchwalenie poplatków dla gminy podług prawideł.
5. Ze względu na zestawienie preliminarza na rok 1936 ujednanie Pauszalu z gospodzkimi od trunków.
6. Uchwalenie wybudowanie arestu gminnego.
7. Uchwalenie zakupienia żerdzi ku chorągwi gminnej.
8. Przeczytanie i jednanie o nadeszłych dopisach.
9. Wolne wnioski i życzenia.

Zatępca naczelnika gminy przywitał wszystkich zgromadzonych i zagajił posiedzynie.

1. Bialoń Adam przeczytał protokól z ostatniego posiedzynia i był przyjęty i podpisany.
2. Zastępstwo gminne uchwaliło ażeby dawkę z piwa gospodczy płacili do Berna.
3. Następnie były prawidła podług wypisanych postanowień przeczytane a myśl postanowień pozycye uznane za dogodne a ze względu, że niebyły żadne zarzuty przeciw temu jednogłośnie uchwalone ku dalszemu postępu uchwalenia ziemskiem wyborem tak, jak są niżej wypisane: 1) podatek ze psów z jednego 3 Kč; 2) za oglądanie dobytku 1,50 Kč, za oglądanie mięsa 2 Kč; 3) wystawienie paszportu na bydło 2,50 Kč; 4) przepustka na mięso 1,50 Kč; 5) za urzędowe wykony w gminie komis. budowlannej i inne 15 Kč, lecz przy tem powinni brać wzgląd na stan majątkowy danej osoby; 6) za dobrowolne przyjęcie albo przyslubione przyjęcie do gminy od 10–100 Kč; 7) domowski list 2 Kč; 8) ugoda pomiędzy powaśnionemi 10 Kč za jedne raz; 9) za wystawienie przepustki granicznej 3 Kč mimo urzędowego poplatku; 10) doręczeni przez gminnego posta zwłasztnich aktów 1 Kč. Piszący paszportów za płaci do gminy 400 Kč rocznie.
4. Zastępstwo gminne uchwaliło przekroczenie jednolitych głów w nieprzewidzionych wydatkach w rachunkach gminnych za rok 1934 a powtarza się że tyto były zawczas jednane podług ustawy par. 10 a 11 zak. 329/1921 zb. zak. Tyto przekroczenia były grodzone z głowy 3. z nieprzewidzianych dochodów z przyrostków majątkowych.
5. Inwentarz gminny był przeczytany przez przewodniczącego posiedzynia p. F. Lacioka przegłądnięty, każda część osobno oszacowana, a przez zastępstwo gminne jednogłośnie uchwalony za prawdziwy, za co godzi się go podać powiatowemu wyboru do zatwierdzenia.
6. Na wniosek zastępcy nacz. gm. p. F. Lacioka uchwalono poniechać p. Macurowi Jozefowi dotychczasowy płat 20 Kč miesięcznie na dalej lecz za to musi stare spisy uposażkować a dać do porządku również zbiórkę zakonów tak, aby mógly być dane do związania jest jich 10 rocz.
7. Za zgodą gospodzkich uchwalilo zastępstwo gminne następujące podatki od trunków na rok 1936: Konsum Lazy 150 Kč, Pawera Jozef 60 Kč, p. Szarowski Paweł 150 Kč, p. Kubina J. 20 Kč, p. Kaubafowa Jeti 45 Kč, p. Wanok Jan 55 Kč, Gosp. Oborny Alois 75 Kč, p. Owczarzykowa 35 Kč, p. Brzeżek Ewa 10 Kč.
8. Następnie uchwalono urządzić gminny arest ze starej strażnice. P. Glajcar ma przeprowadzić roboty mularskie a p. Majer robote stolarską. Żerdź do chorągwie gminnej ma zrobić także p. Majer.
9. Dalej zastępstwo gminne zgodziło się zapłacić na ceste Trzanowice – Wołowiec 100 Kč, które zbyły z przelożonej starej cesty.
10. Wzięto do wiadomości płacenie za Grycową Elżbietę za szpital w Boguminie 20%, to jest 57,40 Kč.

11. Wzięto do wiadomości nakaz o oglądaniu zabitego dobytku w nagłych wypadkach.
12. Taraba stary otrzyma sztatnią starobnią podpore 300 Kč a gmina będzie płacić 10 %, to jest 30 Kč.
13. Wzięto do wiadomości że Janik Józef nie otrzymał przynależ. państwowę.
14. Zbierka dla ułomnych dzieci w Bernie zbierana przez Białonia Adama wynosiła 66 Kč.
15. Przy nowej szkole zostało ośprzedane cześć ogrodu z powodu przebudowania drogi państ. 1 m² á 4 Kč, 2 jablonie á 100 Kč, 1 jabłoń 80 Kč a jedna brzoza 10 Kč.
16. Księga pamiątkowa ma być wyłożona w urzędzie gminnem od 15/10–1/11 1935 do publicznego przeglądu.
17. Następnie uchwalilo zastępstwo gminne 9 głosami przeciw 3 gł. założenie szkoły gospodarczej w Trzanowicach.
18. Wzięto do wiadomości że Skarbnik gmin. będzie urzędował każdą sobotę po południu będzie uskuteczniał upłaty i wypłaty gminne.
19. Dalej uchwalono ażeby wierzby koło przykopy na polu gminnem były obrąbane to ma uskutecznić p. Bolek Emil a gałęzie ma sobie wziąć za robotę.
20. Na wniosek p. Szarowskiego aby mu było odgłosowanie uznanie koncesyi že mu p. Stafiniak powiedział až się o to postara był zastępca nacz. gm. upomnian že dokąd nie ma nakazu urzędowego nakazu [!] nie może nic robić ani niechać głosować, jednakowóż formalnie zast. gm. głosowali 9 głosami za a przeciw były 2 gł. a jedyn był bezpartyjny, lecz zast. F. Laciok oświadczył že to teraz nima żadnego znaczenia bo to jest nie urzędowo. Ponieważ porządek dzienny był wyczerpany i nikt się do słowa nie głosił podziękował przewodniczący wszystkim zebranem i zakończył posiedzynie.

*Piszący protokoł
Białoń Adam*

Dotatkowo się zaznacza, že wszystkie dochody z uchwalonych prawideł będą rozdzielone następująco: Oglądaczom była, komisji budowlanej a posłowi gminnemu te poplatki zostaną a wszystkie inne będą wpływać do gminnej kasy.

*Białoń Adam
Franc. Laciok
Danyś Andr.
Jan Kubaczka*

Podle originálu zápisu v: Książka Protokolův z posiedzeń zastępstwa gminnego od 1. września 1929 w Trzanowicach, s. 93–95 (transliterováno); místo uložení: Obecni úřad Třanovice.

10.

1946, září 4., sobota, Český Těšín

Maxmilián Langer majitel hostince č. p. 57 v Dolních Třanovicích (Cymbálek) podává Okresnímu soudu v Českém Těšíně stížnost na ostravskou expozituru Moravskoslezského zemského národního výboru na výměr Okresního národního výboru v Českém Těšíně ze 12. srpna 1946, kterým mu bylo zamítnuto udělení hostinské a výčepní koncese s odůvodněním, že v Třanovicích je již sedm hostinců. Langer uvádí, že jeden z nich je jeho, zároveň líčí válečné útrapy způsobené židovským původem svým i svých rodinných příslušníků a argumentuje, proč mu má být udělena tato koncese.

Okresnímu národnímu výboru v Čes. Těšíně, k č. j. 2751-6-VI-45 na Zemský národní výbor v Ostravě
Max Langer, Dolní Třanovice č. 57

Stížnost do výměru okresního národního výboru v Čes. Těšíně č. j. 2751-6-VI-45

Proti výměru okresního národního výboru v Čes. Těšíně ze dne 12. srpna 1946 č. j. 2751-6-VI-45 doručenému mi 24. srpna 1946, jímž mé žádosti o převedení potažmo udělení koncese hostinské a výčepní není vyhověno, podávám ve volné lhůtě 15 denní stížnost na zemský národní výbor, expositura Ostrava. Napadám především citovaný výměr pro nedostatek formálních důvodů neboť výměr není opatřen předepsanými náležitostmi. Jak z doručeného výměru patrně, nebyla předmětná záležitost projednána v radě ONV, mimo to není opatřen úředním razítkem ONV, schází podpis předsedy ONV a jednoho člena rady. Již z těchto důvodů musí být výměr zrušen.

Ve věci samé uvádím toto:

ONV zamítl mou žádost o převedení vztažně o udělení hostinské a výčepní koncese z důvodu, že místní potřeba v Třanovicích jest dostatečně kryta sedmi stávajícími živnostmi hostinskými a výčepními, aniž by se blíže zabýval aneb zkoumal tento můj případ. I toto tvrzení ONV neodpovídá skutečnosti, neboť v Třanovicích je jen 6 uvedených koncesí včetně mé koncese, nikoliv sedm a výměr zní tak, kdybych já byl uchazečem o osmou koncesi. Z toho také vyplývá, jak ONV v Čes. Těšíně povrchně provedl veškerá šetření. Uvádím dále tento skutkový stav, že se v daném případě ani nejedná o udělení nějaké nové hostinské a výčepní koncese, nýbrž jen o pokračování a vztažně přenechání již povolené koncese.

Maje tchýně Jindřiška Goldbergerová provd. Klaubaufová, byla majitelkou těžce hostinské a výčepní koncese v téže domě, ve kterém nyní provozuji a nadále hodlám provozovati onu koncesi, a to od roku 1906 až do 12. dubna 1938 podle koncesní listiny ze 26. listopadu 1926 č. 1699/4 okresního úřadu v Čes. Těšíně. Od 12. dubna 1938 byla koncese převedena na mou manželku Františku Langrovou a já sám ji provozoval jménem své manželky. O tomto tvrzení navrhuji dotaz HSV v Čes. Těšíně.

Po vstupu německých vojsk byl celý náš majetek zabaven, moje rodina a já byli jsme gestapem uvězněni v koncentračním táboře v Dorech, Gross Rosen a Belsen Bergen. Moje manželka a dítě staly se oběťmi nacistických zvěrstev, kdežto jen já jsem se zázrakem vrátil z tohoto pekla. Zamítavý výměr ONV cituje úvodem jen, že jsem žádal o koncesi hostinskou a výčepní, podle čehož je vidno, že přesně nezkoumal znění mé žádosti ze 7. srpna 1945, ve které jsem žádal o převedení této koncese na mou osobu. Moje manželka Františka Langrová, jak již uvedeno, zemřela nezanechavši posledního porčení a podle zákona přicházím v úvahu co dědic po zemřelé. ONV v Čes. Těšíně měl v důsledku toho i přihlížeti k ustanovením § 56 živ. ř.

I kdyby veškeré shora uvedené okolnosti nebyly dány, zamítl ONV neoprávněně a nezdůvodněnou žádost. Jako politický vězeň, jsem členem SOPV, vztahují se i na mne dobrodiní dekretu pana presidenta republiky a měl ONV při udělení předmětné koncese především přihlížeti mému přednostnímu právu. Jaký byl však postup. Ostatním 5 majitelům hostinských a výčepních koncesí, kteří za okupace klidně svou živnost provozovali a z kterých 3 majitelé koncese byli t. zv. Volkslistáři, jeden dokonce byl před rokem 1938 polské národnosti, živnost zanechal, naproti tomu mě co politickému vězni, osobě české národnosti, jež v době zvýšeného ohrožení republiky trpěla, vše pozbyla, rodinu ztratila, ONV zamítl žádost a chce jí znemožnit existenci životní.

Přípisem hospodářské skupiny hostinských živností, okresní skupiny v Čes. Těšíně ze dne 24. srpna 1945, č. j. 44-S, bylo mi sděleno, že ze strany její není žádných námitek proti udělení hostinské a výčepní koncese, zaplatil jsem rovněž dle potvrzení ze dne 24. srpna 1945 inkorporační poplatek Kč 500,-.

Jsem si jistý, že kdyby ONV v Čes. Těšíně všechny okolnosti dnes ve stížnosti uvedené by býval zkoumal, zajisté by vyhověl mé žádosti. Ze všech citovaných vývodů navrhuji, aby stížnosti bylo vyhověno, výměr Okresního národního výboru v Čes. Těšíně ze dne 12. srpna 1946 č. j. 2751-6-

VI-45 byl zrušen a aby mé žádosti ze dne 7. srpna 1945 o převedení a povolení provozování živnosti hostinské a výčepní bylo vyhověno.

V Čes. Těšíně, dne 4. září 1946

Langer Max.

Podle článků z první strany 9. čísla obecního zpravodaje Vpřed – Naprzód. Vesnické noviny – Gazeta wiejska Třanovic z 27. června 1960. Cyklostylový plátek vydávaný pod měnicím se názvem od roku 1954 sloužil jako agitační prostředek k socializaci Třanovic. V obci s početnou skupinou soukromých zemědělců a upadajícím JZD přispívaly noviny ztěží k zamýšlenému efektu, jak je patrné i z díkce a skladby zde uvedených článků.

Výkup vajec:

Od 1. 7. 1960 dělí nás již jen pár dnů. Je to datum, kdy naše obec má mít splněnou dodávku vajec. Z tohoto důvodu Rada MNV v Třanovicích znovu se obrací na všechny dodavatele vajec, aby svůj úkol splnili k 1. 7. 1960. V příštím čísle uvedeme ty, kteří nesplní svůj úkol. Uvedeme je proto, že to budou jen jedinci, kteří nemají na zřeteli plnění svých občanských povinností. Jsme přesvědčeni, že to budou jen výjimky. Jednota-Jedność se obrací na své členy, aby každý člen dodal 20 ks vajec navíc.

Výkup sena:

Výkup sena bude dne 1. 7. 1960 od 8.00–14.00 v Hnojníku (farská stodola). Další výkup již nebude prováděn, proto žádáme zemědělce, aby splnili svůj úkol v tento den.

Mandelinka bramborová:

V naší obci je velký výskyt mandelinky bramborové. Dne 25. 6. t. r. měl v obci proběhnout pátrací den po mandelince bramborové. Někteří toto opatření nedbají a neprohlížíjí své brambory, tím narušují předpisy v povinném boji proti tomuto škůdci. MNV z tohoto nařizuje všem pěstitelům, aby dne 29. 6. 1960 dopoledne prohledali své brambory. Školní mládež ročník 46–51 se dostaví dne 29. 6. 1960 v 8.00 hodin ráno do české národní školy, kde budou rozděleni na skupiny a provedou pátrání po mandelince na ČSSS a JZD. Ročník 1946 si donese plechové nádoby. Účast dětí bude kontrolována.

Zpráva ze zasedání rady:

Dne 24. 9. 1960 rada MNV schválila plán žňových prací JZD. Zajištění zemědělské výroby na hospodářství Niemczyka Jana č. 112, Czakona Fr. č. 109 a Nováka Ludvíka č. 95. Bylo usneseno přidělit hospodářství Jana Niemczyka č. 112 a Ludvíka Nováka č. 95 do nuceného pachtu státním statkům. Na Františka Czakona bude podáno trestní oznámení prokurátorovi pro úmyslné sabotování arondace půdy. Nenastoupil na vyměněnou půdu. Dále se rada zabývala výkupem sena. Žádost Jany Ciomповé o povolení nastoupení do zaměstnání byla zamítnuta, jelikož není její hospodářství zajištěno. Kubačkové byla žádost o povolení na pas do Polska vyřízena kladně. Rada MNV žádá, aby všichni členové MNV si vyzvedli do 29. 6. 1960 na MNV tiskopisy na soupis zvířectva k 1. 7. 1960.

Výzva JZD:

Jednotné zemědělské družstvo žádá všechny družstevníky, aby v této době se zapojili do ukončení senoseče. Ať není žádného, který by se nezapojil. Vždyť jde o cenné krmivo. Jedná se obzvlášť o ty družstevníky, kteří jsou zaměstnáni. Počasí je nestálé a proto všichni za jeden cíl – sklídit seno co nejspíše a beze ztrát!

Podle originálu, místo uložení: SOKA Frýdek-Místek, fond MNV Třanovice, inv. č. 20, č. k. 3.

SOUPIS PRAMENŮ A LITERATURY

1) Archivní fondy

Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu
fond Administracja Diecezji

Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Cieszynie
fond Akta miasta Cieszyna
fond Komora Cieszyńska
fond Zbiór dokumentůw pergaminowych i papierowych

Biblioteka i Archiwum im. Tschammera przy Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie
fond Kościół Jezusowy
fond Książy metrykalne

Moravský zemský archiv v Brně
fond B 17–Místodržitelství, patenty

Národní archiv v Praze
fond Česká dvorská kancelář
fond Sběrka patentů

Zemský archiv v Opavě
fond Generální vikariát Těšín
fond Finanční prokuratura v Ostravě I.
fond Královský úřad v Opavě
fond Listiny a rukopisy Muzea Matice Opavské
fond Pozůstalost Josefa Zukala
fond Sběrka archiválií malolesů
fond Sběrka matrik Severomoravského kraje
fond Sběrka papírových listin, listů a aktového materiálu
fond Účelový lesní závod Šenov
fond Urbariální komise slezská v Opavě
fond Velkostatek Frýdek
fond Zemská vláda slezská v Opavě

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc
fond Arcibiskupství Olomouc
fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž

Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Frýdek-Místek
fond Archiv obce Třanovice
fond Děkaný úřad Frýdek
fond Farní úřad Bruzovice

fond Farní úřad Frýdek
fond Farní úřad Hnojník
fond Farní úřad Horní Domaslavice
fond Farní úřad Šenov
fond Jednotné zemědělské družstvo Třanovice
fond Jednotný svaz českých zemědělců – místní skupina Třanovice
fond Lidová hospodářská škola polská Třanovice
fond Místní národní výbor Třanovice
fond Obecná škola polská v Třanovicích
fond Okresní národní výbor Frýdek-Místek
fond Tranagro a. s. Třanovice
Kronika obce Třanovice 1. díl (1959–1972)

Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Karviná
fond Archiv města Český Těšín
fond Archiv města Český Těšín (dodatky)
fond Okresní národní výbor Český Těšín 1945–1948
fond Okresní národní výbor Český Těšín (1945) 1949–1960 – dodatky
fond Okresní úřad (Český) Těšín

2) Prameny deponované mimo archivy

Książnica Cieszyńska w Cieszynie
fond Akta Parafii św. Marii Magdaleny w Cieszynie
fond Zbiory L. J. Szersznika

Muzeum Těšínska
fond Dokumenty

Obecní úřad Třanovice
Książka Protokołów z posiedzień zastępstwa gminnego od 1. września 1929 w Trzanowicach (1929–1939)
Kronika obce Třanovice 2. díl (1975–1979)
Kronika obce Třanovice 3. díl (1980–1981, 1983, 1990–1995)
Kronika TJ Třanovice (1973–1981)

Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w Republice Czeskiej
Kronika školy s polským vyučovacím jazykem v Třanovicích (1945–1981)

PZKO Třanovice
Kronika PZKO w Trzanowicach (1947–2009)

Římskokatolická farnost Domaslavice
Kronika farnosti Domaslavice 1. díl (1833–2004)

Soukromý archiv Jana Jeziorského

Soubor dokumentů rodin Pillersdorfovy, Gattnarovy a Kappelovy (1845–1947)

Základní škola Třanovice

Kronika školy

Zeměměřičský úřad Praha, Ústřední archiv zeměměřičský a katastrální v Praze

Povinné císařské otisky map stabilního katastru

3) Jiné prameny (statistiky, stanovy, noviny apod.)

Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1921. Slezská Ostrava 1922.

Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1922. Slezská Ostrava 1923.

Dziennik Cieszyński. Pismo codzienne poświęcone sprawom ludu polskiego na Śląsku, XIII–XXIV, 1918–1929.

Dziennik Polski. Pismo bezpartyjne ludności polskiej w Czechosłowacji, I–VI, 1934–1939.

Dziennik Śląska Cieszyńskiego, I–IV, 1923–1926.

Gazeta Kresowa. Pismo poświęcone sprawom narodowym, kulturalnym, polit. i społeczno-gospodarczym, I–XIV, 1921–1934.

Handbuch des Erzbistums Breslau für das Jahr 1937. Breslau 1937.

HOŘÍNEK, Antonín: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1930.* Slezská Ostrava 1931.

HOŘÍNEK, Antonín: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1931.* Slezská Ostrava 1932.

HOŘÍNEK, Antonín (ed.): *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1932.* Slezská Ostrava 1933.

HOŘÍNEK, Antonín: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1933.* Slezská Ostrava 1933.

HOŘÍNEK, Antonín: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1934.* Slezská Ostrava 1935.

HOŘÍNEK, Antonín: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1937.* Slezská Ostrava 1938.

HOŘÍNEK, Antonín: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1928.* Slezská Ostrava 1929.

HOŘÍNEK, Antonín: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1929.* Slezská Ostrava 1930.

Kancyonał czyli Spiewnik dla chrześcian ewangelickich zebrany i ułożony ze staraniem

ewangelickiego duchowieństwa w Śląsku austriackim. Cieszyn 1871.

KULISZ, Karol: *Czego chcemy? Słowo wyjaśnienia w sprawie Społeczności Chrześcijańskich.*

Cieszyn 1905.

Nasz Lud. Wolne słowo dla ludu śląskiego, I–XVI, 1923–1938.

Obrana Slezska. Politicky nezávislý list hájící zájmy českého lidu na Těšínsku, VI–XVIII, 1918–1930.

Obyvatelstvo Slezska a Hlučínska v několika důležitějších směrech na základě sčítání lidu ze dne 15. února 1921 se zvláštním ohledem na předešlá sčítání lidu/Die Bevölkerung Schlesiens und des Hultschiner Gebietes in einigen wichtigeren Beziehungen auf Grund der Volkszählung vom 15. Februar 1921 mit besonderer Berücksichtigung der vorhergegangenen Volkszählungen. Opava 1924.

ONDERKA, František: *Činnost Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko za rok 1926.* Slezská Ostrava 1927.

ONDERKA, František: *Jubilejní zpráva o činnosti slezské Matice osvěty lidové pro Těšínsko a Hlučínsko 1898–1923.* Slezská Ostrava 1924. *Österreichischer Zentralkataster sämtlicher Handels-, Industrie- und Gewerbebetriebe XVII. Die Betriebe von Schlesien, Handelskammerbezirk Troppau.* Wien 1908.

Personalstand der Geistlichkeit des Bisthums Breslau für das Jahr 1884. Teschen 1884.

Robotnik Śląski. Organ Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej, XV–XXXVI, 1918–1939. *Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1887.* Breslau 1887.

SCHIPP, Joseph Karl: *Stand der Breslauer k. k. Diözesantheils mit Ende des Jahrs 1820.* Teschen 1821.

Sprawozdanie Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji za rok 1937. Czeski Cieszyn 1938.

Stanovy spolku „Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w powiecie czesko-cieszyńskim”. Fryštát 1947.

Stanovy „Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w powiecie czesko-cieszyńskim” v Českém Těšíně. Český Těšín 1947.

Statistický lexikon obcí České republiky. Podle správního rozdělení k 1. 1. 2005 a výsledků sčítání lidu, bytů a domů k 1. březnu 2001. Praha 2005.

Uroczystość poświęcenia kościoła ewangel. w Trzannowicach w zborze cz. cieszyńskim. Ewangelik, 12. 9. 1931, s. 1

Verordnungen des Fürstbischöfl. General-Vikariat-Amtes zu Teschen, 1913, č. 4.

Verordnungen des Kapitular-Vikariat-Amtes zu Teschen, 1914, č. 4.

4) Edice pramenů

- AL SAHEB, Jan – PINDUR, David (edd.): *Vizitační protokoly vratislavské diecéze z roku 1697. Frýdecké arcikněžství*. Edice. Opava 2006.
- BORÁK, Mečislav (ed.): *Druhá fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem na Těšínsku v listopadu 1938 (výběr dokumentů)*. ČSZM – B, 49, 2000, s. 51–94.
- BORÁK, Mečislav (ed.): *Zábor Těšínska v říjnu 1938 a první fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem (výběr dokumentů)*. ČSZM – B, 46, 1997, s. 206–248.
- BRZOBOHATÝ, Jan – DRKAL, Stanislav (edd.): *Karolínský katastr slezský 1*. Praha 1972.
- BUCHHOLZ-JOHANEK, Ingeborg – SPYRA, Janusz (edd.): *Aloys Kaufmann, Gedenkbuch der Stadt Teschen. Teil I–III*. Bibliotheca Tessinensis IV. Seria Polonica 2. Cieszyn 2007.
- DAVÍDEK, Václav: *Osídlení Těšínska Valachy. Studie podle urbářů panství z let 1577, 1621, 1692, 1755*. Praha 1940.
- DEUGOBORSKI, Waclaw – MOLENDOWA, Janina – SROKOWA, Irena – SZEFER, Andrzej (edd.): *Położenie ludności w reencji katowickiej w latach 1939–1945*. Documenta occupationis, XI. Poznań 1983.
- GOJNICZEK, Waclaw (ed.): *Leopold Jan Szersznik, Materiały genealogiczno-heraldyczne do dziejów szlachty księstwa cieszyńskiego*. Bibliotheca Tessinensis I. Seria Polonica 1. Cieszyn 2004.
- GOJNICZEK, Waclaw (ed.): *Zakup domu przez Walentego Trzanowskiego w 1587 roku*. Pamietnik Cieszyński, 5, 1992, s. 74–77.
- GROBELNÝ, Andělín (ed.): *Jiří Třanovský. Materiály k životopisu*. Opava 1956.
- JEŽ, Radim (ed.): *Listiny těšínských knížat renesančního věku (1558–1574). Edice „Matrica privilegiorum ab a[anno] 1558“*. Český Těšín 2010 (v tisku).
- JEŽ, Radim (ed.): *Urbář těšínské komory a sva-tební smlouva knížete Václava II. s Annou Braniborsko-Ansbaskou z roku 1518*. Práce a studie Muzea Beskyd – Společenské vědy, 18, 2007, s. 107–136.
- JUNGNITZ, Joseph: (ed.): *Visitationsberichte der Diözese Breslau*. Archidiakoniat Oppeln I. Breslau 1904.
- KORBELÁŘOVÁ, Irena – ŽÁČEK, Rudolf (edd.): *Slezsko v I. vojenském (tzv. josefském) mapování*. Edice komentáře. Opava 2005.
- KUHN, Walter (ed.): *Vier oberschlesische Urbare des 16. Jahrhunderts*. Quellen und Darstellungen zur schlesischen Geschichte 16. Würzburg 1973.
- NĚMEC, Emerich – ŠEFČÍK, Erich (edd.): *Listinář Těšínska I–X (1155–1652)*. Sběrka listin-

- ného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín 1955–1986.
- PANIC, Idzi (ed.): *Sprawozdania wizytacyjne biskupów wrocławskich (z roku 1717)*. Acta Historica Silesiae Superioris I. Cieszyn 1994.
- PANIC, Idzi (ed.): *Urbarz Cieszyński z 1577 r*. Acta Historica Silesiae Superioris. T. IX. Cieszyn 2001.
- POLOCZKOWA, Barbara (ed.): *Testament Jadwigi Trzanowskiej z 1620 roku*. Pamietnik Cieszyński, 5, 1992, s. 85–90.
- POLOCZKOWA, Barbara (ed.): *Závět Hedviky Třanovské z roku 1620*. Těšínsko, 35, 1992, č. 2, s. 8–9.
- POPIOŁEK, Franciszek (ed.): *Materiały do dziejów miast w Księstwie Cieszyńskiem*. Sprawozdanie dyrekcji polskiego gimnazium prywatnego w Cieszynie, 12, 1907, s. 3–40.
- PRASEK, Vincenc (ed.): *Zpráva o muzeu Matice Opavské*. Věstník Matice opavské, 10, 1902, s. 45–70.
- PRASEK, Vincenc (ed.): *Archiv Matice Opavské*. Věstník Matice opavské, 2, 1892, s. 24–30.
- ŠEFČÍK, Erich (ed.): *Zemské zřízení Těšínského knížectví z konce 16. století*. Edice. Studie o Těšínsku 17. Český Těšín 2001.
- SOBOTÍK, Bohumil – GROBELNÝ, Andělín (edd.): *Urbář panství frýdecko-místeckého z r. 1580*. Opava 1953.
- SZYMECZEK, Józef (ed.): *Stát, církev a národ v československé části Těšínského Slezska (1945–1953)*. Bibliotheca Tessinensis II. Seria Bohemica 1, Český Těšín 2004.

5) Literatura

- ADAMUS, Alois: *Dědinské řády soudní*. Černá země, 1928, č. 4, s. 101–106.
- ADAMUS, Alois: *Dějiny školství na Těšínsku I*. Moravská Ostrava 1926.
- AL SAHEB, Jan: *K formování mensálních statků olomouckého biskupství před Bílou horou*. Historica, Revue pro historické a příbuzné vědy, 2010, č. 1, s. 11–22.
- AL SAHEB, Jan: *K průběhu 1. slezské války (1740–1742) na těšínsko-moravském pomezí*. Těšínsko, 49, 2006, č. 1, s. 11–19.
- AL SAHEB, Jan: *Kurucký vpád na hukvaldské panství roku 1680*. Těšínsko, 48, 2005, č. 1, s. 7–12.
- AL SAHEB, Jan – MARŠÁLEK, Petr – PINDUR, David – ŠIGUT, Daniel – VAŠUTOVÁ, Lenka: *Dějiny Frýdlantu nad Ostravicí, Lubna a Nové Vsi*. Ostrava 2009.
- AL SAHEB, Jan: *Mocenskopolitický konflikt*

- o Slezsko v letech 1740–1742 a jeho průběh na Těšínsku. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008 – 2009 k dějinám Těšínského Slezska. Český Těšín 2010, s. 107–118.
- AL SAHEB, Jan: *Pobyt vojska těšínského knížete Adama Václava na Místecku roku 1603*. Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek, 7, 2006, s. 27–52.
- ANDĚRA, Miloš – HORÁČEK, Ivan: *Poznáváme naše savce*. Praha 2005.
- AUGUSTÍNOVÁ, Eva – KOVAČKA, Miloš (edd.): *Cithara sanctorum 1636–2006. Zborník prác z vedeckej konferencie, ktorá sa konala pri príležitosti 370. výročia 1. vydania kancionála v dňoch 22. a 23. novembra 2006 v Liptovskom Mikuláši a Liptovskom Jáne*. Martin 2008.
- BAKALA, Jaroslav: *Osídlení Frýdecka a Jablunkovska v období vrcholného feudalismu*. Frýdek-Místek 1982.
- BAKALA, Jaroslav: *Středověké Těšínsko do roku 1450*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 17–30.
- BAKALA, Jaroslav: *Základní pramen k dějinám středověkého osídlení Těšínska*. Těšínsko, 32, 1989, č. 2, s. 1–5.
- BARAN, Ivo: *Činnost polských politických stran na československém Těšínsku v roce 1938*. Těšínsko, 49, 2006, č. 2, s. 15–22; č. 3, s. 9–18; č. 4, s. 16–26.
- BARAN, Ivo: *Polská menšina v Československé republice*. In: Kaszper, R. – Małysz, B. (edd.): *Poláci na Těšínsku*. Studijní materiál. Český Těšín 2009, s. 30–35.
- BARAN, Ivo: *Těšínsko v proměnách československo-polských vztahů 1918–1938*. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): *Těšínsko v proměnách staletí*. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska. Český Těšín 2010, s. 149–159.
- BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 I. Územně správní vývoj státních a společenských institucí a organizací na Moravě a ve Slezsku v letech 1848–1960*. Ostrava 1966.
- BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš: *Historický místopis Moravy a Slezska 1848–1968 XV. Okresy: Frýdek-Místek, Český Těšín*. Olomouc 2000.
- BAŁATROWICZ, Piotr: *Biskup Franciszek Snięgoń w służbie Kościoła*. In: Budniak, J. – Mozor, K. (edd.): *Kształowanie tożsamości religijnej i kulturowej na Śląsku Cieszyńskim w latach działalności Księżeco-Biskupiego Wikariatu Generalnego Księstwa Cieszyńskiego (1770–1925)*. Cieszyn 2004, s. 69–79.
- BELOW, Jerzy – LEGENDŹ, Magdalena (red.): *Leśne Kościoły. Miejsca tajnych nabożeństw ewangelickich w Beskidzie Śląskim*. Bielsko-Biala 2009.
- BIERMANN, Bogumił: *Historia wiary ewangelickiej w Ślązku austriackém*. Cieszyn 1859.
- BIERMANN, Gottlieb: *Geschichte des Brauurbars der Stadt Teschen*. Notizen-Blatt, 1863, č. 1, s. 1–5; č. 2, s. 11–13.
- BIERMANN, Gottlieb: *Geschichte des Herzogthums Teschen*. Teschen 18631 a 18942.
- BÍLEK, Jiří: *Vojenské aspekty čs.-polského sporu o Těšínsko v roce 1945 (Vyhrocení situace v červnu 1945)*. Historie a vojenství, 48, 1999, č. 2, s. 325–356.
- BÍLEK, Jiří: *Vojenské aspekty čs.-polského sporu o Těšínsko v roce 1945 (Od ozbrojených zámýslů k politickému řešení)*. Historie a vojenství, 49, 2000, č. 2, s. 235–265.
- BLAŽEK, Konrad: *Der Adel von Oesterr. Schlesiens*. Nürnberg 1885.
- BOBKOVÁ, Lenka: *Velké dějiny země Koruny české IV. a 1310–1402*. Praha – Litomyšl 2003.
- BODA-KREŽEL, Zofia: *Sprawa volkslisty na Górnym Śląsku. Koncepcje likwidacji problemu i ich realizacja*. Opole 1978.
- BOHÁČEK, Jiří – GRISA, Ivan – CHROBÁK, Luděk: *Od koňky k Sedanu. Historie úzkorozchodných drah na Ostravsku a Karvinsku 1902–1973*. Ostrava 2004.
- BORÁK, Mečislav: *Katyňský zločin a jeho oběti z Těšínského Slezska*. ČSZM – B, 55, 2006, s. 218–250.
- BORÁK, Mečislav: *Na příkaz gestapa. Nacistické válečné zločiny na Těšínsku*. Ostrava 1990.
- BORÁK, Mečislav: *Německá okupace Těšínského Slezska*. In: Kaszper, R. – Małysz, B. (edd.): *Poláci na Těšínsku*. Studijní materiál. Český Těšín 2009, s. 42–59.
- BORÁK, Mečislav: *Orlovský farář Adolf Unger v pamětech Václava Vaška*. Těšínsko, 46, 2003, č. 2, s. 21–22.
- BORÁK, Mečislav: *Svědectví ze Životic. Těšínsko za druhé světové války a okolnosti žižovické tragédie*. Český Těšín 1999.
- BORÁK, Mečislav: *Těšínsko v letech 1938–1945*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 102–117.
- BORÁK, Mečislav: *Vraždy v Katyňském lese*. Ostrava 1991.
- BORIS, Milan – JUROŠ, Ladislav – MICHÁLEK, Ladislav: *Sídliště na Staré cestě*. Archeologie Moravy a Slezska, 2002, s. 25–30.
- BORIS, Milan – MICHÁLEK, Ladislav: *Pra-věké osídlení Dolních Tošanovic*. Archeologie Moravy a Slezska, 2002, s. 31.

- BRANNÁ, Danuta – ZAHRADNIK, Stanislaw: *Tisk na Těšínsku 1848–1998. Český Těšín 1998.*
- BRETHOLZ, Berthold: *Neue Actenstücke zur Geschichte des Schweden-Krieges in Mähren und Schlesien.* Zeitschrift des deutschen Vereins für die Geschichte Mährens und Schlesiens, 5, 1901, s. 1–91.
- BRODA, Jan: *Materiały do dziejów Kościoła ewangelickiego w Księstwie Cieszyńskim i Państwie Pszczyńskim w XVI i XVII wieku.* In: Zieliński, J. T. (ed.): *Z historii Kościoła ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim.* Katowice 1992, s. 259–284.
- BROSCH, Otto: *Povodí Odry.* Ostrava 2005.
- BROŽEK, Ludwik: *Školství v Těšínském Slezsku v druhé polovině 19. století.* Slezský sborník, 58, 1960, č. 4, s. 516–526.
- BUBÍK, Miroslav – KREJČÍ, Oldřich – KIRCHNER, Karel: *Geologická minulost a přítomnost Frýdeckomístecka.* Frýdek-Místek 2004.
- BUCHTA, Zdeněk: *100 let od položení základního kamene evangelického kostela ve Frýdku.* Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek, 11, 2010, s. 96–101.
- BUDÍNSKÝ, František: *Odras společensko-hospodářských poměrů v literárním díle Jiřího Třanovského. K rozboru postily Výklad na zjevení sv. Jana.* Těšínsko, 1, 1957, č. 1, s. 4–7.
- BUZEK, Andrzej: *Z Ziemi Piastowskiej (Wspomnienia pastora).* Cieszyn 2009.
- CEKOTA, Vojtěch: *K založení Ostravsko-opavské diecéze.* Vlastivědné listy, 34, 2008, č. 2, s. 26–30.
- CERMAN, Markus: *Venkovské společnosti a agrárně-dějepisné tvoření modelů v nové perspektivě.* ČMM, 2001, č. 2, s. 337–395.
- CICHÁ, Irena: *Stonávka od pramene po ústí/Stonawka od źródła do ujścia.* Český Těšín 2004.
- CONRADS, Norbert: *Der Anteil des schwedischen Gesandten Strahlenheim an der Entschlussbildung der Durchführung der Altranstädter Konvention von 1707.* In: Wolf, J. R. (ed.): *1707–2007 Altranstädter Konvention.* Ein Maelenstein religiöser Toleranz in Europa. Veröffentlichungen des Sächsischen Staatsarchivs. Reihe A: Archivverzeichnisse, editionen und Fachbeiträge, 10, Halle-Saale 2008, s. 26–50.
- ČAPEK, Jan Blahoslav: *Jiří Třanovský – obdávatel celé československé vlasti.* Těšínsko, 23, 1980, č. 1, s. 9–12; č. 4, s. 14–18.
- ČAPSKÝ, Martin: *Hornoslezská knížata a jejich role v lucemburské politice do konce 14. století.* In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): *Těšínsko v proměných staletích. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska.* Český Těšín 2010, s. 25–36.
- ČERNÝ, Václav: *Hospodářské instrukce.* Praha 1930.
- ČORNEJOVÁ, Ivana – KAŠE, Jiří – MIKULEC, Jiří – VLNAS, Vít: *Velké dějiny země Koruny české VIII. 1618–1683.* Praha – Litomyšl 2008.
- DANYŠ, Miroslav: *Vladislav Santarius (12. 11. 1915–5. 6. 1989).* Beiträge zur ostdeutschen Kirchengeschichte, 7, 2005, s. 102–119. *Denkschrift zur öffentlichen Feyer am 24. May 1809, eintretenden hundertjährigen Jubiläums der Gnadenkirche Augsbürgischen Bekenntnisse vor Teschen.* Brünn 1809.
- DROBIŠ, Dominik: *Přehled správního vývoje okresu Frýdek-Místek.* Frýdek-Místek 1976.
- DROBIŠ, Dominik: *Školství okresu frýdeckomísteckého v zrcadle dvou desetiletí.* Studie o Těšínsku, 3, 1974, s. 173–185.
- ĐUROVIČ, Ján P.: *Životopis Juraja Tranovského 1592–1942. K 350. výročíu jeho narodenia.* Liptovský Svätý Mikuláš 1942.
- DZIEWULSKI, Władysław: *Nowe dane statystyczne o ludności miast i wsi Śląska w XVI wieku.* Śląski kwartalnik historyczny Sobótka, 30, 1975, s. 455–474.
- EICKELS, Christine van: *Die Visitationsberichte als Quelle für Konfessionverhältnisse, Volsfrömmigkeit und Lage des Klerus im Herzogtum Teschen in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts.* In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności.* Ratingen 2000, s. 81–98.
- FRIEDL, Jiří: *Nevydařená oslava. Příspěvek k česko-polským vztahům na Těšínsku v roce 1947.* Těšínsko, 53, 2010, č. 2, s. 16–20.
- FRIEDL, Jiří: *Polská menšina v letech 1945–1956.* In: Kaszper, R. – Małysz, B. (edd.): *Poláci na Těšínsku. Studijní materiál.* Český Těšín 2009, s. 60–67.
- FRIEDL, Jiří: *Vztahy mezi Československem a Polskem v letech 1945–1949.* In: Friedl, J. – Jirásek, Z.: *Rozpačité spojenectví. Československo-polské vztahy v letech 1945–1949.* Praha 2008, s. 5–339.
- FUKALA, Radek: *Slezská reformace.* Slezský sborník, 98, 2000, s. 241–263.
- GALOS, Adam: *Kardynał Kopp – postać fascynująca i kontrowersyjna.* In: Matwijowski, K. (ed.): *Ludzie śląskiego Kościoła katolickiego.* Wrocław 1992, s. 53–59.
- FELIKS, Piotr: *Macierz Szkolna na Zaolziu.* Zarianie Śląskie, 15, 1939, s. 135–139.

- GAWRECKÁ, Marie: *K národnostní a politické orientaci obyvatel města a soudního okresu Český Těšín v meziválečném období*. Těšínsko, 33, 1990, č. 4, s. 14–16.
- GAWRECKI, Dan a kol.: *Dějiny českého Slezska 1740–2000*. Opava 2003.
- GAWRECKI, Dan: *Macierz Szkolna w Czechostowacji 1921–1938*. Slezský sborník, 90, 1992, s. 81–94, 218–226.
- GAWRECKI, Dan: *Před devadesáti lety. Několik úvah o rozdělení Těšínska v roce 1920 v evropských souvislostech*. Těšínsko, 53, 2010, č. 1, s. 1–6; č. 2, s. 1–6.
- GAWRECKI, Dan: *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918–1938*. Český Těšín 1999.
- GAWRECKI, Dan: *Těšínsko v období mezi světovými válkami (1918–1938)*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 81–101.
- GOJNICZEK, Waclaw: *Gimnazjum Ewangelickie w Cieszynie a elity społeczności protestanckiej na Śląsku Cieszyńskim (1709–1781)*. In: Spyra, J. (red.): *Książka – biblioteka – szkoła w kulturze Śląska Cieszyńskiego*. Materiały z konferencji naukowej Cieszyn 4–5 listopadu 1999, Cieszyn 2001, s. 116–132.
- GOJNICZEK, Waclaw: *Okupacja szwedzka księstwa cieszyńskiego w czasie wojny trzydziestoletniej i stosunek do niej mieszcowskiego społeczeństwa*. In: Harasimowicz, J. – Oszczański, P. – Wisłocki, M. (edd.): *Po obu stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawią a Europą Środkową/On the Opposite Sides of the Baltic Sea. Relation between Scandinavian and Central European Countries*. Wrocław 2006, s. 103–108.
- GOJNICZEK, Waclaw: *Z dziejów szlachty w księstwie cieszyńskim ze szczególnym uwzględnieniem protestantów*. Szkice Archiwalno-Historyczne, 2, 2000, s. 5–24.
- GRACOVÁ, Blažena: *Počátek války a zásobování obyvatel Ostravska a Těšínska*. Těšínsko, 37, 1994, č. 1, s. 2–7.
- GRACOVÁ-GROBELNÁ, Blažena: *Nacistická provokace proti Polsku v Mostech u Jablunkova a v Hlivicích koncem srpna 1939*. Těšínsko, 17, 1974, č. 3, s. 3–6.
- GROBELNÝ, Andělín: *Jiří Třanovský – veliký básník Těšínska v 17. století*. Těšínsko, 35, 1992, č. 2, s. 1–7.
- GROBELNÝ, Andělín: *Kulturní styky Těšínska s ostatním Slezskem v 16. a 17. století*. Těšínsko, 5, 1962, č. 1–2, s. 19–21.
- GRULICH, Rudolf: *Die schlesischen Katholiken nach 1945 im früheren „Oesterreichischen-Schlesien“/Katolicy na „Śląsku austriackim“ po 1945 roku*. In: Hirschfeld, M. – Trautmann, M. (edd.): *Erbe und Auftrag der schlesischen Kirche. 1000 Jahre Bistum Breslau./Dziedzictwo i posłannictwo śląskiego Kościoła. 1000 lat diecezji wrocławskiej*. Dülmen – Piechowice 2000, s. 358–375.
- GROBELNÝ, Andělín – ŠMERDA, Milan: *Pohled do hospodářských a sociálních poměrů drobného statku na Těšínsku v 17. století (Vendryně)*. Opava 1966.
- GROBELNÝ, Andělín: *Školy na Těšínsku do konce 17. století*. Opava 1952.
- GROBELNÝ, Andělín: *Těšínsko od jara národů k samostatným státům (1848–1918)*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 61–80.
- GROBELNÝ, Andělín: *Tři dokumenty pro Těšínsko z let 1653, 1662 a 1673*. Těšínsko 16, 1973, č. 3, s. 22–24.
- GUMOWSKI, Marian: *Herby i pieczęcie miejscowości Wojew. Śląskiego*. Katowice 1939.
- HABRMANOVÁ, Magda: *Slezská matice osvěty lidové 1918–1938. Organizační vývoj a činnost*. ČSZM – B, 41, 1992, s. 52–72.
- HABRMANOVÁ, Magda: *Slezská matice osvěty lidové v meziválečném období*. Slezský sborník, 90, 1992, s. 95–107.
- HALEŠ, Bohumír: *Historie včelařství v Pobeskydí*. Frýdek-Místek 1986.
- HÄUSSLER, Franz Josef: *Ahnmetafeln und Stammabäume*. Troppau 1929.
- HELLER, Michal: *Ruch oporu na Śląsku Cieszyńskim w latach 1939–1945*. Opole 1982.
- HELLER, Michal: *Zmiany w strukturach organizacyjnych Kościołów katolickiego ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim (1918–1937)*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*. Ratingen 2000, s. 203–214.
- HERECOVÁ, Dana – MOLITOR, David: *Třanovická ZŠ a MŠ bilancuje*. Stonávka, 4, 2007, č. 6, s. 4.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha 2005.
- HOSÁK, Ladislav: *Historický místopis okresu Český Těšín II*. Těšínsko, 2, 1959, č. 5, s. 6–12.
- HOSÁK, Ladislav: *Historický místopis země Moravskoslezské*. Brno 20042.
- HRADECKÝ, Jan – BUZEK, Ladislav: *Nauka o krajíně*. Ostrava 2001.
- HREJSA, Ferdinand: *Jiří Třanovský v Čechách*. In: Osuský, S. (ed.): *Tranovského sborník*. Liptovský Svätý Mikuláš 1936, s. 43–54.

- CHLEBOWCZYK, Józef: *Nad Olzą. Śląsk Cieszyński w wiekach XVIII, XIX i XX*. Katowice 1971.
- CHLUPÁČ, Ivo a kol.: *Geologická minulost České republiky*. Praha 2002.
- CHMIEL, Peter: *Die kofessionellen Verhältnisse im Herzogtum Teschen Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts im Spiegel österreichischer Volkszählungen*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die kofessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*, Ratingen 2000, s. 187–202.
- CHORAŻY, Bogusław – CHORAŻY, Bożena: *Śląsk Cieszyński od młodszej epoki kamienia po czasy wielkiej wędrówki ludów*. In: Panic, I. (ed.): *Śląsk Cieszyński w czasach prehistorycznych. (= Dzieje Śląska Cieszyńskiego od zarania do czasów współczesnych I.)*. Cieszyn 2009, s. 199–226.
- CHORAŻY, Bogusław – KUŚ, Wiesław: *Najstarsze dzieje Śląska Cieszyńskiego (od paleolitu do średniowiecza)*. In: Sosna, W. (ed.): *Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys dziejów. Zarys kultury materialnej i duchowej*. Cieszyn 2001, s. 99–120.
- CHROMCOVÁ, Gabriela: *Staré noviny v Těšíně*. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): *Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska*, Český Těšín 2010, s. 237–244.
- IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Schlesische Gräbdenkmäler, Totenscholder und Ähnenäfeln*. Adler 16, 1973, s. 79–82.
- INGRAO, Charles W.: *Josef I. Der „vergessene“ Kaiser*. Graz-Wien-Köln 1982.
- IZDEBSKI, Zygmunt: *Niemiecka lista narodowa na Górnym Śląsku*. Katowice – Wrocław 1946.
- JANÁK, Dušan – PROKOP, Radim – KROL, Jiří: *Základní rysy československého Těšínska po roce 1945*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 118–152.
- JANÁK, Jan: *Dějiny správy v českých zemích v letech 1848–1918 se soupisy pramenů a literatury*. Praha 1987.
- JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích. Od počátků po současnost*. Praha 2005.
- JANIK, Ryszard: *Ks. Jerzy Trzanoski – życie i dzieło*. Pamiętnik Cieszyński, 5, 1992, s. 20–29.
- JANKE, Zygmunt Walter: *ZWZ i Armia Krajowa na Podgórzu Beskidzkim Śląska*. In: Popiolek, K. – Rechowicz, H. (edd.): *Ruch oporu w Beskidzie Śląskim w latach 1939–1945*. Materiały z sesji naukowej Cieszyn 30 czerwca 1967. Katowice 1968, s. 48–70.
- JÁNSKÝ, Jiří: *Páni ze Švamberka. Pětisetletá sága rodu s erbem labuť*. Průvodce historií západních Čech 13. Domažlice 2006.
- JARNOT, Oskar: *Pamětní deska Jiřímu Třanovskému v Praze*. Těšínsko, 19, 1976, č. 2, s. 13.
- J. C. (Jan CIEŠLAR): *Ks. pastor Władysław Santarius (1915–1989)*. Evangelický kalendář /Kalendář Ewangelický, 1994, s. 26.
- JEŽ, Radim: *„Velcí“ těšínsští Piastovci. Politické kariéry Kazimíra II. (†1528) a Václava III. Adama (†1579)*. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): *Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska*. Český Těšín 2010, s. 57–70.
- JEŽ, Radim: *Dvojí konverze v rodině posledních těšínských Piastovců. K motivacím změny konfese knížete Václava III. Adama (1524–1579) a Adama Václava (1574–1617)*. *Studia Comeniana et historica*, 39, 2009, č. 81/82, s. 95–112.
- JEŽ, Radim: *Kariéra konvertity. Životní osudy knížete Adama Václava Těšínského (1574–1617)*. In: Brňovják, J. – Zářický, A. (edd.): *Šlechtic v Horním Slezsku v novověku (16.–19. století). Vztah regionu a center v osudech a kariérách místní či příchozí šlechty. Nobilitas in historia moderna 2*, Ostrava 2010 (v tisku).
- JEŽ, Radim: *Nové poznatky ze sklonku života těšínského knížete Kazimíra II. (†1528)*. Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek, 9, 2008, s. 7–27.
- JEŽ, Radim – PINDUR, David: *Hradní vrch v Těšíně*. In: *Těšínsko v proměnách staletí*. Český Těšín 2010, s. 185–200.
- JEŽ, Radim: *Slavnosti na dvorech těšínských knížat renesančního věku*. Těšínsko, 52, 2009, č. 4, s. 1–10.
- JEŽ, Radim: *Správa Těšínského knížectví Janem z Pernštejna v letech 1528–1545*. *Práce a studie Muzea Beskyd – Společenské vědy*, 20, 2008, s. 225–267.
- JUNGA, Rudolf: *Z historie školství do roku 1914 (škola u kostela i Volovecká škola)*. In: Adámková, H. (ed.): *Školství v Dolních Domaslavicích*. Dolní Domaslavice 1983, s. 5–10.
- KACZMAREK, Rychard: *Górný Śląsk podczas II wojny światowej. Między utopią niemieckiej wspólnoty narodowej a rzeczywistością okupacji na terenach wcielonych do Trzeciej Rzeszy*. *Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2442. Katowice 2006.
- KACZMARCZYK, Stanislav a kol.: *Křesťanské společenství na Těšínsku*. Český Těšín 2005.

- KADLEC, Jaroslav: *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha 1991.
- KADEUBIEC, Karol Daniel – SULITKA, Andrej – ŠTIKA, Jaroslav: *Těšínsko 5. díl. Těšínská lidová kultura a polská národnostní menšina. K otázce motivace národnostního hnutí (se zřetelem k náboženským poměrům evangeliků na Těšínsku v meziválečném období). Lidová kultura na Těšínsku – závěry. Názvy Lach, Valach, Gorol a název regionu*. Šenov u Ostravy 2003.
- KALINA, Leszek – SIWEK, Zbigniew (edd.): *Odarum sacramum sive hymnorum Georgii Tranosci*. Český Těšín 2009.
- KAMIŃSKI, Marek Kazimierz: *Konflikt polski-czeski 1918–1921*. Warszawa 2001.
- KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1967–1969*. Praha 1993.
- KAPLAN, Karel: *Poslední rok prezidenta. Edvard Beneš v roce 1948*. Brno 1994.
- KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948–1953*. Brno 1993.
- KARKOŠKA, Jan: *Z historie evangelického kostela v Těšíně. Vlastivědná příloha „Obrany Slezska“*, 1928, č. 10, s. 4–5.
- KENIG, Piotr: *Zarys dziejów luteranizmu w Bielsku-Białej*. Bielsko-Biała 2000.
- KIEDOŚ, Józef: *Stosunki polityczno-społeczne i religijne na Śląsku Cieszyńskim*. In: Budniak, J. – Mozor, K. (edd.): *Kształtowanie tożsamości religijnej i kulturowej na Śląsku Cieszyńskim w latach działalności Księżeco-Biskupiego Wikariatu Generalnego Księstwa Cieszyńskiego (1770–1925)*. Cieszyn 2004, s. 35–47.
- KLECANDA, V. (ed.): *Jiří Třanovský. Sborník k 300. výročí kancionálu Cithara sanctorum*. Bratislava 1936.
- KLIMEK, Antonín: *Velké dějiny zemí Koruny české XIII. 1918–1929*. Praha – Litomyšl 2000.
- KNEIFEL, Reginald: *Topographie des k. k. Antheils von Schlesien II/I*. Brünn 1804.
- KOCUR, Alfred: *Z dziejów szkolnictwa w Trzarnowicach*. Zwrot, 1981, č. 2, s. 55–57.
- KOČVARA, Vlastimil: *Matiční činnost ve Slezsku*. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): *Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska, Český Těšín 2010*, s. 245–253.
- Konference 10 let poté, Třanovice 22.–23. října 2009*. In: *Revitalizace – 10 let poté.... Soubor přednášek u příležitosti deseti let od započetí chátrajícího podniku ve fungující vesnickou podnikatelskou zónu*. Třanovice 2009, s. 3–5.
- KOPECKÝ, Milan: *Dnešní stav a problematika bádání o J. Třanovském. (K 400. výročí jeho narození)*. Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě – řada literárněvědná (A), 2, 1997, s. 33–43.
- KOPIEC, Jan: *Kościół na Śląsku Cieszyńskim w XVII i XVIII wieku w świetle źródeł z Archiwum Watykańskiego (Komunikat)*. In: Chmiel, P. – Drabina, J.: *Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlessien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*. Ratingen 2000, s. 99–102.
- KORBELÁŘOVÁ, Irena – ŽÁČEK, Rudolf: *Těšínsko – země Koruny české. Ducatus Tassinensis – terra Coronae Regni Bohemiae. (K dějinám knížectví od počátku do 18. století)*. Český Těšín 2008.
- KOUŘIL, Pavel: *Pravěk a středověké osídlení Těšínska*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 10–16.
- KOUŘIL, Pavel: *Slovanské osídlení českého Slezska*. Brno – Český Těšín 1994.
- KOUŘIL, Pavel – ŽÁČEK, Rudolf: *Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace*. ČSM – B, 35, 1986, s. 97–138.
- KOUŘILOVÁ, Markéta: *Frydecké panství v urbářích pořizovaných urbaniální komisí roku 1770*. Těšínsko, 45, 2002, č. 3, s. 15–22.
- KOVÁŘ, Jiří: *Osvobozovací boje na Frýdeckomístecku*. Těšínsko, 28, 1985, č. 3, s. 8–9.
- KOVÁŘ, Jiří: *Protifašistický odboj v Pobeskydí*. Frýdek-Místek 1981.
- KOŽUCH, Vladislav: *Almanach obětí nacismu v letech 1939–1945 v okrese Frýdek-Místek*. Frýdek-Místek 1991.
- Kraj nesouhlasí s průmyslovým parkem podle projektu firmy KB Král*. Stonávka, 4, 2007, č. 2, s. 4.
- KRATKA, Jaroslav: *Vývoj evangelické zbožnosti v českém Slezsku po roce 1918*. In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*. Praha 2009, s. 370–374.
- KRAWIEC, Michal: *Poděkování všem lidem dobré vůle*. Stonávka, 4, 2007, č. 1, s. 7.
- KREJSA, František: *Katalog olomoucké arcidiecéze za biskupa ThDr. Josefa Vransy k 1. lednu 1986*. Olomouc 1987.
- KROFTA, Kamil: *Dějiny selského stavu*. Praha 1944.
- KROFTA, Kamil: *Přehled dějin selského stavu v Čechách a na Moravě*. Praha 1919.
- KRÓL, Stefan: *Źródła i opracowania o ks. Franciszku Sniegoniu (komunikat)*. In: Budniak, J. – Mozor, K. (edd.): *Kształtowanie tożsamości religijnej i kulturowej na Śląsku Cieszyńskim w latach działalności Księżeco-Biskupiego Wikariatu Generalnego Księstwa Cieszyńskiego (1770–1925)*. Cieszyn 2004, s. 255–258.

- KRUŽA, Tomáš: *Mineralogické poměry okresu českotěšínského: Dokončení*. Těšínsko, 2, 1959, č. 8, s. 21–28.
- KRŮL, Martin – NOVÁKOVÁ, Pavlína: *Jablunkovské šance*. Český Těšín 2005.
- KŘEN, Jan: *Dvě století střední Evropy*. Praha 2005.
- KUBACZ, Adam: *Wpływ reform terezijskich i józefińskich na rozwój szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim*. In: Spyra, J. (red.): *Książka – biblioteka – szkoła w kulturze Śląska Cieszyńskiego*. Materiały z konferencji naukowej Cieszyn 4–5 listopadu 1999, Cieszyn 2001, s. 133–153.
- KUHN, Walter: *Siedlungsgeschichte Oberschlesiens*. Würzburg 1954.
- LABAJOVÁ, Ivona: *Desáté setkání u Čtyřmezí*. Stonávka, 4, 2007, č. 6, s. 5.
- LANDSFELD, Antonín: *Vesnické soudy*. Selský archiv, 1904, č. 3, s. 129–135.
- ŁAWRUSZEWICZ, Izabela: *Problemy nowo powstających zborow ewangelickich na Śląsku Cieszyńskim po patencie tolerancyjnym w XVIII i XIX w.* Śląski kwartalnik historyczny Sobótka 62, 2007, č. 2, s. 215–222.
- LIBERDOVÁ, Jana: *Škola obnovy venkova Třanovice – 10 let dobré praxe*. Třanovice 2009.
- LONDZIN, Józef: *Historja Generalnego Wikarjatu w Cieszynie*. Cieszyn 1926.
- LONDZIN, Józef: *Kościół drewniane na Śląsku Cieszyńskim*. Cieszyn 1932.
- LONDZIN, Józef: *Stan szkół ludowych w Księstwie Cieszyńskim na początku XIX. stulecia*. Lwów – Warszawa – Cieszyn 1902.
- LUKEŠ, Josef: *Vývoj národního školství ve Slezsku od roku 1865–1923*. Vlastivědný sborník slezský I, Opava 1925, s. 210–219.
- LUTTERER, Ivan, – MAJTÁN, Milan – ŠRÁMEK, Rudolf: *Zeměpisná jména Československa*. Praha 1982.
- MACURA, Józef: *Z dziejów szkolnictwa polskiego na Zaolziu*. Czeski Cieszyn 1998.
- MACŮREK, Josef: *Valaši v západních Karpatech v 15.–18. století. K dějinám osídlení a hospodářsko-společenského vývoje jižního Těšínska, jihozápadního Polska, severozápadního Slovenska a východní Moravy*. Publikace Slezského ústavu ČSAV v Opavě sv. 32. Ostrava 1959.
- MÁCHA, Sylvestr: *Přehled výzkumů měkkýšů ve Slezsku a na severní Moravě (Česká republika)*. ČSM – A, 46, 1997, č. 1, s. 71–93.
- MAINKA, Alojzy: *Oběti druhé světové války žalují! 1939–1945*. Český Těšín b. d. v.
- MAINKA, Alojzy: *Zajatecké tábory na Těšínsku 1941–1945*. Český Těšín 1979.
- MAINUŠ, František: *Dějiny stalagu v Českém Těšíně (1941–1945)*. Český Těšín 1979.
- MAINUŠ, František: *Plátenictví na Moravě a ve Slezsku v 17. a 18. století*. Ostrava 1959.
- MALURA, Jan: *Žánrové proměny Cithary sanctorum*. In: Augustínová, E. – Kovačka, M. (edd.): *Cithara sanctorum 1636–2006*. Zborník prác z vedeckej konferencie, ktorá sa konala pri príležitosti 370. výročia 1. vydania kancionála v dňoch 22. a 23. novembra 2006 v Liptovskom Mikuláši a Liptovskom Jáne. Martin 2008, s. 32–38.
- MANDÁK, Martin (ed.): *Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 16, Pozorování v roce 2006*. Acrocephalus, 23, 2007, s. 51–66.
- MANDÁK, Martin (ed.): *Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 17, Pozorování v roce 2007*. Acrocephalus, 24, 2008, s. 32–52.
- MANDÁK, Martin (ed.): *Materiály k avifauně severní Moravy a Slezska – 18, Pozorování v roce 2008*. Acrocephalus, 25, 2009, s. 73–95.
- MATĚJEK, František: *Cesta poddaného lidu na Moravě ke znevolnění*. Brno 2000.
- MATĚJKA, Ondřej: *Čeští luteráni 1861–1918 od emancipace k unii*. In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009, s. 219–309.
- MATUŠÍKOVÁ, Lenka: *Matriky a matriční obvody židovských obcí v rakouském (českém) Slezsku 1784–1949*. In: Spyra, J. – Wodzinski, M. (edd.): *Židé ve Slezsku. Studie k dějinám Židů ve Slezsku, Český Těšín 2001, s. 73–78*.
- MEDEK, Václav: *Cesta české a moravské církve staletími*. Praha 1982.
- MELMUKOVÁ, Eva: *Patent zvaný toleranční*. Praha 1999.
- MENCL, Václav: *Dřevěné kostelní stavby v českých zemích*. Praha 1927.
- METASCH, Frank: *300 Jahre Altranstädter Konvention. 300 Jahre schlesische Toleranz./ 300 lat ugody Altranztadzkiej. 300 lat śląskiej tolerancji*. Dresden 2007.
- MÍCHAL, Igor – LÖW, Jiří: *Krajinný ráz. Kostelec nad Černými lesy 2003*.
- MICHEJDA, Karol: *Dzieje Kościoła ewangelickiego w Księstwie Cieszyńskim*. Cieszyn 1909.
- MICHEJDA, Oskar: *Polski kościół ewangelicki na odzyskanych ziemiach Śląska Cieszyńskiego w ostatnim dwudziestoleciu*. Zariance Śląskie, 15, 1939, s. 122–127.
- MIKOLÁŠ, Jaroslav Ludvík: *Okolo biskupství Českého Slezska*. Frýdek 1930.
- MIKOLÁŠ, Jaroslav Ludvík: *Příspěvek k dějinám školství na Frýdecku*. Vlastivědná příloha „Obrany Slezska“, 1932, č. 22, s. 3–4.
- MOCKO, Ján: *Tranovský na Moravě a v Slezsku*

- sku. In: Osuský, S. (ed.): *Tranovského sborník. Liptovský Svätý Mikuláš 1936*, s. 55–86. MOCKO, Ján: *Tranovský na Slovensku*. In: Osuský, S. (ed.): *Tranovského sborník. Liptovský Svätý Mikuláš 1936*, s. 136–156. MOCKO, Ján: *Život Juru Tranovského, vehlasného cirkvebného pevca slovenského. K 300-ročnej pamiatke jeho narodenia*. Senica 1891. MOLITOR, David: *V novém kabátě. Škola v Třanovicích prošla rozsáhlou rekonstrukcí*. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 4. MORAVEC, Jaroslav a kol.: *Fytocenologie*. Praha 2004. MÜLLER, Karel: *Erbovní galerie těšínské šlechty./Galeria herbów szlachty cieszyńskiej*. Český Těšín 2008. MÜLLER, Karel: *Pečeti a znaky obcí českého Těšínska*. Český Těšín 1997. MÜLLER, Karel: *Pečeti obcí bývalých panství Ropice, Konská, Hnojník a Dolní Třanovice*. Těšínsko, 33, 1990, č. 1, s. 10–12. MÜLLER, Karel: *Pečeti Židů v rakouském Slezsku ve 2. polovině 18. století*. In: Spyra, J. – Wodzinski, M. (edd.): *Židé ve Slezsku. Studie k dějinám Židů ve Slezsku*, Český Těšín 2001, s. 57–52. MUSIL, František – PLAČEK, Miroslav: *Zaniklé hrady, zámky a tvrze Moravy a Slezska*. Praha 2003. MYŠKA, Milan: *Z tajných zpráv NSDAP o Těšínsku*. Publikace Slezského ústavu ČSAV v Opavě, 51. Ostrava 1964. MYSZOR, Jerzy: *Administracja kościelna polskiego Śląska Zaolziańskiego 1938–1940*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die kofessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*, Ratingen 2000, s. 215–252. NÁDVORNÍKOVÁ, Marie: *Osobnost Jiřího Třanovského – život a dílo do odchodu na Slovensko*. Sdružení knihoven České republiky, 2005, s. 32–36. NĚMEC, Erich: *Kopíř těšínských privilegií ve Státním archivu ve Vídni*. Studie o Těšínsku, 6, 1978, s. 165–219. NEŠPOR, Zdeněk R. a kol.: *Dědictví luterské reformace v Čechách a na Moravě po roce 1918 (předběžný nástin problematiky)*. In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*. Praha 2009, s. 310–350. NEŠPOR, Zdeněk R.: *Encyklopedie moderních evangelických (a starokatolických) kostelů Čech, Moravy a Slezska*. Praha 2009. NEŠPOR, Zdeněk R.: *Luteráni v českých zemích v období protireformace a náboženské tolerance (1620–1861)*. In: Just, J. – Nešpor, Z. R. – Matějka, O. (edd.): *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*. Praha 2009, s. 127–218. NEŠPOR, Zdeněk R.: *Náboženství na prahu nové doby. Česká lidová zbožnost 18. a 19. století*. Ústí na Labem 2006. NOSKOVÁ, Miroslava: *Českotěšínsko ve volbách v roce 1938*. Těšínsko, 41, 1998, č. 3, s. 23–31. NOSKOVÁ, Miroslava: *Volební výsledky německých politických stran v obecních volbách v roce 1938 na Těšínsku*. Těšínsko, 42, 1999, č. 2, s. 7–10. *Nové centrum v Třanovicích*. Stonávka, 4, 2007, č. 1, s. 7. NOWAK, Krzysztof: *Dzieje Śląska Cieszyńskiego po 1918 roku*. In: Sosna, W. (ed.): *Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys dziejów. Zarys kultury materialnej i duchowej*. Cieszyn 2001, s. 203–226. NOWAK, Krzysztof: *Polská menšina v letech 1956–1989*. In: Kaszper, R. – Małysz, B. (edd.): *Poláci na Těšínsku*. Studijní materiál. Český Těšín 2009, s. 68–81. *Odbor Matice slezské z Třanovic bilancuje*. Stonávka, 1, 2004, č. 6, s. 5. ORZECHOWSKI, Kazimierz: *Historia ustroju Śląska 1202–1740*. Acta Universitatis Wratislaviensis 2806. Wrocław 2005. ORZECHOWSKI, Kazimierz: *Teritorialne podziały w przeszłości Śląska II. Podziały geograficzne. Podziały „wielkie” do schyłku XIII wieku*. Kwartalnik Opolski, 17, 1972, č. 3, s. 74–91. OSUSKÝ, Samuel Št. (ed.): *Tranovského sborník. Liptovský Svätý Mikuláš 1936*. *Padesát let požárního sboru z Třanovic*. Těšínsko, 3, 1960, č. 11, s. 22. PALDUS, J.: *Die militärischen Aufnahmen im Bereiche der Habsburgischen Länder aus der Zeit Kaiser Josef II*. Wien 1919. PAŁKA, Elżbieta: *Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania na Zaolziu. Od polskiej organizacji religijnej do Kościoła czeskiego*. Wrocław 2007. PALLAS, Ladislav: *K nacistické národnostní politice na Horním Slezsku včetně Těšínska v letech 1939–1945*. Slezský sborník, 79, 1981, s. 261–288. PALLAS, Ladislav: *Nacistická národnostní politika na Horním Slezsku v l. 1939–1945*. Slezský sborník, 79, 1981, s. 27–66. *Pane, Ty jsi povolal... Vladislav Santarius – Boží dílo skrze život a službu*. Český Těšín 2001. *Papež udělil titul Monsignor šesti kněžím*. Okno do života ostravsko-opavské diecéze, 2006, č. 9–10, s. 9.

- PASTVOVÁ, Dagmar: *Hraniční kámen*. Informátor obce Třanovice, 1998, č. 4.
- PANIC, Idzi: *Księstwo cieszyńskie w średniowieczu. Studia z dziejów politycznych i społecznych*. Cieszyn 1988.
- PANIC, Idzi: *Osadnictwo w ziemi cieszyńskiej w okresie wczesnego średniowiecza*. Śląski kwartalnik historyczny Sobótka, 39, 1984, s. 1–20.
- PANIC, Idzi: *Vztah knížecí moci k právům rytířstva v Knížectví těšínském ve 14. století*. Těšínsko, 32, 1989, č. 1, s. 14–16.
- PANIC, Idzi: *Závislosti prostorové lokalizace měst a vesnic v procesech osídlování v Těšínském knížectví ve středověku*. In: Jurok, J. (ed.): *Královská a poddanská města od své geneze k protoindustrializaci a industrializaci*. Sborník příspěvků z mezinárodní odborného sympozia uspořádaného ve dnech 5.–6. října 2001 v Příboře. Ostrava – Nový Jičín – Příbor 2001, s. 37–50.
- PASEK, Zbigniew: *Neopityzm i wolne Kościoły na Śląsku Cieszyńskim w XIX i XX wieku*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die koessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*. Ratingen 2000, s. 155–172.
- PATER, Józef: *Poczet biskupów wrocławskich*. Wrocław 2000.
- PAVELČIKOVÁ, Nina: *Hnojník v letech nacistické okupace*. Těšínsko, 30, 1987, č. 1, s. 14–16.
- PAVELČIKOVÁ, Nina: *Ostravská oblast v letech nacistické okupace (1938–1945)*. Opava 1990.
- PAVEROVÁ, M.: *Matice slezská, místní odbor Třanovice*. Stonávka, 4, 2007, č. 1, s. 9.
- PAVLÍČEK, Jaromír: *Od konfrontace ke spojení. K československo-polským vztahům v letech 1945–1947*. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Řada C. Historie – Historica, 1997, č. 5, s. 89–131.
- PERNES, Jiří: *Život plný nepřátel aneb dramatický život a tragická smrt následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este*. Praha 1994.
- PETER, Anton: *Burgen und Schlosser im Herzogthum Schlesien*. Teschen 1894z.
- PFOTENHAUER, Paul: *Die Ritterschaft von Teschen im 16. Jahrhundert*. Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, 18, 1884, s. 270–286.
- PILNÁČEK, Josef: *Rody starého Slezska 1–5*. Brno 1991–1998².
- PILNÁČEK, Josef: *Staromoravští rodové*. Vídeň 1930.
- PINDÓR, Jan: *Ewangelički Kościół Jezusowy w Cieszynie. Krótki pogląd na jego losy*. Cieszyn 1909.
- PINDUR, David: *Barokní náboženská bratrstva v rakouské části vratislavské diecéze*. In: Mañas, V. – Orlita, Z. – Potůčková, M. (edd.): *Zbožných duší úl*. Náboženská bratrstva v kultuře raněnovověké Moravy. Olomouc 2010, s. 47–49.
- PINDUR, David: *Historický a správní vývoj katolické církve na Frýdecku v raném novověku*. *Studia Comeniana et historica*, 35, 2005, č. 73–74, s. 48–73.
- PINDUR, David: *Přehled nejstarší církevní správní organizace Těšínska. Od středověku do vzniku generálního vikariátu v roce 1770*. In: Jirásek, Z.: *Polská papežská nunciatura v Opavě (Slezsko v církevních dějinách 18. století)*. Opava 2009, s. 57–92.
- PINDUR, David: *Reformace a počátky rekatolizace v Těšínském knížectví*. In: Jež, R. – Pindur, D. (edd.): *Těšínsko v proměnách staletí*. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska. Český Těšín 2010, s. 79–92.
- PINDUR, David: *Případ „apostaty“ Adama Myšky z Jablunkova*. Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek 7, 2006, s. 69–86.
- PINDUR, David: *„Si Deus pro nobis quis contra nos?“ Rod Oppersdorfů jako reprezentant barokního katolicismu v nižším stavovském panství Frýdek*. In: Brňovják, J. – Zářický, A. (edd.): *Šlechtic v Horním Slezsku v novověku (16.–19. století)*. Vztah regionu a center v osudech a kariérah místní či příchozí šlechty. Nobilitas in historia moderna 2, Ostrava 2010 (v tisku).
- PINDUR, David: *Století rekatolizace Těšínska. Ke konfesním proměnám – od knížete po poddané (1609–1709)*. In: Gojniczek, W. – Spratek, D. (edd.): *300 lat tolerancji na Śląsku Cieszyńskim*. Cieszyn 2010 (v tisku).
- PINDUR, David: *Těšínsko za vlády piastovského knížete Kazimíra II. (1477–1528)*. Práce a studie Muzea Beskyd – Společenské vědy, 14, 2004, s. 1–93.
- PINDUR, David: *Zaniklý dřevěný kostel sv. Bartoloměje v Třanovicích*. Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek, 7, 2006, s. 53–67.
- PINDUR, David: *Zaniklý dřevěný kostel sv. Jakuba Většího v Horních Domaslavicích*. Těšínsko, 51, 2008, č. 3, s. 1–11.
- PITRONOVÁ, Blanka: *Haličské migrace na Ostravsko*. Opava 1978.
- PITRONOVÁ, Blanka: *Těšínsko v letech 1653–1848*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 45–60.

- PLAČEK, Vilém: *K otázce německé volkslisty na Těšínsku*. ČSZM – B, 27, 1978, s. 97–121.
- PLACHT, Otto: *Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16.–18. století*. Praha 1957.
- PLISCHKE: *Dřevěné kostely*. Kalendář slezský, 5, 1901, s. 83.
- POPIOŁEK, Franciszek: *Stosunki polsko-śląskie w czasie wojny 30-letniej (na podstawie materiałów Archiwum Zamkowego w Cieszynie)*. Zaranie Śląskie, 11, 1935, 25–36.
- POPIOŁEK, Franciszek: *Studia z dziejów Śląska Cieszyńskiego*. Katowice 1958.
- POPIOŁEK, Kazimierz: *Śląsk w oczach okupanta*. Katowice 1960.
- POPIOŁEK, Kazimierz: *Z dziejów partyzantki w Beskidzie Śląskim w latach 1943–1944*. Pamiętnik Cieszyński, 1, 1961, s. 87–101.
- Pozdrav nuncia Mons. Diega Causera*. Okno do života ostravsko-opavské diecéze, 2006, č. 9–10, s. 8.
- PRASEK, Vincenc: „*Volenstva*“ *selská a jich druhy*. Selský archiv 1902, č. 4, s. 193–201.
- PRASEK, Vincenc: *Dějiny knižství Těšínského*. Opava 1894.
- PRAŽÁK, Albert: *Třanovského Cithara sanctorum*. In: Klecanda, V. (ed.): Jiří Třanovský. Sborník k 300. výročí kancionálu Cithara sanctorum. Bratislava 1936, s. 39–65.
- PSZCZÓŁKA, Paweł: *Szkolnictwo powszechne na ziemiach odzyskanych Śląska Cieszyńskiego*. Zaranie Śląskie, 15, 1939, s. 128–134.
- PUSTELNIK, Jerzy – GAJDACZ, Emil: *Kościół Jezusowy w Cieszynie/Die Jesuskirche in Cieszyn/Jesus Church in Cieszyn*. Cieszyn 2009
- PYŠEK, Petr – PYŠEK, Antonín: *Současný výskyt druhu *Heraclium mantegazzianum* v České republice a přehled jeho lokalit*. Zprávy České botanické společnosti, 27 (1992), 1994, únor, s. 17–30.
- QUITT, Evžen: *Klimatické oblasti Československa*. Brno 1971.
- RASZKA, Vladimír: *Historie a současnost sdružení*. Stonávka, 1, 2004, č. 1, s. 2.
- RASZKA, Vladimír: *Kapplův dvůr k nepoznání*. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 1.
- RASZKA, Vladimír: *Lyžuje se od rána do večera. V Třanovicích je od počátku ledna k dispozici nová sjezdovka*. Stonávka, 1, 2004, č. 1, s. 1.
- RASZKA, Vladimír: *Tři králové se činili, vybrali přes 800 tisíc korun*. Stonávka, 1, 2004, č. 1, s. 3.
- RASZKA, Vladimír: *Změna v čele svazku, novým předsedou je Petr Martínák. Hovoříme s Janem Tomiczekem, bývalým předsedou Sdružení obcí povodí Stonávky*. Stonávka, 4, 2007, č. 1, s. 3.
- Revitalizace – 10 let poté... Soubor přednášek u příležitosti deseti let od započetí chátrajícího podniku ve fungující vesnickou podnikatelskou zónu*. Třanovice 2009.
- RÓŻAŃSKA, Aniela: *Działalność kulturalno-oświatowa Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburgskiego Wyznania w Republice Czeskiej. Diagnoza współczesna*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zum Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności. Ratingen 2000, s. 293–308.
- RUSEK, Halina: *Wzory religijności polskich rodzin na Zaolziu*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): Die konfessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zum Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności. Ratingen 2000, s. 309–319.
- ROUBÍK, František: *Revoluční rok 1848 a rolnictvo*. Praha 1955.
- RYGUŁA, Piotr: *Uwarunkowania polityczno-prawne Generalnego Wikariatu*. In: Budniak, J. – Mozor, K. (edd.): Kształtowanie tożsamości religijnej i kulturowej na Śląsku Cieszyńskim w latach działalności Ksiądzeco-Biskupiego Wikariatu Generalnego Księstwa Cieszyńskiego (1770–1925). Cieszyn 2004, s. 49–67.
- RADIMSKÝ, Jiří: *Berní sumář Těšínska z r. 1619*. Slezský sborník, 51 (11), 1953, s. 1–7.
- RUSINSKÝ, Milan: *Těšínský exulant. K dvojímu výročí Jiřího Třanovského*. Těšínsko, 6, 1963, č. 5, s. 14–15.
- RUSNOK, Jan: *Ruch oporu v powiecie Cieszyńskim*. In: Týž (ed.): Okupacja hitlerowska na Śląsku Cieszyńskim. Czeski Cieszyn 1993, s. 21–41.
- ŘÍČAN, Rudolf: *Jak došlo k sjednocení českých církví augsburského a helvétského vyznání v roce 1918*. In: Církev v proměnách času. Sborník k 50. výročí spojení českobratrské církve evangelické. Praha 1969, s. 9–15.
- SAMEK, Bohumil: *Umělecké památky Moravy a Slezska 1*. Praha 1994.
- Sběrný dvůr v Třanovicích*. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 3.
- SCHERSCHNIK, Leopold Johann: *Nachrichten von Schriftstellern und Künstlern aus dem Teschner Fürstenthum*. Teschen 1810.
- SCHIPP, Joseph Karl: *Historisch-topographische Beschreibung des Breslauer k. k. Diöcesantheils*. Teschen 1828.
- SCHULHAUSER, Tadeusz: *Kozubová/Kozubowa*. Vendryně 2009.
- SEMOTANOVÁ, Eva: *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. Praha 2001.
- SERWAŃSKI, Edward: *Hitlerowska polityka naro-*

- dowościowa na Górnym Śląsku. Warszawa 1963.
- SKARKA, Jan: *K stoletému výročí postavení školy v Dolních Domaslavičích*. Dolní Domaslavice 1965.
- SKRZYPEK, Miłosz: *Integracja i dezintegracja Śląska Cieszyńskiego w świetle zmian przynależności państwowej po 1918 roku*. In: Spyra, J. (ed.): *Śląsk Cieszyński. Granice – przynależność – tożsamość*. Cieszyn 2008, s. 45–62.
- SLÁMA, Fratišek: *Vlastenecké putování po Slezsku. Obrazy národopisné, historické a kulturní z Rakouského i Pruského Slezska*. Praha s. d. (1888).
- SOSNA, Władysław: *Stuchali go jak jakiego Boga!* In: *Wierność Bogu i cesarzowi czasu powietrza morowego należąca a pokazana przez Jana Muthmana* (reprint). Cieszyn 1997, s. 260–271.
- SPRATEK, Daniel: *Právní aspekty luterské reformace na Těšínsku*. Slezský sborník, 102, 2004, s. 1–22.
- SPRATEK, Daniel: *Právní poměry v evangelické církvi na Těšínsku v letech 1709–1781 a jejich vliv na uspořádání toleranční církve v Rakousku (1. díl)*. *Revue církevního práva – Church Law Review*, 2002, č. 1 (21), s. 17–50.
- SPRATEK, Daniel (ed.): *Služebníci Slova Božího v krajině pod horami. Výbor z díla těšínských evangelických bohoslovců*. Český Těšín 2005.
- SPYRA, Janusz: *Rozwój organizacji żydowskich gmin wyznaniowych na Śląsku Cieszyńskim*. In: Chmiel, P. – Drabina, J. (edd.): *Die kofessionellen Verhältnisse im Teschener Schlesien vom Mittelalter bis zur Gegenwart/Stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim od średniowiecza do współczesności*. Ratingen 2000, s. 123–140.
- SPYRA, Janusz: *Židé v rakouském Slezsku (1742–1918). Nástin dějin*. In: Spyra, J. – Wodzinski, M. (edd.): *Židé ve Slezsku. Studie k dějinám Židů ve Slezsku*. Český Těšín 2001, s. 7–47.
- SPYRA, Janusz: *Żydowskie gminy wyznaniowe na Śląsku Austriackim (1742–1918)*. Katowice 2009.
- STIBOR, Jiří: *Genealogické poznámky k rodu Tluků z Tošonovic. 2. část*. Těšínsko, 37, 1994, č. 4, s. 13–17.
- STIBOR, Jiří: *Genealogické poznámky k rodu Tluků z Tošonovic*. Těšínsko, 37, 1994, č. 3, s. 6–9.
- STIBOR, Jiří: *Harasovský z Harasova*. Biografický slovník Slezska a severní Moravy – Nová řada, 11 (23), 2008, s. 45–75.
- STIBOR, Jiří: *Tlukové z Tošonovic (dokončení)*. Těšínsko, 38, 1995, č. 1, s. 1–8.
- STIBOR, Jiří: *Z dějin obcí na území města Třince*. Vendryně. Těšínsko 40, 1997, č. 2, s. 1–6.
- STOLAŘÍK, Ivo – ŠTIKA, Jaroslav – TOMOLOVÁ, Věra: *Těšínsko. 1. Přírodní prostředí, dějiny, obyvatelstvo, nářečí, zaměstnání*. Šenov 1997.
- STOLAŘÍK, Ivo – ŠTIKA, Jaroslav – TOMOLOVÁ, Věra: *Těšínsko. 2. Obydlí, oděv*. Šenov 1997.
- Świętej pamięci ksiądz pastor Władysław Santarius. *Přítel lidu/Przyjaciel Ludu*, 1989, č. 8, s. 4–8.
- SZELONG, Krzysztof: *Plebiscit a otázka sebesturčení těšínského obyvatelstva 1918–1920*. Těšínsko, 44, 2001, č. 1, s. 6–17.
- SZELONG, Krzysztof: *Podróże edukacyjne szlachty cieszyńskiej (do końca XVII w.)*. *Motywy, kierunki, konsekwencje*. In: Spyra, J. (ed.): *Książka – biblioteka – szkoła w kulturze Śląska Cieszyńskiego*. Materiały z konferencji naukowej Cieszyn 4–5 listopada 1999. Cieszyn 2001, s. 59–115.
- SZYMECZEK, Józef: *Augsburski Kościół Ewangelicki w czechosłowackiej części Śląska Cieszyńskiego w latach 1945–1950*. Cieszyn 2008.
- SZYMECZEK, Józef – KASZPER, Roman: *Poláci v České republice v době transformace společnosti po roce 1989*. In: Kaszper, R. – Małysz, B. (edd.): *Poláci na Těšínsku*. Studijní materiál. Český Těšín 2009.
- SZYMECZEK, Józef: *Vznik Československa a evangelici augsburského vyznání v Těšínském Slezsku 1918–1923*. Český Těšín 2010.
- ŠAFRÁNEK, Jan: *Školy české*. Praha 1913.
- ŠEDIVÝ, Ivan: *Češi, české země a Velká válka 1914–1918*. Praha 2001.
- ŠKUTA, Vladimír – ŽUREK, Jan: *Za ředitelem Františkem Jančíkem*. Těšínsko, 28, 1985, č. 4, s. 35–36.
- ŠMERDA, Milan: *K bojům poddaného lidu na Těšínsku v 1. polovině 18. století*. Slezský sborník, 53, 1955, s. 449–479.
- ŠMERDA, Milan: *Kněžna Alžběta Lukrecie a protireformace na Těšínsku (1625–1653)*. Těšínsko, 47, 2004, č. 4, s. 1–10; 48, 2005, č. 1, s. 1–7.
- ŠMERDA, Milan: *Protireformace na Těšínsku (do konvence v Altranstädtu v roce 1707)*. In: Korbelařová, I. – Šmerda, M. – Žáček, R.: *Slezská společnost v období pozdního baroka a nástupu osvícenství (na příkladu Těšínska)*. Opava 2002, s. 231–267.
- ŠMERDA, Milan: *Těšínsko před povstáním v roce 1766*. Ostrava 1962.
- ŠMERDA, Milan: *Život Ondry Foltýna, slezského sedláka a statečného člověka*. Brno 2003.
- ŠTENCL, Karel: *Slezsko ve světle statistických*

- dat. Vlastivědný sborník slezský, I, 1925, s. 269–307
- TĚMA, Bedřich: *Jména hospod na východním Těšínsku*. Těšínsko, 31, 1988, č. 1, s. 27–28.
- TĚMA, Bedřich: *Místní a pomístní jména v Hnojníku*. Těšínsko, 30, 1987, č. 2, s. 18–19.
- TĚMA, Bedřich: *Zeměpisná jména v Třanovicích*. Těšínsko, 18, 1975, č. 3, s. 29–31.
- TICHÁNEK, Jiří a kol.: *Šlechtická sídla na Frýdecko-Místecku*. Kopřivnice 2005.
- TOMÁŠEK, Milan: *Půdy České republiky*. Praha 2003.
- TOMICZEK, Jan: *Kapplův dvůr jak jej určitě neznáte*. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 2.
- TOMOLOVÁ, Věra: *Zpracování lnu a vlny na Těšínsku*. Těšínsko, 33, 1990, č. 3, s. 21–24.
- TRETERA, Jiří Rajmund: *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří 2002.
- TROJAN, Jan: *Kantoři na Moravě a ve Slezsku v 17.–19. století. Jejich sociální postavení, společenská funkce a význam ve vývoji národní hudební kultury*. Brno 2000.
- Třanovice 2010. Přehled bohoslužeb. Farní sbor Slezské církve evangelické a. v. v Třanovicích/Porządek nabożeństw. Zbór Parafialny Śląskiego Kościoła Ewang. a. w. w Trzanowicach*. Třanovice 2010.
- TUREK, Adolf a kol.: *Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy*. Opava 2004.
- TYRLÍK, Tomáš: *Z dějin evangelického sboru v Třanovicích*. Evangelický kalendář/Kalendarz Evangelicki, 2001, s. 138–148.
- TYRLÍKOVÁ, Lilie: *Ohlédnutí za končícím rokem*. Stonávka, 3, 2006, č. 6, s. 7.
- UNICKI, Jan: *Zbory, kościoły i pastorowie Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W. w CSRS*. Evangelický kalendář/Kalendarz Evangelicki, 1994, s. 133.
- URBAN, Otto: *Česká společnost 1848–1918*. Praha 1982.
- VALENTA, Jaroslav: *Arbitráž z 28. července 1920 po osmdesáti letech*. Těšínsko, 44, 2001, č. 2, s. 13–25.
- VALENTA, Jaroslav: *Československé vztahy v letech 1918–1920 a Těšínské Slezsko*. Ostrava 1961.
- VALENTA, Jaroslav: *Rozdělení Těšínska před sedmdesáti lety*. Těšínsko, 33, 1990, č. 4, s. 1–4.
- VALOŠEK, Česlav: *Nálezy z kamenělin na Těšínsku*. Těšínsko, 16, 1973, č. 2, s. 15.
- VAŠKO, Václav: *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I*. Praha 1990.
- VÁVROVSKÝ, Emil: *Svoboda šla Ostravskem. Kronika osvobození*. Ostrava 1965.
- VOCELKA, Karl: *Österreichische Geschichte 1699–1815*. Wien 2001.
- VOCHALA, Joža: *Rok 1848 ve Slezsku a na severovýchodní Moravě*. Opava 1948.
- Výsledky voleb na Frýdecko-Místecku*. Region Frýdecko-Místeko, 1. 6. 2010, s. 13.
- Vývoj a nynější stav školství ve Slezsku a na Hlučínsku*. Statisticko-historické vyličení. Opava 1925.
- WAGNER, Oskar: *Kościół macierzysty wielu krajów. Historia Kościoła ewangelickiego w Księstwie Cieszyńskim w latach 1545–1918/20*. Cieszyn [2009].
- WANTUŁA, Andrzej: *Ks. Jerzy Trzanoski – życie i twórczość*. Cieszyn 19381, 19922.
- WANTUŁA, Andrzej: *Porządek kościelny Wacława Adama. Początki organizacji kościoła ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim*. Warszawa 1937.
- WANTUŁA, J.: *Kłopoty z herbami*. Kalendarz Cieszyński 1989, 1988, s. 78–82.
- WEISSMANNOVÁ, Hana a kol.: *Ostravsko*. In: Mackovčín, P. – Sedláček, M. (edd.): *Chráněná území ČR, X*. Praha 2004.
- WINTER, Eduard: *Josefismus a jeho dějiny*. Praha 1945.
- WOLF, Jürgen Rainer (ed.): *1707–2007 Altranstädter Konvention. Ein Meilenstein religiöser Toleranz in Europa*. Veröffentlichungen des Sächsischen Staatsarchivs. Reihe A: Archivverzeichnisse, editionen und Fachbeiträge, 10, Halle-Saale 2008.
- WRZOSEK, Antoni: *Ziemia odzyskana Śląska Cieszyńskiego*. Zanie Śląskie, 15, 1939, s. 74–80.
- ZAHRADNIK, Stanisław: *Národnostní struktura na Zaozli podlé výsledků sčítání lidu (1880–1991)*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 161–254.
- ZAHRADNIK, Stanisław: *Niegodna droga ks. Pawła Zahradnika*. Zwrot, 46, 1995, č. 5, s. 23–26.
- ZAHRADNIK, Stanisław: *Polityka narodowościowa okupanta hitlerowskiego w powiecie Cieszyn 1939–1945*. In: Rusnok, J. (ed.): *Okupacja hitlerowska na Śląsku Cieszyńskim*. Czeski Cieszyn 1993, s. 11–15.
- ZAHRADNIK, Stanisław: *Spółdzielnia Rolnik*. Kalendarz Śląski, 1990, s. 177–179.
- ZAHRADNIK, Stanisław: *Spisy ludności. Struktura narodowościowa Zaozlia na podstawie spisów ludności 1880–1991*. Trzyniec 1991.
- ZAHRADNIK, Stanisław: *Zaoziańskie ofiary okupacji hitlerowskiej (w byłych powiatach czesko-cieszyńskim a fryszackim) 1939–1945*. Opole 1988.
- ZAJĄC, Antoni: *Ruch oporu w Beskidzie Śląskim w latach 1939–1945*. In: Popiołek, K. – Rechowicz, H. (edd.): *Ruch oporu w Beskidzie Śląskim w latach 1939–1945*. Materiały

z sesji naukowej Cieszyn 30 czerwca 1967. Katowice 1968, s. 7–47.

ZBRANEK, Tomáš Benedikt: *Ordinář česko-těšínský Antonín Veselý*. Těšínsko, 51, 2008, č. 2, s. 25–27.

Z historii Parafii Ewangelickiej w Trzanowicach. / Z dějin evangelického sboru v Třanovicích. Třanovice 2000.

ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevních dějin VIII*. Praha 1980.

Zpráva o muzeu Matice Opavské. Věstník Matice Opavské, 1902, č. 10, s. 45–70.

ZUBER, Rudolf: *Osudy moravské církve v 18. století*. Praha 1987.

ZWACH, Ivan: *Obojživelníci a plazi České republiky*. Praha 2009.

ŽÁČEK, Rudolf: *Pobeskydí od husitství do Bílé hory*. Frýdek-Místek 1986.

ŽÁČEK, Rudolf: *Pobeskydí v letech 1618–1848 (místopisný přehled)*. Frýdek-Místek 1992.

ŽÁČEK, Rudolf: *Těšínsko od roku 1450 do vymření Piastovců*. In: Borák, M. – Gawrecki, D. (edd.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 31–44.

ŽÁČEK, Rudolf: *Těšínsko v československo-polských vztazích v letech 1939–1945*. Studie o Těšínsku, 16. Český Těšín 2000.

ŽÁČEK, Rudolf: *Zábor Těšínska v říjnu 1938 a problematika jeho evakuace*. ČSZM – B, 37, 1988, s. 209–225.

ŽIVNÁ, Aniela: *Historia Koła PZKO w Trzanowicach (1)*. Stonávka, 4, 2007, č. 2, s. 9; (2). Stonávka, 4, 2007, č. 3, s. 9.

ŽIVNÁ, Aniela: *Po Walnym Zebraniu MK PZKO w Tranowicach*. Stonávka, 4, 2007, č. 1, s. 9.

ŽIVNÁ, Aniela: *Zadania, które chceme realizować w I półroczu r. 2006*. Stonávka, 3, 2006, č. 2, s. 6.

ŽIVNÁ, Aniela: *Z Życia PZKO w Trzanowicach*. Stonávka, 1, 2004, č. 6, s. 5.

6) Rukopisy

FULIEROVÁ, Marie: *Významné události týkající se obce Třanovice od roku 1990 až do roku 2000. Historie české školy v Třanovicích*.

KLISZ, Miłosław: *Krátké dějiny farnosti Hnojník*. Hnojník 1984.

Kronika ewangelickiego zboru a. w. w Ligoctce Kameralnej 1782–1961 I. 1782–1918; II. 1919–1961. Ligoctka Kameralna 2009.

LOJKÁSEK, Bohumír: *Stonávka – Třanovice, ř. km 23,395 – 23,575, biologický průzkum*. 2010.

MACURA, Jiří: *Rodinná kronika Jiřího Macury*. Frýdek 1959.

NIEMCZYK, Adam – ROMAN, Česlav: *Dějiny*

evangelického kostela v Třanovicích.

PETER, Václav: *Rodáci bruzovské farnosti na vinici Páně*. Ostrava-Michálkovice s. d. (1955).

Polské organizace v naší obci Třanovice od vzniku naší republiky.

8) Elektronické zdroje

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. AOPK ČR informuje. Publikační činnost. Publikace ke stažení. Příroda a krajina České republiky – Zpráva o stavu 2009. [WWW dokument] <http://www.ochranaprirody.cz/res/data/183/023607.pdf> (stav k 14. 6. 2010).

Česká společnost ornitologická. Vaše pozorování. [WWW dokument] <http://www.cso.cz/index.php?birds=1> (stav k 14. 6. 2010).

Český hydrometeorologický ústav. Hydrologie. Hydrologická ročenka České republiky 2008. [WWW dokument] <http://voda.chmi.cz/roc08/uvod.html> (stav k 14. 6. 2010).

Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Mapy znečištění (ročenky). 2008. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/uoco/isko/groc/gr08cz/obzah.html> (stav k 14. 6. 2010).

Český hydrometeorologický ústav. Ochrana čistoty ovzduší. Zdroje znečišťování. Moravskoslezský kraj. Frýdek-Místek. [WWW dokument] http://www.chmi.cz/uoco/emise/geoprehled/plants/frydek_mistek_CZ.html (stav k 14. 6. 2010).

Český hydrometeorologický ústav, Pobočka Ostrava. Oddělení meteorologie a klimatologie. [WWW dokument] <http://www.chmi.cz/OS/info.php?page=meteo/meteo.php> (stav k 14. 6. 2010).

Digitální báze vodohospodářských map. MZÚ 1 : 10 000. Webová mapová prohlížečka. [WWW dokument] <http://www.dibavod.cz/70/prohlizecka-zaplavovych-uzemi.html> (stav k 14. 6. 2010).

Dorost SCEAV Třanovice. <http://dorost-tranovice.estranky.cz> (stav k 30. 6. 2010).

Farníček Třanovice. <http://www.farnicek.wz.cz> (stav k 30. 6. 2010)

Farnost Hnojník. <http://www.farnost-hnojnik.cz> (stav k 30. 6. 2010)

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

Ikografický materiál v publikaci pochází z následujících zdrojů (arabské číslice označují čísla stran, lomítko pořadí obrázku na straně, římské číslice označují barevné obrázky):

Instituce a sdružení:

Farní sbor Slezské církve evangelické a. v. Třanovice: 256,290, 290/1, 290/2, XV, XXII, XXIII, XXIV

Muzeum Śląska Cieszyńskiego: 58, 92, 121, 152, 155, 156, XV

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek: IV

Muzeum Těšínska: 19, 42, 50/1, 51, 68, 75, 83, 89, 93, 94, 95, 100, 101, 104, 117/2, 124, 127, 136, 149, 157/2, 166, 168, 208, 282, 287, II, III, XIII, XVII, XVIII, IXX

Obecní úřad Třanovice: 28, 35, 61, 67, 97, 102, 105, 106, 108, 110, 117/1, 118, 119/2, 137, 140, 144, 147, 154/2, 169, 170, 171, 183, 186, 190, 196, 198, 201, 202, 206, 208, 210, 211, 213, 215, 218, 220, 223, 227, 229/1, 229/2, 230, 231, 232, 233, 235, 236, 237, 238/1, 238/2, 239, 240, 242, 244, 247, 248, 250, 251, 254, 259, 260/1, 260/2, 262, 264, 265, 267, 268, 269, 270/1, 270/2, 272, 273, 274, 276, 285/1, 285/2, 293, 300, 301, XXI, XXV, XXVII

Osrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w Republice Czeskiej: 47, 119/1, 145, 150, 181, 294, XXVII

Římskokatolická farnost Hnojník: 288

Ústřední archiv zeměměřičství a katastru Praha: VI–XII

Základní škola a mateřská škola Třanovice: 296, 297, 299

Zemský archiv Opava: 70, 82, 123

Zemský archiv Opava, Státní okresní archiv Frýdek-Místek: 30, 122, 151/1, 157/1, I, V

Zemský archiv Opava, Státní okresní archiv Karviná: 46, 54, 189, 192, 195, 204

Sbírky a fotoarchivy soukromých osob:

Branna Wiesława: 289/1

Ďuriš Zdeněk: 21

Jeziorski Jan: 17, 18, 25, 103, 111/2, 113/1,

113/2, 114/1, 114/2, 115/1, 116, 129/2, 130/1, 143, 146, 158, 159, 161, 163, 174, 180, XIV

Kristian Jiří: 12, 13, 15, 20, 22, 23, 24, 26, 27/1, 27/2, 31, 32/1, 32/2, 33, 34

Pindur David: 81, 126, 289/2

Wawreczka Henryk: 86, 87, 111/1, 115/2, 129/1, 130/2, 132, 139, 165, 178, 179, XVI, XX

Literatura a jiné zdroje:

OSUSKÝ, Samuel Št. (ed.): Tranovského sborník. Liptovský Sv. Mikuláš 1936: 36, 53

PELC, Ferdinand: „O Těšínsko“. Vzpomínky a úvahy. Slezská Ostrava 1928: 134

PILNÁČEK, Josef: Rody starého Slezska 1–5. Brno 1991–19982: 40, 43, 55

<http://commons.wikimedia.org>: 50/2

SEZNAM

POUŽITÝCH ZKRATEK

AK = Armia Krajowa (Zemská armáda)
 AAW = Archiwum Archidiecezjne we Wrocławiu
 AD = Administracja Diecezji
 AGR = Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu
 AMC = Akta miasta Cieszyna
 an. = a následující (strany)
 AOT = Archiv obce Třanovice
 AParC = Akta Parafii św. Marii Magdaleny w Cieszynie
 APC = Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Cieszynie
 a. v. = augsburské vyznání
 BAT Cieszyn = Biblioteka i Archiwum im. Tschammera przy Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie
 BdL = Bund der Landwirte
 BdM = Bund der Mädchen
 CT = církevní tajemník
 ČDK = Česká dvorská kancelář
 ČHMÚ = Český hydrometeorologický ústav
 ČMM = Časopis Matice moravské
 ČND = Československá národní demokracie
 c. d. = citované dílo
 č. k. = číslo kartonu
 č. p. = číslo popisné domu
 ČSČK (ČCK; ČK) = Československý červený kříž (Český červený kříž; Červený kříž)
 ČSL = Československá strana lidová
 ČSM – B = časopis Slezského muzea, série B
 ČSNS (ČNS) = Československá strana národně-socialistická
 ČSŽ = Český svaz žen
 ČR = Česká republika
 ČSD = Československá sociálně demokratická strana dělnická
 ČSPO = Československý svaz požární ochrany
 ČSR = Československá republika
 ČSSD = Československá sociálně-demokratická strana; Česká strana sociálně demokratická

ČSSS = Československý státní statek
 ČSZM – A = Časopis Slezského zemského muzea, série A
 ČSZM – B = Časopis Slezského zemského muzea, série B
 ČSÚ = Český statistický úřad
 DVL = Deutsche Volksliste, volkslista
 EU = Evropská unie
 fol. = folium (list)
 FÚH = Farní úřad Hnojník
 FÚHD = Farní úřad Horní Domaslavice
 HZ = Hasičský záchranný systém
 gr. = groš (měnová jednotka)
 GVT = Generální vikariát v Těšíně
 inv. č. = inventární číslo
 J-J = Jednota-Jednoš
 JSČZ = Jednotný svaz českých zemědělců
 JZD = Jednotné zemědělskédušstvo
 KC = Komora Cieszyńska
 KC Cieszyn = Książnica Cieszyńska w Cieszynie
 KCT = krajský církevní tajemník
 Kč = koruna česká (měnová jednotka)
 Kčs = koruna československá (měnová jednotka)
 KDU-ČSL = Křesťansko demokratická unie-Československá strana lidová
 KJ = Kościół Jezusowy
 KSČ = Komunistická strana Československa
 KSČ = Komunistická strana Čech a Moravy
 KÚO = Královský úřad v Opavě
 LT = Listinář Těšínska
 MAV NF (MV NF) = Místní akční výbor Národní fronty (Místní výbor Národní fronty)
 MDD = Mezinárodní den dětí
 MDŽ = Mezinárodní den žen
 MNV = Místní národní výbor
 MO MS = místní odbor Matice slezské
 MS = Matice slezská
 MŠ = Mateřská škola
 MZA Brno = Moravský zemský archiv v Brně
 NAP = Národní archiv v Praze
 NF = Národní fronta
 m. p. = manu propria (podepsáno vlastní rukou)

- n. p. = národní podnik
 OB = Osvětová beseda
 OD KP w RC = Ośrodek Dokumentacyjny Konfresu Polaków w Republice Czeskiej
 OF = Občanské fórum
 OKD = Ostravsko-karvinské doly
 OKR = Ostravsko-karvinský revír
 ONV = Okresní národní výbor
 OO VB = Obvodní oddělení Veřejné bezpečnosti
 OŠPT = Obecná škola polská v Třanovicích
 OÚ ČT = Okresní úřad (Český) Těšín
 OV ČSTV = Okresní výbor Československého svazu tělovýchovy
 P. = Pater (Otec), kněz katolické církve
 pag. = pagina (strana)
 PO = Pionýrská organizace
 POL = Polské spojené strany
 pův. = původně/í
 PZKO = Polski Związek Kulturalno-Oświatowy (Polský kulturně-osvětový svaz)
 s. = strana
 ROH = Revoluční odborové hnutí
 SA = Sturmabteilung
 SCEAV = Slezská církev evangelická augsburškého vyznání
 SDH = Sbor dobrovolných hasičů
 sign. = signatura
 SMP = Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej (Sdružení polské mládeže)
 SMSK = Sbírka matrik Severomoravského kraje
 SNB = Sbor národní bezpečnosti
 SNK = Sdružení nezávislých kandidátů
 SOKA = Státní okresní archiv
 SRPŠ = Sdružení rodičů a přátel školy
 SS = Schutzstaffel
 SSM = Svaz socialistické mládeže
 SSSR = Svaz sovětských socialistických republik
 SÚC = Státní ústav pro věci církevní
 TJ = Tělovýchovná jednota
 tol., thol. = tolar slezský (měnová jednotka)
 UKS = Urbaniální komise slezská v Opavě
 ÚV KSČ = Ústřední výbor Komunistické strany Československa
 VF = Velkostatek Frýdek
 VO KSČ = Vesnická organizace Komunistické strany Československa
 VŘSR = Velká říjnová socialistická revoluce
 ZAO = Zemský archiv v Opavě
 ZDPP = Zbiór Dokumentów Pergaminowych i Papierowych
 zl. = zlatý (měnová jednotka)
 ZŠ (ZDŠ) = Základní škola (Základní devítiletá škola)
 ZV KSČ = Závodní výbor Komunistické strany Československa
 ZWZ = Związek Walki Zbrojnej (Svaz ozbrojeného boje)
 ŽOS = Československá živnostenskoobchodní strana středostavovská

JMENNÝ REJSTŘÍK

Do jmenného rejstříku byla zařazena všechna osobní jména, která se vyskytují v hlavních textech knihy. U několika osob nebylo možno dohledat křestní jméno a např. i národnostní příslušnost zmiňované osoby, a tudíž byla použita verze česká či polská, podle toho, v jaké podobě se dotyčné jméno vyskytuje v archivních pramenech. Vzhledem k vývoji na Těšínsku (především ve 20. století) některé osoby svá jména i příjmení měnila (počešťování, popolšťování a poněmčování), není tedy vyloučeno, že se v některých odkazech nejedná o jednu a tutéž osobu. Příslušníci aristokracie jsou v rejstříku uváděni podle rodového jména. Jmenný rejstřík neobsahuje údaje z poznámkového aparátu, textových příloh, popisků k obrázkům a z rodokmenů.

A

Adam Václav, těšínský kníže 47, 51
 Adamec, Jan 105
 Adamík, Jan 66
 Adamski, Stanisław 182
 Al Saheb, Jan 10
 Alžběta Lukrécie, těšínská kněžna 52, 55, 56, 59, 80
 Anděl, Rostislav 292
 Anna Braniborská, těšínská kněžna 43

B

Baar, Jiří 204, 234, 245, 246, 248, 249, 257, 258, 263, 265, 267–269
 Baarová, Marie 269, 297, 299
 Baarová, Věra 234
 Babicka, František 153
 Bača, Zdeněk 196
 Bačová, Otilie 196
 Badura, Jerzy 221
 Balášová, Marie 234
 z Balcu (Balče) → Lipovský z Balcu
 Bałdysz, Stanisław 137
 Banšel, Josef 150
 Baron, Antonín 245
 Baron, Boleslav 245
 Baron, Jiří 68
 Baron, Josef 214
 Baron, Ondřej 85
 Baronová, Zdeňka, roz. Mokryšková 232, 234, 268
 Barský z Baště, Bernard 49
 Barteczek, Tadeáš 279, 280
 Bartek, Stanislav 249
 Bartková, Taťána 268
 z Baště → Barský z Baště
 Bauerová, Miroslava 299
 Beck, Józef 170, 181, 185
 Bees z Chrostiny, Jiří 65, 83, 107, 108, 113, 137, 149, 152
 Bees z Chrostiny, Jiří Karel Josef 62, 65
 Beesová z Nevědomí, Anna, roz. Nevědomská, manželka Jiřího Karla Josefa Beese z Chrostiny 62
 Beesové z Chrostiny, rod 35, 83

Belaghová, Gertruda → Lasotová
 Bena, Josef 188
 Beneš, Edvard 115, 147, 148, 200, 203
 Beran, Josef 216
 Berger, Józef 146, 164, 165, 184, 194, 220, 221
 Bertram, Adolf 160, 182, 193
 Bialek, Jan 154
 Bialek, Vavřinec 87
 Bialoń, Adam 144, 197, 209, 210
 Bialoń, Jan 229
 Biedrava, Jan 214
 Bienek, Adam 68
 Bienek, Jiří 66
 Biloř, Jan 69
 Biolek, Karel 130
 Biolek, Marek 271
 Biolek, Władysław 259
 Biołková, Anna 259
 Bionský, Karel 105, 110, 112
 z Bítkova → Stařínský z Bítkova
 Blahut, Jan 249
 Bobek, Jiří 110
 Bochenek, Jiří 69
 Bojková, Jiřina 297
 Bolek, Emil 145, 195, 197, 214
 Boleslav I., nemodlínský kníže 40
 Boleslav I., opolský kníže 38
 Bonczek, Henryk 148, 155, 156, 158, 173
 Bonczek, Jiří 105
 Bonczyk, Jan 105
 Borek z Roztropic a Tworkova, Adam 62
 Borek z Roztropic a Tworkova, Jan 62
 Borek z Roztropic a Tworkova, Kašpar 62
 Borková z Gočálkovic, Anna, roz. Gočálková, manželka Jana Borka z Roztropic 62
 Borková z Roztropic, Judita → Tluková z Roztropic
 Borkové z Roztropic a Tworkova, rod 62
 Borutová, Eva 154
 Bosák, Jan 105
 Boszczyk, Jan 109
 Brich, Jan 66, 75, 84
 Brunclík, Pavel 108
 Brunclíková, Justýna 110

z Bruzovic → Bruzovský z Bruzovic
 Bruzovský z Bruzovic, Jindřich 42
 Brych, Jan 288
 Brzeczek, Pavel 105
 Brzezek, Karol 113, 136, 151, 152
 Brzezina, Vilém 152
 Brzezková, Eva 152, 153
 Březina, Karel 245, 269, 280
 Březina, Ondřej 71
 Buba, Alfréd 228, 257
 Buba, Jan 250, 271
 Buba, Maria 271
 Bubiková, Wanda → Santariová
 Bubová, Jana 296
 Buček, Adam 66
 Buček, Jan 54
 Buček, Jan, sedlák 66
 Budínský, František 163
 Buchwald, Pavel 69
 Busek (Buzek), Jan 105
 Buščík, Pavel 189, 214
 Buzek, Adam 84, 92
 Buzek, Pavel 92
 Byrtus, Jan 214

C

Cabáková, Dana 269
 Causero, Diego 287
 Ciecotka, Jiří 85
 Ciencala, Gustav 225, 256
 Ciencala, Pavel 105
 Cienčila, Stanisław 150
 Ciešlar, Karel 257, 297
 Ciešlar, Leopold 214, 282
 Ciešlarová, Zuzana 269
 Cimala, Josef 248
 Ciompa, Adam 130
 Ciompa, František 211, 248
 Ciompa, Gustav 154
 Ciompa, Jiří 110
 Ciompová, Anna 113
 Ciompová, Zuzana 113
 Cymorek, Jerzy 220, 221, 224, 225
 Cymorková, Julie 252
 Czakon, František 150, 187–189, 193, 229
 Czakon, Josef 105, 106, 124, 137, 143
 Czakonová, Mariana 122
 Czernik, Irena 259
 Czernik, Józef 149, 200
 Czyž, Jiří 110, 112

Č

Čajka, Jan 196, 205, 248, 249
 Čajka, Karel 257–260, 293
 Čajková, Helena 250
 Čechotka, Ludvík 214
 z Čechovic → Čelo z Čechovic

Čelo z Čechovic, Jan 42, 43
 Čelo z Čechovic, Kašpar 54
 Čelo z Čechovic, Kašpar, bratr Jana 43
 Čelové z Čechovic, rod 42
 Černík, Alois 215
 Černík, Josef 105
 Černíková, N. 215

D

Damek, Jakub 69
 Daniš, Jakub 69
 Daniš, Jiří 68, 69
 Daniš, Michael 67
 Daniš, Pavel 66
 Dankovský, Vincenc 83, 86
 Danyš, Andrzej 144, 145, 149, 156, 164
 Danyš, Karel (Karol) 222, 225
 Danyš, Paweł 156
 Danyš, Adam 105, 110
 Dembiniok, Marian 11
 Diepenbrock, Melichar 83
 Dočkálek, Josef 198
 Dorda, Karel 130
 Doseděl, Miroslav 216
 Dostál, Albert 123, 124
 Drachný, Josef 97
 Drobiš, Josef 68
 Drögsler, Miloš 260
 Drögslerová, Anna 265
 Drögslerová, Žofie 265, 269
 Drozd, Jan 125
 Drózd, Jan 290
 Dubček, Alexander 243, 258, 277
 Duda, Alois 150
 Duda, Antonín 219
 Duda, František 188, 189, 209, 213
 Duda, Irena 271
 Dudek, Adam 66
 Dudek, Michal 66
 Dudek, Pavel 66

E

z Eisenberku → Schmidové z Eisenberku
 z Ejvaně → Rusecký z Ejvaně
 Elbing, Jiří 49
 Engel, N. 179
 d'Este, František Ferdinand 107

F

Fabík, Daniel 96
 Fabík, Jan 96
 z Falkenheimu, Marie Alžběta → Stolcová z
 Falkenheimu
 Farník, Karel 189
 Ferdinand II., římský císař 51
 Ferdinand III., římský císař 52, 80
 Ferdinand IV., římský král 59, 80

- Ferdinand V., rakouský císař 77, 78, 101
 Ferche, Joseph 183
 Fiderová, Anna 69
 Figura, Ondřej 105
 Fikoczková, Hilda 253
 Filip, Jan 122
 Filipcová, Bronislava 215
 Filipcová, Eva Macečková, Eva
 Filipec, Jan 246, 248
 Filipec, Josef 188, 189
 Filipec, Leopold 205, 246, 248, 249, 262
 Filipec, Stanislav 249, 263
 Filipek, Antonín 110
 Filipiec, Aloizy (Alois) 199, 200, 226, 235, 236
 Filipiec, Barbara 271, 295
 Filipiec, Karel 250
 Filipiec, Karol 197, 205, 227, 228, 295
 Filipiec, Karol 292
 Filipiec, Piotr 271
 Filipiec, Renata 271
 Filipiec, Stanisław 292, 295
 Filipiec, Zbigniew 292
 Firla, Boleslav 11
 Foglarová ze Studené Vody, Anna Marie →
 Tluková ze Studené Vody
 Fojtík, Jan 214
 Fojtík, Oldřich 214, 215
 Fojtíková, Jana 189
 Foldyna, Jan 182
 Foltýn, Ondra 76
 Folvarčný, Adam 72
 Folvarčný, Jan 68
 Frajštejnová z Načeslavic, Anna → Tluková z
 Načeslavic
 Franková, Pavla 214
 František Josef I., rakouský císař 124, 129
 Fridrich II. Veliký, pruský král 60
 Fridrich, N. 84
 Fridrišek, Štěpán 151
 Friedl, Jiří 11
 Fröhlich, Kristián Gottlieb 94, 95
 Fukala, Józef 224
 Fuliorová, Marie 280
- G**
- Gach, Jiří 66
 Gajný, Josef 113
 Galgon, Bernard 63, 73, 87, 88
 Galgon, Jan (Johann) 63, 73
 Galgonová, Luisa 114
 Gálová, Jarmila 234
 Gattnar, Jan (Johann) 105, 110, 114, 115, 122, 127
 Gattnarová, Anna → Kappelová
 Gattnarové, rod 73, 112
 Gebauer, Karel 212
- Geryk, Jan 162
 Gilin, Adam Maxmilián 80
 Glajcar, Emil 225
 Glajcar, Milan 278, 279, 280
 Glajcar, N. 144
 Glesinger, Sigmund 112
 Gnida, Jakub 66
 Gnida, Jan 66, 69
 Gnida, Jiří 68
 Gociek, Jan 265
 Gociek, Lubomír 249
 Gocieková, Kateřina 298, 300
 z Gočálkovic → Gočálkovský z Gočálkovic
 Gočálkovská z Gočálkovic, Anna → Borková
 z Gočálkovic
 Goldberg, Karel 110
 Goldbergová, Jindřiška → Klaubaufová
 z Golkovic → Golkovský z Golkovic
 Golkovská z Karviné, Kateřina, roz. Karvin-
 ská, manželka Karla Gorkovského z Gol-
 kovic 64
 Golkovský z Golkovic, Karel 64
 Golkovští z Golkovic, rod 65
 Gomola, Josef 279
 Górníaková, Ewa 119, 155
 Gottwald, Klement 203, 231
 Graběc, Pavel 69
 Gregor, Ondřej → Gřeguš, Ondřej
 Grim, Tomáš 11
 Grodecký, Melichar 286
 Grycz, Jan 139
 Grycz, Jiří 165
 Grycz, Josef (Józef) 195, 197
 Grycz, Tadeusz 259, 260
 Grycz, Teodor 173
 Gryczek, Josef 111
 Gryczová, Anna 259, 271
 Gryga, Jan 237
 Grygar, František 151
 Grygar, Paweł 156
 Grygová, Anna 269
 Grygová, Vlasta 216
 Grzegorz, Andrzej (Ondřej) 105, 144, 145, 156
 Grzegorz, Paweł 122
 Grzegorzek, Adam Jan Nepomuk 86
 Gřeguš, Jiří 68
 Gřeguš, Ondřej 68, 69
 Gurbílková, Anna 68
 Guznar, Jan 211
 Guznar, Martin 279, 280
 Guznar, N. 179
 Guznarová, Helena 257
- H**
- Habsburkové, rod 59, 60
 Hanzel, Linhart 255

z Harasova → Harasovský z Harasova
 Harasovský z Harasova, Jan 55
 Harasovský z Harasova, Jiří František 89
 Harasovský z Harasova, Václav 55
 Harasovští z Harasova, rod 55, 57
 Harek, Jakub 72
 Harok, Rudolf 216
 Haroková, Bohuslava 236, 245, 269
 Hasse, Theodor 127
 Havel, Václav 277
 Havlas, František, frýdecký děkan a farář
 v Domaslavicích 182
 Havlas, František, kooperátor v Domaslavi-
 cích 121
 Havlíček, Josef 153
 Heczko, Jan 139, 144, 150
 Heczko, Jerzy 125, 126
 Henlein, Konrád 175
 Herbočková, Dagmar 252
 Herecová, Dana 299
 Herold, Richard 160
 Herzner, A. 173
 Himmerová, Štěpánka 245
 Himmeler, Heinrich 175
 Hirschel, Abrahám 127
 Hitler, Adolf 173, 174, 180, 181, 193
 Hlawiczka, Gustav 224
 Hlawiczka, Karel 223
 Hlinka, Andrej 160
 Hliseniková, Jiřina 252
 Holajn, Rudolf 214
 Holaň, Albín 214
 Holubcová, Radmila 298
 Hořčíčák, Jan 215
 Hrabec, Silvestr 214
 Hradecká, Jana 249
 Hrbáč, Jiří 45
 Hrubíš, Jan 67
 Hučka, N. 138
 Humpolec, František 188
 Hus, Aloizy 173
 Hus, Józef 173
 Hus, Karol 173
 Hus, Rudolf 260, 265, 278
 Husák, Gustav 243, 244, 277
 Husová, Marie 205, 214

Ch

Chalupská, Štěpánka 224, 225
 Chalupski, František 225, 256
 Chlebek, Karel 213, 214, 282
 Chłopczyk, Otto 261
 Chlumský, Lubomír 278, 279
 Chrobok, Dominik 214
 Chrobok, Engelbert 121
 Chromý, Jan 68
 Chromý, Jiří 68, 69, 75

Chudecki, Tomasz 290
 Chvostek, Leopold 255
 Chwastecki, N. 118
 Chwastek, Arnošt 150, 193, 214
 Chwistek, Paul 179

I

Illesházy, Kašpar 52

J

Jadwisczok (Jadviščok), Jan 66
 Jadwisczok, Jan 105
 Jakub, zahradník z Tošanovic 45
 Jan I., osvětimský kníže 40
 Jan Lucemburský, český král 40
 Jan Pavel I., papež 255
 Jan Pavel II., papež 255, 285, 286
 Janál, N. 138
 Janczar, Josef 205, 237
 Janczar, Josef ml. 229, 236, 237
 Janczyk, Eduard 228, 247, 249, 258
 Janczyk, Jan 197, 216
 Janczyk, Josef 205
 Janczyk, Zbigniew 279, 280, 292
 Jančar, Jan 189
 Jančar, Josef 189
 Jančarová, Milada 196
 Jančík, František 153
 Jančík, Jan 68
 Jančík, Jiří 72
 Jančíková, Mariana, roz. Poláková 72
 Janeczek, Pavel 194, 195, 198
 Janeczková, Květoslava 198
 Janiková, Bronislava 252
 Jaročká z Jarošína, Mariana → Pelhřimová
 z Jarošína
 z Jarošína → Jaročká z Jarošína
 Jasczenko, Fridolin 217
 Jasiczek, Henryk 197
 Jaworek, Josef 110
 Jaworek, Karel 110
 Jaworek, Karol 205, 226, 228, 240, 259
 Jaworek, Otto 295
 Jaworková, Amálie 250, 279
 Jaworková, Marta 259
 Jelen, Pavel 66
 Jeremenko, Andrej Ivanovič 185
 Jezerská, Libuše 268
 Jeziorský, Jan 11
 Jež, Radim 10
 Jiří Zbožný Braniborsko-Ansbašský, krnov-
 ský kníže 47
 Jochymek, Alois 250
 Jochymek, Daria 271
 Jochymek, Jan 172, 197, 200, 245
 Jochymek, Stanislav 278, 279
 Jochymek, Stefania 259

- Josef I., římský císař 90, 91
 Josef II., římský císař 60, 77, 81, 92, 93, 96
 Jung, Bernard 72
 Junga, Jan 105, 107, 110
 Juroš, Jaroslav 249–251
 Juřica, Vincenc 97
 Juříček, Josef 97
- K**
- Kaczmarczyk, Stanislaw 223
 Kaleta, Roman 271
 Kažuža, Franciszek 182
 Kalvín, Jan 51
 Kamiński, Józef 179
 Kantor, Jan 196, 216
 Kappel, Bruno 115, 116, 137, 149, 151, 179, 190, 191, 239, 284
 Kappel, Karel (Karl) 110, 112, 114, 115, 149
 Kappelová, Anna (Anne), roz. Gattnarová 115
 Kappelová, Grete 190
 Kappelové, rod 73
 z Karanu → Zolg z Karanu
 Karel IV. Lucemburský, římský císař 40
 Karel V., římský císař 48
 Karel XII., švédský král 90
 z Karviné → Karvinský z Karviné
 Karvinská z Karviné, Kateřina → Golkovská z Karviné
 Karvinská ze Šinovic, Anna, roz. Šebišovská 59, 63, 65
 Karvinský z Karviné, Baltazar 64
 Karvinský z Karviné, Jan 65
 Karvinský z Karviné, Jan Baltazar 65
 Karvinští z Karviné, rod 65
 Kasperek, Jiří 69
 Kašper, Čeněk 189
 Kašperová, Jarmila 246, 247, 279, 280
 Kazimír I., těšínský kníže 39, 40
 Kazimír II., bytomsko-kozelský kníže 38
 Kazimír II., těšínský kníže 41–43
 Kiková, E. 236
 Kiswa, Jan 165
 Kiswa, Paweł (Pavel) 197, 209–213, 237
 Kiszová, Alena 291
 Kiszová, Marie 212
 Kłapsia, Alfred 126
 Kłapsia, Gustaw Henryk 126
 Klaubaufová, Jindřiška, roz. Goldbergová 152, 153, 166
 Klaubaufová, Štěpánka → Langerová
 Klimsza (Klimša), František 201, 204, 208, 209, 214
 Klimszová, Ludmila 209
 Klimša, Bohumil 265
 Klimša, Josef 154, 188, 189
 Klimša, Rudolf 189
- Klisz, Miloslav 216, 218–220, 254, 287
 Klofáč, Václav 147
 Kloř, Pavel 66
 Klus, Rudolf 179
 Klusová, Dana 269
 Kmoch, František 266
 Knopek, N. 127
 Kocyan, Ladislav 205, 212
 Kohutová, Cecílie 252
 Kokotek, Bogusław 257, 290
 Kokotek, Jan 105, 110
 Kokotek, Jan 188, 189, 195, 197, 204, 209, 210, 214
 Kokotek, Jiří 105
 Kokotek, Josef 209, 214
 Kokotek, Karel 106, 124
 Kokotek, Pavel 129
 Kokotek, Rudolf 214
 Kokotek, Zygmundt 271
 Koláčkovský ze Záhoří, Jan 54
 Kolajová, Ivana 298
 Kolban, Albert 105
 Kolbe, Maxmilián Maria 255
 Kołodziej, Jindřich 121
 König, N. 155
 Konrádová, Květoslava 269
 Kopal, Josef 72
 Kopp, Georg 123
 Korč (Korc), Vladislav 215, 247, 255, 265–267, 296
 Korč, Břetislav 279, 280
 Korč, František 229, 259
 Korč, Jaroslav 258
 Korč, Petr 11, 250, 264, 278, 279
 Korčová, Anna 246, 248, 249, 252, 265
 Korčová, Helena 280, 298
 z Kornic → Sobek z Kornic
 Kos, Josef 268
 Kostřeva, Blažek 45
 Kotas, Jan 111
 Kotas, Jiří 256
 Kotas, Józef (Josef) 105, 129
 Kotas, Józef 224
 Kotas, Teodor 213
 Kotmel, Karel 153, 189, 198
 Kotula, Josef 110, 137
 Kozel, Jiří 69, 94
 Koždoň, Josef 144
 Král, Jan 45
 Kratochvíl, Michal 66
 Krawiec, Jan 214
 Krawiec, Michal 279, 288
 Krehut, N. 137, 158
 Kreizel, Miroslav 153
 Krejčí, Jaroslav 153
 Krenželok, Alois 229, 260
 Krenželok, Pavel 189

Kresta, Jan 153
 Kristian, Jiří 10
 Krzywoń, Karol 194, 220
 Kubaczka, Jan 144, 145, 164, 172, 195, 221
 Kubaczka, Jerzy 127
 Kubaczka, Otto 165
 Kubeczka, Renata 271
 Kubečka, Jan 72
 Kubicová, Jarmila 281
 Kubiček, Karel 204
 Kubik, Paweł (Pavel) 205, 226
 Kubina, Jan 151, 153, 154, 189, 191, 232
 Kubínek, Karel 151
 Kubinová, Aloisie 191
 Kubinová, Julie 151, 191
 Kudláč, Jiří 68
 Kufa, Jakub 67
 Kuchař, Martin 285
 Kukucz, Paweł 106, 110, 127
 Kukuč, Jan 112
 Kukučová, Magdaléna 112
 Kula, Ludwik 228, 235, 236, 245–250, 270, 271, 278
 Kulisz, Karol 125, 126, 155, 164, 184
 Kumala, Zdeněk 268, 269
 Kupčák, Milan 225
 Kupčík, Jan 196, 198, 213, 216, 226, 228, 229, 231, 232, 234, 298
 Kupčíková, Jitka 232
 Kupčíková, Miroslava 198, 232, 234
 Kuszniierz, Franciszek 175

L

Labuda, Antonín 249, 250, 283
 Labudová, Františka 205
 Laitl, Jan 281
 Landecká, Olga 297
 Langer, Maximilián 152, 191, 192, 196, 239
 Langer, Michal 111
 Langerová, Štěpánka, roz. Klaubaufová 152, 191, 192
 Lapčíková, Eva 268, 297
 Lasiński, N. 173
 Lasota, Adolf 257
 Lasota, Jan, třanovický rodák, katyňská oběť 174
 Lasota, Jan, učitel polské školy v Třanovicích 118, 119, 144, 145, 155–157, 164, 165, 172, 173, 178
 Lasota, Jiří (Jerzy) 110, 144, 164
 Lasota, Rudolf 246, 249, 250
 Lasotová, Anna 268
 Lasotová, Gertruda, roz. Belaghová 155
 Lasotová, Marie 156
 Lasotová, Věra 298
 Laštůvka, Hubert 264
 Lebrecht, Franz 175

Leitner, Robert 153
 Lejka, Miloslav 249, 250, 262, 264, 278, 279
 Lejka, Miroslav 279, 280
 Lejková, Marie 264, 283
 Lenin, Vladimír Iljič 231
 Leopold I., římský císař 88
 Lešek, ratibořský kníže 40
 Lhotský ze Lhoty, Jan Emanuel 71
 Lhotský ze Lhoty, Jan Josef 65
 Lhotský ze Lhoty, Jan Václav 65
 Lhotský ze Lhoty, Václav 63, 84
 Lhotští ze Lhoty, rod 65
 ze Lhoty → Lhotský ze Lhoty
 Lichota, Teodor 182
 Lipka, Paweł 182
 Lipovská z Balcu (Balče), Marie Eleonora Kateřina 63
 Lipovská z Balcu, Anna Marie → Šebišovská z Balcu
 Lobkowitz, František Václav 286, 287
 Lorenc, Bohuslav 268
 Loriš, Josef 83, 121, 122
 Lukačka, Augustin 214
 Lund-Quist, Carl E. 223
 Luther, Martin 47, 50, 51, 53

Ľ

Ľaciok, Franciszek 144, 145, 148

M

Maceczek (Maceček), Jan 105
 Maceczek, Antonín 189, 209
 Maceczek, Jan 197
 Maceczek, Ludwik 188, 189
 Maceček, Ladislav 204, 215
 Macečková, Eva, roz. Filipcová 215, 253
 Macura, Jiří 125, 135, 138, 161, 163, 169–171
 Macura, Józef 144
 Macůrek, Jan 105
 Madej, Václav Jan 86
 Machander, Pavel 122
 Machník z Třince → z Třince, Machník
 Majer, Jiří 68, 69
 Majer, Pavel 214
 Malhomme, Leon 158
 z Malých Kunčic, Mikuláš 41
 Mamula, Jan 182
 Mansfeld, Petr Arnošt 52
 Marie Terezie, česká královna 60, 76, 77, 96
 Marklovská z Žebráče a Pernštejna, Helena Eleonora → Posadovská z Žebráče
 Maroš, Jan 214
 Maršálek, Petr 11
 Martin, fojt z Těšína 39
 Martiňák, Petr 298
 Martiňáková, Sylva 297

- Martinek, Jiří 72
 Martynek, Jan 264
 Martynek, Josef 269
 Martynek, Karel 280
 Martynková, Helena 252
 Masaryk, Tomáš Garrigue 133, 148, 199,
 200, 231
 Matula, Libor 292
 Matula, Martin 292
 Matusiak, Klemens 105, 118, 119, 158
 Matušek, Jiří 112
 Mazurek, Richard 258
 Mazurek, Richard, ml. 264, 265, 279, 292
 Mazurek, Toman 49
 Merta, Adam 68, 69
 Merta, Jakub 68
 Merta, Jan 66
 Merta, Jiří 66, 72
 Merta, Josef 261
 Merta, Pavel 68
 Měšek I., těšínský kníže 38
 Miarka, Józef 197
 Miczková, Wanda → Pytliková Wanda
 Mierka, Józef 227
 Mierková, Helena 245, 260
 Michal, Jan 68
 Michalik, Jan 127
 Michalik, N. 173
 Michalík, Pavel 212
 Michejda, Franciszek 163
 Michejda, Karol 127
 Michejda, Oskar 164, 165, 184
 Michejda, Tadeusz 165
 Mikolášová, Olga 268
 Mikuláš z Malých Kunčic → z Malých Kunčic,
 Mikuláš
 Mikuláš z Třankovic → z Třankovic, Mikuláš
 Minsterberkové, rod 47
 Mitura, Vladislav 261
 Mocek, Karel 154
 Mocek, Pavel 110, 137
 Mokryšková, Zdenka Baronová
 Molin, Adam 112
 Molin, Jan 106
 Molin, Jan 209
 Molin, Jaroslav 265, 268
 Molin, Karel 265
 Molin, Karol 200
 Molin, Pavel 105, 112
 Molin, Vladislav 249, 250
 Molinová, Jana 279, 280, 298
 Molitor, David 280, 298
 Moraczewski, Jędrzej 135
 Morlinek, Pavel 72
 Motyka, Adolf 105
 Motyka, Antonín 112, 122
 Motyková, Marie 112
 Mrózková, Šárka 297
 Müller, Karel 11
 Müller, Wilhelm 175
 Muthmann, Jan 92
 Myrta, Jiří → Merta, Jiří
- N**
- Napoleon Bonaparte, francouzský císař 87
 Němčík, Adam 105
 Němčík, Adam 67, 69
 Němčík, Jakub 69
 Němčík, Jan 105
 Němčík, Jan, domkář 68
 Němčík, Jan, zahradník 66, 67, 71, 72
 Němčík, Pavel 66
 Němčíková, Anna 112
 Němec, N. 84
 z Nevědomí → Nevědomský z Nevědomí
 Nevědomská z Nevědomí, Anna → Beesová
 z Nevědomí
 Nicolaides, Štěpán 94
 Niedoba, Emil 271
 Niedoba, Jan 256, 257, 289
 Niemczyk, Adam 149, 195, 197, 204, 208,
 209, 260
 Niemczyk, Adolf 197
 Niemczyk, Jan 156, 164, 195, 204, 214
 Nikel, Bohumil 218
 Nikodém, Pavel 105
 Novák, Gustav 281
 Novák, Jan 105
 Novák, Jiří 106, 110
 Novák, Jiří, ml. 72
 Novák, Jiří, st. 72
 Novák, Ludvík (z Dolního Žukova) 151
 Novák, Ludvík 214
 Novák, Ludvík 214, 245
 Nováková, Veronika 72
 Novotný, Antonín 233
 Nowak (Novák), Stanisław (Stanislav) 197,
 208–210, 214
 Nowak, Andrzej 156
 Nowak, Ewa 271
 Nowak, Jan 144, 164, 229, 237, 260
 Nowak, Jaroslav 292
 Nowak, Józef 172
 Nowakowa, Katarzyna 197
 Nowok, Jan 271, 282
 Nowoková, Beata 280
- O**
- Oborný, Alois 112, 151, 153
 Olšarová, Jana 297
 Onderek, František 204–206, 213, 226, 245–
 251, 253, 257, 260, 265, 266
 Onderek, František, apoštolský administrátor
 v Českém Těšíně 19, 193, 216–218

Onderek, Oto 282
 Ondrusz, Józef 199
 Ondřeka, Zbyšek 10, 11
 Orel, Alois 121, 122
 Otto, Leopold 127
 Ovčáří (Owczarzy), Šimon 112, 151
 Ovčáří, Alois 229
 Ovčáří, Jan 262, 264, 278, 280
 Ovčáří, Jan 292
 Ovčáří, Karel 188
 Ovčáří, Leopold 214, 262, 264
 Ovčáří, Leopold 292
 Ovčáří, Marie 151, 153
 Ovčáří, Vilém 187–189, 191, 196, 197, 200, 204, 239
 Ovčářiová, Libuše 297
 Owczarzy, Franciszka 173

P

Palik, Jan 105, 122
 Palik, Josef 105, 110, 124
 Palik, Józef (Josef) 211, 213, 228
 Palik, Karel 130
 Paloch, Janek ml. 70
 Paloch, Janek st. 69, 70
 Paloch, Pavel 68
 Palochová, Anna 70
 Palochová, Mariana 69, 70
 Pánek, Jakub 66
 Pánek, Jiří 66
 Papák, Ladislav 292
 Papáková, Marcela 294
 Pašanda, Stanislav 251
 Pavel VI., papež 254
 Pavera, Josef 205, 245, 246, 248–250, 261
 Pavera, Ludvík 188, 189, 195
 Paverová, Markéta 246, 247, 249
 Pavlan, Petr 135
 Pavlas, Leopold 256
 Pawera (Pavera), Józef (Josef) 105, 110, 112, 144, 145, 153, 191
 Pawlas, Josef 252
 Pawlicová, Alena 268
 Paździora, Karel 121
 Pechník, Vojtěch 251
 Pelhřim z Třankovic, Václav 44
 Pelhřim, N. 39
 Pelhřimová z Jarošína, Mariana, roz. Jarocká, manželka Václava Pelhřima z Třankovic 45
 Pelhřimové z Třankovic, rod 9, 41
 z Pernštejna, Jan 42, 47
 Pestekůr, Adam 68
 Pestekůr, Ondřej 66
 Peter, Emil 182, 217, 218, 220
 Philippek, Jiří 94, 125
 Piastovci, rod 38, 40, 41, 47, 56, 57, 59
 Piernik, Franciszek 149
 Piętak, Stanisław 289
 Pilař, Jakub 68
 Pillersdorfu, rod 72, 73, 114
 Pindór, Jan 127
 Pindur, David 7
 Pius XI., papež 159
 Pius XII., papež 193
 Platoš, Jan 204, 205
 Plojhar, Josef 216
 Płoszek, Rudolf 121, 160, 182
 Pniok, Karel 249
 z Poděbrad, Jiří 47
 Polák, František 112
 Polák, Ondřej 72
 Poláková, Mariana → Jančíková, Mariana
 Polanová z Polansdorfu, Anna → Týranovská z Polansdorfu, Anna
 Polanové z Polansdorfu, rod 37
 z Polansdorfu → Polanová z Polansdorfu
 Pollak, N. 223
 Pomek, Jan 153
 Pończek, Franciszek 173
 z Posadova → Posadovský z Posadova
 Posadovská z Žebráče, Helena Eleonora, Marklovská, manželka Jáchyma Václava Posadovského z Posadova 63
 Posadovský z Posadova, Jáchym Václav 62
 Pospíšil, František 153
 Pospíšil, Otakar 196
 Postuwka, Leopold 121, 123
 Prasek, Vincenc 39, 40
 Pražmowský, Ignác 111
 Preisslerová, Marie 298
 Prutek, Jan 214
 Prutek, Karel 214
 Prutek, Pavel 88
 Przeczek, Emil 249, 250
 Przybuła, Leopold 197
 Przybyła, Karel 214
 Przybyła, Karol 150, 193
 Přečka, Pavel 72
 Přemysl II., těšínský kníže 41
 Přemysl, ratibořský kníže 38
 Putniorz, Waleria 236
 Pytlíková, Wanda 200

R

Radetzka, Maria 200
 z Rajska → Rajska z Rajska
 Rajska z Rajska, Markéta → Tluková z Rajska
 Rákoczy, František II. 60, 90
 Rakowski, Jan 164, 184, 195
 Raschke, Kristián 94
 Raszka, Vladimír 284
 Recmaník (Recmanik), Pavel (Paweł) 105
 Recmanik, Adolf 144, 145, 152, 164
 Recmanik, Paweł (Pavel) 149, 209, 213, 214

- Reys, Martin 96
 Roman, Adolf 261
 Roman, Česlav 278–280
 Roman, Jan 105, 158, 173, 214
 Roman, Jiří 105, 110, 112
 Roman, Jola 271
 Roman, Pavel (Paweł) 105, 157, 164
 Roman, Paweł 221, 232, 256
 Rosa, Józef 175
 z Rostoku, Šebestián Ignác 89
 Rousecký z Ejvaně → Rusecký z Ejvaně
 Rozmanitová, Lenka 297
 z Roztropic a Tvorkova → Borek z Roztropic
 a Tvorkova
 Ruckí, Jan 197
 Rudolf II., římský císař 50
 Rusecká z Ejvaně, Anna → Tluková z Ejvaně
 Rusecká z Ejvaně, Karolína 72
 Rusecká z Ejvaně, Kateřina 63
 Rusecká z Ejvaně, Zuzana 63
 Rusecký z Ejvaně, Jiří 55
 Rusecký z Ejvaně, Jiří,
 syn Karla Bernarda 63
 Rusecký z Ejvaně, Karel Bernard 63, 72, 84
 Rusectí z Ejvaně, rod 57
 Rusek, Jan 105
 Rusňok, Bohuslav 226, 278
 Rusnok, Jerzy 127
 Rusňoková, Jarmila 226
 Rusňoková, Miroslava 226
 Rusňoková, Věra 226
 Rylko, Adolf 197, 214
 Rylko, Stanislav 281
 Rylková, Alžběta 288
 Rylková, Hedvika 278
 Rylková, Lydie 205
 Rylková, Růžena 288, 298
 Rymlová, Hilda 265
 Rýzmburka, Anna → Tluková z Rýzmburka
- Ř**
 Řehůřková, Zdeňka 198
 Říman, Jaroslav 290
- S**
 Sabela, Adam 72
 Sabela, Jakub 69
 Sabela, Jiří (Jerzy) 105, 164
 Sabela, Jiří, domkář 68, 72
 Sadzawiczny, Jan 149
 Salza, Jakub 47
 Santariová, Wanda, roz. Bubiková 222, 255
 Santarius, Vladislav (Władysław) 9, 126,
 221–225, 245, 255, 256, 273
 Sarkander, Jan 255, 286
 Schipp, Josef Karel 86, 87
 Schlesinger, René 288
 Schmid z Eisenberku, Adam Bernath 63
 Sidonie Kateřina Sasko-Lauenburská, těšín-
 ská kněžna 46, 47, 55
 Sikora, František 269, 270
 Sikora, Jan (z Horního Žukova) 174
 Sikora, Jan 124
 Sikora, Pavel 94
 Sikora, Paweł 155
 Sikora, Rudolf 11, 254, 287
 Sikora, Vladislav 278
 Sikorová, Anna 162, 253, 269
 Sikorová, Helena 204
 Skácel, Rudolf 107
 Skácelová, Anna 153
 Skalka, Ondřej 45
 Skocz, Jiří (Jerzy) 146, 149, 172, 260
 Skokanová, Amálie 249
 Skulina, Evžen 261
 Skulina, Jan 121
 Skulina, Jaroslav 265
 Skulina, Josef 205, 211, 248, 257
 Skulina, Wiktor 181
 Skulinová, Emilie 253
 Skupieň → Skupieň
 Skupieň, Emil 261
 Skupieň, František 128
 Skupieň, Jan 172, 195, 197, 205, 209
 Skupieň, Jindřich 121
 Skupieň, Jiří 72
 Skupnik, Józef 175
 Sládek, Josef 153
 Sládková, Terezie 226
 ze Slance → Stolcové ze Slance
 Slanina, Alois 105, 112, 114
 Slanina, N. 136
 Slavíková, Ludmila 198
 Słowacki, Julius 256
 ze Slupska → Zigota ze Slupska
 Smekalová, Helena 232, 234
 Smoloň, Eduard 292
 Smutková, Bohuslava 269, 299
 Sobek z Kornic 39
 Sobek z Kornic, Ferdinand Jindřich 91
 Sobek, Ludvík 205
 Sobek, Vladimír 288
 Sobková, Jana 278
 Spratek, Daniel 11
 Sršeň, Jaroslav 247, 260
 Sršňová, Božena 247–250, 269
 Stadion, Rudolf 103, 128
 Stalin, Josef Visarionovič 174, 231
 Stalmach, Franciszek 144, 149
 Stalmach, Ondřej 105
 Staněk, Jan, domkář 68
 Staněk, Jan, sedlák 66, 84, 94
 Staněk, Jan, zahradník 66
 Staněk, Jiří, domkář a dominikalista 68, 69

Staněk, Josef 137
 Staněk, Ondřej 137
 Staněk, Pavel 68, 86
 Staňková, Marina 86
 Stařínský z Bítkova, Jan 63
 Steffek, Marian 11
 Stephetius, Martin Teofil 85, 95
 Stoklasa, Jan 72
 Stolariková, Anna 249
 Stolec ze Slance, Ferdinand Antonín 64
 Stolcová z Falkenheimu, Marie Alžběta,
 manželka Ferdinanda Antonína Stolce ze
 Slance 64
 Stonawski, Józef 156
 Stonawski, Wilhelm 257, 289
 Stralenheim, Henning 91
 Stratil, Vojtěch 153
 Strobel, František 97
 Střílka, Jindřich 214
 Studené Vody → Foglar ze Studené Vody
 Suchanek, Kazimierz 223, 224
 Suchánková, Adéla 236
 Suneg, Jan II. 52
 Sunegová z Bethlenfalvy, Anna, roz. Thur-
 zová, manželka Jana II. Sunega 52
 Suszková, Danuta 288
 Sváček, František 232
 Svoboda, Ludvík 243
 Svobodová, Petra 297
 Sýkora, Havel 84
 Sýtař, Jan 68
 Szarowski, Paweł (Pavel) 144, 146, 150, 151,
 153, 157, 172, 173, 211, 213, 216, 239, 283
 Szczepaniec, Jiří 110
 Szczotka, Jan 264
 Szczotka, Jan 292
 Szkutová, Eva 253
 Szmek, Dušan 292
 Szmek, Gustaw 228, 245, 258
 Szmek, Stanislav 260
 Sztokowski, Antonín 255
 Sztokowski, Josef 245, 271
 Szturc, Jan 292
 Szurman, Karol 194
 Zutara, Bohuslav 292

Š
 Šarovská, Jarmila 215, 268
 Šarovský, Alfréd 215
 Ščerba, Jaromír 245, 246, 248–250, 258, 269
 Ščerbová, Anna 265
 Ščerbová, Jaroslava 265
 Šebišovská z Balcu, Anna Marie, roz. Lipov-
 ská, manželka Kryštofa Šebišovského ze
 Šinovic 63
 Šebišovská z Karanu, Markéta, roz. Zolgová,
 manželka Kašpara Šebišovského ze Šinovic

55
 Šebišovská ze Šinovic, Anna → Karvinská
 z Karviné, Anna
 Šebišovská ze Šinovic, Anna → Karvinská ze
 Šinovic
 Šebišovský ze Šinovic, Baltazar 64
 Šebišovský ze Šinovic, Jiří Ferdinand 64, 65
 Šebišovský ze Šinovic, Kašpar 54
 Šebišovský ze Šinovic, Kryštof 54, 55, 63
 Šebišovský ze Šinovic, Václav 64
 Šebišovští ze Šinovic, rod 54, 55, 57
 Ševečková, Dagmar 262
 Ševečková, Jana 248
 Šimíková, Ludmila 250
 ze Šinovic → Šebišovský ze Šinovic
 Širocká ze Široké, Anna → Tluková ze Široké
 Škandera, Jiří 143, 145, 151, 154
 Škuta, Karel 232
 Škuta, Leopold 279
 ze Šlancu → Stolec ze Šlancu
 Šnejdárek, Josef 135
 Šokala, Jan 153
 Štencl, Bohuslav 215
 Štolcové ze Šlancu → Stolcové ze Slance
 Šturcová, N. 215
 Štvrtna, Michal 68
 Šuřica, František 281
 Šustr, Josef 68
 ze Švamberka, Adam II. 50
 ze Švamberka, Jan Jiří 50

Š
 Šmigly-Rydz, Edward 169

T
 Tarantík, František 153
 Tejkal, Jan 300
 Teper, Karol 164
 Teper, N. 84
 Terlik, Paweł 105, 106, 118, 137, 155
 Terliková, Helena 119, 155
 Tetlová, Otýlie 112
 Thurzová z Bethlenfalvy, Anna → Sunegová
 z Bethlenfalvy
 Tluk z Tošanovic, Balcar 46
 Tluk z Tošanovic, Bohumír (Gottfried) Rudolf
 62
 Tluk z Tošanovic, Burian 46, 53, 54
 Tluk z Tošanovic, Fridrich Alexandr 61, 62
 Tluk z Tošanovic, Fridrich Kašpar 62, 84
 Tluk z Tošanovic, Jakub 45, 46
 Tluk z Tošanovic, Jan 43
 Tluk z Tošanovic, Jan Bohumil 62
 Tluk z Tošanovic, Jan ml. 43–45
 Tluk z Tošanovic, Jan st. 43, 44
 Tluk z Tošanovic, Jan, syn Zikmunda 46
 Tluk z Tošanovic, Jeroným 43, 44

- Tluk z Tošanovic, Jiří 54
 Tluk z Tošanovic, Jiří Rudolf 62, 64
 Tluk z Tošanovic, Kašpar († po 1665) 59, 61
 Tluk z Tošanovic, Kašpar († před 1556), syn
 Jana st. 43, 44
 Tluk z Tošanovic, Kašpar, syn Zikmunda 46
 Tluk z Tošanovic, Kryštof 61
 Tluk z Tošanovic, Melichar 43
 Tluk z Tošanovic, Melichar, syn Zikmunda 46
 Tluk z Tošanovic, Mikuláš 43
 Tluk z Tošanovic, Ondřej Antonín 62
 Tluk z Tošanovic, Stanislav 43
 Tluk z Tošanovic, Stanislav, syn Zikmunda
 46, 53, 54
 Tluk z Tošanovic, Václav, syn Zikmunda 46,
 54
 Tluk z Tošanovic, Zikmund 43–47, 54
 Tluková z Dobré Zemice, Rozína, roz.
 Vlčková, manželka Melichara Tluka z To-
 šanovic 44
 Tluková z Načeslavic, Anna, roz. Fragštej-
 nová, manželka Jana ml. Tluka z Tošano-
 vic 44
 Tluková z Rýzmburka, Anna, manželka Jana
 Tluka z Tošanovic 43
 Tluková z Tošanovic, Anežka 44
 Tluková z Ejvaně, Anna, roz. Rusecká, man-
 želka Buriana Tluka z Tošanovic 53, 55
 Tluková z Hošťálkovic, Ludmila, roz. Zajíc-
 ková, manželka Fridricha Alexandra Tluka
 z Tošanovic 62
 Tluková z Rajska, Markéta, roz. Rajská, man-
 želka Zikmunda Tluka z Tošanovic 46
 Tluková z Roztropic, Judita, roz. Borková,
 manželka Fridricha Alexandra Tluka z To-
 šanovic 62
 Tluková ze Studené Vody, Anna Marie, roz.
 Foglarová, manželka Kašpara Tluka z Toša-
 novic 62
 Tluková ze Široké, Anna, roz. Širocká, man-
 želka Jakuba Tluka z Tošanovic 45
 Tlukové z Tošanovic, rod 43, 45, 46, 49, 54,
 55, 57, 61, 62
 Tököly, Imrich 60
 Toman, Eugen 197
 Toman, Evžen 247, 297
 Toman, Jan 278
 Toman, Paweł 193, 197, 200
 Tomanová, Karina 280
 Tomica, N. 207
 Tomiczek, Jan 9–11, 278–282, 293, 295
 Tomiczek, Karel 211
 Tomiczková, Monika 291
 z Tošanovic → Tluk z Tošanovic
 Trubecký, N. 212
 z Třankovic → Pelhřim z Třankovic
 z Třankovic, Mikuláš 41, 57
 Třanovská z Polansdorfu, Anna, roz. Pola-
 nová, manželka Jiřího Třanovského 50
 Třanovská, Hedvika, roz. Zentková, man-
 želka Valentina Třanovského 49
 Třanovský, Adam 37, 49, 162
 Třanovský, David 52
 Třanovský, Jiří 9, 37, 49–53, 55, 125, 161,
 162, 223, 279, 290, 301
 Třanovský, Samuel 52
 Třanovský, Timotej 52
 Třanovský, Valentin 37, 49
 z Třince, Machník 41
 Tvrdý, Jan 72
 Tyrlik, Franciszek 126
 Tyrlik, Tomáš 11, 289, 290
 Tyrliková, Lilie 296
- U**
- Uherek, Dorota 295
 Umicka, Jan 145
 Unger, Petr Alois 216
 Unicki (Unucka), Jan Zachariasz 164, 165,
 184, 221, 255, 256
 Unkwic, Franciszek 118
 Unucka, Anna 236
- V**
- Václav II., těšínský kníže 43
 Václav III. Adam, těšínský kníže 42, 43, 45–
 47, 49
 Václavek, Jan 198
 Vaculík, Ludvík 243
 Valach, Jan 107, 108
 Valach, Pavel 110
 Valentinianus I., římský císař 38
 Valíček, Pavel 110
 Valošek, N. 137
 Varcop, Josef 249
 Vaverka, Jan 111
 Vávra, Petr 170
 Vavřík, Josef 87
 Věluch, Jan 68
 Venglař, Adolf 252
 Veselý, Antonín 217, 254
 Veverková, Jitka 299
 Veverková, Květa 298
 Vianney, Jan Maria 288
 Vilímeček, Emil 249
 Vincenc, rytíř 39
 Vitásek, František 105
 Vitásek, František 188, 189
 Vitásek, Jan 196
 Vitásková, Viktorie 252
 Vladislav I., opolský kníže 38
 Vladislav II., těšínský kníže 41
 Vladislav Lokýtek, polský král 40
 Vladislav, bytomsko-kozelský kníže 40

Vlčková z Dobré Zemice, Rozina → Tluková
z Dobré Zemice
Vochala, Joža 161, 170
Vojkovská, Zita 236
Vojna, Adam 105
Vojnar, Jan 72, 73
Vojnar, Ondřej 73
Vojtěch, komorník knížete Kazimíra I. 39
Vondrová, Daniela 245
Voznica, Josef 121
Voznicová, Mariana 121
Vrana, Josef 254, 255
Vykopal, František 97

W

Wałach, Karol 197
Walach, Pavel 214
Waloszek, Adolf 201, 208–210
Wanok, Jan 152, 153, 192, 197, 209, 210,
227–229, 235, 239, 252
Warzylek, N. 171
Wawreczka, Henryk 11
Weiss, Wilhelm 175
Weller, Jakub 69
Wencek, Jakub 94
Wenglorz, Josef 110
Wentland, Remigius 287
Wewiórková, Jana 291
Wilczek, František 209
Wildau z Lindenwiese, František Albrecht 86
Winkler, Alexandr 162, 164, 194
Wiselková, Emilie 291
Witasek, Karel 246
Witasková, Františka 209
Włosok, Emil 197
Włosok, Jiří 110, 112
Włosok, Józef 149
Wojczonek, Otto 227, 228, 246, 248, 249, 258,
259, 267, 295, 296
Wojtyła, Karol → Jan Pavel II.
Wojtynová, Lydie 268, 297
Wolf, Leon 147, 157
Wolfová, N. 173
Wolny, Gabriel 204, 209, 210
Wrzecionko, Rudolf 127

Z

Záhoří → Koláčkovský ze Záhoří
Zahradník, Paul 184
Zajíc, Martin 45
Zajíček z Hošťálkovic, Kryštof Bartoloměj 62
Zajíčková z Hošťálkovic, Ludmila → Tluková
z Hošťálkovic
Zakrzewski, Kaszpar 145
Zamarski, Johann 179
Zámečník, N. 170
Zentková, Hedvika → Třanovská, Hedvika

Zielina, Jiří 214
Zielina, Johann 179
Zientek, Adam 68
Zientek, N. 137
Zigmová, Gertruda 150
Zigota ze Slupka, Matouš 49
Zipser, Gustaw 197, 200
Zipser, Józef 224
Zivarek, Blažek 45
Zolgová z Karanu, Markéta → Šebišovská
z Karanu
Zubková, Věra 268
Zygota z Třenkovic → Žigota z Třenkovic

Ž

Žáček, Adolf 261
Ždanov, Andrej Alexandrovič 185
Žerotína, Jetřich 51
Žibřidovský, František 96
Žigota z Třenkovic, rytíř 39, 40
Živná, Aniela 249, 271, 280, 295
Živný, Josef 281
Žvak, Evžen 216
Žvak, Jan 66
Žvak, Josef 172
Žvak, Oldřich 189, 196, 204, 205, 224, 232,
245, 248
Žvak, Ondřej 154, 196
Žwak, Jan → Żwak, Jan

Ž

Žlik, Andrzej 126
Žlik, Arnold 127

Ž

Žuk, Paweł 145
Žwak (Żwak), Jan 195, 197
Žwak, Gustaw 180, 181
Žwak, Józef 164
Žwak, Karol 181
Żwakowa, Maria 197
Żyła, Fryderyk (Bedřich) 182, 183, 193, 198,
217, 232

MÍSTNÍ REJSTŘÍK

Místní rejstřík obsahuje názvy měst, vsí, sídelních celků, vodstev a pohoří v jejich současné české podobě. Především pro lokality na území historického Slezska (do roku 1945 v Německu, dnes v Polsku) byly uvedeny české ekvivalenty názvů. U zahraničních lokalit je v kulaté závorce uveden stát, polské jsou pak blíže specifikovány. Do místního rejstříku nebyla z důvodu četného výskytu zahrnuta hesla Třanovice, Dolní Třanovice a Horní Třanovice. Místní rejstřík rovněž nezahrnuje šlechtické domcíly. *Kurzívou* jsou označeny místní a pomístní názvy v Třanovicích. Místní rejstřík neobsahuje údaje z poznámkového aparátu, textových příloh, popisek k obrázkům a z rodokmenů.

A

Albrechtice, okr. Karviná 148, 287
Augsburk (Německo) 48

B

Babilon 34
Babylon 34
Balkán 31
Baltské moře 50
Barunuv dvur 35
Baška, okr. Frýdek-Místek 15, 109
Bernatice, okr. Jeseník 217
Beskydy Západní → Západní Beskydy
Beskydy, pohoří 14, 16, 17, 20, 22, 23, 31, 38, 49, 235
Biała → Bílá
Bielsko → Bílsko
Bílá [Biała], gm. Bielsko-Biała, pow. Bielsko-Biała (Polsko) 185
Bílá [Biała], řeka (Polsko) 133
Bílav, okr. Nový Jičín 287
Bílavec, okr. Nový Jičín 286, 287
Bílsko [Bielsko], gm. Bielsko-Biała, pow. Bielsko-Biała (Polsko) 52, 60, 90, 109, 159, 179
Bludovice Dolní → Dolní Bludovice
Bludovice, okr. Karviná 49, 90
Bocanovice, okr. Frýdek-Místek 198
Boguszowice → Bohušovice
Bohumín Nový → Nový Bohumín
Bohumín, okr. Karviná 135, 148
Bohušovice [Boguszowice], součást Cieszyna, gm. Cieszyn, pow. cieszyński (Polsko) 41
Borová, součást Malenovic, okr. Frýdek-Místek 83
Boruťok 169
Bosna a Hercegovina 133
Bouzov, hrad, okr. Olomouc 293
Bratislava (Slovensko) 222, 233
Brno, okr. Brno-město 11, 188
Bruntál, okr. Bruntál 286
Bruzovice, okr. Frýdek-Místek 38, 172, 182, 193, 217
Brzeg → Břeh
Břeh [Brzeg] (Polsko) 37, 52
Budatín, součást Žiliny (Slovensko) 52

Buchenwald (Německo) 126, 184
Bukovice, součást Dobratic, okr. Frýdek-Místek 172
Bukovina 133
Bulharsko 243
Bystřice nad Olší → Bystřice
Bystřice, okr. Frýdek-Místek 90, 163, 185, 257, 264, 289
Bytomsko 38

C

Cesta na Sušuv 35
Cieszyn → Těšín
Częstochowa → Čenstochová

Č

Čadca (Slovensko) 200
Čechy 20, 55, 93, 133, 160, 163
Čenstochová [Częstochowa], gm. Częstochowa, pow. Częstochowa (Polsko) 220
Černa 32
Černo 32
Černý potok 14, 18, 19, 22, 32, 33
Česká republika 13, 23, 25, 28, 31, 127, 277, 278, 280, 284–287, 289, 290, 294, 295, 298, 300–302
České Slezsko 193, 287
Československá republika 106, 115, 158, 161, 163, 169, 170, 172, 188, 197, 203, 220, 256, 277
Československo 38, 135, 140, 159, 166, 181, 187, 189, 190, 197, 243, 245, 250, 258, 285
Český Těšín, okr. Karviná 11, 18, 27, 31, 33, 143, 146, 148–150, 161, 162, 164, 165, 170, 179, 184, 185, 191–195, 200, 204, 214, 216, 217, 220–222, 227, 232, 234, 236, 238, 239, 253–255, 264, 266, 271, 279, 281, 283–289, 295, 297, 300
Český Těšín, okres 170–172, 187, 188, 191, 192, 199, 204, 205, 208, 209, 211, 212, 229, 236, 245
Črňanka 32
Črno 32
Čtyřmezí 31, 169
Čupel, vrch 17

D

Dachau (Německo) 184
 Dalmácie 133
 Dánsko 90
 Darkov, součást Karviné, okr. Karviná 199
Do črvunej 34
 Dobrá, okr. Frýdek-Místek 38, 172, 182, 279
 Dobratice, okr. Frýdek-Místek 45, 46, 93,
 162, 172, 175, 177, 182, 194, 219, 261,
 262
Dolina 33
 Dolina, místní část Třanovic 215, 239, 253,
 272, 283
 Dolní Bludovice, součást Havířova, okr. Kar-
 viná 164, 182, 198, 217, 221, 235
 Dolní Domaslavice, okr. Frýdek-Místek 18,
 31, 34, 38, 45, 46, 49, 55, 56, 80, 84, 142,
 162, 172, 214, 221, 224, 228, 251, 281,
 290, 301
 Dolní Lhota → Nižní Lhoty
 Dolní Lomná, okr. Frýdek-Místek 247, 265–
 267, 295, 296
 Dolní Rakousy 133
 Dolní Slezsko 47
 Dolní Soběšovice, součást Soběšovic, okr.
 Frýdek-Místek 41
 Dolní Suchá, součást Havířova, okr. Karviná
 90
 Dolní Těrlicko, součást Těrlicka, okr. Karviná
 162
 Dolní Tošanovice, okr. Frýdek-Místek 26, 38,
 45, 46, 93, 135, 162, 171, 172, 175, 177,
 209, 214–216, 221, 222, 249, 261, 262,
 280, 284
 Dolní Žukov, součást Českého Těšína, okr.
 Karviná 42, 136, 140, 151, 155, 158, 162
 Domaslavice Dolní → Dolní Domaslavice
 Domaslavice Horní → Horní Domaslavice
 Domaslavice, okr. Frýdek-Místek 86, 92, 95,
 96, 153, 160, 175, 177, 182, 194
 Drahomyšl [Drogomyśl], gm. Strumień, pow.
 cieszyński (Polsko) 90
 Drahomyšl → Drahomyśl

E

Evropa 47, 181, 251, 254, 255, 287

F

Fazoluvka 34
Fifejdsko cesta 35
Fifejdy 33
 Fifejdy, místní část Třanovic 18, 21, 209, 215,
 239, 279, 281, 283
 Francie 60, 73, 87, 130
 Frýdek, součást Frýdku-Místku, okr. Frýdek-
 Místek 45, 88, 89, 123, 125, 134, 135, 138,
 139, 148, 159, 161, 164, 172, 174, 181,

182, 187, 192, 194, 217–219, 224, 230,
 234, 236, 261, 286, 287, 289
 Frýdek-Místek, okr. Frýdek-Místek 27, 204,
 236, 238, 239, 253, 257, 281–284, 289,
 290, 293–295, 297, 299
 Frýdek-Místek, okres 13, 204, 214, 219, 225,
 237, 238, 246–248, 252, 261, 266, 273
 Frýdlant nad Ostravicí, okr. Frýdek-Místek
 11, 198, 284, 291
 Fryštát, okres 134, 170, 175, 182, 191
 Fryštát, součást Karviné, okr. Karviná 41, 62,
 107, 159, 287
 Frývaldovsko 159

G

Godula, vrch 89
Grabina 33
 Grabina, součást Třanovic 239, 281
Grabinky 107
 Gumna → Humna
Gurny dvur 35
 Gutý, součást Třince, okr. Frýdek-Místek 94,
 123, 136, 224

H

Halič 116, 133
 Hamburk (Německo) 178
 Hamrovice, součást Ostravice, okr. Frýdek-
 Místek 125, 161, 163
 Havířov, okr. Karviná 28, 234, 236, 237, 253,
 255, 289, 298
 Heydebreck → Kadeřín
 Hlučín, okr. Opava 286
 Hlučínsko 143, 154
 Hnojník, okr. Frýdek-Místek 11, 16–18, 21,
 23, 24, 26, 27, 31–33, 38, 41, 43–45, 49,
 65, 79–84, 86–88, 92, 93, 96, 97, 107, 114,
 117, 119–121, 124, 128, 129, 135–140,
 148, 149, 155, 156, 160, 172, 174, 175,
 177, 178, 182, 183, 185, 193, 198, 200,
 204, 206, 212, 214–220, 229, 231, 232,
 236, 238, 239, 247, 249–254, 257, 258,
 261–263, 266–268, 270, 271, 273, 278,
 280, 281, 283, 284, 287, 288, 300, 301
 Holešov, okr. Kroměříž 50
 Holice, součást Olomouce, okr. Olomouc 97
 Horní Datyně, součást Vratimova, okr. Os-
 trava-město 151
 Horní Domaslavice 38, 45, 46, 55, 56, 162,
 172, 261
Horní dvůr 35
 Horní Lhota → Vyšší Lhoty
 Horní Lomná, okr. Frýdek-Místek 234, 261,
 268
 Horní Rakousy 133, 181
 Horní Slezsko 42, 175
 Horní Suchá, okr. Karviná 261, 290

- Horní Těrlicko, součást Těrlicka, okr. Karviná 38, 156, 162, 193, 216
- Horní Tošanovice, okr. Frýdek-Místek 18, 26, 27, 31, 45, 46, 79, 93, 112, 135, 137, 151, 152, 156, 162, 172, 175, 205, 209, 214, 215, 221, 222, 246, 248, 249, 251, 253, 256, 257, 261, 262, 273, 280, 283, 284, 293, 297, 301
- Horní Uhry 50
- Horní Žukov, součást Českého Těšína, okr. Karviná 13, 31, 33, 42, 79, 127, 136, 149, 156, 158, 162, 169, 170, 174, 175, 177, 179, 185, 198, 204, 214–216, 221, 222, 224, 225, 253, 256, 257, 285, 290
- Hornožukovská pahorkatina 16
- Horný Koniec → Vyšný Koniec
- Hrádek ve Slezsku → Hrádek
- Hrádek, okr. Frýdek-Místek 185, 289
- Hradiště, součást Těrlicka, okr. Karviná 13, 15, 18, 31, 33, 38, 42, 54, 62, 79, 109, 125, 129, 135, 136, 144, 149, 151, 156, 161, 169–171, 173, 179, 191, 199, 204, 205, 209, 214–216, 221, 222, 227, 265, 266, 283, 285, 290
- Hrčava, okr. Frýdek-Místek 261
- Hrušov, součást Ostravy, okr. Ostrava-město 172
- Hukvaldy, okr. Frýdek-Místek 69
- Humna [Gumna], gm. Dębowiec, pow. cieszyński (Polsko) 55
- Ch**
- Charkov [Харків/Charkiv] (Ukrajina) 174
- Chomutov, okr. Chomutov 160
- Chorvatsko 133
- Chotěbuz, okr. Karviná 55
- Chotěbuz-Podobora, součást Chotěbuzi, okr. Karviná 38
- Chropyně, okr. Kroměříž 198
- I**
- Inowrocław (Polsko) 174
- Izrael 192
- J**
- Jablunkov, okr. Frýdek-Místek 56, 83, 107, 159, 286, 287, 289, 295
- Jablunkov, okres 187
- Jablunkovská brázda 14
- Jablunkovský průsmyk 38, 173, 185
- Janovice, okr. Frýdek-Místek 94
- Jasení, součást Návsí, okr. Frýdek-Místek 295
- Jastrzębie Zdrój, pow. Jastrzębie Zdrój (Polsko) 263
- Javoří [Jaworze], pow. bielski (Polsko) 293
- Jaworze → Javoří
- Jeseník, okr. Jeseník 159, 217, 286
- Jeseník, okres 159, 286
- Jeseníky, pohoří 16
- Jørpeland (Norsko) 290
- K**
- Kadeřín [Kędzierzyn], gm. Kędzierzyn-Koźle, pow. Kędzierzyn-Koźle (Polsko) 184
- Kamenitý, potok 45
- Kapłlův dvůr* 35
- Karlovy Vary, okr. Karlovy Vary 266
- Karpaty Západní → Západní Karpaty
- Karpaty, pohoří 14, 31
- Karpentná, součást Třince, okr. Frýdek-Místek 90
- Karviná, okr. Karviná 41, 108, 148, 159, 182, 217, 253, 286, 287, 289
- Karviná, okres 204, 253, 266, 284, 295
- Karviná-Fryštát → Fryštát
- Karviná-Staré Město → Staré Město
- Karvinsko 17, 20
- Kateřinice, okr. Nový Jičín 55
- Katovice [Katowice] (Polsko) 172, 182
- Katyň [Катынь] (Rusko) 174
- Kempa* 32
- Kempa, součást Třanovic 239
- Kęty → Kouty
- Klajsuvka* 34
- Kolberg [Kołobrzeg], pow. kołobrzesci (Polsko) 50
- Kołobrzeg → Kolberg
- Komorní Lhotka, okr. Frýdek-Místek 11, 17, 21, 38, 42, 56, 82, 84, 89, 90, 93–95, 97, 118, 121, 125–127, 136, 148, 149, 155, 162, 164, 165, 172, 175, 177, 184, 192–195, 198, 218, 219, 221, 222, 236, 238–250, 253, 255, 261, 266, 268, 279–281, 284, 289, 297
- Koňakov, součást Českého Těšína, okr. Karviná 18, 31, 33, 41, 42, 55, 56, 136, 162, 169, 170, 285
- Konopiště, okr. Benešov 107
- Konská, součást Třince, okr. Frýdek-Místek 136, 138, 290
- Kopluv dvůr* 35
- Korutany 133
- Kostelec, součást Těrlicka, okr. Karviná 89, 219, 263
- Kounty* 33
- Kouty [Kęty], pow. oświęcimski (Polsko) 56
- Kozákovice [Kozakowice], gm. Goleszów, pow. cieszyński (Polsko) 90
- Kozakowice → Kozákovice
- Kozelsko 38
- Kozlovice, okr. Frýdek-Místek 247
- Kozubová, vrch 194, 219
- Krakov [Kraków] (Polsko) 43, 116, 182, 218, 220

- Kraków → Krakov
 Kralice na Hané, okr. Prostějov 83
 Kraňsko 133
 Krnov, okr. Bruntál 195, 286
 Krnovsko 47
 Kroměříž, okr. Kroměříž 233
 Kršle, součást Vyšních Lhot,
 okr. Frýdek-Místek 37
Křemenec 33
 Křemenec, součást Třanovic 209
Křimyněc 33
Ku Vělopolu 32
Kukučůvka 34
 Kyčera, vrch 17
Kympa 32
- L**
 Labe, řeka 255
 Lazy, součást Orlové, okr. Karviná 172
 Levoča (Slovensko) 52
 Lhoty Nižní → Nižní Lhoty
 Linec (Rakousko) 181
 Liptovský Mikuláš (Slovensko) 52, 185
 Liptovský Svätý Mikuláš → Liptovský Mikuláš
 Lískovec, součást Frýdku-Místku, okr. Frý-
 dek-Místek 109
 Líštná (Dolní a Horní), součást Třince, okr.
 Frýdek-Místek 136
 Litoměřice 255
 Łódź → Lodž
 Lodž [Łódź] (Polsko) 287
 Lomná Dolní → Dolní Lomná
 Lomná Horní → Horní Lomná
 Lubno, součást Frýdlantu nad Ostravicí, okr.
 Frýdek-Místek 94
 Lubojaty, okr. Nový Jičín 287
 Lučina, řeka 17
 Luhačovice, okr. Zlín 233
 Lyžbice, součást Třince, okr. Frýdek-Místek
 136
- M**
 Maďarsko 243
 Malá Fatra, pohoří 233
 Malá Strana, součást Prahy, okr. Hlavní
 město Praha 50
 Mariánské Lázně, okr. Cheb 266
 Marklovice [Marklowice], součást Cieszyna,
 gm. Cieszyn, pow. cieszyński (Polsko) 62
 Marklowice → Marklovice
 Mauthausen-Gusen (Rakousko) 181
 Mělník, okr. Mělník 55
 Michálkovice, součást Ostravy, okr. Ostrava-
 město 172
 Milíkov, okr. Frýdek-Místek 156, 287
 Místek, součást Frýdku-Místku, okr. Frýdek-
 -Místek 123, 153, 255, 286, 287
- Místřovice, součást Českého Těšína, okr. Kar-
 viná 136, 150
Mlýnka 33
 Mlýnka, potok 17–19, 33
Molinkuvka 34
 Morava 20, 41, 50, 51, 55, 61, 93, 133, 160,
 163, 235, 293
 Morávka, okr. Frýdek-Místek 172, 175, 182
 Morávka, řeka 14
 Moravská brána 16, 38
 Moravská Ostrava, součást Ostravy, okr. Os-
 trava-město 144, 148, 149, 192, 194, 200
 Moravskoslezské Beskydy, pohoří 14, 17, 31,
 134, 148
 Moravskoslezský kraj 13, 27, 286
 Mosty u Jablunkova, okr. Frýdek-Místek
 156, 173, 185, 284
 Mosty, součást Českého Těšína, okr. Karviná 136
 Mošnov, okr. Nový Jičín 271
Mušalec 34
 Mušalec, potok 18, 19
 Mušalec, součást Třanovic 18
- N**
Na Cymbalku 34
Na Černej 32
Na Črnum 32
Na Dolině 33
Na Fazolovce 34
Na Fazolovke 34
Na Kempě 107
Na Křimyňcu 33
Na kypě 32
Na stavach 34
Na Vyrombane 34
Na Vyrumbanum 34
Na Žoříču 33
Nad Lesy 33
 Návší, okr. Frýdek-Místek 125, 164, 194,
 234, 265, 266, 267, 295
 Nebory, součást Třince, okr. Frýdek-Místek
 11, 136
 Německá demokratická republika 243
 Německo 170, 173, 175, 182, 183, 188, 190
 Nízké Tatry, pohoří 52
 Nízký Jeseník, pohoří 19
 Nižní Lhoty, okr. Frýdek-Místek 45, 172, 261
 Nošovice, okr. Frýdek-Místek 172, 266
 Nový Bohumín, součást Bohumína, okr. Kar-
 viná 287
 Nový Jičín, okr. Nový Jičín 286
 Nýdek, okr. Frýdek-Místek 90, 156, 265, 266
- O**
 Odra, řeka, 17, 133
 Oldřichovice, součást Třince, okr. Frýdek-
 -Místek 90, 294

Olešnica → Olešnice
 Olešnice [Oleśnica], pow. oleśnicki (Polsko) 50
 Olomouc, okr. Olomouc 50, 182, 239, 293
 Olomoucký kraj 286
 Olše, řeka 17, 18, 23, 133, 163
 Opava, okr. Opava 11, 108, 116, 119, 126, 192, 264, 286
 Opavské knížectví 42, 64
 Opavsko 19
 Opolské knížectví 38
 Orava 31
 Orlová, okr. Karviná 135, 161, 164, 172
 Ostrava Moravská → Moravská Ostrava
 Ostrava Polská → Slezská Ostrava
 Ostrava Slezská → Slezská Ostrava
 Ostrava, okr. Ostrava-město 108, 148, 173, 204, 222, 223, 225, 248, 253, 264, 286, 287, 289, 300
 Ostravice, řeka 17, 133
 Ostravská pánev 14
 Ostravsko 17, 26
 Ostravský kraj 204
 Osvětim [Oświęcim], pow. oświęcimski (Polsko) 181, 184, 192
 Osvětimsko 38

P

Palikuvka 34
 Paříž (Francie) 135, 140
 Pelhřimovice [Pielgrzymowice], gm. Pawłowice, pow. pszczyński (Polsko) 41
 Petřvald, okr. Karviná 182
 Pielgrzymowice → Pelhřimovice
 Piešťany (Slovensko) 223, 233
 Pjatichatky, součást Charkova (Ukrajina) 174
Pod Kempau 32, 107
 Podbeskydí 14, 15, 17, 21, 23, 26, 31
 Podbeskydská pahorkatina 13, 14, 16, 17, 19, 23, 25
 Podlesí, součást Horního Žukova, okr. Karviná 33
 Podobora → Chotěbuz-Podobora
 Poleniny, součást Horních Tošanovic, okr. Frýdek-Místek 82, 84
 Polská Ostrava → Slezská Ostrava
 Polsko 23, 26, 28, 38, 40, 90, 134, 135, 140, 159, 163, 169, 171–174, 180–182, 184, 185, 187, 190, 224, 238, 243, 258, 286, 287
 Praha 11, 50, 128, 163, 199, 216, 222, 250, 266, 277, 287, 289
 Prašivá, vrch 17, 200, 219, 289
 Pražmo, okr. Frýdek-Místek 234
 Prostřední Suchá, součást Havířova, okr. Karviná 191
 Protektorát Čechy a Morava 174, 175, 181, 182, 187, 188

Prusko 60, 92
 Przemysł (Polsko) 171
 Pszczyna → Pština
 Pština [Pszczyna] (Polsko) 41, 263

R

Radkov, okr. Opava 288
 Radvanice, součást Ostravy, okr. Ostrava-město 172
 Rakouské Přímoří 133
 Rakouské Slezsko 287
 Rakousko 92, 190, 266
 Rakousko-Uhersko 38, 105, 119, 129, 130, 133, 142, 158
 Rakousy Horní → Horní Rakousy
 Rakovec, součást Smilovic, okr. Frýdek-Místek 65
 Ratiboř, okr. Vsetín 94
 Ratibořské knížectví 38, 54
 Rawicz, pow. rawicki (Polsko) 193
 Rijeka (Chorvatsko) 133
 Ropice, okr. Frýdek-Místek, 16, 41, 80, 112, 136, 137, 147, 165, 261, 262, 280, 284
 Ropická plošina 16
 Ropičanka, řeka 18
 Ropička, vrch 200
 Rožnov pod Radhoštěm, okr. Vsetín 271
 Rusko 90, 119, 130
 Ružomberok (Slovensko) 160
 Rychvald, okr. Karviná 46, 172

Ř

Řeka → Ropičanka
 Řeka, okr. Frýdek-Místek 90, 93, 112, 136, 169, 172, 175, 249, 261, 263, 280, 284, 294
 Říčky, potok 45

S

Salcbursko 133
 Sasko (Německo) 46, 90
 Severomoravský kraj 204
 Skočov [Skoczów], pow. cieszyński (Polsko) 127, 135, 159, 255
 Slavonie 133
 Slezská Ostrava, součást Ostravy, okr. Ostrava-město 46, 134, 135, 159, 181, 217
 Slezské Beskydy, pohoří 134
 Slezsko 38, 40, 41, 59, 60, 78, 89–92, 102, 103, 107, 116, 119, 133, 134, 154, 159, 160–162, 166, 220, 255
 Slezsko Dolní → Dolní Slezsko
 Slezsko Horní → Horní Slezsko
 Slezsko Těšínské → Těšínské Slezsko
 Slovensko 23, 28, 50, 224, 233, 235, 256, 277, 285, 286
 Smilovice, okr. Frýdek-Místek 18, 49, 90, 94,

112, 136, 138, 149, 172, 175, 249, 265,
266, 280, 284
Smolensk [Смоленск] (Rusko) 174
Soběšovice Dolní → Dolní Soběšovice
Soběšovice, okr. Frýdek-Místek 54, 62, 172
Sovětský svaz → Svaz sovětských socialistických republik
Spojené státy americké 250
Stanislavice, součást Českého Těšína, okr. Karviná 235
Stará Ves nad Ondřejnicí, okr. Ostrava-město, 286
Staré Hamry, okr. Frýdek-Místek 94, 125, 161, 163, 229
Staré Město, součást Karviné, okr. Karviná 76
Staříč, okr. Frýdek-Místek 55
Stonava, okr. Karviná, 31, 148, 155, 222, 255
Stonávka, řeka 13–19, 21, 23, 24, 26, 27, 31–34, 38, 41, 88, 150, 199, 201, 239, 261, 284
Strumeň [Strumień], pow. cieszyński (Polsko) 159
Strzelce Opolskie → Střelce
Střelce [Strzelce Opolskie], pow. strzelecki (Polsko) 49
Střítež, okr. Frýdek-Místek 18, 19, 22, 38, 89, 90, 136, 138, 149, 162, 175, 185, 194, 229, 249–251, 261, 280, 284
Střížná Lhotka → Komorní Lhotka
Suchá Dolní → Solní Suchá
Suchá Horní → Horní Suchá
Suchá Prostřední → Prostřední Suchá
Surmovice, součást Vělopolí, okr. Frýdek-Místek 33
Surmovsky potuk 33
Sušov 33
Sušov, součást Třanovic 14, 18, 209, 239, 283, 285
Sušovský las 33
Sušovský les 33
Sušovský potok 14, 18, 19, 21
Sušuv 33
Svatý Kopeček, součást Olomouce, okr. Olomouc 220
Svaz sovětských socialistických republik 173, 174, 190, 200, 243, 250, 251, 277
Svibice, součást Českého Těšína, okr. Karviná 200

Š

Šenov, okr. Ostrava-město 284
Šprochovice, součást Dobratic, okr. Frýdek-Místek 172
Štramberk, okr. Nový Jičín 271
Štýrsko 133

Šumbark, součást Havířova, okr. Karviná 41, 138
Švédsko 90, 224

T

Tábor, okr. Tábor 195
Těrlicko Horní → Horní Těrlicko
Těrlicko, okr. Karviná 17, 19, 31, 62, 148, 150, 160, 194, 236, 238, 253, 263, 266, 285
Těrlicko, údolní nádrž 17 – 19
Těšín [Cieszyn], pow. cieszyński, (Polsko) 9, 39, 41–43, 45, 46, 49–53, 55, 56, 62, 64, 87, 88, 91–95, 97, 106, 107, 109, 111–113, 116, 123, 126–128, 138, 142, 148, 159, 171–173, 180–182, 184, 204, 265
Těšínská pahorkatina 13, 15, 16
Těšínské knížectví → Těšínsko, Těšínské knížectví
Těšínské Slezsko 170
Těšínsko, Těšínské knížectví 9, 16, 25, 37–43, 46, 47, 50–57, 59–63, 65, 68, 75–77, 80, 81, 85, 88–93, 116, 124–127, 133–137, 140, 142, 143, 148, 149, 154, 160, 161, 163, 166, 170–176, 179, 181, 182, 184, 185, 187, 190, 194, 201, 204, 218, 221, 223, 225, 239, 258, 264, 266, 277, 284–286, 289, 295, 301, 302
Tošanovice 38, 43–45, 49, 55, 56, 61, 129, 136, 149, 158, 162
Tošanovice Dolní → Dolní Tošanovice
Tošanovice Horní → Horní Tošanovice
Trenčín (Slovensko) 40, 233
Trnávka, okr. Nový Jičín 55
Trstená (Slovensko) 185
Třanovický las 33
Třanovický les 33
Třanovjak 33
Třanovský las 33
Třeboň, okr. Jindřichův Hradec 50
Třinec, okr. Frýdek-Místek 15, 26, 28, 41, 109, 136, 164, 173, 185, 195, 198, 233, 234, 236, 239, 253, 257, 261, 268, 271, 289, 297, 298
Třinecká brázda 16
Tyra, součást Třince, okr. Frýdek-Místek 90, 172
Tyrolsko 133

U

U Kukuča 34
Uhersko 40, 60, 88, 133
Uhry Horní → Horní Uhry
USA → Spojené státy americké
Ustroň [Ustroń], pow. cieszyński (Polsko) 15, 49, 109
Ustroň → Ustroň

V

Václavovice, okr. Ostrava-město 234
 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín 50, 51, 198
 Valašsko 94
 Valticko 142
 Varšava [Warszawa] (Polsko) 184, 222, 294
 Vatikán 193, 216
 Velehrad, okr. Uherské Hradiště 216
 Velká Morava → Velkomoravská říše
 Velké Albrechtice, okr. Nový Jičín 287
 Velkomoravská říše 38
 Vělopolí, okr. Frýdek-Místek 31–33, 41, 42, 79, 82, 84, 136, 147, 149, 156, 158, 162, 175, 221, 222, 249, 280, 284, 301
 Vendryně, okr. Frýdek-Místek 62, 185, 200
 Vídeň (Rakousko) 60, 93
 Vidnava, okr. Jeseník 218
 Visla [Wisła], pow. cieszyński (Polsko) 125
 Visla [Wisła], řeka 135
 Vitáskův rybník 34
Vitaskuv stov 34
 Vítkov, okr. Opava 288
 Vítkovice, součást Ostravy, okr. Ostrava-město 15
 Vitorazsko 142
 Vnější Západní Karpaty 16
 Vojkovice, okr. Frýdek-Místek 43, 45, 46, 162, 172, 175, 221, 226, 253, 261, 283
 Volovec, součást Dolních Domaslavic, okr. Frýdek-Místek 196, 198, 221, 224, 290
 Vorarlbersko 133
 Vratimov, okr. Ostrava-město 151, 172, 218
 Vratislav [Wrocław] (Polsko) 38, 43, 47, 56, 91, 182, 184, 218
 Vrbice, okr. Karviná 172
 Vrbno pod Pradědem, okr. Bruntál 299
 Vyrubaná, součást Třanovic 21, 253, 281, 283
Vyrubane 34
Vyrubané 34
Vyrubaňsko cesta 35
Vyrumbano 34
 Vyškov, okr. Vyškov 293
 Vyšní Lhoty, okr. Frýdek-Místek 37, 45, 46, 172, 234
 Vyšný Koniec, součást Turzovky (Slovensko) 233

W

Wadowice (Polsko) 111
 Warszawa → Varšava
 Wittenberg (Německo) 50
 Wrocław → Vratislav

Z

Za kympum 32
Zadky 34

Zadky, součást Třanovic 19, 209, 239, 281
 Zámorsk 72
 Západní Beskydy 14
 Západní Karpaty 13, 16
 Západobeskydské podhůří 16
 Zářčící, součást Třanovic 209, 239
 Závadovice, místní část obce Dolní Domaslavice, okr. Frýdek-Místek 18, 31, 34, 221
 Závadovický potok 18, 19
Zelinovice 34
 Zimné vody, vrch 45
Zoříčů 33

Ž

Žáry [Zory] (Polsko) 185
 Želiv, okr. Pelhřimov 217
 Ženeva (Švýcarsko) 223
 Žermanice, údolní nádrž 19
 Žilina (Slovensko) 52
 Živěc [Żywiec] (Polsko) 179
 Životice, součást Havířova, okr. Karviná 263
 Žukov Dolní → Dolní Žukov
 Žukov Horní → Horní Žukov
 Žukovský hřbet, část Těšínské pahorkatiny 14

Ž

Żywiec → Živěc

O AUTORECH

PhDr. Jan AL SAHEB, Ph.D. (*1980 Čeladná) Po maturitě na Gymnáziu Frýdlant nad Ostravicí v roce 1999 studium historie na Slezské univerzitě v Opavě ukončené roku 2005 získáním titulu Mgr. Roku 2006 absolvoval tamtéž rigorózní řízení a získal titul PhDr. a v roce 2010 zde získal titul Ph.D. Od roku 2008 pracuje jako historik Muzea Těšínska, současně externě vyučuje na Ústavu historie Ostravské Univerzity v Ostravě. Zabývá se hospodářskými, sociálními a církevními dějinami raného novověku. Je autorem desítek článků a studií dotýkajících se především dějin Moravy a Slezska v 16.–19. století a regionálních dějin. Je autorem odborných publikací *Dějiny farnosti Frýdlant n. O. do konce 18. století*. Ostrava 2005, *Urbář hukvaldského panství z roku 1581. Komentovaná edice*. Frýdek-Místek 2008 a spoluautorem publikací *Vizitační protokoly vratislavské diecéze z roku 1697. Frýdecké arcikněžství*. Opava 2006; *Vizitační protokoly vratislavské diecéze z roku 1697. Těšínské arcikněžství*. Opava 2008 (obě s D. Pindurem), *Z archivů a ze vzpomínek aneb vybrané kapitoly z dějin Čeladné*. Čeladná 2008 (s L. Vašutovou a S. Toflem) a *Dějiny Frýdlantu nad Ostravicí, Lubna a Nové Vsi*. Ostrava 2010 (s P. Maršálkem, D. Pindurem, D. Šigutem a L. Vašutovou). Trvale žije ve Frýdlantě nad Ostravicí.

PhDr. Radim JEŽ (*1982 Třinec). Po maturitě na Gymnáziu v Českém Těšíně v roce 2001 studium historie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně ukončené roku 2007 získáním titulu Mgr. Roku 2010 absolvoval tamtéž rigorózní řízení a byl mu udělen titul PhDr. V současnosti je doktorandem Historického ústavu FF MU. Od roku 2008 působí jako historik v Muzeu Těšínska, zároveň je redaktorem vlastivědného čtvrtletníku *Těšínsko*. Dlouhodobě se věnuje dějinám Slezska v raném novověku, zejména problematice politického a společenského postavení posledních těšínských Piastovců mezi aristokracií ze zemí Koruny české, dále pomocným vědám historickým a edicím archivních pramenů. Je autorem monografie *Odhady majetků měšťanů v Opolsko-Ratibořském knížectví z roku 1544* a dvou desítek odborných i popularizačních studií. Podílel se na redigování několika publikací. V roce 2010 se stal vítězem mezinárodní vědecké soutěže pořádané v rámci projektu „Ochrana a restaurace těšínského písemného dědictví“. Společně s D. Pindurem editoval publikaci *Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska*. Český Těšín 2010. Autorsky se podílel na obrazové knize *Těšínské události 19.–20. století/Cieszyńskie wydarzenia XIX–XXI/Teschener Ereignisse des 19.–21. Jahrhunderts*. Český Těšín 2010. Trvale žije v Bystřici nad Olší.

Mgr. Jiří KRISTIAN (*1976 Ostrava) Po maturitě na Středním odborném učilišti telekomunikačním v roce 1994 pracoval několik let v oblasti telekomunikací. V roce 2001 započal studium systematické biologie a ekologie na Ostravské univerzitě v Ostravě ukončené roku 2007 získáním titulu Mgr. Od roku 2008 působí jako ekolog a zoolog v Muzeu Těšínska. Zde se zabývá krajinnou ekologií a zoologií regionu včetně budování zoologické sbírky. Dlouhodobě se věnuje problematice výskytu a změn populací raků. Publikuje populárně naučné články v časopise *Těšínsko* s přírodovědnou i vlastivědnou tematikou. Je spoluautorem článku *Some cases of macro-epibiosis on the invasive crayfish *Orconectes limosus* in the Czech Republic*. Les Ulis Cedex 2006. Trvale žije v Ostravě.

PhDr. David PINDUR (*1981 Frýdek-Místek) Po maturitě na Gymnáziu Frýdlant nad Ostravicí v roce 1999 studium historie na Slezské univerzitě v Opavě ukončené roku 2005 získáním titulu Mgr. Roku 2006 absolvoval tamtéž rigorózní řízení a získal titul PhDr. Od roku 2008 působí jako zástupce ředitele Muzea Těšínska, současně je externím doktorandem Ústavu historických věd Slezské univerzity v Opavě. Je tajemníkem redakce vlastivědného čtvrtletníku *Těšínsko* a členem Historické komise Slezské církve evangelické a. v. Zabývá se církevními dějinami Slezska a severní Moravy v 17.–18. století. Vypublikoval desítky článků a studií vztahujících se především k prob-

lematice církevních dějin Slezska a k dějinám Těšínska v raném novověku. Je autorem publikace *Počátky kostela Všech svatých v Místku. Sonda do života severomoravské farnosti v období baroka*. Frýdek-Místek 2009 a spolautorem edic pramenů *Vizitační protokoly vratislavské diecéze z roku 1697. Frýdecké arcikněžství*. Opava 2006, *Vizitační protokoly vratislavské diecéze z roku 1697. Těšínské arcikněžství*. Opava 2008 (obě s J. Al Sahebem). Zpracoval dějiny slezských obcí Lubno a Nová Ves v rámci obsáhlé monografie *Dějiny Frýdlantu nad Ostravicí, Lubna a Nové Vsi*. Ostrava 2010. Autorsky se podílel na přípravě obrazové publikace *Český Těšín. Příběh města na levém břehu řeky/Czeski Cieszyn. Historia miasta na lewym brzegu rzeki*. Český Těšín 2010. Společně s R. Ježem editoval publikaci *Těšínsko v proměnách staletí. Sborník přednášek z let 2008–2009 k dějinám Těšínského Slezska*. Český Těšín 2010. Trvale žije ve Frýdku-Místku.

TŘANOVICE AS TIME WENT BY

Submitted monography, which has originated due to the effort of three historians and a natural scientist of Museum of Těšín Region situated in Český Těšín, is historically the first attempt to map the changes in the Silesian commune of Třanovice, which has been sharing its fate with historical Těšín Region. This region may be geographically identified with the former boundaries of the Těšín Principality, as it had been formed since its separation from Opole Region at the end of the 13th century until its division into the successive states of Austria-Hungary in July 1920 – Czechoslovakia and Poland. Since 1920 the text of the book uses a concept of Český Těšín Region (in the sense of state competence).

Contemporary commune of Třanovice is situated in the northeast part of the Czech Republic. From the administrative point of view it belongs to Moravia-Silesian province and is to found in the Northeast tip of former district of Frýdek-Místek. From the administrative point of view it belonged to the district of Těšín (later Český Těšín) since the half of the 19th century and since 1960 to district of Frýdek-Místek. It is situated on both banks of the Stonávka creek in the wavy countryside of Těšín hilly-country that is a part of greater complex called Sub-Beskydian hilly- country. Expanse of the commune amounts 8.61 km². The most elevated point reaches height of 390 m above the sea level and is situated on the boundary with initially independent commune of Horní Žukov, the lowest point amounts 296 m above sea level on the spot where the Stonávka creek leaves Třanovice towards Hradiště. The geographic coordinates of centre of the commune are 49°42'34" of north width and longitude is 18° 32'03" east.

Třanovice's northwest situated neighbour is a commune Dolní Domaslavice

while on the southwest Horní Domaslavice is situated. On the south, commune Hnojník neighbours Třanovice on the east then commune Vělopolí, on the northeast Horní Žukov and as well as it touches Koňakov in one spot (both communes are parts of the city of Český Těšín), and on the west it neighbours commune Těrlicko (local part called Hradiště). On the farthest northeast tip of the commune there is a place called Čtyřmezí (Four-boundaries) as four cadastral boundaries of four communes, besides Třanovice also these of Hradiště (Těrlicko), Koňakov, and Horní Žukov (Český Těšín) converge there. This place, marked out with rock monument, offers pictorial view on the south and southwest side towards Moravian-Silesian Beskydy. Several local names are used up today, like e. g. Dolina, Fifejdy, Kempa, Sušov, Vyrubaná and others. Brooks Mlýnka, Mušalec, and Zavadovice brook are the tributaries of the Stonávka creek from the left, and Černý and Sušovský brook from the right.

Among the significant line construction a main traffic road from Frýdek-Místek to Český Těšín denoted I/48 (the road ranks in the third class nowadays, wearing denotation 648) went through Třanovice. At the end of year 2007, fast highway R48 was put into commission. The new road has significantly alleviated the citizens living in the centre of the community and alongside the initial road from traffic burden. However, at the same time it had brought noise to so far quiet parts of the community. It had also constructed a significant migration barrier for animals that can pass through only by the valley of the Stonávka creek under the imposing highway structure above this valley. A construction of another communications of fast type is planned within the framework of construction of the so called Silesian cross that means a system of important communications in Moravia-Silesian province. In the future then another fast communication should be led through

Třanovice toward Havířov (highway R67) and Třinec (highway I/68). A huge junction of main network of highways connecting the Czech Republic, Poland and Slovakia thus would be built up in Třanovice. A connection of R67 to the centre of the commune and industrial zone Kappel Yard (Kappel) is so far in the state of negotiation

First reference proving beyond doubts the existence of Třanovice comes from as far as August 10, 1431. Then the prince Vladislav of Těšín together with his brother Přemysl let on the castle of Těšín take in writing a document. As a witness of this legal act certain Mikuláš of Třenkovice is cited. His predicate clearly shows that he was the owner of village of Třanovice. Whether he bought it, or was gifted by the princes, or inherited it from his predecessors cannot be ascertained. Mikuláš is frequently denoted as one of the founders of the noble family of Pelhřims of Třankovice. Domicile, the place of living according to the village of Třanovice, was held by Pelhřims in the further generations, even in the times when they did not held the village in later era. The family of Pelhřims of Třankovice spread over whole Těšín region in the 15th and 16th century (holding e. g. villages of Hnojník, Ropice, Šumbark, Koňakov, Dolní Soběšovice, Vělopolí, Pština region and one branch of the family even over South Moravia. Since 1533 history of Třanovice were for more than two centuries closely related to Tluk family of Tošanovice. The first known forefathers of this noble family, which had in its heraldry a yellow tub in blue shield with usually six silver lilies with green stems and leaves protruding from it, was Stanislav Tluk, appearing in the sources in years 1445–1449. Stanislav Tluk was a holder of village Tošanovice where he had built up tiny fort and he inferred also his descend from the village.

In the times when Třanovice was held by Zikmund Tluk of Tošanovice, a new quickly spreading religious believe from Saxon and Lower Silesia had hit the re-

gion of Těšín – Lutheran Religion. Sometimes in fifties or sixties in the 16th century, the Lutheran Religion was, in unspecified circumstances, accepted as an official religious denomination by Těšín prince Václav III Adam. He would try to carry actively the denomination on the territory of the whole principality. Tluku of Tošanovice had probably become Lutherans too, and under their influence, the new religion had been rooted strongly in the families of their subjects. Filial church of Třanovice of St. Bartolomeus was already in the pre-reformist era managed by the parson from Hnojník who was serving the devotions in the local wooden church.

The name of the commune was significantly became famous by a Lutheran priest, writer and poet Jiří Třanovský, whose creation have enriched the liturgy of Lutheran devotions in the Těšín region and in Slovakia as well, and whose songs composed in twenties and thirties of the 17th century have been parts of hymn-book until today. Although Jiří Třanovský was born in Těšín, his grandfather Adam was around the half of the 16th century a farmer and a vogt in Třanovice. Třanovský's hymn-book *Cithara Sanctorum*, firstly published in Levoča in 1636 has become the most popular hymn-book among the evangelical believers in the whole Těšín region and it has come to 140 editions.

First particular data about the commune appeared in the summary of tax obligations of the overlord, making out the inventory for drafting each twentieth man into the imperial army at the beginning of Thirty Years War. According to it, 21 families lived on the domain of Václav Harasovský of Harasov in Lower Třanovice in 1619, consisting of seven farmers, six gardeners, the same number of allotment holders and one submitted family, with its head being an artisan. Even a mill operated there. Upper Třanovice belonging then to Kryštof Šebišovský of Šinovice was inhabited by considerably smaller number of families:

16 – six of them belonged, according to the scope of their properties to the farmers, five to gardeners, and three to allotment holders. As well as a miller ran his craft in the village.

Since the first half of the 17th century until the half of the 19th century, the members of the family of Tluks of Tošanovice (since 1745), Beesses of Chrostina, Posadovkys of Posadov, Ruseckýs of Ejvan and Galgons were turned in holding the estate of Šebišovský of Šinovice. The estate of Upper Třanovice, which was at that time divided minimally into two halves, was held by Šebišovskýs of Šinovice, Golgovskýs of Golkovice, Lhotskýs of Lhota and Beesses of Chrostina. In the first quarter of the 18th century so called Silesian Carolinean cadastre had been created that tried to catch all tax liable sources of at that time still undivided Silesia, particularly then agrarian properties. According to its first version from 1721–1732, Lower Třanovice had a mill, a farmyard. Upper Třanovice possessed according the first version Carolinean cadastre 13 gardens, a mill, and 21 submitted people shared in sowing of the fields. The overlord here owned three gardens, three ponds, a tavern, and a farmyard. Eight gardeners managed the overlord's fields. According to investigation of the book of duties of submitted persons Lower Třanovice consisted of one peasant, two half-peasants, seven gardeners, one gardener-thrasher, nine major allotment holders, nine minor allotment holders, and one miller. Moreover, 13 workers tilled directly the overlords' soil. Around 1804 there were a farmyard, mill, an agricultural building and the commune consisted of 42 homesteads inhabited by 305 people. In Lower Třanovice we register a farmyard, sheep cot, 4 mills, distillery, brewery and a pub. The commune then had 53 registration numbers and provided home for 350 inhabitants.

On March 24, 1654 a wooden church in Lower Třanovice, which is for the first time mentioned in 1652, was taken away

from the Protestants. The oldest known description of the filial church of St. Barolomeus is contained in the visiting protocols of Vratislav diocese in 1679, 1688 and 1697. It was a simple wooden construction with initially independent pinnacle, surrounded with outer closed ambulatory and fenced cemetery. Until 1785, the priests from Domaslavice served the devotions in it and since 1785 then local curates from Hnojník. Local curate parish Hnojník was upgraded to independent parish in 1847, which the Catholics belong to up to nowadays. Already at the beginning of the 19th century, the wooden church was considerably dilapidated, temporarily closed for the public and voices for building a new church were heard frequently. This materialized by the merit of parson of Hnojník Leopold Postuwka and Catholics from Třanovice in 1902–1904. New-gothic, built in brick church was consecrated on December 26, 1904.

Despite a tough recatholisation, a strong evangelical minority belonging to the congregation at the Jesus Church in Těšín since 1709 withstood in Třanovice. After the Patent of Tolerance had been issued by Emperor Josef II, an independent congregation was established in nearby Komorní Lhotka. The Lutherans of Augsburg denomination from Lower Třanovice had belonged to it until 1950, with a short pause in 1941 to 1945. Lower Třanovice belonged to the congregation in Těšín until 1950 (since 1920 Český Těšín). As early as in 1868, an independent Lutheran cemetery with a chapel was established.

The period, with its chronological land-marks of years 1848–1918, distinguished by complete and major transformation of the social conditions leading towards the thresholds of modern civil society. Creation of an independent commune as the lowest stage of self-administration with a commune office as its administrative body is its visible attribute. So far two independent feudal farmsteads of Lower and Upper Třanovice,

were due to this change united into only commune. Long-range, 20 years lasting buyup from compulsory labour and other bondage duties was a part of the beginnings of this era. That protracted process burdened financially many farms, mainly rural and gardener homesteads. In this period appeared, as a significant aspect, national differences and enforcing of Polish national element. In the commune enjoying further increment of population, the activity of self-administration had grown up, trades had been set up and associations enriching cultural and social life had been formed. As well as, foundation of an independent basic school in 1872 had helped to the development of the commune. Conclusive years of the period were tragically stigmatised by the terrible world war conflict that requested for lives of many inhabitants of Třanovice. Some citizens of the commune had entered Czechoslovak legion in Russia and France.

Twenty years period since the end of World War I to Polish occupation of Czech Těšín region on the autumn 1938 had showed by several important moments. In spite of nationally critical conflicts, which particularly in years 1918–1920 had afflicted local population, the international forum had solved the issue of division of former Těšín Prncedom. Třanovice became a part of Czechoslovakia since July 28, 1920. However, the national problems could not have been settled in such a way, and conflicting situations between both numerous national groups were a daily routine. The conflicts would appear in local self-government, in school administration, and in many other areas (e. g. associations' activities). Catholics might enjoy instalment of four new bells in church of St. Bartolomeus and relatively peaceful life within the parish of Hnojník, while the protestant churches were more affected by the social and political changes after 1918, or 1920 respectively. The national stratification also appeared at the rise and activities of the congregations of

Czech Brothers Protestant Church, within which framework functioned both so called Brotherhood of Hus and Augsburg Lutheran Church that had succeeded in building a reverend worshipping tabernacle in Třanovice in 1929–1931. The economic conditions were after a rise in twenties, subdued by the World Recession that led, among others, to the growth of non-democratic political groups and subsequent military conflict.

Třanovice had gone through a very woeful period in 1938–1945 that has been indelibly imprinted into the minds of its inhabitants. After ultimatum having been accepted by the Czechoslovak government at beginning of October 1938 the commune became a part of Beck's Poland. In the commune, self-administration, school administration, and social-cultural sphere immediate changes had appeared. After eleven months, the parts of Czech Těšín region seized by Poland were occupied by German army. Installed dictatorship completely paralysed common life in the commune, people were being forced to accept German nationality (so called Volkslist) otherwise a sharp persecution would follow, teaching in the school was in German, and banned was the associations activities. All this restrictive actions would lead to the manifestations of resistance which were joined by Třanovice's citizens. Coveted liberation from Nazi-oppression, which occurred on May 3, 1945, brought to the commune democratic conditions and general development connected with it.

In the three years period, in new social and political conditions after the liberation by Red Army, at the beginning of May 1945, even in the life of, like in many other communes in Czech Těšín Region, a negative projection of the national disputes caused by the development after Munich in 1938 and six years of the World War II, appeared, mainly in the years 1945–1947. National tension between Czechs and Poles negatively permeated political, social, religious, and

even, the private life in Třanovice. In spite of all the difficulties, teaching in both local Czech and Polish schools has been restored. That period distinguished in gorgeous activities of the associations. In 1947, the Třanovice citizens of Polish nationality were granted a contingency for realization of their social needs in established local organisations of Polish Association for Culture and Enlightening (*Polski Związek Kulturalno-Oświatowy – PZKO*) and in the Association of Polish Youth (*Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej*). The strongest support of the voters, voting only for the parties formed in National Front, in Třanovice's election of May 1946 was acquired by the Communists, followed closely by the National Socialists. Active communists took slowly the reins, which was to be held by them for almost forty years. Significant changes occurred in the commune of Třanovice, results of which were supposed to be socialization of the village by using any means. Twenty years period 1948–1968 would be marked in the sign of struggle between “new” and “old” world. First of all the cases of restriction of religious freedom, Třanovice played a significant role and the commune would occupy honorary place in the history of Silesian Lutheran Church of Augsburg denomination. Detailed description of the dispute between adherents of Třanovice's Lutheran pastor Vladislav Santarius and communist regime provides ample evidence of it. The short and not very spectacular history of Třanovice's “*United Agricultural Cooperative of the 7th November*” is an eloquent symbol of that era. The Cooperative would meet since its foundation with many problems and indifference of the citizens towards collective way of farming and at last, it turned to be a part of State Farm of Hnojník. Socialism in those twenty years had gradually overgrown into all parts of the daily life of the inhabitants then, nevertheless it had never been quite rooted as the events of the reformist's effort had showed in the spring

1968.

In the period of normalisation, political conditions were consolidated and strengthening of the positions of the Communist party and its members occurred. In 1972–1980 Třanovice had united Local National Committee with Upper Tošanovice, since 1980 it became a part of commune of Hnojník. Třanovice having been ranked into the fourth category within the framework of commune development in Czechoslovak Socialist Republic faced almost entire cease of residential building in the commune. Nevertheless, some building activities were still being carried, as well as some modernizing adaptation of older dwellings. Successfully a water supply pipeline has been built; a new self-service shop was opened as well as the House of Culture. After 1968 the social life of the commune was activated, besides active local group of PZKO let's remind a short, though successful life of the local section of Silesian Matrix in the years of 1969–1972 whose tradition has been extended by *Circle of friends of Art “Mánes”*. Considerable accomplishments were also achieved by *Physical Education Unity* founded in 1973 or recovered activity and by *Hunters Association “Remízka”*. *Třanovice's Summer* has become a new traditional cultural action in the communion. In this period the history of Polish school education in Třanovice has been closed. The normalisation permeated as well the religion activity in the commune, pastor Vladislav Santarius had to leave his position as the head of the local congregation of Evangelic Church for the third and definite time. The adherents of missionary movement inside the Lutheran Church became a focus point of the state authorities, particularly then the State Security. State Farm, national enterprise Hnojník, became the biggest employer in Třanovice, which belonged to the foremost producers of the agricultural production in Frýdek-Místek district. During the whole period of normalization also a few privately farm-

ing farmers withstood. However, most citizens of Třanovice would commute daily to Iron Works of Třinec, mines of Ostrava-Karviná Coal Basin, Rolling Mills in Frýdek-Místek and to others. Despite the hidden economical crisis, the living standard of most inhabitants of Třanovice since the end of World War II had during the era of normalization has been considerably raised. This reality, as well as uniform cycle and formal course of socialist celebration and holidays did not managed to prevent of the growth of an array of all-encompassing social problems. These led to so called Velvet Revolution in November 1989 and a fall of forty years lasting communist totality in our country.

Already in 1990, Třanovice regained its independence as a commune. According to census of people, houses, and flats, to March 1, 2001 932 inhabitants lived in the commune, including 463 women. 78 persons were under the age of 14 and 135 inhabitants were in the age over 65. Třanovice had 338 running households. The area cadastre of the commune was 861 ha and encompassed 261 houses. Within the framework of Czech Těšín Region Třanovice represents medium sized and fully equipped commune, developing in a modern way.

In the conclusion of our copious traveling over more than seven hundred centuries in the life of Třanovice we may state that the commune has undergone the whole file of changes and alterations. First, in the passed twenty years we may observe relatively intensive, partly even dynamic regeneration of the commune into modern living place of the 21st century. It acquires steady and permanent place on the map of Czech Těšín Region and in the whole Czech Republic and overshadows surrounding communes in many respects. Třanovice may appear to the today's visitor or independent observer as a perspective, solidly equipped locality with a socially active inhabitants. It could not be so without effort of the whole generation of both of our ances-

tors and contemporaries. There is just to say well wishes to this Silesian commune and its emerging generations very many happy another centuries full with another splendid citizens having a positive relation to their birthplace and home.

The principal text of this book is supplied with selective edition of eleven archival, mostly not yet published documents regarding the history of the commune from the years of 1556–1960 left in the original Czech, German, Latin or Polish language. Individual chapters of the book are provided with note apparatus referring to the used sources and literature. The reader may find exhaustive enumeration in the list of sources and literature. Name and local register will certainly facilitate to the readers the orientation of text. Neither lists of pictorial attachments, used abbreviations, biographical data of the authors, and resume in English and German language are missing. This book could never be written without an open attitude and cooperation of the file of individuals and institutions, at the first place of the contemporary leadership of the commune of Třanovice, headed with mayor Jan Tomiczek, to whom thanks of the authors belong to. Taking into account that this is altogether first overview of the past and the present, we believe that the object of this book has been met.

Translated into English
by Hana Šústková

TŘANOVICE IM LAUF DER ZEIT

Vorgelegte Monographie, an deren Entstehung beteiligten sich drei Historiker und ein Naturwissenschaftler des Museums der Teschner Region mit Sitz in Český Těšín, ist historisch erster Versuch um synthetische Schilderung der Veränderungen der schlesischen Gemeinde Třanovice, die ihre Schicksale gemeinsam mit historischer Teschner Region hatte. Diese Region kann man geographisch identifizieren mit Grenzen früheres Fürstentums von Teschen, wie es seit Ende des 13. Jahrhunderts aus dem Fürstentum von Oppeln geteilt hatte bis seine Teilung zwischen Nachfolgestaaten von Österreich-Ungarn im Juli 1920 – Tschechoslowakei und Polen. Seit dem Jahre 1920 verwenden wir im Text Begriff tschechisches Teschner Schlesien (also im staatsrechtlichen Sinne ds Wortes).

Gegenwärtige Gemeinde Třanovice liegt im nordöstlichen Teil der Tschechischen Republik. Verwaltungsmässig gehört Třanovice in Mährisch-schlesischen Kreis und befindet sich im nordöstlichen Zipfel des ehemaligen Bezirks Frýdek-Místek. Administrativ gehörte Gemeinde bis Hälfte des 19. Jahrhunderts zum Teschner Bezirk, später zum Bezirk Český Těšín und seit 1960 zum Bezirk Frýdek-Místek. Sie erstreckt sich auf beider Ufern vom Rinnsal Stonávka in der hügeligen Landschaft von Teschner Hügelland, das ein Bestandteil grösseres Ganzes – Podbeskydská pahorkatina ist. Die Gemeindefläche beträgt 8,61 km². Die höchste Seehöhe in der Gemeinde ist 390 m an der Grenze mit einst selbständiger Gemeinde Horní Žukov, die niedrigste Seehöhe 296 m an Ort wo Stonávka verlässt Třanovice in Richtung nach Hradiště. Geographische Koordinate des Gemeindezentrums sind 49°42'34" nördlicher Breite, 18°32'3" östlicher Länge.

Nordwestlich grenzt Třanovice an Ge-

meinde Dolní Domašovice und südwestlich mit Horní Tošanovice. Südliche Nachbargemeinde von Třanovice ist Hnojník, östlich Gemeinde Vělopolí, nordöstlich Horní Žukov und auch Koňakov, beide Gemeinde sind heute Teil der Stadt Český Těšín, nördlich grenzt Třanovice mit Gemeinde Těrlicko – Lokalteil Hradiště. Am fernsten nordöstlichen Zipfel der Gemeinde ist Ort namens Čtyřmezí/Viergrenze. Am diesen Ort konvergieren Katastralgrenze von vier Gemeinden, ausser Třanovice noch von Hradiště (Těrlicko), Koňakov und Horní Žukov (Český Těšín). Dieser Ort, der durch ein Gedenkstein markiert ist, bietet einen malerischen Blick in Richtung Mährisch-schlesischen Beskiden im Süd und Südwest. In der Gemeinde ist noch immer von mehreren lokalen Namen verwendet, darunter z. B. Dolina, Fifejdy, Kempa, Sušov, Vyurbaná u. a. Nebenflüsse des Flusses Stonávka in der Gemeinde sind von der linken Seite Bäche Mlýnka, Mušalec, Závadovický Bach, von dr rechten Seite dann Černý und Sušovský Bach.

Aus wichtigen Linienbauten transitierte früher durch Třanovice Hauptverkehrsstrasse aus Frýdek-Místek nach Český Těšín, Strasse I/48 (heutzutage ist dieser Verkehrsweg Strasse der dritter Klasse und trägt Nummer 648). Am Ende des Jahres 2007 wurde in gesamter Länge die Autobahn R48 eröffnet. Neue Verkehrsstrasse markant entlastete dem Gemeindezentrum und den Einwohnern wohnenden entlang vormaliger Strasse. Zugleich aber brachte den Lärm in die bislang stille Teile der Gemeinde. Und auch sie bildete gewisse Migrationsbarriere für Wild, das praktisch nur durch Tal von Stonávka unterhalb grossartiger Eskapade über dieses Tal. Im Plan ist noch Ausbau von weiteren Autobahnen im Rahmen des Aufbaus von sog. Schlesischen Kreuzes, d. h. von System der bedeutsamen Strassen im Mährisch-schlesischen Kreis. Durch Třanovice sollten in der Zukunft weitere Schnellstrassen Richtung Havířov (Strasse R67)

und Třinec (Strasse I/68). So wird in Třanovice ein mächtiger Verkehrspunkt von Hauptverkehrsstrassen zwischen der Tschechischen Republik und der Slowakei und Polen entstehen. In Verhandlungen ist einstweilen Abfahrt aus Schnellstrasse R/67, die zur Verbindung des Gemeindezentrums und Industriezone Kappelhof dienen sollte.

Erste erweisbare Erwähnung über Třanovice kommt aus dem 10. August 1431. Derzeit liess Teschner Fürst Vladislav mit seinem Bruder Přemysl II. auf der Burg in Teschen eine Urkunde ausfertigen. Als Zeuge verbrieft gewisser Mikuláš von Třenkovice. Seine Prädikat klar beweist, dass er Besitzer vom Dorf Třanovice war. Ob er diese von Fürsten gekauft hat, bekam als Donation oder erbte das nach Ahnen., das kann man nicht mehr feststellen. Mikuláš ist bekannt als Gründer des Adelsgeschlechtes Pelhřim von Třankovice. Domizil, oder „Wohnort“, nach dem Dorf Třanovice, hielten sie den Namen auch in weiteren Generationen ohne Hinsicht auf das, dass sie das Dorf nicht mehr besitzten. Das Geschlecht Pelhřims von Třankovic breitete sich im 15. und 16. Jahrhundert über ganzes Teschner Fürstentum aus (sie hielten z. B. Dörfer Hnojník, Ropice, Šumbark, Koňakov, Dolní Soběšovice, Vělopolí u. a.), im Region von Pless und eine Zweiglinie sogar auch in Südmähren. Seit dem Jahre 1533 wurden die Geschichte von Třanovice mehr als zweihundert Jahre eng mit dem Geschlecht Tluks von Tošanovice verbunden. Erster bekannter Vorfahr dieser Adelsfamilie, der im seinen Wappen gelbes Schaff auf blauem Schild, aus welchem üblich sechs Silberlilien mit grüneren Stiel und Blättern hatte, war Stanislav Tluk bekannt aus Quellen aus den Jahren 1445–1449. Stanislav Tluk war Besitzer des Dorfes Tošanovice, wo bautete er winzige Feste und er benannte sich nach ihr.

In der Zeit, wann Zikmund Tluk von Tošanovice das Dorf Třanovice hielt, griff Fürstentum Teschen neue Religionslehre ein, die sich rasch aus Sachsen und Nie-

der Schlesien – lutherische Lehre aus. Unter bisher unbekannt Umstände nahm lutheranische Religion ein als offizielle Religion Teschner Fürst Václav III. Adam in den 50. oder 60. Jahren des 16. Jahrhunderts. Er bemühte sich aktiv diese Konfession auf dem Gebiet des Fürstentums durchzusetzen. Die Tluks von Tošanovice wurden wahrscheinlich auch Lutheranen und unter ihrem Einfluss neue Religion schlugte starke Wurzeln in Familien ihrer Untertanen. Fialkirche St. Bartholomäus in Třanovice wurde schon bevor Refomation durch Pfarrer aus Hnojník verwaltet, der die Gottesdienste in hiesigen Holzkirche anstellte.

Der Name dieser Gemeinde wurde bedeutsam durch lutheranischen Geistliche, Schriftsteller und Dichter Jiří Třanovský (1592–1637) berühmt gemacht. Sein Schaffen bereicherte evangelische Liturgie nicht nur im Fürstentum Teschen sondern auch in der Slowakei für mehrere Jahrhunderte und seine Lieder geschriebene in den 20. und 30. Jahren des 17. Jahrhunderts sind Bestandteil des Gesangbuches bis heute. Obwohl Jiří Třanovský wurde in Těšín geboren, sein Grossvater Adam war um Hälfte des 16. Jahrhunderts Bauer und Vogt in Třanovice. Třanovskýs Gesangbuch Cithara Sanctorum, gedrucktes zum Erstenmal in Levoča 1636, wurde für weitere Jahrhunderte das populärste Gesangbuch unter Protestanten in ganzem Teschner Fürstentum und bis heute hat es 140 Ausgaben.

Erste nähere Angaben über Gemeinde bringt uns Zusammenfassung der Steuerpflichten, die die Obrigkeit am Anfang des Dreissigjährigen Krieges abfasste. Zusammenfassung diente als Unterlage für Musterung. Daraus wissen wir, dass auf der Herrschaft von Václav Harasovský von Harasov in Dolní Třanovice lebte im Jahre 1619 21 Familien, aus deren waren 7 Bauern, 6 Gärtner, 6 Häusler und eine Familie des Untertanen, der als Handwerker bezeichnet war. Im Dorf arbeitete auch eine Mühle. In Horní Třanovice, ge-

hörte damals dem Kryštof Šebišovský von Šinovic, lebten wesentlich weniger Familien – 16 – aus denen 6 gehörten nach Aufmass der Habe zu Bauern, 5 zu Gärtnern und 3 zu Häuslern. Im Dorf war auch eine Mühle.

Seit der ersten Hälfte des 17. bis Hälfte des 19. Jahrhunderts besitzten das Gut Dolní Třanovice Mitglieder der Geschlechter von Tluk von Tošanovice (bis zum Jahre 1745), Beess-Chrostin, Posadovský von Posadov, Rusecký von Ejvaň und Galgon. Das Gut Horní Třanovice, das zu dieser Zeit minimal in zwei Teile zerstückelt war, hielten Šebišovský von Šebišov, Tluk von Tošanovice, Karvinský von Karviná, Stolc von Slanec, Golkovský von Golkovice, Lhotský von Lhota, und Beess von Chrostina. Im ersten Viertel des 18. Jahrhunderts entstand sog. Karoliner Kataster von Schlesien, der alle steuerbare Quellen damals noch ungeteiltes Schlesiens ergreifen versuchte, vor allem Grundbesitz. Nach seiner ersten Version aus den Jahren 1721–1732 hatten Dolní Třanovice eine Mühle, einen Teich, neun Gärten, 23 ansässige Untertanen. Die Obrigkeit hatte zwei Gärten, acht Teiche, einen Hof. Horní Třanovice hatten nach erster Version des Karoliner Katasters 13 Gärten, eine Mühle, alljährlich 21 Untertanen säten aus. Die Obrigkeiten hatten drei Gärten, drei Teiche, eine Kneipe und einen Hof. Die Felder der Obrigkeit wurden von sieben Gärtnern bewirtschaftet. Nach Untersuchung von Urbarialkommission hatte Horní Třanovice einen Bauer, zwei Halbbauer, sieben Gärtner, einen Gärtner-Drescher, neun Grosshäusler, neun Kleinhäusler und einen Müller. Überdies lebten da noch 13 Dominikalen. Um das Jahr 1804 kam In Horní Třanovice Obrigkeitshof, Mühle, Wirtschaftsgebäude vor und die Gemeinde hatte 42 Bauerngüter, in denen 305 Menschen lebten. In Dolní Třanovice evidieren wir Obrigkeitshof, Schafstall, weiter vier Mühlen, Brennerei, Brauerei und Kneipe. Gemeinde hatte damals 53 Hausnummer mit 350 Bewohnern.

Am 24. März 1654 wurde die Holzkirche, erste Erwähnung ist aus dem Jahre 1652, in Dolní Třanovice den Protestanten entzogen. Die ältesten bekannten Beschreibungen der Filialkirche St. Bartholomäus bieten die Visitationsprotokolle der Breslauer Diözese aus Jahren 1679, 1688 und 1697. Es handelte sich um einfachen Holzbau mit original separaten Turm umgezäumt mit geschlossenen Wandelgang und verschanzten Kirchhof. Bis 1785 die Priester aus Domaslavice ausübten die Gottesdienste da, seit 1785 dann lokale Kapläne aus Hnojník. Lokalvikariat in Hnojník wurde 1847 auf selbstständige Pfarrei erhoben, zu deren die Katholiken aus Třanovice bis heute gehören. Schon am Anfang des 19. Jahrhunderts war die Holzkirche von St. Bartholomäus sehr baufällig, vorübergehend geschlossen für Öffentlichkeit, durch ganzes 19. Jahrhundert sprach man über einen Neubau. Dieser wurde in den Jahren 1902–1904 dank dem Pfarrer aus Hnojník Leopold Postuwka und Katholiken aus Třanovice. Neogotischer Ziegelneubau wurde am 26. Dezember 1904 eingeweiht.

Trotz harter Rekatolisierung blieb in Třanovice eine starke protestantische Minderheit, die seit 1709 zum evangelischen Jesus Chor in Těšín gehörten. Nach Toleranzpatent von Josef II. wurde selbstständiges Chor auch in nahe Kormoní Lhotka gegründet. Zu diesem gehörten die Protestanten von Augsburger Bekenntnis aus Horní Třanovice bis zum Jahre 1950 mit kurzer Pause in den Jahren 1941–1945. Dolní Třanovice gehörten bis 1950 unter Verwaltung in Těšín, nach 1920 in Český Těšín. Schon 1868 entstand in Dolní Třanovice selbstständiger evangelischer Friedhof mit Kapelle.

Die Etappe 1848–1918 war im Kennzeichen der prinzipiellen Transformation der gesellschaftlichen Bedingungen, die zur modernen Bürgergesellschaft führte. Das merkbarste Kennzeichen war Entstehung der eigenständige Gemeinde als niedrigste Stufe der Selbstverwaltung mit Gemeindeamt als Verwaltungsorgan.

Die bisher selbstständige feudalen Güter Dolní und Horní Třanovice wurden auf Grund dieser Umwandlung in einer Gemeinde vereint. Begleiterscheinung der Anfänge dieser Zeitabschnitt war langfristiger 20 Jahre dauernder Loskauf aus der Untertänigkeit. Dieser schleppende Prozess finanziell belastete viele Wirtschaften, am meisten dann Bauernhöfe und Gärtnerwirtschaften. Einen anderen wichtigen Aspekt dieser Epoche stellt nationale Differenzierung und Durchsetzung des polnischen Elements dar. Die Anzahl der Bevölkerung in der Gemeinde stieg immer auf, allmählich festigte sich die Tätigkeit der Selbstverwaltung, Gewerben etablierten sich und die Vereine bereichernde das Kultur- und Gesellschaftsleben wurden gegründet. Der Entwicklung von Třanovice half auch die Errichtung der eigenständigen Volksschule im Jahre 1872. Der Abschluss dieser Epoche wurde aber sehr tragisch beendet – durch Ausbruch des I. Weltkrieges, der Leben vieler Bewohner von Třanovice forderte. Manche Bürger aus Třanovice traten in tschechoslowakischen Legien in Russland und Frankreich ein.

Zwanzig Jahre lange Periode seit dem Ende des I. Weltkrieges bis Besetzung der tschechischen Teschner Region durch polnischen Truppen im Herbst 1938, machte sich mit einigen wichtigen Momenten bemerkbar. Trotz vieler national verschärften Zwiste, hauptsächlich in den Jahren 1918–1920, wurde die Lage auf internationalem Forum durch Verteilung des Tescher Fürstentums. Třanovice wurde 1920 Teil der Tschechoslowakei. Nationale Probleme waren aber nicht gelöst und die Konfliktsituation zwischen beiden stark vertretenen Gruppen waren am Tagesprogramm. Diese Probleme erschienen in der Gemeindegeldverwaltung, im Schulwesen usw. (z. B. in der Vereinstätigkeit). Auch die Kirche erlebte eine komplizierte Entwicklung. Katholiken konnten sich über Instalierung von vier neuen Glocken in der Kirche von St. Bartholomäus und aus relativ ruhigem

Leben im Rahmen von Pfarrei Hnojník erfreuen. Die evangelische Kirchen umgekehrt mehr beeinflussten gesellschaftlichen und politischen Veränderungen nach 1918 resp. 1920. Nationalstratifikation gaben sich bei der Entstehung und Wirkung des Chores von der Kirche der böhmischen Brüder kund, in deren Rahmen sog. Hus schen Bruderschaft wirkte, und auch bei Wirkung der Evangelische Kirche A. G. in Ostschlesien in der Tschechoslowakei, der zwischen Jahren 1929–1931 würdige Kirche eröffnen geschah. Die wirtschaftlichen Verhältnissen wurden nach dem Aufschwung der 20. Jahre durch Weltwirtschaftskrise gedämpft. Das führte unter anderem zum Aufwuchs des Einflusses der undemokratischen politischen Gruppen und zum Ausbruch des II. Weltkrieges.

Třanovice erlebte in den Jahren 1938–1945 qualvolle Periode, die sich unvergesslich in der Gesinnung der Bewohner eintrug. Nach der Annahme des Ultimatums durch tschechoslowakische Regierung anfangs Oktober 1938 wurde die Gemeinde Teil des Beck schen Polens. Sofortige Veränderungen machten sich in Selbstverwaltung, Schulwesen und gesellschaftlich-kulturelles Geschehen bemerkbar. Nach 11 Monaten wurde Teil von Teschner Region, der dem Polen gehörte, besetzt durch deutschen Truppen. Diese Diktatur ganz lähmte normales Leben der Gemeinde, Menschen waren gezwungen sich zur deutschen Nationalität anzumelden (sog. Volksliste), sonst waren sie mit Persekutionen gefährdet. In der Schulen wurde nur deutsch unterrichtet, die Vereinstätigkeit war verboten. Alle diese restriktive Massnahmen führten zu Äusserungen verstärktes Widerstandes. Auch Bürger von Třanovice schlossen in der Widerstandsbewegung ein. Begehrte Befreiung von Nazismus kam am 3. Mai 1945 und brachte in die Gemeinde wieder die demokratischen Bedingungen und allgemeine Entwicklung.

Nach Befreiung durch Rote Armee anfang Mai 1945 machten sich wieder die

nationalistischen Zwiste in Třanovice so wie in anderen Gemeinden von tschechischer Teschner Region bemerkbar und diese spiegeln sich negativ im Leben der Gemeinde in den Jahren 1945–1947. Sie waren durch Ereignisse des Jahres 1938 und des II. Weltkrieges belebt. Nationale Spannung zwischen Tschechen und Polen auch in Třanovice negativ kam ins politische, gesellschaftliche, religiöse und private Leben ein. Trotz aller Schwierigkeiten wurde Unterricht in hiesiger tschechischen so wie polnischen Schulen wiederaufgenommen. Auch die Tätigkeit der Vereine war zu dieser Zeit mannigfaltig. Im Jahre 1947 entstand für Realisation der gesellschaftlichen Bedürfnisse der polnischen Bürger Verein *Polski Związek Kulturalno-Oświatowy – PZKO (Polnischer Kultur- und Aufklärungsverein)* und *Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej (Verein der polnischen Jugend)*. Aus der Parteien der Nationalfront in Třanovice gewann in Maiwahlen 1946 die Kommunisten die stärkste Unterstützung, die Zweiten waren Nationalsozialisten. Aktive Kommunisten übernahmen allmählich die Macht und besaßen sie 40 Jahre. In Třanovice kam es zu bedeutsamen Veränderungen, deren Ergebnis Sozialisierung des Dorfes unter Einsatz aller Mitteln sein sollte. Die Zeitspanne 1948–1968 war in der Gemeinde im Kennzeichen des Kampfes zwischen der „alten“ und „neuen“ Welt. Bei der Einschränkung der Religionsfreiheit spielte Třanovice dedeutsame Rolle und in der Geschichte der Schlesischen evangelischen Kirche A. G. gehört dem Dorf Ehren ein Ort der Ehre. Ein Zeugnis dafür sind gut beschriebene Zwiste des evagelischen Pastors Vladislav Santarius mit kommunistischem Regime. Ein viel-sagendes Symbol dieser Zeit ist kurze und nicht zu brillante Geschichte von *Landwirtschaftlicher Produktionsgenossenschaft des 7. Novembers*, die schon bei ihrer Gründung mit vielen Problemen und Interesseselosigkeit der Bürger um kollektive Bewirtschaftung traf und endlich im Jahre 1960 wurde die LPG Teil des Volks-

eigenen Guts in Hnojník. Der Sozialismus verwurzelte allmählich in diesem Zeitraum in allen Schichten des Alltags, trotz nicht zu fest, wie die Ereignisse des Prager Frühlings im Jahre 1968 zeigten.

In der Zeit der Normalisation kam es zur Konsolidierung der politischen Verhältnissen in der Gemeinde, zur Verstärkung der Position der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei und ihrer Mitglieder. In den Jahren 1972–1980 hatte Třanovice gemeinsamen Ortsnationalausschuss mit Horní Tošanovice, seit 1980 waren Teil der Gemeinde Hnojník. Die Einreihung von Třanovice in vierte Kategorie im Rahmen der Entwicklung Gemeinden der Tschechoslowakischen sozialistischen Republik hiess fast totale Stillegung des Wohnausbaus in der Gemeinde. Trotz dieses Faktes wurden der neue Ausbau und Umbauten älterer Wohnungen realisiert. Erfolgreich wurde Wasserleitungsnetz ausgebaut, neue Lebensmittelselfstbedinug und Kulurhaus eröffnet. Nach dem Jahre 1968 aktivierte auch gesellschaftliches Leben der Gemeinde, neben der aktiven Gruppe PZKO erwähnen wir kurzes aber erfolgreiches Leben der Ortsgruppe von *Maticzelezská* in den Jahren 1969–1972, auf ihre Tradition knüpfte *Kruh přátel umění, vlastivědy a národopisu „Mánes“*. Sehr erfolgreich war auch *Tělovýchovná jednota (Turnverein)* geegeründet im Jahre 1973 oder erneuerte Tätigkeit von *Myslivecké sdružení „Remízka“ (Jagdverband „Remízka“)*. Neue kulturelle Veranstaltung in der Gemeinde wurde *Třanovské léto (Sommer in Třanovice)*. Zu dieser Zeit beendete sich die Geschichte des polnischen Schulwesens in Třanovice. Normalistaion setzte sich auch in der Religion durch. Pastor Vladislav Santarius musste drittemal jetzt aber endgültig aus der Spitze des evangelischen Chores weggehen. Die Anhänger der Missonsbe-wegung inner der protestantischen Kirche wurden der Mittelpunkt der Interesse von Staatsbehörden, vor allem der Staatssicherheit. Der grösste Arbeitgeber war das Volkseigene Gut,

Staatsbetrieb Hnojník, das gehörte damals zum größten Produzenten von landwirtschaftlicher Erzeugung im Bezirk Frýdek-Místek. Manche privat bewirtschaftende Landwirte waren in Třanovice auch zu dieser Periode tätig. Die Mehrheit der Bewohner von Třanovice pendelte täglich in Eisenwerke in Třinec, Gruben der Ostrau-Karwiner Revieres, Walzwerk in Frýdek-Místek. Trotz verborgener ökonomischen und wirtschaftlichen Krise, der Lebensstandard der Mehrheit von Bewohnern von Třanovice verbesserte sich wesentlich seit dem Ende des II. Weltkrieges in der Zeit der Normalisation. Diese Tatsache, gleich wie uniformer Kreislauf und formales Verlaufs der sozialistischen Feiern und Festen, schaffte nicht der Zunahme einer Reihe der ganzgesellschaftlichen Probleme verhindern. Diese mündeten in sog. Samtrevolution im November 1989 und Zusammenbruch der mehr als 40 Jahre dauernde kommunistische Diktatur in unserem Heimatland.

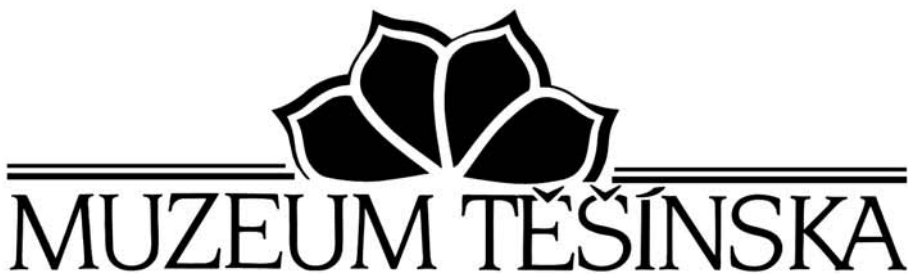
Schon im Jahre 1990 verselbständigte sich Třanovice wieder als Gemeinde. Nach Ergebnissen der Volkszählung lebte bis zum 1. März 2001 in der Gemeinde 932 Bewohner, daraus 463 Frauen. Im Alter bis 14 Jahre war 178 Personen, über 65 Jahre 135 Bewohner. In Třanovice befand sich 338 bewirtschaftende Haushalte. Katastralabmessung der Gemeinde machte 861 ha. Im Rahmen der heutigen Teschner Region stellt Třanovice mittelgrosse und voll ausgestattete modern entwickelnde Gemeinde vor.

Am Ende umfangreiche Wanderung durch fast 7 Jahrhunderte im Leben von Třanovice kann man feststellen, dass die Gemeinde in ihrer Geschichte eine Reihe der Veränderungen durchmachte. Vor allem in den letzten 20 Jahren kann man relativ intensive, dynamische Umwandlung der Gemeinde in modernen Wohnsitz des 21. Jahrhunderts. Die Gemeinde erwirbt festen und dauerhafte Platz auf der Karte der tschechischen Teschner Region und der ganzen Tschechischen Republik und übertrifft in vielen Hinsichten

umliegende Ortschaften. Třanovice kann dem hutigen Besucher oder unabhängigen Beobachter als perspektive, solid ausgestattete Lokalität mit gesellschaftlich aktiven Bewohnern. So wäre es aber nicht so ohne Zutunder ganzen Generationen unserer Ahnen und Zeitgenossen. Es ist noch übriggeblieben dieser schlesischen Gemeinde und der einziehenden Generationen glückliche weitere Jahrhunderte voll weiterer Bewohner mit positivem Verhältnis zum Geburtsort und Heimat zu wünschen.

Der Haupttext dieses Buches ist um Wahledition von 11 Archivmeistens noch unpublizierten Dokumenten aus den Jahren 1556–1960 zur Gemeindegeschichte ergänzt, die in originaler tschechischen, bzw. deutschen, lateinischen oder polnischen Fassung. Die einzelnen Kapitel sind mit Anmerkungsapparat zu Quellen und Literatur versehen. Ihre volle Aufzählung kann der Leser in Quellen- und Literaturverzeichnis finden. Die Orientierung im Text ist durch Namens- und Ortverzeichnis erleichtert. Das Buch beinhaltet auch Verzeichnisse von Bilderbeilagen, benutzten Abkürzungen, Lebensangaben der Autoren und deutscher, englischer Zusammenfassungen. Dieses Buch könnte nie entstehen ohne gefällige Stellung und Mitarbeit eine Reihe der Einzelwesen und Institutionen, an der ersten Stelle der heutigen Leitung der Gemeinde Třanovice an der Spitze mit Bürgermeister Jan Tomiczek, dem Dank der Autoren gehört. Mit Berücksichtigung der Tatsache, dass es sich um historisch ersten Überblick der Vergangenheit und Gegenwart von Třanovice handelt, ist Ziel dieses Buches mehr als gefüllt.

Ins Deutsch übersetzt
von Hana Šústková

MUZEUM TĚŠÍNSKA

Hlavní třída 15, 737 01 Český Těšín

tel.: 558 761 211, fax: 558 761 223, e-mail: muzeum@muzeumct.cz, <http://www.muzeumct.cz>

Muzeum Těšínska je příspěvkovou organizací Moravskoslezského kraje se sídlem v Českém Těšíně a je jedním ze čtyř krajských muzeí. Oficiálně bylo ustaveno v roce 1948, avšak ve skutečnosti navazuje na mnohem starší tradice, které se v Těšíně (dnes Cieszyn) odvíjí od roku 1802. Svými aktivitami se Muzeum Těšínska řadí k největším a nejmodernějším v kraji. Prostřednictvím svých výstavních síní a poboček působí v celém regionu historického Těšínského Slezska (v městech a obcích Český Těšín, Havířov, Chotěbuz, Jablunkov, Karviná, Orlová a Petřvald). K nejvýznamnějším pobočkám náleží Archeopark v Chotěbuzi-Podoboře, replika slovanského hradiště z 8.–11. století, a areál Kotulovy dřevěnky Havířově-Bludovicích dokládající autentickými stavbami venkovský životní styl v nížinné části Těšínska v minulých staletích. Muzeum Těšínska pořádá četné výstavy i doprovodné akce, zejména soutěže pro děti a mládež, vzdělávací přednášky, semináře, konference apod. Nezastupitelnou úlohou instituce je rovněž vydávání různých publikací s regionální i nadregionální tematikou. Mezi „kmenová“ muzejní periodika náležejí *Studie o Těšínsku* (od roku 1972), vlastivědný časopis *Těšínsko* (od roku 1957, od roku 2008 mezi recenzovanými neimpaktovanými časopisy) či nejnověji česko-polský *Těšínský muzejní sborník/Cieszyńskie studia muzealne* (od roku 2003), vydávaný společně s Muzeem Śląska Cieszyńskiego. Muzeum Těšínska aktivně spolupracuje s mnoha vědeckými a odbornými institucemi jak v České republice (např. Ostravská univerzita v Ostravě, Slezská univerzita v Opavě, Archeologický ústav AV ČR v Brně, Valašské muzeum v přírodě Rožnov pod Radhoštěm), tak v sousedním zahraničí (Muzeum Śląska Cieszyńskiego Cieszyn, Kysucké muzeum Čadca, Oravské muzeum P. O. Hviezdoslava Dolný Kubín aj.). Významnou osvětovo-vzdělávací roli v rámci regionu plní Klub Muzea Těšínska a Muzejní knihovna Silesia s více než 27 000 knižními svazky.

Pobočky Muzea Těšínska:

- Výstavní síň Muzea Těšínska**
Pražská 3/14, 737 01 Český Těšín
tel.: +420 558 711 221
e-mail: cesky_tesin@muzeumct.cz
- Regionální informační centrum**
Hlavní tř. 15, 737 01 Český Těšín
tel.: +420 558 711 866
e-mail: ric@muzeumct.cz
- Muzejní knihovna Silesia**
Pražská 3/14, 737 01 Český Těšín
tel.: +420 558 761 212
e-mail: silesia@muzeumct.cz
- Výstavní síň Muzea Těšínska Musaion**
Dělnická 14, 736 01 Havířov
tel.: +420 596 813 456
e-mail: havirov@muzeumct.cz
- Kotulova dřevěnka**
Hálkova 4, 736 01 Havířov-Bludovice
tel.: +420 602 709 731
e-mail: kotulova_drevenka@muzeumct.cz
- Památník životické tragédie**
Padlých hrdinů 47a, 736 01 Havířov-Životice
tel.: +420 596 434 138
e-mail: zivotice@muzeumct.cz
- Výstavní síň Muzea Těšínska**
Masarykova tř. 958, 735 14 Orlová-Lutyně
tel.: +420 596 531 205
e-mail: orlova@muzeumct.cz
- Výstavní síň Muzea Těšínska**
Masarykovo nám. 10, 733 01 Karviná-Fryštát
tel.: +420 596 311 425
e-mail: karvina@muzeumct.cz
- Technické muzeum**
K muzeu 89, 735 41 Petřvald
tel.: +420 596 541 092
e-mail: petrvald@muzeumct.cz
- Výstavní síň Muzea Těšínska**
Mariánské nám. 14, 739 91 Jablunkov
tel.: +420 558 359 533
e-mail: jablunkov@muzeumct.cz
- Archeopark**
735 61 Chotěbuz
tel.: +420 558 761 227
e-mail: archeopark@muzeumct.cz

TŘANOVICE V PROMĚNÁCH STALETÍ

Jan Al Saheb – Radim Jež – Jiří Kristian – David Pindur

© Vydala Obec Třanovice, Třanovice 250, 739 53 Hnojník v roce 2010
Redakční úpravy: Mgr. Lenka Bichlerová, PhDr. Radim Jež, PhDr. David Pindur
Překlad resumé do anglického a německého jazyka: Mgr. Hana Šústková
Podklady pro rodokmeny: PhDr. Radim Jež
Obrazová dokumentace: viz Seznam obrazových příloh

Grafická úprava a tisk: AZ PROGRESS, s.r.o., Třanovice 1, 739 53 Hnojník

Všechna práva vyhrazena
Vydání první, Třanovice 2010

ISBN 978-80-254-8364-0